

Schriften zur Einführung in das classische Alterthum.

In B. G. Teubner's Verlage sind erschienen und in allen Buchhandlungen vorrätzig:

Die Sagen des classischen Alterthums.

Erzählungen aus der alten Welt

von **H. W. Stoll,**

Professor am Gymnasium zu Weilburg.

Dritte Auflage.

2 Bände. Mit 90 Abbildungen nach antiken Kunstwerken.
Preis für beide Bände: geheftet 7 Mark 20 Pf., elegant gebunden 9 Mark.

Die Götter und Heroen des classischen Alterthums.

Populäre Mythologie der Griechen und Römer.

Von

H. W. Stoll.

Fünfte Auflage. Zwei Bände. I. Band: Die Götter. II. Band: Die Heroen.
Mit 42 Abbildungen nach antiken Kunstwerken.

Preis für beide Bände zusammen geheftet: 4 Mark 50 Pf., elegant gebunden 6 Mark.

Das Beitalter des Perikles.

Nach **M. G. Fisscul** deutsch bearbeitet

von

Dr. Eduard Doehler.

2 Bände. 8. geh. 12 Mark.

Erzählungen

aus dem classischen Alterthum für die Jugend.

- I. **Marcus Charinus**, der junge Christ in Pompeji. Eine Erzählung aus dem classischen Alterthum von Eduard Alberti. Mit 4 colorirten Bildern. 8. 1872. cart. 2 Mark 40 Pf.
- II. **Glaukos und Chrasymachos**, oder von Lade bis Salamis. Eine Erzählung aus dem Griechischen Alterthum von Eduard Alberti. Mit 1 Rätzchen. 8. 1873. cart. 1 Mark 50 Pf.
- III. **Phyllidas und Charite**. Eine Erzählung aus dem Alterthum von **H. W. Stoll**. 8. 1873. cart. 1 Mark 50 Pf.
- IV. **Drei Erzählungen aus dem Griechischen Alterthum**. Von **C. G. Willich**. 8. 1874. cart. 1 Mark 20 Pf.

Geschichte der Griechen und Römer in Biographien.

Von **H. W. Stoll.**

- I. Band: N. u. d. T.: Die Helden Griechenlands im Krieg und Frieden. Geschichte der Griechen in biographischer Form, für Schulen und die reifere Jugend. Mit einem Titelbild in Stahlstich. 8. geh. 4 Mark 50 Pf., elegant gebunden 5 Mark 70 Pf.
- II. Band: N. u. d. T.: Die Helden Roms im Krieg und Frieden. Geschichte der Römer in biographischer Form, für Schulen und die reifere Jugend. Mit einem Titelbild in Stahlstich. 8. geh. 5 Mark 40 Pf., elegant gebunden 6 Mark 75 Pf.

Erzählungen aus der alten Geschichte.

Von **H. W. Stoll.**

- 2 Bändchen. I. Vorderasien und Griechenland.
II. Römische Geschichte.

In einen Band gebunden 3 Mark 75 Pf.

Bilder aus dem altgriechischen Leben.

Von **H. W. Stoll.**

2. Aufl. 8. 1875. geh. 4 Mark 50 Pf., elegant gebunden 6 Mark.

Bilder aus dem altrömischen Leben.

Von **H. W. Stoll.**

8. 1871. geh. 5 Mark 10 Pf., elegant gebunden 6 Mark 60 Pf.

Handbuch

der

Religion und Mythologie der Griechen und Römer

für Gymnasien bearbeitet von **H. W. Stoll.**

Mit 33 Abbildungen. Sechste Auflage. 8. geh. 2 Mark 25 Pf.

Cicero und seine Freunde.

Eine Studie über die römische Gesellschaft zu Cäsar's Zeit.

Von **G. Boissier.**

Autorisirte deutsche Bearbeitung von Dr. **Eduard Doehler.**

8. Mit 1 Stahlstich. geheftet 4 Mark 50 Pf., gebunden 6 Mark.

Cäsar und seine Zeitgenossen.

Eine Betrachtung der römischen Sitten gegen das Ende der Republik.

Von **S. Delorme.**

Deutsch bearbeitet von Dr. **Eduard Doehler.**

Mit einem Stahlstich. 8. 1873. geh. 4 Mark 50 Pf., elegant gebunden 6 Mark.

216

ARRIAN'S ANABASIS

ERKLÄRT

VON

DR. K. ABICHT,

DIREKTOR DES GYMNASIUMS ZU OELS.

II. HEFT.

BE

LEIPZIG,

DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.

1875.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

BIBAIION TETARTON.

Οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον ἀφικνοῦνται παρ' Ἀλέ- 1
ξανδρον πρέσβεις παρὰ τε Σκυθῶν τῶν Ἀβίων καλουμένων,
(οὓς καὶ Ὅμηρος δικαιοτάτους ἀνθρώπους εἰπὼν ἐν τῇ ποι-
ήσει ἐπήνεσεν· οἰκοῦσι δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ οὗτοι αὐτόνομοι,
οὐχ ἥμισυ διὰ πενίαν τε καὶ δικαιοσύνην) καὶ παρὰ τῶν
ἐν τῆς Εὐρώπης Σκυθῶν, οἳ δὴ τὸ μέγιστον ἔθνος ἐν τῇ
Εὐρώπῃ ἐποικοῦσι. καὶ τούτοις ξυμπέμπει Ἀλέξανδρος τῶν 2
ἐταίρων, πρόφασιν μὲν κατὰ πρεσβείαν φιλίαν ξυνθησομέ-
νους, ὁ δὲ νοῦς τῆς πομπῆς ἐς κατασκοπήν τι μᾶλλον ἔφερε

Cap. 1.

Ankunft skythischer Gesandten.
Gründung von Alexandria ultima.
Die im Lande der Skythen zurück-
gelassenen makedonischen Be-
satzungen werden von diesen
niedergemacht.

1. Ὅμηρος. Vgl. II. XIII 6 Ἀβίων
τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων. Allein
die homerischen Abier wohnten
offenbar im Norden Europa's,
während an unserer Stelle nur
asiatische Skythen gemeint sein
können. Vermutlich ist hier (wie
III 30) der Versuch gewagt, die
mythische Geographie durch die
Eroberungszüge Alexanders zu er-
läutern. Auch Curtius nennt sie
iustissimos barbarorum. Vgl. VII
26, 11 *Legati deinde Abiorum
Scytharum superveniunt. Iustis-
simos barbarorum constabat: ar-
mis abstinabant, nisi lacessiti:*

*libertatis modico et aequali usu
principibus humiliores pares fecerant.* Hieraus erklärt sich auch ihr
Beiname Ἀβιοι (von α priv. und βίος)
„nicht Gewalttat übende, Fried-
liche“. Andere leiten das Appella-
tivum weniger wahrscheinlich von
α priv. und βίος („habelose“) oder
gar von βίος also „keine Bogen
führende“ ab. — μέγιστον ἔθνος ἐν
τῇ Εὐρώπῃ nach übereinstimmender
Angabe fast aller Historiker des
Altertums. Vgl. besonders Thukyd.
II 97, 5.

2. τῶν ἐταίρων genet. partitivus.
Vgl. c. 4, 1. — Nach Curtius VII
6, 12 schickte er nur Einen aus. —
πρόφασιν μὲν dem Vorgeben
nach ist thukydideisch (gens. ὁ
δὲ νοῦς). I 25, 3 steht dem πρόφ.
μὲν gegenüber τῇ δὲ ἀληθείᾳ.
Gleichbedeutend ist das herodo-
teische λόγῳ μὲν — ἔργῳ δέ. — τι
μᾶλλον auch VII 17, 1. Sonst sagt

φύσεώς τε τῆς χώρας τῆς Σκυθικῆς καὶ πλήθους αὐτῶν καὶ νομαίων καὶ ὀπλίσεως ἦντινα ἔχοντες στέλλονται ἐς τὰς μάχας.

3 Αὐτὸς δὲ πρὸς τῷ Τανάδι ποταμῷ ἐπενόει πόλιν οἰκίσαι, καὶ ταύτην ἑαυτοῦ ἐπώνυμον. ὃ τε γὰρ χῶρος ἐπιτήδειος αὐτῷ ἐφαίνετο αὐξῆσαι ἐπὶ μέγα τὴν πόλιν καὶ ἐν καλῷ οἰκισθῆσεσθαι τῆς ἐπὶ Σκύθας, εἴποτε ξυμβαίνοι, ἐλάσεως καὶ τῆς προφυλακῆς τῆς χώρας πρὸς τὰς καταδρομὰς

4 τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐποικούντων βαρβάρων. ἐδόκει δ' αὖν καὶ μεγάλη γενέσθαι ἢ πόλις πλήθει τε τῶν ἐς αὐτὴν ξυνοικισμένων καὶ τοῦ ὀνόματος τῆ λαμπρότητι καὶ ἐν τούτῳ οἱ πρόσχωροι τῷ ποταμῷ βάρβαροι τούς τε τὰ φρούρια ἐν ταῖς πόλεσι σφῶν ἔχοντας στρατιώτας τῶν Μακεδόνων ξυλλαβόντες ἀπέκτειναν καὶ τὰς πόλεις ἐς ἀσφάλειάν τινα μάλλον

5 ἀχύρου. ξυνεπέλαβοντο δὲ αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως καὶ τῶν Σογδιανῶν οἱ πολλοί, ἐπαρθέντες πρὸς τῶν ξυλλαβόντων Βῆσσον, ὥστε καὶ τῶν Βακτριανῶν ἔστιν οὓς σφισιν οὗτοι ξυναπέστησαν, εἴτε δὴ καὶ δέισαντας Ἀλέξανδρον, εἴτε καὶ λόγον ἐπὶ τῇ ἀποστάσει διδόντες, ὅτι ἐς ἕνα ξύλλογον ἐπηγγέλει Ἀλέξανδρος ξυνηλεῖν τοὺς ὑπάρχους τῆς χώρας ἐκεῖνης εἰς Ζαριάσπα, τὴν μεγίστην πόλιν, ὡς ἐπ' ἀρατῶν οὐδενὶ τοῦ ξυλλόγου γιγνομένου.

Arrian stets μάλλον τι (Sintenis) eig. um etwas mehr ohne wesentlichen Unterschied von dem einfachen Comparativ μάλλον, welcher durch τι eigentlich eine Beschränkung erfährt. — φέρω. φέρειν ἐς spectare ad (= auf etwas abzuwecken) auch c. 12, 6. V 28, 4. VII 17, 1.

3. αὐξῆσαι ἐπὶ μέγα. Vgl. VII 21, 3 αἱ χιῶνες αἱ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἀρμενίοις κατατηγόμεναι αὐξοῦσι τῷ Εὐφράτῃ τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα. — ἐν καλῷ von günstiger Lage auch VII 21, 7, hier mit nachfolgendem Genetiv („günstig in Ansehung des Marsches“ Krüger). Zur Sache vgl. Curt. VII 26, 13 condendae urbi sedem super ripam Tanais elcgerat, claustrum et iam perdomitorum et quos deinde adire decreverat. Gemeint ist Alexandria ultima am Tanais (Jaxartes), nordöstlich von Marakanda, welchem der Lage nach am meisten das heutige Khodjend in Ferghana entspricht.

5. εἴτε καὶ δέισαντας εἴτε καὶ διδόντες. Zwei im Casus verschiedene Participien sind hier durch εἴτε καὶ einander entgegengestellt, wie sie sonst durch καὶ auch mit einander verbunden werden können (z. B. VI 4, 5). S. zu c. 18, 6. — λόγον — διδόντες als Grund zu dem (von ihnen angeratenen) Abfall angehend. Zur Sache vgl. Curt. VII 26, 14 Alexander Spitanem et Catenem, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius, quin eorum opera redigi possent in potestatem, qui novaverant res, iussit accersi. At illi, defectionis ad quam coercendam evocabantur auctores, vulgaverant famam, Bactrianos equites a rege omnes ut occiderentur accersi — itaque sua sponte iam motos metu poenae haud difficulter concitaverunt ad arma. — Ζαριάσπα ist identisch mit Βάκτρα, welcher letztere Name ursprünglich das Land an beiden Ufern

Ταῦτα ὡς ἀπηγγέλη Ἀλέξανδρον, παραγγείλας τοῖς περὶ 2
λοῖς κατὰ λόχους κλίμακας ποιῆσθαι ὕσαι ἐκάστῳ λόχῳ
ἐπηγγέλησαν, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ στρατο-
πέδου ὀρηθέντι πόλιν προῦχώρει, ἢ ὄνομα ἦν Γάζα· ἐς
γὰρ ἐπὶ τὰ πόλεις συμπεφυγέναι ἐλέγοντο οἱ ἐκ τῆς χώρας
βάρβαροι· Κράτερον δὲ ἐκπέμπει πρὸς τὴν καλουμένην Κυρού- 2
πολιν, ἥπερ μεγίστη πασῶν καὶ ἐς αὐτὴν οἱ πλείστοι ξυ-
ειλεγμένοι ἦσαν τῶν βαρβάρων. παρήγγελο δὲ αὐτῷ στρατο-
πεδεῦσαι πλησίον τῆς πόλεως καὶ τάφρον τε ἐν κύκλῳ αὐτῆς
ὀρύξαι καὶ χάρακα περιβαλέσθαι καὶ τὰς μηχανὰς ὅσας χρῆ-
σθαι ξυμπηγνύναι, ὡς πρὸς τοὺς ἀμφὶ Κράτερον τὴν γνώμην
τετραμμένοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἀδύνατοι ὡσι ταῖς
ἄλλαις πόλεσιν ἐπωφελεῖν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν Γάζαν ἐπεὶ 3
ἀφίκετο, ὡς εἶχεν ἐξ ἐφόδου σημαίνει προσβάλλειν τῷ τείχει,
γῆνῳ τε καὶ οὐχ ὑψηλῷ ὄντι, προσθέντας ἐν κύκλῳ πάν-

des Oxos bezeichnet, dann aber auch auf die Hauptstadt Zariaspa übertragen wurde. Vgl. Strab. II p. 725 (Mein.): τὰ Βακτρα, ἥπερ καὶ Ζαριάσπαν καλοῦσιν, ἦν δὲ τῷ ὀμῶνμος ποταμὸς ἐμβαλλων εἰς τὸν Ὠξον. Plin. VI 18 Zariaspe, quod postea Bactrum a flumine appellatum.

Cap. 2.

Alexander erobert fünf Städte in zwei Tagen.

1. κατὰ λόχους lochenweise, κατὰ hat also hier distributive Bedeutung wie c. 21, 10 κατὰ σήνας VII 15, 2 κατὰ κάμας. — ἐπηγγέλησαν, ἐπετάχθησαν. Vgl. Thuk. III 16 ὄστερον δὲ ναυτικὸν παρσεκεύαζον ὅτι πέμψουσιν ἐς τὴν Ἀέβρον καὶ κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τσεσερόνοια νεῶν πλήθος. — ἐπὶ τὴν πρώτην ist eng mit ὀρηθέντι zu verbinden, wozu τινὶ zu ergänzen. Im Deutschen werden derartige Participien am besten mit wenn man aufgelöst. Vgl. εἰσιόντι (VII 17, 4), ἀρξάμενῳ (II 8, 3), ἐλαύνοντι (III 20, 2), ξυνηθέντι (V 1, 2). — οἱ ἐκ τῆς χώρας. So wird ἐκ (auch ἀπὸ) öfter zur Umschreibung gebraucht, wenn diese Präpositionen mit einem Verbum der Bewegung

verbunden sind oder ein solches vorschwebt. Vgl. I 20, 9 οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀλιαρνασσῶς νηυτὸς ἐκδραμόντες — ὑπὸ τῶν φυλακῶν τε τῶν Μακεδόνων οὐ χαλεπῶς κατεκλείσθησαν εἰς τὰ τείχη αὐτῆς.

2. Κυρούπολις heisst auch Κυροέσχατα, weil es von Kyros im äussersten Osten seines Reichs als Grenz-feste gegen die Einfälle der nomadischen Skythen am Jaxartes errichtet war (Strab. p. 517). — ἥπερ u. πασῶν erg. ἦν. — καὶ ἐς αὐτὴν für καὶ ἐς ἦν. Uebergang von demonstrativen Satz. Vgl. VI 9, 3 ἀσπίδα φέρων, ἦν ἐν τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἰλιάδος λαβῶν ἅμα οἱ εἶχεν Ἀλέξανδρος καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐφέρετο ἐν ταῖς μάχαις. — ὅσας χρῆσθαι „die zum Gebrauch nötigen“. Dieselbe ziemlich ungewöhnliche Bedeutung von ὅσος mit Infin. auch V 15, 4. VII 28, 3.

3. ὡς εἶχεν auf der Stelle. In gleicher Bedeutung steht ὡς εἶχον V 2, 6. Ganz wie hier VI 7, 2. — ἐξ ἐφόδου „vom Ausmarsch aus“ d. h. sogleich beim Ausmarsch, daher auch so viel wie „beim ersten Anlauf“. Wie hier I 20, 2. II 11, 9. VI 16, 2. — ἐν κύκλῳ, dazu tritt πάντοθεν, um den ganzen Umfang zu bezeichnen, den ἐν κύκλῳ allein nicht notwendig ausdrückt. Vgl. II

τοθεν τὰς κλίμακας· οἱ δὲ σφενδονῆται αὐτῷ καὶ οἱ τοξόται τε καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ὁμοῦ τῇ ἐφόδῳ τῶν πεζῶν ἐσηκόντιζον εἰς τοὺς προμαχομένους ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ βέλη ἀπὸ μηχανῶν ἠφίετο, ὥστε ὀξέως μὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βελῶν ἐγυμνώθη τὸ τεῖχος τῶν προμαχομένων, ταχεῖα δὲ ἢ πρόσθεσις τῶν κλιμάκων καὶ ἡ ἀνάβασις τῶν Μακεδόνων ἢ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐγίνετο. τοὺς μὲν δὴ ἄνδρας πάντας ἀπέκτειναν, οὕτως ἐξ Ἀλεξάνδρου προστεταγμένον· γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας καὶ τὴν ἄλλην λείαν διήρπασαν. ἐνθεν δὲ εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τὴν δευτέραν ἀπ' ἐκείνης πόλιν φημισμένην· καὶ ταύτην τῷ αὐτῷ τε τρόπῳ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ λαμβάνει καὶ τοὺς ἀλούτας τὰ αὐτὰ ἐπραξεν. ὁ δὲ ἦγεν ἐπὶ τὴν τρίτην πόλιν, καὶ ταύτην τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ εἴλεν.

Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ξὺν τοῖς πεζοῖς ἀμφὶ ταῦτα εἶχε, τοὺς ἱππέας ἐκπέμπει εἰς τὰς δύο τὰς πλησίον πόλεις, προστάξας παραφυλάττειν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐνδον, μήποτε τὴν ἄλωσιν αἰσθόμενοι τῶν πλησίον πόλεων καὶ ἅμα τὴν αὐτοῦ οὐ διὰ μακροῦ ἐφοδον, οἱ δὲ εἰς φυγὴν τραπέντες ἄποροι αὐτῷ διώκειν γέγονται. καὶ ξυνέβη δὲ οὕτως ὅπως εἰκασε, καὶ ἐν δέοντι ἐγένετο αὐτῷ ἡ πομπὴ τῶν ἱππέων. οἱ γὰρ τὰς δύο τὰς οὐπω ἐαλωκυίας πόλεις ἔχοντες τῶν βαρβάρων, ὡς καπνὸν τε εἶδον ἀπὸ τῆς πρὸ σφῶν πόλεως ἐμπιπραμένης καὶ τινες καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ διαφυγόντες αὐτάργελοι τῆς ἀλώσεως ἐγένοντο, ὡς τάχους ἕκαστοι εἶχον ἀθροοὶ ἐκ τῶν πόλεων φεύγοντες ἐμπίπτουσι εἰς τὸ στῆθος τῶν ἱππέων ξυντεταγμένον καὶ κατεκόπησαν οἱ πλείστοι αὐτῶν.

27, 3 ἐν κύλῳ πάντοθεν χῶμα χωνύναι. Ueber den etwas abweichenden Sprachgebrauch des Herodot, Thukydides, Xenophon s. z. I 27, 3.

4. προστεταγμένον. Ganz wie hier VII 4, 6. Aehnlich absolut gebrauchte Accusative der Neutra von Participien sind νεομισμένον da es Branch war (I 23, 7), παρηγγελμένον (IV 19, 3), τεταγμένον (I 24, 5), προσταχθέν, ἐφειμένον, εἰρημένον, προσήιον (VI 1, 5), δέον, ἐξόν, παρόν, ὑπάρξαν (VII 29). — ἐπὶ τὴν δευτέραν ἀπ' ἐκείνης „in die als die zweite nächst jener gelegene Stadt“. δευτέραν ist also Prädicat, womit ἀπ' ἐκείνης eng zu verbind-

den ist. — ἐπραξεν. πράττειν findet sich nur an dieser Stelle nach Analogie der gleichbedeutenden Verba ἐργάζεσθαι, δράν u. a. mit doppeltem Accusativ verbunden.

5. ἐν ᾧ. Das Neutrum des Relativs dient in Verbindung mit den Präpositionen ἐν, εἰς, ἐν zur Bezeichnung einer Zeitbestimmung; ἐν ᾧ während, εἰς ὃ bis, ἐξ οὗ seit. — ἀμφὶ τι ἔχειν mit etwas beschäftigt sein auch I 11, 3 oft. — οἱ δὲ steht wie hier nach einem Participium, den in diesem enthaltenen Subjects begriff wieder aufnehmend, auch c. 18, 6. — ἐν δέοντι opportune.

6. ὡς τάχους εἶχον. S. z. V 13, 2.

Οὕτω δὴ τὰς πέντε πόλεις ἐν δυσὶν ἡμέραις ἐλῶν τε³ καὶ ἐξανδραποδισάμενος ἦει ἐπὶ τὴν μεγίστην αὐτῶν τὴν Κυρούπολιν. ἡ δὲ τετειχισμένη τε ἦν ὑψηλοτέρῳ τείχει ἤπερ αἱ ἄλλαι, οἷα δὲ ὑπὸ Κύρου οἰκισθεῖσα, καὶ τοῦ πλείστου καὶ μαχιμωτάτου τῶν ταύτη βαρβάρων εἰς ταύτην συμπεφυρότος οὐχ ὡσαύτως ραδίᾳ ἐξ ἐφόδου ἐλεῖν τοῖς Μακεδόσιν ἐγίνετο. ἀλλὰ μηχανὰς γὰρ προσάγων τῷ τείχει Ἀλέξανδρος ταύτη μὲν κατασεῖειν ἐπενόει τὸ τεῖχος καὶ κατὰ τὸ αἰὶ παραρρηγνύμενον αὐτοῦ τὰς προσβολὰς ποιεῖσθαι. αὐτὸς δὲ ὡς κατεῖδε τοὺς ἔκρους τοῦ ποταμοῦ, ὃς διὰ τῆς πόλεως χεϊμάρρους ὦν διέρχεται, ξηροὺς ἐν τῷ τότε ὕδατος καὶ οὐ ξυνεχεῖς τοῖς τείχεσιν, ἀλλ' οἷους παρασχεῖν πάροδον στρατιώταις διαδύναι εἰς τὴν πόλιν, ἀναλαβὼν τοὺς τε σωματοφύλακας καὶ τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀργαῖνας, τετραμμένον τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς μηχανὰς καὶ τοὺς ταύτη προσμαχομένους λανθάνει κατὰ τοὺς ἔκρους ξὺν ὀλίγοις τὸ πρῶτον παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν· ἀναρρήξας δὲ ἐνδοθεν τῶν πυλῶν αἰ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἦσαν, δέχεται καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας εὐπετῶς ἐνθα δὴ οἱ βάρβαροι ἐχομένην ἤδη τὴν πόλιν αἰσθόμενοι ἐπὶ τοὺς ἀμφ' Ἀλέξανδρον ὅμως ἐτρέπησαν· καὶ γίνεται προσβολὴ αὐτῶν καρτερά· καὶ βάλλεται λίθῳ αὐτὸς Ἀλέξανδρος βιαίως τὴν τε κεφαλὴν καὶ τὸν αὐχένα καὶ Κράτερος τοξεύματι καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἠγεμόνων· ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξέωσαν ἐκ τῆς

Cap. 3.

Erstürmung von Kyropolis.
Neuer Aufstand der Skythen.

1. δυσὶ dieselbe unattische Form (statt δυοῖν) noch III 25, 6. — ἤπερ gebraucht Arrian öfter nach dem Comparativ statt des alt. ἢ. — οἷα δὲ mit Partic. gebraucht Arrian nach dem Vorgang Herodots sehr häufig für das attische ὅτε δὴ zur Bezeichnung des objectiven, in der Sache liegenden Grundes. Vgl. VI 6, 3. 10, 2. VII 12, 7. 22, 2. — τῷ πλείστου καὶ μαχιμωτάτου. S. z. V 15, 3 (τὸ καρτερώτατου). — ἐξ ἐφόδου wie c. 2, 3. — ἀλλὰ — γὰρ. Die elliptische Verbindung ἀλλὰ γὰρ (wobei der durch γὰρ zu begründende Gedanke nach ἀλλὰ aus dem Zusammenhang zu entnehmen ist) gebraucht Arr. sehr oft schlecht-

weg für ἀλλά. — ταύτη μὲν im Gegensatz zu dem Angriff, welchen Alex. selbst von der Flussseite her unternahm. — κατὰ τὸ παραρρηγνύμενον, dafür steht II 23, 1 τὸ παραρηγνύμενον (= Bresche). Vgl. unt. c. 26, 5 ἤπερ παρέρηγνυτο τοῦ τείχους.

2. χεϊμάρρους ὦν, woraus sich erklärt, dass im Sommer sein Flussbett meist ausgetrocknet ist. — ἐν τῷ τότε. S. z. c. 5, 1. — οἷους παρασχεῖν. οἷος mit Infinitiv heisst geeignet zu (eig. „von der Art dass“). Wie hier V 4, 5. VII 20, 2 oft.

3. τῶν πυλῶν αἰ portarum eam quam. — βιαίως. Vgl. Xen. Anab. I 8, 26 παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλῶ ὑπὸ τὸν σφθαλιὸν βιαίως. — ἀλλὰ καὶ ὡς. Wie in dieser Verbindung (καὶ ὡς), so steht in der attischen Prosa nur noch in

- 4 ἀγορᾶς τοὺς βαρβάρους. καὶ ἐν τούτῳ οἱ κατὰ τὸ τεῖχος προσβεβληκότες ἔρημον ἤδη τὸ τεῖχος τῶν προμαχομένων αἰρούσιν. ἐν μὲν δὴ τῇ πρώτῃ καταλήψει τῆς πόλεως ἀπέθανον τῶν πολεμίων μάλιστα ἐς ὀκτακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ (ἦσαν γὰρ οἱ πάντες ἐς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους μαχίμους οἱ ξυνηλυθότες) καταφεύγουσιν ἐς τὴν ἄκραν. καὶ τούτους περιστρατοπεδεύσας Ἀλέξανδρος ἡμέραν μίαν ἐφρόρησεν· οἱ δὲ ἐνδεία ὕδατος ἐνεχείρισαν σφᾶς Ἀλεξάνδρῳ.
- 5 Τὴν δὲ ἐβδόμην πόλιν ἐξ ἐφόδου ἔλαβε, Πτολεμαῖος μὲν λέγει ὅτι αὐτοὺς σφᾶς ἐνδόντας· Ἀριστοβούλος δὲ ὅτι βία καὶ ταύτην ἐξείλε καὶ ὅτι πάντας τοὺς καταληφθέντας ἐν αὐτῇ ἀπέκτεινε. Πτολεμαῖος δὲ κατανεῖμαι λέγει αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους τῇ στρατιᾷ καὶ δεδωμένους κελεῦσαι φυλάττεσθαι ἔστ' ἂν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάττηται αὐτός, ὡς μηδένα ἀπολείπεσθαι τῶν τὴν ἀπόστασιν πραξάντων.
- 6 Ἐν τούτῳ δὲ τῶν τε ἐκ τῆς Ἀσίας Σκυθῶν στρατιὰ ἀφικνεῖται πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ταναΐδος, ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ αὐτῶν ὅτι ἔστιν οἱ καὶ τῶν ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ ποταμοῦ βαρβάρων ἀπ' Ἀλεξάνδρου ἀφροσῆσιν, ὡς εἰ δὴ τι λόγου ἀντάξιον νεωτερίζοιτο, καὶ αὐτοὶ ἐπιθησόμενοι τοῖς Μακεδόσι. καὶ οἱ ἀμφὶ Σπιταμένην δὲ ἀπηγγέλησαν ὅτι τοὺς ἐν Μαρακάνδοις καταλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ πολιορκούσιν. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος ἐπὶ μὲν τοὺς ἀμφὶ Σπιταμένην Ἀνδρόμαχόν τε ἀποστέλλει καὶ Μενέδημον καὶ Κάρανον, ἰππέας μὲν ἔχοντας τῶν ἑταίρων ἐς ἐξήκοντα καὶ τῶν μισθοφόρων ὀκτακοσίους, ὧν Κάρανος ἠγείτο, πέζους δὲ μισθοφόρους ἐς χιλίους πεντακοσίους· ἐπιτάσσει δὲ αὐτοῖς Φαρνούχην τὸν ἔρημηέα, τὸ μὲν γένος Λύκιον τὸν Φαρνούχην, ἐμπείρως δὲ τῆς τε φωνῆς τῶν ταύτην βαρβάρων ἔχοντα καὶ τὰ ἄλλα ὀμιλῆσαι αὐτοῖς δεξιὸν φαινόμενον.

den Verbindungen ὡς δέ (c. 28, 1) und οὐδ' ὡς (= ne sic quidem c. 26, 5) ὡς für οὐτως.

4. ἐν τῇ πρώτῃ καταλήψει, zuerst wurde die Stadt, nachher die Burg eingenommen. — ἡμέραν μίαν ist nach Sintenis Vorschlag für ἡμέρα μία geschrieben.

5. ἐξ ἐφόδου wie o. 1. — αὐτοῦς. Die Einwohner hier (wie oft) auf die Stadt bezogen (= αὐτὴν ἐαυτὴν ἐνδούσαν).

6. ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ jenseits des (oppos. ἐπὶ τὰδε τοῦ c. 22, 6). Wie hier V 2, 1. VI. 25, 5 oft. — λόγον ἀντάξιον ist für λόγον ἂν ἄξιον geschrieben, da sich εἰ — ἂν bei Arrian so nicht findet. — καὶ — δέ (= atque etiam). Das zwischen καὶ und δέ eingeschobene Wort ist stets betont. Vgl. c. 17, 4. V 20, 4.

7. Φαρνούχην. Ueber die Wiederholung s. z. c. 29, 4.

Αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἣν ἐπενοίει τειχίσας ἐν ἡμέραις εἰκοσι 4 καὶ ξυνοικίσας ἐς αὐτὴν τῶν τε Ἑλλήνων μισθοφόρων καὶ ὅστις τῶν προσοικούντων βαρβάρων ἐθελουτῆς μετέσχε τῆς ξυνοικήσεως καὶ τινὰς καὶ τῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου Μανεδόναν, ὅσοι ἀπόμαχοι ἤδη ἦσαν, θύσας τοῖς θεοῖς ὡς νόμος αὐτῷ καὶ ἀγῶνα ἰππικόν τε καὶ γυμνικὸν ποιήσας, ὡς οὐκ ἀπαλλασσομένους ἑώρα τοὺς Σκύθας ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐποξεύοντες ἐς τὸν ποταμὸν ἐωρῶντο, οὐ 2 πλατὺν ταύτη ὄντα, καὶ τινὰ καὶ πρὸς ὕβριν τοῦ Ἀλεξάνδρου βαρβαρικῶς ἐθρασύνοντο, ὡς οὐκ ἂν τολμήσαντα Ἀλέξανδρον ἀψασθαι Σκυθῶν ἢ μαθόντα ἂν ὅτι περὶ τὸ διάφορον Σκύθαις τε καὶ τοῖς Ἀσιανοῖς βαρβάροις, ὑπὸ τούτων παροξυνόμενος ἐπενοίει διαβαίνειν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τὰς διφθέρας παρεσκεύαζεν ἐπὶ τῷ πόρῳ. θυομένῳ δὲ ἐπὶ τῇ διαβάσει 3 τὰ ἱερά οὐκ ἐγίνετο· ὁ δὲ βαρέως μὲν ἔφερον οὐ γιγνομένων ὅμως δὲ ἐκαρτέρει καὶ ἔμενευ. ὡς δὲ οὐκ ἀνίσταν

Cap. 4.

Auf die Nachricht von der Vernichtung des gegen Spitamenes beorderten Corps zieht Alex. persönlich gegen den Empörer und nimmt blutige Rache.

1. ἐπενοίει. Vgl. c. 1, 3. — τειχίσας. Vgl. Curtius VII 6, 25. Interim Alexander ad Tanaim annem redit et quantum soli occupaverant muro circumdedit. Haec quoque urbem Alexandriam appellari jussit. — Incolae novae urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis liberavit. — ἀγῶνα ἰππικὸν τε καὶ γυμνικόν. Die gymnischen Wettkämpfe bestanden im Pentathlon (ἄλμα, ποδοκλήνη, δίσκος, ἄκοντα, παλῆν).

2. καὶ τι καὶ „und in etwas auch“ fügt einen Umstand hinzu, der auch mit in Betracht kommt, wenn auch das Hauptgewicht nicht auf ihn zu legen ist. Wie hier I 18, 6. II 6, 10. — ὡς οὐκ ἂν τολμήσαντα. In Verbindung mit ὡς (= als ob) und ὥσπερ (= gerade wie wenn) findet sich mit Hinzufügung des Subjects auch der Accusativus absol. (statt des Genetivus). Wie ὡς andeutet, ist der Accusativ ursprünglich als Object

eines vorschwebenden Verbums des Meinens oder Glaubens anzusehen, worauf auch ἂν hindeutet (= οὐκ ἂν τολμήσειε). Vgl. c. 10, 6 (ὡς ἂν νομιζόμενον), VII 29, 2. — Σκυθῶν mit Skythen. In gleichem Sinne fehlt unten (3) der Artikel bei Σκύθαις. — διφθέρας. Vgl. Xen. Anab. I 5, 10 διφθέρας ὡς εἶχον στεγνάσματα ἐπίπλασαν χόρτον κόρυφον, εἶτα συνήγον καὶ συνέσπον ὡς μὴ ἄπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ ἐπὶ τούτων διεβαίνον. Noch heute gebrauchen manche asiatische Völkerschaften fest zusammengenähte Tierhäute zu Kähnen und Flößen, die sie Kelleks nennen. Nachdem sie die Häute mit Luft gefüllt und darauf mit einer Schnur zugezogen haben, befestigen sie dieselben auf einem Balken- oder Rohrgestell in der Art, dass die zugebundene Oeffnung nach oben zu gerichtet ist, damit die Felle während der Fahrt vom Flosse aus mit frischer Luft gefüllt werden können.

3. θύσθαι ἐπὶ τῇ διαβ. „zum Zweck des Uebergangs“. — τὰ ἱερά οὐκ ἐγίνετο, ohne καλὰ od. χρηστὰ wie V 3, 6. VI 28, 4. — γιγνομένων, τῶν ἱερῶν. — ἀνίσταν, θρασύνων.

οὐκ ἔκλυται, αὐτίς ἐπὶ τῇ διαβάσει ἐθύετο· καὶ αὐτὸς ἐς κύν-
δνον αὐτῷ σημαίνεσθαι Ἀριστάνδρος ὁ μάντις ἔφραζεν·
ὁ δὲ κρείσσον ἔφη ἐς ἔσχατον κινδύνου ἔλθειν ἢ κατεστραμ-
μένον ξύμπασαν ὀλίγου δεῖν τὴν Ἀσίαν γέλωτα εἶναι Σκυ-
θαῖς, καθάπερ Δαρειὸς ὁ Ξέρξου πατὴρ πάλαί ἐγένετο. Ἀρι-
στάυδρος δὲ οὐκ ἔφη παρὰ τὰ ἐκ τοῦ θείου σημαίνόμενα
ἄλλα ἀποδείξασθαι, ὅτι ἄλλα ἐθέλει ἀκούσαι Ἀλέξανδρος.

4 Ὁ δὲ, ὡς αἶτε διφθέροι αὐτῷ παρεσκευασμένοι ἦσαν
ἐπὶ τῷ πόρῳ καὶ ὁ στρατὸς ἐξωπλισμένοι ἐφειστήκει τῷ
ποταμῷ, αἶτε μηχαναὶ ἀπὸ ξυνθήματος ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς
Σκυθὰς παριππεύοντας ἐπὶ τῇ ὄχθῃ καὶ ἔστιν οὐ αὐτῶν
ἐπιτρόσκοντο ἐκ τῶν βελῶν, εἰς δὲ δὴ διὰ τοῦ γέροντος τε
καὶ τοῦ θάρρακος διαμπαξὲς πληγεῖς πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου,
οἱ μὲν ἐξεπλάγησαν πρὸς τε τῶν βελῶν τὴν διὰ μακροῦ
ἄφρατον καὶ ὅτι ἀνὴρ ἀγαθὸς αὐτοῖς τετελευτήκει, καὶ ὀλίγον
5 ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς ὄχθης· Ἀλέξανδρος δὲ τεταραγμένους
πρὸς τὰ βέλη ἰδῶν ὑπὸ σαλπύγγων ἐπέρα τὸν ποταμὸν αὐτὸς
ἠγοούμενος· εἶπετο δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἄλλη στρατιά· πρῶτον
μὲν δὴ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς σφενδονήτας ἀποβιβάσας σφεν-
δονᾶν τε καὶ ἐκτοξεύειν ἐκέλευσεν ἐς τοὺς Σκυθὰς, ὡς μὴ
πελάξουν αὐτοὺς τῇ φάλαγγι τῶν πεζῶν ἐκβαινούσῃ, πρὶν
6 τὴν ἵππου αὐτῷ διαβῆναι πᾶσαν. ὡς δὲ ἀθρόοι ἐπὶ τῇ
ὄχθῃ ἐγένοντο, ἀφῆκεν ἐπὶ τοὺς Σκυθὰς τὸ μὲν πρῶτον
μίαν ἵππαρχίαν τῶν ξένων καὶ τῶν σαρισφορῶν Ἰλας τίς-
σαρας· καὶ τούτους δεξάμενοι οἱ Σκυθαὶ καὶ ἐς κύκλους
περιππεύοντες ἐβαλλόν τε πολλοὶ ὀλίγους, αὐτοὶ δὲ οὐ χαλε-
πῶς διεφύγγανον. Ἀλέξανδρος δὲ τοὺς τε τοξότας καὶ τοὺς

νόμενοι. — Σκυθαῖς, siehe ob. zu
Σκυθῶν. — Δαρειὸς ὁ Ξέρξου. Den
unglücklichen Skythenzug des Dar-
eiōs erzählt Herodot IV 122 ff. —
ἄλλα ἀβυδιῶν nach παρά (= wi-
der).

4. ὁ δὲ steht anakoluthisch ausser-
halb des Satzgefüges; das erst weiter
unten (5) folgende Ἀλέξανδρος δὲ
schwebte schon hier vor. — ἀπὸ
ξυνθήματος auf ein verabrede-
tes Zeichen, auch V 7, 3. Ebenso
Herodot V 74. — ἐξεπλάγησαν πρὸς
την διὰ μακροῦ ἀφρατον, die weit
tragenden Geschosse der Makedoner
setzten die Skythen in Bestürzung.
Ueber ἐκπλαγῆναι πρὸς vgl. c. 30,

2. V 14, 2. — διὰ μακροῦ steht
wie hier vom räumlichen Abstand
V 24, 7.

5. ὡς — πελάξουν. Ueber ὡς mit
Infinitiv, s. z. V 23, 6.

6. ἐς κύκλους περιππεύειν in
Umkreisungen umschwärmen.
Wie hier VI 8, 6. — ἐβαλλόν τε
steht im Gegensatz zu αὐτοὶ δὲ.
Von der copulativen Satzverbindung
wird zur adversativen übergegangen,
um die Wichtigkeit des mit δὲ ein-
geleiteten Gedankens kräftig her-
vorzuheben. Ganz wie hier ent-
spricht δὲ einem vorausgegangenen
τε VII 11, 3.

Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς ἄλλους ψιλοὺς, ὧν Βάλακρος ἤρχεν,
ἀναμίξας τοῖς ἵππευσιν ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς Σκυθὰς. ὡς δὲ τ
ομοῦ ἤδη ἐγένοντο, ἐλάσαι ἐκέλευσεν ἐς αὐτοὺς τῶν τε
ἐταίρων τρεῖς ἵππαρχίας καὶ τοὺς ἵππανομιστὰς ξύμπαντας·
καὶ αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν ἵππου ἄγων σπουδῇ ἐνέβαλλεν
ὀρθίαις ταῖς Ἰλαῖς. οὐκ οὐκ ἔτι οἰοί τε ἦσαν ἐξελίσσειν τὴν
ἵππασίαν ἐς κύκλους, ὡς πρόσθεν ἔτι· ὁμοῦ μὲν γὰρ ἡ
ἵππος προσέκειτο αὐτοῖς, ὁμοῦ δὲ οἱ ψιλοὶ ἀναμειγμένοι
τοῖς ἵππευσιν οὐκ εἶων τὰς ἐπιστροφὰς ἀσφαλεῖς ποιεῖσθαι.
ἔνθα λαμπρὰ ἤδη φυγὴ τῶν Σκυθῶν ἦν· καὶ πίπτουσι μὲν 8
αὐτῶν ἐς χιλίους καὶ εἰς τῶν ἠγεμόνων, Σατροάκης, ἐλά-
σαν δὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πευτήκοντα. ὡς δὲ ἡ δίωξις ὀξεῖα
τε καὶ διὰ κινήματος πολλοῦ ταραχώρως ἐγένετο, δίψει τε
ἡ στρατιὰ πᾶσα εἶχετο, καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐλεύων πίνει
ὁποῖον ἦν ὕδωρ ἐν τῇ γῆ ἐκείνῃ. καὶ ἦν γὰρ πονηρὸν 9
τὸ ὕδωρ, θεῦμα ἀθρόον κατασήπτει αὐτῷ ἐς τὴν γαστέρα·
καὶ ἐπὶ τῷδε ἡ δίωξις οὐκ ἐπὶ πάντων Σκυθῶν ἐγένετο·
εἰ δὲ μὴ, δοκοῦσιν ἂν μοι καὶ πάντες διαφθαροῦναι ἐν τῇ
φυγῇ, εἰ μὴ Ἀλέξανδρος τὸ σῶμα ἔκαμε. καὶ αὐτὸς ἐς
ἔσχατον κινδύνου ἔλθων ἐκομίσθη ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον.
καὶ οὕτω ξυνέβη ἡ ματαιία Ἀριστάνδρου.

Ὀλίγον δὲ ὕστερον παρὰ τοῦ βασιλέως Σκυθῶν ἀφ- 5
ικνοῦνται παρ' Ἀλέξανδρον πρόσβεις, ὑπὲρ τῶν προαχθέντων
ἐς ἀπολογία ἐκπεμφθέντες, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ τῶν Σκυ-

7. ὀρθίαις ταῖς Ἰλαῖς, in geschlos-
senen Geschwadercolonnen. Ἰλαί
ὄρθ. oder λόχοι ὄρθιοι (eig. gerade
Colonnen) liess der Führer bilden,
wenn die einzelnen neben einander
aufgestellten Abteilungen, deren
Tiefe weit grösser als die
Front war, durch Zwischenräume
von einander getrennt gegen den
Feind rückten. Man wandte sie
namentlich bei Erstürmung einer
von Feinden besetzten Höhe an,
weil sie neben der Geschlossenheit
der Phalanxstellung den Vorzug
grösserer Beweglichkeit hatten. Vgl.
c. 25, 2. — Die Stellung des Ar-
tikels (ὀρθίαις ταῖς Ἰλαῖς) erklärt
sich aus der prädicativen Bedeu-
tung des Attributivum ὀρθίαις; mit
demselben Sinne hätte auch ταῖς

Ἰλαῖς ὀρθίαις gesetzt sein können.
— πρόσθεν ἔτι. S. z. c. 22, 8.

8. λαμπρά. Vgl. V 18, 1 ὡς τι-
κῶντα λαμπρῶς κατεῖδον Ἀλέξαν-
δρον.

9. καὶ ἦν γὰρ. Der vorgeschobene
begründende Satz ist dem zu be-
gründenden vorausgeschickt, wel-
chem er bei einem weniger lebhaf-
ten Gang der Erzählung eigentlich
folgen sollte. Diese Satzordnung
ist häufig bei Homer und Herodot.
Vgl. bei Arrian VII 22, 2. — εἰ μὴ
— ἔκαμε führt das vorausgehende
εἰ δὲ μὴ erklärend aus.

Cap. 5.

1. ὑπὲρ τῶν προαχθέντων. ὑπὲρ
gebrauchen Spätere oft gleichbedeu-

θῶν ἐπράχθη, ἀλλὰ καθ' ἀρπαγὴν ληστρικῶ τρόπῳ σταλέντων, καὶ αὐτὸς ὅτι ἐθέλει ποιεῖν τὰ ἐπαγγελόμενα. καὶ τούτῳ φιλόφρονος ἐπιστέλλει Ἀλέξανδρος, ὅτι οὔτε ἀπιστοῦντα μὴ ἐπεξιέναι καλὸν αὐτῷ ἐραίνετο, οὔτε κατὰ καιρὸν ἦν ἐν τῷ τότε ἐπεξιέναι.

- 2 Οἱ δὲ ἐν Μαρακανδοῖς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουρούμενοι Μακεδόνες προσβολῆς γενομένης τῇ ἄκρᾳ ἐκ Σπιταμένους τε καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐπεκδραμόντες ἀπέκτεινάν τε τῶν πολεμίων ἔστιν οὖς καὶ ἀπώσαντο ζύμπαντας, καὶ αὐτοὶ ἀπαθεῖς ἀπεχώρησαν ἐς τὴν ἄκραν. ὡς δὲ καὶ οἱ ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐσταλμένοι ἐς Μαρακανδα ἤδη προσάγοντες Σπιταμένει ἐξηγγέλλοντο, τὴν μὲν πολιορκίαν ἐκλείπει τῆς ἄκρας, αὐτὸς δὲ ὡς ἐς τὰ βασίλεια τῆς Σογδιανῆς ἀνεχώρει. Φαρνούχης δὲ καὶ οἱ ξὺν αὐτῷ στρατηγοὶ σπεύδοντες ἐξελάσαι αὐτὸν παντάπασιν ἐπὶ τε τὰ ὄρια τῆς Σογδιανῆς ξυνείποντο ὑποχωροῦντι καὶ εἰς τοὺς Νομάδας τοὺς Σκύθας οὐδεὶς λογισμῶ ξυνεσβάλλουσιν. ἔνθα δὴ προσλαβὼν ὁ Σπιταμένους τῶν Σκυθῶν ἱππέων ἐς ἑξακοσίους προσεπήθη ὑπὸ τῆς ξυμμαχίας τῆς Σκυθικῆς δέξασθαι ἐπιόντας τοὺς Μακεδόνας· παραταξάμενος δὲ ἐν χωρίῳ ὀμαλῷ πρὸς τῇ ἐρήμῳ τῆς Σκυθικῆς ὑπομεῖναι μὲν τοὺς πολεμίους ἢ αὐτὸς ἐς αὐτούς ἐμβαλεῖν οὐκ ἤθελε, περιππεύων δὲ ἐτόξευεν ἐς τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν. 5 καὶ ἐπελαυνόντων μὲν αὐτοῖς τῶν ἀμφὶ Φαρνούχην ἐφενγεν εὐπετῶς, οἷα δὴ ἄκνυτέρων τε αὐτοῖς καὶ ἐν τῷ τότε ἀκμαιτέρων ὄντων τῶν ἵππων, τοῖς δ' ἀμφὶ Ἀνδρομάχον ὑπὸ τῆς ξυνεχοῦς πορείας καὶ ἅμα χιλοῦ ἀπορία κεκάκωτο ἢ ἵππος· μένουσι δὲ ἢ ὑποχωροῦσιν ἐπέκειντο εὐρώστως οἱ 6 Σκύθαι. ἔνθα δὴ πολλῶν μὲν τιρωσκομένων ἐκ τῶν τοξευμάτων, ἔστι δ' ὧν καὶ πιπτόντων ἐς πλαίσιον ἰσόπλευρον

tend mit περι. — σταλέντων (sc. τινῶν) ist Genet. absol., der durch ἀλλὰ mit οὐκ ἀπὸ κοινοῦ verbunden ist. — ἀπιστοῦντα. Sinn: Einerseits hielt er es seiner für unwürdig, nicht gegen ihn zu ziehen, wenn er sein Mistrauen zu erkennen gäbe, andererseits hielt er eine Unternehmung gegen denselben augenblicklich nicht für zeitgemäss. — ἐν τῷ τότε eo tempore, vom Nom. τὸ τότε. S. c. 3, 2. VI 2, 4 oft.

3. ἐσταλμένοι. S. c. 3, 7. — βασίλεια τῆς Σογδιανῆς. Da III 30, 6 Marakanda genannt wird, also der Ort, von dem Spitamenes zurückwich, so ist hier Arrian mit sich selbst im Widerspruch. Vermutlich ist τὰ βασίλεια verdorben. Dem Sinne nach würde etwa entsprechen: ἐπὶ τὰ ὄρια τῆς Σογδιανῆς (s. das Folg.).

6. ἐς πλαίσιον τάξαντες. Die Marschordnung im Viereck (agmen quadratum) wählte man, um nach

τάξαντες τοὺς στρατιώτας ἀνεχώρουν ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πολυτίμητον, ὅτι νάπος ταύτη ἦν, ὡς μήτε τοῖς βαρβάρους εὐπετῆς ἔτι εἶναι ἐκτοξεύειν ἐς αὐτούς, σφίσι τε οἱ πεζοὶ ὠφελιμώτεροι ὦσι.

Κάρανος δὲ ὁ ἱππάρχης οὐκ ἀνακουώσας Ἀνδρομάχῳ 7 διαβαίνειν ἐπεχείρησε τὸν ποταμὸν ὡς ἐς ἀσφαλῆς ταύτη καταστήσων τὴν ἵππον· καὶ οἱ πεζοὶ αὐτῷ ἐπηκολούθησαν, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ φοβερά τε καὶ οὐδενὶ κόσμῳ ἐγένετο αὐτοῖς ἢ ἔσθασις ἢ ἐς τὸν ποταμὸν κατὰ κρημνώδεις τὰς ὄχθας. καὶ οἱ βάρβαροι αἰσθόμενοι τὴν ἀμαρτίαν 8 τῶν Μακεδόνων αὐτοῖς ἵπποις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐσβάλλουσιν ἐς τὸν πόρον. καὶ οἱ μὲν τῶν ἤδη διαβεβηκότων καὶ ἀποχωρούντων εἶχοντο, οἱ δὲ τοὺς διαβαίνοντας ἀντιμέτωποι ταχθέντες ἀνειλοῦν ἐς τὸν ποταμὸν, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πλαγίων 9 ἐξετόξευον ἐς αὐτούς, οἱ δὲ τοῖς ἔτι ἐσβαίνουσιν ἐπέκειντο, ὥστε ἀπορία πάντοθεν ξυνεχόμενοι οἱ Μακεδόνες ἐς νῆσόν τινα τῶν ἐν τῷ ποταμῷ ξυμφεύουσιν οὐ μεγάλην. καὶ περιστάντες αὐτούς οἱ Σκύθαι τε καὶ οἱ ξὺν Σπιταμένει ἱππεῖς ἐν κύκλῳ πάντας κατετόξευσαν· ὀλίγους δὲ ἠνδραποδίσαντο αὐτῶν, καὶ τούτους πάντας ἀπέκτειναν.

Ἀριστόβουλος δὲ ἐνέδρα τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς διαφθα- 6 ρῆναι λέγει, τῶν Σκυθῶν ἐν παραδείσῳ κρυφθέντων οἱ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπεγένοντο τοῖς Μακεδόσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ· ἵνα τὸν μὲν Φαρνούχην παραχωρεῖν τῆς ἡγεμονίας τοῖς ξυμπεμφθειῖσι Μακεδόσιν, ὡς οὐκ ἐμπείρως ἔχοντα ἔργων πολεμικῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καθομιλῆσαι τοὺς βαρβάρους μᾶλλον τι

allen Seiten gegen etwaige Angriffe der den Marsch beunruhigenden Feinde rasch kampffertig zu sein. — Πολυτίμητος ist der heutige Sogd (auch Namy od. Kohik genannt). Er entspringt in den Gebirgen östlich von Samarkand und fließt nördlich von dieser Stadt nach Westen zu (Strab. p. 518) — μήτε — τε wie sonst oft οὔτε — τε (c. 7, 4) = einerseits nicht — andererseits. Vgl. V 15, 6. VI 5, 2. — εἶναι abhängig von ὡς, das in Folge eines Constructionswechsels einmal mit Infin. (s. z. V 23, 6), nachher mit Coniunctiv verbunden ist.

8. ἔνθεν καὶ ἔνθεν also ober- und unterhalb des Uebergangs.

Cap. 6.

1. τῶν Σκυθῶν — κρυφθέντων ist als Erweiterung der Angabe des Aristobulos zu fassen, während der Satz οἱ — ἔργῳ eine erklärende Anmerkung Arrians ist (Sintenis). — ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ex occulto. Vgl. V 27, 1 ἐκ τοῦ εὐθέως, — ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ vom Beginn der Schlacht zu verstehen. Zur Bedeutung von ἔργον vgl. V 14, 2. — ἵνα da, in diesem Augenblick. — παραχωρεῖν ist Infin. imperfecti, dem Indicativ des Imperfecti de conatu entsprechend. — τοῖς ξυμπεμφθειῖσι. S. c. 3, 7.

πρὸς Ἀλεξάνδρου ἢ ἐπὶ τῷ ἐν ταῖς μάχαις ἐξηγεῖσθαι ἐστα-
 μένον, τοὺς δὲ Μακεδόνας τε εἶναι καὶ ἐταίρους βασιλέως.
 2 Ἀνδρόμαχον δὲ καὶ Κάρανον καὶ Μενέδημον οὐ δέξασθαι
 τὴν ἡγεμονίαν, τὸ μὲν τι ὡς μὴ δοκεῖν παρὰ τὰ ἐπηγγελ-
 μένα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου αὐτοὺς τι κατὰ σφῶς νεωτερίζειν· τὸ
 δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δεινῷ οὐκ ἐθελήσαντας, εἰ δὴ τι πται-
 σιαν, μὴ ὅσον κατ' ἄνδρα μόνον μετέχειν αὐτοὺς, ἀλλὰ
 καὶ ὡς τὸ πᾶν αὐτοὺς κακῶς ἐξηγησαμένους. ἐν τούτῳ δὴ
 τῷ θορυβῷ τε καὶ τῇ ἀταξίᾳ ἐπιθεμένους αὐτοῖς τοὺς βαρ-
 βάρους κατακόψαι πάντας, ὥστε ἱππέας μὲν μὴ πλείονας
 τῶν τεσσαράκοντα ἀποσωθῆναι, πεζοὺς δὲ ἐς τριακοσίους.
 3 Ταῦτα δὴ ὡς ἠγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, ἠλγιστέ τε τῷ πάθει
 τῶν στρατιωτῶν καὶ ἔγνω σπουδῇ ἐλαύνειν ὡς ἐπὶ Σπιτα-
 μένῃν τε καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν βαρβάρους. ἀναλαβὼν οὖν
 τῶν τε ἐταίρων ἱππέων τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ
 τῆς φάλαγγος τοὺς κουφοτάτους ἦει ὡς ἐπὶ Μαράκανδα, ἵνα
 ἐπανήκειν Σπιταμένῃν ἐπνυθάνετο καὶ αὐθις πολιορκεῖν τοὺς
 4 ἐν τῇ ἄκρᾳ. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις διελθὼν
 χιλίους καὶ πεντακοσίους σταδίους τῇ τετάρτῃ ὑπὸ τὴν ἔω
 προσῆγε τῇ πόλει. Σπιταμένης δὲ καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν, ὡς
 ἐξηγγέλθη προσάγων Ἀλέξανδρος, οὐκ ἔμειναν, ἀλλ' ἐκλιπόν-
 5 τες τὴν πόλιν φεύγουσιν. ὁ δὲ ἐχόμενος αὐτῶν ἐδίωκεν·
 ὡς δὲ ἐπὶ τὸν χῶρον ἦκεν οὐ ἡ μάχῃ ἐγένετο, θάψας τοὺς
 στρατιώτας ἐκ τῶν παρόντων εἶπετο ἔστω ἐπὶ τὴν ἔρημον
 τοῖς φεύγουσιν. ἐκεῖθεν δ' ἀναστρέφων ἐπόρθει τὴν χώραν
 καὶ τοὺς ἐς τὰ ἐρούματα καταπεφευγότας τῶν βαρβάρων ἐπει-
 6 νεν, ὅτι ξυνηπιθέσθαι ἐξηγγέλλοντο καὶ αὐτοὶ τοῖς Μακεδόσι·
 καὶ ἐπήλθε πᾶσαν τὴν χώραν ὅσῃ ὁ ποταμὸς ὁ Πολυτίμη-
 6 τος ἐπάρδων ἐπέρχεται. ἵνα δὲ ἀφανίζετο τῷ ποταμῷ τὸ

2. τὸ μὲν — τὸ δὲ teils — teils.
 Vgl. II 15, 3 τοὺς Θεβαίους εὐθὺς
 ἀφῆκε, τὸ μὲν τι κατοικίσει τῶν
 Θεβαίων, τὸ δὲ ὅτι συγγνωστὰ δε-
 δρανεῖν εἰραίνονται. — κατὰ σφῶς
 für sich, auf eigene Hand wie
 III 21, 4, dafür ἐπὶ σφῶν (= ἐφ'
 ἑαυτῶν) I 21, 1. — ὅσον κατ' ἄν-
 δρα eig. so viel als nach ihrer
 Person allein. — ἐξηγησαμένους. Es
 schwebt μετέχειν vor, aus welchem
 ein Begriff wie ἔχειν τὴν αἰτίαν
 oder ein sinngleicher zu entnehmen
 ist; denn ihre Meinung geht dahin,

dass sie als Führer alle Verantwort-
 lichkeit allein zu tragen hätten.

4. χιλίους κ. π. Wahrscheinlich
 ist die Zahl verdorben, da eine
 solche Schnelligkeit fast unmöglich
 erscheint (40 Stad. = 1 deutsch.
 Meile).

5. θάψας ἐκ τῶν παρόντων wie
 VI 2, 1 (= den vorhandenen Mitteln
 gemäss). Vgl. Xen. Anab. VI 4, 9
 ἐθαψεν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς
 ἐδύνατο κάλλιστα. — Πολυτίμη-
 τος. S. z. c. 6, 6.

ὑδάτῳ, ἐντεῦθεν ἤδη τὸ ἐπ' ἐκεῖνα ἔρημος ἢ χώρα ἐστίν·
 ἀφανίζεται δὲ, καίπερ πολλοῦ ὦν ὕδατος, ἐς τὴν ψάμμον.
 καὶ ἄλλοι ποταμοὶ ὡσαύτως ἐκεῖ ἀφανίζονται μεγάλοι καὶ
 ἀέναοι, ὃ τε Ἐπαρδος, ὃς ῥέει διὰ Μάρδων τῆς χώρας, καὶ
 Ἄρειος, ὅτου ἐπώνυμος ἢ τῶν Ἀρείων γῆ ἐστὶ, καὶ Ἐτύ-
 μανδρος, ὃς δι' Εὐεργετῶν ῥέει. καὶ εἰσὶ ξύμπαντες οὗτοι 7
 τηλικούτοι ποταμοὶ ὥστε οὐδεὶς αὐτῶν μείων ἐστὶ τοῦ Πη-
 νειοῦ τοῦ Θεσσαλικοῦ ποταμοῦ, ὃς διὰ τῶν Τεμπῶν ῥέει
 ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν· ὁ δὲ Πολυτίμητος πολὺ ἔτι μείζων ἢ
 κατὰ τὸν Πηνειὸν ποταμὸν ἐστὶ.

Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ἐς Ζαριάσπα ἀφίκετο· καὶ αὐτοῦ 7
 κατέμενευ ἔστω παρελθεῖν τὸ ἀκμαῖον τοῦ χειμῶνος. ἐν τούτῳ
 δὲ ἀφίκοντο παρ' αὐτὸν Φραταφέρνης τε ὁ Παρθυαίων
 σατραπῆς καὶ Στασάνωρ ὁ ἐς Ἀρείους ἀποπεμφθεὶς ὡς Ἀρ-
 σάμην συλληφόμενος, τὸν τε Ἀρσάμην δεδεμένου ἄγοντες
 καὶ Βαρζάνην, ὄντινα Βήσσοι τῆς Παρθυαίων σατραπῆν κατ-
 ἔστησε, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν τότε ξὺν Βήσσῳ ἀποστάντων.
 ἦγον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Ἐπόικλος καὶ Μελαμνίδας καὶ Πτο- 2
 λεμαῖος ὁ τῶν Θρακῶν στρατηγὸς ἀπὸ θαλάσσης, οἱ τὰ τε
 χρήματα ξὺν Μένῃτι πεμφθέντα καὶ τοὺς ξυμμάχους ὡς
 ἐπὶ θάλασσαν κατήγαγον. καὶ Ἄσανδρος δὲ ἐν τούτῳ ἦκε
 καὶ Νέαρχος, στρατιᾶν Ἑλλήνων μισθοφόρων ἄγοντες, καὶ
 Ἀσκληπιόδωρος τε ὁ Συρίας σατραπῆς καὶ Μένης ὁ ὕπ-
 αρχος ἀπὸ θαλάσσης, καὶ οὗτοι στρατιᾶν ἄγοντες.

Ἐνθα δὴ ξύλλογον ἐκ τῶν παρόντων ξυναγαγὼν Ἀλέξαν- 3
 δρος παρήγαγεν ἐς αὐτοὺς Βήσσον· καὶ κατηγορήσας τὴν
 Λαρείου προδοσίαν τὴν τε ῥίνα Βήσσου ἀποτιμηθῆναι καὶ

6. τὸ ἐπ' ἐκεῖνα die Strecken je-
 seits der Stelle, wo der Fluss im
 Sande verläuft. — Ἐπαρδος wird
 sonst nirgends erwähnt, Ἄρειος j.
 Heri-rud, der einzige Fluss in
 Arien, der Hauptprovinz Ostpersiens
 (entspricht dem südl. Teil des
 heutigen Khorasan), Ἐτύμανδρος
 j. Hilmend. — Πηνειός j. Salam-
 bria.

7. ἐκδιδοῖ in intransit. Bedeu-
 tung auch I 3, 2. — κατὰ c. acc.
 in der Bedeutung gemäss, ver-
 gleichbar auch c. 16, 7. V 26, 5.
 VI 22, 4.

Cap. 7.

Verurtheilung des Bessos. —
 Lob der Selbstbeherrschung.

1. Ζαριάσπα scheint der ältere
 Namen der später Baktra genann-
 ten uralten Hauptstadt Baktriens
 gewesen zu sein (c. 1, 5). — ἔστω
 verbinden spätere Schriftsteller nach
 der Analogie von πρὶν auch mit
 Infinitiv. Vgl. V 16, 1. VI 5, 7. —
 τὸ ἀκμαῖον τοῦ χειμῶνος. Dafür
 steht I 19, 6 ἢ ἀκμῆ τοῦ χειμῶνος
 (= Winterstrenge). — Στασάνωρ.
 Zur Sache vgl. III 29, 4. Ueber Ἐπό-
 κικλος III 19, 6, über Μένης III 16, 9.

3. ἐκ τῶν παρόντων. Es ist an

τὰ ἄτα ἄκρα ἐκέλευσεν, αὐτὸν δὲ ἐς Ἐκβάτανα ἄγεσθαι, ὡς ἐκεῖ ἐν τῷ Μήδων τε καὶ Περσῶν ξυλλόγῳ ἀποθανού-
 4 μενον. καὶ ἐγὼ οὔτε τὴν ἄγαν ταύτην τιμωρίαν Βήσσου ἐπαινώ, ἀλλὰ βαρβαρικὸν εἶναι τίθεμαι τῶν ἀκρωτηρίων τὴν λάβην καὶ ὑπαχθῆναι Ἀλεξάνδρον ξύμφημι ἐς ξῆλον τοῦ Μηδικοῦ τε καὶ Περσικοῦ πλούτου καὶ τῆς κατὰ τοὺς βαρ-
 βάρους βασιλείας οὐκ ἴσης ἐς τοὺς ὑπηκόους ξυνδιαιτήσεως, ἐσθῆτά τε ὅτι Μηδικὴν ἀντὶ τῆς Μακεδονικῆς τε καὶ πα-
 τριῶν Ἡρακλείδης ὦν μετέλαβεν, οὐδαμῆ ἐπαινώ, καὶ τὴν κίταριν τὴν Περσικὴν τῶν νευικημένων ἀντὶ ὧν αὐτὸς ὁ
 5 νικῶν πάλα ἐφόρει ἀμείψαι οὐκ ἐπηδέσθη, οὐδὲν τούτων ἐπαινώ, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου μεγάλα πράγματα ἐς τεκμηρίωσιν τίθεμαι ὡς οὔτε τὸ σῶμα ὅτῳ εἶη καρτερόν, οὔτε ὅστις γένει ἐπιφανής, οὔτε κατὰ πόλεμον εἰ δὴ τις διευτυχοίῃ ἐτι μᾶλλον ἢ Ἀλεξάνδρος, οὐδὲ εἰ τὴν Λιβύην τις πρὸς τῇ Ἀσίᾳ, καθάπερ οὖν ἐπενοίει ἐκεῖνος, ἐκπεριπλεύσας κατάσχοι, οὐδὲ εἰ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ τε καὶ Λιβύῃ τρίτην, τούτων οὐδὲν τι ὄφελος ἐς εὐδαιμονίαν ἀνθρώπου, εἰ μὴ σωφρονεῖν ἐν ταύτῳ ὑπάρχει

die Stangesgenossen des Bessos zu denken (vgl. IV 1, 5). — ἀποθανούμενον. Plut. Alex. c. 43, Diodor. 17, 83 weichen in ihren Berichten von Arrians Angaben über die Art der Hinrichtung ab.

4. οὔτε es entspricht weiter unten ἐσθῆτά τε. S. z. c. 5, 6. — πλούτου insofern er sich in Pracht- und Prunkliebe kundgibt. Vgl. Arist. gr. Mor. 2 ὁ πλοῦτος πολὺς γενόμενος ὑπερόπτας καὶ ἀηδεῖς ἐποίησεν. — τῆς κατὰ τοὺς βαρβάρους — ξυνδιαιτήσεως. Sinn: Barbarische Könige haben nicht die Gewohnheit, mit ihren Untertanen wie mit ihres gleichen zu leben. — ἐσθῆτά τε (über τὸ s. o. zu οὔτε). Auch Diodor. 17, 77 (τό τε περσικὸν διάδημα περιέθετο καὶ τὸν διάλευνον χιτῶνα καὶ τὴν περσικὴν ζώνην καὶ τὰλλα πλὴν τῶν ἀναξυρίδων καὶ τοῦ κἀνδρος) so wie Justin. 12, 3 sprechen sich tadelnd über Alexanders veränderte Sitte und Lebensart aus; doch nahm Alexander (nach Plut. Alex. c. 45) die persische Tiara nicht an (vgl. Arr. VII 9, 9), wiewol

nicht in Abrede zu stellen (was an sich übrigens kaum tadelnswert sein dürfte), dass er auch in seiner Tracht Fremdes und Vaterländisches zu verschmelzen bedacht war. Vgl. VII 29, 3. — Ἡρακλείδης ὦν. Vgl. c. 10, 6. Der Stifter des makedonischen Königshauses, Karanos, war ein Abkömmling des Herakliden Temenos, Königs von Argos. Vgl. II 5, 9 αὐτὸς δὲ (Ἀλεξάνδρος) ἀπ' Ἀργούς τῶν Ἡρακλείδων εἶναι ἤξιον.

5. εἴπερ τι ἄλλο καὶ hat die Bedeutung „wenn irgend etwas anders so (vorzüglich)“. Vgl. II 1, 3 καὶ εἴπερ τι ἄλλο καὶ τοῦτο ἐν τῷ τότε ἐβλαψε τὰ βασιλείας πράγματα; ebenso V 27, 9. In gleichem Sinne ist εἴπερ τινὲς ἄλλοι aufzufassen (V 27, 9. VI 2, 5 oft.). — ἐς τεκμηρίωσιν. Das Wort auch V 4, 2. — εἰ τὴν Λιβύην — κατάσχοι. Diesen Plan Alexanders erwähnt Arrian auch VII 1, 2. — εἰ μὴ σωφρονεῖν. Gedanke: Alle Grosstaten können die Glückseligkeit des Helden nicht fördern, wenn, der die vermeintlichen (= ὡς δοκεῖ) Grosstaten

τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὰ μεγάλα, ὡς δοκεῖ, πράγματα πράξαντι.

Ἐνθα δὴ καὶ τὸ Κλείτου τοῦ Δραπίδου πάθημα καὶ 8 τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπ' αὐτῷ συμφορὰν, εἰ καὶ ὀλίγον ὕστερον ἐπράχθη, οὐκ ἔξω τοῦ καιροῦ ἀφηγήσομαι. εἶναι μὲν γὰρ ἡμέραν ἱερὰν τοῦ Διονύσου Μακεδόσι καὶ θύειν Διονύσῳ ὅσα ἔτη ἐν αὐτῇ Ἀλεξάνδρον· τὸν δὲ τοῦ Διονύσου 2 μὲν ἐν τῷ τότε ἀμελήσαι λέγουσι, Διοσκουροῖν δὲ θύσαι, ἐξ ὅτου δὴ ἐπιφρασθέντα τοῖν Διοσκουροῖν τὴν θυσίαν πόρρω δὲ τοῦ πότου προϊόντος (καὶ γὰρ καὶ τὰ τῶν πότων ἤδη Ἀλεξάνδρῳ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον νενεωτέριστο) ἀλλ' ἐν γε τῷ πότῳ τότε ὑπὲρ τοῖν Διοσκουροῖν λόγους γίνεσθαι, ὅπως ἐς Δία ἀνηνέχθη αὐτοῖν ἡ γένεσις ἀφαιρεθείσα Τυνδάρεω. καὶ τινες τῶν παρόντων κολακεία τῇ Ἀλεξάν- 3 δρου, οἷοι δὴ ἄνδρες διέφθειράν τε αἰεὶ καὶ οὔποτε παύσονται ἐπιτρίβοντες τὰ τῶν αἰεὶ βασιλείων πράγματα, κατ' οὐδὲν ἀξιοῦν συμβάλλειν Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς Ἀλεξάν-

ausgeführt hat, sich nicht die Tugend der Besonnenheit bewahrt. In dem Zusatz ὡς δοκεῖ erkennt man, wie überhaupt in dem ganzen Gedanken, den Schüler des Stoikers Epiktet. (S. Bd. I Einl. S. 4.) — ἐν ταύτῳ zu gleicher Zeit auch II 17, 4. III 22, 5. — Ueber die Bedeutung von ὑπάρχει μοι s. z. VII 29, 1.

Cap. 8.

Ermordung des Kleitos.

1. πάθημα caedes wie I 12, 3. — συμφορὰ Misgeschick. — ὅσα ἔτη eig. τοσαῦτα ἔτη ὅσα ἐστὶ, dann wie ὅσα ἡμέραι (= quotidie) III 26, 2 auch adverbial = quotannis. Wie hier III 17, 6.

2. ἀμελήσαι. Aus diesem Grunde fasste man Alexanders Untat als eine vom Dionysos verhängte Strafe auf (s. c. 9, 5). Vgl. Curtius VIII 2, 6 subit anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum statuto tempore: itaque inter vinum et epulas caede commissa iram dei fuisse manifestam. — ἐξ ὅτου δὴ ἐπιφρ. = ἐκ τινός, ὅτι δὴ ἦν, ἐπι-

φρασθέντα „indem er, sei es aus welchem Grunde es wolle, ein Opfer ersann“. — ἐπιφραζεσθαι aussinnen ist herodoteisch. Bei Arrian noch III 2, 1. — καὶ γὰρ καὶ (= etenim etiam), einen neuen Grund anfügend, ist im Attischen selten, bei Arrian ziemlich häufig (I 7, 3. II 3, 8. III 8, 7. IV 18, 6. V 4, 5). — ἀλλ' ἐν γε. ἀλλὰ nimmt (wie im Latein. sed) den durch die Parenthese unterbrochenen Gedanken wieder auf, indem es das adversative δὲ (s. o.) erneuert.

3. οἷοι — διέφθειραν. Zum Gedanken vgl. II 6, 4: Δραγίος καὶ ὑπὸ τῶν καθ' ἡδονὴν ξυρόντων τε καὶ ξυνησομένων ἐπὶ καιρῷ τοῖς αἰεὶ βασιλεύουσιν ἐπαιρούμενος ἔγνω μηκέτι Ἀλεξάνδρον ἐθέλειν προΐεναι. Vgl. auch VII 29, 1 und Curtius VIII 5, 6 pernicioso adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes saepius assentatio quam hostis evertit. — τῶν αἰεὶ βασιλείων „der jedesmaligen Könige“. Meist findet sich in dieser Bedeutung αἰεὶ mit Particip verbunden. Vgl. die oben (3) ausgeschriebene Stelle (II 6, 4): τοῖς αἰεὶ βασιλεύουσι und V 13, 2 (τοὺς αἰεὶ ἐκβαίνοντες). —

δρου ἔργοις τὸν Πολυδεύκην καὶ τὸν Κάστορα. οἱ δὲ οὐδὲ τοῦ Ἡρακλέους ἀπείχοντο ἐν τῷ πότῳ· ἀλλὰ τὸν φθόνον γὰρ ἐμποδῶν ἴστασθαι τοῖς ζῶσι τὸ μὴ οὐ τὰς δικαίας τιμὰς αὐτοῖς ἐκ τῶν ξυνόντων γίνεσθαι.

- 4 Κλείτον δὲ δῆλον μὲν εἶναι πάλαι ἤδη ἀχθόμενον τοῦ τε Ἀλεξάνδρου τῆ ἔς τὸ βαρβαρικώτερον μετακινήσει καὶ τῶν κολακευόντων αὐτὸν τοῖς λόγοις· τότε δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τοῦ οἴνου παροξυνόμενον οὐκ εἶναι οὔτε ἐς τὸ θεῖον ὑβρίζειν, οὔτε τὰ τῶν πάλαι ἡρώων ἔργα ἐφαυλίζοντας
5 χάριν ταύτην ἄχαριν προστιθέναί· Ἀλεξάνδρω. εἶναι γὰρ οὐν οὔτε τὰ Ἀλεξάνδρου οὕτω τι μεγάλα καὶ θαυμαστά ὡς ἐκεῖνοι ἐπαίρουσιν· οὔτε αὐτὸν μόνον γε καταπαῤῃα αὐτά, ἀλλὰ τὸ πολὺ γὰρ μέρος Μακεδόνων εἶναι τὰ ἔργα. καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἀνιᾶσαι Ἀλεξάνδρου λεχθέντα. οὐδὲ ἐγὼ ἐπαινώ τὸν λόγον, ἀλλὰ ἱκανὸν γὰρ εἶναι τίθεμαι ἐν τοιαύδε παροιμίᾳ τὸ καθ' αὐτὸν σιγῶντα ἔχειν μηδὲ τὰ αὐτὰ τοῖς
6 ἄλλοις ἐς κολακείαν πλημμελεῖν. ὡς δὲ καὶ τῶν Φιλίππου τινὲς ἔργων, ὅτι οὐ μεγάλα οὐδὲ θαυμαστά Φιλίππῳ καταπαῤῃα, οὐδεμιᾶ ξὺν δίκῃ ἐπεμνήσθησαν, χαριζόμενοι καὶ οὗτοι Ἀλεξάνδρω, τὸν Κλείτον ἤδη οὐκέτι ἐν ἑαυτοῦ ὄντα πρεσβεύειν μὲν τὰ τοῦ Φιλίππου, καταβάλλειν δὲ Ἀλεξάνδρον τε καὶ τὰ τούτου ἔργα, παρονοῦντα ἤδη τὸν Κλείτον,

Πολυδεύκην. Curtius VIII 5, 8: *Hi tum caelum illi aperiebant Hercules et patrem Liberum et cum Polluce Castorem novo numini cesuros iactabant.* — οἱ δέ. S. z. V 10, 1. — ἀλλὰ γὰρ gebraucht Arrian häufig ganz im Sinne des einfachen ἀλλά. Ebenso unten (5). — τὸ μὴ οὐ — γίνεσθαι. τὸ γίνεσθαι „in Bezug auf das Werden“ ist Accusativ. Vgl. Xen. Anab. IV 8, 14 ὅπου εἰσὶν ἡμῖν ἐμποδῶν τὸ μὴ ἤδη εἶναι ἐνθά πάλαι σπευδομένον und Arrian II 27, 2 καὶ τούτους μὲν ἔσχε τὸ μὴ οὐκ ἀσχερῆ φυγῆ ὠσθῆναι κατὰ τοῦ χῶματος. Dem attischen Sprachgebrauch zuwider verbindet Arrian μὴ οὐ mit Infinitiv mit den Begriffen des Abhaltens, Widersprechens u. ä., auch wenn diese keine Negation bei sich haben. Vgl. c. 23, 3.

4. χάρις ἄχαρις „eine Gefälligkeit, die keinen Dank verdient“.

5. οὐν ὅτι ἐν Wirklichkeit. — τὸ καθ' αὐτὸν σιγῶντα ἔχειν „dass sich ein jeder für seine Person still verhalte“.

6. οὐδεμιᾶ ξὺν δίκῃ. Diese Stellung der Praeposition ist im Attischen ungewöhnlich. Vgl. V 26, 1 ἐκπεριέρχεται γὰρ γῆν περὶ πᾶσαν ἢ μεγάλη θάλασσα. — οὐκ ἐν ἑαυτοῦ ὄντα. οὐκ ἐν ἑαυτοῦ (sc. δυνάμει) εἶναι ist gleichbedeutend mit οὐχ ἑαυτοῦ εἶναι ausser sich sein. Vgl. c. 19 καρτερός αὐτοῦ sui compos. Demosthenes gebraucht in diesem Sinne οὐκ ἐντός αὐτοῦ εἶναι. — παρονοῦντα ἤδη τὸν Κλείτον, erneuert mit einem erläuternden Zusatz (παρονοῦντα) das vorausgegangene τὸν Κλείτον ἤδη. — τὰ

τά τε ἄλλα καὶ πολὺν εἶναι ἐξονειδίζοντα Ἀλεξάνδρω ὅτι πρὸς αὐτοῦ ἄρα ἐσάθη, ὅποτε ἡ ἱππομαχία ἢ ἐπὶ Γρανικῷ ξυμειστήκει πρὸς Πέρσας· καὶ δὴ καὶ τὴν δεξιάν τὴν αὐτοῦ τσοβαρῶς ἀνατείναντα, αὐτὴ σε ἢ χεῖρ, φάναι, ὦ Ἀλέξανδρε, ἐν τῷ τότε ἔσωσε. καὶ Ἀλεξάνδρον οὐκέτι φέρειν τοῦ Κλείτου τὴν παροιμίαν τε καὶ ὕβριον, ἀλλὰ ἀναπηδᾶν γὰρ ξὺν ὀργῇ ἐπ' αὐτόν, κατέχεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ξυμπιπόντων. Κλείτου δὲ οὐκ ἀνιᾶσαι ὑβρίζοντα. Ἀλέξανδρος δὲ ἐβόα
8 ἀνακαλῶν τοὺς ὑπασπιστάς· οὐδενὸς δὲ ὑπακούοντος ἐς ταῦτά ἔφη καθεστηκέναι Δαρείῳ, ὅποτε πρὸς Βῆσσου τε καὶ τῶν ἀμφὶ Βῆσσου ξυλληφθεῖς ἤγετο οὐδὲ τι ἄλλο ὅτι μὴ ὄνομα ἦν βασιλέως. οὐκ οἶον ἐπι οἶον τε εἶναι κατέχειν αὐτὸν τοὺς ἐταίρους, ἀλλ' ἀναπηδήσαντα γὰρ οἱ μὲν λόγῃν ἀρπάσαι λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινὸς, οἱ δὲ σάρισαν παρὰ τῶν φυλάκων τινὸς καὶ ταύτην παίσαντα τὸν Κλείτον ἀποκτείνει. Ἀριστόβουλος δὲ ὄθεν μὲν ἢ παροιμία
9 ὠρμήθη οὐ λέγει· Κλείτου δὲ γενέσθαι μόνου τὴν ἀμαρτίαν, ὅν γε ὠργισμένου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀναπηδήσαντος ἐπ' αὐτόν ὡς διαχορησομένου ἀπαχθῆναι μὲν διὰ θυρῶν ἔξω ὑπὲρ τὸ τεῖχος τε καὶ τὴν τάφρον τῆς ἄκρας, ἵνα ἐγένετο, πρὸς Πτολεμαίου τοῦ Ἀγρου τοῦ σωματοφύλακος· οὐ καρτερήσαντα δὲ ἀναστρέψαι αὐτὸς καὶ περιπετῆ Ἀλεξάνδρω γενέσθαι Κλεί-

τε ἄλλα (erg. ἔργα) hängt noch von καταβάλλειν ab. — πολὺν εἶναι ἐξονειδίζοντα. πολὺς hat in Verbindung mit einem Participium adverbiale Bedeutung. Vgl. Herod. IX 91 ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσομένος ὁ ξείνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Λευτοχλῆδης. — ἄρα begreiflich; ἄρα hat den Begriff des aus einem entweder als Tatsache vorliegenden oder angenommenen Fall Ersichtlichen. — ξυμειστήκει s. z. V 17, 3.

7. καὶ δὴ καὶ „und nun gar auch“ ist eine herodoteische Verbindung. Wie hier VI 1, 4. — οὐκ ἀνιᾶσαι ὑβρίζοντα. Zur Construction vgl. oben (3) οὐποτε παύσονται διακρίβοντες und unten c. 9, 4 οὐ διαλίπειν ἀνακαλοῦντα.

8. Δαρείῳ hängt von ἐς ταῦτά ab. S. z. V 6, 8. — ὅτι μὴ herodoteisch = πλὴν ἢ. — ἀλλ' ἀναπηδήσαντα κτλ. Dieser Satz ist

nach Sintenis Vorschlag hergestellt; die handschriftliche Ueberlieferung (ἀλλ' ἀναπηδήσαντα οἱ μὲν λόγῃν ἀρπάσαι λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινὸς καὶ ταύτην παίσαντα Κλείτον ἀποκτείνει οἱ δὲ σάρισαν παρὰ τῶν φυλάκων τινὸς καὶ ταύτην) leidet an mehrfacher Verworrenheit.

9. διαχορησομένου. διαχορᾶσθαι ist in dieser Bedeutung (= tödten) herodoteisch (I 34, 82); in anderer Bedeutung c. 27, 3. — διὰ θυρῶν. θυραὶ steht bei einer Praeposition öfter ohne Artikel (c. 26, 7). S. z. V 10, 4 (ἐπὶ στρατοπέδου). Doch vgl. VII 11, 4, 25, 6. — ἵνα ἐγένετο „wo es (der Vorfall) stattfand“. — περιπετῆ γίνεσθαι findet sich öfter bei späteren in der Bedeutung von περιπίπτειν gebraucht. Vgl. Plut. Pompej. c. 62 μικροῦ μὲν ἐδέησε δῶκαν τοῖς σταυροῖς καὶ τοῖς ὀργύμασι περιπετῆς γενέσθαι. —

τον ἀνακαλοῦντι, καὶ φάναι ὅτι οὗτός τοι ἐγὼ ὁ Κλείτος, ὃ Ἀλέξανδρε καὶ ἐν τούτῳ πληγέντα τῇ σαρίσῃ ἀποθανεῖν.

9 Καὶ ἐγὼ Κλείτον μὲν τῆς ὕβρεως τῆς ἐς τὸν βασιλέα τὸν αὐτοῦ μεγαλωστὶ μέμφομαι· Ἀλέξανδρον δὲ τῆς συμφορᾶς οἰκτεῖρω, ὅτι δυοῖν κακοῖν ἐν τῷ τότε ἡττημένον ἐπέδειξεν αὐτόν, ὕψ' ὅταν δὴ καὶ τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐπέοικεν ἄνδρα σωφρονοῦντα ἐζητᾶσθαι, ὀργῆς τε καὶ παρουσίας.

2 ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖσδε αὐ' ἐπαινω Ἀλεξάνδρου, ὅτι παραυτίκα ἔγνω σκέλιον ἔργον ἐργασάμενος. καὶ λέγουσιν εἰσὶν οἱ τὰ Ἀλεξάνδρου ἀναγράφαντες ὅτι ἐρείσας τὴν σάρισαν πρὸς τὸν τοῖχον ἐπιπίπτειν ἐγνώκει αὐτῇ, ὡς οὐ καλὸν αὐτῷ ξὴν ἀποκτείναντι φίλον αὐτοῦ ἐν οἴνῳ. οἱ πολλοὶ δὲ ξυγγρα-

3 φεῖς τοῦτο μὲν οὐ λέγουσιν· ἀπελθόντα δὲ ἐς τὴν εὐνήν κείσθαι ὀδυρόμενον, αὐτόν τε τὸν Κλείτον ὀνομαστὶ ἀνακαλοῦντα καὶ τὴν Κλείτου μὲν ἀδελφὴν, αὐτόν δὲ ἀναθρεψαμένην, Λαυρίην τὴν Δρωπίδου παῖδα, ὡς καλὰ ἄρα

4 αὐτῇ τροφεία ἀποτετικῶς εἴη ἀνδρωθεῖς, ἣ γε τοὺς μὲν παῖδας τοὺς ἑαυτῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους ἐπέιδεν ἀποθανόντας, τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτῆς αὐτὸς αὐτοχειρία ἔκτεινε· φονεῖα τε τῶν φίλων οὐ διαλείπειν αὐτὸν ἀνακαλοῦντα,

φάναι ὅτι. S. z. VII 14, 6. — οὗτος τοι ἐγὼ „da bin ich ja“. Vgl. Indic. 35, 1 (ἐλεγε) ὅτι οὗτος τοι Νέερχος.

Cap. 9.

1. μέμφομαι τινά τινος. Der Genetiv der Relation findet sich sehr häufig mit Verben der Gefühle und ihrer Aeusserungen verbunden. So auch gleich im folgenden: Ἀλέξανδρον δὲ τῆς συμφορᾶς οἰκτεῖρω. Vgl. II 12, 8 ἐπαινω Ἀλέξανδρον τῆς τε ἐς τὰς γυναῖκας κατοικτίας καὶ τῆς ἐς τὸν ἑταῖρον πίστεως καὶ τιμῆς συμφορᾶς. S. z. c. 8, 1. — ὅταν (st. ὡν τινῶν) eine bei den Attikern sehr seltene Form; wie hier noch VII 19, 1. καὶ τοῦ ἑτέρου „auch nur von dem einen. geschweige von beiden“.

2. τὰ ἐπὶ τοῖσδε das spätere Verhalten. ἐπὶ c. dat. hat hier (wie VII 11, 9) temporale Bedeutung. — εἰσὶν οἱ (= ἐνιοι) ist bei Arrian seltener (unten 7. VII 27, 4), der meist (das im Attischen we-

niger gebräuchliche) ἔστιν οἱ gebraucht (V 4, 4. VI 11, 8 ὄφτ.).

3. Λαυρίην. Vgl. Cart. VIII 1, 21 *Hellanicæ, quæ Alexandrum educaverat, soror Cliti, haud secus quam mater a rege diligebatur und 2. 8 hanc inquit, nutrice meae gratiam rettuli, cuius duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuerunt, hic frater, unicum orbitatis solatium, a me inter epulas occisus est.*

4. ἣ γε — ἐπέιδεν „die es erleben musste“. ἐπίδειν erleben, gewöhnlich von unglücklichen Ereignissen. Vgl. III 23, 4 Δαρειὸς τὴν τε μητέρα αἰχμαλωτισθεῖσαν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας ἐπέιδεν. — ἀποθανόντας bei der Belagerung von Milet (s. o. z. 3). — τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτῆς. Hier wie häufig ist um die Wiederholung des Relativs im zweiten Gliede zu vermeiden, welches einen anderen Casus des Relativs erfordern würde, das demonstrative, (determinative) Pronomen gesetzt. — οὐ διαλείπειν

ἀσιτόν τε καὶ ἄποτον καρτερεῖν ἔστε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, οὐδέ τινα ἄλλην θεραπείαν θεραπεῦσαι τὸ σῶμα.

Καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν μάντεων τινες μῆνιν ἐκ Διούσου ἤδον, ὅτι ἡ θυσία ἐξελείφθη Ἀλεξάνδρῳ ἢ τοῦ Διούσου. καὶ Ἀλέξανδρος μόρις πρὸς τῶν ἑταίρων πεισθεὶς σίτου τε ἥφατο καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἐθεράπευσε· καὶ τῷ Διούσῳ τὴν θυσίαν ἀπέδωκεν, ἐπεὶ οὐδὲ αὐτῷ ἄκουσι ἦν ἐς μῆνιν τοῦ θεοῦ μᾶλλον τι ἢ τὴν αὐτοῦ κακότητα ἀναφέρεσθαι τὴν ξυμφοράν. ταῦτα μεγαλωστὶ ἐπαινω Ἀλεξάνδρου, τὸ μῆτε ἀπανθαδιάσασθαι ἐπὶ κακῷ, μῆτε προστάτην τε καὶ ξυνήγορον κακίονα ἔτι γενέσθαι τοῦ ἀμαρτηθέντος, ἀλλὰ συμφῆσαι γὰρ ἐπταικένας ἄνθρωπὸν γε ὄντα.

Εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσιν Ἀνάξαρχον τὸν σοφιστὴν ἐλθεῖν μὲν 7 παρ' Ἀλεξάνδρου κληθέντα, ὡς παραμυθησόμενον· εὐρόντα δὲ κείμενον καὶ στένοντα ἐπιγελάσαντα, ἀγνοεῖν, φάναι, διότι ἐπὶ τῷδε οἱ πάσαι σοφοὶ ἄνδρες τὴν Δίκην παρέδρου τῷ Διὶ ἐποίησαν ὡς ὅ τι ἂν πρὸς τοῦ Διὸς κυρωθῆ, τοῦτο ξὺν Δίκῃ πεπραγμένον· καὶ οὖν καὶ τὰ ἐκ βασιλέως μεγάλῳ γιννόμενα δίκαια χρῆναι νομίζεσθαι, πρῶτα μὲν πρὸς αὐτοῦ βασιλέως, ἔπειτα πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. ταῦτα 8 εἰπόντα παραμυθησάσθαι μὲν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ τότε· κακὸν δὲ μέγα, ὡς ἐγὼ φημι, ἐξεργάσασθαι Ἀλεξάνδρῳ καὶ μείζον ἔτι ἢ ὅτῳ τότε ξυνείχετο· εἶπερ οὖν σοφοῦ ἀνδρὸς τήνδε

ἀνακαλοῦντα. S. z. c. 8, 7 (οὐκ ἀνίεναι ὑβρίζοντα). — οὐδέ. Hier wie oft steht bei Arrian οὐδέ sätze verbindend nach einem affirmativen Satz, wo ein Attiker καὶ οὐ gesetzt haben würde (s. c. 11, 3). Ebenso steht μηδέ für καὶ μη, c. 29, 4, οὐδὲ γὰρ für καὶ γὰρ οὐ V 14, 5.

5. ἤδον. ἀείδειν ist wie das lat. canere der eigentliche Ausdruck von den Sprüchen der Seher. — καλῶς gebührend. — ἀπέδωκεν. ἀποδιδόναι heisst „geschuldetes (ἀπο) zurückgeben“. Vgl. ἀπαυτεῖν, ἀποπέμπειν. — ἄκουσι ἦν. Ebenso steht der Dativ der Neigung oder Abneigung in den Verbindungen ἀσμένῳ μοί ἐστι (c. 27, 3), βουλομένῳ, ἡδομένῳ, ἀχθομένῳ, προσδεχομένῳ (c. 16, 5).

6. ξυνήγορον κακίονα ἔτι γ. τ. α. Sinn: Schlimmer noch (als der Fre-

vel) wäre es gewesen, wenn Alexander sein Vergehen hätte verteidigen wollen.

7. εἰσὶ δὲ οἱ. S. o. z. 2. — Ἀνάξαρχον. Anaxarchos, aus Abdera gebürtig, Schüler des Demokritos, begleitete Alexander auf seinen Zügen. Sonst durch seinen Freimut bekannt, misbrauchte er diesmal seinen Einfluss als Seelsorger (ὡς παραμυθησόμενος). — στένοντα ist für das handschriftl. ἐπιστένοντα geschrieben. — διότι steht bei Arrian nur hier für ὅτι. — ἐπὶ τῷδε causal wie V 3, 4. VII 1, 5. — Δίκην παρέδρου ἐποίησαν. Vgl. Soph. Oed. Col. 1382 Δίκη, ξυνηδρος Ζηνὸς ἀρχαίοις νόμοις. Demosth. 25, 11 τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν Δίκην Ὀσφρεὺς παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θεῖον φησὶ καθήμενὴν πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφύρα. — ὡς πεπραγμένον. S. z. c. 4, 2.

ἔγνω τὴν δόξαν, ὡς οὐ τὰ δίκαια ἄρα χρὴ σπουδῇ ἐπιλεγόμενον πράττειν τὸν βασιλέα, ἀλλὰ ὅ τι ἂν καὶ ὅπως οὖν ἐκ βασιλέως πραχθῆ, τοῦτο δίκαιον νομίζειν. ἐπεὶ καὶ προσκυνεῖσθαι ἐθέλειν Ἀλέξανδρον λόγος κατέχει, ὑποούσης μὲν αὐτῷ καὶ τῆς ἀμφὶ τοῦ Ἀμμωνος πατρὸς μᾶλλον τι ἢ Φιλίππου δόξης, θανυμάζοντα δὲ ἤδη τὰ Περσῶν καὶ Μήδων τῆς τε ἐσθῆτος τῇ ἀμείψει καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας τῇ μετακοσμήσει. οὐκ ἐνδεῆσαι δὲ οὐδὲ πρὸς τοῦτο αὐτῷ τοὺς κολακείας ἐς αὐτὸ ἐνδιδόντας, ἄλλους τέ τινας καὶ δὴ καὶ τῶν σοφιστῶν τῶν ἀμφ' αὐτὸν Ἀνάξαρχόν τε καὶ Ἀγιν Ἀργεῖον, ἐποποιῶν.

10 Καλλισθένην δὲ τὸν Ὀλύμπιον Ἀριστοτέλους τε τῶν λόγων διακηνοῦσα καὶ τὸν τρόπον ὄντα ὑπαρκοικότερον οὐκ ἐπαινεῖν ταῦτα. τούτου μὲν δὴ ἔνεκα καὶ αὐτὸς Καλλισθένει ξυμφέρομαι· ἐκεῖνα δὲ οὐκέτι ἐπιεικῆ δοκῶ τοῦ Καλλισθένους, εἴπερ ἀληθῆ ξυγγέγραπται, ὅτι ὑφ' αὐτῷ εἶναι

8. ἄρα, wie man doch hätte erwarten sollen.

9. ἐπεὶ καὶ ja auch; ebenso V 4, 2. VI 11, 4. — λόγος κατέχει (od. ἐχει). S. z. VI 11, 3. VII 2, 1. 16, 8. 30, 3. — προσκυνεῖσθαι. προσκυνεῖν ist der stehende Ausdruck für die abgöttische Verehrung, welche alle Perser ihrem König dadurch bewiesen, dass sie sich vor ihm niederwarfen (προσπίπτειν) und die Erde küssten. — Φιλίππου erg. πατρὸς. Gedanke: Alexander gab sich der Einbildung (δόξα) hin, dass vielmehr Ammon als Philipp sein Vater sei. — θανυμάζοντα — τῇ seiner Bewunderung Ausdruck gebend durch. — Ἀγιν. Curt. VIII 5, 8. Agis quidam Argivus pessimorum carminum post Choerilum conditor. Als Schmeichler des Alexander erwähnt denselben auch Plut. Mor. p. 60 B.

Cap. 10.

Der Philosoph Kallisthenes und sein Verhältnis zu Alexander.

1. Καλλισθένην. Kallisthenes, geb. 360 zu Olynth, ein Schüler und naher Verwandter des Philosophen Aristoteles, dessen Zuhörer er gewesen war (Ἀριστοτέλους λόγων διακηνοῦς), widmete sich anfäng-

lich in Athen dem Studium der Geschichte; später begleitete er Alexander auf seinem Zuge nach Persien (Justin. XII 6, 17 Callisthenes — condiscipulus apud Aristotelem familiaris Alexandro et tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta eius accitus), zog sich aber durch den Freimut, mit welchem er des Königs Hinneigung zu persischer Sitte und Lebensweise tadelte, so wie durch sein wenig hofmännisches Verhalten, das ihn zum abgesagten Feind aller schmeichelnden Kriecherei machte, Alexanders Ungnade zu (Plut. Alex. c. 52). — ὑπαρκοικότερον. Sowel in ὑπό (vgl. das lat. sub) als in dem Comparativ liegt die Annäherung an den Begriff des Simplex: etwas, ziemlich bäurisch (vgl. lat. agrestis im Gegensatz zu urbanus). So heisst bei Herodot IV 94 ὑπαφρονέστερος ziemlich einfältig; vgl. VI 38 ὑποθερμότερος, III 29 ὑπομαρρότερος. — ἔνεκα findet sich in der Bedeutung „was anlangt“ auch öfter bei Herodot (z. B. III 85 θάρσσε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν). Wie hier V 6, 7 (πλήθους ἔνεκα τοῦ ὕδατος). — ἐκεῖνα τοῦ Καλλ. „jene Aeusserung des Kallisthenes“. — ὑφ' αὐτῷ. Pflugk:

ἀπέφαινε καὶ τῇ αὐτοῦ ξυγγραφῇ Ἀλέξανδρον τε καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα. οὐκ οὐκ αὐτὸς ἀφίχθαι ἐξ Ἀλεξάνδρου δόξαν κτησόμενος, ἀλλὰ ἐκεῖνου εὐκλεῖα ἐς ἀνθρώπους ποιήσαν. καὶ οὖν καὶ τοῦ θείου τὴν μετουσίαν Ἀλεξάνδρῳ οὐκ ἐξ ὧν Ὀλυμπιάς ὑπὲρ τῆς γενέσεως αὐτοῦ ψεύδεται ἀνηγοῦσθαι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου συγγράψας ἐξευέγκη ἐς ἀνθρώπους. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ὡς ἄρα ἤρετό ποτε αὐτὸν Φιλώτας ὄντινα οἰοίτο μάλιστα τιμηθῆναι πρὸς τῆς Ἀθηναίων πόλεως· τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, ὅτι τὸν ἕτερον τοῖν τυράννοι ἐκτεῖναν καὶ τυραννίδα ὅτι κατέλυσαν. ἐρέσθαι τε αὐθις τὸν Φιλώταν εἰ τῷ τυράννῳ κτεῖναντι ὑπάρχει παρ' οὐστίας ἐθέλει τῶν Ἑλλήνων φυγόντα σώζεσθαι· καὶ ἀποκρίνασθαι αὐθις Καλλισθένην, εἰ καὶ μὴ παρ' ἄλλους, παρὰ γε Ἀθηναίους ὅτι φυγόντι ὑπάρχει σώζεσθαι. τούτους γὰρ καὶ πρὸς Εὐρουσθέα πολεμήσαι ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, τυραννοῦντα ἐν τῷ τότε τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὲρ δὲ τῆς προσκυνήσεως ὅπως ἠραντιώθη Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τοῖσδε κατέχει λόγος. ξυγκεῖσθαι μὲν γὰρ τῷ Ἀλεξάν-

ἔφ' αὐτῷ von ihm abhängig, wohl richtig. ἐπὶ τιμῇ εἶναι (od. γίνεσθαι) in jemandes Gewalt sein (od. kommen) auch III 17, 2 τῶν στεῶν κρατούντες ἐπὶ σφίσι ἐδόκουν τὴν πάροδον εἶναι τὴν ἐς Πέρσας. — ξυγγραφῇ. Vermutlich enthielten die von ihm verfassten Περσικά eine Beschreibung der Taten Alexanders.

2. εὐκλεῖα ἐς. εἰς (od. ἐς) steht öfter brachylogisch den Begriff der einer Handlung folgenden Bewegung mit umfassend. Welcher Begriff etwa vorschwebt, lehrt das Folgende (ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου συγγράψας ἐξευέγκη ἐς ἀνθρώπους). Vgl. VI 15, 3 πόλις ἐπιφανῆς ἐς ἀνθρώπους. — Ὀλυμπιάς ψεύδεται, dass ein Gott Alexanders Vater sei. — ἀνηγοῦσθαι ἐν pendere ab aliqua re. — ἀλλ' ἐξ ὧν — ἐξευέγκη ἐς ἀνθρώπους. Vgl. I 12, 2 καὶ μέντοι καὶ ἦν Ἀλεξάνδρῳ οὐκ ἥμισυ τούτου ἔνεκα εὐδαιμονιστέος Ἀχιλλεύς, ὅτι αὐτῷ γε Ἀλεξάνδρῳ, οὐ κατὰ τὴν ἄλλην εὐτυχίαν, τὸ χωρὶον τούτο ἐκλιπέε ξυνέβη οὐδὲ ἐξ-

ἠνέχθη ἐς ἀνθρώπους τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα ἐπαξίως.

3. τὸν ἕτερον, den Hipparch (s. z. III 16, 7), welcher 514 v. Chr. ermordet wurde, während Hippias, der eigentliche Tyrann, erst 510 mit Hilfe der Lacedaemonier zur Flucht gezwungen wurde (Thuc. VI 53, 59).

4. ἐρέσθαι. Im Wechsel der Rede und Gegenrede ist das Asyndeton, welches den hinzutretenden Gedanken gleichsam als etwas ganz neues eintreten lässt und denselben als ein wichtiges und überraschendes Moment hervorhebt, nicht ungewöhnlich. — τυραννοῦντα τῆς Ἑλλάδος. „Nur insofern konnte Eurystheus tyrannos τῆς Ἑλλάδος heissen, als er überwiegende Macht besass, welche die übrigen Griechen mit Ausnahme der Athener abschreckte, den Herakliden Hülfe zu leisten“. König war Eurystheus nur über Argos und Mycenae.

5. προσκυνήσεως. S. z. c. 9, 9. — κατέχει λόγος. S. z. VI 11, 3. — ξυγκεῖσθαι wird für das Perfect Pass. von ξυντιθέναι (= verab-

δρω πρὸς τοὺς σοφιστάς τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν Περσῶν καὶ Μήδων τοὺς δοκιματώτους μνήμην τοῦ λόγου τοῦδε ἐν 6 πύτῳ ἐμβαλεῖν· ἄρξαι δὲ τοῦ λόγου Ἀνάξαρχον, ὡς πολὺ δικαιότερον ἂν θεὸν νομιζόμενον Ἀλέξανδρον Διονύσου τε καὶ Ἡρακλέους, μὴ ὅτι τῶν ἔργων ἕνεκα ὅσα καὶ ἡλικία καταπέπρακται Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλὰ καὶ ὅτι Διόνυσος Θηβαῖος μὲν ἦν, οὐδὲν τι προσήκων Μακεδόσι, καὶ Ἡρακλῆς Ἀργεῖος, οὐδὲ οὗτος προσήκων, ὅτι μὴ κατὰ γένος τὸ Ἀλε- 7 ξάνδρον· Ἡρακλείδην γὰρ εἶναι Ἀλέξανδρον· Μακεδόνας δὲ αὐτὸν τῶν βασιλεία δικαιότερον θεαῖς τιμαῖς κοσμοῦντας. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο εἶναι ἀμφίλογον ὅτι ἀπελθόντα γε ἐξ ἀνθρώπων ὡς θεὸν τιμήσουσι· πόσῳ δὴ δικαιότερον ζῶντα γεραίρειν ἤπερ τελευτήσαντα ἐς οὐδὲν ὄφελος τῷ τιμωμένῳ. 11 Λεχθέντων δὲ τούτων τε καὶ τοιούτων λόγων πρὸς Ἀναξάρχου τοὺς μὲν μετεσχηκότας τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν τὸν λόγον καὶ ἤδη ἐθέλειν ἄρχεσθαι τῆς προσκυνήσεως· τοὺς Μακεδόνας δὲ τοὺς πολλοὺς ἀχθόμενους τῷ λόγῳ σιγῇ 2 ἔχειν. Καλλισθένην δὲ ὑπολαβόντα, Ἀλέξανδρον μὲν, εἰπεῖν, ὧ Ἀνάξαρχε, οὐδεμιᾶς ἀνάξιον ἀποφαίνω τιμῆς ὅσα ξύμμετροι ἀνθρώπῳ· ἀλλὰ διακεκρίσθαι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὅσα τε ἀνθρώπιναι τιμαὶ καὶ ὅσα θεῖαι πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, καθάπερ ναῶν τε οἰκοδομήσει καὶ ἀγαλμάτων ἀναστάσει καὶ τεμένην ὅτι τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖται καὶ θύεται ἐκείνοις καὶ σπένδεται, καὶ ὕμνοι μὲν ἐς τοὺς θεοὺς ποιοῦνται, ἔπαινοι δὲ ἐς ἀνθρώπους· ἀτὰρ οὐχ ἦμιστα τῷ τῆς προσκυνήσεως 3 νόμῳ. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσπα-

reden) gebraucht, wie ἀποκρίσθαι (V 6, 8) für ἀποτεθεῖσθαι.

6. Ἀνάξαρχον. Statt seiner wird von Curtius VIII 5, 10 ein sonst unbekannter Siculer Cleo genannt. (Cleo, non ingenii solum sed etiam nationis vitio adulator.) — ὡς ἂν νομιζόμενον. S. z. c. 4, 2. — μὴ ὅτι steht hier wie V 6, 7 und öfter in der Bedeutung von οὐχ ὅτι (= nicht nur). Ganz verschieden ὅτι μὴ (= πλην ἢ); so gleich im Folgenden. — Ἡρακλείδην. S. z. c. 7, 4.

7. κοσμοῦντας abhängig von einem aus ἄρξαι τοῦ λόγου (θ) vorschwebenden Verbum des Sagens.

Cap. 11.

1. ἐπαινεῖν hängt noch von κατέχει λόγος (c. 10, 5) ab. — ἀχθόμενους Yxem. Die Handschriften: μαχομένους. — σιγῇ ἔχειν eine herodoteische Wendung, ebenso wie σιγῇ ἔχειν V 1, 4. Wie hier I 6, 1. — ἀλλὰ διακεκρίσθαι. Uebergang aus der oratio recta (ἀποφαίνω) in die obliqua. — καὶ ὅτι „und dadurch dass“ einem Dativ angefügt. Vgl. V 10, 1. VI 25, 2. III 26, 2 ἐξελέγξαί ἄλλοις τε ἐλέγχους καὶ ὅτι συνέφη. — ἀτὰρ οὐχ ἦμιστα (= ἀλλὰ μάλιστᾰ) entspricht dem vorausgehenden πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις.

3. φιλεῖσθαι. Dieser Infinitiv steht

ζομένων· τὸ θεῖον δέ, ὅτι ἄνω που ἰδρυμένον οὐδὲ ψαῦσαι αὐτοῦ θέμις, ἐπὶ τῷδε ἄρα τῇ προσκυνήσει γεραίρεται, καὶ χοροὶ τοῖς θεοῖς ἴστανται καὶ παιᾶνες ἐπὶ τοῖς θεοῖς ἄδονται. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ὅποτε γε καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν ἄλλοις ἄλλαι τιμαὶ πρόσκεινται, καὶ ναὶ μὰ Δία ἤρωσιν ἄλλαι, καὶ αὐταὶ ἀποκεκριμένα τοῦ θείου. οὐκ οὐκ εἰκὸς ξύμπαντα 4 ταῦτα ἀναταράσσοντας τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐς σχῆμα ὑπερογκον καθιστάναι τῶν τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς, τοὺς θεοὺς δὲ τόγῃ ἐπὶ σφίσιν ἐς ταπεινότητα οὐ πρόπευσαν καταβάλλειν τὰ ἴσα ἀνθρώποις τιμῶντας. οὐκ οὐκ οὐδὲ Ἀλέξανδρον ἀνασχέσθαι ἂν, εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις εἰσποιοῖτο ταῖς βασιλικαῖς τιμαῖς χειροτονία ἢ ψήφῳ οὐ δικαίᾳ. πολὺ ἂν οὖν δικαιο- 5 τερον τοὺς θεοὺς δυσχεραίνειν ὅσοι ἀνθρώποι ἐς τὰς θεῖας τιμὰς σφᾶς εἰσποιοῦσιν ἢ πρὸς τῶν ἄλλων εἰσποιοῦμενοι ἀνέχονται. Ἀλέξανδρον δὲ πόρρω τοῦ ἱκανοῦ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τὸν ἄριστον εἶναι τε καὶ δοκεῖν, καὶ βασιλέων τὸν βασιλικώτατον καὶ στρατηγῶν τὸν ἀξιοστρατηγώτατον. καὶ 6 σέ, εἴπερ τινὰ ἄλλον, ὧ Ἀνάξαρχε, εἰσηγητὴν τε τούτων τῶν λόγων ἐχρῆν γίνεσθαι καὶ κωλυτὴν τῶν ἐναντίων, ἐπὶ σοφία τε καὶ παιδεύσει Ἀλεξάνδρῳ ξυνόντα. οὐκ οὐκ ἄρχειν γε τοῦδε τοῦ λόγου πρόπον ἦν, ἀλλὰ μεμνησθαι γὰρ οὐ Καμβύση οὐδὲ Ξέρξη ξυνόντα ἢ συμβουλευόντα, ἀλλὰ Φιλίππου μὲν παιδί, Ἡρακλείδην δὲ ἀπὸ γένους καὶ Διαικίδην, ὅτου οἱ πρόγονοι ἐξ Ἀργους εἰς Μακεδονίαν ἦλθον, οὐδὲ βία, ἀλλὰ νόμῳ Μακεδόνων ἄρχοντες διετέλεσαν. οὐκ οὐκ οὐδὲ 7

grammatisch parallel zu διακεκρίσθαι; beide sind abhängig von Καλλισθένην εἰπεῖν. Zur Bedeutung von φιλεῖσθαι vgl. Xen. Cyrop. I 4, 27 λέγεται τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τῷ στόματι ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν νόμῳ Περσικῷ. — οὐδέ. S. z. c. 9, 4. — ἰδρυμένον erg. ἐστίν. — ὅποτε γε quandoquidem (I 12, 3). — τοῦ θείου brachylogisch für τῶν τιμῶν τοῦ θείου (= τῶν θεῶν).

4. ἀναταράσσοντας, τινὰς „dass man verwirrend“. — τόγῃ ἐπὶ σφίσιν quantum quidem in ipsis (i. e. in hominibus) est („denn wirkliche Erniedrigung der Götter ist nicht möglich“ Sintonis). σφίσιν bezieht sich auf das beim Infinitiv als Sub-

iect zu denkende τινὰς, das auch bei den Participien ἀνακηρύσσοντας und τιμῶντας vorschwebt.

5. ὅσοι, τοσοῦτοις ὅσοι. — πόδῳ τοῦ ἱκανοῦ „mehr als hinreichend“, vgl. πόδῳ τοῦ ἀληθοῦς VII 9, 6. — εἴπερ τινὰ ἄλλον. S. z. V 27, 9.

6. ἐπὶ σοφία. ἐπὶ c. dat. bezeichnet hier den Zweck. — Ἡρακλείδην. S. z. c. 7, 4. — Διαικίδην. Olympias, Alexanders Mutter, war eine Tochter des Molosserkönigs Neoptolemos, der sein Geschlecht auf den gleichnamigen Sohn des Achilles zurückführte; Achilles Grossvater war Aeacus. — οὐδὲ βία ἀλλὰ νόμῳ ἄρχοντες. Aus dieser Stelle geht hervor, dass die makedonischen

αὐτῷ τῷ Ἡρακλεῖ ζῶντι ἔτι θεῖα τιμὰ παρ' Ἑλλήνων ἐγένοντο, ἀλλ' οὐδὲ τελευτήσαντι πρόσθεν ἢ πρὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἐπιθεσπισθῆναι ὡς θεὸν τιμᾶν Ἡρακλεῖα. εἰ δέ, ὅτι ἐν τῇ βαρβάρῳ γῇ οἱ λόγοι γίνονται, βαρβαρικὰ χρῆ ἔχειν τὰ φρονήματα, καὶ ἐγὼ τῆς Ἑλλάδος μεμνησθῆναι σε ἀξιῶ, ὡς Ἀλέξανδρε, ἧς ἕνεκα ὁ πᾶς στόλος σοι ἐγένετο, 8 προσθεῖναι τὴν Ἀσίαν τῇ Ἑλλάδι. καὶ οὖν ἐνθυμήθητι, ἐκείσε ἐπανελθὼν ἄρα γε καὶ τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἐλευθερωτάτους προσαναγκάσεις ἐς τὴν προσκύνησιν, ἢ Ἑλλήνων μὲν ἀφεξῆ, Μακεδόσι δὲ προσθήσεις τήνδε τὴν ἀτιμίαν, ἢ διακεκριμένα ἔσται σοι αὐτῷ τὰ τῶν τιμῶν εἰς ἅπαντας, ὡς πρὸς Ἑλλήνων μὲν καὶ Μακεδόνων ἀνθρωπίνως τε καὶ Ἑλληνικῶς τιμᾶσθαι, πρὸς δὲ τῶν βαρβάρων μόνων βαρβαρικῶς. 9 εἰ δὲ ὑπὲρ Κύρου τοῦ Καμβύσου λέγεται πρῶτον προσκυνηθῆναι ἀνθρώπων Κύρου καὶ ἐπὶ τῷδε ἐμμεῖναι Πέρσαις τε καὶ Μήδοις τήνδε τὴν ταπεινότητα, χρῆ ἐνθυμῆσθαι ὅτι τὸν Κύρου ἐκείνου Σκύθαι ἐσωφρόνισαν, πένητες ἄνδρες καὶ αὐτόνομοι, καὶ Δαρεῖον ἄλλοι αὐτῶν Σκύθαι, καὶ Ξέρξην Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Ἀρταξέρξην Κλέαρχος καὶ Ξενοφῶν καὶ οἱ ξὺν τούτοις μύριοι, καὶ Δαρεῖον τοῦτον Ἀλέξανδρος μὴ προσκυνούμενος.

12 Ταῦτα δὴ καὶ τοιαῦτα εἰπόντος Καλλισθένου ἀνιᾶσαι μὲν μεγαλωστί Ἀλέξανδρον, Μακεδόσι δὲ πρὸς θυμοῦ εἰπεῖν. καὶ τοῦτο γνόντα Ἀλέξανδρον πέμψαντα κωλύσαι Μακεδόνας 2 μεμνησθῆναι ἔτι τῆς προσκυνήσεως. ἀλλὰ σιγῆς γὰρ γενομένης

Könige ursprünglich nicht unbeschränkt, sondern gesetzlich verpflichtet waren, alle wichtigen Fälle dem Adel und dem im Felde durch das Heer repräsentierten Volk zur Entscheidung vorzulegen. Doch hatten sowohl Philipp als Alexander diese beengenden Schranken mehr als einmal durchbrochen, wie z. B. der Process des Philotas und Parmenio beweist (III 26), den Niebuhr mit Recht nebst dem Untergang des Kleitos (c. 10) und Kallisthenes (c. 14) „zu den entsetzlichen Dingen im Leben Alexanders rechnet, deren dunkle Schatten kein strahlende Hochherzigkeit zu bedecken vermag“.

8. καὶ ἐγώ, im Gegensatz zu denen, welche dem Alexander den dem Kallisthenes misfälligen Rat erteilt hatten. — ἄρα — ἢ = utrum — an. — ἐς ἅπαντας ist statt des undeutlichen ἐς ἅπαν aus einer Handschrift hergestellt.

9. ἐπὶ τῷδε darnach. Ebenso steht ἐπὶ c. dat. in temporaler Bedeutung c. 9, 2. VII 11. 9. Wie hier II 17, 3. — Σκύθαι. Ueber den misglückten Zug des Dareios gegen den skythischen Stamm der Massageten vgl. Herod. I 214 ff. — Δαρεῖον. S. z. c. 4, 3.

Cap. 12.

1. πρὸς θυμοῦ nach Wunsch, genehm wie V 2, 1. VII 6, 2. 13, 7.

ἐπὶ τοῖς λόγοις ἀναστάντας Περσῶν τοὺς πρεσβυτάτους ἐφεξῆς προσκυνεῖν. Λεοννάτον δέ, ἓνα τῶν ἐταίρων, ἐπειδὴ τις ἐδόκει τῶν Περσῶν αὐτῷ οὐκ ἐν κόσμῳ προσκυνῆσαι, τὸν δὲ ἐπιγελάσαι τῷ σχήματι τοῦ Περσοῦ, ὡς ταπεινόν· καὶ τούτῳ χαλεπήναντα τότε Ἀλέξανδρον ξυναλλαγήναι αὐθις. ἀναγέγραπται δὲ δὴ καὶ τοῖόςδε λόγος. προπίπτειν φιάλην 3 χρυσῆν ἐν κύκλῳ Ἀλέξανδρον πρῶτοις μὲν τούτοις πρὸς οὐστυνας ξυνέκειτο αὐτῷ τὰ τῆς προσκυνήσεως· τὸν δὲ πρῶτον ἐκπιόντα τὴν φιάλην προσκυνῆσαι τε ἀναστάντα καὶ φιληθῆναι πρὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς διὰ πάντων χωρήσαι. ὡς δὲ ἐς Καλλισθένην ἦκεν ἢ πρόποσις, ἀναστῆναι 4 μὲν Καλλισθένην καὶ ἐκπιεῖν τὴν φιάλην, καὶ προσελθόντα ἐθέλειν φιλεῖν οὐ προσκυνήσαντα. τὸν δὲ τυχεῖν μὲν τότε διαλεγόμενον Ἡφαιστίῳ· οὐκ οὐκ προσέχειν τὸν νοῦν, εἰ καὶ τὰ τῆς προσκυνήσεως ἐπιτελῆ αὐτῷ Καλλισθένει ἐγένετο. ἀλλὰ Δημήτριον γὰρ τὸν Πυθώνιατος, ἓνα τῶν ἐταίρων, 5 ὡς προσῆμι αὐτῷ ὁ Καλλισθένης φιλήσων, φάναι ὅτι οὐ προσκυνήσας πρόσσει· καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οὐ παρασχεῖν φιλεῖν αὐτόν· τὸν δὲ Καλλισθένην, φιλήματι, φάναι, ἔλαττον ἔχων ἄπειμι.

Καὶ τούτων ἐγὼ ὅσα ἐς ὕβριν τε τὴν Ἀλέξανδρον τὴν 6 ἐν τῷ παραντίκα καὶ ἐς σκαιότητα τὴν Καλλισθένου φέροντα, οὐδὲν οὐδαμῆ ἐπαυῶ· ἀλλὰ τὸ καθ' αὐτὸν γὰρ κοσμίως τίθεσθαι ἐξαρκεῖν φημί, αὐξοῦντα ὡς ἀνυστὸν τὰ βασιλείως πράγματα ὅτῳ τις ξυνεῖναι οὐκ ἀπηξίωσεν. οὐκ οὐκ ἀπ- 7 εικότως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλέξανδρῳ Καλλισθένην τίθεμαι ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παρορησία καὶ ὑπερόγκῳ ἀβελτη-

2. τὸν δὲ erneuert nach dem Zwischensatz den Subjectsaccusativ (Λεοννάτον δέ). Vgl. c. 28, 6. Den ganzen Vorgang erzählt Curtius vom Polypercon (Curtius VIII 22, 1). — ὡς ταπεινόν erg. ὄν. —

3. ξυνέκειτο. Vgl. c. 10, 5 (Ξυνηγεῖσθαι μὲν γὰρ Ἀλέξανδρῳ πρὸς τοὺς σοφιστὰς τε καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν Περσῶν δοκιματάτους μνήμη τῆς προσκυνήσεως ἐν πότῳ ἐμβαλεῖν). — τοῦτο, τὸ προσκυνῆσαι καὶ φιληθῆναι.

5. αὐτῷ, τῷ Ἀλέξανδρῳ. — φιλήματι, Dativ der Differenz.

6. τὴν ἐν τῷ παραντίκα. Arrian

glaubt den Freimut des Kallisthenes, weil ἀκαίρος, um so mehr tadeln zu müssen, als Kallisthenes gerade den Augenblick zur Beschimpfung des Alexander gewählt, wo so viele Gäste Zeugen derselben waren. — τὸ καθ' αὐτόν sein eigenes (καθ' αὐτόν = für sich) Verhalten. Vgl. III 9, 7. — ὡς ἀνυστόν = ὡς δυνατόν. Der seltene Ausdruck bei Arrian nur noch I 14, 7; einmal auch bei Xen. Anab. I 8, 11.

7. δι' ἀπεχθείας γενέσθαι. Zum Genetiv vgl. die Wendungen I 10, 7 διὰ φιλίας ἐλθεῖν I 12, 9 διὰ κινδύνον ἔναι, I 12, 4 δι' ὑποφίας

ρία. ἐφ' ὅτῳ τεκμαίρομαι μὴ χαλεπῶς πιστευθῆναι τοὺς κατειπόντας Καλλισθένους ὅτι μετέσχε τῆς ἐπιβουλῆς τῆς γενομένης Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν παίδων, τοὺς δὲ ὅτι καὶ ἐπήρην αὐτὸς εἰς τὸ ἐπιβουλεύσαι. ξυνέβη δὲ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ὡδε.

13 Ἐκ Φιλίππου ἦν ἤδη καθεστηκὸς τῶν ἐν τέλει Μακεδόνων τοὺς παῖδας ὅσοι ἐς ἡλικίαν ἐμειρακιούντο καταλέγεσθαι ἐς θεραπείαν τοῦ βασιλέως, τὰ τε περὶ τὴν ἄλλην διαίταν τοῦ σώματος διακονεῖσθαι βασιλεῖ καὶ κοιμώμενον φυλάσσειν τούτοις ἐπιτέτραπτο· καὶ ὁπότε ἐξελεύνοιο βασιλεύς, τοὺς ἵππους παρὰ τῶν ἱπποκόμων δεχόμενοι ἐκεῖνοι προσηγῶν καὶ ἀνέβαλλον οὗτοι βασιλεῖ τὸν Περσικὸν τρόπον καὶ τῆς ἐπὶ θήρᾳ φιλοτιμίας βασιλεῖ κοινωνοὶ ἦσαν. τούτων καὶ Ἐρμοόλαος ἦν, Σωπόλιδος μὲν παῖς, φιλοσοφία δὲ ἐδόκει προσέχειν τὸν νοῦν καὶ Καλλισθένην θεραπεύειν ἐπὶ τῷδε. ὑπὲρ τούτου λόγος κατέχει ὅτι ἐν θήρᾳ προσφερομένου Ἀλεξάνδρῳ σὺς ἐφθῆ βαλὼν τὸν σὺν ὀ Ἐρμοόλαος· καὶ ὁ μὲν σὺς πίπτει βληθεὶς, Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ καιροῦ ὑστερήσας ἐχαλέπηγε τῷ Ἐρμοόλῳ καὶ κελεύει αὐτὸν πρὸς ὄργην πλη-

ἔχειν, VII 18, 4 δι' ἐπιμελείας ἔχειν. — ἐφ' ὅτῳ weshalb, auch VI 4, 3. VII 10, 3. — τοὺς δέ (erg. κατειπόντας) als wenn vorausgegangen wäre τοὺς μὲν κατειπόντας. — ἐπήρην αὐτὸς εἰς τὸ ἐπιβουλεύσαι, sie beschuldigten ihn also nicht allein der Teilnahme an der Verschwörung, sondern sogar (καὶ) der Anstiftung.

Cap. 13.

Kallisthenes wird in die Verschwörung der Edelknaben verwickelt. Sein Tod.

1. τῶν ἐν τέλει, οἱ ἐν τέλει (ὄντες) heißen ursprünglich die Obrigkeiten, insofern ihnen die Ausführung der Beschlüsse obliegt (vgl. Herod. III 18). An unserer Stelle sind mehr die hohen Würdenträger und makedonischen Grossen überhaupt zu verstehen. Schon Philipp hatte die Söhne derselben unter die Zahl der königlichen Edelknaben (βασιλικοὶ παῖδες) aufgenommen, um durch dieses Institut die vornehmen jungen Makedoner mili-

tärisch zu organisieren und an seine Person zu knüpfen. Der Dienst in diesem Pagen-corps bildete eine Vorbereitung für die Leibwache (σωματοφύλακες) des Königs. Vgl. Curtius V 1, 41. VIII 6, 2 mos erat principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus eius aedis, in qua rex acquiescebat. — Ibidem acceptos ab agasonibus equos, quum res ascensurus esset, admovebant comitabanturque et venantem et in proclis, omnibus artibus studiorum liberalium exculli. Praecipuus honos habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum rege; castigandi eos verberibus nullius potestatis praeter ipsum erat. Haec cohors velut seminarium ducum praefectorumque apud Macedonas erat. — ἀνέβαλλον, ἐπὶ τὸν ἵππον. Daher ἀναβολεύς (= Stallmeister) I 15, 6. — τὸν Περσικὸν τρόπον Acc. modi.

2. πρὸς ὄργην, wie hier II 16, 8.

γὰς λαβεῖν ὀρώντων τῶν ἄλλων παίδων, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀφείλετο.

Τούτου τὸν Ἐρμοόλαον ἀλγήσαντα τῇ ὕβρει φράσαι πρὸς 3 Σώστρατον τὸν Ἀμύντου, ἡλικιώτην τε ἑαυτοῦ καὶ ἐραστὴν ὄντα, ὅτι οὐ βιωτόν οἱ ἐστὶ μὴ τιμαρῶσαμένῳ Ἀλεξάνδρῳ τῆς ὕβρεως, καὶ τὸν Σώστρατον οὐ χαλεπῶς συμπεῖσαι μετασχεῖν τοῦ ἔργου, ἅτε ἐρῶντα. ὑπὸ τούτων δὲ ἀναπεισθῆναι 4 Ἀντίπατρον τε τὸν Ἀσκληπιοδώρου τοῦ Συρίας σατραπεύσαντος καὶ Ἐπιμένην τὸν Ἀρσέου καὶ Ἀντικλέα τὸν Θεοκρίτου καὶ Φιλῶταν τὸν Κάρσιδος τοῦ Θρακός. ὡς οὖν περιήρην ἐς Ἀντίπατρον ἢ νυκτερινὴ φυλακὴ, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ξυγκείμενον εἶναι ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον, κοιμωμένῳ ἐπιπεσόντας.

Ἐυμβῆναι δὲ οἱ μὲν ἀντομάτως λέγουσιν ἔστε ἡμέραν 5 πίνειν Ἀλέξανδρον· Ἀριστόβουλος δὲ ὡδε ἀνέγραψε. Σύραν γυναικὰ ἐφομαρτεῖν Ἀλεξάνδρῳ κάτοχον ἐκ τοῦ θείου γιγνομένην· καὶ ταύτην τὸ μὲν πρῶτον γέλωτα εἶναι Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν· ὡς δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ κατοχῇ ἀληθεύουσα ἐφαίνετο, οὐκέτι ἀμελεῖσθαι ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' εἶναι γὰρ τῇ Σύρᾳ πρόσοδον πρὸς τὸν βασιλεῖα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ καθεύδοντι πολλακίς ἤδη ἐπιστῆναι. καὶ δὴ καὶ τότε ἀπαλλασσομένον ἐκ τοῦ πότου 6 κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου ἐντυχεῖν, καὶ δεῖσθαι ἐπανελθόντα πίνειν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Ἀλέξανδρον θεῖόν τι εἶναι νομίπεσεῖν τὸ ἔργον.

Τῇ δὲ ὑστεραῇ Ἐπιμένης ὁ Ἀρσέου τῶν μετεχόντων 7 τῆς ἐπιβουλῆς φράζει τὴν πράξιν Χαρικλεῖ τῷ Μενάνδρου, ἐραστῇ ἑαυτοῦ γεγυνοῦτι· Χαρικλῆς δὲ φράζει Εὐρύλοχῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ἐπιμένους. καὶ ὁ Εὐρύλοχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν σκηπὴν τὴν Ἀλεξάνδρου Πτολεμαίῳ τῷ Λάγῳ τῷ σώματοφύλακι καταλέγει ἅπαν τὸ πρᾶγμα· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐφράσε.

Zur adverbialen Bedeutung von πρὸς c. accus. vgl. πρὸς βίαν (= gezwungen) VII 14, 3, πρὸς χάριν, πρὸς ἡδονήν.

3. μὴ τιμαρῶσαμένῳ. Man beachte μὴ. — τιμαρῶσθαι τινὰ τινός auch I 10, 3 Ἀλέξανδρος τοὺς Θηβαίους τοῦ νεωτερισμοῦ ἐτιμαρῶσατο.

5. ἔστε ἡμέραν. Arriens Sprachgebrauch lässt ἔστε ἐφ' ἡμέραν er-

warten (I 3, 2, 8, 4). — κατόχον ἐκ τοῦ θείου γιγνομένην, dafür unten (6) κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου.

6. διαπεσεῖν. Polyb. V 26, 6 διαπεσοῦσης αὐτῷ τῆς ἐπιβουλῆς. Dionys. Halic. A. R. ἐπειδὴ δὲ διέπεσεν αὐτῶν τὸ βούλευμα.

7. τῶν μετεχόντων ist Genetiv der Angehörigkeit, der von Ἐπιμένης abhängt.

καὶ Ἀλέξανδρος ἐνλλαβεῖν κελεύει ὧν τὰ ὀνόματα εἶπεν ὁ Εὐρύλοχος· καὶ οὗτοι στρεβλούμενοι σφῶν τε αὐτῶν κατεῖπον τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τινας καὶ ἄλλους ὠνόμασαν.

- 14 Ἀριστόβουλος μὲν λέγει ὅτι καὶ Καλλισθένην ἐπᾶραι σφᾶς ἔφασαν ἐς τὸ τόλμημα· καὶ Πτολεμαῖος ἀσάυτως λέγει. οἱ δὲ πολλοὶ οὐ ταύτη λέγουσιν, ἀλλὰ διὰ μῖσος γὰρ τὸ ἦδη ὄν πρὸς Καλλισθένην ἐξ Ἀλεξάνδρου καὶ ὅτι ὁ Ἐρμόλαος ἐς τὰ μέλιστα ἐπιτήδειος ἦν τῷ Καλλισθένει, οὐ χαλεπῶς
2 πιστεῦσαι τὰ χεῖρω ὑπὲρ Καλλισθένους Ἀλεξάνδρου. ἦδη δὲ τινας καὶ τὰδε ἀνέγραψαν, τὸν Ἐρμόλαον προαχθέντα ἐς τοὺς Μακεδόνας ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεύσαι — καὶ γὰρ οὐκ εἶναι ἐτι ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ φέρειν τὴν ὕβριν τὴν Ἀλεξάνδρου — πάντα καταλέγοντα, τὴν τε Φιλῶτα οὐκ ἔνδικον τελευτήν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Παρμενίωνος ἐτι ἐκνομωτέραν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀποθανόντων, καὶ τὴν Κλείτου ἐν μέτῃ ἀναίρεσιν, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν Μηδικήν, καὶ τὴν προσκύνησιν τὴν βουλευθεῖσαν καὶ οὐπω πεπανμένην, καὶ πότους τε καὶ ὕπνους τοὺς Ἀλεξάνδρου· ταῦτα οὐ φέροντα ἐτι ἐλευθερώσαι ἐθε-
3 λῆσαι ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους Μακεδόνας. τοῦτον μὲν δὴ αὐτόν τε καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ ξυλληφθέντας καταλευσθῆναι πρὸς τῶν παρόντων. Καλλισθένην δὲ Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις ξυμπεριάρεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσφ

Cap. 14.

1. διὰ μῖσος — ἐξ Ἀλεξάνδρου. Vgl. c. 9, 5 καὶ τῶν μάντεων τινας μῆνιν ἐκ Διονύσου ἦδον. — καὶ ὅτι mit διὰ μῖσος verbunden. S. z. c. 11, 2. ἦδη δὴ gebraucht Arrian öfter in hervorhebender Bedeutung beim Uebergang zu etwas neuem und wichtigem. Wie hier V 21, 6. VI 4, 2.

2. προαχθέντα ἐς τοὺς Μακεδόνας. Zur Bedeutung von ἐς (= vor) vgl. III 26, 1 Πτολεμαῖος ὁ Λάγον λέγει εἰσαχθῆναι ἐς Μακεδόνας Φιλῶταν. Zur Sache vgl. zu c. 11, 6 (οὐδὲ βία ἀλλὰ νόμῳ ἄρχοντες). — ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεύσαι, dem entsprechend erwarteten wir im folgenden καὶ εἶπειν ἐλευθερώσαι ἐθέλησαι (s. u.); statt dieser oder einer ähnlichen Fortsetzung schliesst sich das Folgende (πάντα καταλέγοντα u. s. w.) grammatisch an den

Zwischensatz an, und erst nach dem den Inhalt des Voraufgegangenen zusammenfassenden ταῦτα οὐ φέροντα folgtenakoluthisch die logische Ergänzung des ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεύσαι mit den Worten ἐλευθερώσαι ἐθέλησαι nach. — Φιλῶτα. Die Verschwörung des Philotas erzählt Arrian III 26, 1 ff. — ἐκνομωτέραν, weil ihm das makedonische Rechtsmittel der Verteidigung vor dem Ausspruch des Urteils nicht gewährt war. (S. z. c. 11, 6.) — Κλείτου. S. c. 8, 1 ff. — πότους. Auch andere Schriftsteller berichten, dass Alexander, anfänglich wegen seiner Mässigkeit gerühmt, sich später (wol nach Besiegung der Perser) vielfach unmässigem Weingenuss hingegeben habe. Vgl. VII 29, 4.

3. δεδεμένον ἐν πέδαις. Nach festem Sprachgebrauch tritt stets zu diesem Verbum ἐν πέδαις hinzu. Vgl. I 16, 6 τούτους δήσας ἐν πέ-

τελευτῆσαι, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγον στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν. οὕτως οὐδὲ οἱ πάνυ πιστοὶ ἐς τὴν ἀφήγησιν καὶ ξυγγερόμενοι ἐν τῷ τότε Ἀλεξάνδρῳ ὑπὲρ τῶν γνωρίμων τε καὶ οὐ λαθόντων σφᾶς ὅπως διεπράχθη ξύμφωνα ἀνέγραψαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὑπὲρ τούτων αὐτῶν 4 ἄλλοι ἄλλως ἀφηγήσαντο· ἀλλ' ἐμοὶ ταῦτα ἀποχρῶντα ἔστω ἀναγεγραμμένα. ταῦτα μὲν δὴ οὐ πολλῷ ὕστερον προαχθέντα ἐγὼ ἐν τοῖσδε τοῖς ἀμφὶ Κλείτου ξυνεχθεῖσιν Ἀλεξάνδρῳ ἀνέγραψα, τούτοις μᾶλλον τι οἰκεία ὑπολαβῶν ἐς τὴν ἀφήγησιν.

Παρ' Ἀλεξάνδρου δὲ ἦκεν αὐθις Σκυθῶν τῶν ἐν τῆς 15 Εὐρώπης πρεσβεία ξὺν τοῖς πρέσβεσιν οἷς αὐτὸς ἐς Σκυθας ἔστειλεν. ὁ μὲν δὴ τότε βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν ὅτε οὗτοι ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐπέμποντο τετελευτηκῶς ἐτύγχανεν· ἀδελφὸς δὲ ἐκείνου ἐβασίλευεν. ἦν δὲ ὁ νοῦς τῆς πρεσβείας ἐθέλειν 2 ποιεῖν πᾶν τὸ ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπαγγελόμενον Σκυθας· καὶ δῶρα ἔφερον Ἀλεξάνδρῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν ὅσα μέγιστα νομίζεται ἐν Σκυθαῖς· καὶ τὴν θυγατέρα ὅτι ἐθέλει Ἀλεξάνδρῳ δοῦναι γυναικᾶ βεβαίωτος οὐνεκα τῆς πρὸς Ἀλεξάνδρου φιλίας τε καὶ συμμαχίας. εἰ δὲ ἀπαξιοῖ 3 τὴν Σκυθῶν βασιλισσαν γῆμαι Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τῶν γε σατραπῶν τῶν τῆς Σκυθικῆς χώρας καὶ ὅσοι ἄλλοι δυνάσται κατὰ τὴν γῆν τὴν Σκυθίδα, τούτων τὰς παῖδας ἐθέλειν

δαις, ebenso Herod. I 86. Xen. Anab. IV 3, 8. — πιστοὶ ἐς τὴν ἀφήγησιν. Vgl. Prooem. 2. ἀλλ' ἐμοὶ Πτολεμαῖος τε καὶ Ἀριστόβουλος πιστότεροι ἔδοξαν ἐς τὴν ἀφήγησιν.

4. οὐ πολλῷ ὕστερον nach c. 22, 2 einige Monate später nach Alexanders Rückkehr nach Baktra. — τοῖς ἀμφὶ Κλείτου ξυνεχθεῖσιν. τὰ ξυνεχθέντα gebraucht Arrian nach Herodots Vorgang im Sinne von τὰ συμβάντα (ἐξηγησθῆ = συνέβη). Vgl. c. 22, 2.

Cap. 15.

Freundschaftsbund mit den Chorasmiern. Unruhen in Sogdiana.

1. Hier nimmt Arrian die c. 6 abgebrochene Erzählung wieder auf. ξὺν τοῖς πρέσβεσιν. In Wider-

spruch mit Arrian berichtet Curtius (VIII 1, 7: Alexander Sogdianis rursus subactis Maracanda repetit; ibi Berdes, quem ad Scythas super Istrum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit), dass die im folgenden erzählten Vorgänge nicht in Zariaspa (Baktra), sondern zu Marakanda stattgefunden hätten.

2. ἦν δὲ ὁ νοῦς τῆς πρεσβείας „Zweck der Gesandtschaft war“. Vgl. I 11, 5 καὶ ὁ νοῦς τῆς θυγατρὸς ἦν ἐπιτυχεστέραν οἱ γενέσθαι ἢ Πρωτεσιλάῳ τὴν ἀπόβασιν. In πρεσβείας ist der Begriff des Meldens enthalten, von dem sowol der Infinitiv ἐθέλειν als auch der mit ὅτι angeschlossene Satz (καὶ τὴν θυγατέρα ὅτι ἐθέλει Ἀλεξάνδρῳ δοῦναι γυναικᾶ) abhängig gedacht ist.

3. ἀλλὰ — γε at — saltem. — ἐθέλειν, τὸν βασιλέα.

δοῦναι τοῖς πιστοτάτοις τῶν ἀμφ' Ἀλεξάνδρου ἤξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἐφασκεν, εἰ κελεύοιτο, ὡς παρ' αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἀκούσαι ὅσα ἐπαγγέλλοι. ἀφίκετο δὲ ἐν τούτῳ παρ' Ἀλεξάνδρου καὶ Φαρασμάνης ὁ Χωρασμίων βασιλεὺς ζῆν Ἰππεῦσι χιλίοις καὶ πεντακοσίοις. ἐφασκε δὲ ὁ Φαρασμάνης ὄμορος οἰκεῖν τῷ τε Κόλχων γένει καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς Ἀμαζόσι, καὶ εἰ ἐθέλοι Ἀλέξανδρος, ἐπὶ Κόλχους τε καὶ Ἀμαζόνας ἐλάσας καταστρέψασθαι τὰ ἐπὶ τὸν Πόντον τὸν Εὐξείνου ταύτη καθήκοντα γένη, ὁδῶν τε ἡγεμῶν ἐσεσθαι ἐπηγγέλλετο καὶ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρασκευάσειν.

Τοῖς τε οὖν παρὰ τῶν Σκυθῶν ἤκουσι φιλόφροντα ἀποκρίνεται Ἀλέξανδρος καὶ ἐς τὸν τότε καιρὸν ζύμφορα, γάμου δὲ οὐδὲν δεῖσθαι Σκυθικοῦ, καὶ Φαρασμάνην ἐπαινέσας τε καὶ φιλίαν καὶ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ξυνθέμενος αὐτῷ μὲν τότε οὐκ ἔφη ἐν καιρῷ εἶναι ἐλαύνειν ἐπὶ τὸν Πόντον Ἀρταβάζω δὲ τῷ Πέρσῃ, ὅτῳ τὰ Βακτρίαν ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπετέτραπτο, καὶ ὅσοι ἄλλοι πρόσχωροι τούτῳ σατράπαι ξυστήσας Φαρασμάνην ἀποπέμπει ἐς τὰ ἦδη τὰ αὐτοῦ. αὐτῷ δὲ τὰ Ἰνδῶν ἔφη ἐν τῷ τότε μέλειν. τούτους γὰρ καταστρεψάμενος πᾶσαν ἂν ἦδη ἔχειν τὴν Ἀσίαν· ἐχομένης δὲ τῆς Ἀσίας ἐπαυέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα· ἐνεῖθεν δὲ ἐφ' Ἑλλησπόντου τε καὶ τῆς Προποντίδος ζῆν τῇ δυνάμει πάση τῇ τε ναυτικῇ καὶ τῇ περικῇ ἐλάσειν εἰς τὸν Πόντον· καὶ ἐς τὸ τότε ἡξίου ἀποθέσθαι Φαρασμάνην ὅσα ἐν τῷ παραντίκα ἐπηγγέλλετο.

Αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ὠξὸν τε ποταμὸν ἦει αὐθις καὶ ἐς τὴν Σογδιανὴν προχωρεῖν ἐγνώκει, ὅτι πολλοὺς τῶν Σογδιανῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφενγένοι ἠγγέλλετο οὐδὲ ἐθέλειν κατακούειν τοῦ σατράπου ὅστις αὐτοῖς ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπετέτακτο. στρατοπεδεύοντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ὠξῷ

4. Χωρασμίων. Das Land der Chorasmier, am Ostufer des kaspischen Meeres gelegen, begann in der Nähe des Oxus und reichte bis zum Aralsee. Dass die Chorasmier bei solcher Lage ihres Landes Nachbarn der Kolcher heißen (siehe das folgende), beruht vielleicht auf einer Verwechslung des schwarzen mit dem kaspischen Meere. — ταῖς Ἀμαζόσι. Ueber die Amazonen vgl. VII 13, 2.

5. Ἀρταβάζω. S. III 29, 1 τοῖς

δὲ ἄλλοις Βακτρίοις, οὐ χαλεπῶς προσχωρήσασι, ἐπέταξε σατράπην Ἀρταβάζον τὸν Πέρσῃ. — ξυστήσας. συνιστάναι „vorstellen“ (lat. commendare). Vgl. Xen. Anab. III 1, 8 ὁ Περσῶν συνιστάθη Κύρω. — ἦδη Wohnsitze wie 30, 2. V 20, 4.

6. ἀποθέσθαι eig. bei Seite legen zu späterer Verwendung, daher so viel wie aufsparen.

7. οὐδέ. S. z. c. 9, 4. —

οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς τῆς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου πηγὴ ὕδατος καὶ ἄλλη ἐλαίου πηγὴ πλησίον αὐτῆς ἀνέσχε. καὶ Πτολεμαῖω τῷ Ἀγροῦ τῷ σωματοφύλακι ἐπειδὴ ἐσηγγέλη τὸ τέρας, Πτολεμαῖος Ἀλεξάνδρῳ ἐφασκεν. Ἀλέξανδρος δὲ ἔθυεν ἐπὶ τῷ φάσματι ὅσα οἱ μάντις ἐξηγοῦντο. Ἀρίστανδρος δὲ πόνων εἶναι σημεῖον τοῦ ἐλαίου τὴν πηγὴν ἐφασκεν· ἀλλὰ καὶ νίκην ἐπὶ τοῖς πόνοις σημαίνειν.

Διαβὰς οὖν ζῆν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανὴν, 16 Πολυσπέροντα δὲ καὶ Ἄτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγγρον αὐτοῦ ἐν Βάκτροις ὑπολιπόμενος τούτοις μὲν παρήγγειλε τὴν τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὡς μὴ τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτη βάρβαροι, καὶ τοὺς ἦδη ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν· αὐτὸς 2 δὲ ἐς πέντε μέρη διελὼν τὴν ἅμα οἱ στρατιῶν τῶν μὲν Ἡφαιστίωνα ἄρχειν ἔταξε, τῶν δὲ Πτολεμαῖον τὸν Ἀγροῦ τὸν σωματοφύλακα· τοῖς τρίτοις δὲ Περδικίαν ἐπέταξε· τῆς δὲ τετάρτης τάξεως Κοῖνος καὶ Ἀρτάβαζος ἠγοῦντο αὐτῷ· τὴν δὲ πέμπτην μοῖραν ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐπήει τὴν χώραν ὡς ἐπὶ Μαράκανδα. καὶ οἱ ἄλλοι ὡς ἐκάστοις προῦχώρει ἐπὶ 3 ἦσαν, τοὺς μὲν τινὰς τῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφενγῶτων βία ἐξαιροῦντες, τοὺς δὲ καὶ ὁμολογία προσχωροῦντάς σφισιν ἀναλαμβάνοντες. ὡς δὲ ξυμπασα αὐτῷ ἡ δύναμις, ἐπελθοῦσα τῶν Σογδιανῶν τῆς χώρας τὴν πολλήν, ἐς Μαράκανδα ἀφίκετο, Ἡφαιστίωνα μὲν ἐπέμπει τὰς ἐν τῇ Σογδιανῇ πόλεις συννοικίξειν, Κοῖνον δὲ καὶ Ἀρτάβαζον ὡς ἐς Σκυθας, ὅτι ἐς Σκυθας καταπεφενγένοι Σπιταμένης αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, αὐτὸς δὲ ζῆν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ ἐπιὼν τῆς Σογδιανῆς ὅσα 4 ἐτι πρὸς τῶν ἀφεστηκότων κατείχετο ταῦτα οὐ χαλεπῶς ἐξήρει.

μακρὰν (erg. ὁδόν) mit Genetiv auch c. 23, 5. — ἐλαίου πηγῇ. Wahrscheinlich ist an eine Quelle von Erdharz (Naphtha) zu denken, wie sich deren z. B. östlich von Samarkand im heutigen Fergana finden.

Cap. 16.

Unterwerfung Sogdiana's. Aufstand des von den Massageten unterstützten Spitamenes.

1. ἐξαιρεῖν, oft tritt βία hinzu (so gleich unten 3).

2. ἅμα οἱ. Durchgängig gebraucht Arrian das persönliche Pronomen

der dritten Person (οἱ, σφῶν, σφίσι, σφᾶς) unattisch als directes Reflexiv (c. 22, 6. 25, 3. V 16, 3).

3. ὡς ἐκάστοις προῦχώρει d. h. je nach dem ein jeder es möglich machen konnte, also mehr oder weniger rasch. Vgl. V 23, 2. VII 15, 2. — τῆς χώρας τὴν πολλήν. Häufig nimmt das Adjectiv vermittelt einer Art Attraction oder Assimilation das Geschlecht des Substantivs an, anstatt dass es in der Form des Neutrum stehen sollte; am häufigsten wird so πολὺς (auch πλείων, πλείστος) und ἡμῖσις gebraucht. Vgl. Herod. I 214 ἢ τε πολλὴ τῆς Περ-

4 Ἐν τούτοις δὲ Ἀλεξάνδρου ὄντος Σπιταμένης τε καὶ σὺν αὐτῷ τῶν Σογδιανῶν τινες φυγάδων ἐς τῶν Σκυθῶν τῶν Μασσαγετῶν καλουμένων τὴν χώραν ξυμπεφυγότες ξυναγαρόντες τῶν Μασσαγετῶν ἰππέας ἐξακοσίους ἀφίκοντο πρὸς 5 τι φρούριον τῶν κατὰ τὴν Βακτριανήν. καὶ τῷ τε φρουρᾷ οὐδὲν πολέμιον προσδεχομένῳ ἐπιπεσόντες καὶ τοῖς ξὺν τούτῳ τὴν φυλακὴν ἔχουσι τοὺς μὲν στρατιώτας διέφθειραν, τὸν φρουράρχου δὲ ἐλόντες ἐν φυλακῇ εἶχον. θαρρήσαντες δὲ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῇ καταλήψει ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον Ζαριάσποις πελάσαντες τῇ μὲν πόλει προσβαλεῖν ἀπέγνωσαν, λείαν δὲ πολλὴν περιβαλλόμενοι ἤλαυνον.

6 Ἦσαν δὲ ἐν τοῖς Ζαριάσποις νόσφ' ὑπολελειμμένοι τῶν ἐταίρων ἰππέων οὐ πολλοὶ καὶ ξὺν τούτοις Πείθων τε ὁ Σωσικλέους, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θεραπείας τῆς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένος, καὶ Ἀριστόνικος ὁ κithαρῶδός. καὶ οὗτοι αἰσθόμενοι τῶν Σκυθῶν τὴν καταδρομὴν (ἤδη γὰρ ἐκ τῆς νόσου ἀναρρωσθέντες ὄπλα τε ἔφερον καὶ τῶν ἵππων ἐπέβαινον) ξυναγαρόντες τοὺς τε μισθοφόρους ἰππέας ἐς ὄγδοήκοντα, οἳ ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ζαριάσπων ὑπολελειμμένοι ἦσαν, καὶ 7 τῶν παίδων τινὰς τῶν βασιλικῶν ἐκβοηθοῦσιν ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ προσβολῇ οὐδὲν ὑποποτήσασιν τοῖς Σκυθαῖς ἐπιπεσόντες τὴν τε λείαν ξύμπασαν ἀφείλοντο αὐτοὺς καὶ τῶν ἀγόντων τὴν λείαν οὐκ ὀλίγους ἀπέκτειναν. ἐπανιόντες δὲ αὐτοὶ ἀτάκτως, ἅτε οὐδενὸς ἐξηγουμένου, ἐνεδρευθέντες πρὸς Σπιταμένους καὶ τῶν Σκυθῶν τῶν μὲν ἐταίρων ἀποβάλλουσιν ἑπτὰ, τῶν δὲ μισθοφόρων ἰππέων ἐξήκοντα· καὶ Ἀριστόνικος ὁ κithαρῶδός αὐτοῦ ἀποθνήσκει, οὐ κατὰ κithαρῶδὸν ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος. Πείθων δὲ τρωθεὶς ζῶν λαμβάνεται πρὸς τῶν Σκυθῶν.

σικῆς στρατιᾶς (statt τὸ πολὺ τῆς Π. στ.). Wie hier V 5, 3 öft. anders III 24, 1 ἐπελθῶν δὲ τὸ πᾶν μέρος τῆς χώρας τῶν Μασσαγέτων.

4. Μασσαγετῶν. Die Massageten wohnten an der nordöstlichen Küste des kaspischen Meeres jenseits des Jaxartes (im heut. Chiwa). Nach Herodot fand Kyros auf dem Zuge gegen sie seinen Tod.

5. οὐδὲν προσδεχομένῳ. S. z. c. 9, 5. — περιβαλλόμενος. περιβάλλεσθαι ist der eigentliche Ausdruck vom Erbeuten der Viehherden. Xen.

Hell. IV 8, 18 ἰππέας καταδρομῶντας ἐκέλευσε περιβαλλομένους ἐλαύνειν ὃ τι δύναντο.

6. θεραπείας. Nach Art der persischen Könige scheint sich Alexander in Baktra, wie in den übrigen bedeutenderen Städten Persiens eine Hofhaltung eingerichtet zu haben.

7. οὐ κατὰ κithαρῶδον. nicht in der Weise eines Kitharöden. Häufig so κατ' ἀνθρώπων nach Menschen Art. Vgl. c. 25, 3 und Soph. Ajax 761 ὅστις μὴ κατ' ἀνθρώπων φρονεῖ.

Καὶ ταῦτα ὡς Κρατέρω ἐξηγγέλη, σπουδῇ ἐπὶ τοὺς 17 Μασσαγέτας ἤλαυνεν. οἱ δὲ ὡς ἐπύθοντο πλησίον ἐπελαύνοντά σφισι Κράτερον, ἔφευγον ἀνὰ κράτος ὡς ἐς τὴν ἐρήμην. καὶ Κράτερος ἐχόμενος αὐτῶν αὐτοῖς τε ἐκείνοις περιπίπτει οὐ πόρρω τῆς ἐρήμου καὶ ἄλλοις ἰππεῦσι Μασσαγετῶν ὑπὲρ τοὺς χιλοὺς. καὶ μάχη γίνεται τῶν τε Μακεδόνων καὶ τῶν 2 Σκυθῶν καρτερά· καὶ ἐνίκων οἱ Μακεδόνες. τῶν δὲ Σκυθῶν ἀπέθανον μὲν ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἰππεῖς· οἱ δὲ ἄλλοι οὐ χαλεπῶς ἐς τὴν ἐρήμην διεσώθησαν, ὅτι ἔμπορον ἦν προσωτέρω τοῖς Μακεδόσι διώκειν.

Καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος Ἀρτάβαζον μὲν τῆς σατρα- 3 πείας τῆς Βακτρίας ἀπαλλάττει δεηθέντα διὰ γῆρας, Ἀμύνταν δὲ τὸν Νικολάου σατραπὴν ἀντ' αὐτοῦ καθίστησι. Κοῖνον δὲ ἀπολείπει αὐτοῦ τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Μελεάγρου ἔχοντα καὶ τῶν ἐταίρων ἰππέων ἐς τετρακοσίους καὶ τοὺς ἰππακοντιστὰς πάντας καὶ τῶν Βακτρίας τε καὶ Σογδιανῶν καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ Ἀμύντου ἐτάχθησαν, προστάξας ἅπασιν ἀκούειν Κοῖνου καὶ διαχειμάζειν αὐτοῦ ἐν τῇ Σογδιανῇ, τῆς τε χώρας ἕνεκα τῆς φυλακῆς καὶ εἰ πῃ ἄρα Σπιταμένην περιφερόμενον κατὰ τὸν χειμῶνα ἐνεδρεύσαντας ξυλλαβεῖν.

Σπιταμένης δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς φρουραῖς τε πάντα 4 κατελιγμένα ἐώρων ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ σφισιν ἄπορα πάντη τὰ τῆς φυγῆς ἐρίγνυτο, ὡς ἐπὶ Κοῖνον τε καὶ τὴν ξὺν τούτῳ στρατιάν ἐτόραποντο, ὡς ταύτη μᾶλλον τι ἀξιόμαχοι ἐσόμενοι. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Βαγὰς, χωρίον τῆς Σογδιανῆς ὄχυρόν, ἐν μεθορίῳ τῆς τε Σογδιανῶν γῆς καὶ τῆς Μασσαγετῶν Σκυθῶν ὄκισμένον, ἀναπέειθουσιν οὐ χαλεπῶς τῶν Σκυθῶν ἰππέας ἐς τρισχιλοὺς συνεμβάλλειν σφίσιν ἐς τὴν Σογδιανήν. οἱ δὲ Σκυθαὶ οὗτοι ἀπορία τε πολλὴν ἔχον- 5 ται καὶ ἅμα ὅτι οὔτε πόλεις εἰσὶν αὐτοῖς οὔτε ἐδραῖοι οἱ-

Cap. 17.

Niederlage des Spitamenes und der Massageten.

3. διὰ γῆρας. Artabazos war (nach Curtius VIII 1, 19) bei seinem Uebertritt in Alexanders Heer bereits 95 Jahr alt. — Βακτρίας τε καὶ Σογδιανῶν hängt von ὅσοι ab. — εἰ πῃ erg. γένοιτο steht zuweilen wie das lateinische si forte (sc. fieri possit) oder si quando nach

Art eines Adverbs ausserhalb der Construction; ebenso εἰ πῃ unten c. 30, 6. Vgl. Cic. Ep. ad fam. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. — καὶ — ξυλλαβεῖν gibt den zweiten Zweck an und ist mit ἕνεκα τῆς φυλακῆς zu verbinden.

4. Βαγὰί, ein Platz dieses Namens wird sonst nirgends erwähnt.

5. καὶ ἅμα „auch die in den vor-

σὺν γέλωτι βαρβαρίζοντες πτηνοὺς ἐκέλευον ζητεῖν στρατιώ-
 τας Ἀλέξανδρον, οἵτινες αὐτῷ ἐξαιρήσουσι τὸ ὄρος, ὡς τῶν
 7 γε ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεμίαν ὄραν σφίσι οὖσαν. ἔνθα
 δὴ ἐκήρυξεν Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πρώτῳ ἀναβάντι δάδεκα
 τάλαντα εἶναι τὸ γέρας, δευτέρῳ δὲ ἐπὶ τούτῳ τὰ δεύτερα
 καὶ τρίτῳ τὰ ἐφεξῆς, ὡς τελευταῖον εἶναι τῷ τελευταίῳ ἀν-
 ελθόντι τριακοσίους Δαρεικοὺς τὸ γέρας. καὶ τοῦτο τὸ
 κήρυγμα παρῶξυνεν ἔτι μᾶλλον καὶ ἄλλως τοὺς Μακεδόνας
 ὠρμημένους.

19 Συνταξάμενοι δὴ ὅσοι πετροβατεῖν ἐν ταῖς πολιορκίαις
 αὐτῶν μεμεληθήκεσαν, ἐς τριακοσίους τὸν ἀριθμὸν, καὶ πασ-
 σάλους μικροὺς σιδηροῦς, οἷς αἱ σκηναὶ καταπεπήγεσαν αὐ-
 τοῖς, παρασκευάσαντες, τοῦ καταπηγνύειν αὐτοὺς ἐς τε τὴν
 χιόνα ὅπου πεπηγνυῖα φανεῖη καὶ εἴ ποῦ τι τῆς χώρας ἐρη-
 μον χιόνος ὑποφαίνουτο, καὶ τούτους καλωδίους ἐκ λίνου
 ἰσχυροῖς ἐκδήσαντες τῆς νυκτὸς προῦχώρου κατὰ τὸ ἀπο-
 2 τομώτατόν τε τῆς πέτρας καὶ ταύτῃ ἀφυλακτότατον. καὶ τού-
 τους τοὺς πασσάλους καταπηγνύντες μὲν εἰς τὴν γῆν, ὅπου
 διαφαίνεται, τοὺς δὲ καὶ τῆς χιόνος ἐς τὰ μάλιστα οὐ θρουφ-
 θησόμενα, ἀνειλκον σφᾶς αὐτοὺς ἄλλοι ἄλλη τῆς πέτρας.

wieder auf; δὲ erklärt sich daraus, dass als Gegensatz gedacht ist: (οἱ βάρβαροι) καίπερ προκληθέντες ἐς ἐνυμνασίαν καὶ προτεινομένου αὐτοῦ σφίσι ὅτι σώσις ὑπάρξει ἐπὶ τῷ σφέτερον ἀπαλλαγῆναι παραδοῦσι τὸ χωρίον, οἱ δὲ σὺν γέλωτι βαρβαρίζοντες — ἐκέλευον. In ähnlicher Weise steht ὁ δὲ nach einem Particip oben c. 2, 5 und I 12, 1 τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, καίπερ τερωμένους τὸν μηρὸν ἔλπει Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ τοὺς τραυματίας ἐπήλθε. S. auch zu c. 8, 3. — ὡς — οὖσαν. S. z. c. 4, 2. — ὄρα cura, ein öfter bei Herodot vorkommendes Wort.

7. ὡς τελευταῖον εἶναι. Der Zusammenhang lehrt, dass keineswegs allen Stürmenden ein Preis ausgesetzt war, sondern nur den ersten zwölft und zwar in absteigendem Verhältnis (der letzte erhielt ein Talent). Diese Auffassung wird durch Curtius VII 11, 12 bestätigt (der freilich nur von 10 Preisen spricht): *praemium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta*

X, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines servabitur portio. — Δαρεικοῦς. Hier sind ohne Zweifel die von Dareios zuerst geprägten und nach ihm benannten persischen Goldstateren (στατήρες Δαρεικοί) gemeint, die an Wert 20 attischen Silber-Drachmen, nach unserem Gelde etwa 16 Mark gleich waren (vgl. Hultsch Metrolog. p. 279).

Cap. 19.

1. αὐτῶν. Zur Stellung des partitiven Genetiv vgl. I 15, 3 οἱ πρό-
 τοι τῶν Μακεδόναν ἀπεκρίθησαν, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, ὅσοι γε μὴ πρὸς Ἀλέξανδρον πελάζοντα ἀπέκλιναν αὐτῶν. — τοῦ καταπηγνύ-
 ναι. Wie hier bezeichnet der Genetiv des Infinitiv die beabsichtigte Folge V 7, 3 öft.

2. ἐς τὰ μάλιστα οὐ θρουφθ. „an den Stellen des Schnees, wo ein Lockerwerden am wenigsten zu erwarten war“. — τῆς πέτρας ab-

καὶ τούτων ἐς τριακόνα μὲν ἐν τῇ ἀναβάσει διεφθάρησαν, ὥστε οὐδὲ τὰ σώματα αὐτῶν ἐς ταφὴν εὐρέθη, ἐμπεσόντα ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς χιόνος. οἱ δὲ λοιποὶ ἀναβάντες ὑπὸ τὴν 3
 ἔω καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ὄρους καταλαβόντες σινδόνας κατέσειον ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόναν, οὕτως αὐτοῖς ἐξ Ἀλέξανδρου παρηγγελμένον. πέμψας δὲ κήρυκα ἐμβοῆσαι ἐκέλευσε τοῖς προφυλάσσουσι τῶν βαρβάρων μὴ διατρέβειν ἔτι, ἀλλὰ παραδιδόναι σφᾶς ἐξευρησθαι γὰρ δὴ τοὺς πτηνοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔχεσθαι ὑπ' αὐτῶν τοῦ ὄρους τὰ ἄκρα καὶ ἅμα εἰδεικνυεν τοὺς ὑπὲρ τῆς κορυφῆς στρα-
 τιώτας.

Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες τῷ παραλόγῳ τῆς ὄψεως 4
 καὶ πλείονάς τε ὑποτοπήσαντες εἶναι τοὺς κατέχοντας τὰ ἄκρα καὶ ἀκριβῶς ὠπλισμένους ἐνέδοσαν σφᾶς αὐτούς· οὕτω πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὀλίγων ἐκείνων Μακεδόναν φοβεροὶ ἐγένοντο. ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναικες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὄξυάρτου καὶ οἱ παῖδες. καὶ ἦν γὰρ Ὄξυάρτη 5
 παῖς παρθένος ἐν ὄρα γάμου, Πωξάνη ὀνόματι, ἦν δὴ καλλίστην τῶν Ἀσιασῶν γυναικῶν λέγουσιν ὀφθῆναι οἱ ξὺν Ἀλέξανδρῳ στρατεύσαντες μετὰ γε τὴν Δαρειῶν γυναικα. καὶ ταύτην ἰδόντα Ἀλέξανδρον ἐς ἔρωτα ἐλθεῖν αὐτῆς· ἐρασθέντα δὲ οὐκ ἐθέλησαι ὑβρίσαι καθάπερ αἰχμάλωτον, ἀλλὰ γῆμαι γὰρ οὐκ ἀπαξιῶσαι. καὶ τοῦτο ἐγὼ Ἀλέξανδρον 6
 τὸ ἔργον ἐπαινῶ μᾶλλον τι ἢ μέφομαι. καίτοι τῆς γε Δαρειῶν γυναικός, ἡ καλλίστη δὴ ἐλέγετο τῶν ἐν τῇ Ἀσία γυναικῶν, ἡ οὐκ ἦλθεν ἐς ἐπιθυμίαν ἢ καρτερὸς αὐτὸς αὐτοῦ ἐγένετο, νέος τε ὦν καὶ τὰ μάλιστα ἐν ἀμυγῇ τῆς εὐτυχίας, ὅποτε ὑβρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι· ὁ δὲ κατηδέσθη τε καὶ ἐφείσατο, σωφροσύνη τε πολλὴ διαχράμενος καὶ δόξης ἅμα ἀγαθῆς οὐκ ἀτόπῳ ἐφέσει.

hängig von ἄλλη; vgl. im Folg. ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς χιόνος. Andere Adverbien dieser Art, die (meist in localer Bedeutung) mit Genetiv verbunden werden, sind: ἐγγύς, πρόσω (πρόσω), ἐνθεν καὶ ἐνθεν, πέραν, (ἐμ)πρόσθεν, (ἐξ)ὀπισθεν u. a.

3. σινδόνας. Curtius VII 11, 21 *vela, signum capti verticis.* — παρηγγελμένον. S. z. c. 2, 4.

4. τῷ παραλόγῳ von ὁ παραλόγος = τὸ ἀπροσδόκητον. Vgl. c. 26, 4.

6. καρτερὸς αὐτοῦ. *Sui compos.* Das Gegentheil c. 8, 5 (οὐκ ἐν ἑαυτοῦ εἶναι). — ὁ δὲ steht dem Gedanken nach in Gegensatz zu νέος τε ὦν. S. z. V 10, 1. — οὐκ ἄτοπος völlig angemessen.

- 20 Καὶ τοίνυν καὶ λόγος κατέχει ὀλίγον μετὰ τὴν μάχην ἢ πρὸς Ἰσσοῦ Δαρείω τε καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνέβη ἀποδράντα ἔλθειν παρὰ Δαρείου τὸν εὐνοῦχον τὸν φύλακα αὐτῷ τῆς γυναικός. καὶ τοῦτον ὡς εἶδε Δαρείος, πρῶτα μὲν πνθίσθαι εἰ ζῶσιν αὐτῷ οἱ παῖδες καὶ ἡ γυνή τε καὶ ἡ μήτηρ.
- 2 ὡς δὲ ζώσας τε ἐπύθετο καὶ βασιλίσσαι ὅτι καλοῦνται καὶ ἡ θεραπεία ὅτι ἀμφ' αὐτάς ἐστιν ἦντινα καὶ ἐπὶ Δαρείου ἐθεραπεύοντο, ἐπὶ τῷδε αὖ πνθίσθαι εἰ σωφρονεῖ αὐτῷ ἡ γυνή ἔτι. ὡς δὲ σωφρονουῖσαν ἐπύθετο, αὐτίς ἐρέσθαι μή τι βίαιον ἐξ Ἀλεξάνδρου αὐτῇ ἐς ὕβριν ξυνέβη· καὶ τὸν εὐνοῦχον ἐπομόσαντα φάναι ὅτι, ὦ βασιλεῦ, οὕτω τοι ὡς ἀπέλιπες ἔχει ἡ σὴ γυνή, καὶ Ἀλέξανδρος ἀνδρῶν ἄριστός
- 3 τέ ἐστι καὶ σωφρονέστατος. ἐπὶ τοῖσδε ἀνατεῖναι Δαρείου ἐς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ εὐξασθαι ὧδε. ἀλλ' ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, ὅτῳ ἐπιτέραπται νέμειν τὰ βασιλείων πράγματα ἐν ἀνθρώποις, σὺ νῦν μάλιστα μὲν ἐμοὶ φύλαξον Περσῶν τε καὶ Μήδων τὴν ἀρχήν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔδωκας· εἰ δὲ δὴ ἐγὼ οὐκέτι σοι βασιλεὺς τῆς Ἀσίας, σὺ δὲ μηδενὶ ἄλλῳ ὅτι μὴ Ἀλεξάνδρῳ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν κράτος. οὕτως οὐδὲ πρὸς τῶν πολεμίων ἄρα ἀμελεῖται ὅσα σώφρονα ἔργα.
- 4 Ὁξυάρτης δὲ ἀκούσας τοὺς παῖδας ἐχομένους, ἀκούσας δὲ καὶ ὑπὲρ Ῥωξάνης τῆς θυγατρὸς ὅτι μέλει αὐτῆς Ἀλεξάνδρῳ, θαρσύνσας ἀφίκετο παρ' Ἀλεξάνδρου, καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρ' αὐτῷ, ἥπερ εἰκὸς ἐπὶ ξυντυχίᾳ τοιαύτῃ.

Cap. 20.

1. καὶ τοίνυν und demgemäss dient zur näheren Begründung der eben aufgestellten Behauptung. — πρὸς Ἰσσοῦ. S. II 20, 3. III 1, 2.

2. ἐπὶ Δαρείου. ἐπὶ c. gen. wie häufig in temporaler Bedeutung (= unter D. d. i. auf Anordnung des Dar.). Vgl. II 1, 4 κατὰ τὴν εἰρημνὴν τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου γενομένην πρὸς βασιλέα Δαρείου. ἐπ' Ἀνταλκίδου unter A. d. i. auf Veranlassung des Ant. — σωφρονεῖν züchtig, treu sein. — μὴ τι. Das eigentlich der directen Frageform angehörende μη c. indicat. (= nonne) gebrauchten Spätere auch in der indirecten Frage (= ob nicht etwa). Vgl. VII 24, 3 (μὴ ποτε—ἔδρασε). — φάναι ὅτι. S. z. VII 14, 6. — ἐπὶ τοῖσδε. S. z. c. 9, 2.

3. Ζεῦ βασιλεῦ. So lässt Arrian von dem Standpunkt seines Glaubens aus den Dareios beten. Vgl. Herod. I 131 οἱ Πέρσαι νομίζουσι Διὸς μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρανῶν ἀναβαλόντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. Unter Zeus ist die höchste Lichtgottheit Ahuramazda (Ormuzd) zu verstehen, welchen die Perser als Schöpfer des Weltalls verehrten. Zum Gebet des Dareios vgl. Curtius IV 8, 34. *Dii patrii, primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me iam transactum est, precor, ne quis potius Asiae rex sit, quam iste tam iustus hostis, tam misericors victor.* — σοι, „nach deinem Willen“. — παραδοῦναι. Infinitiv in der Bedeutung eines gemilderten Imperativs auch V 2, 1. 27. VII 16, 6.

Ἀλέξανδρος δέ, ὡς τὰ ἐν Σογδιανοῖς αὐτῷ διεπέπρακτο, 21 ἐχομένης ἤδη καὶ τῆς πέτρας ἐς Παρατάκας προῦχώρει, ὅτι καὶ ἐν Παρατάκαις χωρίον τι ὄχυρόν, ἄλλην πέτραν, κατέχειν ἐλέγοντο πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη Χορήνου ἡ πέτρα· καὶ ἐς αὐτὴν αὐτός τε ὁ Χορήνου ξυμπεφεύγει καὶ ἄλλοι τῶν ὑπάρχων οὐκ ὀλίγοι. ἦν δὲ τὸ 2 μὲν ὕψος τῆς πέτρας ἐς σταδίους εἴκοσι, κύκλος δὲ ἐς ἐξήκοντα· αὐτὴ δὲ ἀπότομος πάντοθεν, ἄνοδος δὲ ἐς αὐτὴν μία καὶ αὕτη στενὴ τε καὶ οὐκ εὐπορος, οἷα δὴ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ χωρίου πεποιημένη, ὡς χαλεπὴν εἶναι καὶ μηδενὸς εἰργοντος καὶ καθ' ἓνα ἀνελεῖν. φάραγξ δὲ κύκλῳ περιεῖργε τὴν πέτραν βαθεῖα, ὥστε ὅστις προσάξειν στρατιὰν τῇ πέτρᾳ ἐμελλε, πολὺ πρόσθεν αὐτῷ τὴν φάραγγα εἶναι χωστέον, ὡς ἐξ ὀμαλοῦ ὀρμᾶσθαι προσάγοντα ἐς προσβολὴν τὸν στρατόν.

Ἀλλὰ καὶ ὡς Ἀλέξανδρος ἤπτετο τοῦ ἔργου· οὕτω 3 πάντα ᾤετο χρῆναι βατὰ τε αὐτῷ καὶ ἐξαιρετέα εἶναι, ἐς τοσόνδε τόλμης τε καὶ εὐτυχίας προῦκχωρήκει. τέμνω δὴ τὰς ἐλάτας (πολλοὶ γὰρ καὶ ὑπερύψηλοι ἐλάται ἦσαν ἐν κύκλῳ τοῦ ὄρους) κλίμακας ἐκ τούτων ἐποίει, ὡς κἀθοδὸν εἶναι ἐς τὴν φάραγγα τῇ στρατιᾷ· οὐ γὰρ ἦν ἄλλως κατελεθεῖν ἐς αὐτὴν. καὶ τὰς μὲν ἡμέρας αὐτὸς Ἀλέξανδρος 4 ἐφεισθήκει τῷ ἔργῳ, τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ ἔχων ἐργαζόμενον· τὰς δὲ νύκτας ἐν μέρει οἱ σωματοφύλακες αὐτῷ εἰργάζοντο Περδίκκας τε καὶ Λεοννάτος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Ἀάγου τῷ λοιπῷ μέρει τῆς στρατιᾶς, τριχῇ διανενημένῳ ὅπερ αὐτῷ

Cap. 21.

Einnahme des Chorienesfelsens in Paratace.

1. καὶ καθ' ἓνα (= selbst einzeln). κατὰ c. acc. in distributiver Bedeutung. S. u. zu 10. — Für περιεῖργε ist mit Krüger περιεῖργε hergestellt.

3. καὶ ὧς. S. z. c. 3, 3. — ὡς c. infin. gebraucht Arrian öfter im Sinne des attischen ὥστε.

4. ἐν μέρει eig. an ihrem Teile d. i. ihrerseits, wenn an jeden die Reihe kam; daher so viel wie „der Reihe nach, einer nach dem andern“ (c. V 18, 7). Die gleiche Bedeutung hat ἐν τῷ μέρει I 12, 9. III 26, 4. VII 9, 4 und κατὰ μέρος V 12, 1. — σωματοφύλακες. Hier sind nicht

die Leibwächter (σωματοφύλακες) im niederen Sinne zu verstehen, welche den König in die Schlacht begleiteten und während derselben um ihn waren (s. z. c. 13, 1), sondern eine besondere Classe der höheren Führerschaft (Stab), welche ebenfalls σωματοφύλακες hiessen; sie bildeten die nächste Umgebung des Fürsten. Es gab deren acht (VI 18, 4). Sie hatten im Feld wie im Palast den unmittelbaren Dienst um die Person des Königs, erhöhten seine Sicherheit und den Glanz seiner Hofhaltung, bildeten als Generalstab des königlichen Hauses seine Ratgeber und waren die Träger seiner Botschaften. — τριχῇ. Die

ἔς τὴν νύκτα ἐπετέτακτο. ἦνντον δὲ τῆς ἡμέρας οὐ πλέον ἤπερ εἴκοσι πήγεις καὶ τῆς νυκτὸς ὀλίγον ἀποδέου, καίτοι ξυμπάσης τῆς στρατιᾶς ἐργαζομένης· οὕτω τὸ τε χωρίον ἄπορον ἦν καὶ τὸ ἔργον ἐν αὐτῷ χαλεπόν. κατιόντες δὲ ἔς τὴν φάραγγα πασσάλους κατεπήγνουν ἐς τὸ ὀξύτατον τῆς φάραγγος, διέχοντας ἀλλήλων ὅσον ξύμμετρον πρὸς ἰσχύν τε καὶ ξυνοχὴν τῶν ἐπιβαλλομένων. ἐπέβαλλον δὲ πλέγματα ἐκ λύγων εἰς γεφύρας μάλιστα ἰδέαν, καὶ ταῦτα ξυνδοῦντες χοῦν ἄνωθεν ἐπεφόρουν, ὡς ἐξ ὀμαλοῦ γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ τὴν πρόσοδον τὴν πρὸς τὴν πέτραν.

Οἱ δὲ βάρβαροι τὰ μὲν πρῶτα κατεφόρουν ὡς ἀπόρου πάντη τοῦ ἐργασίματος· ὡς δὲ τοξέματα ἦδη εἰς τὴν πέτραν ἐξικνούντο καὶ αὐτοὶ ἀδύνατοι ἦσαν ἄνωθεν ἐξείργειν τοὺς Μακεδόνας (ἐπεποίητο γὰρ αὐτοῖς προκαλύμματα πρὸς τὰ βέλη, ὡς ὑπ' αὐτοῖς ἀβλαβῶς ἐργάζεσθαι) ἐκπλαγεῖς ὁ Χορήγησος πρὸς τὰ γινόμενα κήρυκα πέμπει πρὸς Ἀλέξανδρον, δεόμενος Ὁξυάρτην οἱ ἀναπέμψαι· καὶ πέμπει Ὁξυάρτην Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ ἀφικόμενος πείθει Χορήγησιν ἐπιτρέψαι Ἀλέξανδρον αὐτόν τε καὶ τὸ χωρίον. βία μὲν γὰρ οὐδὲν ὅ τι οὐχ ἄλωτον εἶναι Ἀλέξανδρον καὶ τῇ στρατιᾷ τῇ ἐκείνου· ἐς πίστιν δὲ ἔλθόντος καὶ φιλίαν, τὴν πίστιν τε καὶ δικαιοσύνην μεγαλωστὶ ἐπήγει τοῦ βασιλέως, τὰ τ' ἄλλα καὶ τὸ αὐτοῦ ἐν πρώτοις ἐς βεβαίωσιν τοῦ λόγου προφέρων.

τούτοις πεισθεῖς ὁ Χορήγησος αὐτὸς τε ἦκε παρ' Ἀλέξανδρον καὶ τῶν οἰκείων τινὲς καὶ ἑταίρων αὐτοῦ. ἔλθοντι δὲ τῷ Χορήγησιν φιλάνθρωπά τε ἀποκρινάμενος καὶ πίστιν ἐς φιλίαν

andere Hälfte des Heeres (τὸ λοιπὸν μέρος), welcher der Nachtdienst zufiel, war in drei Abteilungen geteilt, deren jede unter einem besonderen Anführer ein Drittel der Nacht hindurch die Schanzarbeiten ausführte, indem sie sich gegenseitig ablösten.

5. τὸ ὀξύτατον. Vermutlich war dieser abschüssigste und vielleicht durch eine scharf vorspringende Fels Spitze beengteste Teil zur Ueberbrückung am meisten geeignet. — διέχοντας ἄλλ. ὅσον σύμμετρον (erg. ἦν) πρὸς. Sinn: Die Pflocke standen so weit von einander ab als es angemessen war mit Rücksicht auf die Schwere (ἰσχὺς)

des daraufgeworfenen Erd- und Flechtwerks, welches nicht auseinander fallen durfte, sondern in sich Halt (ξυνοχὴν) haben musste. — εἰς γεφύρας ἰδέαν, üblicher wäre γεφύρας τρόπον.

6. ἐξικνούντο. ἐξικνεῖσθαι steht in gleicher Bedeutung c. 26, 3. — ἐκπλαγεῖς πρὸς. Ueber ἐκπλαγήναι πρὸς s. z. c. 4, 4.

7. ἔλθόντος, Χορήγησιν. — τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ αὐτοῦ, neben den anderen zur Bekräftigung seiner Worte vorgebrachten Beispielen betonte er namentlich (= ἐν πρώτοις imprimis) sein eigenes (τὸ αὐτοῦ).

δοὺς αὐτὸν μὲν κατέχει, πέμψαι δὲ κελεύει τῶν συγκατα-
ελθόντων τινὰς αὐτῷ ἔς τὴν πέτραν τοὺς κελεύσοντας ἐν-
δοῦναι τὸ χωρίον. καὶ ἐνδίδεται ὑπὸ τῶν ξυμπεφευγόντων, ὅ-
στε καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν ἐς
πεντακοσίους ἀνέβη κατὰ θεῖαν τῆς πέτρας, καὶ τοσοῦτου
ἐδέησεν ἀνεπιεικῆς τι ἐς τὸν Χορήγησιν ἔργον ἀποδείξασθαι
ὅστε καὶ αὐτὸ τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἐπιτρέψει Χορήγησιν καὶ ὑπ-
αρχον εἶναι ὅσωνπερ καὶ πρόσθεν ἔδωκε.

Ἐυνέβη δὲ χεῖμωνί τε κακοπαθῆσαι αὐτῷ τὴν στρατιάν 10
πολλῆς χιόνος ἐπιπεσούσης ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ ἅμα ἀπορία
τῶν ἐπιτηδείων ἐπέσθησαν. ἀλλὰ Χορήγησος ἐς δίμηνον
σιτία ἔφη δάσειν τῇ στρατιᾷ καὶ ἔδωκε σίτον τε καὶ οἴνου
τῶν ἐν τῇ πέτρᾳ ἀποθέτων κρέα τε ταριχηρὰ κατὰ σκηπὴν.
καὶ ταῦτα δοὺς οὐκ ἐφασκεν ἀναλαῶσαι τῶν παρεσκευασμέ-
νων ἐς τὴν πολιορκίαν οὐδὲ τὴν δεκάτην μοῖραν. ἔνθεν
ἐν τιμῇ μᾶλλον τῷ Ἀλέξανδρον ἦν ὡς οὐ πρὸς βίαν μᾶλλον
ἢ κατὰ γνώμην ἐνδοὺς τὴν πέτραν.

Ταῦτα δὲ καταπραξάμενος Ἀλέξανδρος αὐτὸς μὲν ἐς 22
Βάκτρα ἦεν· Κράτερον δὲ τῶν ἑταίρων ἰσπέας ἔχοντα ἑξα-
κοσίους καὶ τῶν πεζῶν τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυ-
σπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκίτα ἐπὶ Κατάνην τε
καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει, οἱ δὲ μόνον ἐτι ὑπελείποντο ἐν τῇ
Παρατακηνῶν χώρα ἀφροστικότες. καὶ μάχης γενομένης πρὸς 2
αὐτοὺς καρτερᾶς νικῶσιν οἱ ἀμφὶ Κράτερον τῇ μάχῃ· καὶ
Κατάνης μὲν ἀποθνήσκει αὐτοῦ μαχόμενος, Αὐστάνης δὲ
ξυλληφθεὶς ἀνήχθη παρ' Ἀλέξανδρον· τῶν δὲ ξὺν αὐτοῖς
βαρβάρων ἰσπέες μὲν ἀπέθανον ἐς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, πέζοι
δὲ ἀμφὶ τοὺς χιλιούς πεντακοσίους. ταῦτα δὲ ὡς ἐπράχθη
τοῖς ἀμφὶ Κράτερον, καὶ οὗτοι ἐς Βάκτρα ἦσαν. καὶ ἐν
Βάκτροις τὸ ἀμφὶ Καλλισθένην τε καὶ τοὺς παῖδας πάθημα
Ἀλέξανδρον ξυνηνέχθη.

10. καὶ ἅμα ἐπέσθησαν, schliesst sich im Gedanken an κακοπαθῆσαι an, doch ist die Abhängigkeit von συνέβη aufgegeben und mit einem selbständigen Satze fortgeführt. κατὰ σκηπὴν „zeltweise“, κατὰ c. acc. hier in distributiver Bedeutung. Vgl. κατὰ λόγους c. 2, 1. κατὰ πόλεις c. 25, 7. κατ' ἱλας V 15, 2. — πρὸς βίαν. S. z. c. 13, 2. — κατὰ γνώμην „aus freiem Entschluss“.

Cap. 22.

Alexanders Zug über den Paropamisus nach Indien, seine Ankunft am Fluss Kophen (j. Kabul), wo ihm der indische Fürst Taxiles huldigt.

2. πάθημα. S. c. 11. — ξυνηνέχθη herodoteisch = συνέβη. S. z. c. 14, 4.

3 Ἐκ Βάντρων δὲ ἐξήκοντος ἤδη τοῦ ἤρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν προῦχώρει ὡς ἐπὶ Ἰνδοῦς, Ἀμύνταν ἀπολιπὼν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βακτρίων καὶ ξὺν αὐτῷ ἱππέας μὲν τρις-
4 χιλίους καὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ μυρίους. ὑπερβαλὼν δὲ τὸν Κανύκασον ἐν δέκα ἡμέραις ἀφίκετο ἐς Ἀλεξάνδρειαν πόλιν, τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παραπαμισάδαις ὅτε τὸ πρῶτον ἐπὶ Βάντρων ἐστέλλετο. καὶ τὸν μὲν ὑπαρχον ὅστις αὐτῷ ἐπὶ τῆς πόλεως τότε ἐτάχθη παραλύει τῆς ἀρχῆς, ὅτι οὐ
5 καλῶς ἐξηγεῖσθαι ἔδοξε· προσκατοικίσας δὲ καὶ ἄλλους τῶν περιοίκων τε καὶ ὅσοι τῶν στρατιωτῶν ἀπόμαχοι ἦσαν ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν Νικάνορα μὲν, ἕνα τῶν ἐταίρων, τὴν πόλιν αὐτὴν κοσμεῖν ἐκέλευσε· σατραπὴν δὲ Τυριάσπην κατέστησε τῆς τε χώρας τῆς Παραπαμισαδῶν καὶ τῆς ἄλλης
6 ἔστε ἐπὶ τὸν Κωφῆνα ποταμόν. ἀφικόμενος δὲ ἐς Νίκαιαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ θύσας προῦχώρει ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα, προπέμφας κήρυκα ὡς Ταξίλην τε καὶ τοὺς ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, κελεύσας ἀπαντᾶν ὅπως ἂν ἐκάστοις προχωρῇ. καὶ Ταξίλης τε καὶ οἱ ἄλλοι ὑπαρχοὶ ἀπήντων, δῶρα τὰ μέγιστα παρ' Ἰνδοῦς νομιζόμενα κομίζοντες, καὶ τοὺς ἐλέφαντας δάσσειν ἐφασκον τοὺς παρὰ σφίσι ὄντας, ἀριθμὸν ἐς πέντε καὶ εἴκοσιν.

7 Ἐνθα δὴ διελὼν τὴν στρατιὰν Ἡφαιστίωνα μὲν καὶ Περόδικκον ἐπέμπει ἐς τὴν Πευκελαῶτιν χώραν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ἔχοντας τὴν τε Γοργίου τάξιν καὶ Κλείτου καὶ Μελεάγρον καὶ τῶν ἐταίρων ἱππέων τοὺς ἡμίσεας καὶ τοὺς μισθοφόρους ἱππέας ξύμπαντας, προστάξας τὰ τε κατὰ τὴν ὁδὸν χωρία ἢ βία ἐξαιρεῖν ἢ ὁμολογία παρίστασθαι· καὶ ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν ἀφικομένους παρασκευάζειν ὅσα

4. Κανύκασος, der zum Unterschied von dem eigentlichen Kaukasos (zwischen schwarzem und kaspischem Meer) ὁ Ἰνδικός heisst oder Παροπαμισός (j. Hindu-Kusch). — παραλύει. Thuk. VII 16, 1 Νίκαιαν οὐ παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς.

6. Νίκαια, j. Beghram, Stadt zwischen den Paropamisaden und dem Kophen (j. Kabul), dem westlichen Hauptnebenfluss des Indos. — ὡς Ταξίλην. Vor persönlichen Objecten kann ὡς für πρός gebraucht werden. Wie hier V 20, 7 (ὡς Ἀλεξάνδρον). — Nach Curtius VIII 12,

14. (Taxilen regem appellavere populares, sequente nomine imperium in quemcunq; transiret) war Taxiles stehender Name der dortigen Fürsten, gleich den Pharaonen in Aegypten. Der damalige Fürst hiess Omphis. S. z. VI 15, 5. — ἐπὶ τὰδε c. gen. s. z. c. 3, 6. — ὅπως ἂν — προχωρῇ d. h. je nach den zu überwindenden Schwierigkeiten; wie hier c. 16, 3. — τοὺς παρὰ σφίσι ὄντας „die sie bei sich hatten“. Ueber σφίσι s. z. c. 16, 2.

7. Πευκελαῶτιν. Diese Landschaft lag am östlichen Ufer des Indos

ἐς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ξύμφορα. ξὺν τούτοις δὲ καὶ Ταξίλης καὶ οἱ ἄλλοι ὑπαρχοὶ στέλλονται. καὶ οὗτοι ὡς 8 ἀφίκονται πρὸς τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ἐπρασσον ὅσα ἐξ Ἀλεξάνδρου ἦν τεταγμένα. Ἄστις δὲ ὁ τῆς Πευκελαῶτιδος χώρας ὑπαρχος νεωτερίσας αὐτὸς τε ἀπόλλυται καὶ τὴν πόλιν προσαπόλεσεν ἐς ἤντινα ξυμπεφεύγει. ἐξεῖλον γὰρ αὐτὴν ἐν τριάκοντα ἡμέραις προσκαθήμενοι οἱ ξὺν Ἡφαιστίωνι. καὶ αὐτὸς μὲν Ἄστις ἀποδυνήσκει, τῆς πόλεως δὲ ἐτάχθη ἐπιμελεῖσθαι Σαργαῖος, ὃς ἔτι πρόσθεν πεφευγὼς Ἄστιν παρὰ Ταξίλην ἠτύμολῃκει· καὶ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ πιστὸν πρὸς Ἀλέξανδρον.

Ἀλέξανδρος δὲ, ἄγων τοὺς ὑπασπιστάς καὶ τῶν ἐταίρων 23 ἱππέων ὅσοι μὴ ξὺν Ἡφαιστίωνι ἐτετάχτο καὶ τῶν πεζεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς ἱππακοντιστάς, προῦχώρει ἐς τὴν Ἀσπασίων τε καὶ Γουραίων χώραν καὶ Ἀσσακηνῶν. πορευθεὶς 2 δὲ παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμόν ὄρεινὴν τε ὁδὸν καὶ τραχεῖαν καὶ τοῦτου διαβάς χαλεπῶς τὸ μὲν πεζῶν τὸ πλῆθος βάδην ἐπεσθαί οἱ ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τοὺς ἱππέας ξύμπαντας καὶ τῶν πεζῶν τῶν Μακεδόνων ἐς ὀκτακοσίους ἐπιβιβάσας τῶν ἵππων ξὺν ταῖς ἀσπίσι ταῖς πεζικαῖς σπουδῇ ἦγεν, ὅτι τοὺς ταύτη οἰκοῦντας βαρβάρους ξυμπεφευγέναι ἔς τε τὰ ὄρη τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξηγγέλλετο αὐτῷ καὶ ἐς τὰς πόλεις ὅσαι ὄχυρα αὐτῶν ἐς τὸ ἀπομάχεσθαι. καὶ τούτων τῇ πρώτῃ καθ' ὁδὸν πόλει ὀμισμένη 3 προσβαλὼν τοὺς μὲν πρὸ τῆς πόλεως τεταγμένους ὡς εἶχεν ἐξ ἐφόδου ἐτρέψατο καὶ κατέκλεισεν ἐς τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ τιρώσκειται βέλει διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸν ὤμον· τὸ δὲ τραῦμα οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἐγένετο· ὁ γὰρ θώραξ ἔσχε τὸ μὴ οὐ διαμπαῆξ διὰ τοῦ ὤμου ἐλθεῖν τὸ βέλος· καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγον ἐτρόσθη καὶ Λεοννάτος.

(altind. Puschkalawati, j. Paktheli). — ἢ Κλείτου. Auch bei uns ist es nicht ungewöhnlich, dass Regimenter den Namen ihres längst verstorbenen Inhabers fortführen dürfen. Vgl. VII 14, 10.

8. ἔτι πρόσθεν. ἔτι kann, namentlich in Verbindung mit πρόσθεν, auch schon bedeuten. Wie hier oben c. 4, 7.

Cap. 23.

Siegreiche Kämpfe mit den Aspasiern. Zug gegen die Assacener.

2. Χόης (j. Kameh), Nebenfluss des Kophen.

3. τὸ μὴ οὐ. Ueber μὴ οὐ s. z. c. 8, 3.

4 Τότε μὲν δὴ ἵνα ἐπιμαχώτατον τοῦ τείχους ἐφαίνετο ἔστρατοπεδεύσατο πρὸς τῇ πόλει· τῇ δὲ ὑστεραία ὑπὸ τῆν ἔω, διπλοῦν γὰρ τεῖχος περιεβέβλητο τῇ πόλει, ἐς μὲν τὸ πρῶτον, ἅτε οὐκ ἀκριβῶς τετειχισμένον, οὐ χαλεπῶς ἐβιάσαντο οἱ Μακεδόνες· πρὸς δὲ τῷ δευτέρῳ ὀλίγον ἀντισχόντες οἱ βάρβαροι, ὥς αἶ τε κλίμακες προσέκειντο ἤδη καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν πάντοθεν ἐπιτρῶσκοντο οἱ προμαχόμενοι, οὐκ ἔμειναν, ἀλλὰ κατὰ τὰς πύλας ὡς ἐπὶ τὰ ὄρη ἐκλίπτουσιν
5 ἐκ τῆς πόλεως. καὶ τούτων οἱ μὲν ἐν τῇ φυγῇ ἀποθνήσκουσιν· ὄσους δὲ ζῶντας ἔλαβον αὐτῶν, ξυμπαντας ἀποκτείνουσιν οἱ Μακεδόνες, ὅτι ἐτρώθη ὑπ' αὐτῶν Ἀλέξανδρος, ὀργιζόμενοι· οἱ πολλοὶ δὲ ἐς τὰ ὄρη, ὅτι οὐ μακρὰν τῆς πόλεως τὰ ὄρη ἦν, ἀπέφυγον. τὴν πόλιν δὲ κατασκάψας ἐς Ἄνδακα ἄλλην πόλιν ἤγε. ταύτην δὲ ὁμολογία ἐνδοθεῖσαν κατασχὼν Κράτερον μὲν ξὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι τῶν πεζῶν καταλείπει αὐτοῦ ἐξαιρεῖν ὅσαι ἂν ἄλλαι πόλεις μὴ ἐκοῦσαι προσχωρῶσι καὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν ὅπως ξυμφορώτατον ἐς τὰ παρόντα κοσμεῖν.

24 Αὐτὸς δέ, ἄγων τοὺς ὑπασπιστάς τε καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀργαῖνας καὶ τὴν Κοῖνου τε καὶ Ἀττάλου τάξιν καὶ τῶν ἱππέων τὸ ἄγγμα καὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων ἐς τέρσαρας μάλιστα ἱπαρχίας καὶ τῶν ἱποτοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας, ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Εὐάσπλα προὐχώρει, ἵνα ὁ τῶν Ἀσπασίαν ὑπαρχος ἦν· καὶ διελθὼν πολλὴν ὁδὸν δευτε-
2 ραῖος ἀφίκετο πρὸς τὴν πόλιν. οἱ δὲ βάρβαροι προσάγοντα αἰσθόμενοι Ἀλέξανδρον ἐμπρήσαντες τὴν πόλιν ἐφευγον πρὸς τὰ ὄρη. οἱ δὲ ἄμφ' Ἀλέξανδρον εἶχοντο τῶν φευγόντων

4. τοῦ τείχους von ἵνα abhängig. ἵνα c. gen. auch V 11, 1. Vgl. c. 25, 2 ὁρθίους ποιήσας τοὺς λόχους Πτολεμαῖος προσήγεν, ἦπερ ἐπιμαχώτατον τοῦ λόφου ἐφαίνετο.

5. μακρὰν c. gen. wie c. 15, 7. V 23, 4. — Ἄνδακα. Die Lage der Stadt lässt sich nicht mit Sicherheit bestimmen, vielleicht entspricht sie dem Acadira des Curtius VIII 37, 19.

Cap. 24.

1. τῶν ἱππέων τὸ ἄγγμα. In der schweren Reiterei, die unter der Führung der reichen grundherr-

lichen makedonischen Ritterschaft stand, bildete eine eigene, die 16. He (Schwadron), das sogenannte ἄγγμα als königliche Reitergarde (Ἰλη βασιλική), an deren Spitze in der Regel Alexander selbst zum Angriff schritt. Auch sie war vermutlich aus dem c. 13, 1 erwähnten Pagencorps (παίδες βασιλικοί) gebildet und ist wie das ἄγγμα der Hypaspisten zu Fuss als eine Art Leibwache zu Pferd anzusehen. — Εὐάσπλα πόλεως ist verdorben; einige Handschriften bieten Εὐάσπλα, doch existiert ein Fluss dieses Namens nicht.

ἔστε ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ φόνος πολὺς γίγνεται τῶν βαρβάρων, πρὶν ἐς τὰς δυσχωρίας φθάσαι ἀπελθόντας.

Τὸν δὲ ἡγεμόνα αὐτὸν τῶν ταύτη Ἰνδῶν Πτολεμαῖος 3 ὁ Λάγου πρὸς τινι ἤδη γηλόφῳ κατιδὼν ὄντα καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἔστιν οὗς ἄμφ' αὐτὸν ξὺν πολὺν ἐλάττωσιν αὐτὸς ἂν ὅμως ἐδίωκεν ἔτι ἐκ τοῦ ἵππου· ὡς δὲ χαλεπὸς ὁ γήλοφος τῷ ἵππῳ ἀναδραμεῖν ἦν, τοῦτον μὲν αὐτοῦ καταλείπει, παραδούς τινι τῶν ὑπασπιστῶν ἄγειν· αὐτὸς δὲ ὡς εἶχε πεζὸς τῷ Ἰνδῷ εἶπετο. ὁ δὲ ὡς πελάζοντα ἤδη κατειδε 4 τὸν Πτολεμαῖον, αὐτὸς τε μεταβάλλει ἐς τὸ ξυπαλιὸν καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ξὺν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Ἰνδὸς τοῦ Πτολεμαίου διὰ τοῦ θῶρακος παῖει ἐκ χειρὸς ἐς τὸ στῆθος ξυστῶ μακρῷ, καὶ ὁ θῶραξ ἔσχε τὴν πληγὴν· Πτολεμαῖος δὲ τὸν μηρὸν διαμπαξὲ βαλὼν τοῦ Ἰνδοῦ καταβάλλει τε καὶ σκυλεύει αὐτόν. ὡς δὲ τὸν ἡγεμόνα σφῶν κείμενον οἱ ἄμφ' αὐτὸν εἶδον, 5 οὔτοι μὲν οὐκ ἐτι ἔμεινον· οἱ δὲ ἐκ τῶν ὄρων αἰρόμενον τὸν νεκρὸν τοῦ ὑπάρχου ἰδόντες πρὸς τῶν πολεμίων ἠληγησάν τε καὶ καταδραμόντες ξυνάπτουσιν ἐπ' αὐτῷ μάχην καρτερὰν πρὸς τῷ γηλόφῳ. ἤδη γὰρ καὶ Ἀλέξανδρος ἔχων τοὺς ἀπὸ τῶν ἵππων καταβεβηκότας πεζοὺς πρὸς τῷ γηλόφῳ ἦν. καὶ οὔτοι ἐπιγενομένοι μόγις ἐξέωσαν τοὺς Ἰνδοὺς ἐς τὰ ὄρη καὶ τοῦ νεκροῦ ἐκράτησαν.

Ἰπερβαλῶν δὲ τὰ ὄρη Ἀλέξανδρος ἐς πόλιν κατήλθεν ἣ 6 ὄνομα ἦν Ἀργαῖον· καὶ ταύτην καταλαμβάνει ἐμπερησμένην ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων καὶ τοὺς ἀνθρώπους πεφευγότας. ἐνταῦθα δὲ ἀφίκοντο αὐτῷ καὶ οἱ ἄμφι Κράτερον ξὺν τῇ στρατιᾷ, πεπραγμέναν σφίσι ξυμπάντων ὅσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐτέτακτο. ταύτην μὲν δὴ τὴν πόλιν, ὅτι ἐν ἐπικαίρῳ χωρίῳ ἐδόκει οἰκεῖσθαι, 7 ἐκτειχίσει τε προστάσσει Κράτερον καὶ ξυνοικίσει ἐς αὐτὴν τοὺς τε προσχώρους ὅσοι ἐθέλονται καὶ εἰ δὴ τινες ἀπόμαχοι τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δὲ προὐχώρει ἵνα ξυμπεφευγέναι ἐπνυθάνετο τοὺς πολλοὺς τῶν ταύτη βαρβάρων. ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν ὄρος κατεστρατοπέδευσε ὑπὸ ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους.

2. ἔστε ἐπὶ τὰ ὄρη gehört zu εἶχοντο.

3. ἔτι ἐκ τοῦ ἵππου noch, nämlich anfänglich.

4. μεταβάλλεται schreibt Krüger für μεταβάλλει mit Berufung auf IV 26, 2. VI 7, 4. — ἔσχε (= ἀντι-

έσχε) hielt aus. Vgl. I 15, 8 καὶ τοῦ μὲν κείνου τι ἀπέθραυσε, τὴν πληγὴν δὲ ἔσχε τὸ κείνου.

6. Ἀργαῖον. Eine sonst nirgends genannte Stadt Indiens.

7. ὅσοι ἐθέλονται erg. ξυνοίκησαν. — ὑπωρείαις. Wiewol ὑπωρεία zu-

- 8 Καὶ ἐν τούτῳ Πτολεμαῖος ὁ Αἰγύου ἐκπεμφθεὶς μὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου εἰς προνομίην, προελθὼν δὲ προσωτέρω αὐτὸς ξὺν ὀλίγοις ὡς εἰς κατασκοπήν, ἀπαγγέλλει Ἀλεξάνδρῳ πυρὰ κατιδεῖν τῶν βαρβάρων πλείονα ἢ ἐν τῷ Ἀλεξάνδρου στρατο-
9 πῆδρ. καὶ Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πλήθει τῶν πυρῶν ἠπίστησεν· εἶναι δὲ τι ξυνηστηκὸς τῶν ταύτη βαρβάρων αἰσθόμενος μέρος μὲν τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ καταλείπει πρὸς τῷ ὄρει ὡς εἶχον ἐστρατοπεδευμένους· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν ὅσοι ἀποχωρῶντες εἰς τὰ ἀπηγγελμένα ἐφαίνοντο, ὡς πλησίον ἦδη
10 ἀφείρων τὰ πυρὰ, τριχῆ διανέμει τὴν στρατιάν. καὶ τῷ μὲν ἐνὶ ἐπέταξε Λεοννάτου τὸν σωματοφύλακα, ξυντάξας αὐτῷ τὴν τε Ἀττάλου καὶ τὴν Βαλάκρου τάξιν· τὴν δευτέραν δὲ μοῖραν Πτολεμαίῳ τῷ Αἰγύου ἄγειν ἔδωκε, τῶν τε ὑπασπιστῶν τῶν βασιλικῶν τὸ τρίτον μέρος καὶ τὴν Φιλίππου καὶ Φιλώτα τάξιν καὶ δύο χιλιαρχίας τῶν τοξοτῶν καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τῶν ἰππέων τοὺς ἡμίσεας· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν αὐτὸς ἤγειν ἵνα οἱ πλείστοι τῶν βαρβάρων ἐφαίνοντο.
25 Οἱ δὲ ὡς ἦσθοντο προσάγοντας τοὺς Μακεδόνας, κατεῖχον γὰρ χωρία ὑπερδέξια, τῷ τε πλήθει σφῶν θαρσύναντες καὶ τῶν Μακεδόνων, ὅτι ὀλίγοι ἐφαίνοντο, καταφρονήσαντες εἰς τὸ πεδῖον ὑποκατέβησαν· καὶ μάχῃ γίνεταί καρτερὰ.
2 ἀλλὰ τούτους μὲν οὐ ξὺν πόνῳ ἐνίκα Ἀλέξανδρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Πτολεμαίου οὐκ ἐν τῷ ὄμαλῳ παρετάξαντο, ἀλλὰ γήλοφον γὰρ κατεῖχον οἱ βάρβαροι, ὀρθίους ποιήσας τοὺς λόφους Πτολεμαῖος προσήγειν ἤπερ ἐπιμαχώτατον τοῦ λόφου ἐφαίνετο, οὐ πάντῃ τὸν λόφον κυκλωσάμενος, ἀλλ' ἀπολιπῶν, εἰ φεύγειν ἐθέλοιεν οἱ βάρβαροι, χώραν αὐτοῖς εἰς τὴν
3 φρυγὴν. καὶ γίνεταί καὶ τούτοις μάχῃ καρτερὰ τοῦ χωρίου

sammengesetzt aus ὑπὸ und ὄρος, so wird dennoch meist noch τοῦ ὄρους hinzugefügt; vgl. Herod. II 158 τούτου τοῦ ὄρους παρὰ τὴν ὑπαρξήν, ebenso IV 23. Aehnlich ἢ ἀκρωρία τοῦ ὄρους (= Bergspitze).

9. ξυνηστηκὸς τι = ἀθρόον τι „eine zusammenhaltende, vereinigte Truppenabteilung“ oppos. τὸ διαλυθῆν. Vgl. Xen. Anab. VII 6, 25 οὔτε γὰρ ἰππικῶν οὔτε πελταστικῶν ἐτι ἐγὼ συνηστηκὸς κατέλαβον

παρ' ὑμῖν. — ἀποχωρῶντες εἰς τὰ ἀπηγγελμένα „so viel ihm auf die eingelaufenen Nachrichten zu einem erfolgreichen Kampf nothwendig erschienen“.

Cap. 25.

2. ἀλλὰ verb. mit προσήγειν. — ὀρθίους ποιήσας τοὺς λόφους. Er bildete Colonnen mit grösserer Tiefe als Breite. S. z. c. 4, 7. — τοῦ λόφου hängt von ἤπερ ab. S. z. c. 23, 4.

τῆ χαλεπότητι καὶ ὅτι οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτη βαρβάρους οἱ Ἴνδοί, ἀλλὰ πολὺ δὴ τι ἀλκιμώτατοι τῶν προσχώρων εἰσίν. ἐξεώσθησαν δὲ καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑπὸ τῶν Μακεδόνων· καὶ οἱ ἀμφὶ Λεοννάτου τῆ τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς ὡσανύτως ἐπραξαν· ἐνίκων γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς κατὰ σφᾶς. καὶ λέγει Πτολεμαῖος ἀνθρώπους 4 μὲν ληφθῆναι τοὺς πάντας ὑπὲρ τετρακισμυρίους, βοῶν δὲ ὑπὲρ τὰς τρεῖς καὶ εἰκοσι μυριάδας· καὶ τούτων τὰς καλλίστας ἐπιλεξάμενον Ἀλέξανδρον, ὅτι διαφέρουσαι αὐτῷ κάλλει τε καὶ μεγέθει ἐφαίνοντο, πέμψαι ἐθέλειν εἰς Μακεδονίαν ἐργάζεσθαι τὴν χώραν.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῶν Ἀσσακηνῶν χώραν ἤγειν· τούτους 5 γὰρ ἐξηγγέλλετο παρεσκευάσθαι ὡς μαχουμένους, ἰππέας μὲν εἰς δισμυρίους ἔχοντας, πεζοὺς δὲ ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους, τριάκοντα δὲ ἐλέφαντας. Κράτερος μὲν δὴ, ἐκτετειμαῶς ἦδη τὴν πόλιν ἐφ' ἧς τῷ οἰκισμῷ κατελέλειπτο, τοὺς τε βαρύτερον ὠπλισμένους τῆς στρατιᾶς Ἀλέξανδρῳ ἤγειν καὶ τὰς μηχανάς, εἰ που πολιορκίας δεήσειεν. αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος, 6 τοὺς τε ἐταίρους ἰππέας ἄγων καὶ τοὺς ἰππακοντιστὰς καὶ τὴν Κοῖνον καὶ Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς ψιλούς καὶ τοὺς τοξότας, ἦει ὡς ἐπὶ τοὺς Ἀσσακηνούς· ἦγε δὲ διὰ τῆς Γουραίων χώρας. καὶ τὸν ποταμὸν τὸν 7 ἐπάννυμον τῆς χώρας τὸν Γουραῖον χαλεπῶς διέβη, διὰ βαθύντητά τε καὶ ὅτι ὄξυς ὁ ροῦς ἦν αὐτῷ καὶ οἱ λίθοι στρογγύλοι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντες σφαλεροὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐγίννοντο. οἱ δὲ βάρβαροι ὡς προσάγοντα ἦσθοντο Ἀλέξανδρον, ἀθρόοι μὲν εἰς μάχην καταστήναι οὐκ ἐτόλμησαν·

3. τῆ χαλεπότητι καὶ ὅτι. Einem causalen Dativ ein Satz mit ὅτι angeschlossen. Vgl. unten 7 und VI 25, 2 ἀπορία τε καὶ ὅτι κατέκοντον. — κατὰ τοὺς ἄλλους. κατὰ c. acc. in der Bedeutung gemäss, vergleichbar auch c. 16, 7. Vgl. I 26, 4 καὶ ἐν τούτῳ οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους προσχώρων, οἱ Σιδῆται ἐβαρβάρισον. — ἀλκιμώτατοι τῶν προσχώρων kurz statt: ἀλκιμώτεροι καὶ ἀλκιμώτατοι τῶν προσχώρων. Zu diesem Gebrauch des Superlativs in Verbindung mit einem partitiven Genetiv vgl. V 4, 4 τὰ πολέμια πόλιν τι γενναίωτατοι τῶν γε δὴ τότε ἐποίκων τῆς

Ἀσίας. Aehnlich VI 8, 7. — τοὺς κατὰ σφᾶς (= αὐτοὺς) „die ihnen gegenüberstehenden“. Vgl. c. 27, 3. V 17, 2 (ἐπιτίθεται τοῖς καθ' αὐτόν). Ueber diesen Gebrauch des persönlichen Pronomens der dritten Person (σφᾶς) s. z. c. 16, 2.

5. ἐφ' ἧς τῷ οἰκισμῷ. Die Praeposition gehört zum Dativ; überhaupt kann der Genetiv gleich nach der Praeposition vor dem ihn regierenden Nomen eintreten.

6. καὶ τοὺς ψιλούς ist für das unverständliche τοὺς χιλίους geschrieben (s. c. 30, 6).

7. διὰ βαθύντητα καὶ ὅτι s. o. z. 3. — σφαλεροὶ ἐγίννοντο. Vgl. Xen.

διαλυθέντες δὲ ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις ταύτας ἐπενόουν ἀπομαχώμενοι διασώζειν.

- 26 Καὶ Ἀλέξανδρος πρῶτα μὲν ἐπὶ Μάσσαγα ἦγε, τὴν μεγίστην τῶν ταύτῃ πόλεων. ὡς δὲ προσῆγεν ἤδη τοῖς τείχεσι, θαρρήσαντες οἱ βάρβαροι τοῖς μισθοφόροις τοῖς ἐκ τῶν πρόσω Ἰνδῶν, ἦσαν γὰρ οὗτοι ἐς ἑπτακισχιλίους, ὡς στρατοπεδευομένους εἶδον τοὺς Μακεδόνας, δρόμῳ ἐπ' αὐτοὺς ἦσαν. καὶ Ἀλέξανδρος ἰδὼν πλησίον τῆς πόλεως ἐσομένην τὴν μάχην, προσωτέρω ἐκκαλέσασθαι αὐτοὺς βουληθεὶς τῶν τειχῶν, ὡς εἰ τροπὴ γίννοιτο, ἐγίνωσκε γὰρ ἐσομένην, μὴ δι' ὀλίγου ἐς τὴν πόλιν καταφυγόντες εὐμαρῶς διασώζονται, ὡς ἐκθέοντας εἶδε τοὺς βαρβάρους, μεταβαλλομένους κελύει τοὺς Μακεδόνας ὀπίσω ἀποχωρεῖν ὡς πρὸς γήλοφόν τινα, ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ χωρίου ἵνα περ στρατοπεδεύειν ἐγνώκει ἐπτά πον μάλιστα σταδίους. καὶ οἱ πολέμιοι ἀναθαρσίσαντες, ὡς ἐγκεκλιόταν ἤδη τῶν Μακεδόνων, δρόμῳ τε καὶ ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ ἐφέροντο ἐς αὐτούς. ὡς δὲ ἐκινεῖτο ἤδη τὰ τοξεύματα, ἐνταῦθα Ἀλέξανδρος ἀπὸ ξυνομήματος ἐπιστρέψας ἐς αὐτοὺς τὴν φάλαγγα δρόμῳ ἀντεπῆγε. πρῶτοι δὲ οἱ ἰππακοντισταὶ τε αὐτῷ καὶ οἱ Ἀργιᾶνες καὶ οἱ τοξόται ἐκδραμόντες ξυνέμιξαν τοῖς βαρβάροις· αὐτὸς δὲ τὴν φάλαγγα ἐν τάξει ἦγεν. οἱ δὲ Ἰνδοὶ τῷ τε παραλόγῳ ἐκπλαγέντες καὶ ἅμα ἐν χειρὶ γεγενημένης τῆς μάχης

Anab. IV 3, 6 τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς und Curtius IV 9, 18 gradum firmare via poterant, quum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. — ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις in suam quisque civitatem. Ueber das distributive κατὰ s. z. c. 21, 10. — ἀπομαχώμενοι. ἀπομαχέσθαι von einem höheren Standpunct herab kämpfen. Wie hier I 1, 7. Vgl. Xen. Cyrop. III 1, 1 ἐμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ὡς ἂν ἰκανὰ ἀπομαχέσθαι εἴη.

Cap. 26.

Einnahme der Stadt Massaga. Die treulosen indischen Miets-truppen werden auf der versuchten Flucht niedergehauen.

1. Μάσσαγα. Hauptstadt der Assacener. Ihre feste Lage be-

schreibt des genaueren Curtius VIII 10, 22.

2. δι' ὀλίγου hier vom räumlichen Abstand (von der Stadt) wie διὰ μακροῦ „aus weiter Entfernung“ I 19, 6 ὑδρεύεσθαι ἀπὸ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ τῶν ἐκβολῶν διὰ μακροῦ ἠναγκάζοντο. δι' ὀλίγου in temporaler Bedeutung (= binnen kurzem) V 7, 5 (oppos. διὰ μακροῦ V 2, 6), διὰ τοσούτου nach (Verlauf) so langer Zeit VII 30, 2.

3. ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ sonst meist ohne Praeposition wie c. 5, 7. — ἀπὸ ξυνομήματος. S. z. c. 4, 4. — ἐν τάξει noch in geschlossenen Colonnen.

4. τῷ τε παραλόγῳ. S. z. c. 20, 4. ἐντεῦθεν hierauf; üblicher wäre in diesem (temporalen) Sinne ἐνταῦθα; doch vgl. Xen. Anab. II 2, 7.

ἐγκλίναντες ἔφευγον ἐς τὴν πόλιν. καὶ ἀπέθανον μὲν αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς διακοσίους, οἱ δὲ λοιποὶ ἐς τὰ τεῖχη κατακλείσθησαν. καὶ Ἀλέξανδρος προσῆγε τῷ τείχει τὴν φάλαγγα, καὶ ἐντεῦθεν τοξεύεται μὲν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐς τὸ σφυρὸν οὐ χαλεπῶς. ἐπαγαγὼν δὲ τὰς μηχανὰς τῇ ὕστεραιά τῶν μὲν τειχῶν τι εὐμαρῶς κατέσεισε· βιαζομένους δὲ ταύτῃ τοὺς Μακεδόνας ἢ παρερρηκτο τοῦ τείχους οὐκ ἀτόλμως οἱ Ἰνδοὶ ἠμύνοντο, ὥστε ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀνεκαλέσατο τὴν στρατιάν. τῇ δὲ ὕστεραία τῶν τε Μακεδόνων αὐτῶν ἢ προσβολὴ καρτερωτέρα ἐγίνετο καὶ πύργος ἐπήχθη ξύλινος τοῖς τείχεσιν, ὅθεν ἐκτοξεύσαντες οἱ τοξόται καὶ βέλη ἀπὸ μηχανῶν ἀφιέμενα ἀνέστελλον ἐπὶ πολὺ τοὺς Ἰνδοὺς. ἀλλ' οὐδ' ὡς βιάσασθαι εἶσω τοῦ τείχους οἰοί τε ἐγένοντο.

Τῇ δὲ τρίτῃ προσαγαγὼν αὐθις τὴν φάλαγγα καὶ ἀπὸ 6 μηχανῆς γέφυραν ἐπιβαλὼν τοῦ τείχους ἢ παρερρωγὸς ἦν, ταύτῃ ἐπῆγε τοὺς ὑπασπιστάς, οἵπερ αὐτῷ καὶ Τύρον ὡσαύτως ἐξεῖλον. πολλῶν δὲ ὑπὸ προθυμίας ὠδομένων ἄχθος λαβοῦσα μείζον ἢ γέφυρα κατερράγη καὶ πίπτουσι ξὺν αὐτῇ οἱ Μακεδόνας. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες τὸ γινόμενον λίθοις 7 τε ξὺν βοῇ ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ τοξεύμασι καὶ ἄλλῳ ὄρω τις μετὰ χεῖρας ἔχων ἐτύγχανεν ἢ ὄρω τις ἐν τῷ τότε ἔλαβεν ἐξημόντιζον ἐς τοὺς Μακεδόνας· οἱ δὲ καὶ κατὰ θύρας, αἵτινες αὐτοῖς κατὰ τὰ μεσοπύργια μικραὶ ἦσαν, ἐκθέοντες ἐκ χειρὸς ἐπαιον τεταραγμένους.

Ἀλέξανδρος δὲ πέμπει Ἀλκétαν ξὺν τῇ αὐτοῦ τάξει τοὺς 27 τε κατατετρομένους ἀναλαβεῖν καὶ ὅσοι προσεμάχοντο ἐπανακαλέσασθαι ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τῇ τετάρτῃ

5. βιαζομένους. βιάζεσθαι „mit Gewalt andrängen“ wie c. 30, 2. — ἢ verbinde mit τείχους, vgl. c. 25, 2 ἦπερ τοῦ λόφου. — παρερρηκτο. S. z. c. 3, 1. — ἐκτοξεύσαντες οἱ τοξόται καὶ βέλη ἀφιέμενα, eine ähnliche Verbindung s. c. 30, 1. — οὐδ' ὡς. S. z. c. 3, 3.

6. γέφυραν ἐπιβαλὼν. Ebenso liess Alexander bei der Erstürmung von Tyros (s. das Folg.) Fallbrücken auf die Breschen werfen (II 22, 7 τότε μὲν δὴ ὅσον ἐπιβαλὼν γεφύρας ἢ ἐρηρρηκτο τοῦ τείχους, ἀπεπειράθη ἐς ὀλίγον τῆς προσβολῆς). Für γέφυρα ist c. 27, 1 ἐπιβάθρα

gesetzt. — τοῦ τείχους abhängig von ἢ wie oben 5. — παρερρωγὸς in gleichem Sinne ist II 23, 1 τὸ παρερρηγμένον gesetzt. S. z. c. 3, 1. — Τύρον. S. II 23, 4 ff.

7. ἄλλῳ ὄρω τις — ἔχων, eine bei diesem Relativpronomen ziemlich ungewöhnliche Assimilation. — κατὰ θύρας, über den fehlenden Artikel s. z. c. 8, 9. — μεσοπύργια was II 23, 6 und bei Thuk. III 23 μεταπύργιον heisst (= paries intergerivus Plin. 35, 14 Courtine). — ἐκ χειρὸς im Handgemenge. Vgl. Xen. Hellen. VII 2, 14 ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. Bei Arrian noch VIII 10, 2.

ὁσαύτως ἐπ' ἄλλης μηχανῆς ἄλλη ἐπιβάθρα αὐτῷ προσήγετο πρὸς τὸ τεῖχος.

2 Καὶ οἱ Ἴνδοί, ἕως μὲν αὐτοῖς ὁ ἠγεμὼν τοῦ χωρίου περιῆν, ἀπεμάχοντο καρτερῶς· ὡς δὲ βέλει ἀπὸ μηχανῆς τυπεῖς ἀποθνήσκει ἐκείνος, αὐτῶν τε οἱ μὲν τινες πεπτωκότες ἐν τῇ ξυνεχεῖ πολιορκίᾳ, οἱ δὲ πολλοὶ τραυματῖαι τε 3 καὶ ἀπόμαχοι ἦσαν, ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Ἀλέξανδρον. τῷ δὲ ἀσμένῳ γίνεται ἄνδρας ἀγαθοὺς διασῶσαι· καὶ ξυμβαίνει ἐπὶ τῷδε Ἀλέξανδρος τοῖς μισθοφόροις Ἴνδοις ὡς καταταχθέντας ἐς τὴν ἄλλην στρατιάν ξὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι. οἱ μὲν δὴ ἐξῆλθον ξὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ κατεστρατοπέδευσαν κατὰ σφῶς ἐπὶ γηλόφῳ ὃς ἦν ἀντίπορος τοῦ τῶν Μακεδόνων στρατοπέδου. νυκτὸς δὲ ἐπενόουν δρασημῷ διαχρησάμενοι ἐς τὰ σφέτερα ἦδη ἀπαναστήναι, οὐκ ἐθέλοντες ἐναντία 4 αἰρεσθαι τοῖς ἄλλοις Ἴνδοις ὄπλα. καὶ ταῦτα ὡς ἐξηγγέλθη Ἀλέξανδρῳ, περιστήσας τῆς νυκτὸς τῷ γηλόφῳ τὴν στρατιάν πᾶσαν κατακόπτει τοὺς Ἴνδους ἐν μέσῳ ἀπολαβῶν, τὴν τε πόλιν αἰρεῖ κατὰ κράτος, ἐρημωθείσαν τῶν προμαχομένων, καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀσσακὴνον καὶ τὴν παῖδα ἔλαβεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ πάσῃ πολιορκίᾳ τῶν ξὺν Ἀλέξανδρῳ ἐς πέντε καὶ εἴκοσι.

5 Ἐνθεν δὲ Κοῖνον μὲν ὡς ἐπὶ Βάξιρα ἐπέμπει, γνώμην ποιησάμενος ὅτι μαθόντες τῶν Μασσάγων τὴν ἄλωσιν ἐνδῶσουσι σφῶς αὐτούς. Ἄτταλον δὲ καὶ Ἀλέταν καὶ Δημήτριον τὸν ἱππάρχην ἐπὶ Ὄρα στέλλει, ἄλλην πόλιν, παραγγείλας περιτειχίζειν τὴν πόλιν ἔστ' ἂν ἀφίκηται αὐτός. 6 καὶ γίννεται ἐκδρομὴ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἀμφὶ Ἀλέταν. οὐ χαλεπῶς δὲ τρεψάμενοι αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες εἰσὼ τοῦ τείχους ἐς τὴν πόλιν ἀποστρέφουσι. καὶ Κοῖνον

Cap. 27.

1. ἐπιβάθρα, S. z. c. 26, 6.
3. ἀσμένῳ γίνεται. S. z. c. 9, 5. — ἐπὶ τῷδε ea conditione ut auch I 19, 6 (σπένδεται πρὸς ἐπὶ τῷδε ὡς αὐτῷ ξυστρατεύειν). — κατὰ σφῶς. S. z. c. 25, 3 (ἐνίων οὔτοι τοὺς κατὰ σφῶς). — διαχρησάμενοι hier in anderer Bedeutung als c. 8, 9. — ἦδη. S. z. c. 15, 5.
4. κατακόπτει. Plut. Alex. 59 rügt dieses Verfahren (τοῦτο τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὰλλα νο-

μίμως καὶ βασιλικῶς πολεμήσαντος ὡς κηλὶς πρόσσειν). — τὴν μητέρα τὴν Ἀσσακὴνον. Curtius VIII 10, 22 ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo regioni urbiq; praeerat mater eius Cleorhis.

5. Βάξιρα, Stadt diesseits des Indus, deren Lage sich nicht genau bestimmen lässt; dasselbe gilt von dem gleich im folgenden erwähnten Ὄρα. — γνώμην ποιησάμενος. γνώμην ποιεῖσθαι sich eine Meinung bilden auch c. 29, 5.

οὐ προχωρεῖ τὰ ἐν τοῖς Βαξίροις, ἀλλὰ πιστεύοντες γὰρ τοῦ χωρίου τῇ ὀχυρότητι, ὅτι ὑπερύψηλόν τε ἦν καὶ πάντῃ ἀκριβῶς τετειχισμένον, οὐδὲν ξυμβατικὸν ἐνεδίδουσαν.

Ταῦτα μαθὼν Ἀλέξανδρος ὄρητο μὲν ὡς ἐπὶ Βάξιρα· 7 γνοὺς δὲ ὅτι τῶν προσοίκων τινὲς βαρβάρων παριέναι ἐς τὰ Ὄρα τὴν πόλιν λαθόντες μέλλουσι, πρὸς Ἀβισάρον ἐπὶ τῷδε ἐσταλμένοι, ἐπὶ τὰ Ὄρα πρῶτον ἦγε· Κοῖνον δὲ ἐπιτειχίσει τῇ πόλει τῶν Βαξίρων καρτερόν τι χωρίον προσέταξε, καὶ ἐν τούτῳ φυλακὴν καταλιπόντα ἀποχωρῶσαν, ὡς μὴ ἄδεια εἴη τοῖς ἐν τῇ πόλει χρῆσθαι τῇ χώρᾳ, αὐτὸν ἄγοντα τῆς στρατιᾶς τὴν λοιπὴν παρ' αὐτὸν ἵεναι. οἱ δὲ ἐκ τῶν 8 Βαξίρων ὡς εἶδον ἀπίοντα ξὺν τῷ πλείστῳ τῆς στρατιᾶς τὸν Κοῖνον, καταφρονήσαντες τῶν Μακεδόνων, ὡς οὐ γενομένων ἂν σφισιν ἀξιωμαχῶν, ἐπεκθέουσιν ἐς τὸ πεδίον· καὶ γίννεται αὐτῶν μάχη καρτερὰ. καὶ ἐν ταύτῃ πίπτουσι μὲν τῶν βαρβάρων ἐς πεντακοσίους, ζῶντες δὲ ἐλήφθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑβδομήκοντα· οἱ δὲ λοιποὶ ἐν τῇ πόλει ξυμφυγόντες βεβαί- 9 ὄτερον ἦδη εἰργόντο τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιτειχίσματος. καὶ Ἀλέξανδρῳ δὲ τῶν Ὄρων ἡ πολιορκία οὐ χαλεπὴ ἐγένετο, ἀλλ' εὐθύς ἐξ ἐφόδου προσβαλὼν τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως ἐκράτησε, καὶ τοὺς ἐλέφαντας τοὺς ἐγκαταλείφθέντας ἔλαβε.

Καὶ ταῦτα οἱ ἐν τοῖς Βαξίροις ὡς ἔμαθον, ἀπογνόντες 28 τὰ σφέτερα πράγματα ἀμφὶ μέσας νύκτας τὴν πόλιν ἐκλεί-

6. οὐδὲν ξυμβατικὸν ἐνεδίδουσαι. Gleichbedeutend ist die Wendung οὐδὲν ἐνδοσίμον παρασχεῖν ἐς ξυμβάσιον I 7, 8.

7. Ἀβισάρον. Er war Bruder des Assacenus (c. 30, 5) und König der Berginder (V 8, 3). — ἐπιτειχίσει τῇ πόλει. ἐπιτειχίζειν τῇ πόλει (χώρᾳ) ist der eigentliche Ausdruck von der Aufführung eines festen Castells (φρουρίου, καρτερόν χωρίον) gegen eine feindliche Stadt (oder Land), um sie von dort aus zu beunruhigen. Vgl. I 24, 6 συνεξαιρεῖ φρουρίον ὀχυρόν, ἐπιτειχισμένον τῇ χώρᾳ πρὸς Πισιδίαν, ὅθεν ὀρωόμενοι πολλὰ ἐβλαπτον τοὺς τὴν γῆν ἐργαζομένους. — χρῆσθαι τῇ χώρᾳ um sich den Bedarf an Lebensmitteln daraus zu verschaffen (oppus εἰργασθαι τῆς χώρας, unten 8).

8. ὡς οὐ γενομένων ἂν ist auf den Opt. mit ἂν zurückzuführen (οὐκ ἂν σφισι ἀξιωμαχοὶ γίνοντο). — ἐν τῇ πόλει ξυμφυγόντες ist gegen die gute Graecität, in welcher ἐν (statt εἰς) sich nur mit Perf. oder Plusquamperf. verbunden findet. Krüger hat daher ἐν τῇ πόλει ξυμπεφυγότες geschrieben, während Sintenis ξυμφυγόντες beibehielt, aber ἐν τῇ πόλει in εἰς τὴν πόλιν änderte. Beide Aenderungen haben wenig Wahrscheinlichkeit für sich.

9. εὐθύς ἐξ ἐφόδου eig. vom Ausmarsch aus d. i. statim primo impetu. S. z. c. 2, 3. — τοὺς ἐλέφαντας. S. c. 30, 8.

πουσιν, ἔφυγον δὲ ἐς τὴν πέτραν. ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
βάρβαροι ἔπραττον ἀπολιπόντες τὰς πόλεις ξύμπαντες ἔφυ-
γον ἐς τὴν πέτραν τὴν ἐν τῇ χώρᾳ Ἄορνον καλουμένην.
μέγα γάρ τι τοῦτο χοῦμα πέτρας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐστὶ,
καὶ λόγος ὑπὲρ αὐτῆς κατέχει οὐδὲ Ἡρακλεῖ τῷ Διὸς ἀλω-
2 τὸν γενέσθαι τὴν πέτραν. εἰ μὲν δὴ καὶ ἐς Ἰνδοὺς ἀφίκετο
ὁ Ἡρακλῆς ὁ Θηβαῖος ἢ ὁ Τύριος ἢ ὁ Αἰγύπτιος ἐς οὐ-
δέτερον ἔχω ἰσχυρίσασθαι· μᾶλλον δὲ δοκῶ ὅτι οὐκ ἀφίκετο,
ἀλλὰ πάντα γὰρ ὅσα χαλεπὰ οἱ ἄνθρωποι ἐς τοσούδε ἄρα
αὐξοῦσιν αὐτῶν τὴν χαλεπότητα ὡς καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἄν
ἄπορα γενέσθαι μυθεύειν. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῆς πέτρας ταύτης
οὕτω γινώσκω, τὸν Ἡρακλέα ἐς κόμπον τοῦ λόγου ἐπιφημί-
3 ζεσθαι. τὸν μὲν δὴ κύκλου τῆς πέτρας λέγουσιν ἐς δια-
κοσίους σταδίους μάλιστα εἶναι, ὕψος δὲ αὐτῆς, ἵναπερ
χθαμαλώτατον, σταδίων ἕνδεκα, καὶ ἀνάβασιν χειροποίητου
μῖαν χαλεπὴν· εἶναι δὲ καὶ ὕδωρ ἐν ἄκρᾳ τῇ πέτρᾳ πολὺ
καὶ καθαρόν, πηγὴν ἀνίσχουσιν, ὡς καὶ ἀπορρεῖν ἀπὸ τῆς
πηγῆς ὕδωρ, καὶ ὕλην καὶ γῆν ἀγαθὴν ἐργάσιμον ὄσπην καὶ
χιλίους ἀνθρώπους ἀποχρῶσαν ἄν εἶναι ἐργάζεσθαι.
4 Καὶ ταῦτα ἀκούοντα Ἀλέξανδρον πόθος λαμβάνει ἐξελεῖν
καὶ τοῦτο τὸ ὄρος, οὐχ ἦμισα ἐπὶ τῷ ἀμφὶ τὸν Ἡρακλέα

Cap. 28.

Eroberung des Felsenschlosses
Aornos. Erste Elephantenjagd
am Indos. Hephästion und Peri-
dicas schlagen eine Brücke über
den Indos.

1. ὡς δὲ = οὕτω δὲ. S. z. 3, 3.
— Ἄορνον. Dieser unverkennbar
griechische Namen soll eine selbst
für Vögel schwer erreichbare Höhe
bezeichnen. Vgl. Strabo 15, 1 Ἄορ-
νον δὲ τινα πέτραν, ἧς τὰς δίξας
ὁ Ἰνδὸς ὑπορρεῖ πλησίον τῶν πη-
γῶν. Ἀλέξανδρον κατὰ μῖαν προσ-
βολὴν ἔλονται σεμνύοντες ἔφασαν
τὸν Ἡρακλέα τοῖς μὲν προσβαλεῖν
τῇ πέτρᾳ, τοῖς δ' ἀποκρουσθήναι.
Neuere Reisende glauben diese
Felsenhöhe im Tafelberg Makabun
(nahe am rechten Ufer des Indus)
gegen 60 Meilen oberhalb seines
Zusammenflusses mit dem Kabul
wiedergefunden zu haben, während

andere sie mit dem heutigen Berge
Azarneh identificieren.

2. ὁ Τύριος. Ueber den in Tyros
verehrten Herakles vgl. II 16, 1,
über den aegyptischen II 16, 3. —
ἐς οὐδέτερον ἔχω ἰσχυρίσασθαι
in neutram partem habeo asseve-
rare. — πάντα dem folgenden Re-
lativ (ὅσα) assimiliert (assimilatio
inversa); wir erwarteten πάντων,
worauf auch das diesen Begriff
wiederaufnehmende, der Deutlich-
keit halber hinzugefügte αὐτῶν
(= πάντων ὅσα χαλεπὰ) hinweist.
— Vor ἄπορα bieten die Handschr.
ἄν, was getilgt ist, weil es den
Sinn stört.

3. πηγὴν ἀνίσχουσιν· erklärende
Apposition zu ὕδωρ πολὺ τι καὶ
καθαρόν. Zur Bedeutung von ἀν-
ίσχουσιν s. z. VI 1, 3. — ὡς καὶ ἀπορ-
ρεῖν begründet εἶναι δὲ καὶ ὕδωρ
πολύ. Gedanke: Sie hatten solchen
Ueberfluss an Quellwasser, dass sie
es nicht alles verbrauchten.

μύθῳ πεφημισμένῳ. τὰ μὲν δὴ Ὄρα καὶ τὰ Μάσσαγα
φρούρια ἐποίησεν ἐπὶ τῇ χώρᾳ· τὰ Βάξιρα δὲ πόλιν ἐξ-
ετείχισε. καὶ οἱ ἀμφὶ Ἡφαιστῖονά τε καὶ Περόδικαν αὐτῷ 5
ἄλλην πόλιν ἐκταίχισαντες, Ὀροβάτις ὄνομα τῇ πόλει ἦν,
καὶ φρουρὰν καταλιπόντες, ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἤεσαν·
ὡς δὲ ἀφίκοντο, ἔπρασσαν ἤδη ὅσα ἐς τὸ ζεῦξαι τὸν Ἰνδὸν
ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐτέτακτο.

Ἀλέξανδρος δὲ τῆς μὲν χώρας τῆς ἐπὶ ταῦτε τοῦ Ἰνδοῦ 6
ποταμοῦ σατραπὴν κατέστησε Νικάνορα τῶν ἐταίρων. αὐτὸς
δὲ τὰ μὲν πρῶτα ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦγε, καὶ πό-
λιν τε Πευκελαῶτιν οὐ πόρρω τοῦ Ἰνδοῦ ὠκισμένην ὁμο-
λογία παρεστήσατο καὶ ἐν αὐτῇ φρουρὰν καταστήσας τῶν
Μακεδόνων καὶ Φίλιππον ἐπὶ τῇ φρουρᾷ ἡγεμόνα, ὁ δὲ
καὶ ἄλλα προσηγάρετο μικρὰ πολιόμενα πρὸς τῷ Ἰνδῷ πο-
ταμῷ ὠκισμένα· ξυνείποντο δὲ αὐτῷ Κωφαῖός τε καὶ Ἀσ-
σαγέτης οἱ ὑπαρχοὶ τῆς χώρας. ἀφικόμενος δὲ ἐς Ἐμβόλιμα 7
πόλιν, ἢ ξύνεγγυς τῆς πέτρας Ἄορνον ὠκείτο, Κράτερον
μὲν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς καταλείπει αὐτοῦ, σίτον τε ἐς
τὴν πόλιν ὡς πλείστον ξυνάγειν καὶ ὅσα ἄλλα ἐς χρόνιον
τριβὴν, ὡς ἐντεῦθεν ὀρωμένους τοὺς Μακεδόνας χρόνιῳ
πολιορκίᾳ ἐκτροχῶσαι τοὺς κατέχοντας τὴν πέτραν, εἰ μὴ
ἐξ ἐφόδου ληφθεῖη. αὐτὸς δὲ τοὺς τοξότας τε ἀναλαβὼν 8
καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τὴν Κοῖνου τάξιν καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης
φάλαγγος ἐπιλέξας τοὺς κουφοτάτους τε καὶ ἅμα εὐοπλοτά-
τους καὶ τῶν ἐταίρων ἰσπέων ἐς διακοσίους καὶ ἰσποτοξότας
ἐς ἑκατὸν προσῆγε τῇ πέτρᾳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ
κατεστρατοπεδεύσατο ἵνα ἐπιτήθειον αὐτῷ ἐφαίνετο· τῇ δὲ
ὑστεραίᾳ ὀλίγον προελθὼν ὡς πρὸς τὴν πέτραν αὐθις
ἐστρατοπεδεύσατο.

Καὶ ἐν τούτῳ ἦγον παρ' αὐτὸν τῶν προσχώρων τινὲς, 29
σφᾶς τε αὐτοὺς ἐνδιδόντες καὶ ἠγγήσασθαι φάσκοντες ἐς τῆς
πέτρας τὸ ἐπιμαχώτατον, ὅθεν οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἔσεσθαι

4. ἐπὶ τῇ χώρᾳ gegen das Land,
um es im Zaume zu halten. S. z.
c. 27, 7 (ἐπιτειχίσαι τῇ πόλει).

5. Ὀροβάτις. In erläuternden
Sätzen, welche den Namen angeben,
ist das Asyndeton nicht ungewöhn-
lich. Wie hier V 22, 2.

6. ὁμολογία παρεστήσατο, gleich-
bedeutend ist ὁμολογία προσάγεσθαι

I 28, 8 (oppos. βία ἐξελεῖν). — ὁ δὲ
nimmt wie c. 12, 2. II 7, 9 das
Subiect αὐτὸς δὲ wieder auf.

7. ὅσα ἐς. ὅσος ἐς ausreichend
zu s. z. VI 17, 3. — ἐξ ἐφόδου.
S. z. c. 27, 9.

Cap. 29.

1. ὅθεν — ἔσεσθαι. Die Zeit-

ἐλεῖν τὸ χωρίον. καὶ ξὺν τούτοις πέμπει Πτολεμαῖον τὸν Λάγρου τὸν σωματοφύλακα, τοὺς τε Ἀγριαῖνας ἄγροντα καὶ τοὺς ψιλούς τοὺς ἄλλους καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἐπιλέκτους, προστάξας, ἐπειδὴν καταλάβῃ τὸ χωρίον, κατέχειν μὲν αὐτὸ ἰσχυρᾶ φυλακῇ, οἳ δὲ σημαίνειν ὅτι ἔχεται. καὶ Πτολεμαῖος ἐλθὼν ὁδὸν τραχεῖάν τε καὶ δύσπορον λαυθάνει τοὺς βαρβάρους κατασχῶν τὸν τόπον· καὶ τοῦτον χάρακα ἐν κύκλῳ καὶ τάφρω ὀχυρώσας πρὸς τὸν αἶραι ἀπὸ τοῦ ὄρους ἔνθεν ὀφθῆσεσθαι ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ἐμελλε. καὶ ὥφθη τε ἅμα ἡ φλόξ καὶ Ἀλέξανδρος ἐπῆγε τῇ ὑστεραίᾳ τὴν στρατιάν· ἀμυνομένων δὲ τῶν βαρβάρων οὐδὲν πλέον αὐτῷ ὑπὸ δυσχωρίας ἐγίνετο. ὡς δὲ Ἀλέξανδρος ἄπορον τὴν προσβολὴν κατέμαθον οἱ βάρβαροι, ἀναστρέφοντες τοῖς ἀμφὶ Πτολεμαῖον αὐτοὶ προσέβαλλον· καὶ γίνεται αὐτῶν τε καὶ τῶν Μακεδόνων μάχη καρτερὰ, τῶν μὲν διασπάσαι τὸν χάρακα σπουδῆν ποιουμένων, τῶν Ἰνδῶν, Πτολεμαῖον δὲ διαφυλάξαι τὸ χωρίον· καὶ μείον σχόντες οἱ βάρβαροι ἐν τῷ ἀκροβολισμῷ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπεχώρησαν.

Ἀλέξανδρος δὲ τῶν Ἰνδῶν τινα τῶν αὐτομόλων, πιστόν τε ἄλλως καὶ τῶν χωρίων δαήμονα ἐπιλεξάμενος, πέμπει παρὰ Πτολεμαῖον τῆς νυκτὸς γράμματα φέροντα τὸν Ἰνδόν, ἵνα ἐγγράπτο, ἐπειδὴν αὐτὸς προσβάλῃ τῇ πέτρῳ, τὸν δὲ

coniunctionen ὡς, ὅτε, ἐπεὶ, ἐπειδὴ so wie Pronomina relativa werden in oratione obliqua mit Infinitiv verbunden. So z. B. nach ὅστις VI 14, 2 (ἦντινα — εἶναι).

2. τῇ ὑστεραίᾳ ist wahrscheinlich zu streichen, da es mit der Satzverbindung ἅμα τε — καί, durch welche die Gleichzeitigkeit zweier Handlungen ausgedrückt wird, in Widerspruch steht. — οὐδὲν πλέον — ἐγίνετο. οὐδὲν πλέον γίνεταί μοι „ich kann nichts vorwärtsbringen (ausrichten)“ ist eine bei Arrian öfter wiederkehrende Wendung. Vgl. III 27, 3. Aehnlich Herod. IX 41 μέχρι μὲν νυν δέκα ἡμερῶν οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγίνετο τούτων.

3. σπουδῆν ποιουμένων (= σπευδόντων). Aehnliche Umschreibungen mit ποιεῖσθαι sind θαυμάζειν, βουλήν ποιεῖσθαι (= θαυμάζειν), βουλήν ποιεῖσθαι (= βουλεύεσθαι), ὄργην ποιεῖσθαι

(= ὀργίζεσθαι) u. ä. Wie hier σπουδῆν ποιεῖσθαι auch V 16, 4. — τῶν Ἰνδῶν. Zur Stellung des erläuternden Zusatzes Vgl. I 15, 4 ἄνδρες ἀνδράσιν ἠγωνίζοντο οἱ μὲν ἐς τὸ πεδίον βιάσασθαι τοὺς Πέρσας, οἱ Μακεδόνες, οἱ δὲ εἰς τὰ τε αὐτῶν τὴν ἐκβασιν, οἱ Πέρσαι. — μείον σχόντες. μείον ἔχειν (= μειονεκτεῖν) inferiorum esse auch III 23, 5.

4. δαήμων ein mehr dichterisches Wort; auch VII 28, 2. — τὸν Ἰνδόν, wiewol schon τῶν Ἰνδῶν τινὰ vorausgegangen. Zu der aus dem Streben nach Deutlichkeit hervorgehenden Wiederholung des Nomens vgl. VII 3, 4 οἳ τε ἱπποὶ διαφανόμενοι διὰ τῶν ἱππαγωγῶν πλοίων, οὐ πρόσθεν ἱπποὶ ἐπὶ νεῶν ὀφθέντες ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ. Aehnlich c. 3, 7 (Φαρνούχην), VI 1, 5 und V 14, 4. — τὸν δὲ ἐπιέναι hängt von ἐνεγγράπτο ab, das einen Befehl

ἐπιέναι τοῖς βαρβάροις κατὰ τὸ ὄρος, μηδὲ ἀγαπᾶν ἐν φυλακῇ ἔχοντα τὸ χωρίον, ὡς ἀφοτέρωθεν βαλλομένους τοὺς Ἰνδοὺς ἀμφιβόλους γίνεσθαι. καὶ αὐτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἄρας ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσῆγε τὴν στρατιάν κατὰ τὴν πρόσβασιν ἢ Πτολεμαῖος λαθῶν ἀνέβη, γνώμην ποιούμενος ὡς εἰ ταύτῃ βιασάμενος ξυμμίξει τοῖς ἀμφὶ Πτολεμαῖον, οὐ χαλεπὸν ἔτι ἐσόμενον αὐτῷ τὸ ἔργον. καὶ ξυνέβη οὕτως. ἔστε μὲν γὰρ ἐπὶ μεσημβρίᾳ ξυνειστήκει καρτερὰ μάχη τοῖς τε Ἰνδοῖς καὶ τοῖς Μακεδόσιν, τῶν μὲν ἐκβιαζομένων ἐς τὴν πρόσβασιν, τῶν δὲ βαλλόντων ἀνιόντας· ὡς δὲ οὐκ ἀνίσταν οἱ Μακεδόνες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις ἐπιόντες, οἱ δὲ πρόσθεν ἀναπαυόμενοι, μόγις δὴ ἀμφὶ δαίλην ἐκράτησαν τῆς παρόδου καὶ ξυνέμιξαν τοῖς ξὺν Πτολεμαίῳ. ἐκείθεν δὲ ὁμοῦ ἤδη γενομένη ἡ στρατιὰ πᾶσα ἐπήγετο αὐθις ὡς ἐπ' αὐτὴν τὴν πέτραν· ἀλλὰ γὰρ ἔτι ἄπορος ἦν αὐτῇ ἡ προσβολή. ταύτῃ μὲν δὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος γίνεταί.

ὑπὸ δὲ τὴν ἕω παραγγέλλει στρατιώτῃ ἐκάστῳ κόπτειν χάρακα ἐκατὸν κατ' ἄνδρα. καὶ οὗτοι κεκομμένοι ἦσαν καὶ αὐτὸς ἐχώννυεν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἵνα ἐστρατοπεδευκότες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὴν πέτραν χῶμα μέγα, ἐνθεν τοξεύματά τε ἂν ἐξικνεῖσθαι ἐς τοὺς προμαχομένους

in sich schliesst. δὲ nach τὸν ist das sogen. δὲ ἀποδοτικόν, welches den logischen Nachsatz zu einem dem Vordersatz (hier: ἐπειδὴν αὐτὸς προσβάλῃ) beigeordneten Satze gestaltet, der aber durch δὲ einen besonderen Nachdruck erhält. Vgl. Herod. V 73 εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Λαρεῖῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συντίθεται. Aehnlich Arrian V 11, 4 (σὺ δέ). 16, 1. 20, 1. VI 18, 1 öft. — μηδέ, wo ein Attiker καὶ μὴ gesetzt haben würde. S. z. c. 9, 4. — ὡς — ἀμφιβόλους γίνεσθαι „so dass sie in ihrer Bedrängnis zweifelhaft waren, nach welcher von beiden Seiten hin sie sich wenden sollten“. Die Wendung auch II 23, 3 ὡς πανταχόθεν βαλλομένους τοὺς Τυρίους ἐν τῷ δεινῷ ἀμφιβόλους γίνεσθαι und V 8, 2. 15, 3. An sämtlichen Stellen hat Arrian ἀμφίβολος in übertragenem Sinne gebraucht (= nicht wissend, zwei-

felhaft), während es bei Thukyd. IV 36 (οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοι ἀφοτέρωθεν — ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντιέχον), welche Stelle Arrian im Sinne hatte, nichts anderes bedeuten kann als „von allen Seiten angegriffen“, indem es nach der Parenthese nur eine variierte Wiederaufnahme des βαλλόμενοι ἀφοτέρωθεν ist.

5. γνώμην ποιούμενος wie c. 27, 5. Hiervon ist ὡς οὐ χαλεπὸν ἔτι ἐσόμενον als Inhalt des γνώμην ποιεῖσθαι abhängig gedacht.

6. ξυνειστήκει μάχη. S. z. V 17, 3. — τῶν μὲν. οἱ μὲν (ὁ μὲν) bezieht sich zuweilen auf den nächst vorhergehenden Begriff, während οἱ δὲ (ὁ δὲ) auf den entfernteren hinweist. — οἱ πρόσθεν, ἐπιόντες.

7. αὐτὸς ἐχώννυεν. αὐτὸς stimmt nicht zu dem Folgenden καὶ αὐτὸς ἐφειστήκει θεατῆς καὶ ἐπαυνέτης τοῦ ἔργου, weshalb Krüger statt

δυνατὰ αὐτῷ ἐφαίνετο καὶ ἀπὸ μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα καὶ ἐχώννου αὐτῷ πᾶς τις ἀντιλαμβανόμενος τοῦ ἔργου· καὶ αὐτὸς ἐφειστήκει θεατῆς καὶ ἐπαινέτης τοῦ ἕνυ προθυμίας περαινόμενου, κολαστῆς δὲ τοῦ ἐν τῷ παραχορήμα ἐκλιποῦς.

30 Τῇ μὲν δὴ πρώτῃ ἡμέρᾳ ὡς ἐπὶ στάδιον ἔχωσεν αὐτῷ ὁ στρατός. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν οἱ τε σφενδονῆται σφενδονῶντες ἐς τοὺς Ἰνδοὺς ἐκ τοῦ ἤδη κεχωσμένου καὶ ἀπὸ τῶν μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα ἀνέστειλλε τῶν Ἰνδῶν τὰς ἐκδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς χωννύοντας. καὶ ἐχώννου αὐτῷ ἐς τρεῖς ἡμέρας ξυνεχῶς τὸ χωρίον. τῇ τετάρτῃ δὲ βιασάμενοι τῶν Μακεδόνων οὐ πολλοὶ κατέσχον ὀλίγου γήλοφον ἰσόπεδον τῇ πέτρᾳ. καὶ Ἀλέξανδρος οὐδὲν τι ἐλινύων ἐπήγγε τὸ χῶμα, ξυνάψαι ἐθέλων τὸ χωννύμενον τῷ γηλόφῳ ὄντινα οἱ ὀλίγοι αὐτῷ ἤδη κατεῖχον.

2 Οἱ δὲ Ἰνδοὶ πρὸς τε τὴν ἀδιήγητον τόλμαν τῶν ἐς τὸν γήλοφον βιασαμένων Μακεδόνων ἐκπλαγέντες καὶ τὸ χῶμα ξυνάπτου ἤδη ὀρῶντες, τοῦ μὲν ἀπομάχεσθαι ἔτι ἀπέχοντο· πέμψαντες δὲ κήρυκα σφῶν παρ' Ἀλέξανδρον ἐθέλειν ἔφασκου ἐνδοῦναι τὴν πέτραν, εἰ σφισι σπένδοιτο. γνώμην δὲ ἐπεποίητο ἐν τῷ ἔτι διαμέλλοντι τῶν σπονδῶν διαγαγόντες τὴν ἡμέραν νυκτὸς ὡς ἕκαστοι διασκεδάννουσθαι ἐπὶ τὰ σφέτερα ἦδη. καὶ τοῦτο ὡς ἐπύθετο Ἀλέξανδρος, ἐνδιδῶσιν αὐτοῖς χρόνον τε ἐς τὴν ἀποχώρησιν καὶ τῆς φυλακῆς τὴν κίνησιν τὴν πάντῃ ἀφελεῖν. καὶ αὐτὸς ἔμενεν ἕστε ἤρξαντο τῆς ἀποχωρήσεως· καὶ ἐν τούτῳ ἀναλαβὼν τῶν σωματοφυλάκων καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἐς ἑπτακοσίους κατὰ τὸ

des ersten αὐτὸς εὐθύς zu lesen vorschlägt. — τοῦ ἐκλιποῦς. Ueber die Bedeutung des substantivischen Neutrums der Adjectiva s. z. V 7, 5.

Cap. 30.

1. οἱ σφενδονῆται σφενδονῶντες καὶ ἀπὸ τῶν μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα. S. c. 26, 5 οἱ τοξοὶ ἐκτοξεύσαντες καὶ βέλη ἀφιέμενα. — ἐλινύων, ein herodoteisches Wort. Vgl. Herod. VIII 71 ἐλινύων οὐδένα χρόνον οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας.

2. βιασαμένων. S. z. c. 26, 5. — ἐκπλαγέντες πρὸς, wie V 14, 2. — ξυνάπτου, τῷ γηλόφῳ. — ἀπο-

μάχεσθαι. S. z. c. 25, 7. — γνώμην δὲ ἐπεποίητο. γνώμην ποιῆσθαι heisst hier den Entschluss fassen wie III 19, 1. Anders oben c. 27, 5. 29, 5. — ἐν τῷ ἔτι διαμέλλοντι τῶν σπονδῶν. τὸ διαμέλλον „die Verzögerung“ bis zum Abschluss des Vertrags; während derselben glaubten sie in der Nacht ihre Flucht bewerkstelligen zu können. Ueber den Gebrauch des Participis s. z. V 7, 5. — ὡς ἕκαστοι. S. z. c. 25, 7. — ἦδη. S. z. c. 15, 5.

3. χρόνον τε καὶ ἀφελεῖν. Vgl. II 12, 5 τῇ μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ Λαρείου ξυγγραφεὶ Ἀλέξανδρος τῇ

ἐκλειμμένον τῆς πέτρας ἀνέρχεται ἐς αὐτὴν πρώτος, καὶ οἱ Μακεδόνες ἄλλος ἄλλῃ ἀνιμῶντες ἀλλήλους ἀνήσαν. καὶ 4 οὔτοι ἐπὶ τοὺς ἀποχωροῦντας τῶν βαρβάρων τροπόμενοι ἀπὸ ξυνθήματος, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐν τῇ φυγῇ ἀπέκτειναν· οἱ δὲ καὶ πεφοβημένως ἀποχωροῦντες κατὰ τῶν κρημνῶν ὄψαντες σφᾶς ἀπέθανον. εἶχετο τε Ἀλέξανδρον ἡ πέτρα ἡ τῷ Ἡρακλεῖ ἄπορος γενομένη, καὶ ἔθνευ ἐπ' αὐτῇ Ἀλέξανδρος καὶ κατεσκεύασε φρούριον, παραδοὺς Σισικόττω ἐπιμελεῖσθαι τῆς φρουρᾶς, ὃς ἐξ Ἰνδῶν μὲν πάσαι ἠτομολήκει ἐς Βάκτρα παρὰ Βῆσσον, Ἀλεξάνδρου δὲ κατασχόντος τὴν χώραν τὴν Βακτριαν ξυνεστράτευσεν αὐτῷ καὶ πιστὸς ἐς τὰ μάλιστα ἐφαίνετο.

Ἄρας δ' ἐκ τῆς πέτρας ἐς τὴν Ἀσσακητῶν χώραν ἐμ- 5 βάλλει. τὸν γὰρ ἀδελφὸν τὸν Ἀσσακηνοῦ ἐξηγγέλλετο τοὺς τε ἐλέφαντας ἔχοντα καὶ τῶν προσχώρων βαρβάρων πολλοὺς ξυμπεφευγῆναι ἐς τὰ ταύτη ὄρη. καὶ ἀφικόμενος εἰς Λύτρα πόλιν τῶν μὲν ἐνοικούντων οὐδένα καταλαμβάνει οὐδὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει· ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν Νεάρχον τε καὶ Ἀντίοχον τοὺς χιλιάρχους τῶν ὑπασπιστῶν ἐπέμπει· 6 καὶ Νεάρχῳ μὲν τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τοὺς φιλοὺς ἄγειν ἔδωκεν, Ἀντίοχῳ δὲ τὴν τε αὐτοῦ χιλιαρχίαν καὶ δύο ἐπὶ ταύτῃ ἄλλας. ἐστέλλοντο δὲ τὰ τε χωρία κατοφόμενοι καὶ εἰ πού τινες τῶν βαρβάρων ξυλλαβεῖν ἐς ἔλεγχον τῶν κατὰ τὴν χώραν, τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα δὴ τὰ ἀμφὶ τοὺς ἐλέφαντας ἐμελλεν αὐτῷ μαθεῖν.

Αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦδη ἦγε, καὶ ἡ 7 στρατιὰ αὐτῷ ὠδοποιεῖτο πρόσω ἰούσα ἄπορα ἄλλως ὄντα τὰ ταύτῃ χωρία. ἐνταῦθα ξυλλαμβάνει ὀλίγους τῶν βαρ-

βασιλικὴν θεραπείαν καὶ τὸν ἄλλον νόμον καὶ καλεῖσθαι βασιλίσσας. — τὸ ἐκλειμμένον τῆς πέτρας. Vgl. II 23, 2 τὸ κατερορημένον τοῦ τείχους. So können Participia und Adiectiva in substantivischer Bedeutung zur Bezeichnung einer Oertlichkeit gebraucht werden.

4. ἀπὸ ξυνθήματος. S. z. c. 4, 4.

5. χώρα hat hier wegen des Gegensatzes zu πέτρα die Bedeutung Flachland, denn auch der Aornos lag, wie oben erzählt, im Lande der Assacener.

6. Vor τοὺς φιλοὺς ist mit Gronovius καὶ eingeschoben (s. c. 25, 6.) — εἰ που. S. z. c. 17, 3. — τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα — ἐμελε, das was zu erfahren ihm am meisten am Herzen lag, ist durch einen selbständigen Satz hervorgehoben, der einem Satztheil (τῶν τε ἄλλων) angeschlossen ist. Einfacher war: τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα δὴ τῶν ἀμφὶ τοὺς ἐλέφαντας. Aehnlich VI 23, 1.

7. ὠδοποιεῖ ist statt des wenig gebräuchlichen handschriftlich überlieferten ὠδοποιεῖτο mit Krüger

βάρων, καὶ παρὰ τούτων ἔμαθεν ὅτι οἱ μὲν ἐν τῇ χώρᾳ Ἴνδοι παρὰ Ἀβισάρῃ ἀποπεφευγότες εἶεν, τοὺς ἐλέφαντας δὲ ὅτι αὐτοῦ κατέλιπον νέμεσθαι πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ Ἴνδῳ· καὶ τούτους ἠγγήσασθαι οἱ τὴν ὁδὸν ἐκέλευσεν ὡς ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας. εἰσὶ δὲ Ἴνδῶν πολλοὶ κνηγῆται τῶν ἐλεφάντων, καὶ τούτους σπουδῇ ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν Ἀλέξανδρος, καὶ τότε ἐθήρα ξὺν τούτοις τοὺς ἐλέφαντας· καὶ δύο μὲν αὐτῶν ἀπόλλυνται κατὰ κρημνοῦ σφᾶς ὀψαντες ἐν τῇ διώξει, οἱ δὲ ἄλλοι ξυλληφθέντες ἔφερόν τε τοὺς ἀμβάτας καὶ τῇ στρατιᾷ ξυνετάσσοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ὕλη ἐργασίμῃ ἐνέτυχε παρὰ τὸν ποταμόν, καὶ αὕτη ἐκόπη αὐτῷ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ ναῦς ἐποιήθησαν. καὶ αὗται κατὰ τὸν Ἴνδὸν ποταμὸν ἤγγοντο ὡς ἐπὶ τὴν γέφυραν ἦντινα Ἡφαιστίων καὶ Πεοδίκας αὐτῷ ἐξωκοδομηκότες πάλαι ἦσαν.

ARRIANOY
ANABASEΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

BIBAION ΠΕΜΠΤΟΝ.

1 Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἦντινα μεταξὺ τοῦ τε Κωφῆρος καὶ τοῦ Ἴνδοῦ ποταμοῦ ἐπῆλθεν Ἀλέξανδρος, καὶ Νύσαν πόλιν οἰκείσθαι λέγουσι· τὸ δὲ κτίσμα εἶναι Διονύσου· Διονύσου δὲ κτίσαι τὴν Νύσαν ἐπεὶ τε Ἴνδοὺς ἐχείρωσάτο, ὅστις δὴ οὗτος ὁ Διονύσος καὶ ὁπότε ἢ ὄθεν ἐπ' Ἴνδοὺς

hergestellt. — εἶεν — κατέλιπον. Der Wechsel des Modus beruht auf der Verschiedenheit der Auffassung beider Nebensätze. „Der Optativ stellt den Satz als Aussage des Meldenden hin, während der Indicativ die Tatsache als solche im Sinne des Schriftstellers auffasst“ (Sintenis). — κατέλιπον νέμεσθαι πρὸς τῷ ποταμῷ. Es ist also an die Jagd gezähmter Elefanten zu denken, welche von den Indern auf den Weideplätzen zurückgelassen waren.

9. ὕλη ἐργασίμῃ. ἐργασίμος steht hier, wie der Zusammenhang lehrt, im Sinne von νουπηγησίμος.

Buch V.

Cap. 1.

Alexander in Nysa. Er lässt aus Ehrfurcht vor Dionysos den Einwohnern Freiheit und Selbständigkeit.

1. ἦντινα — ἐπῆλθεν. Dieser Zug Alexanders ist IV. 22 erzählt und dorthin gehört eigentlich, was hier über Nysa und den Dionysoscult berichtet wird. — Νύσαν. Die Lage der Stadt lässt sich nicht näher bestimmen. — ἐπεὶ τε. Diese ionische Form (= ἐπεὶ) gebraucht vorzugsweise Herodot, Arrian nur hier.

ἰστροάτευσεν· οὐ γὰρ ἔχω συμβαλεῖν εἰ ὁ Θεβαίος Διόνυσος 2 ἐκ Θεβῶν ἢ ἐκ Τιμόλου τοῦ Ἀυδίου ὀρηθῆις ἐπ' Ἴνδοὺς ἦκε στρατιὰν ἄγων, τσαῦτα μὲν ἔθνη μάχμα καὶ ἄγνωστα τοῖς τότε Ἑλλήσιν ἐπελθῶν, οὐδὲν δὲ ἄλλο αὐτῶν ὅτι μὴ τὸ Ἴνδῶν βία χειρωσάμενος· πλήν γε δὴ ὅτι οὐκ ἀκριβῆ ἐξεταστὴν χρὴ εἶναι τῶν ὑπὲρ τοῦ θείου ἐκ παλαιοῦ μεμνημένων. τὰ γὰρ τοι κατὰ τὸ εἰκὸς ξυντιθέντι οὐ πιστά, ἐπειδὴν τὸ θεῖόν τις προσθή τῷ λόγῳ, οὐ πάντη ἄπιστα φαίνεται.

Ὡς δὲ ἐπέβη τῇ Νύσῃ Ἀλέξανδρος, ἐκπέμπουσι παρ' 3 αὐτὸν οἱ Νυσαῖοι τὸν κρατιστεύοντα σφῶν, ὄνομα δὲ ἦν αὐτῷ Ἀκουφίς, καὶ ξὺν αὐτῷ πρέσβεις τῶν δοκιμωτάτων τριάκοντα, δεησομένους Ἀλεξάνδρου ἀφεῖναι τῷ θεῷ τὴν πόλιν. παρελθεῖν τε δὴ ἐς τὴν σκηνὴν τὴν Ἀλεξάνδρου 4 τοὺς πρέσβεις καὶ καταλαβεῖν καθήμενον κεκοιμημένον ἐτι ἐκ τῆς ὁδοῦ ξὺν τοῖς ὄπλοις τοῖς τε ἄλλοις καὶ τὸ κράνος περιεκείμενον καὶ τὸ δόρυ ἔχοντα· θαυβῆσαι τε ἰδόντας τὴν ὄψιν καὶ πεσόντας ἐς γῆν ἐπὶ πολὺ σιγὴν ἔχειν. ὡς δὲ ἐξανέστησέ τε αὐτοὺς Ἀλέξανδρος καὶ θαρραεῖν ἐκέλευσε, τότε δὴ τὸν Ἀκουφίω ἀρξάμενον λέγειν ὤδε.

Ὡ βασιλεῦ, δέονται σου Νυσαῖοι εἶσαι σφᾶς ἐλευθέρους 5 τε καὶ αὐτονόμους αἰδοῖ τοῦ Διονύσου. Διόνυσος γὰρ ἐπειδὴ χειρωσάμενος τὸ Ἴνδῶν ἔθνος ἐπὶ θάλασσαν ὀπίσω κατήει τὴν Ἑλληνικὴν, ἐκ τῶν ἀπομάχων στρατιωτῶν, οἱ δὴ

2. Διόνυσος. Ueber die verschiedenen Dionysosagen vgl. II 16, 3. — Τιμόλου. Auf dem lydischen Berge Tmolus sollte der Sage nach Dionysos erzogen sein. — ὅτι μὴ (meist mit Particip.) steht nach vorausgegangener Negation im Sinne des attischen εἰ μὴ öfter auch bei Herodot. — πλήν γε δὴ erg. οἶδα aus dem vorhergehenden ἔχω συμβαλεῖν. Wie hier VII 1, 6. 23, 8. — τὰ γὰρ — ξυντιθέντι „denn das, was einem, der nach den Gesetzen der Wahrscheinlichkeit erwägt, unglücklich ist (erscheint)“. Am besten werden derartige Dative von Participien (ξυντιθέντι sc. τι) im Deutschen mit „wenn man“ aufgelöst. S. z. IV 2, 1 (ὀρηθῆντι). Zur Bedeutung von ξυντιθέναι (eig. „zusammenstellen“)

vgl. I 16, 2, wo τῷ λογισμῷ hinzugesetzt ist.

3. ἐπέβη τῇ Νύσῃ. ἐπιβαίνειν mit dem (seltneren) Dativ (statt des Genetiv) auch VII 3, 5.

4. παρελθεῖν. Der Uebergang aus der oratio recta in die obliqua so wie umgekehrt (s. z. c. 2, 4) ist sehr häufig. — τοῖς τε ἄλλοις (zu καθήμενον gehörig) καὶ περιεκείμενον. Verschiedene Wortarten werden öfter durch copulative oder adversative Partikeln verbunden. Vgl. c. 22, 2 ξὺν τε τῇ δυνάμει καὶ ἀναστήσαντες, ähnlich VI 24, 5. S. z. IV 5, 1. — περιεκείσθαι c. acc. (= περιτεθεισθαι) „bekleidet sein mit“. Vgl. das homerische ἐπιειμένος, ἀλκῆν (II. VII 164).

5. θάλασσα ἢ Ἑλληνικὴ (auch ἢ ἡμετέρα θάλ., ἦδε ἢ θάλ. oder ἢ

καὶ Βάκχοι αὐτῶ ἦσαν, κίττει τὴν πόλιν τήνδε μνημόσυνον τῆς αὐτοῦ πλάνης τε καὶ νίκης τοῖς ἔπειτα ἐβόμενον, καθάπερ οὖν καὶ σὺ αὐτὸς Ἀλεξάνδρειαν τε ἐκτίσας τὴν πρὸς Κανκάσῳ ὄρει καὶ ἄλλην Ἀλεξάνδρειαν ἐν τῇ Αἰγυπτίῳ γῆ, καὶ ἄλλας πολλὰς τὰς μὲν ἐκτίσας ἤδη, τὰς δὲ καὶ κτίσεις ἀνὰ χρόνον, οἷα δὴ πλείονα Διονύσου ἔργα ἀποδειξάμενος. Νῦσαν τε οὖν ἐκάλεσε τὴν πόλιν ὁ Διονύσος ἐπὶ τῆς τροφοῦ τῆς Νύσης καὶ τὴν χώραν Νυσαίαν· τὸ δὲ ὄρος ὃ τι περ πλησίον ἐστὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦτο Μηρόν ἐπωνόμασε Διονύσος, ὅτι δὴ κατὰ τὸν μῦθον ἐν μηρῶ τῷ τοῦ Διὸς ἠϋξήθη. καὶ ἐκ τούτου ἐλευθέρων τε οἰκοῦμεν τὴν Νῦσαν καὶ αὐτοὶ αὐτόνομοι καὶ ἐν κόσμῳ πολιτεύοντες· τῆς δὲ ἐκ Διονύσου οἰκίσεως καὶ τότε σοι γενέσθω τεκμήριον· κίττος γὰρ οὐκ ἄλλη τῆς Ἰνδῶν γῆς φρόμενος παρ' ἡμῖν φύεται.

2 Καὶ ταῦτα πάντα Ἀλεξάνδρῳ πρὸς θυμοῦ ἐρίγγετο ἀκούειν καὶ ἠθέλε πιστὰ εἶναι τὰ ὑπὲρ τοῦ Διονύσου τῆς πλάνης μυθεύμενα· καὶ κτίσμα εἶναι Διονύσου τὴν Νῦσαν ἠθέλεν, ὡς ἤδη τε ἤκειν αὐτὸς ἐνθα ἦλθε Διονύσος καὶ ἐπ' ἐκεῖνα ἂν ἐλθεῖν Διονύσου· οὐδ' ἂν Μακεδόνας τὸ πρόσσω ἀπαξιῶσαι συμπονεῖν οἱ ἔτι κατὰ ζῆλον τῶν Διονύσου ἔργων.

ἐντὸς θαλάσσης = *mare internum*) ist das mittelländische Meer. — Βάκχοι hiessen die begeisterten Verehrer des Dionysos, die ihn als bacchischer Chor auf seinen Zügen begleiteten; die rasenden Weiber, welche sich ebenfalls im Gefolge des Gottes befanden, hiessen Βάκχαι, Μαινάδες, Θυιάδες. — ἀνὰ χρόνον = *temporibus decursu*. — οἷα δὴ mit Particip gebraucht Arrian nach dem Vorgange Herodots sehr häufig für das attische αὐτε δὴ. Wie hier c. 2. 6.

6. ἐπὶ τῆς. Nach den Verben des Nennens findet sich (namentlich bei Herodot) öfter ἐπὶ (statt des gewöhnlicheren ἀπὸ) gebraucht. Vgl. V 19, 5 ἐπ' ὅπου καὶ τὸ ὄνομα ἔφερε, VII 20, 4 und Herod. I 14 ὁ ἀργυρὸς θρόνος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλεῖται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος. — καὶ τοῦτο gehört nur zu ἐπωνόμασε (= καὶ τοῦτο ἐπωνόμασε, Μηρόν καλῶν). — Μηρόν. Meros, altindisch Meru, (Name des heiligen Götter-

bergs der Inder), hiessen die höchsten Schneegipfel des Himalaja, da wo er an seinem Nordwestende mit der von Osten nach Westen streichenden Kette des Parapamisos sich kreuzt. — Nach der gewöhnlichen Sage übergab Zeus den Dionysos dem Hermes, welcher ihn den Nymphen von Nysa (nicht einer Nympe Nysa) zur Aufzucht übergab. — ἠϋξήθη. Nach der Sage ward Dionysos in der Lende des Zeus zur Geburt gezeitigt.

Cap. 2.

1. πρὸς θυμοῦ. S. z. IV 12, 1. — ὡς—ἤκειν „damit erschonjetzt dahin, wohin D., gekommen sei d. h. gekommen zu sein schein“. Krüger. Vgl. VI 19, 3 (ὡς πεπλευνένοι). — ἐπ' ἐκεῖνα τινὸς eig. „jenseits des“ hier: über Dionys hinaus. S. z. IV 3, 6. — οὐδέ. S. z. IV 9, 4. — ἀπαξιῶσαι hängt von einem aus ἠθέλε vorgeschwebenden ἐνόμιζε ab. — κατὰ ζῆλον τῶν Δ.

καὶ δίδωσιν ἐλευθέρους τε εἶναι τοὺς οἰκίτορας τῆς Νύσης 2 καὶ αὐτονόμους. ὡς δὲ καὶ τοὺς νόμους ἐπέθετο αὐτῶν καὶ ὅτι πρὸς τῶν ἀρίστων τὸ πολίτευμα ἔχεται, ταῦτά τε ἐπήνεσε καὶ ἠξίωσε τῶν τε ἱππέων οἱ ξυμπέμψαι ἐς τριακοσίους καὶ τῶν προεστῶτων τοῦ πολιτεύματος, ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ τριακόσιοι, ἑκατὸν τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξαμένους. Ἀκουφιν δὲ εἶναι τὸν ἐπιλεγόμενον, ὅντινα καὶ ὑπαρχον τῆς χώρας τῆς Νυσαίας κατέστησεν αὐτός. τὸν δὲ Ἀκουφιν ταῦτα 3 ἀκούσαντα ἐπιμεδιάσαι λέγεται τῷ λόγῳ· καὶ Ἀλέξανδρον ἐρέσθαι ἐφ' ὅτι ἐρέλασεν· ἀποκρίνασθαι δ' Ἀκουφιν· καὶ πῶς ἂν, ὦ βασιλεῦ, μία πόλις ἑκατὸν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἐρημωθεῖσα ἔτι καλῶς πολιτεύοιτο; ἀλλὰ σὺ, εἰ σοι μέλει Νυσαίων, τοὺς ἱππέας μὲν ἀγεσθαι τοὺς τριακοσίους καὶ εἰ βούλει, ἔτι τούτων πλείονας· ἀντὶ δὲ τῶν ἑκατῶν, οὕστινας τοὺς ἀρίστους ἐπιλέξει σὺ κελύεις, διπλασίους τῶν ἄλλων τῶν κακῶν ἀγεσθαι, ἵνα σοι καὶ αὐτῶν ἀφικόμενῳ δεῦρο ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ κόσμῳ φανεῖν ἢ πόλις. ταῦτα λέγοντα, λέγειν γὰρ δόξει φρόνιμα, πείσαι Ἀλέξανδρον. καὶ τοὺς 4 μὲν ἱππέας ξυμπέμψαι οἱ ἐκέλευσε, τοὺς δὲ ἑκατὸν τοὺς ἐπιλέκτους μηκέτι αἰτῆσαι, ἀλλὰ μηδ' αὐτῶν ἄλλους· τὸν δὲ παῖδα ἄρα τοῦ Ἀκουφίου καὶ τῆς θυγατρὸς τὸν παῖδα ξυμπέμψαι αὐτῷ Ἀκουφιν.

Ἀλέξανδρον δὲ πόθος ἔλαβεν ἰδεῖν τὸν χῶρον ὅπου τινα 5 ὑπομνήματα τοῦ Διονύσου οἱ Νυσαῖοι ἐκόμπαζον. ἐλθεῖν τε ἐς τὸ ὄρος τὸν Μηρόν ζῆν τοῖς ἐταίροις τοῖς ἱππεῦσι καὶ τῷ περικῶ ἀγῆματι καὶ ἰδεῖν κισσοῦ τε ἀνάπλεων καὶ

ἔργων. Vgl. VII 14, 4 κατὰ ζῆλον Ἀχιλλέως.

2. ἐλευθέρους εἶναι. Der Acc. c. Inf. nach δίδοναι auch I 19, 6 αὐτοῦ δὲ Μιλησίους ἐλευθέρους εἶναι ἔδοκεν. Ebenso II 25, 1.

3. ἀγεσθαι. S. z. IV 20, 3 (παράδοξαι). — οὕστινας als welche. — φανεῖν, nach attischem Sprachgebrauch erwarteten wir den Coniunctiv (φανῆ), der auch wol hier herzustellen sein möchte. Doch s. z. c. 6, 6.

4. ἐκέλευσε. Concinner wäre κελύσαι (so steht gleich im Folg. αἰτῆσαι), doch s. z. c. 1, 4 (περιελθεῖν). — μηκέτι. Arrian (wie spätere Schriftsteller) gebraucht öfter

μή, wo ein Attiker οὐ gesetzt haben würde (demgemäss auch μηκέτι statt οὐκέτι); so erwarteten wir gleich im Folg. statt ἀλλὰ μηδ' vielmehr ἀλλὰ οὐδ'. Vgl. VI 21, 3. S. z. IV 9, 4.

5. πόθος ἔλαβεν. Herodoteische Wendung; wie hier I 3, 5. Vgl. Herod. I 165 ἔλαβε αὐτοῦς πόθος τῆς πόλιος. — τοῖς ἐταίροις τοῖς ἱππεῦσι. Gewöhnlich führt die ganze schwere makedonische Reiterei den Beinamen ἐταῖροι, eine ehrenvolle Benennung (Waffenbrüder), da sie ganz aus Makedonern bestand; hier ist wol nur das sogen. ἄγῆμα (= ἰλη βασιλική) d. i. die königliche Reitergarde zu verstehen. S.

δάφνης τὸ ὄρος καὶ ἄλση παντοία ὕλη σύσκια, καὶ θήρας
 6 ἐν αὐτῷ εἶναι θηρίων παντοδαπῶν. καὶ τοὺς Μακεδόνας
 ἠδέως τὸν κισσὸν ἰδόντας, οἷα δὴ διὰ μακροῦ ὀφθέντα (οὐ
 γὰρ εἶναι ἐν τῇ Ἰνδῶν χώρα κισσόν, οὐδὲ ἵνα περ αὐτοῖς
 ἄμπελοι ἦσαν) στεφάνους σπουδῇ ἀπ' αὐτοῦ ποιήσασθαι καὶ
 στεφανώσασθαι ὡς εἶχον ἐφρμυοῦντας τὸν Διόνυσον τε καὶ
 τὰς ἐπωνυμίας τοῦ θεοῦ ἀνακαλοῦντας. θῦσαι τε αὐτοῦ
 Ἀλέξανδρον τῷ Διονύσῳ καὶ εὐαχρηθῆναι ὁμοῦ τοῖς ἑταίροις.
 7 οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, εἰ δὴ τῷ πιστὰ καὶ ταῦτα, πολ-
 λούς τῶν ἀμφ' αὐτὸν τῶν οὐκ ἡμελημένων Μακεδόνων τῷ
 τε κισσῷ ἐστεφανωμένους καὶ ὑπὸ τῇ κατακλῆσει τοῦ θεοῦ
 κατασχεθῆναι τε πρὸς τοῦ Διονύσου καὶ ἀνευᾶσαι τὸν θεὸν
 καὶ βακχεῦσαι.

3 Καὶ ταῦτα ὅπως τις ἐθέλει ὑπολαβὼν ἀπιστεῖτω ἢ
 πιστεῖτω. οὐ γὰρ ἔργως Ἐρατοσθένει τῷ Κυρηναίῳ πάντῃ

z. IV 24, 1. — ἄλση παντοία ὕλη
 σύσκια ist nach Krügers Besserung
 geschrieben statt des handschrift-
 lichen: παντοία καὶ ἰδεῖν σύσκιον.
 Vgl. VII 20, 3 und Ind. 22, 7 ἢ
 ἠήσος ὕλη παντοία σύσκιος. Noch
 jetzt sind die Ausläufer und Ab-
 dachungen des Hindukusch mit Ur-
 wald bedeckt, worunter Bäume von
 riesiger Höhe und hohem Alter;
 hier finden sich auch heute noch
 die verschiedensten Gattungen von
 wilden Tieren. Vgl. Plin. VI 21.

6. οἷα δὴ mit Partic. s. z. c. 1. 5.
 — διὰ μακροῦ oppos. δι' ὀλίγον
 nach kurzer Zeit. Wie hier I
 9, 3 οἱ Ἀθηναῖοι τὴν δῦναμιν οὐ
 διὰ μακροῦ τὴν πάλαι ἀνέλαβον.
 S. z. IV 26, 2. — ὡς εἶχον. S. z.
 IV 2, 3. — ἐπωνυμίας wie Δημάτος,
 Εὐβίου, Βακχίου, Βρόμιος, Ἀν-
 αῖος, Γαῦχος.

7. οἱ δὲ „noch andere“ ist gesetzt,
 als wenn etwa οἱ μὲν ταῦτα vor-
 ausgegangen wäre. Ganz wie hier
 VII 1, 2. III 28, 7. I 5, 1 (ἐνθα δὴ
 ἀγγελοι ἀφίκοντο αὐτῷ Κλεῖτον
 ἀφροσάνα ἀγγέλλοντες καὶ Γλαυ-
 κίαν προσκεχωρημένοι αὐτῷ, οἱ δὲ
 καὶ τοὺς Ἀναραίας ἐπιδήσεσθαι
 αὐτῷ κατὰ τὴν πορείαν ἐξηγγέλλον.
 — τῶν οὐκ ἡμελημένων haud
 ignobilium, steht ebenso II 10, 7.
 VII 24, 2. — καὶ ὑπὸ τῇ παρα-

κλῆσει τοῦ θεοῦ unter Anrufung
 des Gottes; vgl. Plut. Them. 13
 οἱ πολλοὶ τὸν θεὸν ἅμα κοινῇ κατε-
 κεικόνοντο φωνῇ. — κατασχεθῆναι.
 Dieser im Attischen nicht übliche
 Aorist findet sich noch VII 22, 2.
 — ἀνευᾶσαι. Suidas: ἀνευᾶζειν, τὸ
 εὐοῖ ἄσαι. ἔστι δὲ τοῦτο ὕμνος τῆς
 Διονύσου. Zur Sache vgl. Curtius
 VIII 10, 15 credo equidem non di-
 vino instinctu sed lascivia esse pro-
 vectos ut passim hederæ ac vitium
 folia decerperent redimitique fronde
 toto nemore similes bacchantibus
 vagarentur.

Cap. 3.

Alexander überschreitet den
Indos.

1. Ἐρατοσθένει. Eratosthenes aus
 Kyrene (geb. 276 v. Chr.) wurde
 wegen der Vielseitigkeit seiner um-
 fassenden Kenntnisse zum Vorsteher
 der berühmten Alexandrinischen Bi-
 bliothek berufen (236 v. Chr.). Er
 ist der Begründer einer wissenschaftli-
 chen Behandlung der Erdkunde.
 Seinem Hauptwerk, welches den
 Titel γεωγραφικά oder γεωγραφου-
 μενα führte, scheint Arrian seine
 Mitteilungen entnommen zu haben,
 indem er ihn als die glaubwürdigste
 Quelle seiner indischen Nachrichten

ξυμφέρομαι, ὃς λέγει πάντα ὅσα ἐς τὸ θεῖον ἀναφέρεται
 ἐκ Μακεδόνων πρὸς χάριν τῇ Ἀλεξάνδρου ἐς τὸ ὑπέρογκον
 ἐπιφημισθῆναι. καὶ γὰρ καὶ σπῆλαιον λέγει ἰδόντας ἐν 2
 Παραπαμισάδαις τοὺς Μακεδόνας καὶ τινα μῦθον ἐπιχώριον
 ἀκούσαντας ἢ καὶ αὐτοὺς ξυνθέντας φημίσαι ὅτι τοῦτο ἄρα
 ἦν τοῦ Προμηθέως τὸ ἄντρον, ἵνα ἐδέδετο, καὶ ὁ ἀετὸς ὅτι
 ἐκεῖσε ἐφοῖτα δαισόμενος τῶν σπλάγγων τοῦ Προμηθέως,
 καὶ ὁ Ἡρακλῆς ὅτι ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὸν τε ἀετὸν ἀπ-
 ἔπεινε καὶ τὸν Προμηθεῖα τῶν δεσμῶν ἀπέλυσε. τὸν δὲ 3
 Καύκασον τὸ ὄρος ἐκ τοῦ Πόντου ἐς τὰ πρὸς ἕω μέρη τῆς
 γῆς καὶ τὴν Παραπαμισαδῶν χώραν ὡς ἐπὶ Ἰνδοὺς μετάγειν
 τῷ λόγῳ τοὺς Μακεδόνας, Παραπάμισον ὄντα τὸ ὄρος αὐ-
 τοὺς καλοῦντας Καύκασον τῆς Ἀλεξάνδρου ἕνεκα δόξης, ὡς
 ὑπὲρ τὸν Καύκασον ἄρα ἐλθόντα Ἀλέξανδρον. ἐν τε αὐτῇ 4
 τῇ Ἰνδῶν γῇ βοῦς ἰδόντας ἐγκεινανμένης ῥόπαλον τεμηριοῦ-
 σθαι ἐπὶ τῷδε ὅτι Ἡρακλῆς ἐς Ἰνδοὺς ἀφίκετο. ὅμοια δὲ
 καὶ ὑπὲρ Διονύσου τῆς πλάνης ἀπιστεῖ Ἐρατοσθένης· ἐμοὶ
 δ' ἐν μέσῳ κείσθων οἱ ὑπὲρ τούτων λόγοι.

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀφίκετο ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, 5
 καταλαμβάνει γέφυραν τε ἐπ' αὐτῷ πεποιτημένην πρὸς Ἡρα-
 στίωνος καὶ πλοῖα πολλά μὲν μικρότερα, δύο δὲ τριακοντό-
 ρους, καὶ παρὰ Ταξίλου τοῦ Ἰνδοῦ δῶρα ἦγοντα ἀργυρίων
 μὲν τάλαντα ἐς διακόσια, ἱερεῖα δὲ βοῦς μὲν τρισχιλίας,
 πρόβατα δὲ ὑπὲρ μύρια, ἐλέφαντας δὲ ἐς τριάκοντα· καὶ 6

bezeichnet. Vgl. c. 6, 2. — πάντα
 — ἀναφέρεται „quidquid a Mace-
 donibus ad deum referatur auctorem
 eique tribuatur tanquam ab ipso
 profectum, id in gratiam Alexandri
 inimmensum laudibus elatum fuisse“
 ut scilicet auferent famam operum
 eius. Vgl. Livius praef. § 2 datur
 haec venia antiquitati ut miscendo
 humana divinis primordia urbium
 augustiora faciat.

2. καὶ γὰρ καί. S. z. IV 8, 2. —
 ἄρα begreiflich; ἄρα hat den
 Begriff des aus einem entweder als
 Tatsache vorliegenden oder ange-
 nommenen Fall Ersichtlichen.
 Wie hier c. 5, 3. VII 18, 6. —
 Προμηθέως. Indica V 11. καὶ τι
 καὶ ἄντρον ἐπιφρασθέντες ἐν Παρα-
 παμισάδαις τοῦτο ἔφρασαν ἐκεῖνο
 εἶναι τοῦ Προμηθέως τοῦ Τιτηῶς

τὸ ἄντρον, ἐν ὅτῳ ἐκρέματο ἐπὶ
 τῇ κλοπῇ τοῦ πυρός. — ὁ ἀετὸς.
 Der Artikel zur Bezeichnung von
 etwas notorisch Bekanntem. Vgl.
 VII 7, 3 (τὸ ὄνομα), VII 3, 6.
 12, 6.

3. μετάγειν. Beachte μετά. —
 Παραπάμισον. S. z. IV 22, 4. —
 αὐτοὺς erneuert Μακεδόνας. —
 τῆς — δόξης. Vgl. c. 5, 3. — ὡς
 — ἐλθόντα. Ueber ὡς mit dem Acc.
 absol. s. z. IV 2, 2.

4. τεμηριοῦσθαι ἐπὶ. Mit ein-
 fachen Dativ VI 26, 4. — ἐν μέσῳ
 κείσθων. Vgl. lat. in medio relin-
 quere. Eine andere Bedeutung hat
 die Wendung VI 26, 8.

5. γεφυραν. S. IV 30, 9. — μι-
 κρότερα. Diese ionische Form ist
 nicht selten bei Arrian.

ἰππεὶς δὲ ἑπτακόσιοι αὐτῷ Ἰνδῶν ἐς ξυμμαχίαν παρὰ Ταξίλου ἦγον· καὶ πόλιν Τάξιλα, τὴν μεγίστην μεταξὺ Ἰνδοῦ τε ποταμοῦ καὶ Ὑδάσπου, ὅτι αὐτῷ Ταξίλης ἐνδίδωσιν. ἐνταῦθα θύει Ἀλέξανδρος τοῖς θεοῖς ὅσοις αὐτῷ νόμος καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικὸν καὶ ἰππιπὸν ἐπὶ τῷ ποταμῷ· καὶ γίγνεται αὐτῷ ἐπὶ τῇ διαβάσει τὰ ἱερά.

4 Ὁ δ' Ἰνδὸς ποταμὸς ὅτι μέριστος ποταμῶν ἐστὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν τε καὶ τὴν Εὐρώπην, πλὴν Γάγγου, καὶ τούτου Ἰνδοῦ ποταμοῦ, καὶ ὅτι αἱ πηγαὶ εἰσὶν αὐτῷ ἐπὶ τάδε τοῦ ὄρους τοῦ Παραπαμίσου ἢ Κανκᾶσου, καὶ ὅτι ἐκδίδωσιν εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν τὴν κατὰ Ἰνδοὺς ὡς ἐπὶ νότον ἄνεμον, καὶ ὅτι δίστομος ἐστὶν ὁ Ἰνδὸς καὶ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ ἀμφοτέραι τεναγῶδεις, καθάπερ αἱ πέντε τοῦ Ἴστρου, καὶ ὅτι Δέλτα ποιεῖ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἰνδῶν γῆ τῷ Αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον καὶ τοῦτο Πάτταλα καλεῖται Ἰνδῶν φωνῇ, ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ Ἰνδοῦ, τὰ μάλιστα οὐκ ἀμφίλογα, καὶ ἐμοὶ ἀναγεγράφθω. ἐπεὶ καὶ ὁ Ὑδάσπης καὶ Ἀκείνης καὶ Ὑδραώτης καὶ Ὑφασίς, καὶ οὗτοι Ἰνδοὶ ποταμοὶ ὄντες, τῶν μὲν ἄλλων τῶν Ἀσιανῶν ποταμῶν πολὺ τι κατὰ μέγεθος ὑπερφέρουσι· τοῦ Ἰνδοῦ δὲ μείονες εἰσὶ καὶ

6. Ταξίλου. S. z. IV 29, 6. — ἱερεῖα als Schlachtvieh. — Ὑδάσπου. Der Hydaspes (j. Behat, sanskr. Vitasta) im Pentschab ist ein Nebenfluss des Akesines und somit des Indos, vgl. VI 14, 5. — καὶ ὅτι ἐνδίδωσι. ὅτι hängt von καταλαμβάνει (5) ab, bei welchem Verb etwa ἀγγελίαν vorschwebt (καταλαμβάνει ἀγγελίαν = πυνθάνεται). Von diesem Gesamtbegriff ist πόλις als Object abhängig gemacht, das eigentlich Subject des Nebensatzes ist (Anticipatio). — τοῖς θεοῖς. Vgl. III 25, 1 καὶ ἐνταῦθα διατίρας ἡμέρας δέκα καὶ θύσας τοῖς θεοῖς ὡς νόμος καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ποιήσας ἐπὶ Παρθυαίους ἦγεν. — ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἰππιπὸν. S. z. IV 4, 1. — ἐπὶ τῇ διαβάσει die zum Zweck des Uebergangs angestellten Opfer. S. z. IV 4, 3.

Cap. 4.

1. ἐπὶ τάδε τοῦ. S. z. IV 3, 6. — Παραπαμίσου. Gemeint ist der süd-

liche Abhang des Parapamisos. — ἢ Κανκᾶσου. S. c. 5, 3. — ἐκδίδωσι sc. τὸ ὕδωρ. — δίστομος. Strabo 15, 1 p. 690 ὁ δὲ Ἰνδὸς δυοὶ στόμασι εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἐκπίπτει θάλατταν ἐμπεριλαμβάνων τὴν Πατταληνὴν καλουμένην χώραν παραπλησίαν τῇ κατ' Αἰγυπτὸν Δέλτα. — Ueber die 5 Istermündungen s. z. I 3, 3. — Πάτταλα. Das Indus-Delta heisst bei den Alten Πατταληνὴ (5. vorherg. Anmerk.) nach seiner Hauptstadt Patala (Sanskrit. *patala* = Niederung, s. z. VI 17, 2). Wie die Flussspaltungen und Mündungen sehr wechseln, so lässt sich auch ihre Zahl, von Ptolem. VII 1 auf 7 angegeben, verschieden bestimmen. Nach neueren Reiseberichten bildet das Indus-Delta eine weite Morastfläche von 70—80 engl. Meilen in der Breite, die streckenweise dicht mit Tamarisken bewachsen und im ganzen schwach bevölkert ist.

2. ἐπεὶ καὶ. S. z. IV 9, 9. — ὁ Ὑδάσπης. Der (bekannte) Hydaspes.

πολὺ δὴ μείονες, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ Ἰνδὸς τοῦ Γάγγου. Κτησίας μὲν, εἰ δὴ τῷ ἰκανὸς καὶ Κτησίας ἐς τεκμηρίωσιν, ἵνα μὲν στενωτάτος αὐτὸς αὐτοῦ ὁ Ἰνδὸς ἐστὶ, τεσσαράκοντα σταδίου ὅτι διέχουσιν αὐτῷ αἱ ὄχθαι· ἵνα δὲ πλατύτατος καὶ ἑκατόν· τὸ πολὺ δὲ εἶναι αὐτοῦ τὸ μέσον τούτων.

Τοῦτον τὸν ποταμὸν τὸν Ἰνδὸν ὑπὸ τὴν ἑῷ διέβαινε ἔξ ἂν τῇ στρατιᾷ Ἀλέξανδρος ἐς τῶν Ἰνδῶν τὴν γῆν· ὑπὲρ ὧν ἐγὼ οὔτε οἷς τισὶ νόμοις διαχωρῶνται ἐν τῇδε τῇ ξυγγραφῇ ἀνεγράφα, οὔτε ζῶα εἰ δὴ τινα ἄτοπα ἢ χώρα αὐτοῖς ἐκφέρει, οὔτε ἰχθύας ἢ κήτη ὅσα ἢ οἶα ὁ Ἰνδὸς ἢ ὁ Ὑδάσπης ἢ ὁ Γάγγης ἢ οἱ ἄλλοι Ἰνδῶν ποταμοὶ φέρουσιν, οὐδὲ τοὺς μύρμηκας τοὺς τὸν χρυσὸν σφισιν ἐργαζομένους, οὐδὲ τοὺς γρύπας τοὺς φύλακας, οὐδὲ ὅσα ἄλλα ἐφ' ἡδονῇ μάλόν τι πεποίηται ἢ ἐς ἀφήγησιν τῶν ὄντων, ὡς τάγε κατ' Ἰνδοὺς ὅσα ἂν ἄτοπα ψεύσονται, οὐκ ἐξελεγχθησόμενα πρὸς οὐδαμῶν. ἀλλὰ Ἀλέξανδρος γὰρ καὶ οἱ ἔξ ἂν τούτῳ στρα- τεύσαντες τὰ πολλὰ ἐξήλεγξαν, ὅσα γε μὴ καὶ αὐτῶν ἐστὶν οὐ ἐψεύσαντο· ἀχρύσους τε εἶναι Ἰνδοὺς ἐξήλεγξαν, ὅσους γε δὴ Ἀλέξανδρος ἔξ ἂν τῇ στρατιᾷ ἐπῆλθε, πολλοὺς δὲ ἐπῆλθε, καὶ ἦμιστα χιλιῶντας κατὰ τὴν διάταν· ἀλλὰ μεγά- λους τὰ σώματα, οἷους μεγίστους τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν,

— ὅπου quandoquidem. — Κτησίας μὲν erg. ἀναγράφει (aus ἀναγεγράφθω). Zu μὲν, welchem kein δέ entspricht, ist etwa als Gegensatz zu denken: ἄλλοι δὲ ἄλλα ἀναγράφουσι. S. z. c. 11, 3. — καὶ Κτησίας ἰκανὸς ἐς τεκμηρίωσιν. Die mit Sagen und Märchen verwebten indischen Nachrichten (Ἰνδικά) des Ktesias erschienen schon den Alten wenig zuverlässig. Vgl. Arist. H. A. VIII 28 ὡς φησι Κτησίας, οὐκ ἂν ἀξιόπιστος und de gen. anim. II 2 Κτησίας — φανερός ἐστὶ ἐψευσμένους. — στενωτάτος αὐτοῦ. Vgl. III 4, 2 ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τὸ ὕδωρ ἐπιθερμότερον ἐστὶ ἐπὶ μέσας νυκτας, μέσον δὲ νυκτῶν ἑαυτοῦ θερμότερον. So findet sich häufig der Genetiv des Reflexivs beim Superlativ um zu bezeichnen, dass dem Substantiv mit sich selbst d. h. seinem gewöhnlichen oder normalen Verhältnis (= ἑαυτοῦ) verglichen, die ausgesagte Eigenschaft im höchsten Grade

zukomme. Wie hier VI 18, 5; so steht αὐτοῦ auch nach μέσως V 20, 9. — τεσσαράκοντα. Vgl. mit dieser Angabe c. 20, 10. VI 14, 5. — τὸ πολὺ — τὸ μέσον τούτων, die grösste Strecke desselben habe eine Mittelbreite von 70 Stadien (= 3 1/2 Stund.)⁴. Die Breite des Indus wird sehr verschieden angegeben, selbst da, wo sie am grössten ist, soll sie nicht mehr als 20 Stad. (= 1 Stund.) betragen. Vgl. VI 14, 5.

3. ἐν τῇδε τῇ ξυγγραφῇ. Vgl. c. 5, 1. — οὔτε ζῶα εἰ δὴ τινα s. c. 5, 1. — μύρμηκας. Ueber die goldgrabenden Ameisen und die goldhütenden Greife, so wie über die Deutung dieser Sagen s. die Anmerkung zu Herod. III 102. — ὡς — οὐκ ἐξελεγχθησόμενα. Ueber ὡς mit dem sogen. Acc. absol. (statt des Genetivs) s. z. IV 4, 2. — οὐδαμῶν, ionische Form (= οὐδέναον).

4. ἀλλὰ — γὰρ. S. z. IV 3, 1. — ἐστὶν οἷ. S. z. IV 9, 2. — οἷους μεγίστους. οἷος hat (wie ὅσος und

πενταπήχεις τοὺς πολλοὺς ἢ ὀλίγον ἀποδέοντας· καὶ μελαν-
τέρους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πλὴν Αἰθιοπῶν, καὶ τὰ πο-
λέμια πολὺ τι γενναιοτάτους τῶν γε δὴ τότε ἐποίκων τῆς
5 Ἀσίας. τὸ γὰρ Περσῶν τῶν πάλαι, ξὺν οἷς ὀρμηθεὶς Κύρος
ὁ Καμβύσου Μήδους τε τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας ἀφείλετο καὶ
ἄλλα ἔδνη τὰ μὲν κατεστρέψατο, τὰ δὲ προσχωρήσαντά οἱ
ἐκόντα κατέσχευ, οὐκ ἔχω ἀτρεκῶς ὡς γε δὴ πρὸς τὰ Ἰνδῶν
ξυμβαλεῖν. καὶ γὰρ καὶ Πέρσαι τότε πένητες τε ἦσαν καὶ
χώρας τραχείας οἰκήτορες, καὶ νόμιμά σφισιν ἦν οἷα ἐγγυ-
τάτω εἶναι τῇ Λακωνικῇ παιδεύσει. τὸ δὲ τραῦμα τὸ γενό-
μενον Πέρσαις ἐν τῇ Σκυθικῇ γῆ οὐδὲ τοῦτο ἔχω ἀτρεκῶς
ξυμβαλεῖν πότρεα δυσχωρίαις ξυννεχθεῖσιν ἢ τιμ ἄλλη Κύρου
ἀμαρτία ξυνέβη ἢ Σκυθῶν γε τῶν ταύτη κακίους τὰ πολέ-
μια Πέρσαι ἦσαν.

5 Ἄλλ' ὑπὲρ Ἰνδῶν ἰδίᾳ μοι γεγράφεται ὅσα πιστότατα
ἐς ἀφήγησιν οἱ τε ξὺν Ἀλεξάνδρῳ στρατεύσαντες καὶ ὁ ἐκ-
περιπλεύσας τῆς μεγάλης θαλάσσης τὸ κατ' Ἰνδοῦς Νέαρχος,

ὡς) beim Superlativ verstärkende Kraft. Wie hier III 4, 2 ἐν μὲν γὰρ μεσημβρία ψυχρόν τὸ ὕδωρ γενναμῆνο τε καὶ ἐτι μᾶλλον ἀναμῆνο οἷον ψυχρότατον. — πολὺ τι γενναιοτάτους. Zum Superlativ s. z. IV 25, 3.

5. τὸ γὰρ. Es schwebt ἔθνος vor. — Μήδους — ἀφείλετο 559 v. Chr. Vgl. Herod. I 130 Ἀστυάγης μὲν νῦν βασιλεύσας ἐπ' ἕτα πεντε καὶ τριήκοντα οὕτω τῆς βασιλείης κατεπαύθη, Μῆδοι δὲ ὑπέκνυσαν Πέρσῃσι. — ὡς γε δὴ πρὸς τὰ Ἰ. „wenigstens verglichen mit“. Gedanke: Die alten Perser kann ich, so abgehärtet und tapfer sie waren, doch nicht ganz unbedenklich mit den Indern vergleichen, weil ich nicht weiss, ob sie ihre Niederlage im Skythenlande in Folge einer fehlerhaften Heeresleitung oder deshalb erlitten haben, weil sie den Skythen an Tapferkeit nachstanden. — καὶ γὰρ καὶ. S. z. IV 8, 2. — Πέρσαι — πένητες ἦσαν. Sitten und Lebensweise der Perser der alten Zeit rühmt auch Xen. Cyrop. VII 5, 67 Πέρσαι τοὺς οἰκοὶ κακοβιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτερα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς

χώρας τραχύτητα καὶ διὰ τὸ ἀτυχεῖν εἶναι. — οἷα ἐγγυτάτω εἶναι. Ueber die Bedeutung von οἷος mit Infin. s. z. IV 3, 2. — τραῦμα (ion. τραῦμα) Niederlage gebraucht Herodot öfter in dieser Bedeutung. Zur Sache vgl. IV 11, 9. — οὐδὲ τοῦτο ἔχω — ξυμβαλεῖν. ξυμβαλεῖν steht hier in derselben Bedeutung wie in der ähnlichen Stelle c. 7, 1 (= erraten). — δυσχωρίαις ξυννεχθεῖσιν „in ungünstige Stellung geraten“. Construction und Bedeutung des Verbs hier ganz ungewöhnlich, da auch Arrian nach dem Vorgange Herodots ξυννεχθεῖσιν überall sonst unpersönlich in der Bedeutung von συνέβη gebraucht (IV 14, 4). — ἢ τιμ ἄλλη ἀμαρτία ist in Gegensatz zu ξυννεχθεῖσιν (sc. Πέρσαις) gesetzt; beide Dative geben die Ursache an. Ueber die Verbindung verschiedener Wortarten s. z. VI 21, 4.

Cap. 5.

Geographische Beschaffenheit Asiens. Seine Gebirge und Flüsse.

1. ἰδίᾳ, ἐν τῇ Ἰνδικῇ (συγγραφῇ). — Νέαρχος begleitete Alexander

ἐπὶ δὲ ὅσα Μεγασθένης τε καὶ Ἐρατοσθένης, δοκίμω ἄνδρε, ξυνεγραψάτην, καὶ νόμιμα ἅττα Ἰνδοῖς ἐστὶ καὶ εἰ δὴ τινα ζῶα ἄτοπα αὐτόθι φύεται καὶ τὸν παράπλου αὐτὸν τῆς ἔξω θαλάσσης. νῦν δὲ ὅσον ἐς τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα ἀπο-
2 χροῶν ἐφαίνεται, τοσόδε μοι ἀναγεγράφω τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος ἀπέργειν τὴν Ἀσίαν, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ Μυκάλης τοῦ καταντικρῆ Σάμου τῆς νήσου ὄρους, ἀποτεμνόμενον δὲ τὴν τε Παμφύλων καὶ Κιλικῶν γῆν ἐνθεν μὲν ὡς ἐς Ἀρμενίαν παρήκειν· ἀπὸ δ' Ἀρμενίων ὡς ἐπὶ Μηδίαν παρὰ Παρ-
3 θναίους τε καὶ Χωρασμίους· κατὰ δὲ Βακτρίους ξυμβάλλειν τῷ Παραπαμίσῳ ὄρει, ὃ δὴ Καύκασον ἐκάλουν οἱ Ἀλεξάνδρου ξυστρατεύσαντες Μακεδόνες, ὡς μὲν λέγεται τὰ Ἀλεξάνδρου αὐξοντες, ὅτι δὴ καὶ ἐπ' ἐκεῖνα ἄρα τοῦ Καυκάσου κρατῶν τοῖς ὅπλοις ἦλθεν Ἀλέξανδρος· τυχὸν δὲ καὶ ξυνεχῆς τυγ-
χάνει ὃν τοῦτο τὸ ὄρος τῷ ἄλλῳ τῷ Σκυθικῷ Καυκάσῳ, καθάπερ οὖν αὐτῷ τούτῳ ὁ Ταῦρος· καὶ ἐμοὶ αὐτῷ πρό-
τερόν ποτε ἐπὶ τῷδε λέλεκται Καύκασος τὸ ὄρος τοῦτο καὶ

auf dem Zuge nach Indien. Auf dem Rückweg erhielt er den Oberbefehl über die Flotte und unternahm es auf Alexanders Geheiss, die Küste zwischen der Indus- und Euphratmündung zu untersuchen. Durch diese Küstenfahrt des Nearch wurde dem Handel eine Strasse eröffnet, welche bis zur Umschiffung Africa's die befahrenste der alten Welt geblieben ist. Den auf dieser Reise für den König abgefassten Bericht (παράπλους) hat Arrian in seine Indica aufgenommen (von cap. 18 an). — ἐπὶ δὲ (= deinde) adverbialisch gebraucht, wie oft bei Herodot, wo es nicht selten einem vorausgehenden πρώτον μὲν entspricht. Wie hier I 3, 2. Vgl. πρὸς δὲ VII 26, 2. — Μεγασθένης hat 4 Bücher Ἰνδικῆ geschrieben, die von Arrian vielfach benutzt sind. Syriens König, Senlenkos Nikator, der als Feldherr Alexanders seinen König früher nach Indien begleitet und jenes Land aus eigener Anschauung kannte, hatte seinen Vertrauten Megasthenes als Gesandten an den indischen Fürsten Sandrakolos (s. z. c. 6, 2) geschickt und ihm zugleich im Interesse des Handels, der Erdkunde

und der Naturwissenschaften die Erforschung jenes Wunderlandes übertragen. Die Ergebnisse dieser Reise hat M. in den Indicis zusammengestellt. Ueber seine Glaubwürdigkeit s. Bd. I Einleit. S. 12. — τὸν παράπλου αὐτόν, erg. ἀναγεγράφω, was mit dem vorausgehenden γεγράφεται μοι sinnleich. Zur Sache s. o. (zu Νέαρχος). — τῆς ἔξω θαλάσσης des persischen oder arabischen Meeres.

2. ἀπέργειν (= abgrenzen) gebraucht Arrian nach dem Vorgange Herodots von den natürlichen, durch Flüsse, Meere, Gebirge gegebenen Grenzen. Wie hier II 28, 5. Vgl. Her. I 72 ὁ Ἄλιος ἐνθεν μὲν Συροίους ἀπέργει, ἐξ ἐναντίου δὲ Παφλαγονίας. — Μυκάλη der westlich ins Meer sich erstreckende Teil des Gebirgs Mesogis, welches zum Taurusgebirge gehört.

3. ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ. S. z. c. IV 3, 6. — ἄρα. S. z. c. 3, 2. — τυχὸν (= möglicherweise) ist eigentlich ein absol. Accus. wie ἐξόν, παρόν u. a., der in der angegebenen Bedeutung sich oft bei Arrian (c. 6, 5, 18, 7), zuweilen bei Plutarch findet. — πρότερον. S. c. 4, 1.

4 ὕστερον τῶδε τῷ ὀνόματι κληθήσεται. τὸν δὲ Καύκασον τοῦτον καθήκειν ἔστε ἐπὶ τὴν μεγάλην τὴν πρὸς ἕω τε καὶ Ἰνδοὺς θάλασσαν. τοὺς οὖν ποταμούς, ὅσοι κατὰ τὴν Ἀσίαν λόγου ἄξιοι, ἐκ τοῦ Ταύρου τε καὶ τοῦ Καυκάσου ἀνίσχοντας τοὺς μὲν ὡς ἐπ' ἄρκτου τετραμμένον ἔχειν τὸ ὕδωρ, καὶ τούτων τοὺς μὲν ἐς τὴν λίμνην ἐκιδιδόναι τὴν Μαιῶτιν, τοὺς δὲ ἐς τὴν Ἰνδοῦν καλουμένην θάλασσαν, καὶ ταύτην 5 κόλπον οὖσαν τῆς μεγάλης θαλάσσης· τοὺς δὲ ὡς ἐπὶ νότον ἄνεμον τὸν Εὐφράτην τε εἶναι καὶ τὸν Τίγρητα καὶ τὸν Ἰνδόν τε καὶ τὸν Ὑδάσπην καὶ Ἀκεσίνην καὶ Ὑδραώτην καὶ Ὑρασιν καὶ ὅσοι ἐν μέσῳ τούτων τε καὶ τοῦ Γάγγου ποταμοῦ ἐς θάλασσαν καὶ οὗτοι ἐσβάλλουσιν ἢ εἰς τεναγὴ ἀναχεόμενοι ἀφανίζονται, καθάπερ ὁ Εὐφράτης ποταμὸς ἀφανίζεται.

6 Ὅτω δὴ τὰ τῆς Ἀσίας ὧδε ἔχει ὡς πρὸς τοῦ Ταύρου τε καὶ τοῦ Καυκάσου τέμνεσθαι ἀπ' ἀνέμου ξεφύρου ὡς ἐπ' ἀπηναικῆν ἄνεμον τὴν Ἀσίαν, τούτῳ δὴ μὲν αὐτὰ μέγιστα πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ταύρου τῆς Ἀσίας μοῖραι γίνονται, ἢ μὲν ἐς μεσημβρίαν τε καὶ πρὸς νότον ἄνεμον [τοῦ Ταύρου] κεκλιμένη, ἢ δὲ ἐπ' ἄρκτου τε καὶ ἄνεμον βορρᾶν. 2 τῆς δὲ ὡς ἐπὶ νότον Ἀσίας τετραχῆ ἀν' τεμνομένης μερίστην μὲν μοῖραν τὴν Ἰνδῶν γῆν ποιεῖ Ἐρατοσθένους τε καὶ Μεγασθένους, ὃς ξυνήν μὲν Σιβυρτίῳ τῷ σατραπίῳ τῆς Ἀραχωσίας, πολλὰς δὲ λέγει ἀφικέσθαι παρὰ Σανδράκοτον τὸν Ἰνδῶν βασιλέα· ἐλαχίστην δὲ ὄσσην ὁ Εὐφράτης ποταμὸς ἀπειργεῖ ὡς πρὸς τὴν ἐντὸς τὴν ἡμετέραν θάλασσαν. δύο δὲ αἱ μεταξὺ Εὐφράτου τε ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ἀπειργόμεναι αἱ δύο ξυντεθεῖσαι μόλις ἄξια τῇ Ἰνδῶν γῆ ξυμβαλεῖν.

4. λίμνη ἢ Μαιῶτις, palus Maeotis (Asowsches Meer). — κόλπον. Ein ziemlich allgemein im Altertum verbreiteter Irrtum, obgleich schon Herodot (I 202 ἢ δὲ Κασπίη θάλασσα ἔστι ἐπ' ἑσπέρης) die richtige Ansicht ausgesprochen, dass das kaspische Meer abgesondert für sich bestehe. Wie hier c. 26, 1. — οὖσαν, üblicher wäre ὄντα.

Cap. 6.

1. Ὅτω δὴ τὰ τῆς Ἀσίας ὧδε ἔχει. Gedanke: „Wer Asiens Lage so fasst, dass es von Westen nach

Osten durch Tauros und Kaukasos durchschnitten wird.“

2. ποιεῖ. Zum Singular vgl. Xen. Anab. II 4, 16 ἐπεμψέ με Ἀσιαίος καὶ Ἀρτάξος, πιστοὶ ὄντες Κύρου καὶ ὄντι ἐννοί. — Σιβυρτίῳ. S. VI 27, 1. — Σανδράκοτος. Er huldigte dem Seleukos Nikator, als er in Indien eindrang, wurde von demselben gegen die benachbarten Fürsten Indiens unterstützt und stiftete dann ein grosses Reich am Ganges (s. c. 5, 1. Μεγασθένους). Er regierte um 310 v. Chr. — πρὸς τὴν ἐντὸς θάλα. S. z. c. 1, 5. — τὴν ἡμετέραν s. u. z. § 7. — αἱ δύο. Ueber den Artikel s. z. VI 14, 5.

ἀπειργεσθαι δὲ τὴν Ἰνδῶν χώραν πρὸς μὲν ἕω τε καὶ ἀπ- 3 ηλιώτην ἄνεμον ἔστε ἐπὶ μεσημβρίαν τῇ μεγάλῃ θαλάσσει· τὸ πρὸς βορρᾶν δὲ αὐτῆς ἀπειργεῖν τὸν Καύκασον τὸ ὄρος ἔστε ἐπὶ τοῦ Ταύρου τὴν ξυμβολήν· τὴν δὲ ὡς πρὸς ἐσπέ- 4 ραν τε καὶ ἄνεμον Ἰάπυγα ἔστε ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ἀποτείνεται. καὶ ἔστι πεδίου ἢ πολλῆ αὐτῆς, καὶ τούτο, ὡς εἰκάξουσιν, ἐκ τῶν ποταμῶν προσ- 4 κεχωσμένον. εἶναι γὰρ οὖν καὶ τῆς ἄλλης χώρας ὅσα πεδία οὐ πρόσω θαλάσσης τὰ πολλὰ τῶν ποταμῶν παρ' ἐκάστοις ποιήματα, ὥστε καὶ τῆς χώρας τὴν ἐπωνυμίαν τοῖς ποταμοῖς ἐκ παλαιῶν προσκαίεσθαι, καθάπερ Ἐρμου τέ τι πεδίου λέ- 4 γεσθαι, ὃς κατὰ τὴν Ἀσίαν γῆν ἀνίσχων ἐξ ὄρους Μητρὸς Δυδνυμῆνης παρὰ πόλιν Συμόραν Ἀιολικὴν ἐκιδίδοι ἐς θά- 5 λασσαν· καὶ ἄλλο Καῦστρου πεδίου Λυδίου ἀπὸ Λυδίου ποταμοῦ καὶ Καῖκου ἄλλο ἐν Μυσίᾳ καὶ Μαιάνδρου τὸ Καρικὸν ἔστε ἐπὶ Μίλητον πόλιν Ἰωνικῆν. Αἰγυπτίον τε 5 Ἡρόδοτος τε καὶ Ἐκαταῖος οἱ λογοποιοὶ ἢ εἰ δὴ του ἄλλου ἢ Ἐκαταίου ἔστι τὰ ἀμφὶ τῇ γῆ τῇ Αἰγυπτίᾳ ποιήματα δῶρόν τε τοῦ ποταμοῦ ἀμφοτέρω ὡσαύτως ὀνομάζουσιν καὶ οὐκ ἀμαυροῖς τεκμηρίοις ὅτι ταύτη ἔχει Ἡροδότῳ ἐπιδεδεικται, ὡς καὶ τὴν γῆν αὐτὴν τυχὸν τοῦ ποταμοῦ εἶναι ἐπώνυμον. Αἰγυπτίος γὰρ τὸ παλαιὸν ὁ ποταμὸς ὅτι ἐκαλεῖτο ὄντινα νῦν Νεῖλον Αἰγύπτιοι τε καὶ οἱ ἕξω Αἰγύπτου ἄνθρωποι ὀνομάζουσιν, ἱκανὸς τεκμηριῶσαι Ὅμηρος, λέγων ἐπὶ τῇ ἐκ-

3. ἢ πολλῆ. S. z. IV 16, 3.

4. χώρας. Wahrscheinlich ist (mit Krüger) γῆς herzustellen. — τὰ πολλὰ „grösstenteils“ limitiert ὅσα πεδία οὐ πρόσω θαλάσσης (Sintenis). — παρ' ἐκάστοις bei den einzelnen, (an den verschiedenen Flüssen) ansässigen Bewohnern. — τῶν ποταμῶν ποιήματα, ἅτε ἐκ τῶν ποταμῶν προεχωσμένα. — ἐξ ὄρους, der Dyndymon hiess (j. Murad Dagh); auf demselben stand ein Tempel der Magna mater (Cybele), weshalb diese Göttin auch den Namen Dindymene führte. — Καῦστρου. Von den hier genannten Flüssen sind an Lauf und Wassermasse Hermos und Maiander die bedeutenderen, zwischen beiden fließt der Kayster, der Kaikos im Norden des Hermos.

5. Ἐκαταῖος von Milet (550—476) steht auf dem Uebergang von der Logographie zur historischen Geschichtsschreibung. Seine Schriften wurden von Herodot namentlich bei seinen Forschungen über Länder und Völker des persischen Reichs so wie bei der Geschichte und Beschreibung Aegyptens benutzt. — δῶρόν του ποταμοῦ. Vgl. Her. II 5 δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακουσάντι, ἰδόντι δὲ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι ἢ Αἰγυπτίος, ἐς τὴν Ἑλληνες ναυτῶνται, ἔστι Αἰγυπτίος ἐπι- 4 κτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ. — ἀμφὶ τῇ γῆ. Ueber ἀμφὶ c. dat. s. z. VI 1, 5. — τυχόν s. z. c. 5, 3. — Ὅμηρος Odys. IV 581 ἀψ' δ' εἰς Αἰγύπτου, Δυπέτιος ποταμοῦ, στήσα νέας. Vgl. Arr. VI 1, 3.

βολῇ τοῦ Αἰγύπτου ποταμοῦ τὸν Μενέλεων στήσαι τὰς νέας.
 6 εἰ δὴ οὖν εἰς τε ποταμὸς παρ' ἐκάστοις καὶ οὐ μεγάλοι οὔτοι ποταμοὶ λιανοὶ γῆν πολλὴν ποιῆσαι ἐς θάλασσαν προχεόμενοι, ὁπότε ἰλὺν καταφέρουεν καὶ πηλὸν ἐκ τῶν ἄνωθεν τόπων ἐνθενπερ' αὐτοῖς αἱ πηγαὶ εἰσιν, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς Ἰνδῶν ἄρα χώρας ἐς ἀπιστίαν ἰέναι ἄξιον, ὅπως πεδίον τε ἢ πολλή ἐστι καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν τὸ πεδίον ἔχει προσκεχωσμένον.
 7 Ἔρμον μὲν γὰρ καὶ Κεῦστρον καὶ Κεῦκόν τε καὶ Μαϊάνδρον ἢ ὅσοι ἄλλοι ποταμοὶ τῆς Ἀσίας ἐς τήνδε τὴν ἐντὸς θάλασσαν ἐκδιδοῦσιν οὐδὲ ξυμπαντας ξυντεθέντας ἐν τῶν Ἰνδῶν ποταμῶν ἄξιον ξυμβαλεῖν πλήθους ἕνεκα τοῦ ὕδατος, μὴ ὅτι τῷ Γάγγῃ τῷ μεγίστῳ, ὅτῳ οὔτε Νείλου ὕδατος τοῦ Αἰγυπτίου οὔτε ὁ Ἴστρος κατὰ τὴν Εὐρώπην θέων ἄξιον ξυμβαλεῖν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ ἐκεῖνοί γε πάντες ξυμμιχθέντες ἐς ἴσον ἔρχονται, ὅς μέγας τε εὐθύς ἀπὸ τῶν πηγῶν ἀνίσχει καὶ πεντεκαίδεκα ποταμούς, πάντας τῶν Ἀσια-
 8 νῶν μείζονας, παραλαβὼν καὶ τῇ ἐπαννυμία κρατήσας οὕτως ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν. ταῦτά μοι ἐν τῷ παρόντι περὶ Ἰνδῶν τῆς χώρας λελέχθω· τὰ δὲ ἄλλα ἀποκείσθω ἐς τὴν Ἰνδικὴν ξυγγραφῆν.

7 Τὸ δὲ ζεῦγμα τὸ ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ὅπως μὲν ἐποιήθη Ἀλεξάνδρῳ οὔτε Ἀριστόβουλος οὔτε Πτολεμαῖος, οἷς μάλιστα ἐγὼ ἔπομαι, λέγουσιν· οὐδὲ αὐτὸς ἔχω ἀτρεκέως εἰκάσαι, πότερα πλοίοις ἐξεύχθη ὁ πόρος, καθάπερ οὖν ὁ

6. μεγάλοι οὔτοι, der Plural, weil εἰς παρ' ἐκάστοις den Sinn einer Mehrheit in sich schliesst. — ὁπότε — καταφέρουεν. Die strengere Moduslehre würde ὁπότεν c. conj. erheischen; ähnlich c. 7, 5. VII 15, 2. S. auch z. c. 2, 3. — ἐς ἀπιστίαν ἰέναι wie VII 22, 5 ἰέναι ἐς ἀμφίλογον. — ὅπως wie es gekommen ist, dass.

7. ἄλλοι ist für das handschr. πολλοὶ hergestellt. — τὴν ἐντὸς steht appositiv zu ἐς τήνδε. Gemeint ist dasselbe Meer wie oben § 2, wo τὴν ἡμετέραν θάλασσαν appositiv zu τὴν ἐντὸς gesetzt ist. — ξυντεθέντας, dafür unt. (8) ξυμμιχθέντας. — πλήθους ἕνεκα τοῦ ὕδατος in Ansehung der Wassermasse. Ueber diese Bedeutung von

ἕνεκα (= was anlangt) s. z. IV 10, 1. — μὴ ὅτι steht hier wie c. 18, 4 und öfter in der Bedeutung von οὐχ ὅτι (= nicht nur).

8. τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ abhängig ἐς ἴσον ἔρχονται. Der Dativ nach ἴσος wie nach ὁ αὐτός (IV 8, 8), ὁμοίος u. ä. Vgl. c. 15, 7. — πεντεκαίδεκα. Ihre Namen gibt Arrian in der Schrift über Indien II 3 an. — ἐν τῷ παρόντι *impraesentiarum* wie c. 7, 3. — ἀποκείσθω. ἀποκείσθαι = ἀποτεθείσθαι. In ähnlicher Weise ist c. 1, 4 περικείσθαι für das Perf. Pass. von περιτιθέναι und sehr häufig συγκείσθαι für das Perf. von συντιθέναι (= verabreden) gebraucht. S. z. IV 10, 5.

Ἑλλήσποντός τε πρὸς Ξέρξου καὶ ὁ Βόσπορος τε καὶ ὁ Ἴστρος πρὸς Δαρείου, ἢ γέφυρα κατὰ τοῦ ποταμοῦ διηνεκῆς ἐποιήθη αὐτῷ· δοκεῖ δὲ ἔμοιγε πλοίοις μᾶλλον ζευχθῆναι· οὐ γὰρ ἂν δέξασθαι γέφυραν τὸ βάθος τοῦ ὕδατος, οὐδ' ἂν ἐν τοσῶδε χρόνῳ ἔργον οὕτως ἄτοπον ξυντελεσθῆναι. εἰ δὲ δὴ πλοίοις ἐξεύχθη ὁ πόρος, πότερα ξυνδεθείσαι αἱ 2 νῆες σχοίνοις καὶ κατὰ στοῖχον ὀρμισθεῖσαι ἐς τὸ ζεῦγμα ἀπήρκεσαν, ὡς λέγει Ἡρόδοτος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ζευχθῆναι τὸν Ἑλλήσποντον, ἢ ὅτῳ τρόπῳ Ῥωμαίοις ἐπὶ τῷ Ἴστρῳ ποταμῷ ζεῦγμα ποιεῖται καὶ ἐπὶ τῷ Ῥήνῳ τῷ Κελτικῷ, καὶ τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγρητα, ὅσῳις κατέλαβεν αὐτοὺς ἀνάγκη, ἐγεφύρωσαν, οὐδὲ τοῦτο ἔχω ξυμβαλεῖν. καίτοι 3 ταχυτάτη γε ἂν ἐγὼ οἶδα Ῥωμαίοις ἢ γεφύρωσις ἢ διὰ τῶν νεῶν γίγνεται, καὶ ταύτην ἐγὼ ἀφηγήσομαι ἐν τῷ παρόντι, ὅτι λόγου ἄξια. αἱ νῆες αὐτοῖς κατὰ ῥοὴν ἀφίενται ἀπὸ ξυνθήματος, οὐκ ἐπ' εὐθύ, ἀλλὰ καθάπερ αἱ πρῶναι

Cap. 7.

Ueberbrückung des Indos. Alexander vereinigt sich mit Taxiles.

1. πρὸς Ξέρξου. Im Jahr 480 v. Chr. S. Herod. VII 33. 36. — Βόσπορος. Im J. 514 v. Chr. S. Herod. IV 83. 139. — διηνεκῆς *continuus*, eig. von einem Ufer zum anderen reichend. Arrians Darstellung des Uebergangs wird bestätigt von Diodor 17, 86 (καταλαβὼν τὰς τε τριακοντόρους κατεσκευασμένας καὶ τὸν πόρον ἐξευγμένον) und Strabo p. 698. Anders Curtius VIII 10, 3 *Hephaestionem et Perdicaam ad flumen Indum procedere iussit et navigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic junxere naves ut solutae plaustris vehi possent rursusque conjungi.* — οὐ γὰρ ἂν δέξασθαι hängt von δοκεῖ ab. — ἐν τοσῶδε χρόνῳ in so geringer Zeit.

2. πότερα hängt von οὐδὲ τοῦτο ἔχω ξυμβαλεῖν (s. u.) ab. ξυμβαλεῖν steht hier wie c. 4 (Ende) in der Bedeutung von εἰκάσαι (= erraten). — κατὰ στοῖχον ὀρμισθεῖσαι in einer Reihe vor Anker gelegt. — ὡς λέγει Ἡρόδοτος (VII 33—36). — Ῥήνῳ τῷ Κελτικῷ zum Unterschied vom

Rhenus Bononiensis in Italien (j. Reno bei Bologna). — κατέλαβεν αὐτοὺς ἀνάγκη. καταλαμβάνειν ist hier mit Obiect verbunden (vgl. Herod. II 65 ἀναγκαῖα καταλαμβανόμενος *necessitate adstrictus*), während es I 12, 2 (εἰ πον ἀνάγκη καταλαμβάνοι) intransitiv gebraucht ist. — καὶ τὸν Εὐφράτην — ἐγεφύρωσαν als Subiect schwebt aus Ῥωμαίοις — ποιεῖται (= Ῥωμαῖοι ποιοῦσι) Ῥωμαῖοι vor.

3. ἐν τῷ παρόντι. S. z. c. 6, 8. — κατὰ ῥοὴν ἀφίενται „die Schiffe werden stromabwärts (mit dem Strom) losgelassen“; κατὰ ῥοὴν *secundo flumine* ist mit Krüger statt des handschriftlichen κατὰ πόρον geschrieben. Vgl. Herod. VII 36 κατὰ ῥοὴν τὰς νέας συνθέντες. — ἀπὸ ξυνθήματος. S. z. IV 4, 4. — ἐπ' εὐθύ „mit dem Vorderteil voran“. Vgl. VI 5, 2. — πρῶναι κρούεσθαι (oder ἀνακρούεσθαι); eig. „das Schiffshinterteil zurückstossen“ heisst rückwärts rudern und zwar so, dass das Schiff ohne sich zu wenden mit dem Schnabel dem Feinde zugekehrt bleibt. Demgemäss ist bei dieser (sehr oft vorkommenden) Verbindung an ein allmähliches Zurückgehen der Schiffe zu denken, das in bester Ordnung

κρουόμεναι. ταύτας ὑποφέρει μὲν, οἷα εἰκός, ὁ ῥοῦς, ἀνέχει δὲ κελήτιον ἐπήρες, ἔστ' ἂν καταστήσῃ ἐς τὸ τεταγμένον χωρίον· καὶ ἐνταῦθα ἤδη καθίσταται πλέγματα ἐκ λύγου πυραμοειδῆ πλήρη λίθων λογάδων ἀπὸ πρόφρας ἐκάστης νεῶς, 4 τοῦ ἀνέχειν τὴν ναῦν πρὸς τὸν ῥοῦν. ὅτε δὲ δὴ μία τις τῶν νεῶν ἅμα δὴ ἐσχέθη, καὶ ἄλλη, ἀπὸ ταύτης διέχουσα ὅσον ξύμμετρον πρὸς ἰσχὺν τῶν ἐπιβαλλομένων, ἀντίπρωρος πρὸς τὸ ῥεῦμα ὀριμίζεται· καὶ ἀπ' ἀμφοῖν ξύλα τε ἐς εὐθὺ ὀξέως ἐπιβάλλεται καὶ σανίδες ἐγκάσται ἐς τὸ ξυndeῖν. καὶ διὰ πασῶν οὕτω τῶν νεῶν, ὅσαι ἱκαναὶ γεφυρωῶσαι τὸν 5 πόρον, χωρεῖ τὸ ἔργον. ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ ζεύγματος κλίμακες προβάλλονται καταπηγνύμεναι, τοῦ ἀσφαλεστέρων τοῖς τε ἵπποις καὶ τοῖς ζεύγεσι τὴν ἐφοδὸν γίνεσθαι, καὶ ἅμα ὡς σύνδεσμος εἶναι τοῦ ζεύγματος. δι' ὀλίγον τε ξυντελεῖται ἅπαν καὶ ξὺν πολλῷ θορύβῳ, καὶ τὸ τεταγμένον ἐν τῷ θρωμένῳ ὅμως οὐκ ἀπεστίν· οἱ τε παρακελευσμοὶ ὡς τύχοιεν κατὰ ναῦν ἐκάστην καὶ αἱ ἐπιτιμήσεις τοῦ ἐκλιποῦς οὔτε τὴν κατάκουσιν τῶν παραγγελμάτων οὔτε τὴν δεξυτήτα τοῦ ἔργου ἀφαιροῦνται.

stattfand. Wie hier c. 17, 7. Vgl. Herod. VIII 84. Thuk. I 50. — ὑποφέρει führt abwärts. — κελήτιον ἐπήρες ein vollständig ausgerüstetes d. i. mit Rudern versehenes Fahrzeug; für jedes der in passenden Abständen aufzustellenden Flachschiffe (Ponton) war selbstverständlich ein κελήτιον erforderlich, welches das Ponton in's Schlepptau nahm und an der bestimmten Stelle anhielt (ἀνέχει). — καθίσταται πλέγματα, ὡςπερ ἄγνωρα. — τοῦ—ἀνέχειν, über die Bedeutung des Genetivus des Infin. s. z. IV 19, 1.

4. ἅμα δὴ bestimmt das allgemeine ὅτε δὴ schärfer, das unmittelbare Eintreten der folgenden Handlung betonend. — ὅσον ξύμμετρον πρὸς ἰσχὺν τῶν ἐπιβαλλομένων. S. z. IV 21, 5. — ἐπ' εὐθὺ gerade aus d. h. der Länge nach wurden Balken (ξύλα) von beiden Schiffen aus zur Verbindung der letzteren aufgelegt und quer über diese (ἐγκάσται) Bohlen (σανίδες), um die Balken zusammenzuhalten. — χωρεῖ τὸ ἔργον. χωρεῖν steht zuweilen in der Bedeutung von προχωρεῖν.

5. κλίμακες Geländer — προβάλλοντα, beachte die Bedeutung von προ. — τοῦ—γίνεσθαι s. o. (3) zu τοῦ—ἀνέχειν. — δι' ὀλίγον binnen kurzem. S. z. IV 26, 2. — ἐν τῷ θρωμένῳ „bei der Tätigkeit“. Durch das substantivierte Neutrum (wie der Adjectiva so auch) des Participis das Wesen oder die Beschaffenheit auszudrücken, ist unter den attischen Prosaikern vorzugsweise dem Thukydides eigentümlich. Vgl. Thuk. V 66 τὸ ἐπιμελὲς τοῦ θρωμένου und I 142 ἐν τῷ μη μελετῶντι bei der Uebungslösigkeit I 36 τὸ δεδιός die Angst, V 24 τὸ θαροῦν, VI 24 τὸ ἐπιθυμοῦν. Bei Arrian vgl. noch τὸ διαμέλλον die Verzögerung IV 30, 2, τὸ ἀνοῦσιον τῆς γνώμης c. 28, 1, τὸ ἐνδεές τῆς παρασκευῆς die Mangelhaftigkeit der Ausrüstung VI 4, 3, τὸ ἄτοπον τῆς πόλεως VI 9, 5, τὸ ἐκλιπές Saumseligkeit IV 29, 7 (ebenso gleich im Folg.). — ὅμως trotz des bei einer solchen Arbeit unvermeidlichen Lärms. — ὡς τύχοιεν über den unregelmässigen Optativ s. z. c. 6, 6. — τοῦ ἐκλιποῦς,

Ῥωμαίοις μὲν δὴ οὕτω ταῦτα ἐκ παλαιοῦ ἐπήσκηται· 8 Ἀλεξάνδρῳ δὲ ὅπως ἐξεύχθη ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ὅτι μηδὲ οἱ ξυστρατεύσαντες αὐτῷ εἶπον. ἀλλὰ μοι δοκεῖ ὡς ἐγγυτάτω τούτων ἐξεύχθαι, ἢ εἰ δὴ τιμὴ ἄλλη μηχανῆ, ἐκείνη ἔχετω. ὡς δὲ διεβή περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, καὶ 2 ἐνταῦθα αὐτῷ θύει κατὰ νόμον Ἀλεξάνδρος. ἄρας δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ἐς Τάξιλα ἀφίκετο, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, τὴν μερίστην τῶν μεταξὺ Ἰνδοῦ τε ποταμοῦ καὶ Ἰθάσπου. καὶ ἐδέχετο αὐτὸν Ταξίλης ὁ ὑπαρχος τῆς πόλεως καὶ αὐτοὶ οἱ τῆδε Ἰνδοὶ φιλίως. καὶ Ἀλεξάνδρος προστίθησιν αὐτοῖς χώραν τῆς ὁμόρου ὄσης ἐδέοντο. ἦγον δὲ ἐνταῦθα παρ' 3 αὐτὸν καὶ παρὰ Ἀβισάρου πρέσβεις τοῦ τῶν ὀρειῶν Ἰνδῶν βασιλέως ὃ τε ἀδελφὸς τοῦ Ἀβισάρου καὶ ἄλλοι ξὺν αὐτῷ οἱ δοκιμώτατοι, καὶ παρὰ Δοξάρους νομάρχου ἄλλοι, δῶρα φέροντες. καὶ ἐνταῦθα αὐτῷ Ἀλεξάνδρος ἐν Ταξίλοις θύει ὅσα οἱ νόμος καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικὸν τε καὶ ἵππικόν. καὶ ἀποδείξας σατραπῆν τῶν ταύτη Ἰνδῶν Φίλιππον τὸν Μαχάτα φρουρὰν τε ἀπολείπει ἐν Ταξίλοις καὶ τοὺς ἀπομάχους τῶν στρατιωτῶν διὰ νόσον· αὐτὸς δὲ ἦγεν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰθάσπην ποταμόν.

Ἐπ' ἐκεῖνα γὰρ τοῦ Ἰθάσπου Πῶρος αὐτῷ εἶναι ἐξ- 4 ηγγέλλετο ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ, ἐργακῶς εἶργειν τοῦ πόρου αὐτὸν ἢ περῶντι ἐπιτίθεσθαι. ταῦτα ὡς ἐγνώ Ἀλεξάνδρος, Κοῖνον μὲν τὸν Πολεμοκράτους πέμπας ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν τὰ πλοῖα ὅσα παρεσκευάστο αὐτῷ ἐπὶ τοῦ πόρου τοῦ Ἰνδοῦ ξυντεμόντα κελεύει φέρειν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰθάσπην ποταμόν. καὶ ξυντεμῆθη τε τὰ πλοῖα καὶ ἐκομισθῆ αὐτῷ, 5

von τὸ ἐκλιπές, ein thukydeisches Wort (Thuk. I 97), wie hier IV 29, 7.

Cap. 8.

Alexander überschreitet den Indos und rückt an den Hydaspes.

1. ἐπήσκηται. Zur Bedeutung vgl. Herod. II 166 τούτοις ἐξεστὶ τέχνην ἐπασκῆσαι (= exercere) οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκεύουσι μόνον; ebenso VI 92. Bei Arrian nur hier. — ὅτι μηδέ. S. z. VI 6, 3 (μήπω).

3. καὶ ἐνταῦθα αὐτῷ θύει. S. c. 3, 6. — Ἀβισάρου. Er und Poros waren

damals die mächtigsten Könige des Pendschab. Zu seinem Reiche gehörte auch Kaschmir, dessen südlicher Teil nach der Kaschmir'schen Chronik Abhisara geheissen haben soll. — Δοξάρης, nur hier von Arrian erwähnt. — ἀγῶνα γυμνικόν καὶ ἵππικόν. S. z. IV 4, 1.

4. Πῶρος. Sein Reich umfasste das Gebiet zwischen Hydaspes und Akesines (das heut. Lahore). — ξυντεμόντα. Curtius VIII 10, 3 illi sic junxere naves, ut solutae plaustri vehi possent, rursusque conjungi (ξυμπηχθέν § 5).

ὅσα μὲν βραχύτερα διχῆ διατηθέντα, αἱ τριακόντοροι δὲ τριχῆ ἐτιμήθησαν, καὶ τὰ τμήματα ἐπὶ ζευγῶν διεκομίσθη ἔστε ἐπὶ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰδάσπου· κἀκεῖ ζυμπηχθέν τὸ ναυτικὸν αὐτῆς δὴ ὁμοῦ ὤφθη ἐν τῷ Ἰδάσπῃ. αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν ἦν τε δύναιμι ἔχων ἤμεν ἐς Ταξίλα καὶ πεντακισχιλίους τῶν Ἰνδῶν οὓς Ταξίλης τε καὶ οἱ ταύτη ὑπαρχοὶ ἦγον ἤει ὡς ἐπὶ τὸν Ἰδάσπην ποταμὸν.

9 Καὶ Ἀλέξανδρός τε κατεστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰδάσπου, καὶ Πῶρος κατὰ τὴν ἀντιπέρας ὄχθην ὤφθη ζύν πάσῃ τῇ στρατιᾷ καὶ τῶν ἐλεφάντων τῷ στίφει. ταύτη μὲν δὴ ἢ κατεστρατοπεδευκότεα εἶδεν Ἀλέξανδρον αὐτὸς μένων ἐφύλαττε τὸν πόρον· ὅσα δὲ ἄλλα τοῦ ποταμοῦ εὐπορώτερα, ἐπὶ ταῦτα φρουρὰς διαπέμφας καὶ ἡγεμόνας ἐπιστήσας ἐκά-
2 στοις εἶργειν ἐπενόει τοῦ πόρου τοὺς Μακεδόνας. ταῦτα δὲ ὁρῶντι Ἀλεξάνδρῳ κινητέα καὶ αὐτῷ ἐδόκει ἢ στρατιὰ πολλαχῆ, ὡς τὸν Πῶρον ἀμφίβολον γίνεσθαι. διελὼν δὲ ἐς πολλὰ τὸν στρατὸν τοὺς μὲν αὐτὸς ἄλλη καὶ ἄλλη ἤγε τῆς χώρας, τὰ μὲν πορθῶν ὅσα πολέμια, τὰ δὲ σκοπῶν ὅπῃ εὐπορώτερος αὐτῷ ὁ ποταμὸς φανεῖται, τοὺς δὲ τῶν ἡγεμόνων ἄλλοις καὶ ἄλλοις ἐπιτρέψας καὶ αὐτοὺς πολλαχῆ
3 διέπεμπε. σίτος δὲ αὐτῷ πάντοθεν ἐκ τῆς ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰδάσπου χώρας ἐς τὸ στρατόπεδον ζυνεκομίζετο, ὡς δῆλον εἶναι τῷ Πῶρῳ ὅτι ἐγνωκὼς εἶη προσλιπαρεῖν τῇ ὄχθῃ, ἔστε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ μείον γινόμενον τοῦ χειμῶνος πολλαχῆ παραδοῦναι οἱ τὸν πόρον· τὰ τε πλοῖα αὐτῷ ἄλλη καὶ ἄλλη παραπλέοντα καὶ αἱ διφθέραι τῆς κάρφης ἐμπιλάμεναι καὶ ἢ ὄχθη πᾶσα πλήρης φαινομένη τῇ μὲν ἐπιπέων, τῇ δὲ πεζῶν, οὐκ εἶα ἡρεμεῖν τὸν Πῶρον, οὐδὲ ἐν τι ἐπιλεξάμενον ἐς φυλακὴν ζύμφορον, ἐς τοῦτο ἐκ πάντων παρα-

Cap. 9.

Uebergang über den Hydaspes (326 v. Chr.).

1. Während nach Diod. 17, 87 Alexanders Heer aus etwa 69,000 M. zu Fuss und 10,000 Reitern bestand, gibt Curtius VIII 13, 6 das Heer des Poros auf 85 Elefanten, 300 Reiter und 30,000 M. zu Fuss an. — διαπέμφας. Beachte die Bedeutung von δια.

2. ἀμφίβολον γίνεσθαι. S. z. IV 29, 4. — ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς χ. S.

z. IV 19, 2. — ἐπιτρέψας ist mit Krüger statt des handschriftlichen ἐπιτάξας geschrieben. Vgl. III 9, 6 τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν τὴν φάλαγγα ἑκαστον τὴν οἱ ἐπιτρέψαμεν ἕξορῶν ἡξίον.

3. ἐπὶ τὰδε τοῦ. S. z. IV 3, 6. — διφθέραι. S. z. IV 4, 2. — οὐδὲ ἐν τι — „neque si quid unum ad ripas custodiam utile probavisset, ad id omnibus remediis (= ἐκ πάντων) comparare se sinebant“. Gronovius.

σνευάζεσθαι. ἄλλως τε ἐν μὲν τῷ τότε οἱ ποταμοὶ πάντες 4 οἱ Ἰνδικοὶ πολλοῦ τε ὕδατος καὶ θολεροῦ ἔρρεον καὶ ὄξέος τοῦ ρεύματος· ἦν γὰρ ὥρα ἔτους ἢ μετὰ τροπὰς μάλιστα ἐν θέρει τρέπεται ὁ ἥλιος· ταύτη δὲ τῇ ὥρᾳ ὕδατά τε ἐξ οὐρανοῦ ἀθρόα τε καταφέρεται ἐς τὴν γῆν τὴν Ἰνδικὴν καὶ αἱ χιόνες αἱ τοῦ Καυκάσου, ἐνθενπερ τῶν πολλῶν ποταμῶν αἱ πηγαὶ εἰσι, κατατηκόμεναι ἀξουσιν αὐτοῖς τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα· χειμῶνος δὲ ἐμπαλιν ἰσχουσιν, ὀλίγοι τε γίνονται καὶ καθαροὶ ἰδεῖν καὶ ἔστιν ὅπου περάσιμοι, πλήν γε δὴ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου, καὶ τυχὸν καὶ ἄλλου τοῦ· ἀλλ' ὅ γ' Ἰδάσπης περατὸς γίνεται.

Ταύτην οὖν τὴν ὥραν τοῦ ἔτους προσμένειν ἐς τὸ φανερόν 10 ἔφρασκεν, εἰ ἐν τῷ τότε εἰργοίτο· ὁ δὲ οὐδὲν μείον ἐφεδρεύων ἔμευεν, εἰ πῃ λάθοι ὑφαρπάσας ὄξέως τὸν πόρον. ἢ μὲν δὴ αὐτὸς Πῶρος κατεστρατοπεδεύκει πρὸς τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰδάσπου, ἔγνω ἀδύνατος ᾧν περᾶσαι ὑπὸ πλήθους τε τῶν ἐλεφάντων καὶ ὅτι πολλὴ στρατιὰ καὶ αὐτὴ τεταγμένη τε καὶ ἀκριβῶς ἀπλισμένη ἐκβαίνουσιν αὐτοῖς ἐπιθήσεσθαι ἐμμελεν· οἱ τε 2 ἵπποι οὐκ ἂν ἐδόκουν αὐτῷ ἐθελῆσαι οὐδὲ ἐπιβῆναι τῆς

4. ἄλλως τε ausserdem, auch c. 15, 6. — πολλοῦ ὕδατος Genetiv der Angehörigkeit, der die Stelle eines Adjectivs vertritt. S. z. VI 21, 4 (ὀλίγον ὕδατος). — ἢ κατὰ τροπὰς also im Monat Mai. Für das handschriftliche μετὰ, dass sprachlich wie sachlich keine passende Erklärung zulässt, ist mit Sintenis κατὰ geschrieben, wodurch sich alle Schwierigkeiten beheben. S. z. c. 19, 3. — ἐμπαλιν ἰσχουσι „sie verhalten sich umgekehrt“ (oppos. ἀξουσιν ἐπὶ μέγα). Eigentlich bezeichnet ἐμπαλιν (τὰ ἐμπ.) die rückwärtsgekehrte, dann die entgegengesetzte Richtung; vgl. Herod. IX 56 Ἀθηναῖοι ἦσαν τὰ ἐμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι und in übertragener Bedeutung wie hier I 202 ἦδη ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἐμπαλιν ἢ οὔτοι. Bei Arrian vgl. noch VI 5, 6 (τὸ ἐμπαλιν). — ὀλίγοι γίνεσθαι „abnehmen“. — ἔστιν ὅπου an manchen Stellen auch II 10, 1. Vgl. VII 14, 5 ἔστιν ὅτε (= zuweilen), ἔστιν ἐνθα, ἔστιν ὅπως. — τυχόν. S. z. c. 5, 3.

Cap. 10.

1. ἐς φανερόν φάσκειν „aussprengen lassen“. Vgl. I 25, 10 οὐ γὰρ ἔδοξε γράφειν ὑπὲρ οὐδενὸς τοιούτου ἐς τὸ ἐμφανές. — ὁ δέ. Gedanke: Wiewol Alexander dieses aussprengen liess, so blieb er dennoch auf der Lauer liegen, ob er irgendwo heimlich durch Ueberrumpelung (= ὑφαρπάσας) rasch den Uebergang bewerkstelligen könne. — ὁ δέ. Wenn zwei Handlungen desselben Subiectes in Gegensatz treten, denkt sich der Grieche auch das handelnde Subiect mit sich in Gegensatz tretend und gebraucht ὁ δέ, obgleich dasselbe Subiect bleibt. Vgl. c. IV 19, 6. VI 2, 4. — ἢ μὲν Πῶρος. Der durch Zwischensätze unterbrochene Gegensatz folgt sachlich erst § 3. — ὑπὸ πλήθους τε τῶν ἐλεφ. καὶ ὅτι. S. z. IV 11, 2. — ἐμμελεν. μέλλω c. infin. heisst: „es steht zu erwarten, dass ich“.

2. οὐδὲ ἐπιβῆναι „nicht einmal ans Land steigen, geschweige denn kämpfen“. Diese Befürchtung wird durch das zweite οὐδὲ (οὐδ' ἂν

ὄχθης τῆς πέραν, προσκειμένων σφίσι ἐν τῶν ἐλεφάντων καὶ τῆ τε ὄψει ἅμα καὶ τῆ φωνῇ φοβούνται, οὐδ' ἂν ἔτι πρόσθεν μείναι ἐπὶ τῶν διφθερῶν κατὰ τὸν πόρον, ἀλλ' ἐκπηδᾶν γὰρ ἐς τὸ ὕδωρ ἀφορῶντες πέραν τοὺς ἐλέφαντας 3 ἐκφρονες γιγνόμενοι. κλέψαι οὖν ἐπευόει τὴν διαβάσιν ὡς περὶ πλάτων. νύκτωρ παραγαγὼν ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς ὄχθης τοὺς πολλοὺς τῶν ἱππέων βοήν τε ἐποίει καὶ ἠλαλάζετο τῷ Ἐνναλίῳ, καὶ τὰλλα ὅσα ἐπὶ διαβάσει συσκευαζομένου θόρυβος παντοδαπὸς ἐρίγγετο. καὶ ὁ Πῶρος τε ἀντιπαρήει πρὸς τὴν βοήν ἐπάγων τοὺς ἐλέφαντας καὶ Ἀλέξανδρος ἐς 4 ἔθος αὐτὸν τῆς ἀντιπαραγωγῆς καθίστη. ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ τοῦτο ἐρίγγετο καὶ βοή μόνον καὶ ἀλαλαγμὸς ἦν, οὐκέτι ὁ Πῶρος μετεκινεῖτο πρὸς τὰς ἐκδρομὰς τῶν ἱππέων, ἀλλὰ κενὸν γὰρ γνοὺς τὸν φόβον κατὰ χώραν ἐπὶ στρατοπέδου ἔμεινε· σκοποὶ δὲ αὐτῷ πολλοῦ τῆς ὄχθης καθειστήμεσαν. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐξείραστο αὐτῷ ἄφοβον τὸ τοῦ Πῶρου εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐπιχειρήσεις μηχανᾶται τι τοιοῦνδε.

11 Ἄκρα ἦν ἀνέχουσα τῆς ὄχθης τοῦ Ἰθάσπου, ἵνα ἐπ' ἐκαμπτεν ὁ ποταμὸς λόγου ἀξίως, αὐτῇ τε δασεῖα ἄλλσει παντοίων δένδρων καὶ κατ' αὐτὴν νῆσος ἐν τῷ ποταμῷ

ἔτι πρόσθεν) „ja dass sie nicht einmal vorher“ noch überboten Sinitenis. οὐδὲ — οὐδέ entspricht sich ähnlich VI 11, 6. 25, 2. VII 1, 4.

3. κλέψαι τὴν διαβάσιν. Vgl. III 10, 2 αἰσχροὺν εἶναι κλέψαι τὴν νίκην. — ἄλλη καὶ ἄλλη τῆς. S. z. c. 8, 2. — ἠλαλάζετο τῷ Ἐνναλίῳ „zu Ehren des (Kriegsgottes) Enyalios“. Vgl. I 14, 7 τῷ Ἐνναλίῳ ἀλαλάζοντες ἄγων ἐμβαίνει ἐς τὸν πόρον. — καὶ τὰλλα ὅσα — συσκευαζομένων. Construiere: καὶ συσκευαζομένων (sc. αὐτῶν) τὰλλα ὅσα (erg. συσκευαζομένων). — ἀντιπαρήει. Die Bedeutung beider Praepositionen ist in der Uebersetzung wiederzugeben. Vgl. VI 17, 3 ἀντιπαράγειν τῷ στόλῳ.

4. τῆς ἀντιπαραγωγῆς hängt von ἐς ἔθος ab. — ἀλλὰ κενὸν ist mit Krüger für das unverständliche ἀλλ' ἐκεῖνον geschrieben. — κατὰ χώραν eig. „an Ort und Stelle“ daher so viel wie unverändert; dazu tritt erläuternd ἐπὶ στρατο-

πέδον. Wie hier c. 11, 4. Sehr häufig findet sich κατὰ χώραν in diesem Sinne bei Herodot (III 185. IV 97. VI 42). — Wie ἐπὶ στρατοπέδου (vgl. c. 11, 3) so steht auch ἀπὸ στρατοπέδου öfter ohne Artikel, der bei localen Begriffen (πόλις, ἀγρός u. ä.) vorzugsweise in Verbindung mit Praepositionen nicht selten fehlt. S. z. IV 8, 9 (διὰ θυρῶν). — ἐξείραστο hier in passiver Bedeutung. Vgl. κεντημένος c. 26, 6. — τὸ τοῦ Πῶρου „den Sinn des Poros“, eine ungewöhnliche Umschreibung. Durch den sich jede Nacht wiederholenden blinden (κενόν) Lärm war Poros in Bezug auf Alexander sicher gemacht, so dass er keine Gefahr von diesem besorgte.

Cap. 11.

1. ὄχθης hängt von ἵνα ab. S. z. IV 23, 4. — ἄλλσει παντοίων δένδρων ist nach VI 29, 4 statt des fehlerhaften εἶδει παντ. δ. geschrieben. — κατ' αὐτὴν. κατὰ c. acc. gegen-

ὕλωθης τε καὶ ἀσπιβῆς ὑπ' ἐρημίας. ταύτην καταμαθὼν τὴν νῆσον καταντικρὺ τῆς ἄκρας, ἀμφοτέρω ὑλώδη τὰ χωρία καὶ οἷα κρύψαι τῆς διαβάσεως τὴν ἐπιχειρήσιν, ταύτη ἔγνω διαβιβάσειν τὸν στρατόν. ἀπειχε δὲ ἢ τε ἄκρα καὶ ἢ νῆσος 2 τοῦ μεγάλου στρατοπέδου ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίους. παρὰ πᾶσαν δὲ τὴν ὄχθην φυλακαί τε αὐτῷ καθεστηνύται ἦσαν, διαλείπονσαι ὅσον ξύμμετρον ἐς τὸ ξυνορᾶν τε ἀλλήλους καὶ κατακοῦειν εὐπετῶς ὀπόθεν τι παραγγέλλοιτο, καὶ πανταχόθεν βοαί τε νύκτωρ ἐπὶ πολλὰς νύκτας ἐρίγγοντο καὶ πηρὰ ἐκαίετο.

Ἐπειδὴ δὲ ἔγνω ἐπιχειρεῖν τῷ πόρῳ, κατὰ μὲν τὸ στρατό- 3 πεδον φανερωῶς αὐτῷ τὰ τῆς διαβάσεως παρεσκευάζετο. καὶ Κράτερος ὑπελείπειτο ἐπὶ στρατοπέδου τὴν τε αὐτοῦ ἔχων ἱππαρχίαν καὶ τοὺς ἐξ Ἀρχαίων καὶ Παραπαμισαδῶν ἱππέας καὶ τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων τὴν τε Ἀλκίτου καὶ τὴν Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς νομάρχας τῶν ἐπὶ τὰδε Ἰνδῶν καὶ τοὺς ἅμα τούτοις τοὺς πεντακισχιλίους. παρηγγέλλετο δὲ Κρατέρῳ μὴ πρόσθεν διαβαίνειν τὸν πόρον 4 πρὶν ἀπαλλαγῆναι Πῶρον ξὺν τῇ δυνάμει ὡς ἐπὶ σφᾶς ἢ φεύγοντα μαθεῖν, αὐτοὺς δὲ νικῶντας· ἦν δὲ μέρος μὲν τι τῆς στρατιᾶς ἀναλαβῶν Πῶρος ἐπ' ἐμὲ ἄγῃ, μέρος δὲ τι ὑπολειφθῆ αὐτῷ ἐπὶ στρατοπέδου καὶ ἐλέφαντες, σὺ δὲ δὴ καὶ ὡς μένειν κατὰ χώραν· εἰ δὲ τοὺς ἐλέφαντας ξύμπαντας ἅμα οἱ ἄγει Πῶρος ἐπ' ἐμέ, τῆς δὲ ἄλλης στρατιᾶς ὑπολείποιτό τι ἐπὶ στρατοπέδου, σὺ δὲ διαβαίνειν σπουδῆ· οἱ γὰρ ἐλέφαντες μόνου, ἔφη, ἄποροι εἰσιν πρὸς τοὺς ἐμβαίνοντας ἵππους· ἢ δὲ ἄλλη στρατιὰ εὐπορος.

über. S. z. IV 25, 3. — καταμαθὼν erg. ὄσαν. — ἀμφοτέρω Insel und Fels. — οἷα κρύψαι. Ueber die Bedeutung von οἷος c. infin. s. z. IV 3, 2.

2. ὅσον ξύμμετρον ἐς τὸ ξυνορᾶν ἀλλήλους. Die Posten waren in solchen Abständen aufgestellt, dass sie sich gegenseitig erblicken und verständlich machen konnten.

3. κατὰ μὲν τὸ στρ. φανερωῶς, in Gegensatz zu denjenigen Punkten, wo die Vorbereitungen im Verborgenen getroffen wurden. μὲν mit verschwiegenem Gegensatz auch c. 4, 2, 10, 1.

4. πρὶν ἀπαλλαγῆναι. πρὶν c. infin. nach einem negativen Hauptsatz findet sich der attischen Regel zuwider auch VI 11, 4 oft. — αὐτοὺς, die Makedoner. — ἦν — ἐπ' ἐμὲ ἄγῃ. Der Uebergang aus der orat. obliqua zur directen Rede ist nicht ungewöhnlich. — σὺ δὲ. Ueber δὲ in apodosis s. z. IV 29, 4. — καὶ ὡς. S. z. IV 3, 3. — μένειν — διαβαίνειν. S. z. IV 20, 3 (παράδοῦναι). — κατὰ χώραν. S. z. c. 10, 4. — ἅμα οἱ. S. z. IV 16, 2. — ἄποροι „Schwierigkeit verursachend“ (opp. εὐπορος).

- 12 Ταῦτα μὲν Κρατέρῳ ἐνετέλλετο. ἐν μέσῳ δὲ τῆς νῆσον τε καὶ τοῦ μεγάλου στρατοπέδου, ἵνα αὐτῷ Κράτερος ὑπολέλειπτο, Μελέαργός τε καὶ Ἄτταλος καὶ Γοργίας ξὺν τοῖς μισθοφόροις ἰππεῦσί τε καὶ πεζοῖς ἐτετάχατο· καὶ τούτοις διαβαίνειν παρηγγέλλετο κατὰ μέρος, διελόντας τὸν στρατόν, ὁπότε ξυνεχομένους ἦδη ἐν τῇ μάχῃ τοὺς Ἴνδους ἴδοιεν.
- 2 Αὐτὸς δὲ ἐπιλεξάμενος τῶν τε ἐταίρων τὸ ἄγλημα καὶ τὴν Ἡφαιστίανος ἰππαρχίαν καὶ τὴν Περδίκου τε καὶ Δημητρίου καὶ τοὺς ἐκ Βάκτρων καὶ Σογδιανῶν καὶ τοὺς Σαΐδας ἰππέας καὶ Δάας τοὺς ἰπποτοξότας καὶ τῆς φάλαγγος τοὺς τε ὑπασπιστάς καὶ τὴν Κλείτου τε καὶ Κοίνου τάξιν καὶ τοὺς τοξότας τε καὶ τοὺς Ἀγριαῶνας, ἦγεν ἀφανῶς, πολὺ τι ἀπέχων τῆς ὄχθης, τοῦ μὴ καταφανῆς εἶναι ἄγων ἐπὶ τὴν νῆσον καὶ τὴν ἄκραν ἔνθεν διαβαίνειν αὐτῷ ἦν ἐγνωσμέον. καὶ ἐνταῦθα ἐπληροῦντο τῆς νυκτὸς αἱ διφθεραὶ τῆς κάρφης ἐκ πολλοῦ ἦδη παρενηνεγμένης καὶ κατεροάπτουτο ἐς ἀκριβείαν· ὕδαρ τε ἐξ οὐρανοῦ τῆς νυκτὸς λάβρον ἐπιγίνεται. ταύτη καὶ μᾶλλον τι ἢ παρασκευὴ τε αὐτῷ καὶ ἢ ἐπιχειρήσις ἢ ἐς τὴν διάβασιν οὐ φανερά κατέστη τῷ κτύπῳ τῷ ἀπὸ τῶν ὀπλων καὶ τῷ θορύβῳ τῷ ἀπὸ τῶν παραγγελεμάτων τῶν τε βροντῶν καὶ τοῦ ὄμβρου ἀντιπαταγούτων. καὶ τῶν πλοίων δὲ τὰ πολλὰ αὐτῷ ξυντετυμημένα παρεκεκόμεστο ἐς τὸν χῶρον τοῦτον καὶ ἀφανῶς αὐθις ξυμπεπηγμένα ἐν τῇ ὕλῃ ἐκρύπτετο, τὰ τε ἄλλα καὶ αἱ τριακόντοροι. ὑπὸ δὲ τὴν εἰω ὁ τε ἄνεμος καὶ ὁ ὄμβρος κεκοίμητο. καὶ ἢ μὲν ἄλλη στρατιὰ αὐτῷ ἢ ἰππικὴ τῶν διφθερῶν ἐπιβᾶσα καὶ ὅσους τῶν πεζῶν τὰ πλοῖα ἐδέχετο ἐπέρα κατὰ τὴν νῆσον, ὡς μὴ πρόσθεν ὀφθεῖεν πρὸς τῶν σκοπῶν τῶν

Cap. 12.

1. κατὰ μέρος = ἐν μέρει. S. z. IV 21, 4.

2. τοῦ μὴ — εἶναι. Ueber den Genetiv des Infin. s. z. IV 19, 1. — ἰππαρχία. An die Stelle der Geschwader (ἴλαι) waren mit dem Anwesen des Heeres Regimente getreten. — ἐκ πολλοῦ hat hier (wie I 2, 2, 7, 4) temporale Bedeutung (eig. seit langem, daher so viel wie schon längst). In räumlicher Bedeutung (= aus weiter Entfernung) I 19, 6. III 28, 6.

3. ἐς ἀκριβείαν (= ἀκριβῶς). In gleicher (adverbialer) Bedeutung ist ἐς I 1, 9 (ἐς ἀκριβῆς) gebraucht. Vgl. II 7, 7 εἰ δὴ τῷ ἰδίῳ τι διαπρεπὲς ἐς κάλλος τετολυμημένον, ὀνομασί ἕκαστον ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἀνακαλῶν. — ταύτη καὶ μᾶλλον τι, deshalb um so mehr, auch III 24, 2, häufiger steht in diesem Sinne ἢ καὶ μᾶλλον (z. B. c. 13, 2). — τῷ κτύπῳ hängt von ἀντιπαταγούτων ab.

4. ξυμπεπηγμένα ein unattisches Perf. pass. Ein Attiker würde συμ-

ἐκ Πάρου καθεστηρότων πρὶν παραλλάξαντας τὴν νῆσον ὀλίγον ἔτι ἀπέχειν τῆς ὄχθης.

Αὐτὸς δὲ ἐπιβὰς τριακοντόρου ἐπέρα καὶ ἅμα αὐτῷ 13 Πτολεμαῖός τε καὶ Περδίκας καὶ Αυσίμαχος οἱ σωματοφύλακες καὶ Σέλευκος τῶν ἐταίρων, ὁ βασιλεύσας ὕστερον, καὶ τῶν ὑπασπιστῶν οἱ ἡμίσεες· τοὺς δὲ ἄλλους ὑπασπιστάς ἄλλαι τριακόντοροι ἔφερον. ὡς δὲ τὴν νῆσον παρήλλαξεν ἢ στρατιὰ, φανερώς ἦδη ἐπέειχον τῇ ὄχθῃ· καὶ οἱ σκοποὶ καθιδόντες αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ὡς ἐκάστοις τάχους οἱ ἵπποι εἶχον ἤλαυνον ὡς ἐπὶ τὸν Πῶρον. ἐν τούτῳ δὲ Ἀλέξανδρος 2 πρῶτος αὐτὸς ἐκβὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων τριακοντόρων ἀναλαβὼν ξυνέταττε τοὺς αἰεὶ ἐκβαίνοντας τῶν ἰππέων· οἱ γὰρ ἰππεῖς πρῶτοι ἐτετάχατο αὐτῷ ἐκβαίνειν· καὶ τούτους ἄγων προῆει ἐν τάξει. ἔλαθε δὲ οὐκ ἐς βέβαιον χωρίον ἐκβὰς ἀγνοία τῶν τόπων, ἀλλὰ ἐς νῆσον γὰρ καὶ αὐτὴν μὲν μεγάλην, ἣ δὴ καὶ μᾶλλον νῆσος οὕσα ἔλαθεν, οὐ πολλῶ δὲ ὕδατι πρὸς τοῦ ποταμοῦ ἀποτεινομένην ἀπὸ τῆς ἄλλης γῆς. καὶ ἅμα ηὔξηναι τὸ ὕδαρ ὁ ὄμβρος λάβρος τε καὶ ἐπὶ 3 πολὺ τῆς νυκτὸς κατασχών, ὥστε οὐκ ἐξεύρισκον αὐτῷ οἱ ἰππεῖς τὸν πόρον, καὶ δέος ἦν αὐθις ἄλλου δεῖσθαι αὐτῷ ἐπὶ τῇ διαβάσει ἴσθου τῷ πρώτῳ πόρου. ὡς δὲ ἐξευρέθη ποτὲ ὁ πόρος, ἦγε κατ' αὐτὸν χαλεπῶς· ἦν γὰρ τῶν μὲν πεζῶν ὑπὲρ τοὺς μαστοὺς τὸ ὕδαρ ἵναπερ τὸ βαθύτατον αὐτοῦ· τῶν δὲ ἵππων ὅσον τὰς κεφαλὰς ὑπερίσχειν τοῦ

πεπηγότε gesetzt haben. Wie hier c. 24, 4. — κατὰ τὴν νῆσον. Ueber die Bedeutung von κατὰ c. acc. s. z. c. 11, 1 (κατ' αὐτήν).

Cap. 13.

1. Σέλευκος, mit dem Beinamen Νινάταρ, wurde später König von Syrien, Herr aller Länder zwischen Euphrat und Indus, und Stifter des Seleucidenreichs. Vgl. VII 22, 5. — ἐπέειχον hielten (mit den Schiffen) auf das Gestade zu d. h. nahmen die Richtung auf. Vgl. VII 16, 6.

2. ὡς τάχους εἶχον. In dieser wie in der gleichbedeutenden Wendung ὡς ποδῶν εἶχον (Herod. VI 116. IX 59 oft.) hängt der Genetiv von ὡς als einem Adverbium der Beschaffenheit ab, welches letztere in diesem Sinne sich meist mit ἐχειν

verbunden findet. Wie hier c. 23, 3. IV 2, 6. VI 6, 6. Ebenso ist ὅπως mit Genetiv verbunden VII 12, 3 (ὅπως ἔχει φίλας). — Gleichbedeutend mit ὡς ποδῶν εἶχον (εἶχον) ist das einfache ὡς εἶχε, εἶχον (= unverzüglich). S. z. IV 2, 3. — τοὺς αἰεὶ ἐκβαίνοντας. Ueber die Bedeutung von αἰεὶ s. z. IV 8, 3. — ἢ δὴ καὶ μᾶλλον. S. z. c. 12, 3.

3. δέος ἦν — δεῖσθαι. Der Infinitiv nach den Verben und Ausdrücken der Furcht ist eine seltene Construction; wie hier VI 27, 4. Aehnlich ist III 24, 2 δεῖδειν mit Infin. verbunden (Ἀλέξανδρον ἐμβάλειν ἂν ποτε δεῖσαντες). Anders unten c. 26, 3. — τῶν μὲν πεζῶν hängt von μαστοῦς ab, ἵππων von κεφαλῆς. — ὅσον eig. so weit, hat öfter die Bedeutung von nur so weit,

4 ποταμοῦ. ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἐπεπέρατο αὐτῷ τὸ ὕδωρ, ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας παρήγαγε τὸ τε ἄγγμα τῶν ἰππέων καὶ τῶν ἄλλων ἰππαρχῶν τοὺς κρατίστους ἐπιλεξάμενος· τοὺς δὲ ἰπποτοξότας τῆς πάσης ἵππου προέταξε· τῶν δὲ πεζῶν πρώτους μὲν τοὺς ὑπασπιστάς τοὺς βασιλικούς, ὧν ἠγείτο Σέλευκος, ἐπέταξε τῇ ἵππῳ· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ ἄγγμα τὸ βασιλικόν· ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς ἄλλους ὑπασπιστάς, ὡς ἐκάστοις αἱ ἡγεμονίαι ἐν τῷ τότε ξυνέβαινον· κατὰ δὲ τὰ ἄκρα τῆς φάλαγγος οἱ τοξόται αὐτῷ καὶ οἱ Ἀργιᾶνες καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ἐκατέρωθεν ἐπέστησαν.

14 Οὕτως ἐκτάξας τὸν μὲν πεζὸν στρατὸν ἐν κόσμῳ βάρην ἐπεσθαι ἐκέλευσεν, οὐ πολὺ ἀποδέοντας τῶν ἑξακισχιλίων· αὐτὸς δέ, ὅτι κρατεῖν ἐδόκει τῇ ἵππῳ, τοὺς ἰππέας μόνους ἀναλαβὼν σπουδῇ ἠγείτο, ὄντας ἐς πεντακισχιλίους. Ταύρωνι δὲ τῷ τοξάρχη προσέταξε τοὺς τοξότας ἐπάγειν τῇ ἵππῳ 2 καὶ αὐτοὺς σπουδῇ γνώμην δὲ ἐπεποιήτο, ὡς εἰ μὲν προσμίξειαν αὐτῷ οἱ ἀμφὶ τὸν Πῶρον ξὺν τῇ δυνάμει ἀπάσῃ, ἢ κρατήσῃεν αὐτῶν οὐ χαλεπῶς τῇ ἵππῳ προσβαλὼν ἢ ἀπο-

nicht weiter, dann auch gleich nur. Vgl. Hom. II. IX 354 ἀλλ' ὅσον ἐς Σκαιὰς πύλας Ἰκάνεν. Namentlich gebraucht Thukydides öfter ὅσον synonym mit μόνον. Vgl. Herod. IV 45.

4. τοὺς ὑπασπιστάς τοὺς βασιλικούς. So hiess eine auserlesene Abteilung der ὑπασπισταί, welche die Leibwache des Königs bildete (eine Art Leibgarde zu Fuss); von ihnen werden im Folg. die übrigen Abteilungen als οἱ ἄλλοι ὑπασπισταὶ ausdrücklich unterschieden. Ueber das ἄγγμα τὸ βασιλικόν (= ἡ ἴλη βασιλική) s. z. IV 24, 1. — ἐχομένους δὲ τούτων. ἐξεσθαι c. gen. „an etwas stossen (oder grenzen), sich an etwas anschliessen“ in der Länderbeschreibung und -Aufzählung so wie in der Taktik. Vgl. I 14, 2 ἐχομένοι δὲ τούτων ἐτάχθησαν οἱ ὑπασπισταὶ τῶν ἐταίρων und unt. c. 22, 6. 25, 5. — αἱ ἡγεμονίαι. Die Abteilung, welche die Spitze bildete, hatte die Führung (ἡγεμονία) für den ganzen Tag. Vgl. I 28, 4 ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς πεζεταίρους παρέτεινε, ὡς ἐκάστοις τῶν στρατηγῶν ἢ

ἡγεμονία τῆς τάξεως ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἦν. — τὰ ἄκρα τῆς φ. „der äusserste rechte und äusserste linke Flügel“ (Krüger).

Cap. 14.

Schlacht am Hydaspes (326 v. Chr.).

1. ἀποδέοντας, der Plural wegen des collectiven πεζόν. Vgl. c. 17, 3 (ἀκοντίζοντες) I 13, 2 ἐνθα δὴ Ἀλέξανδρος μὲν τὴν στρατιὴν πᾶσαν συνέταττεν ὡς μαχονόμενος und VI 20, 5 (μέρος τι—ἐργασομένου). — κρατεῖν τῇ ἵππῳ, vgl. VII 7, 7 (κρατοῦντες τοῖς ὄπλοις).

2. γνώμην ἐπεποιήτο. S. z. IV 27, 4. — κρατήσῃεν. Der Infinitiv, welcher hier gesetzt ist, als ob ὡς nicht vorhergieng, ist durch eine Vermischung der Construction von ὡς mit dem Verb. finitum und der des Acc. c. Inf. zu erklären; die meisten Fälle dieser Art finden sich nach den Verben des Sagens, nach welchen sich öfter ὡς (oder ὅτι) mit Infin. verbunden findet. Vgl. Xen. Anab. III 119 εἶπε δὲ ὅτι, ἐπειδὴν τάχιστα ἢ στρατεία λήξῃ, εὐθύς ἀποπέμψειν αὐτόν.

μαχεσθαι γε ἔστε τοὺς πεζοὺς ἐν τῷ ἔργῳ ἐπιγενέσθαι· εἰ δὲ πρὸς τὴν τόλμαν τῆς διαβάσεως ἄτοπον γενομένην οἱ Ἴνδοι ἐκπλαγέντες φεύγειν, οὐ πόρρωθεν ἔξεσθαι αὐτῶν κατὰ τὴν φυγὴν, ὡς πλείονα ἐν τῇ ἀποχωρήσει τὸν φόνον γενόμενον ὀλίγον ὑπολείπεσθαι αὐτῷ τὸ ἔργον.

Ἀριστόβουλος δὲ λέγει τὸν Πῶρον παῖδα φθάσαι ἀφ' 3 κόμενον ξὺν ἄρμασιν ὡς ἐξήκοντα πρὶν τὸ ὕστερον ἐκ τῆς νήσου τῆς μακρᾶς περᾶσαι Ἀλέξανδρον· καὶ τοῦτον δυνηθῆναι ἂν εἰρᾶσαι Ἀλέξανδρον τῆς διαβάσεως, χαλεπῶς καὶ μηδενὸς εἰργοντος περαιωθέντα, εἶπερ οὖν καταπηδήσαντες οἱ Ἴνδοι ἐκ τῶν ἀρμάτων προσέκειντο τοῖς πρώτοις τῶν ἐκβαίνοντων· ἀλλὰ παραλλάξει γὰρ ξὺν τοῖς ἄρμασι καὶ ἀκίνδυνον ποιῆσαι Ἀλέξανδρον τὴν διάβασιν· καὶ ἐπὶ τούτους ἀφείναι Ἀλέξανδρον τοὺς ἰπποτοξότας, καὶ τραπήναι αὐτοὺς οὐ χαλεπῶς, πληγὰς λαμβάνοντας. οἱ δὲ καὶ μάχην λέγουσιν 4 ἐν τῇ ἐκβάσει γενέσθαι τῶν Ἴνδων τῶν ξὺν τῷ παιδί τῷ Πῶρον ἀφικμέναν πρὸς Ἀλέξανδρον τε καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ ἰππέας. καὶ γὰρ καὶ ἀφικέσθαι ξὺν μελίζου δυνάμει τὸν Πῶρον παῖδα, καὶ αὐτὸν τε Ἀλέξανδρον τραπήναι πρὸς αὐτοῦ καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀποθανεῖν τὸν Βουκεφάλαν, φίλιατον Ἀλέξανδρον ὄντα τὸν ἵππον, καὶ τοῦτον τραπήναι ὑπὸ τοῦ παιδὸς τοῦ Πῶρου. ἀλλὰ Πτολεμαῖος ὁ Αἰγίου, 5 ὅτῳ καὶ ἐγὼ ξυμφέρομαι, ἄλλως λέγει. ἐκπεμθῆναι μὲν γὰρ τὸν παῖδα ὑπὸ τοῦ Πῶρου λέγει καὶ οὗτος, ἀλλ' οὐχ ἐξήκοντα μόνα ἄρματα ἄγοντα. οὐδὲ γὰρ εἰκὸς Πῶρον ἀκούσαντα ἐκ τῶν σκοπῶν ὅτι δὴ ἢ αὐτὸς Ἀλέξανδρος διαβεβήκει

Lehnlich Xen. Cyrop. II 4, 15. VI 5, 42. Hellen. II 2, 2. — ἐν τῷ ἔργῳ während des Kampfes (ἔργον in gleicher Bedeutung IV 6, 1). Bei ἐπιγενέσθαι ist die Bedeutung von ἐπί zu beachten. — πρὸς τὴν τόλμαν—ἐκπλαγέντες. S. z. IV 30, 2. — αὐτῶν hängt von πόρρωθεν ab. πόρρω mit Genet. auch VI 5, 1. — ὡς πλείονα. Gedanke: „Würde Alexander unter den Indern auf ihrer Flucht ein grosses Blutbad angerichtet haben, so bliebe dann um so weniger für ihn zu tun übrig“. Freilich wird ὑπολείπεσθαι in der transitiven Bedeutung übrig lassen schwer nachzuweisen sein. Meist heisst λείπεσθαι τινος „hinter

einer Person oder Sache zurückbleiben“. Vgl. III 15, 3 οἱ Θεσσαλοὶ ἰππεὶς λαμπρῶς ἀγωνισάμενοι οὐχ ὑπελείποντο Ἀλέξανδρον τοῦ ἔργου.

3. καὶ μηδενὸς εἰργοντος „auch ohne dass ihn jemand hinderte“.

4. τὸν ἵππον. Ueber die Wiederholung s. z. IV 29, 4. — καὶ τοῦτον wie Alexander.

5. οὐδὲ γὰρ. Wie Arrian öfter οὐδέ setzt, wo ein Attiker καὶ οὐ gesetzt haben würde (s. z. IV 9, 4), so gebraucht er auch οὐδὲ γὰρ im Sinne von καὶ γὰρ οὐ. Wie hier c. 27, 7.

τοῦ Ἰθάσπου τὸν πόρον ἢ μέρος γέ τι τῆς στρατιᾶς, σὺν
6 ἐξήκοντα ἄρμασι μόνους ἐπέμψαι τὸν αὐτοῦ παῖδα· ἃ δὲ
ὡς μὲν ἐπὶ κατασκοπῆν ἐκπεμπόμενα πολλά τε καὶ οὐκ
εὖζωνα ἐς τὴν ἀποχώρησιν ἦν· ὡς δὲ εἰς τὸ εἰρξάι τε τοὺς
οὐπω πεπερακότας τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἤδη ἐμβεβηκόσιν
ἐπιθέσθαι, οὐδαμῆ ἀξιόμαχα. ἀλλὰ δισχιλίους γὰρ λέγει ἰπ-
πέας ἄγοντα ἀφικέσθαι τοῦ Πώρου τὸν παῖδα, ἄρματα δὲ
ἐκατὸν καὶ εἴκοσι· φθάσαι δὲ περάσαντα Ἀλέξανδρον καὶ
τὸν ἐκ τῆς νήσου τὸν τελευταῖον πόρον.

15 Καὶ ἐπὶ τούτους τὰ μὲν πρῶτα ἐπέμψαι Ἀλέξανδρον
καὶ οὗτος λέγει τοὺς ἰπποτοξότας, αὐτὸν δ' ἄγειν τοὺς ἰπ-
πέας· προσάγειν γὰρ οἰηθῆναι Πῶρον ξὺν τῇ πάσῃ δυνάμει·
τὴν δὲ ἵππον ταύτην προτεταγμένην αὐτῷ πορεύεσθαι πρὸ
2 τοῦ ἄλλου στρατοῦ. ὡς δὲ κατέμαθεν ἀτρεκῶς τὸ πλήθος
τὸ τῶν Ἰνδῶν, ἐνταῦθα δὲ ὀξέως ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς ξὺν τῇ
ἀμφ' αὐτὸν ἵππῳ· τοὺς δὲ ἐγκλίνας, ὡς Ἀλέξανδρον τε
αὐτὸν κατείδον καὶ τὸ στίφος ἀμφ' αὐτὸν τῶν ἰππέων, οὐκ
ἐπὶ μετώπου, ἀλλὰ κατ' ἴλας ἐμβεβληκός. καὶ τούτων ἰπ-
πέας μὲν πεσεῖν ἐς τετρακοσίους, πεσεῖν δὲ καὶ τοῦ Πώρου
τὸν παῖδα· τὰ δὲ ἄρματα αὐτοῖς ἵπποις ἀλῶναι ἐν τε τῇ
ἀποχωρήσει βαρέα γιγνόμενα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ ὑπὸ
πηλοῦ ἄχρετα.

3 Πῶρος δὲ ὡς αὐτῷ ὅσοι ἰππεῖς ἐκ τῆς φυγῆς διεσώζοντο
Ἀλέξανδρον τε αὐτὸν πεπερακότα ξὺν τῆς στρατιᾶς τῷ καρ-
τερωτάτῳ καὶ τὸν παῖδα ἐν τῇ μάχῃ τετελευτηκότα ἠγγειλαν,
ἐρίγγετο μὲν καὶ ὡς ἀμφίβολος τῇ γνώμῃ, ὅτι καὶ οἱ ἀπὸ

6. ἐκπεμπόμενα ist Partic. Im-
perfecti. — πολλά zu zahlreich. —
τὸν τελευταῖον πόρον was oben (3)
τὸ ὕστερον ἐκ τῆς νήσου περᾶσαι
hiess.

Cap. 15.

Schlachtordnung des Poros.

1. αὐτῷ, Πῶρος.
2. ἐπὶ μετώπου (= ἐν μετώπῳ)
„in ausgedehnter Schlachtlinie“,
wenn die Breite der Front grösser
ist als die Tiefe. Vgl. I 13, 4 οὐχ
οἶόν τε ἦν ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ πο-
ταμοῦ ἄγειν τὸν στρατόν. — κατ'
ἴλας (= ἰληδόν) turmatim. Ueber
κατὰ c. acc. in distributiver Bedeu-
tung s. z. IV 21, 10.

3. διεσώζοντο das Imperfectum
zur Bezeichnung, dass wiederholt
Flüchtige in seinem Lager eintrafen.
— τὸ καρτερώτατον „der Kern“.
Das substantivierte Nentrum des
Adiectivis wird öfter metonymisch
für das Masculinum gebraucht. Vgl.
Herod. I 207 ὑπελείποντο τῆς στρα-
τιῆς τὸ φλυαρώτατον (= τὸ φαν-
λώτατον). Bei Arrian vgl. IV 3, 1
τοῦ πλείστον καὶ μαχιμωτάτον
τῶν ταύτη βαρβάρων ἐς ταύτην
συνπεφηνότος. — καὶ ὡς, ob-
schon auf die erhaltene Nachricht
vom Uebergang des Alexander ein
entschlossenes Handeln Not getan
hätte. Ueber ὡς s. z. IV 3, 3. —
ἀμφίβολος. S. z. IV 29, 4.

τοῦ καταντικῶ τοῦ μεγάλου στρατοπέδου οἱ ξὺν Κρατέρῳ
ὑπολειμμένοι ἐπιχειροῦντες τῇ διαβάσει ἐφαίνοντο· εἴλετο 4
δ' οὖν ἐπ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐλάσας ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ
πρὸς τὸ καρτερώτατόν τε τῶν Μακεδόνων καὶ αὐτὸν τὸν
βασιλέα διαγωνίσασθαι. ἀλλὰ καὶ ὡς ὀλίγους τῶν ἐλεφάντων
σὺν οὐ πολλῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου ἀπέλειπεν,
ὡς φοβεῖν ἀπὸ τῆς ὄχθης τοὺς ξὺν Κρατέρῳ ἰππέας. αὐ-
τὸς δὲ τὴν τε ἵππον ἀναλαβῶν πᾶσαν, ἐς τετρακισχιλίους
ἰππέας, καὶ τὰ ἄρματα πάντα, τριακόσια ὄντα, καὶ τῶν
ἐλεφάντων διακοσίους καὶ τῶν πεζῶν ὅ τι περ ὄφελος, ἐς
τριμυρίους, ἤλαυνεν ὡς ἐπ' Ἀλέξανδρον. ὡς δ' ἐνέτυχε 5
χωρῷ ἵνα οὐ πηλὸς αὐτῷ ἐφαίνετο, ἀλλ' ὑπὸ φάμμῳ γὰρ
ξύμπαν ἦν ἄπεδον καὶ στερεὸν ἐς τὰς ἐφόδους τε καὶ ἀνα-
στροφὰς τῶν ἵππων, ἐνταῦθα ἔτασσε τὴν στρατιάν, πρώτους
μὲν τοὺς ἐλέφαντας ἐπὶ μετώπου, διέχοντα ἐλέφαντα ἐλέ-
φαντος οὐ μείον πλέθρον, ὡς πρὸ πάσης τε τῆς φάλαγγος
τῶν πεζῶν παραταθῆναι αὐτῷ τοὺς ἐλέφαντας ἐπὶ μετώπου
καὶ φόβου πάντῃ παρέχειν τοῖς ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἰππεῦσιν.
ἄλλως τε οὐδὲ ἤξιον ἐς τὰ διαλείποντα τῶν ἐλεφάντων τολ- 6
μῆσαι ἂν τινα ὤσασθαι τῶν πολεμίων, οὔτε ξὺν ἵπποις διὰ
τὸν φόβον τῶν ἵππων, πεζούς τε ἔτι μείον· κατὰ στόμα τε
γὰρ ἂν πρὸς τῶν ὀπλιτῶν προσβαλλόντων εἰργεσθαι καὶ
καταπατηθῆσεσθαι ἐπιστρεψάντων ἐπ' αὐτοὺς τῶν ἐλεφάντων.
ἐπὶ τούτοις δὲ οἱ πεζοὶ αὐτῷ ἐτέταχτο, οὐκ ἴσον τὸ μέτω- 7
πον τοῖς θηρίοις ἐπέχοντες, ἀλλ' ἐν δευτέρῳ μετώπῳ μετὰ
τοὺς ἐλέφαντας, ὅσον ἐς τὰ διαλείποντα ἐπ' ὀλίγον ἐμβεβλη-
σθαι τοὺς λόχους. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κατὰ τὰ κέρατα ἔτι
ὑπὲρ τοὺς ἐλέφαντας πεζοὶ ἐφεστηκότες, ἐκατέρωθεν δὲ τῶν
πεζῶν ἢ ἵππος αὐτῷ ἐτέτακτο καὶ πρὸ ταύτης τὰ ἄρματα
ἐκατέρωθεν.

4. ὅτι περ ὄφελος auch II 76 οὐ
γὰρ αὐτοὺς ἐν τῷ τότε κρατήσῃν
τοὺς σατραπᾶς τοῦ Δαρείου οὐδὲ
τὴν ἵππον τὴν ἐπὶ Γρανικῷ ταχθεῖ-
σαν ἀλλὰ Περσῶν τε ὅτι περ
ὄφελος (= den aus Persern be-
stehenden Kern des Heeres).

6. ἄλλως τε. Das gewöhnlich mit
ἄλλως τε verbundene καὶ liegt in
οὐδὲ. S. z. c. 9, 4. — οὔτε — τε.
Die Negation des zweiten Gliedes
liegt in μείον. Ueber οὔτε — τε s.

z. IV 5, 6. — κατὰ στόμα a fronte
(oppos. κατ' οὐράν = a tergo).

7. οὖν — ἐπέχοντες „nicht gleiche
Linie mit den Tieren haltend“.
θηρίοις hängt von ἴσον ab. S. z.
c. 6, 8. — ἐς τὰ διαλείποντα = ἐς
τὰ διαλείμματα (c. 23, 2). Ueber
die Bedeutung des substantivierten
Nentrums des Participis s. z. V 7,
4 (ἐν τῷ δραμένῳ). — ἐπὶ τούτοις,
nämlich ἐν δευτέρῳ μετώπῳ (s. u.).
— ὅσον — τοὺς λόχους. Gedanke:

16 Ἄυτη μὲν ἡ Πύρου τάξις ἦν. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἤδη καθεώρα τοὺς Ἰνδοὺς ἔκτασσομένους, ἐπέστησε τοὺς ἱππέας τοῦ πρόσω, ὡς ἀναλαμβάνειν τῶν πεζῶν τοὺς ἀεὶ προσάγοντας. ὡς δὲ καὶ ἡ φάλαγξ αὐτῷ δρόμῳ συνάψασα ὁμοῦ ἤδη ἦν, ὁ δὲ οὐκ εὐθὺς ἐκτάξας ἐπῆγεν, ὡς μὴ καματηροὺς τε καὶ πνευστιῶντας ἀκμῆσι παραδοῦναι τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ ἐς κύκλους παριππεύων ἀνέπαινε τοὺς πεζοὺς ἔσπε καταστήναι αὐτοῖς τὸν θυμὸν. ὡς δὲ τὴν τάξιν κατείδε τῶν Ἰνδῶν, κατὰ μέσον μὲν, ἵνα οἱ ἐλέφαντες προεβέβλητο καὶ πυκνὴ ἡ φάλαγξ κατὰ τὰ διαλείποντα αὐτῶν ἐπιτέτακτο, οὐκ ἔγνω προάγειν, αὐτὰ ἐκείνα ὀκνήσας ἄπερ ὁ Πύρος τῷ λογισμῷ ξυνηθεὶς ταύτη ἔταξεν· ἀλλὰ αὐτὸς μὲν, ἅτε ἱπποκρατῶν, τὴν πολλὴν τῆς ἵππου ἀναλαβὼν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν πολεμίων παρήλανεν, ὡς ταύτη ἐπιθησόμενος. 3 Κοῖνον δὲ πέμπει ὡς ἐπὶ τὸ δεξιόν, τὴν Δημητρίου καὶ τὴν αὐτοῦ ἔχοντα ἱππαρχίαν, κλεύσας, ἐπειδὴν τὸ κατὰ σφᾶς στίφος τῶν ἱππέων ἰδόντες οἱ βάρβαροι ἀντιπαρῖππεύωσιν, αὐτὸν κατόπιν ἔχεσθαι αὐτῶν· τῶν πεζῶν δὲ τὴν φάλαγγα Σελεύκῳ καὶ Ἀντιγένει καὶ Ταύρωσι προσέταξεν ἄρειν· μὴ πρόσθεν δὲ ἄπτεσθαι τοῦ ἔργου πρὶν ὑπὸ τῆς ἵππου τῆς ἀμφ' αὐτὸν τεταραγμένην τὴν τε φάλαγγα τῶν πεζῶν καὶ τοὺς ἱππέας κατίδωσιν.

In die Zwischenräume der aufgestellten Elefanten wurden die (vorderen Soldaten der) Lothen ein wenig eingeschoben, so dass ihre Front etwas hinter der der Elefanten stand. Der Infinitiv ἐμβεβλησθαι hängt von ὄσον (eig. so beschaffen dass d. i. geeignet) ab. ὄσον c. Infin. auch IV 2, 2 (ὄσαις — χρῆσθαι), VII 19, 4, 28, 3.

Cap. 16.

1. ἐπέστησε — τοῦ πρόσω, erkläre nach I 1, 6 εἶργειν τοῦ πρόσω „vom weiteren Vordringen abhalten“. — ὁ δὲ. S. z. IV 29, 4. — ἐς κύκλους παριππεύων. Vgl. IV 4, 6. — ἔσπε καταστήναι. Ueber ἔσπε c. infin. s. z. IV 7, 1.

2. κατὰ τὰ διαλείποντα αὐτῶν. S. c. 15, 7. — ἄπερ gehört nur zum Particip. — τῷ λογισμῷ ξυνηθεὶς. S. z. c. 1, 2. — τὴν πολλὴν τῆς ἵππου. S. z. IV 16, 3.

3. ἐπὶ τὸ δεξιόν, τοῦ Πύρου. — τὸ κατὰ σφᾶς στίφος „den ihnen gegen über (= κατὰ σφᾶς) befindlichen Reiterhaufen“. Zur Bedeutung von κατὰ c. acc. vgl. c. 17, 2 ἐπιτίθεται τοῖς καθ' αὐτόν, und III 15, 4 καὶ οἱ ἀμφὶ Παρμενίωνα τὸ καθ' αὐτοὺς διώκοντες εἶποντο. Ueber den Gebrauch von σφᾶς s. z. IV 16, 2 (ἅμα οἱ). — κατόπιν ἔχεσθαι αὐτῶν. Koenos sollte also, sobald die Reiterei des Poros gegen Alexander aus der Linie hervorbräche (ἀντιπαρῖππεύωσι), derselben in den Rücken fallen. — πρὶν κατίδωσιν. Ein Attiker würde ἄν hinzugefügt haben. Für die logische Geltung des Satzes macht es keinen Unterschied, ob der Coniunctiv ἄν hinzunimmt oder nicht. Denn schon der Coniunctiv allein, mit πρὶν verbunden, weist auf eine zu erwartende Verwirklichung hin.

Ἦδη τε ἐντὸς βέλους ἐρίγγετο καὶ ἐφῆκεν ἐπὶ τὸ κέρας 4 τὸ εὐώνυμον τῶν Ἰνδῶν τοὺς ἱπποτοξότας, ὄντας ἐς χιλίους, ὡς ταράξαι τοὺς ταύτη ἐφρονηκότας τῶν πολεμίων τῇ πυκνότητι τε τῶν τοξευμάτων καὶ τῶν ἵππων τῇ ἐπελάσει. καὶ αὐτὸς δὲ τοὺς ἐταίρους ἔχων τοὺς ἱππέας παρήλανεν ὀξέως ἐπὶ τὸ εὐώνυμον τῶν βαρβάρων, κατὰ κέρας ἔτι τεταραγμένοις ἐμβαλεῖν σπουδὴν ποιούμενος, πρὶν ἐπὶ φάλαγγος ἐκταθῆναι αὐτοῖς τὴν ἵππου.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ τε Ἰνδοὶ τοὺς ἱππέας πάντοθεν ξυν- 17 ἀλίσσαντες παρίππεον Ἀλεξάνδρῳ ἀντιπαρεξάγοντες τῇ ἐλάσει, καὶ οἱ περὶ Κοῖνον, ὡς παρήγγελο, κατόπιν αὐτοῖς ἐπεφαίνοντο. ταῦτα ξυνηδόντες οἱ Ἰνδοὶ ἀμφίστομον ἡγυκάσθησαν ποιῆσαι τὴν τάξιν τῆς ἵππου, τὴν μὲν ὡς ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ τὴν πολλὴν τε καὶ κρατίστην· οἱ δὲ ἐπὶ Κοῖνον τε καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ ἐπέστρεφον. τοῦτό τε οὖν 2 εὐθὺς ἐτάραξε τὰς τάξεις τε καὶ τὰς γνώμας τῶν Ἰνδῶν καὶ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸν καιρὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἐπὶ θάτερα ἐπιστροφῇ τῆς ἵππου ἐπιτίθεται τοῖς καθ' αὐτόν, ὥστε οὐδὲ τὴν ἐμβολὴν ἐδέξαντο τῶν ἀμφ' Ἀλεξάνδρῳ ἱππέων

4. ἤδη τε — καί. Durch die Parataxis wird die Gleichzeitigkeit ausgedrückt; wie hier nach ἤδη VI 9, 4. Vgl. auch c. 17 Anf. — ἐντὸς βέλους γίγγεσθαι auch II 10, 3, gleichbedeutend ist εἶσω βέλους παρελθεῖν. Das Gegenteil ist ἔξω βέλους (τῶν βελῶν) εἶναι (s. z. c. 17, 7). — τῇ πυκνότητι — τῇ ἐπελάσει Chiasmus. — τεταραγμένοις, ὑπὸ τῶν ἱπποτοξοτῶν (s. o.). — πρὶν — ἐκταθῆναι. Alexander war bemüht in die Feinde, welche durch seine berittenen Bogenschützen in Verwirrung geraten waren, auf der Flanke (κατὰ κέρας) einzudringen, noch ehe sich ihre Reihen in einer Frontlinie (ἐπὶ φάλαγγος) auszubreiten Zeit gefunden hätten. Für ἐπὶ φάλαγγος findet sich bei Arrian oft auch ἐν φάλαγγι, für κατὰ κέρας auch ἐπὶ κέρας. — Zur Umschreibung σπουδὴν ποιούμενος s. z. IV 29, 3.

Cap. 17.

Niederlage des Poros.

1. οἱ τε Ἰνδοὶ — καὶ οἱ περὶ Κοῖνον. Ueber die Parataxis s. z.

c. 16. 4. — ἀντιπαρεξάγοντες „dem Alexander entgegen (ἀντι) längs (παρα) seiner Schlachtlinie hin aus (ἐξ) ihrer früheren Stellung vorrückend“. Sintenis. — ἀμφίστομον. Vgl. Arrian Takt. c. 29. — ἔτι δὲ ἀμφίστομος μὲν φάλαγξ καλεῖται ἢ τοὺς ἡμισείας τῶν ἐν τοῖς λόχοις ἀνδρῶν ἀπεστραμμένους ἀπὸ σφῶν ἔχουσα ὡς ἀντιώτους εἶναι. Man wählte diese Aufstellung mit doppelter Front, um der ersten zum Angriff vorrückenden Schlachtlinie den Rücken zu decken und eine Umzingelung derselben zu verhüten. Würde eine solche vom Feinde versucht, so hatte die zweite Linie, die der ersten den Rücken zuehrte, den Kampf mit dem Feinde aufzunehmen. Vgl. III 12, 1 ἢ μὲν ἐπὶ μετώπου τάξις Ἀλεξάνδρῳ ὡς κενόσητο· ἐπέταξε δὲ καὶ δευτέραν τάξιν ὡς εἶναι τὴν φάλαγγα ἀμφίστομον. — οἱ δὲ, die an Zahl geringeren.

2. τοῖς καθ' αὐτόν. Zur Bedeutung von κατὰ s. z. c. 16, 3 (τὸ

οἱ Ἴνδοι, ἀλλὰ κατηράχθησαν ὥσπερ εἰς τείχος τι φίλιον
 3 τοὺς ἐλέφαντας. καὶ ἐν τούτῳ οἱ ἐπιστάται τῶν ἐλεφάντων
 ἀντεπήγον τῇ ἵππῳ τὰ θηρία, καὶ ἡ φάλαγξ αὐτῆ τῶν
 Μακεδόνων ἀντεπήγει πρὸς τοὺς ἐλέφαντας, ἔς τε τοὺς ἐπι-
 βάτας αὐτῶν ἀκοντίζοντες καὶ αὐτὰ τὰ θηρία περισταδὸν
 πάντοθεν βάλλοντες. καὶ ἦν τὸ ἔργον οὐδεὶ τῶν πρόσθεν
 ἀγῶνων ἰσχυρότερον· τὰ τε γὰρ θηρία ἐπεκθέοντα ἐς τὰς τάξεις
 τῶν πεζῶν, ὅπῃ ἐπιστρέψειεν, ἐκεραύριζε, καίπερ πυκνήν
 οὖσαν τὴν τῶν Μακεδόνων φάλαγγα καὶ οἱ ἵππεις οἱ τῶν
 Ἰνδῶν, τοῖς πεζοῖς ἰδόντες ξυνεστηκὸς τὸ ἔργον, ἐπιστρέ-
 4 ψαντες αὐθις καὶ αὐτοὶ ἐπήλαντον τῇ ἵππῳ. ὡς δὲ πάλιν
 ἐκράτησαν αὐτῶν οἱ ἀμφ' Ἀλέξανδρον, τῇ τε ῥώμῃ καὶ τῇ
 ἐμπειρίᾳ πολὺ προέχοντες, ὡς ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας αὐθις
 κατελήθησαν. καὶ ἐν τούτῳ πᾶσα ἡ ἵππος Ἀλεξάνδρου ἐς
 μίαν ἴλην ἤδη ξυνηγμένη, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ
 ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῷ ἐς τήνδε τὴν τάξιν καταστᾶσα, ὅποι
 προσπέσοι τῶν Ἰνδῶν ταῖς τάξεσι ξὺν πολλῷ φόρῳ ἀπ-
 5 ελύοντο. καὶ ἐς στενὸν ἤδη κατεληγμένων τῶν θηρίων οὐ
 μείω πρὸς αὐτῶν οἱ φίλοι ἤπερ οἱ πολέμιοι ἐβλάπτοντο, ἐν
 ταῖς ἐπιστροφαῖς τε καὶ τοῖς ὀδισμοῖς καταπατούμενοι. τῶν
 τε οὖν ἵππέων, οἷα δὴ ἐν στενῷ περὶ τοὺς ἐλέφαντας
 εἰλουμένων, πολὺς φόνος ἐγίνετο καὶ οἱ ἠγεμόνες τῶν
 ἐλεφάντων οἱ πολλοὶ κατηκοντισμένοι ἦσαν, καὶ αὐτοὶ οἱ
 ἐλέφαντες τὰ μὲν τιρωσκόμενοι, τὰ δὲ ὑπὸ τε τῶν πόνων
 καὶ ἐρημίας ἠγεμόνων οὐκέτι διακεκριμένοι ἐν τῇ μάχῃ

κατὰ σφᾶς στίφος). — ὥσπερ εἰς
 τείχος. Wird einem von einer Prae-
 position regierten Begriff ein an-
 derer durch ὡς oder ὥσπερ ver-
 glichen angefügt, so steht, wenn
 die Vergleichung vorangeht, die
 Praeposition gewöhnlich nur ein-
 mal und zwar bei der Vergleich-
 ung (d. h. bei dem womit etwas
 verglichen wird). Doch vgl. Plat.
 Phaed. 67 d (ἡ ψυχὴ) ἐκλυομένη
 ὥσπερ ἐκ δεσμών ἐκ τοῦ σώματος.

3. ἐπιστάται heißen unten (5) οἱ
 ἠγεμόνες τῶν ἐλεφάντων. — ἐπι-
 βάται. Vgl. Aelian. H. A. 13, 9 ὁ
 στρατιώτης ἐλέφας ἐπὶ τοῦ καλου-
 μένου θωρακίου ἢ καὶ νῆ Δία τοῦ
 νότου γυμνοῦ καὶ ἐλευθέρου (φέ-
 ρει) πολεμιστὰς μὲν τρεῖς παρ'
 ἑκάτερα βάλλοντας καὶ τὸν τρίτον

κατόπιν· τέταρτον δὲ τὸν τὴν
 ἄσπην κατέχοντα διὰ χειρῶν καὶ
 ἐκείνη τὸν θῆρα ἰδύοντα ὡς
 οὐκὶν καὶ κυβερνητικὸν ἄνδρα
 καὶ ἐπιστάτην τῆς νεῶς. — ἀκον-
 τίζοντες über den Plural s. z. c.
 14, 1. — ξυνεστηκός. Häufig findet
 sich in diesem Sinne bei Arrian
 ξυνεστηκὴ μάχῃ (od. ἵππομαχίᾳ)
 eine Wendung, welche auch Hero-
 dot öfter gebraucht. συνεστη-
 κέναι (od. συνεστάναι) eig. vom
 feindlichen Gegenüberstehen der
 Kämpfenden in der Schlacht (c. 18,
 5), dann von der Schlacht selbst.
 Wie hier VII 10, 4 (öfter). Aehn-
 lich c. 21, 3 (πολέμια ξυνεστηκεί).

4. ἀπελύοντο discabant.

5. οἷα δὴ mit Partic. s. z. IV
 3, 1.

ἦσαν· ἀλλ' οἷα δὴ ὑπὸ τοῦ κακοῦ ἐκφρονες φίλοις τε ὁμοῦ 6
 καὶ πολεμίοις προσφερόμενοι πάντα τρόπον ἐξώθουν τε καὶ
 κατεπάτον καὶ κατέκαιον. ἀλλ' οἱ μὲν Μακεδόνες, ἄτε ἐν
 εὐρυχωρίᾳ τε καὶ κατὰ γνώμην τὴν σφῶν προσφερόμενοι
 τοῖς θηρίοις, ὅπῃ μὲν ἐπιφέροντο εἶκον, ἀποστραφέντων
 δὲ εἶχοντο ἐσακοντίζοντες· οἱ δὲ Ἴνδοι ἐν αὐτοῖς ἀναστρεφόμε-
 νοι τὰ πλεῖω ἤδη πρὸς ἐκείνων ἐβλάπτοντο. ὡς δὲ καματηρά 7
 τε ἦν τὰ θηρία καὶ οὐκέτι αὐτοῖς ἐρρωμέναι αἱ ἐκδρομαὶ
 ἐρίγγοντο, ἀλλὰ συριγμῷ μόνον διαχρώμενα ὥσπερ αἱ
 πρύμναν κρουόμεναι νῆες ἐπὶ πόδα ὑπεχώρουν, αὐτὸς μὲν
 Ἀλέξανδρος περιβάλλει ἐν κύκλῳ τὴν ἵππον τῇ πάσῃ τάξει,
 τοὺς πεζοὺς δὲ ξυνασπίσαντας ὡς ἐς πυκνοτάτην ξύγκλεισιν
 ἐπάγειν τὴν φάλαγγα ἐσήμηνε. καὶ οὕτως οἱ μὲν ἵππεις
 τῶν Ἰνδῶν πλὴν ὀλίγων κατεκόπησαν ἐν τῷ ἔργῳ· ἐκό-
 πτοντο δὲ καὶ οἱ πεζοὶ πανταχόθεν ἤδη προσκειμένων σφίσι
 τῶν Μακεδόνων. καὶ ἐν τούτῳ ἵνα διέσχεεν ἡ ἵππος ἡ Αλε-
 ξάνδρου ἐς φρυγὴν πάντες ἐπεστράφησαν.

Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ Κράτερός τε καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι τῆς 18
 στρατιᾶς τῆς Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰθάσπου ὑπο-
 λελειμμένοι ἠγεμόνες ἦσαν, ὡς νικῶντα λαμπρῶς κατείδον
 Ἀλέξανδρον, ἐπέρων καὶ αὐτοὶ τὸν ποταμόν. καὶ οὗτοι οὐ
 μείονα τὸν φόνον ἐν τῇ ἀποχωρήσει τῶν Ἰνδῶν ἐποίησαν,
 ἀκμηῆτες ἀντὶ κεκμηκότων τῶν ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἐπιγενομένων
 τῇ διώξει.

Ἀπέθανον δὲ τῶν Ἰνδῶν πεζοὶ μὲν ὀλίγον ἀποδέοντες 2
 τῶν δισυρρίων, ἵππεις δὲ ἐς τρισχιλίους, τὰ δὲ ἄρματα
 ξύμπαντα κατεκόπη· καὶ Πάφου δύο παῖδες ἀπέθανον καὶ
 Σπιτάκης ὁ νομάρχης τῶν ταύτη Ἰνδῶν καὶ τῶν ἐλεφάντων

6. ἐκφρονες, oben von Pferden. —
 κατὰ γνώμην τὴν σφῶν „nach eigenem
 Ermessen“. — ἐν αὐτοῖς zwi-
 schen ihnen.

τείχους, ἐπὶ πόδα, ἐπεὶ δὲ ἔξω
 βελῶν ἐγένοντο, στραφέντες.

Cap. 18.

Alexander verhandelt mit Poros.

1. Κράτερος. S. c. 11, 3. 4. 12, 1.
 2. λαμπρῶς. Vgl. II 10, 4 καὶ
 ταύτη μὲν λαμπρῶς ἐνίκα Ἀλεξάν-
 δρός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτόν.

2. Die Gesamtzahl der gefallenen
 Inder gibt Diodor 17, 89 auf 12,000
 an. — ἐλήφθησαν „Ausgefallen ist

καὶ ἀρμάτων οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἰπάρχαι καὶ οἱ στρατηγοὶ τῆς
στρατιᾶς τῆς Πώρου ξύμπαντες. *** ἐλήφθησαν δὲ καὶ οἱ ἐλέ-
3 φαντες, ὅσοι γε αὐτῶν μὴ αὐτοῦ ἀπέθανον. τῶν δ' ἄμφ' Ἀλέ-
ξανδρον πεζοὶ μὲν ἀπὸ ἐξακισχιλίων τῶν ἐν τῇ πρώτῃ
προσβολῇ γενομένων ἐς ὀγδοήκοντα μάλιστα ἀπέθανον·
ἰππεῖς δὲ τῶν μὲν ἰπποτοξοτῶν, οἳ δὴ καὶ πρῶτοι τοῦ
ἔργου ἦσαν, δέκα· τῆς δὲ ἐταιρικῆς ἵππου ἀμφὶ τοῦς
εἰκοσί· τῶν δὲ ἄλλων ἰππέων ὡς διακόσιοι.

4 Πῶρος δὲ μεγάλα ἔργα ἐν τῇ μάχῃ ἀποδειξάμενος μὴ
ὄτι στρατηγῶν, ἀλλὰ καὶ στρατιώτου γενναίου, ὡς τῶν τε
ἰππέων τὸν φόνον κατείδε καὶ τῶν ἐλεφάντων τοὺς μὲν
αὐτοῦ πεπτακότας, τοὺς δὲ ἐρήμους τῶν ἡγεμόνων
λυπρούς πεπλανημένους, τῶν δὲ πεζῶν αὐτῶ οἱ πλείους
ἀπολώλεσαν, οὐχ ἤπερ Δαρεῖος ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξάρχων
5 τοῖς ἄμφ' αὐτὸν τῆς φυγῆς ἀπεχώρει, ἀλλὰ ἔστε γὰρ ὑπ-
εμένε τι τῶν Ἰνδῶν ἐν τῇ μάχῃ ξυνεστηκός, ἐς τοσόδε
ἀγωνισάμενος, τετραμένος δὲ τὸν δεξιὸν ὤμου, ὃν δὴ γυμνὸν
μόνον ἔχων ἐν τῇ μάχῃ ἀνεστρέφετο (ἀπὸ γὰρ τοῦ ἄλλου
σώματος ἤρκει αὐτῶ τὰ βέλη ὁ θώραξ, περιττός ὢν κατὰ
τε τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀρμονίαν, ὡς ὕστερον καταμαθεῖν
θεωμένοις ἦν), τότε δὴ καὶ αὐτὸς ἀπεχώρει ἐπιστρέψας τὸν
6 ἐλέφαντα. καὶ Ἀλέξανδρος μέγαν τε αὐτὸν καὶ γενναῖον
ἄνδρα ἰδὼν ἐν τῇ μάχῃ σῶσαι ἐπεθύμησε. πέμπει δὴ παρ'
αὐτὸν πρῶτα μὲν Ταξίλην τὸν Ἰδόν· καὶ Ταξίλης προσ-
ἰππεύσας ἐφ' ὅσον οἱ ἀσφαλές ἐφαίνετο τῶ ἐλέφαντι ὃς ἔφερε
τὸν Πῶρον ἐπιστῆσαι τε ἡξίου τὸ θηρίου, οὐ γὰρ εἶναι οἱ
7 ἔτι φεύγειν, καὶ ἀκούσαι τῶν παρ' Ἀλέξανδρου λόγων. ὁ
δὲ ἰδὼν ἄνδρα ἐχθρὸν ἐκ παλαιοῦ τὸν Ταξίλην ἐπιστρέψας

vorher, wie das nächste καὶ zeigt,
eine Angabe über die Zahl gefan-
gener Menschen, nach Diodor über
9000". Krüger.

3. Im Widerspruch mit Arrian
auffällig geringer Verlustangabe be-
richtet Diodor, dass 980 Makedoner
gefallen, darunter 280 Reiter.
Uebrigens deutet Arrian selbst an,
dass sich seine Angabe eines gerin-
geren Verlustes auf den ersten
Angriff beschränke; den übrigen
nicht ausdrücklich erwähnten, führ-
ten die späteren Kämpfe herbei.
Nach Plut. Alex. 60 dauerte die

Schlacht 8 Stunden. Vgl. Curtius VIII
49, 28 *Anceps pugnae nunc sequentium
nunc fugientium elephantos in mul-
tum diei varium extraxit certamen.*

4. μὴ ὅτι für οὐχ ὅτι auch c. 6, 7.

5. ξυνεστηκός. S. z. c. 17, 3. —
γυμνόν, τοῦ θώρακος. — περιττός
— τὴν ἀρμονίαν. Der Panzer war
ausserordentlich fest und schloss
eng an den Körper an.

7. ἀνήγετο „machte sich fertig“
ein dem Seewesen entlehnter Aus-
druck. Ganz wie hier VII 11, 5. Vgl.
Plat. Charmid. p. 155 C ἐνέβλεψέ
τε μοι — καὶ ἀνήγετο ὡς ἐρωτή-

ἀνήγετο ὡς ἀκουτίσαν· καὶ ἂν καὶ κατέκτανεν τυχόν, εἰ
μὴ ὑποφθάσας ἐκεῖνος ἀπήλασεν ἀπὸ τοῦ Πώρου πρόσω
τὸν ἵππον. Ἀλέξανδρος δὲ οὐδὲ ἐπὶ τῷδε τῷ Πώρῳ χαλε-
πὸς ἐγένετο, ἀλλ' ἄλλους τε ἐν μέρει ἔπεμπε καὶ δὴ καὶ
Μερόην ἄνδρα Ἰνδόν, ὅτι φίλον εἶναι ἐκ παλαιοῦ τῷ Πώρῳ τὸν 8
Μερόην ἔμαθε. Πῶρος δὲ ὡς τὰ παρὰ τοῦ Μερόου ἤκουσε
καὶ ἐκ τοῦ δίψους ἅμα ἐκρατεῖτο, ἐπέστησέ τε τὸν ἐλέφαντα
καὶ κατέβη ἀπ' αὐτοῦ· ὡς δὲ ἐπιέ τε καὶ ἀνέψυξεν, ἄγειν
αὐτὸν σπουδῇ ἐκέλευσεν παρ' Ἀλέξανδρον. 19

Καὶ ὁ μὲν ἤγετο Ἀλέξανδρος δὲ ὡς προσάγοντα ἐπύ-
θετο, προἰππεύσας πρὸ τῆς τάξεως ξὺν ὀλίγοις τῶν ἐταίρων
ἀπαντᾷ τῷ Πώρῳ· καὶ ἐπιστήσας τὸν ἵππον τό τε μέγεθος
ἐθαύμαζεν, ὑπὲρ πέντε πήχεις μάλιστα ξυμβαῖνον, καὶ τὸ
κάλλος τοῦ Πώρου καὶ ὅτι οὐ δεδουλωμένος τῇ γνώμῃ
ἐφαίνετο, ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ προσ-
ἐλθοι ὑπὲρ βασιλείας τῆς αὐτοῦ πρὸς βασιλέα ἄλλον κα- 2
λῶς ἡγωνισμένος. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος πρῶτος προσειπὼν
αὐτὸν λέγειν ἐκέλευσεν ὅ τι οἱ γενέσθαι ἐθέλοι. Πῶρον
δὲ ἀποκρίνασθαι λόγος, ὅτι βασιλικῶς μοι χρῆσθαι, ὃ Ἀλέ-
ξανδρε. καὶ Ἀλέξανδρος ἤσθεις τῷ λόγῳ, τοῦτο μὲν ἔσται
σοι, ὃ Πῶρε, ἔφη, ἐμοῦ ἔνεκα· σὺ δὲ σαντοῦ ἔνεκα ὅ τι 3
σοὶ φίλον ἀξίου. ὁ δὲ πάντα ἔφη ἐν τούτῳ ἐνεῖναι. καὶ
Ἀλέξανδρος τούτῳ ἔτι μᾶλλον τῷ λόγῳ ἤσθεις τὴν τε
ἀρχὴν τῷ Πώρῳ τῶν τε αὐτοῦ Ἰνδῶν ἔδωκε καὶ ἄλλην ἔτι

σων. — καὶ ἂν καὶ (= und gewiss
auch) findet sich in dieser seltenen
Stellung nur da, wo das zweite καὶ
versichernde Kraft hat. Vgl. In-
dic. 9, 11 Ἀλέξανδρον — κρατῆσαι
πάντων τοῖς ὄπλοις, ὅσους γε δὴ
ἐπῆλθε, καὶ ἂν καὶ πάντων κρατῆ-
σαι, εἰ ἡ στρατιὴ ἤθελεν. Sinnenis.
τυχόν. S. z. c. 5, 5. — ἐν μέρει
S. z. IV 21, 4.

Cap. 19.

Alexander schliesst einen
Freundschaftsbund mit Poros.
Tod des Bukephalos.

1. προσάγοντα, Μερόην τὸν Πῶ-
ρον. — μέγεθος. Vgl. Curtius VIII
13, 7 *armaque auro et argento di-
stincta corpus rarae magnitudinis
honestabant. Par animus robori
corporis. Justin. XII 8 viribus cor-
poris et animi magnitudine pariter*

insignis.—ὑπὲρ πέντε π. μάλιστα.
Für ὑπὲρ, das zu dem limitieren-
den μάλιστα wenig stimmt, ist
wahrscheinlich (mit Krüger) ἐς
zu lesen. Vgl. I 20, 2 *καταστρατο-
πεδεύει πρὸς Ἀλικαρνασσῶ, ἀπέχων
τῆς πόλεως ἐς πέντε μάλιστα
σταδίων.* — ξυμβαῖναι ἐς eig.
„zusammentreffen mit“, daher =
heranreichen an oder (wie VI
27, 6) ausreichen, oder zutref-
fen für (so VII 12, 1). Ver-
wandt ist die Bedeutung heraus-
kommen (als Summe einzelner
Factoren). — δεδουλωμένος τῇ
γνώμῃ. Die Wendung ist thukydi-
deisch. Vgl. Thuk. IV 31 *ἀπέ-
βαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι*,
welches letztere der Scholiast mit
τεταπεινωμένοι φόβῳ erklärt. Wie
hier VI 16, 2. — ὅτι. S. z. VII
14, 6.

χώραν πρὸς τῇ πάλαι οὔσῃ πλείονα τῆς πρόσθεν προσέθηκε· καὶ οὕτως αὐτὸς τε βασιλικῶς κεκορημένος ἦν ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ ἐκείνῳ ἐκ τούτου ἐς ἅπαντα πιστῷ ἐχρήσατο. τοῦτο τὸ τέλος τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Πῶρον τε καὶ τοὺς ἐπ' ἐκείνα τοῦ Ἰδάσπου ποταμοῦ Ἰνδοὺς Ἀλεξάνδρῳ ἐγένετο ἐπ' ἄρχοντος Ἀθηναίους Ἡγεμόνος μηνὸς Μουνυχιῶνος.

4. Ἴνα δὲ ἡ μάχῃ ξυνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς ἐπέρασε τὸν Ἰδάσπην ποταμὸν πόλεις ἐκτίσεν Ἀλέξανδρος. καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπάνυμον ἀνόμασε· τὴν δὲ Βουκεφάλα ἐς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην, ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ, οὐ βληθεὶς πρὸς οὐδενός, ἀλλ' ὑπὸ καμάτου τε καὶ ἡλικίας. ἦν γὰρ ἀμφὶ τὰ τριάκοντα ἔτη, καματηρὸς γενόμενος, πολλὰ δὲ πρόσθεν ξυγκαμῶν τε καὶ συγινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ, ἀναβαινόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου ὁ Βουκεφάλας οὗτος, ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπήξιόν ἀμβάτας, καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος. σημεῖον δὲ οἱ ἦν βοὸς κεφαλὴ ἐγκεχαραγμένη, ἐφ' ὅτου καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἔφερον· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μέλας

3. πλείονα. Curtius VIII 14, 45 mox donavit Porum ampliore regno quam tenuit. — Μουνυχιῶνος. Der Munychion jenes Olympiadenjahres (Ol. 113. 2) reichte vom 18 April bis 18 Mai 326. Wahrscheinlich wurde die Schlacht Ende Mai geschlagen. S. z. c. 9, 4.

4. Νίκαια. Nicaea (von der gleichnamigen Stadt IV 12, 6 verschieden) lag auf dem Ost-, seine Schwesterstadt auf dem Westufer des Hydaspes. „Keine tausend Schritt vom Stromufer liegen weit ausgehende Trümmer einer Stadt, Udinagur genannt, unter denen namentlich cannelierte Säulen mit corinthischen Capitälern gefunden wurden, und ihnen gegenüber auf der anderen Uferseite erhebt sich ein gleich alter Trümmerhügel; noch andere weitläufige Ruinen liegen weiter abwärts.“ Diese Oertlichkeiten ist ein neuerer Reisender, Alex. Burnes, geneigt für die der beiden Macedonierstädte zu halten. — οὐ βληθεὶς. Anders Plut. 61 ἐν δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης καὶ ὁ

Βουκεφάλας ἐτελεύτησεν, οὐκ εὐθὺς ἀλλ' ὕστερον, ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν, ὑπὸ τραυμάτων θεραπευόμενος, ὡς δ' Ὀνησίκριτος, διὰ γῆρας ὑπέροπος γενόμενος· τριάκοντα γὰρ ἔτων ἀποθανεῖν αὐτόν.

5. ἦν γὰρ ἀμφὶ τὰ τριάκοντα ἔτη. „Hunc equum non domare potuit Alexander nisi annum aetatis XVI agens. Quum vero nunc ageret vigesimum nonum, habuit equum per tredecim annos. Ergo equus, quo tempore emebatur, septendecim iam annos natus erat. Cui hoc verisimile est? Sed eundem annorum numerum prodit etiam Plutarch. Alex. 61 (s. die vorhergehende Anmerkung)“. Schmiederus. — μεγέθει μέγας (= von ungeheurer Größe), eine herodoteische Verbindung (Her. V 31 νῆσος μεγάθει οὐ μεγάλη u. öft.). Ebenso verbindet auch Arrian nach dem Vorgange Herodots πλήθει πολλοί c. 20, 4 (vgl. Her. VI 44 νέας πλήθει πολλὰς). Wie hier μεγέθει μέγιστος VII 17, 1. — ἐφ' ὅτου.

ὦν αὐτός, ἐς βοὸς κεφαλὴν μάλιστα εἰκασμένον. οὗτος ὁ 6 ἵππος ἐν τῇ Οὐξίῳν χώρῃ ἀφανῆς ἐγένετο Ἀλεξάνδρῳ, καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν πάντας ἀποκτενεῖν Οὐξίους, εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον· καὶ ἀπήχθη εὐθὺς ἐπὶ τῷ κηρύγματι. τοσούδε μὲν σπουδῇ Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν ἦν, τοσούδε δὲ Ἀλεξάνδρου φόβος τοῖς βαρβάρους. καὶ ἐμοὶ ἐς τοσούδε τιμησῆθαι ὁ Βουκεφάλας οὗτος Ἀλεξάνδρου ἔνεκα.

Ἀλεξάνδρῳ δὲ ἐπειδὴ οἱ ἀποθανόντες ἐν τῇ μάχῃ κε- 20 κόσμηοντο τῷ πρέποντι κόσμῳ, ὁ δὲ τοῖς θεοῖς τὰ νομιζόμενα ἐπιτίμια ἔδωκε, καὶ ἄγων ἐποιεῖτο αὐτῷ γυμνικός τε καὶ ἱππικός αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰδάσπου Ἴναπερ τὸ πρῶτον διέβη ἅμα τῷ στρατῷ. Κράτερον μὲν δὴ ξὺν μέρει 2 τῆς στρατιᾶς ὑπελείπετο, τὰς πόλεις ἄστινας ταύτη ἐκτίσεν ἀναστήσονται τε καὶ ἐκτειμοῦντα· αὐτὸς δὲ ἤλαυνεν ὡς ἐπὶ τοὺς προσχώρους τῇ Πῶρου ἀρχῇ Ἰνδοῦς. ὄνομα δὲ ἦν τῷ ἔθνει Γλαυρανίται, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος, ὡς δὲ Πτολεμαῖος, Γλαῦσαι· ὁποτέρως δὲ ἔχει τὸ ὄνομα οὐ μοι μέλει. ἐπήγει δὲ τὴν χώραν αὐτῶν Ἀλέξανδρος τῶν τε ἐταίρων 3 ἱππέων ἔχων τοὺς ἡμίσεας καὶ τῶν πεζῶν ἀπὸ φάλαγγος ἐκάστης ἐπιλέκτους καὶ τοὺς ἱπποτοξότας ξύμπαντας καὶ τοὺς Ἀργιῶνας καὶ τοὺς τοξότας· καὶ προσεχώρουν αὐτῷ ὁμολογία πάντες. καὶ ἔλαβε πόλεις μὲν ἐς τριάκοντα 4 καὶ ἑπτὰ, ὧν Ἴνα ὀλίγιστοι ἦσαν οἰκητόρες πεντακισχιλίων οὐκ ἐλάττους ἦσαν, πολλῶν δὲ καὶ ὑπὲρ τοὺς μυρίους· καὶ

Ueber ἐπὶ c. gen. nach ὄνομα ἔφερος s. z. V 1, 6.

6. προεκήρυξεν „per interpretem pronuntiarum iubei“ (Curt. VI 5, 18). Nach Curtius fand dieser Vorfall im Lande der (mit den Uxiern stammverwandten) Marder, nach Plut. Alex. 44 bei den Hyrkaniern statt. — τοσούδε ist wegen der Gleichmässigkeit voraussetzenden Anapher statt τόσος δὲ geschrieben (Krüger).

Cap. 20.

Abisares schickt Gesandte an Alexander. — Alexander überschreitet den Akesines.

1. ὁ δὲ, über δὲ in apodosis s. z. IV 29, 4. — ἄγων ἐποιεῖτο γυμνικός.

S. z. IV 4, 1. — μὲν δὴ. S. z. VII 18, 6. — ἄστινας. S. c. 19, 4. — ἀναστήσαι wie hier vom Erbauen einer Stadt bei Herodot. I 165 ἐν γὰρ τῇ Κρήνῃ ἐκ θεοπροπίου ἀνεστῆσαντο (= sibi extruxerunt) πόλιν (wenn dort nicht ἀνεκτίσαντο „sibi paraverunt“ zu lesen ist). Vom Wiederaufbau einer zerstörten Stadt gebraucht Arrian ἀναστήσαι I 9, 10 (ἐπὶ τοῖσις ὀρχόμενον τε καὶ Πλαταιῶς ἀναστήσαι τε καὶ τειχίσαι οἱ ξύμμαχοι ἔγνωσαν).

4. πόλεις μὲν. Es entspricht καὶ κόσμος (für κόσμος δὲ). — πλήθει πολλὰς. S. z. c. 19, 5. — καὶ — δὲ. S. z. IV 3, 5. — ἡθῆ. S. z. IV 15, 5.

κώμας πλήθει τε πολλὰς ἔλαβε καὶ πολυανθρώπους οὐ μείον τῶν πόλεων. καὶ ταύτης τῆς χώρας Πῶρον ἄρχεν ἔδωκε· καὶ Ταξίλη δὲ διαλλάττει Πῶρον καὶ Ταξίλην ἀποπέμπει ὀπίσω εἰς τὰ ἦδη τὰ αὐτοῦ.

5 Ἐν τούτῳ δὲ παρὰ τε Ἀβισάρου πρέσβεις ἦγον, ἐν-
διδόντες αὐτὸν τε Ἀλέξανδρον Ἀβισάρην καὶ τὴν χώραν ὅσης
ἦρχε. καίτοι πρό γε τῆς μάχης τῆς πρὸς Πῶρον γενομένης
Ἀλέξανδρον ἐπενοίει Ἀβισάρης καὶ αὐτὸς ξὺν Πῶρον τάτ-
τεσθαι· τότε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ ξὺν τοῖς ἄλλοις
πρέσβεσι παρ' Ἀλέξανδρον ἐπεμψε, χρήματά τε κομίζοντα
6 καὶ ἑλέφαντας τεσσαράκοντα δῶρον Ἀλέξανδρον. ἦγον δὲ καὶ
παρὰ τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν πρέσβεις παρ' Ἀλέξανδρον καὶ
παρὰ Πῶρον ἄλλον του ὑπάρχον Ἰνδῶν. Ἀλέξανδρος δὲ
διὰ τάχους Ἀβισάρην ἰέναι παρ' αὐτὸν κελεύει, ἐπαπειλήσας,
εἰ μὴ ἔλθοι, ὅτι αὐτὸν ὄψεται ἦγοντα ξὺν τῇ στρατιᾷ ἵνα
οὐ χαίρησι ἰδῶν.

7 Ἐν τούτῳ δὲ Φραταφέρνης τε ὁ Παρθυαίων καὶ Ἰρ-
κανίας σατράπης τοὺς καταλειφθέντας παρὰ οἱ Θοῤῃκας
ἄγων ἦκεν ὡς Ἀλέξανδρον καὶ παρὰ Σισικόττου τοῦ Ἀσ-
σακηνῶν σατράπου ἄγγελοι, ὅτι τὸν τε ὑπάρχον σφῶν
ἀπεικονότες εἶεν οἱ Ἀσσακηνοὶ καὶ ἀπ' Ἀλέξανδρου ἀφ-
εστηκότες. καὶ ἐπὶ τούτους Φίλιππον ἐπέμπευ καὶ Τυριάσπην
σὺν στρατιᾷ τὰ περὶ τὴν Ἀσσακηνῶν χώραν καταστησομέ-
νους καὶ κοσμήσοντας.

8 Αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸν Ἀκασίνην ποταμὸν προῦχώρει.
τούτου τοῦ Ἀκασίνου ποταμοῦ τὸ μέγεθος μόνου τῶν Ἰνδῶν

5. Ueber eine frühere Gesandtschaft des Abisares s. c. 8, 3.

6. Πῶρον ἄλλον, eines Veters des von Alexander gefangenen (Strab. 15, 1. p. 699). — οὐ χαίρησι ἰδ. mit ironischer Färbung, denn Alex. will sagen, dass dem Abisares sein Ausbleiben übel bekommen werde. Vgl. Herod. III 29 ἀτάρ τοι ἡμεῖς γὰρ οὐ χαίρομεντες (= οὐκ ἀζημίωτοι) γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε (ebenso VI 50. IX 106 öft.) In gleichem Sinne gebrauchen die Griechen statt οὐ χαίρειν das einfache κλαίειν. Vgl. Her. IV 127 ἀπὸ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἐφσας εἶναι ἐμὸς κλαί-

ειν λέγω. (Aehnlich Horat. Sat. I 10, 91 jubeo plorare.)

7. Φραταφέρνης. Ueber ihn vgl. IV 18, 2. — ὡς Ἀλέξανδρον. ὡς bei persönlichen Begriffen wie IV 22, 6. — Ueber Philippos s. IV 28, 6. über Tyriaspes IV 22, 5.

8. Ἀκασίνου. Vgl. Indic. 3, 8 ὁ Ἀκασίνης μέσων ἐστὶ τοῦ τε Ἰστροῦ καὶ τοῦ Νείλου, ἵνα περὶ παραλαβῶν ἅμα τὸν τε Ἰδάσπεια καὶ τὸν Ἰδραάτεια καὶ τὸν Ἰφρασίμ ἐμβάλ-
λει ἐς τὸν Ἰνδόν, ὡς καὶ τριήκοντα αὐτῷ στάδια τὸ πλάτος ταύτη εἶναι. — διφθερῶν. S. z. IV 4, 2.

ποταμῶν Πτολεμαῖος ὁ Λάγον ἀνέγραψεν· εἶναι γὰρ ἵνα
ἐπέρασεν αὐτὸν Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῶν πλοίων τε καὶ τῶν
διφθερῶν ξὺν τῇ στρατιᾷ τὸ μὲν ρεῦμα ὀξὺ τοῦ Ἀκασίνου
πέτραις μεγάλαις καὶ ὀξείαις, καθ' ὧν φερόμενον βίᾳ τὸ
ὑδωρ κυμαίνεσθαι τε καὶ καχλάζειν· τὸ δὲ εὖρος σταδίου
ἐπέχειν πεντεκαίδεκα. τοῖς μὲν δὴ ἐπὶ τῶν διφθερῶν περὶ-
9 σιν εὐμαρῇ γενέσθαι τὸν πόρον· τοὺς δὲ ἐν τοῖς πλοίοις
διαβάλλοντας ἐποκειλάντων πολλῶν πλοίων ἐπὶ ταῖς πέτραις
καὶ ξυναραχθέντων οὐκ ὀλίγους αὐτοῦ ἐν τῷ ὑδάτι
διαφθαρήναι. εἴη ἂν οὖν ἐκ τοῦδε τοῦ λόγου ξυντιθέντι
τεκμηριοῦσθαι ὅτι οὐ πόρρω τοῦ ἀληθοῦς ἀναγέγραπται
τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὸ μέγεθος ὅσοις ἐς τεσσαράκοντα στα-
δίους δοκεῖ τοῦ Ἰνδοῦ εἶναι τὸ εὖρος ἵνα μέσως ἔχει αὐτὸς
αὐτοῦ ὁ Ἰνδός· ἵνα δὲ στενωτάτος τε καὶ διὰ στενότητα
βαθύτατος ἐς τοὺς πεντεκαίδεκα ξυνάγασθαι· καὶ ταῦτα
πολλαχῇ εἶναι τοῦ Ἰνδοῦ. καὶ γὰρ καὶ τοῦ Ἀκασίνου τεκ-
μαίρομαι ἐπιλέξασθαι Ἀλέξανδρον ἵνα περὶ τὸ πλατύτατον
ἦν τοῦ πόρου, ὡς σχολαιτέρω χρήσασθαι τῷ ρεύματι.

Περάσας δὲ τὸν ποταμὸν Κοῖνον μὲν ξὺν τῇ αὐτοῦ 21
τάξει ἀπολείπει αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὄχθῃ, προστάξας ἐπιμελεῖσθαι
τῆς ὑπολειμμένης στρατιᾶς τῆς διαβάσεως, οἱ τὸν τε σῖτον
αὐτῷ τὸν ἐκ τῆς ἦδη ὑπηκόου τῶν Ἰνδῶν χώρας καὶ τὰ
ἄλλα ἐπιτήδεια παρακομίζειν ἔμελλον. Πῶρον δὲ ἐς τὰ 2
αὐτοῦ ἦδη ἀποπέμπει, κελεύσας Ἰνδῶν τε τοὺς μαχιμωτά-
τους ἐπιλεξάμενον καὶ εἴ τινας παρ' αὐτῷ ἔχει ἑλέφαντας,
τούτους δὲ ἀναλαβόντα ἰέναι παρ' αὐτόν. αὐτὸς δὲ Πῶ-
ρον τὸν ἕτερον τὸν κακόν, ὅτι ἐξηγγέλη πεφευγῆναι ἀπο-
λιπῶν τὴν χώραν ἣς ἦρχεν, ἐπενοίει διώκειν σὺν τοῖς κου-

9. εἴη, ἐξείη. — ἐκ τοῦδε τοῦ λόγον ξυντιθέντι. S. z. c. 16, 2 (τῷ λογισμῷ ξυνθεῖς). — τεκμηριοῦσθαι (= einen Schluss ziehen) ist mit ἐπὶ verbunden c. 3, 4, mit einfachem Dativ VI 26, 4. — πόρρω mit genet. wie IV 11, 5 (πόρρω τοῦ ἵκανοῦ). — αὐτοῦ der Genetiv des Reflexivus hier mit μέσως verbunden wie sonst mit dem Superlativ. Erkläre nach V 4, 2 (ἵνα στενωτάτος ἐστὶ αὐτοῦ). — καὶ ταῦτα und derartige Stellen, wo der Indos auf 20 Stad. eingengt ist.

Cap. 21.

Alexander überschreitet den Hydrates.

1. διαβάσεως hängt von τῆς στρατιᾶς ab. — παρακομίζειν ἔμελλον. Auch VI 17, 4 ist μέλλειν dem attischen Sprachgebrauch zuwider mit Infin. praes. verbunden; so nicht selten bei Arrian.

2. τούτους δὲ, ist das δὲ in apodosi. S. z. IV 29, 4. — τὸν κακόν, im Gegensatz zu dem anderen, der c. 19, 1 ἀνήρ ἀγαθός heisst.

3 φοτάτοις τῆς στρατιᾶς. ὁ γὰρ Πῶρος οὗτος, ἔστε μὲν πολέμια ξυνεστηκαὶ Ἀλεξάνδρῳ τὰ πρὸς τὸν ἄλλον Πῶρον, πρέσβεις παρ' Ἀλεξάνδρου πέμπων, αὐτὸν τε καὶ τὴν ὑπὸ οἷ χώραν ἐνεδίδου Ἀλεξάνδρῳ, κατὰ ἔχθος τὸ Πῶρον μᾶλλον ἢ φιλίᾳ τῇ Ἀλεξάνδρου· ὡς δὲ ἀφειμένον τε ἐκείνον καὶ πρὸς τῇ αὐτοῦ καὶ ἄλλης πολλῆς ἄρχοντα ἔμαθε, τότε δὴ φοβηθεὶς, οὐχ οὕτω τι Ἀλεξάνδρου, ὡς τὸν Πῶρον ἐκείνον τὸν ὁμώνυμον, φεύγει τὴν ἑαυτοῦ, ἀναλαβὼν ὅσους τῶν μαχίμων ξυμπείσαι ἠδυνήθη μετασχεῖν οἱ τῆς φυγῆς.

4 Ἐπὶ τούτου ἐλαύνων Ἀλέξανδρος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸν Ὑδραώτην ποταμόν, ἄλλον αὖ τούτου Ἰνδὸν ποταμόν, τὸ μὲν εὖρος οὐ μείονα τοῦ Ἀκεσίνου, δεξιῆτι δὲ τοῦ ῥοῦ μείονα. ὅσῃν δὲ τῆς χώρας ἔστε ἐπὶ τὸν Ὑδραώτην ἐπῆλθε, φυλακὰς ὑπέλιπεν ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις, ὅπως οἱ ἀμφὶ Κράτερόν τε καὶ Κοῖνον δι' ἀσφαλείας ἐπέρχοντο τῆς χώρας τὴν πολλὴν προνομεύοντες. ἐνταῦθα Ἡφαιστιῶνα μὲν ἐπέμπευε, δούς αὐτῷ μέρος τῆς στρατιᾶς, πεζῶν μὲν φάλαγγας δύο, ἱππέων δὲ τὴν τε αὐτοῦ καὶ τὴν Δημητρίου ἱππαρχίαν καὶ τῶν τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας, ἐς τὴν Πῶρου τοῦ ἀφροστηκῆτος χώραν, κελεύσας παραδιδόναι ταύτην Πῶρῳ τῷ ἄλλῳ, καὶ εἰ δὴ τινα πρὸς ταῖς ὄχθαις τοῦ Ὑδραώτου ποταμοῦ αὐτόνομα ἔθνη Ἰνδῶν νέμεται, καὶ ταῦτα προσ-
6 ἀγαγόμενον τῷ Πῶρῳ ἄρχειν ἐγχειρίσαι. αὐτὸς δὲ ἐπέρα τὸν Ὑδραώτην ποταμόν, οὐ καθάπερ τὸν Ἀκεσίνην χαλεπῶς. προχωροῦντι δὲ αὐτῷ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς ὄχθης τοῦ Ὑδραώτου τοὺς μὲν πολλοὺς καθ' ὁμολογίαν προσχωρεῖν ξυνέβαινε, ἤδη δὲ τινὰς ξὺν ὅπλοις ἀπαντήσαντας· τοὺς δὲ καὶ ὑποφύγοντας ἐλὼν βίᾳ κατεστρέψατο.

22 Ἐν τούτῳ δὲ ἐξαγγέλλεται Ἀλεξάνδρῳ τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν ἄλλους τε τινὰς καὶ τοὺς καλουμένους Καθαίους αὐτούς τε παρασκευάζεσθαι ὡς ἐς μάχην, εἰ προσάγοι τῇ

3. πολέμια ξυνεστήκει. S. z. c. 17, 3. ὑπὸ οἷ. S. z. IV 16, 2. — οὐχ οὕτω τι „nicht so sehr“ findet sich häufig so bei Herodot (selten bei den Attikern). Ganz wie hier I 8, 8 ἐνθα δὴ ὄρη οὐχ οὕτω τι οἱ Μακεδόνες ἀλλὰ Πιαταιεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ τοὺς Θηβαίους ἔκτεινον.

4. Ὑδραώτης (od. Ταράτης), altindisch Irawati j. Rawi, Nebenfluss des Akesines. — ἄλλον αὖ wie VI 16, 3. — δι' ἀσφαλείας, ἀσφαλῶς. Vgl. III 9, 8 δι' ἐπιμελείας = ἐπιμελῶς.
6. ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ opp. ἐπὶ τὰς τοῦ. — ξυνέβαινε „es machte sich“. Krüger. — ἤδη δὲ τινὰς. Ganz wie hier VI 4, 2.

χώρᾳ αὐτῶν Ἀλέξανδρος, καὶ ὅσα ὁμορὰ σφισιν ἰσαύτως αὐτόνομα, καὶ ταῦτα παρακαλεῖν ἐς τὸ ἔργον· εἶναι δὲ τὴν 2 τε πόλιν ὄχυρὰν πρὸς ἢ ἐπευδούνη ἀγωνίσασθαι, Σάγγαλα ἦν τῇ πόλει ὄνομα, καὶ αὐτοὶ οἱ Καθαῖοι εὐτολμότατοι τε καὶ τὰ πολέμια κράτιστοι ἐνομιζοντο· καὶ τούτοις κατὰ τὰ αὐτὰ Ὀξυδράκαι ἄλλο Ἰνδῶν ἔθνος, καὶ Μαλλοί, ἄλλο καὶ τοῦτο· ἐπεὶ καὶ ὀλίγῳ πρόσθεν στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς Πῶρόν τε καὶ Ἀβισάρον ξὺν τε τῇ σφετέρῃ δυνάμει καὶ πολλὰ ἄλλα ἔθνη τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν ἀναστήσαντας οὐδὲν πράξαντας τῆς παρασκευῆς ἄξιον ξυνέβη ἀπελθεῖν.

Ταῦθ' ὡς ἐξαγγέληται Ἀλεξάνδρῳ, σπουδῇ ἤλαυνεν ὡς 3 ἐπὶ τοὺς Καθαίους. καὶ δευτεροῦτος δ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ὑδραώτου πρὸς πόλιν ἦκεν ἢ ὄνομα Πίμπραμα· τὸ δ' ἔθνος τοῦτο τῶν Ἰνδῶν Ἀδραῖσται ἐκαλοῦντο. οὗτοι μὲν 4 δὴ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ Ἀλεξάνδρῳ. καὶ Ἀλέξανδρος ἀναπαύσας τῇ ὑστεραίᾳ τὴν στρατιὰν τῇ τρίτῃ προὔχωρει ἐπὶ τὰ Σάγγαλα, ἵνα οἱ Καθαῖοι τε καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι αὐτοῖς ξυνεληλυθότες πρὸ τῆς πόλεως παρατεταγμένοι ἦσαν ἐπὶ γηλόφου οὐ πάντῃ ἀποτόμον κύκλῳ δὲ τοῦ γηλόφου ἀμάξας περιστήσαντες ἐντὸς αὐτῶν ἐστρατοπέδευον, ὡς τριπλοῦν χάρακα περιβεβλήσθαι πρὸ τῶν ἀμαξῶν. Ἀλέξαν- 5 δρος δὲ τό τε πλήθος κατιδὼν τῶν βαρβάρων καὶ τοῦ χωρίου τὴν φύσιν, ὡς μάλιστα πρὸς τὰ παρόντα ἐν καιρῷ οἱ ἐφαίνετο παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱπποτοξότας εὐθὺς ὡς εἶχεν ἐπέμπευε ἐπ' αὐτούς, ἀκροβολίζεσθαι κελεύσας παριππεύοντας, ὡς μήτε ἐκδρομῆν τινα ποιήσασθαι τοὺς Ἰνδοὺς πρὶν ξυνταχθῆναι αὐτῷ τὴν στρατιὰν καὶ ὡς πληγὰς γίνεσθαι αὐτοῖς καὶ πρὸ τῆς μάχης ἐντὸς τοῦ ὄχυ-

Cap. 22.

Alexander vor Sangala. Sein Kampf mit den Kathäern.

2. Σάγγαλα. Ueber das Asyndeton s. z. IV 28, 5. — Καθαῖοι. Ueber die Kathäer, Oxhydraker, Maller s. das geograph. Register. — τούτοις hängt von κατὰ τὰ αὐτὰ ab. S. z. c. 6, 8. — Ὀξυδράκαι καὶ Μαλλοί erg. ἀτολμότατοι τε καὶ τὰ πολέμια κράτιστοι ἐνομιζοντο ξὺν τε τῇ σφετέρῃ δυνάμει καὶ ἀναστήσαντας. Verschiedene Wortarten

werden öfter durch copulative oder adversative Partikeln verbunden. Vgl. VI 25, 1 καὶ ἔλεγον δὲ φει ἀποθανεῖν αὐτοὺς ἢ ὑπὸ καμᾶτου ἐκλιπόντας.

3. Nach δευτεροῦτος bieten die Handschr. μὲν, was, weil beziehungslos, gestrichen ist. — Ἀδραῖσται altindisch Araschtra d. i. die Königslosen.

4. τῶν ἀμαξῶν hängt von χάρακα ab.

5. εὐθὺς ὡς εἶχεν. S. z. IV 2, 3. — μήτε. Es entspricht καὶ (ὡς).

6 ράματος. αὐτὸς δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιῦ κέρως τῶν ἰππέων τὸ ἄγγμα κατέστησε καὶ τὴν Κλείτου ἰππαρχίαν, ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς ὑπασπιστάς, καὶ ἐπὶ τούτοις τοὺς Ἀργιᾶνας· κατὰ δὲ τὸ εὐώνυμον Περδίκκας αὐτῷ ἐτέτακτο, τὴν τε αὐτοῦ ἔχων ἰππαρχίαν καὶ τὰς τῶν πεζεταίων τάξεις· ἐπὶ κέρως δὲ ἐκατέρου οἱ τοξόται αὐτῷ διχῆ διακριθέντες 7 ἐτάχθησαν. ἐκτάσσονται δὲ αὐτῷ παρεγέγοντο καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ὀπισθοφυλακίας πεζοὶ τε καὶ ἰππεῖς. καὶ τούτων τοὺς μὲν ἰππέας ἐπὶ τὰ κέρατα διελὼν παρήγαγεν· ἀπὸ δὲ τῶν πεζῶν τῶν προσγενομένων πυκνότεραν τὴν σύγκλεισιν τῆς φάλαγγος ποιήσας αὐτὸς ἀναλαβὼν τὴν ἵππον τὴν ἐπὶ τοῦ δεξιῦ τεταγμένην παρήγαγεν ἐπὶ τὰς κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἰνδῶν ἀμάξας. ταύτη γὰρ εὐπροσοδώτερον αὐτῷ ἐφαίνετο τὸ χωρίον καὶ οὐ πυκναὶ ὡσαύτως αἱ ἀμαξαὶ ἐφειστήκεσαν.

23 Ὡς δὲ ἐπὶ τὴν ἵππον προσαγαγοῦσαν οὐκ ἐξέδραμον οἱ Ἰνδοὶ ἔξω τῶν ἀμαξῶν, ἀλλ' ἐπιβεβηκότες αὐτῶν ἀφ' ὑψηλοῦ ἠκροβόλλίζοντο, γνοὺς Ἀλέξανδρος ὅτι οὐκ εἴη τῶν ἰππέων τὸ ἔργον καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου πεζὸς ἐπῆγε 2 τῶν πεζῶν τὴν φάλαγγα. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν πρώτων ἀμαξῶν οὐ χαλεπῶς ἐβιάσαντο οἱ Μακεδόνες τοὺς Ἰνδοὺς· πρὸ δὲ τῶν δευτέρων οἱ Ἰνδοὶ παραταξάμενοι ῥᾶον ἀπεμάχοντο, οἷα δὴ πυκνότεροί τε ἐφειστηκότες ἐν ἐλάττω τῷ κύκλῳ καὶ τῶν Μακεδόνων οὐ κατ' εὐρυχωρίαν ὡσαύτως προσ- 3 ἀγόντων σφίσειν, ἐν ᾧ τὰς τε πρώτας ἀμάξας ὑπέξῃνον καὶ κατὰ τὰ διαλείμματα αὐτῶν ὡς ἐκάστοις προὔχῳρι ἀτάκτως προσέβαλλον· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τούτων ὅμως ἐξώσθησαν οἱ Ἰνδοὶ βιασθέντες πρὸς τῆς φάλαγγος. οἱ δὲ οὐκέτι ἐπὶ τῶν

Ebenso entsprechen sich οὔτε — καὶ VII 2, 3.

6. ἐχομένους δὲ τούτων. S. z. c. 13, 4. — ἐπὶ κέρως δὲ ἐκατέρου. Nach attischem Sprachgebrauch wird ἐκατέρος meist mit Artikel verbunden.

Cap. 23.

Bestürmung von Sangala.

2. ἐφειστηκότες καὶ προσαγόντων. Verbindung zweier Participien durch καί, die im Casus verschieden sind. Wie hier Nomin. und Genet. (ab-

sol.) II, 18, 4 οὐ χαλεπῶς προὔχῳρι τὸ ἔργον, ἐπὶ βᾶθος τε ὀλίγον χωρ- νύμενον καὶ οὐδενὸς ἐξείργοντος. Vgl. c. 26, 7. — ἐν ᾧ während. Das Neutrum des Relativs dient in Verbindung mit Praepositionen zur Bezeichnung einer Zeitbestimmung: ἐν ᾧ während, ἐς ὃ bis, ἐξ οὗ seit. — τὰς πρώτας ἀμάξας, die vorderste Wagenreihe. — ὡς ἐκάστοις προὔχῳρι. S. z. IV 16, 3. — τρίτων, ἀμαξῶν.

3. ὡς τάχους εἶχον. S. z. V 13, 2. — ἐπὶ πολὺ ἐπέχειν „sich über einen weiten Raum erstrecken“.

τρίτων ἔμενον, ἀλλὰ καὶ ὡς τάχους εἶχον φυγῆ εἰς τὴν πόλιν κατεκλείσθησαν. καὶ Ἀλέξανδρος ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιεστρατοπέδευσε τοῖς πεζοῖς τὴν πόλιν ὅσα γε ἠδυνήθη αὐτῷ περιβαλεῖν ἢ φάλαγγ· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐπέχον τὸ τεῖχος τῷ στρατοπέδῳ κυκλώσασθαι οὐ δυνατὸς ἐγένετο· 4 κατὰ δὲ τὰ διαλείποντα αὐτοῦ, ἵνα καὶ λίμνη οὐ μακρὰν τοῦ τεύχους ἦν, τοὺς ἰππέας ἐπέταξεν ἐν κύκλῳ τῆς λίμνης, γνοὺς οὐ βαθεῖαν οὔσαν τὴν λίμνην καὶ ἅμα εἰκάσας ὅτι φοβεροὶ γενόμενοι οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τῆς προτέρας ἥττης ἀπο- λείψουσι τῆς νυκτὸς τὴν πόλιν. καὶ ξυνέβη οὕτως ὅπως 5 εἶκασεν· ἀμφὶ γὰρ δευτέραν φυλακὴν ἐκπίπτοντες ἐκ τοῦ τεύχους οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐνέκυρσαν ταῖς προφυλακαῖς τῶν ἰππέων, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι αὐτῶν κατεκόπησαν πρὸς τῶν ἰππέων· οἱ δὲ ἐπὶ τούτοις αἰσθόμενοι ὅτι φυλάσσεται ἐν κύκλῳ ἢ λίμνη ἐς τὴν πόλιν αὐθις ἀνεχώρησαν.

Ἀλέξανδρος δὲ χάρακί τε διπλῷ περιβάλλει ἵναπερ μὴ 6 εἶργεν ἢ λίμνη τὴν πόλιν καὶ φυλακὰς ἐν κύκλῳ τῆς λίμνης ἀκριβεστέρας κατέστησεν. αὐτὸς δὲ μηχανὰς προσ- ἀγειν τῷ τεύχει ἐπενόει, ὡς κατασείειν τὸ τεῖχος. αὐτο- μολήσαντες δὲ αὐτῷ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τινες φράζουσιν ὅτι ἐν νῷ ἔχοιεν αὐτῆς ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἐκπίπτειν ἐκ τῆς πόλεως οἱ Ἰνδοὶ κατὰ τὴν λίμνην ἵναπερ τὸ ἐκλιπὲς ἦν τοῦ χάρακος. ὁ δὲ Πτολεμαῖον τὸν Λάγον ἐπιτάττει ἐνταῦθα, 7 τῶν τε ὑπασπιστῶν αὐτῷ δούς χιλιαρχίας τρεῖς καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας ξύμπαντας καὶ μίαν τάξιν τῶν τοξοτῶν, ἀποδείξας τὸ χωρίον ἥπερ μάλιστα εἶκαζε βιάσασθαι τοὺς βαρβάρους· σὺ δὲ ἐπειδὴν αἰσθή, ἔφη, βιαζομένους ταύτη, αὐτὸς μὲν ξὺν τῇ στρατιᾷ εἶργειν τοὺς βαρβάρους τοῦ πρόσω, τὸν δὲ σαλ- πιγκτὴν κέλευε σημαίνειν· ὑμεῖς δέ, ἄνδρες ἡγεμόνες, ἐπειδὴν σημαυθῆ, ξὺν τοῖς καθ' αὐτοὺς ἕκαστοι ξυντεταγ-

Ueber ἐπὶ πολὺ in räumlicher Bedeutung s. z. VII 20, 8.

4. κατὰ τὰ διαλείποντα, dafür oben (2) κατὰ τὰ διαλείμματα. S. z. c. 15, 7. — αὐτοῦ, τοῦ στρα- τοπέδου.

5. μακρὰν mit Genet. wie IV 23, 5. — δευτέραν φυλακὴν. S. z. c. 24, 2. — ἐνέκυρσαν, ein ionisches und episches Wort (ἐγκυρεῖν = ἐντυγχάνειν), auch von Herodot öfter gebraucht. Wie hier II 11, 5. — οἱ ἐπὶ τούτοις.

ἐπὶ c. dat. hat hier wie c. 24, 2 örtliche Bedeutung (= hinter).

6. ὡς κατασείειν. ὡς mit Infinitiv statt des üblicheren ὥστε zur Bezeichnung der beabsichtigten Folge. Wie hier IV 4, 5.

7. εἶργειν — εἶναι, über den Infinitiv s. z. c. 11, 4 (μένειν). — τοῦ πρόσω mit εἶργειν verbunden (= am Vordringen hindern) auch I 1, 6. S. z. c. 16, 1. — ἵνα erg. εἶναι.

μένοι ἰέναι ἐπὶ τὸν θόρυβον ἵνα ἂν ἡ σάλπιγξ παρακαλῇ. ἀποστατήσω δὲ οὐδὲ ἐγὼ τοῦ ἔργου.

- 24 Ὁ μὲν ταῦτα παρήγγειλε Πτολεμαῖος δὲ ἀμάξας τε ἐκ τῶν ἀπολελειμμένων ἐν τῇ πρώτῃ φυγῇ ἀμαξῶν ταύτῃ ξυ-
αγαρὰν ὡς πλείστας κατέστησεν ἐγκαρσίας, ἵνα πολλὰ ἐν
νυκτὶ τὰ ἄπορα φαίνεται τοῖς φεύγουσι, καὶ τοῦ χάρακος
τοῦ κεκομμένου τε καὶ οὐ καταπηχθέντος συννησαι ἄλλη
καὶ ἄλλη ἐκέλευσεν ἐν μέσῳ τῆς τε λίμνης καὶ τοῦ τείχους.
2 ἦδη τε ἦν ἀμφὶ τετάρτην φυλακὴν καὶ οἱ βάρβαροι, καθάπερ
ἐξήγγειλο Ἀλεξάνδρῳ, ἀνοίξαντες τὰς ὡς ἐπὶ τὴν λίμνην
πύλας δρόμῳ ἐπ' αὐτὴν ἐφέροντο. οὐ μὴν ἔλαθον τὰς ταύτη
φυλακὰς οὐδὲ Πτολεμαῖον τὸν ἐπ' αὐταῖς τεταγμένον· ἀλλὰ
ἐν τούτῳ οἱ τε σαλπικταὶ ἐσήμαινον αὐτῷ καὶ αὐτὸς τὴν
στρατιὰν ὀπλισμένην τε καὶ συντεταγμένην ἔχων ἐχώρει ἐπὶ
3 τοὺς βαρβάρους. τοῖς δὲ αἰ' τε ἄμαξαι ἐμποδῶν ἦσαν καὶ
ὁ χάραξ ἐν μέσῳ καταβελήμενος. ὡς δὲ ἦ τε σάλπιγξ
ἐφθέρξατο καὶ οἱ ἀμφὶ Πτολεμαῖον προσέκειντο αὐτοῖς, τοὺς αἰ'
ἐκπίπτοντας διὰ τῶν ἀμαξῶν κατακαίνουτες, ἐνταῦθα δὴ
ἀποστρέφονται αὐθις ἐς τὴν πόλιν. καὶ ἀπέθανον αὐτῶν ἐν
τῇ ἀποχωρήσει ἐς πεντακοσίους.
- 4 Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Πῶρος ἀφίκετο, τοὺς τε ὑπολοίπους
ἐλέφαντας ἅμα οἱ ἄγων καὶ τῶν Ἰνδῶν ἐς πεντακισχιλίους·
αἱ τε μηχαναὶ Ἀλεξάνδρῳ ξυμπεπηγμένοι ἦσαν καὶ προσ-
ήγοντο ἦδη τῷ τείχει. ἀλλὰ οἱ Μακεδόνες, πρὶν καὶ κατα-
σεισθῆναι τι τοῦ τείχους, ὑπορῦττοντες τε αὐτοὶ πλίνθινον

Cap. 24.

Sangala wird genommen.

1. ταύτῃ weist auf c. 23, 7 zurück (ἦπερ μάλιστα εἰκάζε Ἀλέξανδρος βιάσασθαι τοὺς βαρβάρους). — ἵνα πολλὰ — φεύγουσι damit die bei einer nächtlichen Flucht voraussichtlichen Schwierigkeiten in grosser Menge (πολλὰ) den Flihenden entgegen-träten. — τοῦ χάρακος erg. τι. χάραξ heisst hier in collectivem Sinne Pfahlwerk.

2. ἦδη δὲ — καὶ. Para taxis zur Bezeichnung der Gleichzeitigkeit. S. z. c. 16, 4. — ἀμφὶ τετάρτην φυλακὴν. Nach römischer Einlei-tung zerfiel die Nacht in 4 Vigilien,

während die griechische nur 3 zählte. — τὸν ἐπ' αὐταῖς τεταγμένον. Ueber die Bedeutung von ἐπὶ c. dat. s. z. c. 23, 5.

3. τοὺς αἰ' ἐκπίπτοντας. Ueber die Bedeutung von αἰ' s. z. IV 8, 3.

4. ξυμπεπηγμένοι. S. z. c. 12, 4. — πρὶν καὶ. καὶ hat sowol stei-gernde (= sogar) als vermin-dernde Kraft (= „auch nur“, Ge-gens.: geschweige denn). Vgl. VII 28, 3 ὅσα δὲ φθίσας ὑφαρπάσαι τῶν πολεμίων, πρὶν καὶ δεῖσαι τινα αὐτὰ ὡς ἔσομενα, προβαλεῖν δευ-νότατος „wo es galt, dem Feinde vorher einen Vorteil zu entreissen, war Alexander, bevor man auch nur (= καὶ) fürchtete, dass so

ὄν τὸ τεῖχος καὶ τὰς κλίμακας ἐν κύκλῳ πάντῃ προσθέντες
αἰρούσι κατὰ κράτος τὴν πόλιν. καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν ἐν 5
τῇ καταλήψει τῶν Ἰνδῶν ἐς μυρίους καὶ ἑπτακισχιλίους,
ἐάλωσαν δὲ ὑπὲρ τὰς ἐπὶ τὰς μυριάδας καὶ ἄρματα τριακόσια
καὶ ἰππεῖς πεντακόσιοι. τῆς δὲ ξὺν Ἀλεξάνδρῳ στρατιᾶς
ἀπέθανον μὲν ὀλίγον ἀποδέοντες τῶν ἑκατὸν ἐν τῇ πάσῃ
πολιορκίᾳ· τραυματῆαι δὲ οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν
ἐγένοντο, ἀλλ' ὑπὲρ τοὺς χιλίους καὶ διακοσίους, καὶ ἐν
τούτοις τῶν ἡγεμόνων ἄλλοι τε καὶ Ἀνσίμαχος ὁ σωματο-
φύλαξ.

Θάψας δὲ ὡς νόμος αὐτῷ τοὺς τελευτήσαντας Εὐμένη 6
τὸν γραμματεῖα ἐκπέμπει ἐς τὰς δύο πόλεις τὰς ξυναφεστώ-
σας τοῖς Σαργάλοις, δοὺς αὐτῷ τῶν ἰππέων ἐς τριακοσίους,
φράσσοντα τοῖς ἔχουσι τὰς πόλεις τῶν τε Σαργάλων τὴν
ἄλωσιν καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐδὲν ἔσται χαλεπὸν ἐξ Ἀλεξάνδρου
ὑπομένουσί τε καὶ δεχομένοις φιλίως Ἀλεξάνδρῳ· οὐδὲ γὰρ
οὐδὲ ἄλλοις τισὶ γενέσθαι τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν ὅσοι ἐκόν-
τες σφᾶς ἐνέδοσαν. οἱ δὲ (ἦδη γὰρ ἐξήγγειλο αὐτοῖς κατὰ 7
κράτος ἐαλωκότα πρὸς Ἀλεξάνδρῳ τὰ Σάργαλα) φοβεροὶ
γενόμενοι ἔφευγον ἀπολιπόντες τὰς πόλεις. καὶ Ἀλέξανδρος,
ἐπειδὴ ἐξηγγέλθη αὐτῷ ἡ φυγὴ, σπουδῇ ἐδίωκεν· ἀλλὰ οἱ
πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐφθασαν ἀποφυγόντες, διὰ μακροῦ γὰρ
ἡ δίωξις ἐγένετο· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀσθενεῖα
ὑπελείποντο, οὗτοι ἐγκαταληφθέντες πρὸς τῆς στρατιᾶς ἀπ-
έθανον ἐς πεντακοσίους μάλιστα. ὡς δὲ ἀπέγνω διώκειν τοῦ 8

etwas geschehen könne, im Vorweg-nehmen der Geschickteste; ähnlich VI 9, 5. Dagegen hat πρὶν καὶ steigernde Kraft c. 25, 2.

5. οὐ κατὰ τὸ πλῆθος d. h. un-verhältnismässig mehr. Ueber diese Bedeutung von κατὰ s. z. IV 16, 7.

6. Εὐμένη. Eumenes aus Kardia in Thrakien wird von seinen Bio-graphen Corn. Nepos und Plutarch als der edelste aus Alexanders nä-herer Umgebung und der treueste Anhänger der verwaisten Familie seines grossen Königs gefeiert. Er war Geheimschreiber (γραμματεὺς βασιλικός VII 4, 6) Philipps wie Alexanders, in welcher Stellung er dem ersteren 7, dem letzteren 13 Jahre diente. Den makedonischen

Grossen (namentlich dem Hephästion) war er verhasst, so dass er nach Alexanders Tode Länder zugewiesen erhielt, die erst erobert werden mussten. In den Diadochenkämpfen wurde er von seinen eigenen Trup-pen dem Antigonos ausgeliefert, der ihn ermorden liess (316). Ueber die von ihm verfassten könig-lichen Tagebücher (ἐφημερίδες Ἀλεξάνδρου) s. Bd. I Einl. S. 13 und zu VII 25, 1. — οὐδὲ γὰρ οὐδέ eine homerische Verbindung, die zur Verstärkung der Negation dient. Häufig auch bei Herodot. — γενέ-σθαι, χαλεπὸν τι.

7. διὰ μακροῦ. S. z. IV 4, 4.

8. διώκειν τοῦ πρόσω. Vgl. II 6, 4 προῖνται τοῦ πρόσω. τοῦ πρόσω

πρόσω τούς φεύγοντας, επανελθὼν ἐς τὰ Σάγγαλα τὴν πόλιν μὲν κατέσκαψε, τὴν χώραν δὲ τῶν Ἰνδῶν τοῖς πάλαι μὲν αὐτονόμοις, τότε δὲ ἐκουσίως προσχωρήσασι προσέθηκε. καὶ Πῶρον μὲν ξὺν τῇ δυνάμει τῇ ἀμφ' αὐτὸν ἐκπέμπει ἐπὶ τὰς πόλεις αἱ προσκεχωρήμεσαι, φρουρὰς εἰσάξοντα εἰς αὐτάς· αὐτὸς δὲ ξὺν τῇ στρατιᾷ ἐπὶ τὸν Ἰφρασίον ποταμὸν προὐχώρει, ὡς καὶ τοὺς ἐπ' ἐκεῖνα Ἰνδοὺς καταστρέφαιτο. οὐδὲ ἐφαίνετο αὐτῷ πέρασ τι τοῦ πολέμου ἔσσε ὑπελείπετό τι πολέμιον.

25 Τὰ δὲ δὴ πέραν τοῦ Ἰφράσιου ποταμοῦ εὐδαίμονά τε τὴν χώραν εἶναι ἐξηγγέλλετο καὶ ἀνθρώπους ἀγαθοὺς μὲν γῆς ἐργάτας, γενναίους δὲ τὰ πολέμια καὶ εἰς τὰ ἴδια δὲ σφῶν ἐν κόσμῳ πολιτεύοντας· πρὸς γὰρ τῶν ἀρίστων ἄρχεσθαι τοὺς πολλούς; τοὺς δὲ οὐδὲν ἔξω τοῦ ἐπιεικοῦς ἐξηρησιθαι. πλῆθος τε ἐλεφάντων εἶναι τοῖς ταύτη ἀνθρώποις πολὺ τι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους Ἰνδοὺς καὶ μεγέθει μεγίστους καὶ ἀνδρεία. ταῦτα δὲ ἐξαγγελλόμενα Ἀλέξανδρον μὲν παρ᾽ αἴξυνεν ἐς ἐπιθυμίαν τοῦ πρόσω εἶναι· οἱ Μακεδόνες δὲ ἐξέκαμνον ἤδη ταῖς γνώμαις, πόνοους τε ἐκ πόνου καὶ κινδύνου ἐκ κινδύνου ἐπαναιρούμενοι ὀρῶντες τὸν βασιλέα· ξύλλογοί τε ἐγίνοντο κατὰ τὸ στρατόπεδον τῶν μὲν τὰ σφέτερα ὀδυρομένων, ὅσοι ἐπιεικέστατοι, τῶν δὲ οὐκ ἀκολουθήσειν, οὐδ' ἦν ἄγῃ Ἀλέξανδρος, ἀπισχυριζομένων. ταῦτα ὡς ἐπίθετο Ἀλέξανδρος, πρὶν καὶ ἐπὶ μείζον προελθεῖν τὴν

eine Art partitiver Genetiv, wie auch wir sagen: des Weges gehen, kommen. Ebenso c. 25, 2. VI 7, 1. — Ἰφρασίον. Bei Plinius Hypasis, bei Strabo Ἰφρασίον, Sanscr. *Vipāsa* (= der Fessellose, mit Andeutung der Schnelligkeit seines Laufs). Heute Bedscha. Er ist der östlichste und kürzeste der fünf Flüsse des Pendschab.

Cap. 25.

Alexanders Heer weigert sich noch weiter zu ziehen. Der König beruft die Führer der Abteilungen und sucht durch eine Ansprache die Unruhen zu dämpfen.

1. τὰ δὲ δὴ πέραν „hinsichtlich der jenseits des H. gelegenen Gegenden“. — καὶ — δέ. S. z. IV 3, 6. — τὰ ἴδια bezeichnet im Gegensatz zu ihrer kriegerischen Tüchtigkeit (τὰ πολέμια), die sie nach

aussen hin bewähren, die inneren politischen Einrichtungen. — μεγέθει μεγίστους. S. z. c. 19, 5. — Hinter ἀνδρεία ist wahrscheinlich ein Superlativ oder Superlativbegriff (z. B. *διαφέροντας*) ausgefallen; einen solchen aus *μεγίστους* zu ergänzen, dürfte schwerlich angängig sein.

2. τοῦ πρόσω εἶναι. S. z. c. 24, 8. — ἐξέκαμνον ταῖς γνώμαις. γνώμαις ist localer Dativ, welcher den Teil bezeichnet, den das ἐκκαμνεν trifft. Vgl. c. 27, 6 ταῖς γνώμαις πολὺ ἐτι μάλλον προνεκμητότε. — πόνοους ἐκ πόνου. ἐκ hat hier temporale Bedeutung (= nach), die unmittelbare Aufeinanderfolge bezeichnend. Vgl. I 26, 2 τότε δ' ἐκ νότων σιληρῶν βορέα ἐπιπνεύσαντες εὐμαρῆ καὶ ταχείαν τὴν πάροδον παρέσχον. — ξύλλογοι „Zusammenrottungen“. — πρὶν καὶ. S. z. c. 24, 4.

ταραχὴν τοῖς στρατιώταις καὶ τὴν ἀθυμίαν, ξυγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν τάξεων ἔλεξεν ὧδε.

Ἵορῶν ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες Μακεδόνες τε καὶ ξύμμαχοι, οὐχ 3 ὁμοία ἐτι τῇ γνώμῃ ἐπομένους μοι ἐς τοὺς κινδύνους, ξυνηγάρον ἐς ταυτό, ὡς ἢ πείσας ἄγειν τοῦ πρόσω ἢ πεισθεῖς ὀπίσω ἀποστρέφεσθαι. εἰ μὲν δὴ μεμπτοὶ εἰσιν ὑμῖν οἱ μέχρι δεῦρο πονηθέντες πόνοι καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἡγούμενος, οὐδὲν 4 ἐτι προὔργου λέγειν μοι ἔστιν. εἰ δὲ Ἴωνία τε πρὸς ὑμῶν 4 διὰ τούσδε τοὺς πόνοους ἔχεται καὶ Ἑλλήσποντος καὶ Φρύγες ἀμφοτέροι καὶ Καππαδόκες καὶ Παφλαγόνες καὶ Λυδοὶ καὶ Κάρες καὶ Λύκιοι καὶ Παμφυλία δὲ καὶ Φοινίκη καὶ Αἴγυπτος ξὺν τῇ Αἰβύῃ τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Ἀραβίας ἔστιν ἄ καὶ Συρία ἢ τε κοίλη καὶ ἡ μέση τῶν ποταμῶν, καὶ Βαβυλῶν 5 δὲ ἔχεται καὶ τὸ Σουσίον ἔθνος καὶ Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ ὅσων Πέρσαι καὶ Μῆδοι ἐπῆρχον, καὶ ὅσων δὲ οὐκ ἦρχον, τὰ ὑπὲρ τὰς Κασπίας πύλας, τὰ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Καυκάσου, ὁ Τανάϊς, τὰ πρόσω ἐτι τοῦ Ταναΐδος, Βακτριανός, Ἰφρασίονοι, ἢ θάλασσα ἢ Ἰφρασία, Σκύθας τε ἀνεστέλλαμεν ἔσσε 6 ἐπὶ τὴν ἔρημον, ἐπὶ τούτοις μέντοι καὶ ὁ Ἰνδὸς καταμὸς διὰ τῆς ἡμετέρας ῥεῖ, ὁ Ἰνδὸς διατῆς ἡμετέρας, ὁ Ἀκασίνης, ὁ Ἰνδραΐτης, τί ὀκνεῖτε καὶ τὸν Ἰφρασίον καὶ τὰ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Ἰφράσιου γένη προσθεῖναι τῇ ὑμετέρῃ Μακεδόνων ἀρχῇ; ἢ δέδιτε μὴ δέξωνται ὑμᾶς ἐτι ἄλλοι βάρβαροι ἐπ- 6 ιόντας; ὧν γε οἱ μὲν προσχωροῦσιν ἐόντες, οἱ δὲ φεύγοντες ἀλλίσκονται, οἱ δὲ ἀποφυγόντες τὴν χώραν ἡμῶν ἔρημον παραδιδόασιν, ἢ δὲ τοῖς ξυμμάχοις τε καὶ τοῖς ἐκούσι προσχωρήσασι προστίθεται.

3. ἄγειν τοῦ πρόσω. Vgl. oben (2) τοῦ πρόσω εἶναι.

4. Die Einzelheiten der im Folg. erwähnten Eroberungen hat Arrian im II. und III. Buch erzählt. — Ἀραβίας ἔστιν ἄ. Unter Arabien ist hier das Land zwischen dem Nil und arabischen Meerbusen zu verstehen. — Συρία ἢ τε κοίλη καὶ ἡ μέση τῶν ποταμῶν, Coelesyrien und Mesopotamien.

5. ἔχεται. S. z. c. 13, 4. — τὰ ὑπὲρ τὰς Κασπίας πύλας. Den kaspischen Pforten entspricht wahr-

scheinlich der heutige Sirdar- und Khawarpass, durch welchen die Strasse von Teheran nach Damghan (dem parthischen Hekatompylos) führt. — τὰ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Καυκάσου. Gemeint ist die Gebirgskette des skythischen Kaukasus zwischen schwarzem und kaspischem Meer. Zur Bedeutung von ἐπ' ἐκεῖνα c. genet. s. z. IV 3, 6. — τὰ πρόσω ἐτι τοῦ Ταναΐδος. Alexander deutet hier auf sein Vordringen zum Jaxartes hin, an dessen Ufer er Ἀλεξανδρεία τὰ ἔσχατα anlegte.

26 Πέρας δὲ τῶν πόνων γενναίῳ μὲν ἀνδρὶ οὐδὲν δοκῶ
 ἔγωγε ὅτι μὴ αὐτοὺς τοὺς πόνους, ὅσοι αὐτῶν ἐς καλὰ
 ἔργα φέρουσιν. εἰ δὲ τις καὶ αὐτῷ τῷ πολεμῆν ποθεῖ
 ἀκούσαι ὅ τι περ ἔσται πέρας, μαθέτω ὅτι οὐ πολλὴ ἔτι
 ἡμῖν ἢ λοιπὴ ἔστιν ἔσται ἐπὶ τὸν ποταμὸν τε Γάγγην καὶ
 τὴν ἑφάν θάλασσαν· ταύτῃ δὲ λέγω ὑμῖν ξυναφῆς φανεῖται
 ἢ Ἰνδικὰ θάλασσα· ἐκπεριέρχεται γὰρ γῆν περὶ πᾶσαν ἢ
 2 μεγάλη θάλασσα. καὶ ἐγὼ ἐπιδείξω Μακεδόσι τε καὶ τοῖς
 ξυμμάχοις τὸν μὲν Ἰνδικὸν κόλπον ξυρροῦν ὄντα τῷ Περ-
 σικῷ, τὴν δὲ Ἰνδικὰν τῷ Ἰνδικῷ· ἀπὸ δὲ τοῦ Περσικοῦ
 ἐς Αἰθιοπίαν περιπλευσθήσεται στόλῳ ἡμετέρῳ τὰ μέγροι Ἡρα-
 κλέους Σητλων· ἀπὸ δὲ Σητλων ἢ ἐντὸς Αἰθιοπίας πᾶσα ἡμε-
 τέρα γίγνεται καὶ ἢ Ἀσία δὴ οὕτω πᾶσα, καὶ ὅροι τῆς
 ταύτης ἀρχῆς οὐσπερ καὶ τῆς γῆς ὅρους ὁ θεὸς ἐποίησε.
 3 νῦν δὲ δὴ ἀποτροπευμένων πολλὰ μὲν μάχιστα ὑπολείπεται

Cap. 26.

1. γενναίῳ μὲν mit dem ver-
 schwiegenen Gegensatz: anders frei-
 lich bei dem κακῷ ἀνδρὶ. — ὅτι μὴ
 gebraucht Arrian nach dem Vor-
 gange Herodots sehr häufig für das
 attische πλὴν ἢ (= nisi). Wie
 hier VI 24, 2. — αὐτοὺς τοὺς πό-
 νους. Gedanke: „Der wackere Mann
 findet das Ziel seiner Mühen nur
 in den Mühen selbst, soweit diese
 zu ruhmvollen Taten führen; er
 wird also in seinem Streben nicht
 nachlassen, so lange ihm dasselbe
 immer neue ruhmvolle Erfolge in
 Aussicht stellt“. Diesen allgemeinen
 Gedanken wendet Alexander im
 Folgenden auf die Lage der Make-
 doner an (εἰ δὲ τις καὶ αὐτῷ τῷ
 πολεμῆν — πέρας): „Verlangt je-
 mand das endliche Ziel unseres
 Kriegsführens zu hören“. (Nach
 Sintenis.) — αὐτῷ τῷ πολεμῆν
 hängt von πέρας ἔσται ab. — λέγω
 ὑμῖν ist ohne Einfluss auf die Con-
 struction eingeschoben wie öfter
 οἶμαι, οἶδα, δοκέω μοι (VI 11, 6),
 ὁράς, ὁράτε und credo, puto,
 opinor, spero im Lateinischen.
 — ξυναφῆς über diese Vorstellung
 s. z. c. 5, 4.

2. περιπλευσθήσεται τὰ μέγροι.
 Ἡρ. Σητλων. Ueber diesen Lieb-
 lingsgedanken Alexanders vgl. VII

1, 2. Indic. 43, 8. Wie bekannt,
 war ihm in dessen Ausführung
 Pharao Neko (616—600 v. Chr.)
 mit Glück vorangegangen (vgl.
 Herod. IV 42) und etwa 100 Jahre
 später hatte der Karthager Hanno
 die Umschiffung des Weltteils in
 entgegengesetzter Richtung wenig-
 stens bis über den Senegal und das
 grüne Vorgebirge hinaus verfolgt
 (vgl. Plin. H. N. II 169 Hanno
 Carthaginis potentia florente cir-
 cumvectus a Gadibus ad finem
 Arabiae navigationem eam prodidit
 scripto und V 8 fuere et Hannonis
 Carthaginensium ducis commentarii
 Punicis rebus florentissimis explo-
 rare ambitum Africae iussi).
 — ἢ ἐντὸς Αἰθιοπίας, das innere Li-
 byen, welches im Westen ans atlant.
 Meer, im Norden an Mauretanien,
 im Osten an Aegypten und Aethio-
 pien grenzte, im Süden aber sich
 in unbestimmbare Fernen verlief.
 — καὶ ἢ Ἀσία δὴ οὕτω πᾶσα.
 Arrian sah (wie manche Geographen
 des Altertums) Libyen nicht als
 eigenen Weltteil an, sondern rech-
 nete es zu Asien. Vgl. III 30, 2.
 VII 1, 2. 30, 1. — ὅροι d. h. der
 Atlas und das Meer.

3. ἀποτροπευμένων — ἀπελθόντων.
 Zu beiden Participien ist ἡμῶν zu
 ergänzen.

γένῃ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Ἰφάσιος ἔσται ἐπὶ τὴν ἑφάν θάλασσαν,
 πολλὰ δὲ ἀπὸ τούτων ἔτι ἐπὶ τὴν Ἰνδικὰν ὡς ἐπὶ βορρῶν
 ἄνεμον, καὶ τὰ Σκυθικὰ γένη οὐ πόρρω τούτων, ὥστε δέος
 μὴ ἀπελθόντων ὀπίσω καὶ τὰ νῦν κατεχόμενα οὐ βέβαια
 ὄντα ἐπαρθῆναι πρὸς ἀπόστασιν πρὸς τῶν μήπω ἐχομένων.
 καὶ τότε δὴ ἀνόητοι ἡμῖν ἔσονται οἱ πολλοὶ πόνοι ἢ ἄλλων 4
 αὐτῶν ἐξ ἀρχῆς δεήσει πόνων τε καὶ κινδύνων. ἀλλὰ παρα-
 μείνατε, ἄνδρες Μακεδόνες καὶ ξύμμαχοι. πονοῦντων τοι
 καὶ κινδυνευόντων τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ζῆν τε ζῆν ἀρετῆ
 ἡδὺ καὶ ἀποθνήσκων κλέος ἀθάνατον ὑπολειπομένους. ἢ οὐκ 5
 ἴστε ὅτι ὁ πρόγονος ὁ ἡμέτερος οὐκ ἐν Τίρυνθι οὐδὲ Ἄργει,
 ἀλλ' οὐδὲ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ Θήβαις μένων ἐς τοσούδε κλέος
 ἦλθεν ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι ἢ δοκεῖν; οὐ μὲν δὴ
 οὐδὲ Διούσιον, ἀκροτέρου τούτου θεοῦ ἢ καθ' Ἡρακλέα,
 ὀλίγοι πόνοι. ἀλλὰ ἡμεῖς γε καὶ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς Νύσης
 ἀφίγμεθα καὶ ἢ Ἄοργος πέτρα ἢ τῷ Ἡρακλεῖ ἀνάλωτος πρὸς
 ἡμῶν ἔχεται. ὑμεῖς δὲ καὶ τὰ ἔτι ὑπόλοιπα τῆς Ἀσίας 6
 πρόσθετε τοῖς ἤδη κεκτημένοις καὶ τὰ ὀλίγα τοῖς πολλοῖς.
 ἐπεὶ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τί ἂν μέγα καὶ καλὸν κατεπέπρακτο,
 εἰ ἐν Μακεδονίᾳ καθήμενοι ἰκανὸν ἐπιούμεθα ἀπόνως τὴν
 οἰκίαν διασώξωμεν, Θρακίας τοὺς ὁμόρους ἢ Ἰλλυριοὺς ἢ Τρι-
 βαλλοὺς ἢ καὶ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι οὐκ ἐπιτήδειοι ἐς τὰ ἡμέ-
 τερα ἀναστέλλοντες;

Εἰ μὲν δὴ ὑμᾶς πονοῦντας καὶ κινδυνεύοντας αὐτὸς 7
 ἀπόνως καὶ ἀκινδύνως ἐξηγούμενος ἦγον, οὐκ ἀπειμότης ἂν προ-

5. πρόγονος. Herakles. Vgl. I 4,
 5 αὐτὸς δὲ κατασκάψας τὴν πόλιν
 θύει τε ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰστροῦ
 Διὶ Σωτήρι καὶ Ἡρακλεῖ und Cur-
 tius IV 2, 3 Macedonum reges cre-
 dunt, ab illo deo (Hercule) ipsos
 genus ducere. — δοκεῖν erg. γενέ-
 σθαι. — τούτου ist Subiect zu dem
 Praedicat ἀκροτέρου θεοῦ „dieses,
 eines weit erhabeneren Gottes“.
 Zum Gebrauch von οὗτος vgl. I
 16, 3 Ἀρβονιάλης ὁ Δαρειὸν καί
 καὶ Φαρνάκης, ἀδελφὸς οὗτος τῆς
 Δαρειὸν γυναικός. — ἐπ' ἐκεῖνα
 τῆς Νύσης. S. c. 1. — Ἄοργος πέτρα.
 S. IV 28.

6. κεκτημένοις hier wie nicht sel-
 ten (z. B. VII 1, 4) in passiver

Bedeutung. Vgl. εἰργασται c. 10, 4.
 — οὐκ ἐπιτήδειος feindlich. Vgl.
 II 10, 4 ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τοὺς Ἑλ-
 ληνος γραμματα οὐκ ἐπιτήδεια
 ἔπεμψε. Ohne Negation heisst ἐπι-
 τήδειος genehm, willkommen.
 Vgl. I 10, 4 ἐπιλεξάμενος πέμπει
 παρ' Ἀλέξανδρου οὐστίνως Ἀλέξαν-
 δρῳ ἐπιτηδειοτάτους ἐγγίνωσκον.
 — ἀναστέλλειν ist der übliche Aus-
 druck vom Zurückweisen eines
 Angriffs. Vgl. VII 13, 5. Das Passiv
 VI 7, 4.

7. προεκάμνετε ταῖς γνώμας.
 Beachte die Bedeutung der Prae-
 position. Zur Bedeutung der Wen-
 dung vgl. c. 25, 2 (οἱ δὲ Μακεδόνες
 ἐξέκαμνον ἤδη ταῖς γνώμας). —

εκάμνετε ταῖς γνώμας, τῶν μὲν πόνων μόνοις ὑμῖν μετόν, τὰ δὲ ἄθλα αὐτῶν ἄλλοις περιποιούντες· νῦν δὲ κοινοὶ μὲν ἡμῖν οἱ πόνοι, ἴσον δὲ μέτεστι τῶν κινδύνων, τὰ δὲ ἄθλα
8 ἐν μέσῳ κεῖται ξύμπασιν. ἢ τε γὰρ χώρα ὑμετέρα καὶ ὑμεῖς αὐτῆς σατραπεύετε. καὶ τῶν χρημάτων τὸ μέρος νῦν τε ἐς ὑμᾶς τὸ πολὺ ἔρχεται καὶ ἐπειδὴν ἐπεξέλωμεν τὴν Ἀσίαν, τότε οὐκ ἐμπλήσας μὰ Δία ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλὼν ὅσα ἕκαστος ἐπιζῶσι ἀγαθὰ ἔσεσθαι τοὺς μὲν ἀπιέναι οἴκαδε ἐθέλοντας εἰς τὴν οἰκίαν ἀποπέμψω ἢ ἐπανόξω αὐτόν· τοὺς δὲ αὐτοῦ μένοντας ζηλωτοὺς τοῖς ἀπερχομένοις ποιήσω.

27 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπόντος Ἀλεξάνδρου πολὺν μὲν χρόνον σιωπὴ ἦν οὔτε ἀντιλέγειν τολμώντων πρὸς τὸν βασιλέα ἐκ τοῦ εὐθέως οὔτε ξυγχερεῖν ἐθέλοντων. ἐν δὲ τούτῳ πολλάκις μὲν Ἀλεξάνδρος ἐκέλευε λέγειν τὸν βουλούμενον, εἰ δὴ τις τὰ ἐναντία τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεχθεῖσι γνώσκῃ· ἔμεινε δὲ καὶ ὡς ἐπὶ πολὺ ἡ σιωπὴ· ὅπερ δὲ ποτε θαρσύνει Κόϊνος ὁ Πολεμοκράτους ἔλεξε τοιαύδε.

2 Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς, ὃ βασιλεῦ, οὐ κατὰ πρόσταγμα ἐθέλεις Μακεδόνων ἐξηγεῖσθαι, ἀλλὰ πείσας μὲν ἄξιον φῆς, πεισθεὶς δὲ οὐ βιάσασθαι, οὐχ ὑπὲρ ἡμῶν τῶνδε ποιήσομαι ἐγὼ τοὺς λόγους, οἱ καὶ προτιμώμενοι τῶν ἄλλων καὶ τὰ

μετόν — περιποιούντες. Gegenüberstellung zweier Participien, die im Casus verschieden sind (absolut. Accus. und Nomin.). S. z. c. 23, 2. Aehnlich absolut gebrauchte Accusative der Neutra von Participien, die mit da oder obgleich aufzulösen, sind δεόν, προσήκον, ἐξόν, παρόν. Genauerer s. z. IV 2, 4. — ἐν μέσῳ κεῖται. Bei den Wettkämpfen wurden die Kampfpreise in der Mitte des Platzes aufgestellt, um damit anzudeuten, dass jeder zur Bewerbung gleich berechtigt sei. Vgl. Xen. Anab. III 1, 21 ἐν μέσῳ γὰρ ἦδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἄθλα ὁπόσοι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὄσιν. Das Activ ἐν μέσῳ τιθέναι bei Hom. II, 23, 704 ἄνδρῃ δὲ νικηθέντι γυναῖκα ἐς μέσσον ἔθηκεν.

8. ἐμπλήσας ὑμᾶς. ἐμπιπλάνασθαι „jemandes Erwartungen erfüllen“. Vgl. Xen. Anab. I 7, 8 ἐμπιπλάσας πάντων τὴν γνώμην. —

ζηλωτοὺς. Aehnliche Versprechungen macht Kyros Xen. Anab. I 7, 4 ἐγὼ ὑμῶν τὸν οἴκαδε βουλούμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλωτῶν ποιήσω ἀπειθεῖν.

Cap. 27.

Gegenrede des Koinos.

1. ἐκ τοῦ εὐθέως, auch II 17, 2. Die substantivischen Neutra von Adiectiven erhalten öfter in Verbindung mit Praepositionen adverbiale Bedeutung. Vgl. ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἐξ ἀπροσδοκήτου. Ueber die Bedeutung des Artikels mit dem substantivierten Particip einer unbestimmten Person s. z. VI 25, 1. — καὶ ὡς. S. z. IV 3, 3. — θαρσύνει. Curtius IX 3, 1 ne sic quidem ulli militum vox exprimi potuit: tandem Coenus ausus est cunctantibus ceteris proprius tribunal accedere. — τοιαῦδε nicht gleichbedeutend mit τὰδε.

ἄθλα τῶν πόνων οἱ πολλοὶ ἤδη κεκομισμένοι καὶ τῷ κρατιστεύειν παρὰ τοὺς ἄλλους πρόθυμοί σοι ἐς πάντα ἔσμεν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς τῆς πολλῆς. οὐδὲ ὑπὲρ ταύτης τὰ καθ' ἡδονὴν ἐκείνοις ἐρῶ, ἀλλ' ἂν νομίζω ξύμφορὰ τέ σοι ἐς τὰ παρόντα καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάλιστα ἀσφαλῆ εἶναι. δίκαιος δὲ εἶμι καθ' ἡλικίαν τε μὴ ἀποκρύπτεσθαι τὰ δοκούντα βέλτεστα καὶ κατὰ τὴν ἐκ σοῦ μοι οὔσαν καὶ ἐς τοὺς ἄλλους ἀξίωσιν καὶ κατὰ τὴν ἐν τοῖς πόνοις τε καὶ κινδύνοις ἐς τόδε ἀπροφάσιτον τόλμαν. ὅσῳ γάρ τοι πλείστα καὶ
4 μέγιστα σοὶ τε ἡγουμένῳ καταπέπρακται καὶ τοῖς ἅμα σοὶ οἰκοθεν ὀρηθηῖσι, τοσῶδε μᾶλλον τι ξύμφορόν μοι δοκεῖ πέρας τι ἐπιθεῖναι τοῖς πόνοις τε καὶ κινδύνοις. αὐτὸς γάρ τοι ὄρῳσ' ὅσοι μὲν Μακεδόνων τε καὶ Ἑλλήνων ἅμα σοὶ ὠρμήθημεν, ὅσοι δὲ ὑπολελειμμεθα' ὧν Θετταλοὺς μὲν ἀπὸ
5 Βάντρων εὐθύς, οὐ προθύμους ἔτι ἐς τοὺς πόρους αἰσθόμενος, οἴκαδε, καλῶς ποιῶν, ἀπέπεμψας· τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων οἱ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς σοῦ οἰκισθείσας καταρωσμένοι οὐδ' οὔτοι πάντες ἐκόντες μένουσιν· οἱ δέ, ξυμπουόντες τε ἔτι καὶ ξυγκινδυνεύοντες αὐτοὶ τε καὶ ἡ Μακεδονικῆ στρατιᾶ, τοὺς μὲν ἐν ταῖς μάχαις ἀπολωλέκασιν, οἱ δὲ ἐκ τῶν τραυμάτων ἀπόμαχοι γεγεννημένοι ἄλλοι ἄλλη
6 τῆς Ἀσίας ὑπολελειμμένοι εἰσὶν· οἱ πλείους δὲ νόσῳ ἀπολώλασιν, ὀλίγοι δὲ ἐκ πολλῶν ὑπολείπονται, καὶ οὔτε τοῖς σώμασιν ἔτι ὡσαύτως ἐρρωμένοι, ταῖς τε γνώμας πολὺ ἔτι μᾶλλον προκεκμηκότες. καὶ τούτοις ξύμπασιν πόθος μὲν γονέων ἐστίν, ὅσοις ἔτι σώζονται, πόθος δὲ γυναικῶν καὶ παιδῶν, πόθος δὲ δὴ τῆς γῆς αὐτῆς τῆς οἰκείας, ἣν ξὺν τῷ ἐκ σοῦ πορισθέντι σφίσι κόσμῳ, μεγάλοι τε ἀντὶ μικρῶν καὶ πλού-

2. τῷ κρατιστεύειν variiert für κρατιστεύοντες. — παρὰ τοὺς ἄλλους. παρὰ c. acc. = im Vergleich zu, vor (prae).

3. τὰ καθ' ἡδονὴν ἐκείνοις „das ihren Wünschen Zusagende“. Vgl. I 7, 3 καὶ, ὅπερ φιλεῖ ἐν τοῖς τοιοῦσδε, οὐ μισῶντες τὰ ὄντα τὰ μάλιστα καθ' ἡδονὴν σφίσι εἰσελθόν. — ἐς τοὺς ἄλλους. ἐς (= in Bezug auf, bei) in Verbindung mit ἀξίωσις auch III 26, 4 Παρμενίων τοσαύτη ὧν ἀξίωσις παρὰ τε αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐς τὸ ἄλλο στρατεύμα.

4. πέρας ἐπιθεῖναι. Vgl. II 7, 6 οὐδὲν ὑπολειφθήσεται σφίσι ὅτι μὴ κρατεῖν τῆς Ἀσίας ξυμπάσης καὶ πέρας τοῖς πολλοῖς πόνοις ἐπιθεῖναι.

5. ἀπὸ Βάντρων. Arrian irrt, denn nach III 19, 5 wurden die thessalischen Reiter und die übrigen Verbündeten vielmehr von Ekbatana aus zurückgeschickt. — καλῶς ποιῶν „und daran hast du wohl getan“.

6. ταῖς γνώμας προκεκμηκότες. S. z. c. 26, 7. — πόθος — πόθος. Anapher. σώζονται quibus adhuc supersunt (parentes).

σίοι ἐκ πενήτων ἀναστρέφοντες, ξύγγνωστοί εἰσιν ἐπιθεῖν
7 ποθοῦντες. σὺ δὲ νῦν μὴ ἄγειν ἄκοντας· οὐδὲ γὰρ ὁμοίως
ἔτι χροῖσιν ἐς τοὺς κινδύνους, οἷς τὸ ἐκούσιον ἐν τοῖς ἀγῶσιν
ἀπέσται· ἐπανεληθῶν δ' αὐτός τε, εἰ δοκεῖ, ἐς τὴν οἰκίαν
καὶ τὴν μητέρα τὴν σαυτοῦ ἰδῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων κατα-
στησάμενος καὶ τὰς νίκας ταύτας τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας
ἐς τὸν πατρῶον οἶκον κομίσας οὕτω δὴ ἐξ ἀρχῆς ἄλλου
στόλον στέλλεσθαι, εἰ μὲν βούλει, ἐπ' αὐτὰ ταῦτα τὰ πρὸς
τὴν ἔω φημισμένα Ἰνδῶν γένη· εἰ δὲ βούλει, ἐς τὸν Εὐξεινον
πόντον· εἰ δέ, ἐπὶ Καρχηδόνα καὶ τὰ ἐπ' ἐκεῖνα Καρχηδο-
8 νίων τῆς Λιβύης. ταῦτα δὲ σὸν ἤδη ἐξηγεῖσθαι. ἔφονται
δέ σοι ἄλλοι Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, νέοι τε ἀντὶ
γερόντων καὶ ἀκηῆτες ἀντὶ κεκμηκότων, καὶ οἷς τὰ τοῦ
πολέμου διὰ τὸ ἀπειράτον ἐς τε τὸ παραντίκα οὐ φοβερά
καὶ κατὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα ἐν σπουδῇ ἔσται· οὐς
καὶ ταύτη ἔτι προθυμότερον ἀκολουθήσειν σοι εἰκός, ὄρῶντας
τοὺς πρότερον ξυμπουήσαντάς τε καὶ ξυγκινδυνεύσαντας ἐς
τὰ σφέτερα ἤδη ἐπανεληλυθότας, πλουσίους τε ἀντὶ πενήτων
9 καὶ ἀντὶ ἀφανῶν τῶν πάλαι εὐκλειεῖς. καλὸν δέ, ὃ βασιλεῦ,
εἶπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ ἢ ἐν τῷ εὐτυχεῖν σωφροσύνη. σοὶ
μὲν γὰρ αὐτῷ ἠγουμένῳ καὶ στρατιᾷν τοιαύτην ἄγοντι ἐκ
μὲν πολεμίων δέος οὐδέν· τὰ δὲ ἐκ τοῦ δαιμονίου ἀδόκητά
τε καὶ ταύτη καὶ ἀφύλακτα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί.

28 Τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Κοίνου θόρουβον γενέσθαι ἐκ τῶν
παρόντων ἐπὶ τοῖς λόγοις· πολλοὺς δὲ δὴ καὶ δάκρυα προ-
χυθέντα ἔτι μᾶλλον δηλωῶσαι τό τε ἀκούσιον τῆς γνώμης ἐς

— ξύγγνωστοί εἰσι ποθοῦντες. ξύγγνωστος εἰμι ποθῶν erklärt sich aus dem persönlichen Passiv συγγινώσκωμαι „man verzeiht mir“. Vgl. Luc. Anarchars. 34 ὑμεῖς δὲ σύγγνωστοί ἐν ὅπλοις αἰεὶ βιοῦντες.

7. ἄγειν. S. z. IV 20, 3. — οὕτω δὴ weist nachdrücklich auf die vorangegangenen Participien ἐπανεληθῶν, καταστησάμενος, κομίσας zurück. Wie hier VI 1, 3. 11, 3. — στέλλεσθαι s. o. zu ἄγειν.

8. ἐξηγεῖσθαι rei gerendae praesense (= anordnen). Vgl. II 6, 4 καὶ προθυμία τῶν Μακεδόνων εἰς τὸ ἔργον καὶ Ἀλεξάνδρον πολλὴ ἦν παρόντος τε αὐτοῦ καὶ ἕκαστα ἐξηγουμένον. — διὰ τὸ ἀπειρά-

τον „weil sie die Beschwerden des Kriegs noch nicht aus eigener Erfahrung kennen“.

9. εἶπερ τι καὶ ἄλλο. S. z. IV 7, 5. — σοὶ μὲν mit dem verschwiegenen Gegensatz: ἄλλῳ δὲ τινι. — ἐκ μὲν πολεμίων, oppos. τὰ δὲ ἐκ τοῦ δαιμονίου. — ταύτη deshalb. Wie hier VI 10, 3.

Cap. 28.

Alexander beschliesst zurückzukehren.

1. θόρουβος. Curtius IX 3, 16 clamor undique cum ploratu oritur. — πολλοὺς verb. mit προχυθέντα. — τὸ ἀκούσιον τῆς γνώμης

τοὺς πρόσω κινδύνους καὶ τὸ καθ' ἡδονὴν σφισιν εἶναι τὴν
ἀναχώρησιν. Ἀλέξανδρος δὲ τότε μὲν ἀχθεσθεῖς τοῦ τε
Κοίνου τῆ παρηρησία καὶ τῷ ὄκνῳ τῶν ἄλλων ἠγεμόνων
διέλυσε τὸν ξύλλογον· ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν ξυγκαλέσας 2
αὐτίς ξὺν ὄργῃ τοὺς αὐτοὺς αὐτὸς μὲν λέγει ἐφη τοῦ πρόσω,
βιάσεσθαι δὲ οὐδένα ἄκοντα Μακεδόνων ξυνέπεσθαι· ἔξεν
γὰρ τοὺς ἀκολουθήσοντας τῷ βασιλεῖ σφῶν ἐκόντας· τοῖς
δὲ καὶ ἀπιέναι οἴκαδε ἐθέλουσιν ὑπάρχειν ἀπιέναι καὶ ἐξ-
αγγέλλειν τοῖς οἰκείοις ὅτι τὸν βασιλέα σφῶν ἐν μέσοις τοῖς
πολεμίοις ἐπανήκουσιν ἀπολιπόντες. ταῦτ' εἰπόντα ἀπελθεῖν 3
ἐς τὴν σκηνὴν, μηδέ τινα τῶν ἐταίρων προσέσθαι αὐτῆς τε
ἐκείνης τῆς ἡμέρας καὶ ἐς τὴν τρίτην ἐπὶ ἀπ' ἐκείνης, ὑπο-
μένοντα εἰ δὴ τις τροπὴ ταῖς γνώμαις τῶν Μακεδόνων τε
καὶ ξυμμάχων, οἷα δὴ ἐν ὄκλῳ στρατιωτῶν τὰ πολλὰ φιλεῖ
γίνεσθαι, ἐμπροσθε εὐπειθεστέρους παρέξει αὐτούς. ὡς δὲ 4
σιγὴ αὐτῷ πολλὴ ἦν ἀνὰ τὸ στρατόπεδον καὶ ἀχθόμενοι μὲν
τῇ ὄργῃ αὐτοῦ δῆλοι ἦσαν, οὐ μὴν μεταβαλλόμενοι γε ὑπ'
αὐτῆς, ἐνταῦθα δὴ λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ὅτι ἐπὶ τῇ
διαβάσει οὐδὲν μείον ἐθύετο, θυομένῳ δὲ οὐκ ἐργυνετο αὐτῷ
τὰ ἱερά. τότε δὴ τοὺς πρεσβυτάτους τε τῶν ἐταίρων καὶ
μάλιστα τοὺς ἐπιτηδείους αὐτῷ ξυναγαγῶν, ὡς πάντα ἐς
τὴν ὀπίσω ἀναχώρησιν αὐτῷ ἔφερευ, ἐκφαίνει ἐς τὴν στρα-
τιᾷν ὅτι ἐγνωσταὶ ὀπίσω ἀποστρέφειν.

Οἱ δὲ ἐβῶον τε οἷα ἂν ὄχλος ξυμμιγῆς χαίρων βοήσειε 29
καὶ ἐδάκρυον οἱ πολλοὶ αὐτῶν· οἱ δὲ καὶ τῇ σκηνῇ τῇ
βασιλικῇ πελάζοντες εὐχοντο Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ,

(= Abneigung). Ueber die Bedeutung des substantivierten Neutrums der Adiectiva s. z. c. 7, 5 (ἐν τῷ θρωμένῳ). — καθ' ἡδονήν. S. c. 27, 3.

2. λέγειν τοῦ πρόσω. S. z. c. 25, 2. — ἀκολουθήσοντας. Curtius IX 2, 33 inveniam qui desertum a vobis sequantur: Scythae Bactrianique erunt mecum, hostes paullo ante, nunc milites nostri. — ὑπάρχειν, εἶναι (= ἐξείναι).

3. μηδέ τινα προσέσθαι. Curtius (s. o.): inops consilii desiluit e tribunali claudique regiam iussit,

omnibus praeter assuetos adire prohibitis.

4. ἐνταῦθα gehört dem Sinne nach nicht zu λέγειν sondern zu ἐθύετο. — ἐπὶ τῇ διαβάσει. S. z. IV 4, 3. — οὐκ ἐργυνετο αὐτῷ τὰ ἱερά. S. z. IV 4, 3. — ἐγνωσταὶ ἀποστρέφειν. Nach Strabo p. 697 gab die Regenzeit mit ihren grossen Beschwerden den Ausschlag, nach Plut. Alex. 62 entschloss sich der König auf die Kunde von den gewaltigen Streitkräften der Gandariten und Praesier zum Rückzug.

ὄτι πρὸς σφῶν μόνων νικηθῆναι ἠνέσχετο. ἔνθα δὴ διελαὼν κατὰ τάξεις τὴν στρατιὰν δώδεκα βωμούς κατασκευάζειν προστάττει, ὕψος μὲν κατὰ τοὺς μεγίστους πύργους, εὖρος δὲ μείζονας ἔτι ἢ κατὰ πύργους, χαριστήρια τοῖς θεοῖς τοῖς ἐς τοσόνδε ἀγαθοῦσιν αὐτὸν νικῶντα καὶ μνημεῖα τῶν αὐτοῦ πόρων. ὡς δὲ κατασκευασμένοι αὐτῷ οἱ βωμοὶ ἦσαν, θύει δὴ ἐπ' αὐτῶν ὡς νόμος καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικόν τε καὶ ἵππικόν. καὶ τὴν μὲν χώραν τὴν μέχρι τοῦ Ἰφάσιος ποταμοῦ Πάρω ἀρχεῖν προσέθηκεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ἰθραώτην ἀνέστρεφε. διαβὰς δὲ τὸν Ἰθραώτην, ἐπὶ τὸν Ἀκείνην αὖ ἐπανῆει ὀπίσω. καὶ ἔνταῦθα καταλαμβάνει τὴν πόλιν ἐξωροδομημένην ἦντινα Ἡφαιστίων αὐτῷ ἐκτειχίσαι ἐτάχθη· καὶ ἐς ταύτην ξυνοικίσας τῶν τε προσχώρων ὅσοι ἐθέλονται κατφκίζοντο καὶ τῶν μισθοφόρων ὅτι περ ἀπόμαχον, αὐτὸς τὰ ἐπὶ τῷ κατάπλῳ παρεσκευάζετο τῷ ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν.

Ἐν τούτῳ δὲ ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν Ἀρσάκης τε ὁ τῆς ὁμόρου Ἀβισάρη χώρας ὑπαρχος καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀβισάρου καὶ οἱ ἄλλοι οἰκῆοι, δῶρά τε κομίζοντες ἅ μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς καὶ τοὺς παρ' Ἀβισάρου ἐλέφαντας, ἀριθμὸν ἐς τριάκοντα. Ἀβισάρην γὰρ νόσῳ ἀδύνατον γενέσθαι ἐλθεῖν. ξυνέβαινον δὲ τούτοις καὶ οἱ παρ' Ἀλεξάνδρου ἐκπεμφθέντες πρέσβεις πρὸς Ἀβισάρην. καὶ ταῦτα οὐ χαλεπῶς πιστεύσας οὕτως ἔχειν Ἀβισάρην τε τῆς αὐτοῦ χώρας σατραπεύειν ἔδωκε καὶ Ἀρσάκην τῇ Ἀβισάρου ἐπικρατεῖα προσέθηκε· καὶ φόρους οὕσυνας ἀποίσεισι τάξας θύει αὖ καὶ ἐπὶ τῷ Ἀκείνη ποταμῷ.

Cap. 29.

Alexander errichtet am Hyphasis als Marksteine seines Eroberungszugs zwölf Dankaltäre zu Ehren der Götter.

1. ἠνέσχετο mit Infinitiv auch II 17, 1 (οὐχ ἀνέχονται κινδυνεύειν), sonst meist mit Particip. — δώδεκα βωμούς. Nach der übereinstimmenden Angabe Arrians, Diodors und Plutarchs wurden die Altäre am diesseitigen Ufer des Hyphasis errichtet (anders Plin. VI 17). Noch Apollonius von Tyana wollte sie mit ihrer Inschrift 30 Stadien vom Strom gesehen haben, dagegen haben neuere Reisende wenigstens bis jetzt

noch keine Spur derselben wieder auffinden können. Zur Sache vgl. noch Curtius IX 3, 19.

3. τὴν πόλιν. Von dieser Stadt und deren Gründung durch Hephestion ist im Vorhergehenden nichts erwähnt. — ἐπὶ τῷ κατάπλῳ. S. VI 1, 1.

4. ἅ μέγιστα erg. νομίζεται. Vgl. I 5, 4 καὶ δῶρα ἔλαβεν ὅσα μέγιστα παρὰ βασιλεὶ τῷ Μακεδόνα νομίζεται. Aehnlich IV 22, 6. Wie hier (ohne νομίζεται) VI 14, 1. — γενέσθαι, ein aus κομίζοντες zu entnehmendes λέγουσι schwebt vor. — ξυνέβαινον τούτοις. ξυμβαίνειν τι (= accedere alicui i. e. alicuius sententiae) gebrauchen Spättere

καὶ τὸν Ἀκείνην αὖ διαβὰς ἐπὶ τὸν Ἰθάσπην ἤκειν, ἵνα καὶ τῶν πόλεων τῆς τε Νικαίας καὶ τῶν Βουκεφάλων ὅσα πρὸς τῶν ὄμβρων πεπονηκότα ἦν ξὺν τῇ στρατιᾷ ἐπεσκευάσσε καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκόσμει.

APPIANOY

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

BIBLION EKTON.

Ἀλέξανδρος δέ, ἐπειδὴ παρεσκευάσθησαν αὐτῷ ἐπὶ τοῦ Ἰθάσπου ταῖς ὄχθαις πολλαὶ μὲν τριακόντοροι καὶ ἡμιόλια, πολλὰ δὲ καὶ ἵππαργὰ πλοῖα καὶ ἄλλα ὅσα ἐς παρακομιδὴν στρατιᾶς ποταμῷ εὐπορα, ἔγνω καταπλεῖν κατὰ τὸν Ἰθάσπην ὡς ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. πρότερον μὲν γε ἐν τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ κροκοδείλους ἰδὼν, μόνῳ τῶν ἄλλων ποταμῶν πλὴν Νείλου, πρὸς δὲ ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἀκείνου κνάμους

in der Bedeutung beistimmen (oder bestätigen).

5. ὄμβρων. S. c. 9, 4.

Dativs vgl. c. 14, 4 ὀλίγον μὲν τι τῷ Ἰθραώτῃ ποταμῷ κατέπλευσεν.

2. μόνῳ τῶν ἄλλ. ποτ. Vgl. Herod. IV 44 Ἰνδόν, ὃς κροκοδείλους δευτέρως ποταμῶν πάντων παρέχεται. Doch finden sich Krokodile auch in den Nebengewässern des Indos z. B. im oberen Hydaspes, Hydraotes, so wie auch im Ganges. — κνάμους. Gemeint ist die bohnenartige mehrlreiche Frucht der den Indern und Aegyptern heiligen Wasserpflanze Lotus (*nelumbium speciosum*). „Die indische Seerose trägt schöne rosenfarbene Blüten, etwa zweimal so gross als die des Mohns und eine wie ein Wespennest aussehende, ungefähr 30 haselnuss-grosse Bohnen enthaltende Frucht; noch heute ist sie in China und Ostindien hochgefeiert, in dessen Landschaften Caschmir und Orissa sie Teiche und Lagunen in prachtvoller Menge schmückt und in Frucht und Wurzeln zur Nahrung dient“. In Aegypten wächst die Pflanze (die Lilie des Nils, wie sie Herodot nennt) heute nicht mehr.

Buch VI.

Alexander fährt den Hydaspes herab bis zu dessen Vereinigung mit dem Akesines, Hydraotes, Hyphasis, welche Flüsse, zu einem Strom vereinigt, sich in den Indos ergiessen. Darauf segelt er den Indos hinab bis zu dessen Mündung in den indischen Ocean. Nearchos Anführer der Flotte.

Cap. 1.

1. ἡμιόλια (erg. νῆες) sind leichtgebaute Kriegsschiffe, bei denen nur die Hälfte der Ruderreihen mit Rudern besetzt war, um den Kämpfern Platz zu schaffen. Vgl. Etym. m. πλοῖον οὐ τὸ ἡμιόλιον μέρος ψιλὸν ἔσται ἔστι πρὸς τὸ ἀπ' αὐτοῦ μάχεσθαι. Wie hier c. 18, 3. — ποταμῷ „auf einem Fluss“ ist mit ἐς παρακομιδὴν zu verbinden. Zu diesem (seltneren) Gebrauch des

πεφυκότας ὁποίους ἢ γῆ ἐκφέρει ἢ Αἴγυπτία, καὶ ἀκούσας
 ὅτι ὁ Ἀκισίνης ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἰνδόν, ἔδοξεν ἐξευρηκέναι
 3 τοῦ Νείλου τὰς ἀρχάς, ὡς τὸν Νείλον ἐνθένδε ποθὲν ἐξ
 Ἰνδῶν ἀνίσχοντα καὶ δι' ἐρήμου πολλῆς γῆς ῥέοντα καὶ
 ταύτη ἀπολλύοντα τὸν Ἰνδὸν τὸ ὄνομα, ἔπειτα ὁπόθεν ἀρχεται
 διὰ τῆς οἰκουμένης χώρας ῥεῖν Νείλον ἤδη πρὸς Αἰθιοπίων
 τε τῶν ταύτη καὶ Αἴγυπτίων καλούμενον, ὡς Ὅμηρος ἐποί-
 ησεν ἐπώνυμον τῆς Αἴγυπτου Αἴγυπτον, οὕτω δὲ ἐκδιδόντα
 4 ἐς τὴν ἐντὸς θάλασσαν. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα
 γράφοντα ὑπὲρ τῶν Ἰνδῶν τῆς γῆς ἄλλα τε γράφει καὶ ὅτι
 δοιοίη αὐτῷ ἐξευρηκέναι τοῦ Νείλου τὰς πηγάς, μικροῖς δὲ
 5 τισι καὶ φαύλοις ὑπὲρ τῶν τηλικούτων τεκμαιρόμενον. ἐπεὶ
 μέντοι ἀτρεκέστερον ἐξήλεγξε τὰ ἀμφὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ἰνδῷ,
 οὕτω δὲ μαθεῖν παρὰ τῶν ἐπιχωρίων τὸν μὲν Ἰθάσπην τῷ
 Ἀκισίνῃ, τὸν Ἀκισίνην δὲ τῷ Ἰνδῷ τὸ τε ὕδωρ ξυμβάλλοντας
 καὶ τῷ ὀνόματι ξυγχωροῦντας, τὸν Ἰνδὸν δὲ ἐκδιδόντα ἤδη
 ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν, δίστομον τὸν Ἰνδὸν ὄντα, οὐδέν
 τι αὐτῷ προσήκον τῆς γῆς τῆς Αἴγυπτίας, τημιᾶντα δὲ τῆς
 ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὴν μητέρα τοῦτο ὁ ἀμφὶ τῷ Νείλῳ
 6 ἔγραψεν ἀφελεῖν. καὶ τὸν κατάπλουν τὸν κατὰ τοὺς ποτα-
 μούς ἔσπε ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐπινοοῦντα παρα-
 σκευασθῆναι οἱ ἐπὶ τῷδε κελευῖσαι τὰς ναῦς. αἱ δ' ὑπ-
 ηρεσίαί αὐτῷ ἐς τὰς ναῦς ξυνεπληρώθησαν ἐκ τῶν ξυ-
 πομένων τῆ στρατιᾶ Φοινίκων καὶ Κυπρίων καὶ Καρῶν
 καὶ Αἴγυπτίων.

2 Ἐν δὲ τούτῳ Κοῖνος μὲν, ἐν τοῖς πιστοτάτοις Ἀλεξάνδρου
 ὧν τῶν ἐταίρων, νόσῳ τελευτᾷ καὶ τούτου θάπτει ἐκ τῶν

3. ὡς — ἀνίσχοντα. Ueber den mit
 ὡς verbundenen accus. absol. s. z.
 IV 4, 2. — Das intransitive ἀν-
 ἰσχεῖν (= entspringen) auch I 3, 2
 ὅθεν γε καὶ αἱ πηγαὶ αὐτῷ ἀν-
 ἰσχοῦσιν, ebenso IV 28, 3. — ὡς
 Ὅμηρος ἐποίησεν. S. z. V 6, 5. —
 ἐκδιδόντα ist nach Krügers Vor-
 schlag statt des grammatisch un-
 möglichen Infinitiv ἐκδιδόναι ge-
 geschrieben. — τὴν ἐντὸς θάλ. S. z.
 V 1, 5.

4. καὶ δὴ καὶ. S. z. IV 8, 7. —
 γράφει hängt von einem vorschweb-
 enden λέγουσι ab.

5. ἀμφὶ τῷ ποταμῷ. ἀμφὶ c. dat.
 gebrauchen nur Dichter und spätere

Prosaiker statt des attischen περί
 c. acc. Wie hier V 6, 5. — οὕτω
 δὴ hier wie öfter den Nachsatz
 einleitend und den Inhalt des Vor-
 dersatzes nachdrücklich hervorhe-
 bend. — τῷ ὀνόματι näml. τοῦ
 Ἰνδοῦ. Zur Bedeutung von ξυγχω-
 ρεῖν vgl. c. 14, 5. — τὸν Ἰνδόν.
 Zu der für uns abundanten Wieder-
 holung des Nomens s. z. IV 29, 4.
 — προσήκον. S. z. IV 2, 2 (προσ-
 τεταγμένον).

6. ἐπὶ τῷδε zu diesem Zweck.
 — ὑπηρεσία Schiffsmannschaft
 ohne die ἐπιβάται (= Seesoldaten).
 Wie hier VII 19, 4.

παρόντων μεγαλοπρεπῶς. αὐτὸς δὲ ξυναγαγὼν τοὺς τε ἐταί-
 ρους καὶ ὅσοι Ἰνδῶν πρέσβεις παρ' αὐτὸν ἀφικμένοι ἦσαν
 βασιλεῖα μὲν τῆς ἐαλωκυίας ἤδη Ἰνδῶν γῆς ἀπέδειξε Πῶρον,
 ἐπὶ μὲν ἔθνων τῶν ξυμπάντων, πόλεω δὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν
 ὑπὲρ τὰς δισχιλίαις. τὴν στρατιάν δὲ διένειμεν ὥδε. αὐτὸς 2
 μὲν τοὺς ὑπασπιστάς τε ἅμα οἱ ξύμπαντας ἐπὶ τὰς ναῦς
 ἀνεβίβασε καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριαῖνας καὶ τὸ ἄγλημα
 τῶν ἱππέων. Κράτερος δὲ αὐτῷ μοιρᾶν τε τῶν πεζῶν καὶ
 τῶν ἱππέων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰθάσπου τὴν ἐν δεξιᾷ
 ἦγε· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ὄχθην τὸ πλείστον τε καὶ κρά-
 τιστον τῆς στρατιᾶς καὶ τοὺς ἐλέφαντας Ἡραιστίων προῦ-
 χῶρει ἄγαν, ἤδη ὄντας ἐς διακοσίους· τούτοις δὲ ἦν παρ-
 ηγγελεμένον ὡς τάχιστα ἄγειν Ἰναπερ τὰ Σωπείδου βασιλεία·
 Φιλίππῳ δὲ τῷ σατράπῃ τῆς ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Ἰνδοῦ ὡς ἐπὶ 3
 Βακτρίους γῆς διαλείποντι τρεῖς ἡμέρας παρήγγελο ἐπεσθαι
 ξὺν τοῖς ἀμφοῖν αὐτόν. τοὺς ἱππέας δὲ τοὺς Νυσαίους ὀπίσω
 ἀποπέμπει ἐς τὴν Νύσαν. τοῦ μὲν δὲ ναυτικοῦ παντὸς
 Νέαρχος αὐτῷ ἐξηγεῖτο, τῆς δὲ αὐτοῦ νεῶς κυβερνήτης
 Ὀνησίκοιτος, ὃς ἐν τῇ ξυγγραφῇ ἦντινα ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου
 ξυνέγραψε καὶ τοῦτο ἐψεύσατο, ναύαρχον ἑαυτὸν εἶναι γρά-
 φας, κυβερνήτην ὄντα. ἦν δὲ τὸ ξύμπαν πλῆθος τῶν νεῶν, 4
 ὡς λέγει Πτολεμαῖος ὁ Δάγρου, ὃ μάλιστα ἐγὼ ἔπομαι, τρια-
 κόντοροι μὲν ἐς ὀρθοήκοντα· τὰ δὲ πάντα πλοῖα σὺν τοῖς
 ἱππαγωγοῖς τε καὶ κερκούροις καὶ ὅσα ἄλλα ποτάμια ἢ τῶν

Cap. 2.

1. ἐκ τῶν παρόντων. S. z. IV 6,
 5. — μεγαλοπρεπῶς wird durch ἐκ
 τῶν παρόντων einigermaßen be-
 schränkt. — τῆς — Ἰνδῶν γῆς, des
 Landes zwischen Hydaspes und Hy-
 phasis, so weit es bis dahin erobert
 war. — τῶν ξυμπάντων. ὁ ξυμπᾶς,
 οἱ ξυμπάντες (auch ὁ πᾶς, οἱ πάντες)
 u. s. w. kann in Verbindung mit
 Zahlen auch bedeuten: im Ganzen.
 Vgl. II 5, 6 καὶ ἐν ἐπὶ ταῖς πά-
 σαις ἡμέραις τοὺς μὲν βία ἐξελών,
 τοὺς δὲ ὁμολογία παραστησάμενος
 ἐπανῆκεν ἐς τοὺς Σόλους.

2. τὴν στρατιάν. Seine Streit-
 macht bestand nach Plut. Alex. 66
 aus 120,000 M. zu Fuss (Krieger
 und Tross) und 15,000 Pferden. —

αὐτὸς μὲν mit 8000 M. (Indic. 19,
 2). — τὸ ἄγλημα τῶν ἱππέων. S.
 z. IV 24, 1. — τὰ Σωπείδου βα-
 σιλεία. Das Gebiet dieses Königs,
 von Strabo 699 Kathaia genannt,
 lässt sich der Lage nach nicht ge-
 nauer bestimmen.

3. τῆς ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Ἰνδοῦ. Da
 Alexander auf der Ostseite des In-
 dos stand, so entspricht dieses „jen-
 seits“ dem gewöhnlichen „diesseits
 des Indos“. Zur Ausdrucksweise s.
 z. IV 3, 6. — Νυσαίους. S. z. VII
 13, 1. — Ὀνησίκοιτος, Verfasser
 einer Biographie Alexanders (von
 der nur wenige Fragmente erhalten
 sind) stand schon bei den Alten
 im Rufe geringer Glaubwürdigkeit
 (Stabo p. 698). — γράφας = ὅτι
 ἔγραψε.

πάλαι πλεόντων κατὰ τοὺς ποταμοὺς ἢ ἐν τῷ τότε ποιηθέντων οὐ πολὺ ἀποδέοντα τῶν [δισ]χιλίων.

- 3 Ὡς δὲ ζύμπαντα αὐτῷ παρεσκευάστο, ὑπὸ τὴν ἕω ὁ μὲν στρατὸς ἐπέβαινε τῶν νεῶν, αὐτὸς δὲ ἔθυε τοῖς θεοῖς ὡς νόμος καὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ἰθάσπῃ ὅπως οἱ μάντις ἐξηγοῦντο. καὶ ἐπιβάς τῆς νεῆς ἀπὸ τῆς πρῶρας ἐκ χρυσῆς φιάλης ἔσπενδεν ἐς τὸν ποταμὸν, τὸν τε Ἀκασίνην ξυνεπικαλούμενος τῷ Ἰθάσπῃ, ὄντινα μέγιστον [αὐ]τῶν ἄλλων ποταμῶν ξυμβάλλειν τῷ Ἰθάσπῃ ἐπέπυστο καὶ οὐ πόρρω αὐτῶν εἶναι τὰς ξυμβολὰς, καὶ τὸν Ἰνδόν, ἐς ὄντινα ὁ Ἀκασίνης ξὺν
- 2 τῷ Ἰθάσπῃ ἐμβάλλει. ἐπὶ δὲ Ἡρακλεῖ τε τῷ προπάτορι σπείσας καὶ Ἀμμωνι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ὕσους αὐτῷ νόμος σημήναι ἐς ἀναγωγὴν κελεύει τῇ σάλπιγγι. ἅμα τε δὴ ἐσημάνθη καὶ ἀνήγοντο ἐν κόσμῳ. παρήγγελο γὰρ ἐφ' ὅσων τε τὰ σκευοφόρα πλοῖα ἐχθρῶν τετάχθαι καὶ ἐφ' ὅσων τὰ ἵππαργά, ἐφ' ὅσων τε τὰς μαχίμους τῶν νεῶν, ὡς μὴ συμπίπτειν ἀλλήλαις κατὰ τὸν πόρον εἰκῆ πλεούσας· καὶ ταῖς ταχυναυτούσαις φθάνειν οὐκ ἐπίετο ἔξω τῆς τάξεως.
- 3 ἦν δὲ ὁ τε κτύπος τῆς εἰρεσίας οὐδενὶ ἄλλῳ εἰκώς, ἅτε ἀπὸ πολλῶν νεῶν ἐν ταύτῳ ἐρεσσομένων, καὶ βοῆ ἀπὸ τε

4. ἐν τῷ τότε. S. z. IV 5, 1. — *δισχιλίων*. Diodor. (XVII 95) wie Curtius (IX 13, 22) geben übereinstimmend die Zahl der Fahrzeuge nur auf 1000 an. Da nun ausserdem Arrian (Indic. 19, 7) selbst nur von 800 Schiffen im Ganzen redet, so ist vermutlich mit Krüger *χιλίων* zu lesen.

Cap. 3.

1. ὡς νόμος wie IV 4, 1. V 29, 2 öft. Vgl. Indic. 18, 11 ἔθυε τοῖς θεοῖσιν ὅσοι τε πάτοροι ἢ μαντεῖν τοὶ αὐτῷ καὶ Ποσειδῶνι καὶ Ἀμφιτρίτῃ καὶ Νηρηΐσι καὶ τῷ Ἰθάσπῃ ποταμῷ, ἀπὸ τοῦ ὄρατος, καὶ τῷ Ἀκασίνῃ, ἐς ὄντινα ἐνδιδοῖ ὁ Ἰθάσπης, καὶ τῷ Ἰνδῷ, ἐς ὄντινα ἅμῳ ἐνδιδοῦσιν. — ἔσπενδεν ἐς. Vgl. I 11, 6 (Ἀλέξανδρον λόγος κατέχει) σφάξατα ταύρον τῷ Ποσειδῶνι καὶ Νηρηΐσι σπένδειν ἐκ χρυσῆς φιάλης ἐς τὸν πόντον. — μέγιστον. Hinter μέγιστον bieten

die Handschriften αὐ, das keine passende Erklärung zulässt und darum getilgt ist.

2. ἐπὶ δέ (= ausserdem) adverbialisch gebraucht wie oft bei Herodot. Wie hier VII 5, 6. — προπάτορι. S. z. IV 7, 4. — Ἀμμωνι. Vgl. III 3, 2 Ἀλέξανδρον δὲ φιλοτιμία ἦν πρὸς Περσέα καὶ Ἡρακλεῖα, ἀπὸ γένους τε ὄντι τοῦ ἅμφοιν καὶ τι καὶ αὐτὸς τῆς γενέσεως τῆς ἑαυτοῦ ἐς Ἀμμωνα ἀνέφερε, κατὰ περὶ οἱ μῦθοι τὴν Ἡρακλέους τε καὶ Περσέως ἐς Δία. — ἅμα τε — καὶ die Gleichzeitigkeit zweier Handlungen bezeichnend auch IV 29, 2. — ἐφ' ὅσων „wie viele neben einander“. Zu dieser Bedeutung von ἐπὶ c. gen. vgl. Thuk. II 90, 1 ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς „vier Schiffe neben einander aufstellend“ und Arrian I 5, 12 τὰ τε χωρία δι' ὧν ἡ πάροδος ἦν τῷ Ἀλέξανδρῳ στενά ἐφαίνετο ὡστε οὐδὲ ἐπὶ τεσσάρων ἀσπίδων ἂν τῷ στρατεύματι ἡ πάροδος ἐγένετο.

τῶν κελουστῶν ἐνδιδόντων τὰς ἀρχὰς τε καὶ ἀναπαύλας τῆς εἰρεσίας καὶ τῶν ἐρετῶν ὅποτε ἀθροοὶ ἐμπίπτουτες τῷ θοθίῳ ἐπαλαλάξειαν· αἶ τε ὄχθαι, ὑψηλότεραι τῶν νεῶν πολλαχῆ οὔσαι, ἐς στενόν τε τὴν βοῆν ξυνάγουσαι, καὶ τῇ ξυναγωγῇ αὐτῇ ἐπὶ μέγα ἠῤῥημένην ἐς ἀλλήλας ἀντέπεμπον, καὶ που καὶ νάπαι ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ τῇ τε ἐρημία καὶ τῇ ἀντιπέμφει τοῦ κτύπου καὶ αὐταὶ ξυνεπελάμβανον· οἱ τε 4 ἵπποι διαφανόμενοι διὰ τῶν ἵππαργῶν πλοίων, οὐ πρόσθεν ἵπποι ἐπὶ νεῶν ὀφθέντες ἐν τῇ Ἰνδῶν γῆ (καὶ γὰρ καὶ τὸν Διονύσου ἐπ' Ἰνδοῦς στόλον οὐκ ἐμέμνητο γενέσθαι ναυτικόν), ἐκπληξιν παρεῖχον τοῖς θεωμένοις τῶν βαρβάρων, ὥστε οἱ μὲν αὐτῶν αὐτόθεν τῇ ἀναγωγῇ παραγενομένοι ἐπὶ πολὺ ἐφωμάρτου· ἐς ὅσους δὲ τῶν ἡδὴ Ἀλεξάνδρῳ προσεκεχωρη- 5 κῶτων Ἰνδῶν ἢ βοῆ τῶν ἐρετῶν ἢ ὁ κτύπος τῆς εἰρεσίας ἐξίκετο, καὶ οὗτοι ἐπὶ τὴν ὄχθην κατέθεον καὶ ξυνείποντο ἐπάδοντες βαρβαρικῶς. φιλοδοῖ γὰρ, εἶπερ τινὲς ἄλλοι Ἰνδοὶ καὶ φιλορχήμονες ἀπὸ Διονύσου ἔτι καὶ τῶν ἅμα Διονύσῳ βακχευσάντων κατὰ τὴν Ἰνδῶν γῆν.

Οὕτω δὴ πλεόν τριτῇ ἡμέρᾳ κατέσχευεν Ἰναπερ Ἡραι- 4 στίωνι τε καὶ Κρατέρῳ κατὰ τὸ αὐτὸ στρατοπεδεύειν ἐπὶ ταῖς ἀντιπέρας ὄχθαις παρήγγελο. μείνας δὲ ἐνταῦθα ἡμέρας δύο, ὡς καὶ Φίλιππος αὐτῷ ξὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ ἀφίκετο, τοῦτον μὲν ἐπὶ τὸν Ἀκασίνην ποταμὸν ἐκπέμπει ξὺν οἷς ἔχων ἦκε, τάξας παρὰ τοῦ Ἀκασίνου ποταμοῦ τὴν ὄχθην πορευέσθαι· τοὺς δὲ ἀμφὶ Κρατέρῳ τε καὶ Ἡραιστίωνα αὐτὸς ἐκπέμπει, παραγγείλας ὅπως χρῆ τὴν πορείαν ποιῆσθαι. αὐτὸς δὲ ἔπλει κατὰ τὸν Ἰθάσπην ποταμὸν, οὐδαμοῦ μείονα 2

3. κελουστῶν. Um ein taktmässiges Rudern herbeizuführen, wurde von der Rudermannschaft eine Weise (*κέλυσμα*) gesungen, welche der zu diesem Zwecke angestellte κελουστής (*hortator remigum* Plaut. Merc. IV 2, 5) zuerst anstimmte. Vgl. II 21, 5 τὰ μὲν πρῶτα ἀτρέμα τῇ εἰρεσίᾳ ἐπὶ μίᾳς νεῆς ἐξέπλεον ἀνευ κελουστῶν τὰς κόπας παραφέροντες. — ἐπαλαλάξειαν. Man beachte ἐπί. — ξυνεπελάμβανον. Ueblicher ist in diesem Sinne (= an etwas teilnehmen, mitwirken) das Medium; das Activum bei Arrian noch I 7, 4. 25, 1. III 3, 6.

4. οὐ πρόσθεν ἵπποι. Zur Wie-

derholung des für unsere Ausdrucksweise abundanten ἵπποι s. z. IV 29, 4. — αὐτόθεν vom Abfahrtsort an.

5. εἶπερ τινὲς ἄλλοι. S. z. IV 7, 5. — φιλορχήμονες ἀπὸ Διονύσου. Indic. VII 8 καὶ θεοῦς σέβειν ὅτι ἐδίδαξε Διονύσος ἄλλους τε καὶ μᾶλλον δὴ ἑαυτὸν κυμβαλλόντας καὶ τυμπανίζοντας καὶ ὀρχησιν δὲ διδάξαι τὴν σατυρικὴν.

Cap. 4.

1. κατὰ τὸ αὐτό. „Craterum et Hephaestionem eodem loco alterum in altera ripa subsistere iubebat.“

ἐν τῷ κατάπλω εἴκοσι σταδίων τὸ εὖρος. προσορμιζόμενος δὲ ὅπη τύχοι ταῖς ὄχθαις τοὺς προσοικοῦντας τῷ Ἰθάσπῃ Ἰνδῶν τοὺς μὲν ἐνδιδόντας σφᾶς ὁμολογίαις παρελάμβανεν ἤδη δὲ τινὰς καὶ ἐς ἀλκὴν χωρήσαντας βία κατεστρέψατο. 3 αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὴν Μαλλῶν τε καὶ Ὀξυδρακῶν γῆν σπουδῇ ἔπλει, πλείστους τε καὶ μαχιμωτάτους τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν πυνθανόμενος καὶ ὅτι ἐξηγγέλλοντο αὐτῷ παιδας μὲν καὶ γυναικίας ὑπεκτεθεῖσθαι ἐς τὰς ὄχρωτάτας τῶν πόλεων, αὐτοὶ δὲ ἐγνωσκέναι διὰ μάχης λέναι πρὸς αὐτόν. ἐφ' ὅτῳ δὴ καὶ σπουδῇ πλείονι ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν, ὅπως μὴ καθεστηκόσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐν τῷ ἐνδεεῖ τε ἔτι τῆς παρασκευῆς 4 καὶ τεταραγμένῳ προσφέροται. ἐνθεν δὲ ὠρμήθη τὸ δεύτερον, καὶ πέμπτη ἀφίκετο ἡμέρα ἐπὶ τὴν ξυμβολὴν τοῦ τε Ἰθάσπου καὶ τοῦ Ἀκασίου. ἵνα δὲ ξυμβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ οὗτοι, στενωτάτος εἰς ποταμὸς ἐκ τοῦ δυοῖν γίγνεται καὶ τὸ ρεῦμα αὐτῷ ὄξυ ἐπὶ τῇ στενότητι καὶ δίνει ἄτοποι ὑποστρέφοντος τοῦ ῥοῦ, καὶ τὸ ὕδωρ κυμαίνεται τε καὶ καχλάζει ἐπὶ μέγα, ὡς καὶ πόρρω ἔτι ὄντων ἐξακούεσθαι τὸν κτύπον 5 τοῦ κύματος. καὶ ἦν μὲν προσεξηγγελέμενα ταῦτα Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν ἐγγωρίων καὶ ἐξ Ἀλεξάνδρου τῇ στρατιᾷ ὅμως δὲ ἐπειδὴ ἐπέλαξεν αὐτῷ ταῖς ξυμβολαῖς ὁ στρατός, ἐς τοσόνδε ὁ ἀπὸ τοῦ ῥοῦ κτύπος κατεῖχεν, ὥστε ἐπέστησαν τὰς εἰρεσίας οἱ ναῦται, οὐκ ἐκ παραγγέλλματος, ἀλλὰ τῶν τε κελυστῶν ὑπὸ θαύματος ἐκωιωπησάντων καὶ αὐτοὶ μετέωροι πρὸς τὸν κτύπον γενόμενοι.

2. ἐν τῷ κατάπλω. Auf der ganzen Strecke, die er stromabwärts durchfuhr, hatte der Fluss nirgends unter 20 Stadien Breite. — τύχοι erg. προσορμιζόμενος. — ἤδη δέ. Ganz wie hier c. 22, 7. V 21, 6. — ἐς ἀλκὴν χωρήσαντας. Für ἐς ἀλκὴν χωρεῖν gebraucht Arrian sonst ἐς ἀλκὴν τράπεσθαι (c. 6, 3. I 8, 8. III 21, 8).

3. ὑπεκτεθεῖσθαι. S. z. IV 18, 4. — διὰ μάχης λέναι. Vgl. Thuk. II 11 ἡμεῖς ἐρχόμεθα ἐπὶ πόλιν τοῖς πᾶσιν ἀρίστα παρεσκευασμένην, ὥστε χοῆ καὶ πᾶν ἐπιέξιν διὰ μάχης λέναι αὐτούς. So sagt auch Arrian I 12, 9 διὰ κινδύνον ἐλθεῖν, I 7, 10 διὰ φιλίας ἐλθεῖν. — ἐφ' ὅτῳ quapropter wie c. 6, 3. VII 10, 3. — καθεστηκόσι bene con-

stitutis i. e. omnibus rebus iam instructis et paratis. — ἐν τῷ ἐνδεεῖ τῆς — καὶ τῷ τεταραγμένῳ. S. z. V 7, 5 (ἐν τῷ δρωμένῳ).

4. ἐνθεν, von da, wo er sich mit beiden Feldherren vereinigt hatte. — τὸ δεύτερον mit Bezugnahme auf § 2. — ὑποστρέφοντος τοῦ ῥοῦ, indem die (bisher gerade) Strömung sich (kreisförmig) wendet. — ὄντων erg. ἀνθρώπων. Aehnliche Auslassungen des Subjects beim genet. absol. I 5, 7. II 7, 9.

5. αὐτῷ könnte mit Beziehung auf ὁ στρατός nur „sein Heer“ bedeuten, doch scheint αὐτῷ verdorben. — ἐκωιωπησάντων καὶ γενόμενοι. Verbindung zweier im Casus verschiedenen Participien durch καί. S. z. IV 18, 6. — μετέωροι γενό-

Ὡς δὲ οὐ πόρρω τῶν ξυμβολῶν ἦσαν, ἐνταῦθα δὴ οἱ 5 κυβερνήται παραγγέλλουσιν ὡς βιαιοτάτη εἰρεσία χρωμένους ἐξελαύνειν ἐκ τῶν στενωῶν, τοῦ μὴ ἐμπικτούσας τὰς ναῦς ἐς τὰς δίνιας ἀναστρέφεσθαι πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ κρατεῖν γὰρ τῇ εἰρεσίᾳ τῶν ἐπιστροφῶν τοῦ ὕδατος. τὰ μὲν δὴ στρογγύλα 2 πλοῖα ὅσα καὶ ἐτυχεν αὐτῶν περιστραφέντα πρὸς τοῦ ῥοῦ, οὐδέν τι παθόντα ἐν τῇ ἐπιστροφῇ, ὅτι μὴ συνταράξαντα τοὺς ἐμπλέοντας, κατέστη ἐς εὐθύ, πρὸς αὐτοῦ τοῦ ῥοῦ ὀρθωθέντα· αἱ δὲ μακρὰ νῆες οὐχ ὡσαύτως ἀπαθεῖς ἀπῆλθον ἐν τῇ ἐπιστροφῇ, οὔτε μετέωροι ἐπὶ τοῦ καχλάζοντος κύματος ὡσαύτως οὔσαι, ὅσαι τε δίκροτοι αὐτῶν τὰς κάτω κώπας οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔξω ἔχουσαι τοῦ ὕδατος· καὶ αἱ κώπαι 3 δὴ αὐτοῖς, πλαγίους ἐν ταῖς δίνιας γενομένοις, συντετριβόντο, ὅσων γε ἐγκατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ὕδατος οὐ φθασάντων αὐτὰς μετεωρίσαι, ὡς πολλὰς μὲν πονῆσαι τῶν νεῶν, δύο δὲ δὴ περιπεσούσας ἀλλήλαις αὐτὰς τε διαφθαρεῖναι καὶ τῶν

μενοι πρὸς. Vgl. IV 30, 2. V 14, 2 ἐκπλαγῆναι πρὸς τὴν τόλμαν τῆς διαβάσεως und I 18, 6 οἱ Ἕλληνες νεωτερίζουσι πρὸς τοῦ ναυτικοῦ παιδείας τὴν ἀπαγγέλιαν ἐπαρθέντες.

Cap. 5.

1. πόρρω (= πρόσω) mit genet. auch IV 11, 5. V 6, 4. — τοῦ μὴ ἀναστρέφεσθαι. Ueber die Bedeutung des Genetivus des Infin. s. z. IV 19, 1. — ἀλλὰ γὰρ gebraucht Arrian (wie die Späteren) oft schlechtweg für ἀλλά.

2. ὅτι μὴ (meist wie hier mit Particip. verbunden) steht nach voraufgegangener Negation im Sinne des attischen ἐῖ μὴ ὅfter auch bei Herodot. Wie hier I 1, 4. 16, 2. II 2, 3 oft. — ἐς εὐθύ mit dem Vordertheil voran; in gleicher Bedeutung ist V 7, 4 ἐπ' εὐθύ gesetzt. — οὔτε οὔσαι. Es entspricht: ὅσαι τε οὐκ ἔχουσαι. Ueber οὔτε — τὲ s. z. IV 5, 6. — οὐκ ἐπὶ πόλῳ ἔξω ἔχ. τ. ὅδ. Die Ruder der unteren Ruderbank ragten nicht weit genug über dem Wasser empor. ἐπὶ πόλῳ in räumlicher Bedeutung auch c. 21, 4. VII 20, 8.

3. ὅσων γε erg. αἱ κώπαι. — οὐ φθασάντων μετεωρίσαι. φθάνω mit Infin. (statt des Particip.) bei Arrian noch I 8, 7. 19, 11. III 18, 10. VI 15, 6. — ὡς — πονῆσαι. Arrian verbindet nach dem Vorgange Herodots ὡς sehr häufig mit Infinitiv, wo ein Attiker in der Regel ὥστε gesetzt haben würde. Vgl. c. 11, 8. — πονῆσαι. Thukyd. VII 38, 2 τοὺς τριηράρχους ἠνάγκαζε ὁ Νικίας ἐπισυνεάζειν τὰς ναῦς, εἴ τίς τι ἐπεπονῆσει. Vgl. Arrian VII 7, 2. Die Lebensgefahr, in welche der König selbst bei dieser Gelegenheit geriet, erwähnt Arrian nicht. Vgl. Curtius IX 15, 11. Ipse rex in rapidissimos vertices incidit: quibus intorta navis obliqua et gubernaculi impatiens agebatur. Iam vestem detraxerat corpori, proiecturus semet in flumen, amicumque, ut exciperent eum, haud procul nabant, apparebatur inceps periculum tam nataturi quam navigare perseverantis. Noch schrecklicher malt Diodor XVII 97 die Gefahr Alexanders aus (σῶθεις δὲ παραδόξως τοῖς θεοῖς ἔδυσεν, ὡς μεγίστους ἐκπεφυγῶς κινδύνους καὶ πρὸς ποταμὸν ὁμοίως Ἀχιλλεὺ διαγωνισάμενος). — περιπεσούσας. In gleichem Sinn gebraucht

ἐμπλεόντων ἐν αὐταῖς πολλούς. ὡς δὲ ἐς πλάτος ἤδη ὁ ποταμὸς διέσχεν, ἐνταῦθα δὴ ὁ τε ῥοῦς οὐκέτι ὡσαύτως χαλεπὸς ἦν καὶ αἱ δὶναὶ οὐχ ὁμοίαι τῇ βία ἐπέστρεφον. 4 προσορμίσας οὖν τῇ ἐν δεξιᾷ ὄχθῃ Ἀλέξανδρος τὸν στρατόν, ἵνα σκέπη τε ἦν τοῦ ῥοῦ καὶ προσβολὴ ταῖς ναυσὶ καὶ τις καὶ ἄκρα τοῦ ποταμοῦ ἐπιτηδείως ἀνεῖχεν ἐς τῶν ναυαγίων τε τὴν ξυναγωγὴν καὶ εἰ τινες ἐπ' αὐτῶν ζῶντες ἔτι ἐφέροντο, τούτους τε διέσωσε καὶ ἐπισκευάσας τὰς πεπονηκίας τῶν νεῶν, Νέαρχον μὲν καταπλεῖν κελεύει ἔστ' ἂν ἀφίκηται ἐπὶ τὰ ὄρια τοῦ Μαλλῶν ἔθνους· αὐτὸς δὲ τῶν βαρβάρων τῶν οὐ προσχωρούντων καταδρομὴν τῆς χώρας ποιησάμενος καὶ κωλύσας ἐπικουρῆσαι αὐτοὺς τοῖς Μαλλοῖς, οὕτω δὴ αὐθις ξυνέμιξε τῷ ναυτικῷ.

5 Καὶ ἐνταῦθα Ἡφαιστίωνα τε αὐτῷ καὶ Κράτερος καὶ Φίλιππος ξὺν τοῖς ἄμφ' αὐτοὺς ὁμοῦ ἤδη ἦσαν. ὁ δὲ τοὺς μὲν ἐλέφαντας καὶ τὴν Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς ἱπποτοξότας καὶ Φίλιππον ξὺν τῇ ἄμφ' αὐτὸν στρατιᾷ διαβιάσας τὸν Ἰθάσπην ποταμὸν Κρατέρῳ ἄγειν προσέταξε·

Arrian c. 3, 2 συμπλέτειν. — διέσχεν. Wie hier II 8, 9 Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς αὐτῷ πρόσω ἴοντι τὸ χωρίον διέσχεν ὀλίγον ἐς πλάτος. Dagegen steht in gleicher Bedeutung II 8, 2 διαχωρεῖν (ὡς δὲ διεχώρει τὰ χωρία ἐς πλάτος).

4. ἵνα σκέπη τε ἦν τοῦ ῥοῦ. Vgl. Herod. VII 215 οἱ Φωκῆες φράζοντες τείχει τὴν ἐσβολὴν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. — προσβολή (= προσορμίσας, καταγωγὴ) Landungsplatz, auch II 1, 2 ἵνα ἡ προσβολὴ μάλιστα ἔστι ταῖς ἀπὸ τε Χίου καὶ Μαλέας ὀκιάσιν. — ἄκρα ἀνεῖχεν ἐς. Vgl. Herod. VII 123 ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ ἔφεξε συντάμναν ἀπ' Ἀμπέλου ἀκρῆς ἐπὶ Καναστραίων ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνεχει μάλιστα (= promunturium, quod prominēt maxime in mare). — καὶ εἰ τινες i. e. ἐς τὴν ξυναγωγὴν τούτων ὄκτινες. Diese Umschreibung des pronom. indefin. ist in beiden alten Sprachen nicht ungewöhnlich. Vgl. VII 19, 2 und Xen. Anab. I 10, 18 καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα

δηρησάμενα καὶ εἰ τι σιτίον ἢ ποτόν ἦν. — ἐπισκευάσας. I 26, 5 τὰ τεῖχη ὄπη πεπονηκία ἦν ἐπισκευάζουσιν. — τῶν βαρβάρων hängt von τῆς χώρας ab. — ἐπικουρῆσαι τοῖς M. Zur Sache vgl. c. 11, 3.

5. καὶ τοὺς ἱπποτοξότας. Dieser Zusatz stimmt nicht zu c. 6, 1, weshalb ihn Krüger (wohl mit Recht) einklammert. — Φίλιππον. Der früher nach dem Akesines gesandte Philippos musste jetzt, um seine Vereinigung mit Krateros zu bewerkstelligen, den Hydaspes überschreiten. — διαβιάσας τὸν ποταμόν. Dieser im Lateinischen bei den mit circum oder trans zusammengesetzten Transitiven (traicere, traducere u. a.) nicht seltene doppelte Accusativ (der Person und des Ortes) ist im Griechischen ziemlich ungewöhnlich. Doch vgl. Plat. Pelop. c. 24 ὁ δὲ τοὺς πολίτας ἤγεν ἐπὶ τὴν Σπάρτην καὶ διεβίβαζε τὸν Εὐρώταρ und Herod. VII 24 παρὸν γὰρ μηδὲνα πόνον λαβόντας τὸν Ἰσθμὸν τὰς νέας διειρῶσαι, ὄρυσσιν ἐκέλευε διώρυγα τῇ θαλάσῃ.

Νέαρχον δὲ ξὺν τῷ ναυτικῷ πέμπει, τρισὶν ἡμέραις τὴν στρατιὰν κελεύσας φθάνειν κατὰ τὸν πλοῦν. τὸν δὲ ἄλλον 6 στρατὸν τριχῇ διένειμε· καὶ Ἡφαιστίωνα μὲν πέντε ἡμέραις προῖναι ἔταξεν, ὡς εἰ τινες τοὺς ξὺν αὐτῷ τεταγμένους φεύγοντες ἐς τὸ πρόσω κατὰ σπουδὴν ἴοιεν, τοῖς ἄμφ' Ἡφαιστίωνα ἐμπέτοντες ἀλίσκωνται· Πτολεμαῖον δὲ τὸν Ἀάγου, δούς καὶ τούτῳ τῆς στρατιᾶς μέρος, τρισὶν ἡμέραις ὑπολειπόμενον ἐπεσθαι ἐκέλευσεν, ὡς ὅσοι τὸ ἔμπαλιν ὑποστρέφοιεν αὐτὸν φεύγοντες, οὗτοι δὲ εἰς τοὺς ἄμφι τὸν Πτολεμαῖον ἐμπέτοιεν. ἐπὶν δὲ ἀφίκωνται ἐς τὰς ξυμβολὰς 7 τοῦ τε Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰθραάτου ποταμοῦ, ἐνταῦθα δὲ τοὺς τε φθάνοντας ὑπομένειν ἐκέλευσεν ἔστ' ἂν ἦκη αὐτὸς καὶ τοὺς ἄμφι Κράτερον καὶ Πτολεμαῖον αὐτῷ ξυμβαλεῖν.

Αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς τε καὶ τοὺς τοξότας 6 καὶ τοὺς Ἀργιᾶνας καὶ τῶν πεζεταίων καλουμένων τὴν Πείθωνος τάξιν καὶ τοὺς ἱπποτοξότας τε πάντας καὶ τῶν ἱππέων τῶν ἑταίρων τοὺς ἡμίσεας διὰ γῆς ἀνύδρου ὡς ἐπὶ Μαλλοὺς ἤγεν, ἔθνος Ἰνδικὸν Ἰνδῶν τῶν ἀυτονόμων. καὶ 2 τῇ μὲν πρώτῃ κατεστρατοπέδευσε πρὸς ὕδατι οὐ πολλῷ, ὃ δὴ ἀπέιχε τοῦ Ἀκεσίνου ποταμοῦ σταδίου εἰς ἑκατόν· δειπνοποιησάμενος δὲ καὶ ἀναπαύσας τὴν στρατιὰν οὐ πολὺν χρόνον παραγγέλλει ὅτι τις ἔχει ἄγγος ἐμπλῆσαι ὕδατος. διελθῶν δὲ τῆς τε ἡμέρας τὸ ἔτι ὑπολειπόμενον καὶ τὴν νύκτα ὄλην ἐς τετρακοσίους μάλιστα σταδίου ἄμα ἡμέρα πρὸς πόλιν ἀφίκετο ἐς ἣν ξυμπεφύγεσαν πολλοὶ τῶν Μαλλῶν. οἱ δὲ οὐποτ' ἂν οἰθηθέντες διὰ τῆς ἀνύδρου ἐλθεῖν ἐπὶ σφᾶς 3

— τρισὶν ἡμέραις. Dativ des Masses bei dem Verb. φθάνειν, in dem der Begriff einer Vergleichung liegt. Vgl. II 16, 1 πολλὰς γενεαῖς πρότερον τιμᾶται ἐν Τύρῳ Ἡρακλῆς ἢ Κάδμον Θήβας κατασχέειν. Herod. VI 89, ὑστέρισαν ἡμέρη μιῇ τῆς συγκειμένης = um einen Tag kamen sie später als bestimmt war. Vgl. im Folg. πέντε ἡμέραις προῖναι und τρισὶν ἡμέραις ὑπολειπόμενον.

6. ἀλίσκωνται — ἐμπέτοιεν. Der Moduswechsel in Finalsätzen ist auch bei attischen Schriftstellern nicht selten, doch bei diesen stets auf eine Verschiedenheit der Auffassung zurückzuführen. Spätere

Schriftsteller erlauben sich ohne jegliche Verschiedenheit des Sinns eine solche rein äusserliche Abwechslung. — τὸ ἔμπαλιν ὑποστρέφοιεν. Wier hier I 2, 4 αὐτὸς ὑποστρέψας τὸ ἔμπαλιν (= retro conversus) ἐπὶ τοὺς Τριβαλλοὺς ἤγεν. Ueber τὸ (τὰ) ἔμπαλιν s. z. V 9, 4. — αὐτόν, den Alexander, welcher das mittlere Corps führte.

Cap. 6.

Alexander im Kampf mit den Mallern.

1. καὶ τοὺς ἱπποτοξότας δέ. S. z. c. 5, 5. Ueber καὶ — δέ s. z. IV 3, 6. 3. οὐποτ' ἂν οἰθηθέντες. Aufzu-

Ἀλέξανδρον ἔξω τε τῆς πόλεως οἱ πολλοὶ καὶ ἄνοπλοι ἦσαν· ἐφ' ὅτῳ καὶ δῆλος ἐγένετο ταύτην ἀγαγῶν Ἀλέξανδρος, ἦν ὅτι ἀγαγεῖν χαλεπὸν ἦν, ἐπὶ τῷδε οὐδὲ τοῖς πολεμίοις ὅτι ἄξει πιστὸν ἐφαίνεται. τούτοις μὲν δὴ οὐ προσδοκῆσαι ἐπιπεσῶν τοὺς μὲν πολλοὺς ἀπέκτεινεν αὐτῶν οὐδὲ εἰς ἀλκίην, οἷα δὴ ἀνόπλους, τραπέντας· τῶν δὲ ἄλλων εἰς τὴν πόλιν κατειληθέντων κύκλῳ περιστήσας τῷ τείχει τοὺς ἰππέας, ὅτι μήπω ἢ φάλαγξ τῶν πεζῶν ἠκολουθήσει αὐτῷ, 4 ἀντὶ χάρακος ἐχρήσατο τῇ ἰππῳ. ὡς δὲ τάχιστα οἱ πεζοὶ ἀφίκοντο, Περδίκαν μὲν τὴν τε αὐτοῦ ἰππαρχίαν ἔχοντα καὶ τὴν Κλείτου καὶ τοὺς Ἀγριαῖνας πρὸς ἄλλην πόλιν ἐπέμπευε τῶν Μαλλῶν, οἱ ξυμπεφευγότες ἦσαν πολλοὶ τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν, φυλάσσειν τοὺς ἐν τῇ πόλει κελεύσας, ἔργου δὲ μὴ ἔχεσθαι ἔστ' ἂν ἀφίκηται αὐτός, ὡς μηδὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως διαφυγόντας τινὰς αὐτῶν ἀγγέλους γενέσθαι τοῖς ἄλλοις βαρβάροις ὅτι προσάγει ἦδη Ἀλέξανδρος· αὐτὸς 5 δὲ προσέβαλλε τῷ τείχει. οἱ δὲ βάρβαροι τὸ μὲν τεῖχος ἐκλείπουσιν, ὡς οὐκ ἂν διαφυλάζοντες αὐτὸ ἔτι, πολλῶν ἐν τῇ καταλήψει τεθνηκότων, τῶν δὲ καὶ ἀπὸ τραυμάτων ἀπομάχων γεγεννημένων· εἰς δὲ τὴν ἄκραν ξυμφυγόντες χρόνον μὲν τινα ἠμύνοντο ἐξ ὑπερδεξίου τε χωρίου καὶ χαλεποῦ εἰς προσβολὴν· προσκειμένων δὲ πάντοθεν εὐρώστως τῶν Μακεδόνων καὶ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἄλλοτε ἄλλη ἐπιφανομένου τῷ ἔργῳ ἢ τε ἄκρα κατὰ κράτος ἐάλω καὶ οἱ ξυμφυγόντες εἰς αὐτὴν πάντες ἀπέθανον· ἦσαν δὲ εἰς δισχιλίους.

6 Περδίκκας δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐφ' ἥντινα ἐστάλη ἀφικόμενος τὴν μὲν πόλιν ἐρήμην καταλαμβάνει· μαθὼν δὲ ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ πεφευγῆσαν ἐξ αὐτῆς οἱ ἐνοικοῦντες δρόμῳ ἤλαυνε κατὰ στίβον τῶν φευγόντων· οἱ δὲ ψιλοὶ ὡς τάχους ποδῶν

lösen in οὐποτ' ἂν φήθησαν. — ἐφ' ὅτῳ καὶ. S. z. c. 4, 3. — ἦν gehört wie zu ἀγαγεῖν so auch zu ἄξει. — ἐπὶ τῷδε causal wie ἐφ' ὅτῳ. Wie hier c. 11, 8. — οὐ προσδοκῆσαι = ἀπροσδοκῆσαι. II 2, 5 ἐπιπεύσας ἔτι νυκτὸς καὶ ἀπροσδοκῆτοῖς ἐπιπεσῶν οὕτω μὲν ναῦς αὐτοῖς ἀνδράσιμ ἐλαβεν. — εἰς ἄλλην τραπέντας. S. z. c. 4, 2. — ὅτι μήπω. Ein Attiker würde οὕτω gesagt haben. Vgl. V 8, 1.

4. Κλείτου. S. z. IV 22, 7. — ἔργου ἔχεσθαι. Thuk. II 2, 4 θεί-

μενοι δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα τοῖς μὲν ἐπαγομένοις οὐκ ἐπέειποντο ὥστε εὐθύς ἔργου ἔχεσθαι (= ἀπεσεσθαι) καὶ λέναι εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν. — μηδὲ auch nicht.

5. εἰς προσβολὴν. S. z. c. 5, 4. — ἄλλοτε ἄλλη ἐπιφανομένου. I 8, 7 ὡς δὲ πανταχόθεν αὐτοῖς οἱ Μακεδόνες καὶ Ἀλέξανδρος ἄλλοτε ἄλλη ἐπιφανομένου προσέειπτο. — τῷ ἔργῳ, ἐν τῷ ἔργῳ?

6. ὡς τάχους εἶχον. S. z. V 13, 2. Vermutlich ist ποδῶν zu strei-

εἶχον αὐτῷ ἐφείποντο. καταλαβῶν δὲ τῶν φευγόντων κατέκοπεν ὅσοι γε μὴ ἐφθασαν εἰς τὰ ἔλη ξυμφυγόντες.

Ἀλέξανδρος δὲ δειπνοποιησάμενός τε καὶ ἀναπαύσας τοὺς 7 ἄμφ' αὐτὸν ἔσπε ἐπὶ πρώτῃν φυλακὴν ἦει τοῦ πρόσω· καὶ τὴν νύκτα διελθὼν πολλὴν ὁδὸν ἅμα ἡμέρα ἀφίκετο πρὸς τὸν Ἰθραῶτην ποταμὸν. εὐθα δὴ τῶν Μαλλῶν τοὺς μὲν πολλοὺς διαβεβηκότας ἤδη ἔμαθε, τοῖς δὲ καὶ διαβαίνουσιν ἐπιγεγόμενος περὶ αὐτὸν τὸν πόρον πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρε. καὶ αὐτὸς ὡς εἶχε ξυνδιαβάς κατὰ τὸν αὐτὸν πόρον διῶκων 2 εἶχετο τῶν φθασάντων εἰς τὴν ἀποχώρησιν. καὶ πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν αὐτῶν, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἔλαβεν, οἱ πλείους δὲ κατέφυγον εἰς τι χωρίον ὄχυρόν καὶ τετειχισμένον. Ἀλέξανδρος δέ, ὡς οἱ πεζοὶ ἀφίκοντο αὐτῷ, ἀποστέλλει ἐπὶ τούτους Πείθωνα τὴν τε αὐτοῦ τάξιν ἔχοντα καὶ τῶν ἰππέων 3 δύο ἰππαρχίας. καὶ οὗτοι δὴ ἐξ ἐφόδου προσβαλόντες λαμβάνουσι τὸ χωρίον καὶ τοὺς καταπεφευγότες εἰς αὐτὸ ἠνδραπόδισαν, ὅσοι γε μὴ ἐν τῇ προσβολῇ διεφθάρησαν. ταῦτα δὲ οἱ ἄμφι τὸν Πείθωνα διαπραξάμενοι ἐπανήλθον αὐθις 4 εἰς τὸ στρατόπεδον.

Αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος ὡς ἐπὶ τῶν Βραχμάνων τινὰ πόλιν 4 ἦγεν, ὅτι καὶ εἰς ταύτην ξυμπεφευγῆναι τινὰς τῶν Μαλλῶν ἔμαθεν. ὡς δὲ ἀφίκετο πρὸς αὐτήν, ἐπῆγε τῷ τείχει πάντοθεν πυκνὴν τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ὑπορυσσόμενα τὰ τεῖχη ἰδόντες καὶ ἐκ τῶν βελῶν ἀναστελλόμενοι τὰ μὲν τεῖχη καὶ οὗτοι ἐκλείπουσιν, εἰς δὲ τὴν ἄκραν ξυμφυγόντες ἐκεῖθεν ἠμύνοντο· ξυνεισπεσόντων δὲ αὐτοῖς ὀλίγων Μακεδόνων μεταβαλλόμενοι καὶ ξυστραφέντες τοὺς μὲν ἐξέωσαν αὐτῶν, 5 ἀπέκτειναν δὲ ἐν τῇ ὑποστροφῇ εἰς πέντε καὶ εἰκοσι. καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος τὰς τε κλίμακας κελεύει πάντοθεν προστιθέναι τῇ ἄκρῃ καὶ ὑπορύττειν τὸ τεῖχος. ὡς δὲ πύρ-

chen. — καταλαβῶν, αὐτοῦς. — τῶν φθασάντων hängt von ὅσοι ab.

Cap. 7.

1. τοῦ πρόσω. S. z. V 24, 8.

2. ὡς εἶχε. S. z. IV 2, 3. — ξυνδιαβάς gleichzeitig mit den eben den Fluss überschreitenden Mallern. — διῶκων εἶχετο τῶν φθασάντων. Vgl. IV 6, 5 ὁ δὲ ἐχόμενος αὐτῶν ἐδίωκεν, vom Verfolger, der dem Flüchtigen auf der Ferse ist. —

τῶν φθασάντων εἰς ἀποχώρησιν = τῶν φθασάντων ἀποχωρήσαι.

3. ἐξ ἐφόδου. S. z. IV 2, 3.

4. Βραχμάνες hiess die Priesterkaste der Hindu, doch scheinen mit diesem Namen auch die sich zum Brahmaismus bekennenden Stämme bezeichnet zu sein. Näheres berichten darüber Arrian Indic. 11, Plin. hist. n. VI 17. — ἀναστελλόμενοι. S. z. V 26, 6. — καὶ οὗτοι wie die c. 6, 5 Erwähnten.

ρος τε ἐπεσεν ὑπορουσόμενος καὶ τοῦ μεταπυργίου τι παραο-
ραγὲν ἐπιμαχωτέραν ταύτη ἐποίησε τὴν ἄκραν, πρῶτος
6 Ἀλέξανδρος ἐπιβάς τοῦ τείχους ὄφθη ἔχων τὸ τείχος. καὶ
τοῦτον ἰδόντες οἱ ἄλλοι Μακεδόνες αἰσχυρῶντες ἄλλος ἄλλη
ἀνήεσαν. εἶχετό τε ἤδη ἡ ἄκρα, καὶ τῶν Ἰνδῶν οἱ μὲν τὰς
οὐκίας ἐνεπίμπρασαν καὶ ἐν αὐταῖς ἐγκαταλαμβανόμενοι ἀπ-
έθνησκον, οἱ πολλοὶ δὲ μαχόμενοι αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ οἱ
πάντες ἐς πεντακισχιλίους, ζῶντες δὲ δι' ἀνδρείαν ὀλίγοι
ἐλήφθησαν.

8 Μείνας δὲ αὐτοῦ μίαν ἡμέραν καὶ ἀναπαύσας τὴν στρα-
τιὰν τῇ ὑστεραία προὐχώρει ὡς ἐπὶ τοὺς ἄλλους Μαλλοὺς.
καὶ τὰς μὲν πόλεις ἐκλελοιπότητας καταλαμβάνει, αὐτοὺς δὲ
2 ἔμαθεν ὅτι πεφευγότες εἶεν ἐς τὴν ἔρημον. καὶ ἐνταῦθα
αὐθις μίαν ἡμέραν ἀναπαύσας τὴν στρατιὰν ἐς τὴν ἐπιούσαν
Πείθωνα μὲν καὶ Δημήτριον τὸν ἱππάρχην πρὸς τὸν ποτα-
μὸν ὀπίσω ἀπέπεμψεν ἂν τε αὐτοὶ ἠγοῦντο ἄγοντας καὶ
πρὸς τούτοις ψιλῶν τάξεις δούς αὐτοῖς ὅσαι ἰκαναὶ πρὸς τὸ
3 ἔργον. προσέταξε δὲ παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ ἰόντας,
εἴ τισι περιτυγχάνοιεν τῶν ἐς τὰς ὕλας ξυμπεφευγόντων, αἰ
δὴ πολλαὶ πρὸς τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ ἦσαν, τούτους κτείνειν,
ὅσοι μὴ ἐθέλονται σφᾶς ἐνδιδοίειν. καὶ πολλοὺς κατα-
λαβόντες ἐν ταῖς ὕλαις οἱ ἀμφὶ Πείθωνα τε καὶ Δημήτριον
ἀπέκτειναν.

4 Αὐτὸς δὲ ἦγεν ἐπὶ τὴν μεγίστην τῶν Μαλλῶν πόλιν,
ἵνα καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων πολλοὺς ξυμπεφευγέναι αὐτῷ
ἐξηγγέλλετο. ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐξέλιπον οἱ Ἰνδοὶ ὡς προσ-
άγοντα Ἀλέξανδρον ἔμαθον· διαβάντες δὲ τὸν Ἰθραώτην
ποταμὸν ἐπὶ ταῖς ὄχθαις αὐτοῦ, ὅτι ὑψηλαὶ αἱ ὄχθαι ἦσαν,
παρατεταγμένοι ἔμεινον, ὡς εἰρξόντες τοῦ πόρου Ἀλέξανδρον.
5 καὶ ταῦτα ὡς ἦκουσεν, ἀναλαβὼν τὴν ἵππον τὴν ἅμα αὐτῷ
πᾶσαν ἦει ὡς ἐπὶ τὸν Ἰθραώτην, ἵναπερ παρατετάχθαι τοὺς
Μαλλοὺς ἐξηγγέλλετο· οἱ δὲ πεζοὶ ἐπισθαι αὐτῷ ἐτάχθησαν.
ὡς δὲ ἀφίκετό τε ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐν τῷ πέραν τοὺς πολε-
μῖους τεταγμένους κατείδε, ὡς εἶχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐμβάλλει
6 ἐς τὸν πόρον ξὺν τῇ ἵππῳ μόνῃ. οἱ δέ, ἰδόντες ἐν μέσῳ

5. μεταπυργίου. μεταπύργιον =
paries intergerivus Plin. XXXV 14
d. h. Curtine. Wie hier II 23, 6.
In gleicher Bedeutung ist I 21, 4
μεσοπύργιον gebraucht.

Cap. 8.

2. ἐς τὴν ἐπιούσαν. II 7, 1 ἐς δὲ
τὴν ὑστεραίαν προὐχώρει ἐπὶ τὸν
ποταμὸν τὸν Πίναρον.

τοῦ ποταμοῦ ὄντα ἤδη Ἀλέξανδρον, κατὰ σπουδὴν μὲν, ξυν-
τεταγμένοι δὲ ὅμως ἀπεχώρουν ἀπὸ τῆς ὄχθης· καὶ Ἀλέξαν-
δρος ξὺν μόνῃ τῇ ἵππῳ εἶπετο. ὡς δὲ κατείδον ἱππέας
μόνους, ἐπιστρέψαντες οἱ Ἰνδοὶ καρτερῶς ἐμάχοντο, πλήθος
ὄντες ἐς πέντε μυριάδας. καὶ Ἀλέξανδρος ὡς τὴν τε φάλαγγα
αὐτῶν πυκνὴν κατείδε καὶ αὐτῷ οἱ πεζοὶ ἀπήσαν, προσβολὰς
μὲν ἐποιεῖτο ἐς κύκλους παρικπεύων· ἐς χεῖρας δὲ οὐκ ἦει
τοῖς Ἰνδοῖς. καὶ ἐν τούτῳ παραγίνονται αὐτῷ οἱ τε Ἀργιᾶνες 7
καὶ ἄλλαι τάξεις τῶν ψιλῶν, ἃς δὴ ἐπιλέκτους ἔμα οἱ ἦγε,
καὶ οἱ τοξόται· οὐ πόρρω δὲ οὐδὲ ἡ φάλαγγε εἰφαινέτο τῶν
πεζῶν. καὶ οἱ Ἰνδοὶ ὁμοῦ σφισι πάντων τῶν δεινῶν προσ-
κειμένων ἀποστρέψαντας ἤδη προτροπάδην ἔφευγον ἐς πόλιν
ὀχυρωτάτην τῶν πλησίων. καὶ Ἀλέξανδρος ἐπόμενός τε αὐ- 8
τοῖς πολλοὺς ἐκτεῖνε καὶ ὡς ἐς τὴν πόλιν οἱ διαφυγόντες
κατελήθησαν, πρῶτα μὲν τοῖς ἱππεῦσιν ἐξ ἐφόδου ἐκκυκλώ-
σατο τὴν πόλιν· ὡς δὲ οἱ πεζοὶ αὐτῷ παρήσαν, ταύτη μὲν
τῇ ἡμέρᾳ περιστρατοπεδεύει ἐν κύκλῳ τοῦ τείχους, ὅτι οὐ
πολύ τε τῆς ἡμέρας ὑπελείπετο ἐς τὴν προσβολὴν καὶ ἡ
στρατιὰ αὐτῷ ὑπὸ τε πορείας μακρᾶς οἱ πεζοὶ καὶ ὑπὸ δι-
άξεως συνεχοῦς οἱ ἵπποι καὶ οὐχ ἥμισυα κατὰ τὸν πόρον
τοῦ ποταμοῦ τεταλαιπωρήκεσαν·

τῇ δὲ ὑστεραία διχῇ διελὼν τὸν στρατὸν τοῦ μὲν ἐτέ- 9
ρου αὐτὸς ἠγούμενος προσέβαλλε τῷ τείχει, τὸ δὲ ἕτερον
Περδίκκας προσῆγε. καὶ ἐν τούτῳ οὐ δεξάμενοι οἱ Ἰνδοὶ
τῶν Μακεδόνων τὴν ὁρμὴν τὰ μὲν τείχη τῆς πόλεως λει-
πουσιν, αὐτοὶ δὲ ἐς τὴν ἄκραν ξυνέφευγον. Ἀλέξανδρος μὲν
οὐκ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν πυλίδαι τινὰ κατασχίσαντες παρήλθον
εἰς τὴν πόλιν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων· οἱ δὲ ὁμοῦ Περδίκκας 2
τεταγμένοι ὑστέρησαν ὑπερβαίνοντες κατὰ τὰ τείχη οὐκ εὐ-
πετῶς, οὐδὲ τὰς κλίμακας οἱ πολλοὶ αὐτῶν φέροντες, ὅτι
ἐαλωκέναι αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις, ὡς ἐρημούμενα τῶν προ-

6. ἐς κύκλους παρικπεύων. S. z.
IV 4, 6.

οἱ δὲ ἐς κελύτια ἐμβαίνοντες ἐν
τῷ στόματι τοῦ λιμένος ἐγκατελή-
φθησαν. S. c. 9, 2.

8. ἡ στρατιὰ — οἱ πεζοὶ — οἱ ἵπποι.
Die beiden Teilbegriffe sind dem
Gesamtsubject appositiv angefügt.
Vgl. I 19, 4 οἱ Μιλήσιοι παντα-
χόθην ἤδη προσκειμένων σφισι
τῶν Μακεδόνων οἱ μὲν διπτοῦντες
σφᾶς ἐν τῇ θαλάσῃ ἐς νησίδα τινα
τῇ πόλει ἐπικειμένην διενήχοντο,

Cap. 9.

Alexander erhält beim Sturm
auf die feste Stadt der Maller
eine lebensgefährliche Wunde.

2. ὑπερβαίνοντες begründet ὀστέ-
ρησαν. — οἱ πολλοί. S. z. c. 8, 8.

μαχομένων τὰ τεῖχη κατείδον. ὡς δὲ ἡ ἄκρα ἐχομένη πρὸς τῶν πολεμίων καὶ πρὸ ταύτης τεταγμένοι εἰς τὸ ἀπομάχεσθαι πολλοὶ ἐφάνησαν, ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος, οἱ δὲ προσθέσει ὄπη παρείκοι τῶν κλιμάκων βιάσασθαι ἐπειρῶντο εἰς τὴν ἄκραν. Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς βλακύνειν αὐτῷ ἐδόκουν τῶν Μακεδόνων οἱ φέροντες τὰς κλίμακας, ἀρπάσας κλίμακα ἐνὸς τῶν φερόντων προσέθηκε τῷ τείχει αὐτὸς καὶ εἰληθεὶς ὑπὸ τῇ ἀσπίδι ἀνέβαινεν· ἐπὶ δὲ αὐτῷ Πενθέστας ὁ τὴν ἰερὰν ἀσπίδα φέρων, ἢ ἐκ τοῦ νεῶ τῆς Ἀθηνῶς τῆς Ἰλιάδος λαβὼν ἅμα οἱ εἶχεν Ἀλέξανδρος καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐφέρετο ἐν ταῖς μάχαις· ἐπὶ δὲ τούτῳ Λεοννάτος ἀνήγει κατὰ τὴν αὐτὴν κλίμακα ὁ σωματοφύλαξ· κατὰ δὲ ἄλλην κλίμακα Ἀβρέας τῶν διμοιριτῶν τις στρατευομένων.

4 ἤδη τε πρὸς τῇ ἐπάλλξει τοῦ τεύχους ὁ βασιλεὺς ἦν καὶ ἐρείσας ἐπ' αὐτῇ τὴν ἀσπίδα τοὺς μὲν ὄθει εἰσω τοῦ τεύχους τῶν Ἰνδῶν, τοὺς δὲ καὶ αὐτοῦ τῷ ξίφει ἀποκτείνοντας γεγυμνάκει τὸ ταύτη τεῖχος· καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ὑπέροφθοι γενόμενοι ὑπὲρ τοῦ βασιλέως σπονδῇ ὄθουμένοι κατὰ τὴν αὐτὴν κλίμακα συντριβουσι αὐτήν, ὥστε οἱ μὲν ἤδη ἀνιόντες αὐτῶν κάτω ἔπεσον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἄπορον ἐποίησαν τὴν ἄνοδον.

5 Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ τεύχους στάς κύνκω τε ἀπὸ τῶν πλησίον πύργων ἐβάλλετο, οὐ γὰρ πελάσαι γε ἐτόλμα τις αὐτῷ τῶν Ἰνδῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς πόλεως, οὐδὲ πόρρω τούτων γε ἐσακοντιζόντων, ἔτυχε γὰρ τι καὶ προσκεχωσμένον ταύτη πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ δῆλος μὲν ἦν Ἀλέξανδρος ὢν τῶν τε ὄπλων τῇ λαμπρότητι καὶ τῷ ἀτόπῳ

— ὄπη παρείκοι. παρείκει gebraucht auch Thukydides im Sinne des unpersonlichen ἐγγραεῖ es geht an. Vgl. Thuk. III 1 καὶ προσβολαὶ ἐγγίνοντο τῶν Ἀθηναίων ἰππέων ὄπη παρείκοι. Bei Arrian noch I 23, 2. — βιάσασθαι εἰς „mit Gewalt eindringen in“.

3. τὴν ἰερὰν ἀσπίδα. S. c. 10, 2 und I 11, 7 ἀνελθόντα δὲ (λέγουσι) ἐς Ἰλιον τῇ τε Ἀθηνῶν θῦσαι τῇ Ἰλιάδι, καὶ τὴν πανοπλίαν τὴν αὐτοῦ ἀναθεῖναι ἐς τὸν νεῶν καὶ καθελεῖν ἀντὶ ταύτης τῶν ἰερῶν τινα ὄπλων ἐκ τοῦ Τρωικοῦ ἔργου σωζόμενα. καὶ ταῦτα λέγου-

σιν ὅτι οἱ ὑπασπισταὶ ἔφερον πρὸ αὐτοῦ ἐς τὰς μάχας. — τῶν διμοιριτῶν ἰστ Praedicat zu στρατευομένων. Dimoiriten, den römischen duplicarii entsprechend, hiessen diejenigen, welche den doppelten Sold erhielten. Vgl. VII 23, 3. — Zur Stellung des τῆς (zwischen Artikel und dem zugehörigen Substantiv), wie sie bei Herodot die regelmässige ist, vgl. VII 3, 4, 22, 3.

4. τῶν Ἰνδῶν hängt von τοὺς μὲν ab.

5. καὶ ὑπὸ τῶν. Das καὶ entspricht dem voraufgegangenen τε (κύνκω τε ἀπὸ τῶν πλησίον πύργων). —

τῆς τόλμης, ἔγνω δὲ ὅτι αὐτοῦ μὲν μένων κινδυνεύσει μηδὲν ὅ τι καὶ λόγου ἄξιον ἀποδεικνύμενος, καταπηδήσας δὲ εἰσω τοῦ τεύχους τυχὸν μὲν αὐτῷ τούτῳ ἐκπλήξει τοὺς Ἰνδούς, εἰ δὲ δὴ καὶ κινδυνεύειν δέοι, μεγάλα ἔργα καὶ τοῖς ἔπειτα πνθίσθαι ἄξια ἐργασάμενος οὐκ ἄσπονδελ ἀποθανεῖται· ταῦτα γνοὺς καταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ τεύχους ἐς τὴν ἄκραν. ἔνθα 6 δὴ ἐρείσθεις πρὸς τῷ τείχει τοὺς μὲν τινὰς ἐς χεῖρας ἐλθόντας καὶ τὸν γε ἡγεμόνα τῶν Ἰνδῶν προσφερόμενον οἱ θρασύτερον παίσας τῷ ξίφει ἀποκτείνει· ἄλλον δὲ πελάζοντα λίθῳ βαλὼν ἔσχε, καὶ ἄλλον λίθῳ, τὸν δὲ ἐγγυτέρῳ προσάγοντα τῷ ξίφει αὐθις. οἱ δὲ βάρβαροι πελάζειν μὲν αὐτῷ οὐκέτι ἤθελον, ἔβαλλον δὲ πάντοθεν περιεστηκότες ὅ τι τις ἔχων βέλος ἐτύγγανεν ἢ ἐν τῷ τότε ἔλαβεν.

Ἐν τούτῳ δὲ Πενθέστας τε καὶ ὁ διμοιριτῆς Ἀβρέας 10 καὶ ἐπ' αὐτοῖς Λεοννάτος, οἱ δὴ μόνοι ἔτυχον πρὶν ξυντριβῆναι τὰς κλίμακας ἀναβεβηκότες ἐπὶ τὸ τεῖχος, καταπηδήσαντες καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ βασιλέως ἐμάχοντο. καὶ Ἀβρέας μὲν ὁ διμοιριτῆς πίπτει αὐτοῦ, τοξευθεὶς ἐς τὸ προσωπον· Ἀλέξανδρος δὲ βάλλεται καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στῆθος τοξεύματι ὑπὲρ τὸν μαστόν, ὥστε λέγει Πτολεμαῖος ὅτι καὶ πνεῦμα ὁμοῦ τῷ αἵματι ἐκ τοῦ τραύματος ἐξεπνεῖτο. ὁ δέ, ἔσπε μὲν ἔτι θερμὸν ἦν αὐτῷ τὸ αἷμα, 2 καίπερ κακῶς ἔχων, ἡμύνητο· πολλοῦ δὲ δὴ τοῦ αἵματος καὶ ἀθρόου, οἷα δὴ ξὺν πνεύματι, ἐκρύνετος, ἰλιγγός τε

τῷ ἀτόπῳ τῆς τόλμης. S. z. V 7, 5. — μηδὲν ὅ τι καὶ λόγ. ἄξιον. Hier wie V 24, 4 hat καὶ vermindernde Kraft (= auch nur, Gegens.: geschweige denn). S. z. V 24, 4. — τυχόν. S. z. V 5, 3. — εἰ δὲ μή — sin minus (scil. hostes perterrefaciat) et utique periclitandum sit ipsi, saltem magnis rebus dignisque memoria posterorum editis moriturum. Offenbar schwebte dem Schriftsteller Hom. II. XXII 305 vor: Μὴ μὲν ἄσπονδελ γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοῖμην, Ἀλλὰ μέγα δέξας τι καὶ ἔσσομένοισι πνθίσθαι (Worte des Hektor). — ταῦτα γνοὺς leitet, den Inhalt des vielfach gegliederten Vordersatzes zusammenfassend, den Nachsatz ein.

6. προσφερόμενον οἱ. Zur Be-

deutung vgl. I 1, 11 Ἀλέξανδρος τοὺς τοξότας ἐς τοὺς Θωράκας ἐκτοξεύειν ἐκέλευσεν ὄπη προσφείροντο. — ἔσχε = ἐπέσχε. — προσάγοντα. Nur spätere Schriftsteller gebrauchen προσάγειν in der Bedeutung andringen von Einzelnen. Vgl. Dionys. Halic. arch. Rom. IX 48 ὁ μὲν ὑπὸ τῆς κελυφῆς ὑπ' αὐτοῦ προσήγεν. In etwas verschiedener Bedeutung scheint προσάγειν c. 13, 2 gebraucht.

Cap. 10.

1. τὰς κλίμακας. Weist auf c. 9, 9 zurück, wo übrigens nur von einer Leiter die Rede war. — ὥστε weshalb. — πνεῦμα Luft; der Pfeil war also in die Lunge gedrungen. Den Vorgang erzählen in

αὐτὸν καὶ λειποψυχία κατέσχε καὶ πίπτει αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἀσπίδα ξυννεύσας. Πενκέστας δὲ περιβάς πεπτωκῶτι καὶ ὑπερσχῶν τὴν ἱερὰν τὴν ἐξ Ἰλίου ἀσπίδα πρὸ αὐτοῦ καὶ Λεοννάτος ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα οὗτοί τε βάλλονται ἀμφοτέρω καὶ Ἀλέξανδρος ἐγγὺς ἦν ἤδη ὑπὸ τοῦ αἵματος ἐκλιπεῖν.

3 τοῖς γὰρ Μακεδόσι καὶ ταύτῃ ἐν ἀπόρῳ γεγένητο τὰ τῆς προσβολῆς ὅτι οἱ τὸν Ἀλέξανδρον βαλλόμενόν τε ἐπὶ τῷ τείχει ἰδόντες καὶ πηδῶντα εἶσω ἐς τὴν ἄκραν, ὑπὸ σπουδῆς τε καὶ φόβου μὴ τι αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς πάθῃ οὐ ξὺν νῶ κινδυνεύων, τὰς κλίμακας συντετριπότες ἄλλοι ἄλλας μηχανὰς ἐς τὸ ἀνελθεῖν ἐπὶ τὸ τεῖχος ὡς ἐν ἀπόροις ἐμηχανῶντο, οἱ μὲν πασσάλους ἐμπηγνύοντες ἐς τὸ τεῖχος, γήενον ὄν, καὶ κατὰ τούτους ἐκκορμαννύμενοι χαλεπῶς ἀνείρπον, οἱ δὲ, ἄλλοι ἐπ' ἄλλους ἐπιβαίνοντες. ὁ δὲ πρῶτος ἀνελθὼν ἐνρίπτει ἑαυτὸν κατὰ τοῦ τείχους ἐς τὴν πόλιν, ἵναπερ τὸν βασιλέα ἐώρων κείμενον, ξὺν οὐμωγῇ καὶ ἀλαλαγμῷ πάντες. ἤδη τε ἀμφ' αὐτῷ πεπτωκῶτι καρτερὰ μάχη ξυνευστήκει ἄλλου ἐπ' ἄλλῳ τῶν Μακεδόνων προασπίζοντος, καὶ ἐν τούτῳ οἱ μὲν τὸν μοχλὸν ὄτῳ εἶχετο ἢ κατὰ τὸ μεταπύργιον πύλη κατασχίσαντες ἐπ' ὀλίγους παρήεσαν· οἱ δὲ καθ' ὅ τι ἢ πύλη διέσχε τοὺς ὄμους ὑποθίντες καὶ ὄσαντες ἐς τὸ εἶσω τοῦ τείχους ἀνεπέτασαν ταύτῃ τὴν ἄκραν.

der Hauptsache übereinstimmend mit Arrian Curtius IX 20, 9. Justin. XII 9. Diodor. XVII 99.

2. λειποψυχία κατέσχε. Vgl. Curt. IX 20, 10 Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. — τὴν ἱερὰν ἐξ Ἰ. ἀσπίδα. S. z. c. 9, 3. — ἐγγὺς ἦν ἐκλιπεῖν. Vgl. III 15, 3 Ἀλέξανδρος δὲ ἐγγὺς ἦν προσμύξαι ἤδη τῷ δεξιῷ κέρατι τῶν πολεμίων. Anders III 13, 2 ἐγγὺς ἦν (ὁ Ἀλέξανδρος) τοῦ ἐξαλλασσεῖν τὸν ὠδωπεποιημένον πρὸς τῶν Περσῶν χῶρον. — ὑπὸ τοῦ αἵματος, ἐκρινέτο.

3. καὶ ταύτῃ auch deshalb; wie hier I 13, 3 τοὺς γὰρ πολεμίους οὐ δοκῶ τολμήσειν πλησίον ἡμῶν ἀλισθῆναι, καὶ ταύτῃ παρέξειν ἑαυθὺν εὐπετῶς τῷ στρατῷ διαβαλεῖν

τὸν πόρον und V 27, 9. — ὡς ἐν ἀπόροις so gut es in der Verlegenheit möglich war. — οἱ δὲ erg. ἀνείρπον.

4. ὁ δὲ πρῶτος ἀνελθὼν „der jedesmal zuerst hinaufgelangte“. — ἤδη τε — καὶ ἐν τούτῳ entsprechen sich sehr häufig bei Arrian zum Ausdruck der Gleichzeitigkeit (Parataxis). — μάχη ξυνευστήκει. Wie hier IV 29, 6. S. z. V 17, 3. — ἄλλου ἐπ' ἄλλῳ, alio post alium ex Macedonibus scutum praetendente. — ἐπ' ὀλίγους erg. τεταγμένοι „nur wenige neben einander“. Häufiger ist in dieser Bedeutung ἐπὶ cum genet. S. z. VI 3, 2 (ἐφ' ὄσων). Doch vgl. Xen. Anab. IV 8, 11 ἐπὶ πολλοὺς τεταγμένοι (= in langen Colonnen), worauf kurz nachher folgt ἐπ' ὀλίγων τεταγμένοι.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ μὲν ἐκτενον τοὺς Ἰνδούς, καὶ ἀπ- 11
ἐκτενῶν γε πάντας οὐδὲ γυναῖκα ἢ παῖδα ὑπολείποντες· οἱ δὲ ἐξέφερον τὸν βασιλέα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος κακῶς ἔχοντα, οὐπω γιννώσκοντες βιώσιμον ὄντα. τὸ δὲ βέλος ἐξεκκῶσαι ἐκ τοῦ τραύματος ἐπιτεμόντα τὴν πληγὴν οἱ μὲν Κριτόδημον ἀνέγραψαν, ἱατρὸν Κῶον, τὸ γένος τῶν Ἀσκληπιάδην· οἱ δὲ, Περδίκκαν τὸν σωματοφύλακα, οὐ παρόντος ἐν τῷ δεινῷ ἱατροῦ, ἐγκλευσάμενον Ἀλεξάνδρου τῷ ξίφει ἐπιτεμεῖν τὴν πληγὴν καὶ κομίσασθαι τὸ βέλος. ἐν δὲ τῇ κομιδῇ φορὰ 2
αἵματος πολλοῦ γίννεται, ὥστε λειποψυχῆσαι αὐτῶς Ἀλέξανδρον καὶ οὕτω σχεθῆναι αὐτῷ τὸ αἶμα ὑπὸ τῇ λειποψυχίᾳ. πολλά δὲ καὶ ἄλλα ἀναγγραπταὶ τοῖς ξυγγραφεῦσιν ὑπὲρ τοῦ παθήματος, καὶ ἢ φήμη παραδεξαμένη αὐτὰ κατὰ τοὺς πρώτους ψευσαμένους ἔτι καὶ εἰς ἡμᾶς διασώζει, οὐδὲ ἀφήσει παραδιδούσα καὶ ἐφεξῆς ἄλλοις τὰ ψευδῆ, εἰ μὴ ὑπὸ τῆσδε τῆς ξυγγραφῆς παύσεται.

Αὐτίνα ἐν Ὀξυδράκαις τὸ πάθημα τοῦτο γενέσθαι Ἀλε- 3
ξάνδρῳ ὁ πᾶς λόγος κατέχει· τὸ δὲ ἐν Μαλλοῖς, ἔθνη ἀντονομῶ Ἰνδικῶ, ξυνέβη, καὶ ἢ τε πόλις Μαλλῶν ἦν καὶ οἱ βαλόντες Ἀλέξανδρου Μαλλοί· οἱ δὲ ἐγνώσκεσαν μὲν ξυμμίξαντες τοῖς Ὀξυδράκαις οὕτω διαγωνίζεσθαι, ἐφθῆ δὲ διὰ τῆς ἀνύδρου ἐπ' αὐτοὺς ἐλάσας πρὶν τινα ἀφέλειαν

Cap. 11.

1. οὐδὲ γυναῖκα — ὑπολείποντες. So auch Curtius IX 5, 20. Non senibus, non feminis, non infantibus paritur: quisquis occurreret, ab illo vulneratum regem esse credebant. — βιώσιμον. II 4, 8 καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἱατροὺς οὐκ οἴεσθαι Ἀλέξανδρον εἶναι βιώσιμον. — ἐπιτεμόντα τὴν πληγὴν. patefacto latius vulnere. Vgl. Curt. IX 5, 22. Rege in tabernaculum relato medici lignum sagittae corpori infixum, ita ne spiculum moveretur, abscidunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quam ut secundo vulnus auferent. — Κριτόδημον. Bei Curtius a. O. heisst der Arzt Critobulus. — Κῶον — Ἀσκληπιάδην. Neben Epidauros war auch die Insel Kos ein berühmter Sitz

des Asklepiosdienstes, wo das Studium der Heilkunst seit Alters Pflege gefunden hatte. Wie schon die Homerischen Aerzte Paion, Machaon, Podaleirios Asklepiaden heissen, so hatte auch der berühmteste Arzt des geschichtlichen Altertums Hippokrates vorzugsweise an den in Kos aufgezeichneten Heilmethoden seine Studien gemacht.

2. λειποψυχῆσαι. Curt. IX 5, 28 Igitur patefacto latius vulnere et spiculo evulso ingens vis sanguinis emanare coepit iniquique animo (= λειποψυχῆσαι) rex et caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. — κατὰ c. acc. nach, gemäss. — οὐδὲ. Ein Attiker würde καὶ οὐ gesetzt haben. S. z. IV 9, 4.

3. αὐτίνα „so zum Beispiel gleich“ wird oft gebraucht zur Einführung eines Beispiels zum Beleg einer eben aufgestellten Behauptung. — ὁ πᾶς λόγος κατέχει.

αὐτοῖς παρὰ τῶν Ὀξυδρακῶν γενέσθαι ἢ αὐτοὺς ἐκείνοις τε
 4 ἐπωφελῆσαι. ἐπεὶ καὶ τὴν τελευταίαν μάχην τὴν πρὸς Δα-
 ρεῖον γενομένην, καθ' ἣντινα ἔφυγε Δαρεῖος οὐδὲ πρόσθεν
 ἔληξε τῆς φυγῆς πρὶν ξυλληφθῆναι ὑπὸ τῶν ἀμφὶ Βῆσσου
 καὶ προσάγοντος ἤδη Ἀλεξάνδρου ἀποθανεῖν, πρὸς Ἀρβήλοις
 γενέσθαι ὁ πᾶς λόγος κατέχει, καθάπερ οὖν καὶ τὴν πρὸ
 ταύτης ἐν Ἰσῶ, καὶ τὴν πρώτην ἵππομαχίαν πρὸς Γρανικῶ.
 5 ἀλλὰ πρὸς Γρανικῶ μὲν ξυνέβη μάχη ἵππικὴ καὶ πρὸς Ἰσῶ
 ἢ αὐθις πρὸς Δαρεῖον μάχη Ἀρβηλα δὲ τοῦ χώρου ἐν ᾧ
 τὴν ἐσχάτην μάχην Δαρεῖός τε καὶ Ἀλέξανδρος ἐμαχέσαντο
 οἱ μὲν τὰ πλείστα ξυγγράψαντες λέγουσιν ὅτι ἑξακοσίους
 σταδίους ἀπέχει, οἱ δὲ τὰ ἐλάχιστα, ὅτι ἐς πεντακοσίους.
 ἀλλὰ ἐν Γαυγαμήλοις γὰρ γενέσθαι τὴν μάχην πρὸς τῷ
 6 ποταμῷ Βουμάδω λέγει Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος. πόλις
 δὲ οὐκ ἦν τὰ Γαυγάμηλα, ἀλλὰ κώμη μεγάλη, οὐδὲ ὄνο-
 μαστὸς ὁ χώρος οὐδὲ εἰς ἀκοὴν ἠδὲ τὸ ὄνομα· ἐνθεν δὲ
 μοι δοκεῖ πόλις οὕσα τὰ Ἀρβηλα ἀπηνέγκατο τὴν δόξαν τῆς
 μεγάλης μάχης. εἰ δὲ πρὸς Ἀρβήλοις χορὴ οἰεσθαι γενέσθαι
 τὸ ἔργον ἐκεῖνο, εἰς τοσόνδε Ἀρβήλων ἀπέχον, καὶ τὴν ἐν
 Σαλαμῖνι γενομένην ναυμαχίαν πρὸς Ἰσθμῷ τῷ Κορινθίῳ
 ἔξεστι λέγειν ὅτι ἐγένετο, καὶ τὴν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῆς Εὐ-
 βοίας πρὸς Αἰγίνη ἢ Σουνίῳ.

7 Καὶ μὴν ὑπὲρ τῶν ὑπερασπισάντων ἐν τῷ κινδύνῳ
 Ἀλεξάνδρου, Πενκέσταν μὲν γενέσθαι ξυμπαντες ὁμολογοῦσιν,
 ὑπὲρ Αεοννάτου δὲ οὐκέτι ξυμφέρονται οὐδὲ ὑπὲρ Ἀβρέου
 τοῦ διμοιρίτου. καὶ οἱ μὲν ξύλῳ πληγέντα κατὰ τοῦ κρά-

λόγος κατέχει (oder ἔχει) „die Rede (Sage) oder Ueberlieferung besteht“ ist eine bei Arrian häufige Wendung, öfter mit dem Zusatz *πλείων* (VII 16, 3) oder *πολύς* (II 3, 1) oder wie hier und unten (4) *πᾶς*. — *ἐπωφελῆσαι* ist wol nur der Deutlichkeit halber hier der Regel zuwider mit Dativ verbunden. Doch vgl. Herod. IX 103 *προσωφελῆσαι ἐθέλοντες τοῖσι Ἕλλησι*.

4. *ἐπεὶ καὶ*. S. z. IV 9, 9. — *πρὶν* mit Inf. nach einem negativen Hauptsatz. S. z. V 11, 4. — *ἐν Ἰσῶ*. S. II 7. — *πρὸς Γρανικῶ*. S. I 13.

6. *οὐδὲ* — *οὐδέ*. S. z. V 10, 2. — *μοι δοκεῖ*. S. z. V 26, 1 (*λέγω*). —

τὸ ἔργον. S. z. V 14, 2. — *εἰς τοσόνδε* „so weit steht in räumlichem Sinne noch VII 15, 6 *εἰς τοσόνδε ἀπὸ τῆς οἰκίας προσβῆσαι*“.

7. *καὶ μὴν* führt ein neues Beispiel zur Bekräftigung der oben (2) aufgestellten Behauptung ein. — *ὑπὲρ* c. gen. findet sich in der Bedeutung „in Rücksicht auf, in Betreff“ nicht selten bei den Rednern. Im Uebrigen ist *πρὸς* c. gen. in diesem Sinne üblicher. — *γενέσθαι*. Das hier zu gehörige Praedicat ist aus τῶν ὑπερασπισάντων zu ergänzen. — *οὐκέτι* „nicht (mehr) ebenso“ (mit Beziehung auf Πενκέσταν). — *διμοιρίτου*. S. z. c. 9, 3.

νοὺς Ἀλέξανδρου καὶ ἱλιγγιάσαντα πεσεῖν, αὐθις δὲ ἀνα-
 σιάντα βληθῆναι βέλει διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στῆθος·
 Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου ταύτην μόνην τὴν πληγὴν πληγῆναι
 λέγει τὴν ἐς τὸ στῆθος. τὸ δὲ δὴ μέγιστον πλημμέλημα 8
 τῶν ξυγγραφάντων τὰ ἀμφὶ Ἀλέξανδρον ἐκεῖνο τίθεμαι ἔγωγε.
 Πτολεμαῖον γὰρ τὸν Λάγου ἔστιν οἱ ἀνέγραψαν ξυναναβήναι
 τε Ἀλέξανδρον κατὰ τὴν κλίμακα ὁμοῦ Πενκέστα καὶ ὑπερ-
 ασπίσαι κειμένον, καὶ ἐπὶ τῷδε Σωτήρα ἐπικληθῆναι τὸν
 Πτολεμαῖον· καίτοι αὐτὸς Πτολεμαῖος ἀναγέγραφεν οὐδὲ
 παραγενέσθαι τούτῳ τῷ ἔργῳ· ἀλλὰ στρατίας γὰρ αὐτὸς
 ἠγούμενος ἄλλας μάχεσθαι μάχας καὶ πρὸς ἄλλους βαρβάρους.
 ταῦτα μὲν δὴ ἐν ἐκβολῇ τοῦ λόγου ἀναγεγράφθαι μοι, ὡς
 μὴ ἀταλαίπωρον γίνεσθαι τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις τὴν ὑπὲρ
 τῶν τηλικούτων ἔργων τε καὶ παθημάτων ἀφήγησιν.

Ἐν ᾧ δὲ Ἀλέξανδρος αὐτοῦ μένων τὸ τραῦμα ἔθερα- 12
 πεύετο, ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνθενπερ ὠρμήθη ἐπὶ τοὺς Μαλ-
 λούς ὁ μὲν πρῶτος λόγος ἦκεν ὅτι τεθυηκῶς εἶη ἐκ τοῦ
 τραύματος. καὶ τὰ μὲν πρῶτα οἰωγῆ ἦν τῆς στρατίας
 ξυμπάσης, ἄλλον ἄλλῳ παραδιδόντος τὴν φήμην· πανσάμενοι
 δὲ τῆς οἰωγῆς ἄνθρωποι τε καὶ ἄποροι ἦσαν ὅστις μὲν ἐξ-
 ηγούμενος ἔσται τῆς στρατίας (πολλοὶς γὰρ δὴ ἐν Ἰσῶ τὰ 2

8. ἔστιν οἱ. Wen Arrian im Sinne hatte, lehrt Curtius IX 5, 21: *Ptolemaeum, qui postea regnavit, huic pugnae affuisse, auctor est Clitar-chus et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriae suae non refragatus, affuisse, missum in expeditionem, memoriae tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monu-menta vel securitas, vel par huic vitium, credulitas fuit.* — ἐπὶ τῷδε. S. z. c. 6, 3. — Σωτήρα. Ptolemaeus erhielt diesen Beinamen vielmehr durch die dankbaren Rhodier, welche er im J. 304 gegen Demetrius Poliorketes unterstützt hatte (Pausan. I 8, 6). — οὐδὲ παραγενέσθαι *ne affuisse quidem, nedum ut illa fecerit, quae alii de ipso nar-rant.* — ἐκβολῇ Abschwefung, ein thukydidischer Ausdruck (I 97 *ἔγραψα δὲ αὐτὰ καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιήσαμην διὰ τῶδε*). — ὡς μὴ — γίνεσθαι. S. z. c. 5, 3. Gedanke: „Mögen Später, durch

diesen Tadel gewarnt, mit unverdrossener Mühe die Wahrheit zu erforschen, bestrebt sein“. Offenbar schwebte dem Arrian bei dieser Aufforderung Thukydidēs I 20, 4 vor: οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἢ ζητήσις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἔτοιμα μᾶλλον τρέπονται.

Cap. 12.

Freude des Heers über die unverhoffte Rettung Alexanders.

1. ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνθενπερ. Zwar gelangte die Nachricht zu demselben Heer, von dem er sich zum Zug gegen die Maller getrennt hatte, doch befand sich dasselbe nicht mehr an demselben Ort (nämlich am Zusammenfluss des Hydaspes und Acesines) sondern vielmehr am Zusammenfluss des Acesines und Hydraotes.

2. πολλοὶς γὰρ ἐν Ἰσῶ τὰ τῆς ἀξιώσεως ἐδόκει καθ'εστρημένοι. Ge-

τῆς ἀξιώσεως ἐδόκει πρὸς τε αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πρὸς Μακεδόνων καθεστηκέναι), ὅπως δὲ ἀποσπῆσονται εἰς τὴν οἰκίαν, τοσούτων μὲν ἔθνων μαχίμων περιειργόντων σφᾶς ἐν κύκλῳ, τῶν μὲν οὐπω προσκεχωρηκότων, ἃ δὴ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας εἰκάσθαι ἀγωνεῖσθαι καρτερώς, τῶν δὲ ἀποστησομένων, ἀφαιρεθέντος αὐτοῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου φόβου· ποταμῶν τε ἐν μέσῳ ἀδιαβάτων τότε γε ἐδόκουν εἶναι. καὶ πάντα σφίσιν ἄπορα καὶ ἀμήχανα ἐρήμοις Ἀλεξάνδρου ἐφαί-
3 νετο. ὡς δὲ ἤκέ ποτε λόγος ὅτι ξῆ Ἀλέξανδρος, τούτῳ μὲν μόγις ξυνεχώρησαν· εἰ δὲ καὶ βιώσιμός ἐστιν, οὐπω ἐπι-
στεύετο. ὡς δὲ καὶ γράμματα παρ' αὐτοῦ ἦκεν ὅτι ὅσον οὐπω κατελεύσεται ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, οὐδὲ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ὑπὸ τοῦ ἄραν δέους πιστὰ ἐφαίνετο, ἀλλὰ πλάττε-
σθαι γὰρ πρὸς τῶν ἀμφ' αὐτὸν σωματοφυλάκων τε καὶ στρατηγῶν εἰκάζετο.

13 Καὶ ταῦτα ἐννοήσας Ἀλέξανδρος, μή τι νεωτερισθεῖη ἐν τῇ στρατιᾷ ὅτε πρῶτον ἠδυνήθη κομίζεται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰδραώτου τὰς ὄχθας· καὶ πλέων κατὰ τὸν ποταμόν (ἦν γὰρ τὸ στρατόπεδον ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς τοῦ τε Ἰδραώτου καὶ τοῦ Ἀεσιίνου, ἵνα Ἡφαιστιῶν τε ἐπὶ τῆς στρατιᾶς ἦν καὶ Νέαρχος τὸ ναυτικὸν αὐτῷ εἶχεν), ὡς ἐπέλαζεν ἢ νεῦς ἤδη τῷ στρατοπέδῳ τὸν βασιλέα φέρουσα, κελεύει δὴ ἀφελεῖν τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ὡς καταφανὴς εἶναι
2 πᾶσιν. οἱ δὲ ἔτι ἠπίστουν, ὡς νεκροῦ δῆθεν κομιζομένου Ἀλεξάνδρου, πρὶν γε δὴ προσσχούσης τῆς νεῶς τῇ ὄχθῃ ὃ μὲν τὴν χεῖρα ἀνέτεινεν ἐς τὸ πλήθος· οἱ δὲ ἀνεβόησαν,

danke: Viele schienen sich hinsichtlich des Ansehens und der Geltung (τὰ τῆς ἀξιώσεως), worin sie bei Alexander und dem Heere standen, völlig gleichzustehen (ἐν ἴσῳ καθεστηκέναι). — ὅπως δὲ hängt noch von ἄνθρωποι τε ἄποροι ἦσαν ab. — Ἀλεξάνδρου. Gen. obiectivus. Vgl. V 19, 6 τοσούδε Ἀλεξάνδρου φόβος τοῖς βαρβάρους. — ποταμῶν τε — ἐδόκουν εἶναι. Dieser ungefüge Zusatz, welcher nur durch die Annahme eines harten Constructionswechsels gehalten werden könnte, ist wahrscheinlich zu tilgen. Krüger sieht in demselben eine Reminiscenz aus Xen. Anab. III 1, 2 (ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν

μέσῳ τῆς οἰκάδε ὁδοῦ) und will demgemäss die ihm verdorben scheinenden Worte τότε δ' ἐδόκουν εἶναι ändern in τῆς οἰκάδε ὁδοῦ διεῖργόντων.

3. ὅσον οὐπω. Wie ὅσον οὐ (= tantum non) fast heisst (VII 20, 8), so ὅσον οὐπω fast schon. Vgl. Thuk. VI 34, 8 οἱ δὲ ἄρδρες καὶ ἐπέρχονται καὶ ἐν πλῶ ἐν οἴδ' ὅτι ἤδη εἰσὶ καὶ ὅσον οὐπω παρ-
εἰσιν.

Cap. 13.

1. μή hängt von κομίζεται ab.
2. δῆθεν. S. z. IV 18, 4. — ἀνασχόντες τὰς χεῖρας als Betende.

ἐς τὸν οὐρανὸν ἀκισχόντες τὰς χεῖρας, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρον· πολλοῖς δὲ καὶ δάκρυα ἐπὶ τῷ ἀνεκλίπτῳ προεχύθη ἀκούσια. καὶ οἱ μὲν τῶν ὑπασπιστῶν κλίνην προσέφερον αὐτῷ ἐκκομιζομένῳ ἐκ τῆς νεῶς· ὃ δὲ τὸν ἵπ-
3 πον προσαραγεῖν ἐκέλευσεν, ὡς δὲ ἐπιβάς τοῦ ἵππου ὄφθη αὐθις, κρότῳ δὴ πολλῷ ἐπεκτύπησεν ἢ στρατιὰ πᾶσα· ἐπήχησαν δὲ αἱ τε ὄχθαι καὶ αἱ πλησίον αὐτῶν νάπαι. προσάγων δὲ ἤδη τῇ σκηνῇ καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὥστε καὶ βαδίζων ὄφθηται. οἱ δὲ ἐπέλαζον ἄλλος ἄλλοθεν, οἱ μὲν χειρῶν, οἱ δὲ γονάτων, οἱ δὲ τῆς ἐσθῆτος αὐτῆς ἀπτόμενοι· οἱ δὲ καὶ ἰδεῖν ἐγγύθεν καί τι καὶ ἐπευφημή-
σαντες ἀπελθεῖν· οἱ δὲ ταινίαις ἐβαλλον, οἱ δὲ ἄνθεσιν, ὅσα ἐν τῷ τότε ἢ Ἰνδῶν γῆ παρείχε.

Νέαρχος δὲ λέγει ὅτι χαλεποὶ αὐτῷ τῶν φίλων ἐγένοντο
4 ὅσοι ἐκάκιζον ὅτι αὐτὸς πρὸ τῆς στρατιᾶς κινδυνεύει· οὐ γὰρ στρατηγὸς ταῦτα, ἀλλὰ στρατιώτου εἶναι. καὶ μοι δοκεῖ ἄχθεσθαι Ἀλέξανδρος τοῖσδε τοῖς λόγοις, ὅτι ἀληθεῖς τε ὄντας ἐγίνωσκε καὶ αὐτὸν ὑπαίτιον τῇ ἐπιτιμῆσει. καὶ ὅμως ὑπὸ μένους τε τοῦ ἐν ταῖς μάχαις καὶ τοῦ ἔρωτος τῆς δόξης, καθάπερ οἱ ἄλλης τιμῆς ἠδονῆς ἐξηττώμενοι, οὐ καρτε-
5 ρὸς ἦν ἀπέχεσθαι τῶν κινδύνων. ἀνθρώπου δὲ τίνα προσβύ-
τερον λέγει Βοιωτίου, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου οὐ λέγει, ὡς ἀχθόμενόν τε πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις τῶν φίλων κατέμαθεν Ἀλέξανδρον καὶ ἐσκυθρωπακότα, προσελθόντα τούτου βοιωτι-
άζοντα ἅμα τῇ φωνῇ ταῦτα φάναι· ὦ Ἀλέξανδρε, ἀνδρῶν
τά ἔργα· καὶ τι καὶ ἰαμβεῖον ὑπειπεῖν, τὸν δὲ νοῦν εἶναι τοῦ ἰαμβεῖου ὅτι τῷ τι δρῶντι καὶ παθεῖν ἐστὶν ὀφειλόμενον. καὶ τούτου ἐν τε τῷ παραντίκῳ εὐδοκιμῆσαι καὶ ἐπιτηδειότε-
ρον ἐς τὸ ἔπειτα Ἀλεξάνδρῳ γενέσθαι.

Ἐν τούτῳ δὲ ἀφίκοντο παρ' Ἀλεξάνδρου τῶν Μαλλῶν
14 τῶν ὑπολειπομένων πρέσβεις, ἐνδιδόντες τὸ ἔθνος, καὶ παρὰ

3. προσάγων. S. z. c. 9, 6. — ἐσθῆτος αὐτῆς. αὐτός heisst hier auch nur wie II 6, 6. — ἰδεῖν hängt von ἐπέλαζον ab.

4. μένους. μένος ist in dieser Bedeutung (= Ungestüm) mehr dichterisch.

5. ἀχθόμενον πρὸς. Vgl. ἐπλαγή-
ναι πρὸς (V 14, 2), ἐπαρθῆναι πρὸς (I 18, 8 ἐπαρθέντες πρὸς τὴν τοῦ

ναυτικοῦ πταίσματος ἀπαγγελίαν). Vgl. auch oben c. 4, 5. — τοῦ ἰαμβεῖου. Aeschyl. fr. 444 (Nauck) δρᾶσαντι γὰρ τι καὶ παθεῖν ὀφεί-
λεται. — ἐπιτηδειότερον. ἐπιτήδειος „genehm, wert“. S. z. V 10, 6.

Cap. 14.

1. τῶν ὑπολειπομένων. S. u. 3 καὶ τῶν Μαλλῶν τοῖς ἐπισημα-

Ὁξυδρακῶν οἱ τε ἡγεμόνες τῶν πόλεων καὶ οἱ νομάρχαι αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ἅμα τούτοις ἑκατὸν καὶ πενήντα οἱ γνωριμώτατοι αὐτοκράτορες περὶ σπονδῶν δῶρά τε ὅσα μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς κομίζοντες καὶ τὸ ἔθνος καὶ οὗτοι ἐν-
 2 διδόντες. ξυγγνωστὰ δὲ ἁμαρτεῖν ἔφασαν οὐ πάλα παρ' αὐτὸν πρεσβευσάμενοι· ἐπιθυμεῖν γάρ, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι, ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἐλευθερίας τε καὶ αὐτόνομοι εἶναι, ἤντινα ἐλευθερίαν ἕξ ὅτου Διόνυσος ἐς Ἰνδοὺς ἦκε σῶαν σφίσι εἶναι ἐς Ἀλέξανδρον· εἰ δὲ Ἀλέξανδρον δοκοῦν ἔστιν, ὅτι καὶ Ἀλέξανδρον ἀπὸ θεῶν γενέσθαι λόγος κατέχει, σατραπῆν τε ἀναδέξασθαι ὅντινα τάττοι Ἀλέξανδρος καὶ φόρους ἀποί-
 3 σειν τοὺς Ἀλέξανδρον δόξαντας· διδόναι δὲ καὶ ὁμήρους κρατιστευόντας τοῦ ἔθνους, οὓς, εἰ μὲν βούλοιο, ἀντὶ ὁμήρων καθέξειν· εἰ δὲ μή, ξυστρατεύοντας ἕξειν ἔστ' ἂν διαπολεμηθῆ αὐτῷ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἰνδοὺς. οἱ δὲ τοὺς τε χιλίους ἐπεψαν, τοὺς κρατίστους καὶ μερίστους σφῶν ἐπι-
 4 λέξάμενοι, καὶ ἄρματα πεντακόσια οὐκ αἰτηθέντες καὶ τοὺς ἀμβάτας τῶν ἀρμάτων. Ἀλέξανδρος δὲ σατραπῆν μὲν τού-
 4 τοις τε καὶ τῶν Μαλλῶν τοῖς ἔτι σωζομένοις ἐπέταξε Φίλιππον· τοὺς ὁμήρους δὲ αὐτοῖς ἀφῆκε, τὰ δὲ ἄρματα ἔλαβεν.

Ὡς δὲ ταῦτα αὐτῷ κεκόσμητο καὶ πλοῖα ἐπὶ τῇ διατριβῇ τῇ ἐν τοῦ τραύματος πολλὰ προσεναυπήγητο, ἀναβιβάσας ἐς τὰς ναῦς τῶν μὲν ἐταίρων ἰππέας ἑπτακοσίου καὶ χιλί-

νοῖς. — ὅσα μέγιστα erg. νομίζεταί. Vgl. V 29, 4 δῶρά τε κομίζοντες ἃ μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς. S. zu dieser Stelle.

2. ὥσπερ τινὲς ἄλλοι. Vgl. III 28, 5 τὸ δὲ ὄρος ὁ Κανίκασος ὑψηλὸν μὲν ἐστὶν ὥσπερ τι ἄλλο τῆς Ἀσίας. Häufiger als ὥσπερ wird in dieser steigernden Bedeutung ἕπερο gebraucht. S. z. IV 7, 5. — ἐλευθερίας τε καὶ εἶναι. Vgl. I 18, 5 καὶ ἐνταῦθα Φασηλιτῶν πρέσβεις ἦκον περὶ φιλίας τε καὶ χρυσῶ στεφανῶσαι Ἀλέξανδρον. Ähnlich IV 30, 3. So werden nicht selten verschiedene Wortarten durch copulative oder adversative Partikeln verbunden. — ἤντινα εἶναι. Ueber den Infin. s. z. IV 29, 1. — δοκοῦν ἔστιν. Um dem Praedicat ein grösseres Gewicht zu

geben (oder auch um eine Handlung als bleibenden Zustand zu bezeichnen), verwenden vornehmlich die Dichter statt des einfachen Verbs nicht selten die Umschreibung mit dem Participium und der Copula εἶναι. Auch bei Herodot ist diese Ausdrucksweise nicht ungewöhnlich. Vgl. II 21, 1 ταχυναυτοῦσαι ἦσαν. VII 12, 7 φέροντα ἦν. — καὶ Ἀλέξανδρον wie Dionysos. — λόγος κατέχει. S. z. c. 11, 3. — ἀποίσειν. ἀποφέρειν etwas Schuldiges entrichten (oder abtragen). Vgl. ἀπατεῖν, ἀποδιδόναι.

3. ἀμβάτας. Neben dem ἡνίοχος befanden sich auf dem Streitwagen zwei παραβάται (Strab. p. 709).

4. ἐπὶ „über, in Folge“. — διατριβῇ. Curtius V 6, 1 septem diebus curato vulnere. Diodor 17, 99 ἔθερα-

ους, τῶν φιλῶν δὲ ὄσουσπερ καὶ πρότερον, πεζοὺς δὲ ἐς μυρίουσ, ὀλίγον μὲν τι τῷ Ὑδραῶτι ποταμῷ κατέπλευσεν· ὡς δὲ συνέμιξεν ὁ Ὑδραῶτης τῷ Ἀκεσίνῃ, ὅτι ὁ Ἀκεσίνης κρατεῖ τοῦ Ὑδραῶτου τῇ ἐπωνυμίᾳ, κατὰ τὸν Ἀκεσίνην αὐ ἔπλει, ἔστε ἐπὶ τὴν ξυμβολὴν τοῦ Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ἦκε. τέσσαρες γὰρ οὗτοι μεγάλοι ποταμοὶ καὶ ναυσίποροι οἱ 5 τέσσαρες εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν τὸ ὕδωρ ξυμβάλλουσιν, οὐ ξὺν τῇ σφετέρᾳ ἕκαστος ἐπωνυμίᾳ, ἀλλὰ ὁ Ὑδάσπης μὲν ἐς τὸν Ἀκεσίνην ἐμβάλλει, ἐμβάλων δὲ τὸ πᾶν ὕδωρ Ἀκεσίνην παρέχεται καλούμενον· αὐθις δὲ ὁ Ἀκεσίνης οὗτος ξυμβάλλει τῷ Ὑδραῶτι, καὶ παραλαβὼν τοῦτον ἔτι Ἀκεσίνης ἐστὶ· καὶ τὸν Ὑφρασιν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀκεσίνης παραλαβὼν τῷ αὐτοῦ δὴ ὀνόματι ἐς τὸν Ἰνδὸν ἐμβάλλει· ἐμβάλων δὲ ξυγχωρεῖ ἤδη τῷ Ἰνδῷ. ἐνθεν δὴ ὁ Ἰνδὸς πρὶν ἐς τὸ Δέλτα σχισθῆναι οὐκ ἀπιστῶ ὅτι καὶ ἐς ἑκατὸν σταδίους ἐρχεται καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν τυχὸν ἵναπερ λιμνάζει μᾶλλον.

Ἐνταῦθα ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς τοῦ Ἀκεσίνου καὶ τοῦ 15 Ἰνδοῦ προσέμενεν ἔστε ἀφίκετο αὐτῷ ξὺν τῇ στρατιᾷ Περδικίας, καταστρεφάμενος ἐν παρόδῳ τὸ Ἀβαστανῶν ἔθνος αὐτόνομον. ἐν τούτῳ δὲ ἄλλα τε προσγίγνονται Ἀλέξανδρον τριακόντοροι καὶ πλοῖα στρογγύλα ἄλλα, ἃ δὴ ἐν Ξάθροις ἐναυπηγήθη αὐτῷ, οἱ δὴ καὶ ἄλλο ἔθνος Ἰνδῶν αὐτόνομον προσεχώρησαν. καὶ παρὰ Ὀσσαδίων, καὶ τούτου γένους αὐτονόμου Ἰνδικοῦ, πρέσβεις ἦκον, ἐνδιδόντες καὶ οὗτοι τοὺς Ὀσσαδίουσ. Φίλιππῳ μὲν δὴ τῆς σατραπείας ὄρους 2 ἔταξε τὰς συμβολὰς τοῦ τε Ἀκεσίνου καὶ Ἰνδοῦ, καὶ ἀπο-

πέυτο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. — ὄσουσπερ καὶ πρότερον d. h. τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀργιάντας. S. c. 2, 2. — τῷ ποταμῷ κατέπλευσε. Zum Dativ s. z. c. 1, 1.

5. οἱ τέσσαρες. Der Artikel mit Bezugnahme auf die eben genannte Zahl. Wie hier V 6, 2. Den fünften (östlichsten) Nebenfluss des Indos, der von Alexander nicht mehr erreicht wurde, nennt Arrian nicht. Erst Plinius VI 17 erwähnt denselben unter dem Namen Hesidrus, während er bei Ptolemaeos VII 1, 27 Zaradrus heisst. — Ἀκεσίνην παρέχεται. Vgl. Pausan. VIII 23, 2 ἐνταῦθα τὸ ὕδωρ τὸ

ἀπὸ τούτου παρέχεται (= bildet) ποταμὸν ἀένναον, Τράγον καλούμενον. — ξυγχωρεῖ τῷ Ἰνδῷ. Wie hier c. 1, 5. — ἐνθεν, von der Vereinigung mit dem Acesines. — ἐς ἑκατόν. S. z. V 4, 2. — τυχόν, S. z. V 5, 3.

Cap. 15.

1. Ἀβαστανῶν. Diese Völkerschaft heisst bei Diodor 17, 102 Σαμβαστοί, bei Curtius V 30, 1 Sabarcae. Sie wohnten zwischen Indus und Acesines. — Xathrer und Ossadier wohnten oberhalb der Maller auf dem linken Indusufer.

λείπει ξὺν αὐτῷ τοὺς τε Θοῤῃκας πάντας καὶ ἐν τῶν τάξεων ὄσοι ἐς φυλακὴν τῆς χώρας ἱκανοὶ ἐφαίνοντο. πόλιν τε ἐνταῦθα κτίσαι ἐκέλευσεν ἐπ' αὐτῇ τῇ ξυμβολῇ τοῦ ποταμοῦ, ἐλπίσας μεγάλην τε εἶσεσθαι καὶ ἐπιφανῆ ἐς ἀνθρώπους, καὶ νεωσοίκους ποιηθῆναι. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ὁξυάρτης ὁ Βάντριος, ὁ Ῥωξάνης τῆς γυναικὸς Ἀλεξάνδρου πατῆρ, ἦκε παρ' Ἀλεξάνδρου· καὶ προστίθησιν αὐτῷ Παραπαμισαδῶν σατραπεύειν, ἀπαλλάξας Τιανάσπην τὸν πρόσθεν σατράπην, ὅτι οὐκ ἐν κόσμῳ ἐξηγεῖσθαι αὐτῷ ὁ Τιανάσπης ἐξήγγελλο.

4 "Ενθα δὴ διαβιάσας Κράτερον τε καὶ τῆς στρατιᾶς τὴν πολλήν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὅτι εὐπορώτερά τε ταύτη τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν στρατιᾶ βαρεῖα ἐφαίνετο καὶ τὰ ἔθνη τὰ προσοικούντα οὐ πάντῃ φίλια ἦν, αὐτὸς κατέπλει ἐς τῶν Σόργων τὸ βασίλειον. καὶ ἐνταῦθα πόλιν τε ἐτείχευεν ἄλλην καὶ νεωσοίκους ἐποίησε ἄλλους καὶ τὰ πλοῖα αὐτῷ τὰ πεποννηκότα ἐπεσκευάσθη. τῆς δὲ ἀπὸ τῶν ξυμβολῶν τοῦ τε Ἰνδοῦ καὶ Ἀκασίνου χώρας ἔσται ἐπὶ θάλασσαν σατράπην ἀπέδειξεν Ὁξυάρτην καὶ Πείθωνα ξὺν τῇ παραλίᾳ πάσῃ τῆς Ἰνδοῦ γῆς.

5 Καὶ Κράτερον μὲν ἐπέμπει αὐτῷ ξὺν τῇ στρατιᾷ [διὰ τῆς Ἀραχωῶν καὶ Δραγγῶν γῆς]· αὐτὸς δὲ κατέπλει ἐς τὴν Μουσικανῶν ἐπικράτειαν, ἦντινα εὐδαιμονεστάτην τῆς Ἰνδοῦ γῆς εἶναι ἐξηγγέλλετο, ὅτι οὐπω οὔτε ἀπηντήμει αὐτῷ Μουσικανὸς ἐνδιδοὺς αὐτόν τε καὶ τὴν χώραν οὔτε πρόεβρις ἐπὶ φιλίᾳ ἐπέμπει, οὐδέ τι οὔτε αὐτὸς ἐπεπόμφει

2. Θοῤῃκας sowl Reiterei als Fussvolk (II 9, 3. III 12, 5). πόλιν. Nach Diodor 17, 102 hiess sie Alexandria, das heutige Mit-tunkote (s. Ritter Erdkunde 5, 471). — ἐπιφανῆ ἐς. S. z. IV 10, 2 (ἐν κλειᾷ ἐς).

3. Ῥωξάνης. S. IV 19, 5. — Τιανάσπην. Die Ernennung des T. zum Satrapen des Paropamisus erwähnt Arrian IV 22, 5. Bei Curtius IX 31, 9 heisst er Terioltes. — οὐκ ἐν κόσμῳ. Curtius l. c. *Hic de Teriolte satrape, quem Paropomisadis praefecerat, iisdem arguentibus cognovit: multaque avarae ac superbe fecisse convictum interfici iussit.*

4. τῆς στρατιᾶς τὴν πολλήν. S. z. IV 16, 3. — Ὁξυάρτην καὶ Πείθωνα. Die Erwähnung zweier Satrapen ist hier sehr auffällig. Krüger hat daher nicht unwahrscheinlich στρατηγόν vor Πείθωνα hinzugefügt. — πεποννηκότα. S. z. c. 5, 3 (πονήσαι).

5. διὰ τῆς Ἀραχωῶν — γῆς. Dieser aus sprachlichen wie sachlichen Gründen unhaltbare Zusatz ist schon von Schmieder eingeklammert. — Μουσικανῶν. Nach ihm hiess das von ihm beherrschte Volk Musicani (Curtius IX 31, 8), wie denn öfter der Königsnamen mit dem des Landes bei indischen Völkerschaften übereinstimmt. Aehn-

ἄ δὴ μεγάλῳ βασιλεῖ εἰκός, οὔτε τι ἠτήμει ἐξ Ἀλεξάνδρου. καὶ γίνεται αὐτῷ ὁ πλοῦς κατὰ τὸν ποταμὸν ἐς τοσόνδε 6 ἐσπουδασμένος ὥστε ἐφθῆ ἐπὶ τοῖς ὀρίοις γενέσθαι τῆς Μουσικανῶν χώρας πρὶν πυθέσθαι Μουσικανὸν ὅτι ὤρηται ὡς ἐπ' αὐτόν Ἀλέξανδρος. οὔτω δὴ ἐκπλαγεῖς κατὰ τάχος ἀπήντα Ἀλεξάνδρῳ, δῶρά τε τὰ πλείστον ἄξια παρ' Ἰνδοῖς κομίζων καὶ τοὺς ἐλέφαντας ξύμπαντας ἄγων καὶ τὸ ἔθνος τε καὶ αὐτόν ἐνδιδοὺς καὶ ὁμολογῶν ἀδικεῖν, ὅπερ μέγιστον παρ' Ἀλεξάνδρῳ ἦν ἐς τὸ τυχεῖν ὧν τις δέοιτο. καὶ οὖν 7 καὶ Μουσικανῶ ἐπὶ τοῖσδε ἄδεια ἐδόθη ἐξ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν πόλιν ἐθαύμασεν Ἀλέξανδρος καὶ τὴν χώραν, καὶ ἄρχεν αὐτῆς Μουσικανῶ ἔδωκε. Κράτερος δὲ ἐν τῇ πόλει ἐτάχθη τὴν ἀκρὰν ἐπειχίσαι· καὶ παρόντος ἐτι ἐτειχίσθη Ἀλεξάνδρου καὶ φυλακὴ κατεστάθη, ὅτι ἐπιτήθειον αὐτῷ ἐφάνη τὸ χωρίον ἐς τὸ κατέχεσθαι τὰ κύκλῳ ἔθνη φυλαττόμενα.

"Ενθεν δὲ ἀναλαβῶν τοὺς τε τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας 16 καὶ τὴν ἵππον τὴν ἄμα οἱ πλείους ἐξελαύνει ἐπὶ τὸν νομάρχην τῆς ταύτης γῆς, ὄνομα δὲ ἦν Ὁξυκανός, ὅτι μήτε αὐτὸς ἀφῆκτο μήτε πρόεβρις παρ' αὐτοῦ ἦνον ἐνδιδοῦντες αὐτόν τε καὶ τὴν χώραν. δύο μὲν δὴ τὰς μεγίστας πόλεις τῶν 2 ὑπὸ τῷ Ὁξυκανῷ ἐξ ἐφόδου κατὰ κράτος ἔλαβεν· ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ τούτων καὶ αὐτὸς Ὁξυκανὸς ἐάλω. ὁ δὲ τὴν μὲν λείαν τῇ στρατιᾷ δίδωσι, τοὺς ἐλέφαντας δὲ ἄμα οἱ ἦγε. καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις αὐτῷ αἰ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐνεδίδοντο ἐπιόντι οὐδέ τις ἐτόραπετο ἐς ἀλκήν· οὔτω καὶ Ἰνδοὶ πάντες ἐδεδούλωντο ἤδη τῇ γνώμῃ πρὸς Ἀλεξάνδρου τε καὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης.

Ὁ δὲ ἐπὶ Σάμβον αὐ ἦγε, τῶν ὀρειῶν Ἰνδοῦν σατρά- 3

lich ist die Uebereinstimmung zwischen dem Stadtnamen τὰ Τάξιλα und dem Namen des Fürsten (IV 22, 6).

6. ἐφθῆ γενέσθαι. S. z. VI 5, 3. — μέγιστον „das wirksamste Mittel“.

7. ἐπὶ τοῖσδε hierauf, über ἐπὶ c. dat. in temporaler Bedeutung s. z. IV 9, 2. — τὴν πόλιν. Die Hauptstadt des Musicanus sucht Ritter (V 472) entweder in den Ruinen des heutigen Bukkur oder in der benachbarten Trümmerstätte von Alore. — ἐν τῇ πόλει verb.

mit ἐπειχίσαι. — ἐτάχθη jussus est. Zur persönlichen Construction von τάττεσθαι vgl. c. 20, 1.

Cap. 16.

1. Ὁξυκανός. Heisst bei Strabo p. 701, Diod. 17, 102 und Curt. IX 31, 11 Porticanus.

2. ἐξ ἐφόδου. S. z. IV 2, 3. — ἐδεδούλωντο τῇ γνώμῃ. S. z. V 19, 1.

3. Σάμβος heisst hier der König der Berginder, sein Land, zwischen den Gebieten des Musicanus und

πην ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντα, ὅς πεφευγέναι αὐτῷ ἐξηγγέλλετο ὅτι Μουσικανὸν ἀφειμένον πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐπύθετο καὶ τῆς χώρας τῆς ἑαυτοῦ ἄρχοντα· τὰ γὰρ πρὸς Μουσικανὸν αὐτῷ πολέμια ἦν. ὡς δὲ ἐπέλαξεν ἤδη τῇ πόλει Ἀλεξάνδρος ἦντινα μητρόπολιν εἶχεν ἢ τοῦ Σάμβου χώρα, ὄνομα ἦν τῇ πόλει Σινδιμανα, αἱ τε πύλαι αὐτῷ ἀνοίγονται προσάγοντι καὶ οἱ οἰκτεῖοι οἱ τοῦ Σάμβου τὰ τε χρήματα ἀπηρτίθησαν καὶ τοὺς ἐλέφαντας μετὰ σφῶν ἄγοντες ἀπήντων· οὐ γὰρ δὴ Ἀλεξάνδρῳ γε πολεμῖως ἔχοντα Σάμβου φρυεῖν, ἀλλὰ Μουσικανοῦ τὴν ἄφρῃσι δεισαντα. ὁ δὲ καὶ ἄλλην πόλιν ἐν τούτῳ ἀποστάσαν εἶλε, καὶ τῶν Βραχυμάνων, οὐ δὴ σοφιστὰι τοῖς Ἰνδοῖς εἰσιν, ὅσοι αἰτιοὶ τῆς ἀποστάσεως ἐγένοντο ἀπέκτεινε. ὑπὲρ ὧν ἐγὼ τῆς σοφίας, εἰ δὴ τίς ἐστιν, ἐν τῇ Ἰνδικῇ ξυγγραφῇ δηλώσω.

17 Καὶ ἐν τούτῳ Μουσικανὸς αὐτῷ ἀφρῃστάναι ἐξηγγέλλετο. καὶ ἐπὶ τούτῳ μὲν ἐκπέμπει Πείθωνα τὸν Ἀγήνορος σατραπην ξὺν στρατιᾷ ἀποχωρῶσα. αὐτὸς δὲ τὰς πόλεις τὰς ὑπὸ Μουσικανῷ τεταγμένας ἐπελθὼν τὰς μὲν ἐξανδραποδίσας αὐτῶν κατέσκαψεν, εἰς ἃς δὲ φρουρὰς εἰσήγαγε καὶ ἄκρας ἐξετείχισε. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ἐπὶ τὸ στρατόπεδόν τε 2 ἐπανάηκε καὶ τὸν στόλον. ἐνθα δὴ Μουσικανὸς τε ξυλληφθεὶς ἄγεται πρὸς Πείθωνος, καὶ τοῦτον κρεμάσαι κελεύει Ἀλέξανδρος ἐν τῇ αὐτοῦ γῆ, καὶ τῶν Βραχυμάνων ὅσοι αἰτιοὶ τῆς ἀποστάσεως Μουσικανῷ κατέστησαν. ἀφίκετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ τῶν Παταλέων τῆς χώρας ἄρχων, ὁ δὴ τὸ Δέλτα

Porticanus gelegen (am Westufer des Indus), heisst bei Strabo p. 701 Sindolia, seine Hauptstadt (s. u. 4) Sindimana (wahrscheinlich das heutige Sihwan). „Die höchst auffällige Angabe der Ernennung des Sambus zum macedonischen Satrapen über ein von Alexander noch nicht bezwungenes Land ist entweder aus einer Nachlässigkeit Arrians oder aus einer Lücke in seiner Erzählung zu erklären“.

4. οὐ γὰρ φρυεῖν. Der Infinitiv hängt von einem aus ἀπηρτίθησαν zu entnehmenden ἔλεγον ab.

5. Βραχυμάνων. S. z. c. 7, 4. — τῆς σοφίας hängt von ὑπὲρ ab. — ἐν τῇ Ἰνδικῇ ξυγγραφῇ c. 11.

Cap. 17.

1. εἰς ἃς δὲ statt τὰς δέ. So gebrauchen auch die Attiker seit Demosthenes statt ὁ μὲν — ὁ δὲ nicht selten ὁ (auch ὅς) μὲν — ὅς δέ. Vgl. I 8, 8 οἱ Βοιωτοὶ τοὺς Θηβαίους οὐδὲν κόσμῳ ἔκτεινον, τοὺς μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπεισπιπτοντες, οὓς δὲ καὶ ἐς ἄλλην τετραμμένους. Demosth. 18, 71. πόλεις Ἑλληνίδας ἃς μὲν ἀναίρων, εἰς ἃς δὲ τοὺς φρυγάδας κατέγων. — στόλος Flotte.

2. τῶν Παταλέων. οἱ Παταλεῖς hiesseñ die Bewohner des durch die beiden äussersten Arme des Indus an seinen Mündungen gebildeten Delta (τὰ Πατάλα) und der gleichnamigen Stadt (s. z. V 4, 1). Pa-

ἔφην εἶναι τὸ πρὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰνδοῦ ποιούμενον, μείζον ἐπὶ τοῦ Δέλτα τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ οὗτος τὴν τε χώραν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ ἐνεδίδου πᾶσαν καὶ αὐτὸν τε καὶ τὰ αὐτοῦ ἐπέτρεψε. τοῦτον μὲν δὴ ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ 3 ἐκπέμπει αὐδῖς, παραγγείλας παρασκευάζειν ὅσα ἐς ὑποδοχὴν τῇ στρατιᾷ· αὐτὸς δὲ Κράτερον μὲν τὴν τε Ἀττάλου τάξιν ἄγοντα καὶ τὴν Μελεάγρου καὶ Ἀντιγένους καὶ τῶν τοξοτῶν ἔστιν οὓς καὶ τῶν ἐταίρων τε καὶ ἄλλων Μακεδόνων ὄσους ἐς Μακεδονίαν ἀπομάχους ὄντας ἤδη ἔστειλε τὴν ἐπ' Ἀραχωτῶν καὶ Ζαράγγων ἐπεμπεν ἐς Καρμανίαν, καὶ τοὺς ἐλέφαντας τούτῳ ἄγειν ἔδωκε· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιᾷ, ὅση γε 4 μὴ ξὺν αὐτῷ κατέπλει ὡς ἐπὶ θάλασσαν, Ἐφαιστίων ἐπέτάχθη· Πείθωνα δὲ τοὺς τε ἱππακοντιστὰς ἄγοντα καὶ τοὺς Ἀγριάνας ἐς τὴν ἐπ' ἐκεῖνα ὄχθην τοῦ Ἰνδοῦ διαβιβάσας, οὐχ ἦπερ Ἐφαιστίων τὴν στρατιὰν ἄγειν ἤμελλε, τὰς τε ἐκτετειχισμένας ἤδη πόλεις ξυνοικίσαι ἐκέλευσε καὶ εἰ δὴ 5 τινα νεωτερίζοιτο πρὸς τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν καὶ ταῦτα ἐς κόσμον καταστήσαντα ξυμβάλλειν οἱ ἐς τὰ Πάταλα.

Ἦδη δὲ τρίτην ἡμέραν αὐτῷ τοῦ πλοῦ ἔχοντι ἐξαγγέλλεται ὅτι ὁ τῶν Παταλέων ὑπαρχος ξυλλαβῶν τῶν Παταλέων τοὺς πολλοὺς ἀποδεδρακῶς οἴχοιτο, ἀπολιπὼν τὴν χώραν ἔρημον· καὶ ἐπὶ τούτῳ πλείονι ἢ πρόσθεν σπουδῇ κατέπλει Ἀλέξανδρος. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὰ Πάταλα, τὴν τε 6 χώραν καὶ τὴν πόλιν ἔρημον καταλαμβάνει τῶν ἐνοικούντων τε καὶ ἐπεροαζομένων. ὁ δὲ κατὰ δίωξιν τῶν φευγόντων ἐκπέμφας τῆς στρατιᾶς τοὺς κουφοτάτους, ἐπεὶ τινες αὐτῶν

tala soll indisch (Pótala) Unterwelt und danach übertragen Niederung bedeuten. — ἔφην. S. V 4, 1. — μείζον ἐπὶ. Vgl. Indic. II 6 οὐ μείζον τοῦ Αἰγυπτίου.

3. ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ „unter Belassung seiner Herrschaft“. Diese Bedeutung von ἐπὶ c. dat. muss hier aus der anderen entwickelt werden, wonach ἐπὶ c. dat. eine Bedingung angibt, unter der etwas geschieht. Vgl. II 1, 4 τοὺς φρυγάδας αὐτῶν κατήγαγε ἐπὶ τοῖς ἡμίσεισι τῶν τότε ὄντων ὅτε ἔφηνε. — ὅσος ἐς „ausreichend zu“. Vgl. I 5, 9 Φιλώτας δὲ ἀνέλαβε τῶν ἱππέων ὄσους ἐς προφυλάκην, ebenso IV 28, 7. VII 19, 4. —

τῇ στρατιᾷ hängt von παρασκευάζειν ab. — τὴν erg. ὁδόν.

4. ἐς τὴν ἐπ' ἐκεῖνα ὄχθ. τοῦ Ἰνδοῦ d. i. auf das linke Ufer, während Hephästion auf dem rechten vorrückte. Zur Bedeutung von ἐπ' ἐκεῖνα c. gen. s. z. IV 3, 6. — τὰς ἐκτετειχισμένας πόλεις. S. c. 15, 2, 4.

5. τοῦ πλοῦ ἔχοντι ist verdorben. Krüger vermutet: προελθόντι (c. 20, 4). — ὑπαρχος heisst bei Curt. IX 34, 28 Moeris (urbe deserta in montes confugerat). — ἐπεροαζομένων. ἐπεροάζεσθαι ist in dieser Bedeutung weit weniger üblich als das Simplex (so gleich

ξυνελήφθησαν, ἀποπέμπει τούτους παρὰ τοὺς ἄλλους, ἐντε-
λάμενος ἐπανιέναι θαρροῦντας· εἶναι γὰρ αὐτοῖς τὴν τε
πόλιν οἰκεῖν ὡς πρόσθεν καὶ τὴν χώραν ἐργάζεσθαι. καὶ
ἐπανήλθον οἱ πολλοὶ αὐτῶν.

18 Αὐτὸς δὲ Ἡφαιστίῳ προστάξας ταχίζεν ἐν τοῖς Πα-
τάλοις ἄκραν ἀποπέμπει ἐς τὴν ἄνυδρον τῆς πλησίον γῆς
φρεατὰ τε ὀρυζοντας καὶ οἰκήσιμον τὴν χώραν κατα-
σκευάσοντας. καὶ τούτοις ἐπέθεντο τῶν προσχώρων τινὲς
βαρβάρων, καὶ ἔστι μὲν οὖς διέφθειραν αὐτῶν ἄφνω προσ-
πεσόντες, πολλοὺς δὲ καὶ σφῶν ἀποβαλόντες ἐφυγον εἰς
τὴν ἔρημον, ὥστε ἐπιτελεσθῆναι τοῖς ἐκεπεμφθεῖσι τὰ ἔργα,
προσγενομένης αὐτοῖς καὶ ἄλλης στρατιᾶς, ἣν Ἀλέξανδρος
πυθόμενος τῶν βαρβάρων τὴν ἐπίθεσιν ἐστάλκει μεθέξοντας
τοῦ ἔργου.

2 Περὶ δὲ τοῖς Πατάλοις σχίζεται τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὕδωρ
ἐς δύο ποταμοὺς μεγάλους· καὶ οὗτοι ἀμφοτέροι σῶζουσι
τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὄνομα ἔσται ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐνταῦθα
ναύσταθμόν τε καὶ νεωσοίκους ἐποίει Ἀλέξανδρος· ὡς δὲ
προῦνεχωρήκει αὐτῷ τὰ ἔργα, ὁ δὲ καταπλεῖν ἐπενόει ἔσται
ἐπὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἐν δεξιᾷ ῥέοντος ποταμοῦ ἐς τὴν
3 θάλασσαν. Λεοννάτον μὲν δὴ, δούς αὐτῷ τῶν τε ἰσπέων
ἐς χιλίους καὶ τῶν ὀπλιτῶν τε καὶ ψιλῶν ἐς ὀκτακισχιλίους,
κατὰ τὴν νῆσον τὰ Πάταλα ἐπέμπει ἀντιπαράγειν τῷ στόλῳ·
αὐτὸς δὲ τὰς μάλιστα τῶν νεῶν ταχυνναυτούσας ἀναλαβὼν
ὄσαι τε ἡμιόλια καὶ τὰς τριακοντόρους πάσας καὶ τῶν κερ-
4 κούρων ἔστιν οὖς ἐπλεῖ κατὰ τὸν ποταμὸν τὸν ἐν δεξιᾷ. οὐκ
ἔχοντι δὲ αὐτῷ ἠγεμόνα τοῦ πλοῦ, ὅτι πεφεύγεσαν οἱ ταύτη
Ἰνδοί, ἀπορώτερα τὰ τοῦ καταπλοῦ ἢν· χειμῶν τε ἐπιγίγνεται
ἐς τὴν ὑστεραίαν ἀπὸ τῆς ἀναγωγῆς καὶ ὁ ἄνεμος τῷ ῥόῳ
πνέων ὑπεναντίος κοῖλόν τε ἐποίει τὸν ποταμὸν καὶ τὰ

im folg. 6 τὴν χώραν ἐργάζεσθαι).
Doch vgl. Lucian. Timon § 37
τοιοῦτὸν τὸν ἀργὸν φιλοπόνοῦς ἐπερ-
γάζόμενος. — εἶναι = ἐξεῖναι.

Cap. 18.

2. ἐνταῦθα, ἵναπερ ἐσχίζετο ὁ
ποταμὸς ὁ Ἰνδός. S. c. 20, 1. — ὁ
δέ. Ueber das sogen. δὲ ἀποδοτικόν
s. z. IV 29, 4. — τοῦ ἐν δεξιᾷ
ῥέοντος ποταμοῦ. Dieser rechte

Stromarm heisst jetzt Baggar. —
ἐς τὴν θάλασσαν verb. mit κατα-
πλεῖν.

3. ἀντιπαράγειν. S. z. V 10, 3
(ἀντιπαράγει). — ἡμιόλια. S. z.
VI 1, 1.

4. τῷ ῥόῳ πνέων ὑπεναντίος.
Der Gegenwind war der Südwest-
Monsoon (Ritter V 577). — κοῖλον,
vom hohlgehenden, aufgewühlten,
hochgehenden Meer. Vgl. Polyb.

σκάφη διέσειεν, ὥστε ἐπόνησαν αὐτῷ αἱ πλείσται τῶν νεῶν·
τῶν δὲ τριακοντόρων ἔστιν αἰ καὶ πάντη διελύθησαν. ἐφθασαν
δὲ ἐποκειλάντες αὐτὰς πρὶν παντάπασι διαπεσεῖν ἐν τῷ
ὔδατι. ἕτεραι οὖν ξυνεπήγνυντο. καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς κου-
5 φοτάτους ἐπέμψας ἐς τὴν προσωτέρω τῆς ὄχθης χώραν
ξυλλαμβάνει τινὰς τῶν Ἰνδῶν, καὶ οὗτοι τὸ ἀπὸ τοῦδε
ἐξηγοῦντο αὐτῷ τὸν πόρον. ὡς δὲ ἦκον ἵναπερ ἀναχέεται
ἐς εὐρος ὁ ποταμὸς, ὡς καὶ διακοσίους ταύτη σταδίους
ἐπέχειν ἤπερ εὐρύτατος αὐτὸς αὐτοῦ ἦν, τό τε πνεῦμα
κατῆι μέγα ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάσσης καὶ αἱ κῶπαι ἐν κλύ-
δωνι χαλεπῶς ἀνεφέροντο ξυμφεύγουσιν αὐτὸ ἐς διώρυχα ἐς
ἦντινα οἱ ἠγεμόνες αὐτῷ καθηγήσαντο.

Ἐνταῦθα ὀρμισάντων τὸ πάθημα ἐπιγίγνεται τῆς μεγάλης 19
θαλάσσης ἡ ἀμπωτις, ὥστε ἐπὶ ξηροῦ ἀπελειφθησαν αὐτοῖς
αἱ νῆες. καὶ τοῦτο οὐπω πρότερον ἐγνωκόσι τοῖς ἀμφ' Ἀλέ-
ξανδρον ἐκπληξεν μὲν καὶ αὐτὸ οὐ σμικρὰν παρέσχε· πολὺ
δὲ δὴ ἔτι μείζονα ὅποτε διελευθούσης τῆς ὥρας προσῆι τε

I 60, 6 σφίσι δὲ δυσχερῆ γε-
νόμενον τὸν ἀνάπλοον πρὸς ἀντίον
τὸ πνεῦμα κοίλλης καὶ τραχείας
οὐσης τῆς θαλάττης (mari modo
dehiscente, modo asperius intume-
scente).

5. ἵναπερ ἀναχέεται ἐς εὐρος ὁ
ποτ. Gleichbedeutend mit ὡς δὲ
ἐς πλάτος ἤδη ὁ ποταμὸς διέσχευ
(c. 5, 3). — εὐρύτατος αὐτὸς αὐτοῦ.
S. z. V 4, 2. — κατῆι. κατιέναι ist
der eigentl. Ausdruck von irgend
einem sich erhebenden Winde. —
αὐτὸ „mit Bezug auf ἐποκειλάν-
τες“ (4).

Cap. 19.

1. ἡ ἀμπωτις. Ebbe und Flut
(= ἄνηλις od. πλημμυρίς Herod. VII
198. VIII 129), aestus et reces-
sus, tritt im Mittelmeer so gut wie
gar nicht ein, weshalb diese Erschei-
nung der grossen Masse des Volks
ziemlich unbekannt war. Es wird
daher Alexanders Heer durch das
Eintreten der starken Flut, deren
Einfluss sich bis auf den Indus
herein erstreckte, ebenso in Schrecken
gesetzt wie Caesar's Heer beim
Eintritt der Hochflut amatlan-
tischen Ocean (Caes. bell. G. IV

29). Ueber die Flut in den indi-
schen Gewässern berichtet Arrian
im Peripl. p. 167 πᾶσα ἡ Ἰνδικὴ
χώρα ποταμοὺς ἔχει πλείστους,
ἀμπώτους τε καὶ πλημῆας μεγίστας,
ὥστε τοὺς ποταμοὺς ὑπὸ τὴν εἰσβο-
λὴν τῆς πλημῆς τοῦ πελάγους ὄλον
συναθρομένον σφοδρότερον ἀνω
φέρεσθαι τοῦ κατὰ φύσιν ὀνέματος
ἐπὶ πλείστοις σταδίοις. Höchst
anschaulich schildert den Vorgang
Curtius IX 35, 9 ff. Tertia ferme
hora erat, quum stata vice oceanus
exaestuans invecti coepit et retro
flumen urgere. Quod primo coer-
citurum deinde vehementius pulsatum,
maiore impetu adversum agebatur,
quam torrentia praecipiti alveo in-
currunt. Ignota vulgo freti
natura erat monstraque et irac-
undum indicia cernere videbantur.
Identidem intumescens mare et in
campos paulo aute sicco descen-
dere superfusum. — καὶ αὐτὸ
schon an und für sich. — ἐμε-
τεωρίζοντο. Man beachte den vom
attischen Sprachgebrauch abwei-
chenden Numerus. Vgl. II 20, 8.
III 28, 6. V 17, 6. 7. Die Attiker
verbinden das Subject im Neu-
trum des Plural auch mit dem

2 τὸ ὕδωρ καὶ τὰ σκάφη ἐμετεωρίζοντο. ὅσας μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐν τῷ πηλῷ ἐδραίας κατέλαβεν, αὐταὶ δὲ ἀβλαβῶς τε ἐμετεωρίσθησαν καὶ οὐδὲν χυλεῖον παθοῦσαι ἐπλεον αὐταῖς· ὅσαι δὲ ἐν ξηροτέρῳ τε γῆ καὶ οὐ βεβαίως τὴν στάσιν ἔχουσαι ὑπελείφθησαν, αὐταὶ δὲ ἀθρόου ἐπελθόντος τοῦ κύματος αἱ μὲν αὐτῶν ἐμπροσθεῖσαι ἐς ἀλλήλας, αἱ δὲ πρὸς 3 τῇ γῆ ἀραχθεῖσαι ξυνετριβήσαν. ταύτας τε οὖν ἐπεσκευάσεν Ἀλέξανδρος ἐκ τῶν παρόντων καὶ ἐν κερκούροιον δυοῖν προπέμπει κατὰ τὸν ποταμὸν τοὺς κατασκευασμένους τὴν νῆσον ἐς ἥντινα οἱ ἐπιχώριοι ἔφασκον ὄρμιστέα εἶναι αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ θάλασσαν· Κιλλουτά δὲ τῆς νήσου τὸ ὄνομα ἔλεγον. ὡς δὲ ἐξηγγέλθη ὅτι ὄρμοι τε ἐν τῇ νήσῳ εἰσὶ καὶ αὐτὴ μεγάλη καὶ ὕδωρ ἔχουσα, ὁ μὲν ἄλλος αὐτῷ στόλος ἐς τὴν νῆσον κατέσχευ· αὐτὸς δὲ ταῖς ἄριστα πλεούσαις τῶν νεῶν ἐπ' ἐκεῖνα προὔχωρει, ὡς ἀπιδεῖν τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐκβολὴν τὴν ἐς τὴν θάλασσαν, εἰ παρέχοι 4 τὸν ἐκπλοῦν εὐπορον. προελθόντες δὲ ἀπὸ τῆς νήσου σταδίους ὅσον διακοσίους ἀφορῶσιν ἄλλην νῆσον, ταύτην ἤδη ἐν τῇ θαλάσῃ. τότε μὲν δὴ ἐπανῆλθον ἐς τὴν ἐν τῷ ποταμῷ νῆσον, καὶ πρὸς τοῖς ἄκροις αὐτῆς καθορισθεὶς θύει τοῖς θεοῖς Ἀλέξανδρος ὅσοις ἔφασκεν ὅτι παρὰ τοῦ Ἀμμωνος ἐπηγγελμένον ἦν θῦσαι αὐτῷ. ἐς δὲ τὴν ὕστεραίαν κατέπλει ὡς ἐπὶ τὴν ἄλλην τὴν ἐν τῷ πόντῳ νῆσον· καὶ προσσχὼν καὶ ταύτη ἔθυε καὶ ἐνταῦθα ἄλλας αὐθυσίας ἄλλοις θεοῖς καὶ ἄλλῳ τρόπῳ· καὶ ταύτας δὲ κατ' 5 ἐπιθεσπισμὸν θύειν τοῦ Ἀμμωνος. αὐτὸς δὲ ὑπερβαλὼν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὰς ἐκβολὰς ἐς τὸ πέλαγος ἀνέπλει, ὡς μὲν ἔλεγεν, ἀπιδεῖν εἰ πού τις χώρα πλησίον ἀνίσχει ἐν

Plural des Verbs nur in dem Fall, wenn der Begriff der Vereinzelung oder Mehrheit nachdrücklich hervorgehoben werden soll.

2. ὅσας μὲν — αὐταὶ δέ, ὅσαι δὲ — αὐταὶ δέ. Wenn zwei hypothetische, temporale oder relative Vordersätze einander gegenübergestellt werden, so entsprechen sich entweder wie hier μὲν — δέ und δὲ — δέ oder auch μὲν — μέν und δὲ — δέ. Wie hier auch I 1, 8. Vgl. VII 21, 6. — κατέλαβεν. Subject?

3. Κιλλουτά. Plut. Alex. 66 Συλλοῦσιν αὐτὸς ὀνόμασεν, ἔτεροι δὲ Φιλοῦκον. Bei der grossen Veränderlichkeit der Indusdelta's lässt sich ihre Lage nicht näher bestimmen. — τῆς νήσου ist mit Krüger für das handschriftliche τῆ νήσῳ hergestellt. — ἐπ' ἐκεῖνα erg. τῆς νήσου „über die Insel hinaus“. S. z. IV 3, 6.

4. ὅσοις verb. mit θῦσαι. — καὶ — δέ. S. z. IV 3, 6.

5. ἀπιδεῖν in ähnlicher Weise frei an ἀνέπλει angeschlossen wie oben c. 13, 3 ἰδεῖν an ἐπέλασον.

τῷ πόντῳ· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ οὐχ ἥμιστα ὡς πεπλευκέναι τὴν μεγάλην τὴν ἔξω Ἰνδῶν θάλασσαν. ἐνταῦθα ταύρους τε σφάξας τῷ Ποσειδῶνι ἀφῆκεν ἐς τὴν θάλασσαν καὶ σπείσας ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τὴν τε φιάλην, χρυσῆν οὖσαν, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς ἐνέβαλλεν ἐς τὸν πόντον χαριστήρια, εὐχόμενος σῶν οἱ παραπέμψαι τὸν στρατὸν τὸν ναυτικόν, ὄντινα ξὺν Νεάρχῳ ἐπενόει στέλλειν ὡς ἐπὶ τὸν κόλπον τὸν Περσικὸν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος.

Ἐπανελθὼν δὲ ὀπίσω ἐς τὰ Πάταλα τὴν τε ἄκραν 20 τετειχισμένην καταλαμβάνει καὶ Πείθωνα ξὺν τῇ στρατιᾷ ἀφιγμένον καὶ τούτῳ ξύμπαντα καταπεπραγμένα ἐφ' οἷσπερ ἐστάλη. Ἡραιστίων μὲν δὴ ἐτάχθη παρασκευάζειν τὰ πρὸς τὸν ἐκτειχισμὸν τε τοῦ ναυστάθμου καὶ τῶν νεωσοίκων τὴν κατασκευὴν· καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἐπενόει στόλον ὑπολείπεσθαι νεῶν οὐκ ὀλίγων πρὸς τῇ πόλει τοῖς Πατάλοις, ἵναπερ ἐσχίζετο ὁ ποταμὸς ὁ Ἰνδός.

Αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ ἕτερον στόμα τοῦ Ἰνδοῦ κατέπλει 2 αὐταῖς ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν, ὡς καταμαθεῖν ὅση εὐπορατέρα ἢ ἐκβολὴ τοῦ Ἰνδοῦ ἐς τὸν πόντον γίνεται, ἀπέχει δὲ ἀλλήλων τὰ στόματα τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰνδοῦ ἐς σταδίους μάλιστα ὀκτακοσίους καὶ χιλίους. ἐν δὲ τῷ 3 κατὰ πλῶ ἀφίκετο τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ ἐς λίμνην μεγάλην, ἥντινα ἀναχεόμενος ὁ ποταμὸς, τυχὸν δὲ καὶ ἐκ

Vgl. c. 22, 3. — ὡς πεπλευκέναι. Sinn: damit er sich rühmen könne das grosse indische Meer befahren zu haben. Siehe über diesen Gebrauch von ὡς zu V 2, 1. — ἐπὶ τὸν κόλπον τὸν Περσικόν. Ueber diesen Plan Alexanders vgl. VII 20, 9.

Cap. 20.

1. ἄκραν. S. c. 18, 1. — Πείθωνα. S. c. 17, 4.

2. κατὰ τὸ ἕτερον, vom linken od. östlichen Arm zu verstehen. — ὀκτακοσίους καὶ χιλίους. Vgl. Strab. p. 701 Ἀριστοβούλος ἐς χιλίους σταδίους διέχειν ἀλλήλων φησὶν τὰ στόματα τοῦ Ἰνδοῦ, Νεάρχος δὲ ὀκτακοσίους προστίθῃσιν. Arrian folgt also der Angabe des Nearch.

3. τῆς ἐκβολῆς hängt von ἐς

λίμνην ab. Der Genetiv ist als chorographischer Genetiv zu fassen, wie er bei geographischen Angaben häufig ist. Vgl. II 13, 2 ἀφίκοντο ἐς Τρίπολιν τῆς Φοινίκης. — ἐς λίμνην. Dieser See ist vielleicht identisch mit dem von Curt. IX 38, 1 am linken Indusarm erwähnten lacus salsus (cuius incognita natura plerosque decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora inuasit et contagium morbi etiam in alios vulgatum est). Heutigen Tages ist derselbe nicht nachweisbar. — τυχὸν δὲ καὶ — ἐς αὐτήν. Dieser Zusatz enthält eine logische Ungenauigkeit. „Der Fluss macht den See gross durch sein Hineinströmen so wie vielleicht auch dadurch, dass sich die Gewässer der Umgegend in denselben (den

τῶν πέριξ ὑδάτων ἐμβαλόντων ἐς αὐτήν, μεγάλην τε ποιεῖ καὶ κόλπῳ μάλιστα θαλάσσης ἐοικυῖαν· καὶ γὰρ ἰχθύες ἤδη ἐν αὐτῇ τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐφαίνοντο, μείζονες τῶν ἐν τῇδε τῇ ἡμετέρῃ θαλάσσει. προσορμισθεὶς οὖν κατὰ τὴν λίμνην ἵναπερ οἱ καθηγεμόνες ἐξηγοῦντο, τῶν μὲν στρατιωτῶν τοὺς πολλοὺς καταλείπει σὺν Λεοννάτῳ αὐτοῦ καὶ τοὺς κερκούρους ξύμπαντας. αὐτὸς δὲ ταῖς τριακοιτόροις τε καὶ ἡμιολίαις ὑπερβαλὼν τὴν ἐβολὴν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ προελθὼν καὶ ταύτῃ ἐς τὴν θάλασσαν εὐπορωτέραν τε κατέμαθε τὴν ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰνδοῦ ἐβολὴν καὶ αὐτὸς προσορμισθεὶς τῷ αἰγιαλῷ καὶ τῶν ἰππέων τινὰς ἅμα οἱ ἔχων παρὰ θάλασσαν ἤει σταθμοὺς τρεῖς, τὴν τε χώραν ὁποῖα τίς ἐστὶν ἢ ἐν τῷ παράπλῳ ἐπισκεπτόμενος καὶ φρέατα ὀρύττεσθαι κελεύων, ὅπως ἔχοιεν ὑδρεύεσθαι οἱ πλείοντες. αὐτὸς μὲν δὴ ἐπανελθὼν ἐπὶ τὰς ναῦς ἀνέπλει ἐς τὰ Πάταλα· μέρος δὲ τι τῆς στρατιᾶς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐργασομένους κατὰ τὴν παραλίαν ἐπεμψεν, ἐπανιέναι καὶ τούτοις προστάξας ἐς τὰ Πάταλα. αὐτῆς δὲ ὡς ἐπὶ τὴν λίμνην καταπλεύσας ἄλλον ναύσταθμον καὶ ἄλλους νεωσοίκους ἐνταῦθα κατεσκεύασε, καὶ φυλακὴν καταλιπὼν τῷ χωρίῳ σίτον τε ὅσον καὶ ἐς τέσσαρας μῆνας ἐξαρκέσαι τῇ στρατιᾷ ἐπηγάγετο καὶ τᾶλλα ὅσα ἐν τῷ παράπλῳ παρεσκεύασεν.

See) ergiessen“. Hätte Arrian statt der activen die passive Construction gewählt (ἢ τις ἐξ ἀναχωμένου τοῦ ποταμοῦ, τυχὸν δὲ καὶ ἐξ τῶν πέριξ ὑδάτων ἐμβαλόντων ἐς αὐτήν, μεγάλην τε ποιεῖται καὶ κόλπῳ μάλιστα θαλάσσης ἐοικυῖα), würde sprachlich wie sachlich jeder Anstoss vermieden sein. — ἐν in Folge. — ἐν τῇδε τῇ ἡμετέρῃ. τῇ ἡμετέρῃ ist appositiv zu ἡδε gesetzt, da schon ἡδε ἢ θάλ. oder ἡ ἡμετέρῃ θάλ. das mittelländische Meer bezeichnet. (S. z. V 1, 5). In ähnlicher Weise ist V 6, 2 zu τὴν ἐντὸς (= mare internum) appositiv τὴν ἡμετέρῃν θάλασσαν hinzugetreten.

4. τὴν ἐπὶ τὰδε. Da Alexander zuerst den rechten od. westlichen (c. 18, 2) und jetzt den linken oder östlichen Indusarm befuhr, so

muss mit der „diesseitigen Mündung“ (τὴν ἐπὶ τὰδε τοῦ Ἰνδοῦ ἐβολὴν) der linke Flussarm gemeint sein, worauf auch § 5 hinweist. Der Schriftsteller hat also diese Bezeichnung vom Standpunct des Handelnden aus gewählt.

5. μέρος τι — ἐργασομένους. Vgl. I 29, 5 ἐνταῦθα καὶ Ἀθηναίων πρεσβεία παρ' Ἀλεξάνδρον ἀφίκετο, δεόμενοι. S. z. V 14, 1. — τὰ αὐτὰ ταῦτα, τὸ φρέατα ὀρύττεσθαι. — ὅσον ἐξαρκέσαι „geeignet um auszureichen“. ἐξαρκέσαι könnte fehlen. S. z. c. 17, 3. — ὅσα ἐν τῷ παράπλῳ. Nach diesen Worten muss ein Begriff wie δυνατὰ ἐγείνετο ausgefallen sein. „So viel beim Vorüberfahren auszuführen möglich war.“ Vgl. c. 23, 1 ὅσα γὰρ ἐν παρόδῳ δυνατὰ γένοιτο τῷ ναυτικῷ παρασκευάσαι.

Ἦν δὲ ἐν μὲν τῷ τότε ἄπορος ἢ ὥρα ἐς τὸν πλοῦν· 21 οἱ γὰρ ἐτήσιοι ἄνεμοι κατεῖχον, οἱ δὲ τῇ ὥρῃ ἐκείνῃ οὐ καθάπερ παρ' ἡμῖν ἀπ' ἄρκτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς μεγάλης θαλάσσης κατὰ νότον μάλιστα ἄνεμον ἴστανται. ἀπὸ δὲ 2 τοῦ χειμῶνος τῆς ἀρχῆς τὸ ἀπὸ Πλειάδων δύσεως ἔστε ἐπὶ τροπᾶς ἃς ἐν χειμῶνι ὁ ἥλιος ἐπιστρέφει πλόιμα εἶναι ταύτῃ ἐξηγγέλλετο. τότε γὰρ κατὰ γῆν μᾶλλον, οἷα δὲ πολλῷ ὕδατι ἐξ οὐρανοῦ βεβρεγμένην, αὔρας ἴστασθαι μαλθακὰς καὶ ἐς τὸν παράπλου ταῖς τε κόπαις καὶ τοῖς ἰστίοις ξυμμέτρους.

Νεάρχος μὲν δὴ ἐπιταχθεὶς τῷ ναυτικῷ προσέειπε τὴν 3 ὥραν τοῦ παράπλου· αὐτὸς δὲ ἄρας ἐκ Πατάλων ἔστε μὲν

Cap. 21.

1. ἐτήσιοι ἄνεμοι. „Während die periodischen Jahreswinde, Passatwinde, Moussons (französ.) oder Monsuns (engl.) genannt, im Westen zur Sommerszeit vom schwarzen Meer und vom Hellespont aus über das aegaeische und das Mittelmeer nach Africa d. h. vom Norden nach Süden hinabstreichen, verfolgen sie im Osten zur Sommerszeit, oder vom April bis October als regenreiche Südwestwinde aus dem südindischen Meer nach dem indischen Festland wehend, die entgegengesetzte Richtung, wogegen sie zur Winterszeit, vom October bis April, aus China und Centralasien oder aus Nordosten über die beiden Indien kühl und reinigend herabwehen.“ Vgl. c. 25, 4. — κατεῖχον. I 26, 1. εἰ δὲ νότοι κατέχοιεν, ἀπόρος ἔχει διὰ τοῦ αἰγιαλοῦ ὁδοπορεῖν. — παρ' ἡμῖν. In Hellas besonders regelmässig vom 20. Juli an 55 Tage lang. — ἴστασθαι κατὰ vom Winde heisst „in einer Himmelsgegend stehen d. h. dauernd aus derselben herwehen“. Thuc. VI 104, 3 ὁ ἀνεμὸς ἐπικνεῖ ταύτην μέγας κατὰ βορρῆαν ἐστηκώς. Vgl. c. 21, 2 κατὰ γῆν μάλιστα αὔρας ἴστανται.

2. τῆς ἀρχῆς hängt von ἀπὸ ab. — τὸ ἀπὸ δύσεως. Der Accusativ bezeichnet hier den Zeitpunkt, von dem an etwas eintritt. Der

Untergang des Siebengestirns (Vergiliae), welcher Anfang November (11. Nov.) fällt (Plin. h. n. II 47 Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III Idus Novembris incidere consuevit), bezeichnet den Eintritt des Winters, die Zeit der Stürme, während mit dem Aufgang der Plejaden (Anfang Mai) der Sommer und die der Schifffahrt günstige Jahreszeit beginnt. — κατὰ γῆν (= a terra). — αὔρας ἴστασθαι. S. o. z. 1. — πλόιμα ἔστι (γίνεσθαι) heisst: es findet Fahrbarkeit (der Gewässer) statt d. h. die Gewässer sind vermöge ihrer Beschaffenheit z. B. der Tiefe oder der Witterung halber befahrbar. — οἷα δὲ mit Participle gebraucht Arrian nach dem Vorgange Herodots sehr häufig für das attische ἄτε δὴ. S. z. IV 3, 1. — Arrian folgt Aristoteles (Meteorol. I 3), nach dessen Ansicht alle Winde an feuchten Orten entstehen. Zur Sache vgl. noch Diodor III 51 ὑπάρχει δὲ περὶ τὸν αἶρα πολλὰς ἡεμεῖα καὶ θανμαστὴ ἀκινήσια διὰ τὸ μῆτε νάπας μῆτε συνελίουσ ἀυλῶνας παρὰ κελύσαι πηλοῖον μῆτε λόφων ὑπάρχειν ἀναστήματα, ποταμῶν δὲ μεγάλων σπανίζουσι οἱ τόποι, καὶ καθόλου ἢ σύνεγγυς χώρα ἅπασα ἄκαρπος οὕσα μηθεμίαν ἔχει ἀναδυμίαισιν· ἐξ ὧν ἀπάντων εἰσάσσει γεννᾶσθαι τινες ἀρχαὶ καὶ συστάσεις πνευματῶν.

ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀράβιον ζὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ προὔχω-
ρει. ἐκείθεν δέ, ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν τε καὶ τῶν
τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας καὶ τῶν πεζοταίρων καλουμένων τὰς
τάξεις καὶ τῆς ἵππου τῆς εταιρικῆς τὸ τε ἄγγμα καὶ ἱλῆν
ἀφ' ἐκάστης ἱππαρχίας καὶ τοὺς ἵπποτοξότας ζύμπαντας,
ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐν ἀριστερᾷ ἐτράπετο, ὕδατά τε
ὀρύσσειν, ὡς κατὰ τὸν παράπλου ἀφθονα εἶναι τῇ στρατιᾷ
τῇ παραπλεύσῃ καὶ ἅμα ὡς τοῖς Ὠρειταῖς τοῖς ταύτῃ
Ἰνδοῖς, αὐτονόμοις ἐκ πολλοῦ οὔσιν, ἄφνω ἐπιπεσεῖν, ὅτι
μηδὲν φίλιον αὐτοῖς ἐς αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιάν ἐπέ-
πρακτο. τῆς δὲ ὑπολειφθείσης δυνάμεως Ἡφαιστῶν αὐτῷ ἀφ-
4 ηρείτο. Ἀραβῖται μὲν δὴ, ἔθνος καὶ τοῦτο αὐτόνομον τῶν περὶ
τὸν Ἀράβιον ποταμὸν νεμομένων, οὔτε ἀξιόμαχοι δόξαντες
εἶναι Ἀλέξανδρῳ οὔτε ὑποδύναι ἐθελήσαντες, ὡς προσάγοντα
ἐπύθοντο Ἀλέξανδρον, φεύγουσιν ἐς τὴν ἔρημον. Ἀλέξαν-
δρος δὲ διαβάς τὸν Ἀράβιον ποταμὸν, στενὸν τε καὶ ὀλί-
γου ὕδατος, καὶ διελθὼν ἐν νυκτὶ τῆς ἐρήμου τὴν πολλὴν
ὑπὸ τὴν ἕω πρὸς τῇ οἰκουμένην ἦν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς
ἐν τάξει ἐκέλευσεν ἐπεσθαι, τοὺς δὲ ἵππέας ἀναλαβὼν
αὐτὸς καὶ ἐς ἱλας καταναίμας, ὅπως ἐπὶ πλείστον τοῦ
5 πεδίου ἐπέχοιεν, ἐπήει τὴν χώραν τῶν Ὠρειτῶν. ὅσοι μὲν
δὴ ἐς ἀλκὴν ἐτράποντο αὐτῶν κατεκόπησαν πρὸς τῶν
ἵππεων· πολλοὶ δὲ καὶ ζῶντες ἐάλωσαν. ὁ δὲ τότε μὲν

3. Ἀράβιος heisst Indic. 21, 8 Ἀραβίς, bei Strabo p. 720 Ἀραβίς, entspricht wahrscheinlich dem heutigen Puralli in Gedrosien (der heutigen Küstenlandschaft Lus od. Las). — ὕδατα ὀρύσσειν. Dafür oben c. 20, 4 φράτα ὀρύττεσθαι. — Ὠρειταί. Nach Indic. 22, 10. 25, 2 waren die Oriten zwar nach Tracht und Waffen, nicht mehr aber nach Sprache (Plin. VI 23), Sitte und Lebensgewohnheiten In-der. Ihren Namen hat man entweder in dem heutigen Hor oder Haur (Ritter) oder in dem hent. Flecken Huruana, auch Hoor-mara (25 Meil. westlich von der Arabiosmündung) wieder finden wollen (Droysen). — ὅτι μηδὲν. S. z. V 2, 4.

4. ὀλίγον ὕδατος. Der Genetiv der Angehörigkeit, der sich vornehmlich mit εἶναι (= angehören,

haben, besitzen) verbunden findet (IV 6, 6 ὁ Πολυτίμητος καίπερ πολ-λοῦ ἂν ὕδατος), ist hier, die Stelle eines Adjectivus vertretend (wie V 9, 4. VI 25 5), mit στενὸν durch καὶ verbunden. Aehnliche Verbindung verschiedener Wortarten durch καὶ c. 22, 5. VII 5, 4. VII 17, 1 (νεῶς Βήλον, μεγέθει μεγιστος καὶ ἐν πλίνθον ὀπίης). — τὴν πολλήν. S. z. IV 16, 3. ἐπὶ πλείστον in räumlicher Bedeutung wie c. 22, 5. VII 20.

5. ἐπὶ πολὺ „auf eine lange Strecke hin“. S. z. c. 5, 3. — πόλις. Alexander hatte in Absicht, das grösste Dorf der Oriten, Ramba-kia genannt, wegen seiner günstigen Lage am Meere und seines guten Hafens zu einer Stadt zu erweitern mit dem Namen Alexan-dria (dem vierten).

κατεστρατοπέδευσε πρὸς ὕδατι οὐ πολλῷ. ὡς δὲ καὶ οἱ
περὶ Ἡφαιστῶνα αὐτῷ ὁμοῦ ἤδη ἦσαν, προὔχωρει ἐς τὸ
πρόσω. ἀφικόμενος δὲ ἐς κόμην ἥπερ ἦν μεγίστη τοῦ
ἔθνους τοῦ Ὠρειτῶν, Ῥαμβανία ἐκαλεῖτο ἡ κόμη, τὸν τε
χώρον ἐπήνεσε καὶ ἐδόκει ἂν αὐτῷ πόλις ξυνοικισθεῖσα
μεγάλη καὶ εὐδαίμων γενέσθαι. Ἡφαιστῶνα μὲν δὴ ἐπὶ
τούτοις ὑπελείπετο.

Αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν αὐθις τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν 22
Ἀγριῶνων τοὺς ἡμίσεας καὶ τὸ ἄγγμα τῶν ἵππεων καὶ
τοὺς ἵπποτοξότας προήει ὡς ἐπὶ τὰ ὄρια τῶν τε Γαδρω-
σῶν καὶ Ὠρειτῶν, ἵναπερ στενὴ τε ἡ πάροδος αὐτῷ εἶναι
ἐξηγγέλλετο καὶ οἱ Ὠρεῖται τοῖς Γαδρωσοῖς ξυντεταγμένοι
πρὸ τῶν στενῶν στρατοπεδεύειν, ὡς εἰρξοντες τῆς παρόδου
Ἀλέξανδρον. καὶ ἦσαν μὲν ταύτῃ τεταγμένοι· ὡς δὲ προσ- 2
ἄγων ἤδη ἐξηγγέλλετο, οἱ μὲν πολλοὶ ἔφυγον ἐκ τῶν
στενῶν λιπόντες τὴν φυλακὴν· οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ὠρειτῶν
ἀφίκοντο παρ' αὐτὸν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ ἔθνος ἐν-
διδόντες. τούτοις μὲν δὴ προστάττει, ξυγκαλέσοντας τὸ πλῆθος
τῶν Ὠρειτῶν πέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερα ἤδη, ὡς δεινὸν οὐδὲν
πεισομένους· σατραπήν δὲ καὶ τούτοις ἐπιτάσσει Ἀπολλοφά- 3
νην· καὶ ζὺν τούτῳ ἀπολείπει Λεοννάτον τὸν σωματο-
φύλακα ἐν Ὠροῖς, ἔχοντα τοὺς τε Ἀγριῶνας ζύμπαντας καὶ
τῶν τοξοτῶν ἔστιν οὓς καὶ τῶν ἵππεων καὶ τοὺς ἄλλους
πεζοὺς τε καὶ ἵππέας Ἑλλήνας μισθοφόρους, τὸ τε ναυτικὸν
ὑπομένειν ἔστ' ἂν περιπλεύσῃ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν
ξυνοικίσειν καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ὠρεῖτας κοσμεῖν, ὅπως μάλ-
λόν τι προσέχοιεν τῷ σατραπῇ τὸν νοῦν. αὐτὸς δὲ ζὺν
τῆς στρατιᾶς τῇ πολλῇ, καὶ γὰρ καὶ Ἡφαιστῶν ἀφίκετο
ἄγων αὐτῷ τοὺς ὑπολειφθέντας, προὔχωρει ὡς ἐπὶ Γαδρω-
σοὺς ἔρημον τὴν πολλήν.

Cap. 22.

Alexander's Zug durch Gedro-
sien und Carmanien.

2. ξυγκαλέσοντας. Accusativ auf
einen Dativ bezogen. Wenn das,
was zum Infinitiv als Subiect zu
denken ist, in einem Casus obliquus
steht, so werden die praedicativen
und attributiven Bestimmungen ent-
weder in demselben Casus gesetzt

oder im Accusativ (so hier). Vgl.
VII 25, 2. 26, 2. — καὶ τούτοις
„auch diesen (wie anderen) und
zwar den Apollophanes“.

3. ἐν Ὠροῖς „im Gebiet der Ori-
ten“. Vgl. c. 23, 5. — ὑπομένειν
in freier Weise an ἀπολείπει ange-
schlossen. Vgl. c. 19, 5. — τὴν πό-
λιν. S. c. 21, 5. — προὔχωρει
ἔρημον (erg. ὁδόν) τὴν πολλήν
„auf einem grösstentheils wüsten
Wege“.

4 Καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ λέγει Ἀριστόβουλος σμύρνης πολλὰ δένδρα πεφυκέναι μείζονα ἢ κατὰ τὴν ἄλλην σμύρναν· καὶ τοὺς Φοίνικας τοὺς κατ' ἐμπορίαν τῇ στρατιᾷ ξυνομένους ξυλλέγοντας τὸ δάκρυον τῆς σμύρνης (πολὺ γὰρ εἶναι, οἷα δὴ ἐκ μεγάλων τε τῶν πρέμων καὶ οὐπω πρόσθεν ξυλλελεγμένον) ἐμπλήσαντας τὰ ὑποξύγια ἄρειν.

5 ἔχειν δὲ τὴν ἐρημον ταύτην καὶ νάρδου ῥίζαν πολλὴν τε καὶ εὐοδμον· καὶ ταύτην ξυλλέγειν τοὺς Φοίνικας· πολὺ δὲ εἶναι αὐτῆς τὸ καταπατούμενον πρὸς τῆς στρατιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ πατουμένου ὀδμὴν ἠδέϊαν κατέχειν ἐπὶ πολὺ τῆς

6 χάρας· τοσούδε εἶναι τὸ πλήθος· εἶναι δὲ καὶ ἄλλα δένδρα ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ μὲν τι δάφνη εἰκότως τὸ φύλλον, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς προσκλυζομένοις τῇ θαλάσῃ χωρίοις πεφυκέναι· καὶ ἀπολείπεσθαι μὲν τὰ δένδρα πρὸς τῆς ἀμπώτεως ἐπὶ ξηροῦ, ἐπελθόντος δὲ τοῦ ὕδατος ἐν τῇ θαλάσῃ πεφυκότερα φαίνεσθαι· τῶν δὲ καὶ αἰεὶ τὰς ῥίζας τῇ θαλάσῃ ἐπικλυζέσθαι, ὅσα ἐν κοίλοις χωρίοις ἐπεφύκει, ἐνθενπερ οὐχ ὑπενώσκει τὸ ὕδωρ, καὶ ὅμως οὐ διαφθείρεσθαι τὸ

7 δένδρον πρὸς τῆς θαλάσσης. εἶναι δὲ τὰ δένδρα ταύτη πῆχων καὶ τριάκοντα ἔστιν ἂν αὐτῶν, τυχεῖν τε ἀνθοῦντα ἐκεῖνη τῇ ὥρᾳ, καὶ τὸ ἄνθος εἶναι τῷ λευκῷ μάλιστα ἰσὺ προσφερέες, τὴν ὀδμὴν δὲ πολὺ τι ὑπερφέρον. καὶ ἄλλον εἶναι καυλὸν ἐκ γῆς πεφυκότερα ἀκάνθης. καὶ τούτῳ ἐπειναὶ ἰσχυρὰν τὴν ἄκανθαν, ὥστε ἤδη τινῶν καὶ παριπνεύοντων

4. ἢ κατὰ. S. z. IV 6, 7. — το δάκρυον. Plin. h. n. XII 35: *arbores bis inciduntur iisdemque temporibus sed a radice usque ad ramos qui valent, sudant autem sponte, priusquam inciduntur stacten dictum, cui nulla praefertur.* — οἷα δὴ s. z. c. 21, 2. — ἐκ μεγάλων τ. τ. πρέμων καὶ ξυλλελεγμένον. S. z. 21, 4.

5. νάρδον. Plin. XII 12 *Frutex est gravi et crassa radice sed brevi ac nigra fragilique, quavis pinguis, situm redolente, ut cyperi, aspero sapore, folio parvo densoque.* Strab. p. 721 ἀρωματοφόρος δὲ νάρδον μάλιστα καὶ σμύρνης ὥστε τὴν Ἀλέξανδρον στρατιᾶν ὀδεύουσαν ἀντὶ ὀρόφου καὶ στραωμάτων, τούτοις χορῆσαι εὐωδιαζομένην ἄμα καὶ υγιεινότερον τὸν ἀέρα ἔχουσαν παρὰ τοῦτο. Die indische Narde

(nardostachys Jatamansi), ein geschätztes Arzneimittel im Altertum, ist eine unserem Baldrian (Valeriana) verwandte Pflanze. S. z. VII 20, 2. — ἐπὶ πολὺ. S. z. c. 21, 4.

6. τὸ μὲν — εἰκότως „einer von ihnen hat ein dem Lorbeer ähnliches Blatt“. Es entspricht: τῶν δὲ καὶ αἰεὶ.

7. πῆχων von der Höhe zu verstehen. — ἀκάνθης. Eine Akazienart (*Acacia Catechu*), die wegen ihrer hakenförmigen Stacheln der ἀκάνθη gleicht. Schon Dioskoridae I 133 kennt ihren verdickten Saft (Catechu), der eingekocht noch heute von den Färbern zur Herstellung von braunen Farben verwandt wird. — ἤδη τινῶν. Ueber die Bedeutung von ἤδη vgl. c. 4, 6.

ἐμπλακείσαν τῇ ἐσθῆτι κατασπάσαι ἀπὸ τοῦ ἵπου μᾶλλον τι τὸν ἱππέα ἢ αὐτὴν ἀποσχισθῆναι ἀπὸ τοῦ καυλοῦ. καὶ 8 τῶν λαγῶν λέγεται ὅτι παραθεόντων εἶχοντο ἐν ταῖς θορξίναι ἀκανθαί, καὶ ὅτι οὕτως ἠλίσκοντο οἱ λαγῶ, καθάπερ ὑπὸ ἰξοῦ αἱ ὄρνιθες ἢ τοῖς ἀγκίστροις οἱ ἰχθύες· σιδήρω δὲ ὅτι διακοπῆναι οὐ χαλεπὴ ἦν· καὶ ὁπὸν ὅτι ἀνίει πολὺν ὁ καυλὸς τῆς ἀκάνθης τεμνομένης, ἔτι πλείονα ἢ αἱ σκαῖ τοῦ ἥρος καὶ δριμύτερον.

Ἐνθεν δὲ διὰ τῆς Γαδρωσῶν χώρας ἦει ὁδὸν χαλεπὴν 23 καὶ ἄπορον τῶν ἐπιτηδείων, τῶν τε ἄλλων καὶ ὕδαρ πολυλαχοῦ τῇ στρατιᾷ οὐκ ἦν· ἀλλὰ νύκτωρ ἠναγκάζοντο τὴν πολλὴν πορεύεσθαι καὶ προσωτέρω ἀπὸ θαλάσσης, ἐπεὶ αὐτῷ γε ἐν σπουδῇ ἦν ἐπελθεῖν τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς χάρας καὶ λιμένας τε ἰδεῖν τοὺς ὄντας καὶ ὅσα γε ἐν παρόδῳ δυνατὰ γένοιτο τῷ ναυτικῷ παρασκευάσαι, ἢ φρέατα ὀρύξαντας ἢ ἀγορᾶς που ἢ ὄρμου ἐπιμεληθέντας. ἀλλὰ ἦν γὰρ ἐρημα παντάπασι τὰ πρὸς τῇ θαλάσῃ τῆς 2 Γαδρωσῶν γῆς, ὁ δὲ Θόαντα τὸν Μανδροδώρου καταπέμπει ἐπὶ θάλασσαν ξὺν ὀλίγοις ἱππεῦσι, κατασκευόμενον εἰ πού τις ὄρμος ᾧν τυγχάνει ταύτῃ ἢ ὕδωρ οὐ πόρρω ἀπὸ θαλάσσης ἢ τι ἄλλο τῶν ἐπιτηδείων. καὶ οὗτος ἐπανελθὼν ἀπήγγειλεν ἀλιέας τινὰς καταλαβεῖν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐν 3 καλύβαις πνιγηραῖς· πεποιθῆσαι δὲ τὰς καλύβας ξυνθέντας τὰς κόγχας· στέγην δὲ εἶναι αὐταῖς τὰς ἀκάνθας τῶν ἰχθύων· καὶ τούτους τοὺς ἀλιέας ὕδατι ὀλίγῳ διαχορῆσθαι, χαλεπῶς διαμωμένους τὸν κάχληκα, οὐδὲ τούτῳ πάντῃ γλυκεῖ τῷ ὕδατι.

Ὡς δὲ ἀφίκετο Ἀλέξανδρος ἐς χώρον τινα τῆς Γα- 4 δρωσίας ἵνα ἀφθονώτερος ἦν σίτος, διανέμει ἐς τὰ ὑπο-

Cap. 23.

1. τῶν τε ἄλλων καὶ οὐκ ἦν. S. z. IV 30, 6. — ἐν σπουδῇ εἶναι auch V 27, 8. — ἀγορᾶ „Verkaufplatz, Markt“. Es sollte also Vorsorge getroffen werden, dass sich dem Heere Gelegenheit zu Einkäufen von Lebensmitteln darbiete.

2. ὁ δὲ. δὲ leitet den logischen Nachsatz ein. S. z. IV 29, 4.

3. ἀλιέας. Gemeint sind die so-

genannten Ichthyophagen, welche Arrian. Indic. 29 näher beschreibt. Vgl. über sie auch Curtius IX 40. Diod. XVII 105. Plut. Alex. 66. Plin. VI 23. — ξυνθέντες τὰς κόγχας. Curt. IX 40 berichtet von den unmittelbaren Bewohnern der Seeküste, die Alexander auf dem Marsch nach Gedrosien traf: *Tuguria conchis et ceteris purgamentis maris instruunt.* — διαμωμένους = διασάπτοντας. Noch c. 26, 5.

ζύγια τὸν καταληφθέντα· καὶ τοῦτον σημηνάμενος τῇ ἑαυτοῦ σφραγίδι, κατακομίζεσθαι κελεύει ὡς ἐπὶ θάλασσαν. ἐν ᾧ δὲ ἦι ὡς ἐπὶ τὸν σταθμὸν ἐνθενπερ ἔγγυτάτω ἦν ἡ θάλασσα, ἐν τούτῳ ὀλίγα φροντίσαντες οἱ στρατιῶται τῆς σφραγίδος αὐτοῖ τε οἱ φύλακες τῷ σίτῳ ἐχρήσαντο καὶ ὅσοι μάλιστα λιμῷ ἐπιέζοντο καὶ τούτοις μετέδωκαν. ἐς 5 τοσοῦνδε πρὸς τοῦ κακοῦ ἐνικῶντο, ὡς τὸν πρόδηλον καὶ παρόντα ἤδη ὄλεθρον τοῦ ἀφανοῦς τε καὶ πρόσω ἔτι ὄντος ἐκ τοῦ βασιλέως κινδύνου ζῆν λογισμῷ ἔδοξε σφισιν ἐμ- προσθεν ποιήσασθαι. καὶ Ἀλέξανδρος καταμαθὼν τὴν ἀνάγκην συνένρω τοῖς πράξασιν. αὐτὸς δὲ ὅσα ἐκ τῆς χώρας ἐπιδραμῶν ξυναγαγεῖν ἠδυνήθη εἰς ἐπισιτισμὸν τῇ στρατιᾷ τῇ περιπλεύσῃ ζῆν τῷ σίτῳ, ταῦτα κομίσοντα πέμπει 6 Κρηθεῖα τὸν Καλλατιανόν. καὶ τοῖς ἐγχωρίοις προσετάχθη ἐκ τῶν ἄνω τόπων σίτον τε ὅσον δυνατοὶ ἦσαν κατακομίζ- σαι ἀλέσαντας καὶ τὰς βαλάνους τὰς τῶν φοινίκων καὶ πρόβατα ἐς ἀγορὰν τῷ στρατῷ. καὶ ἐς ἄλλον αὐτόν τὸν Τήλεφον κατέπεμψε τῶν ἐταίρων σὺν σίτῳ οὐ πολλῷ ἀλη- λεσμένῳ.

24 Αὐτὸς δὲ προῦχώρει ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια τῶν Γαδρω- σῶν, ὃ δὲ χῶρος Πούρα ὀνομάζεται, ἵναπερ ἀφίκετο ἐξ Ὠρων ὀρηθεῖς ἐν ἡμέραις ταῖς πάσαις ἐξήκοντα. καὶ λέγουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ξυγγραφάντων τὰ ἀμφ' Ἀλέξαν- δρον οὐδὲ τὰ ξύμπαντα ὅσα ἐταλαιπώρησεν αὐτῷ κατὰ Ἀσίαν ἢ στρατιὰ ξυμβληθῆναι ἄξια εἶναι τοῖς τῆδε πο- 2 νηθεῖσι πόνοις. οὐ μὴν ἀγνοήσαντα Ἀλέξανδρον τῆς ὁδοῦ

5. ὡς — ἐμπροσθεν ποιήσασθαι. Gedanke: Den vor Augen liegenden Untergang stellten sie der noch fernen, von Seiten des Königs drohenden Gefahr voran. — ποιήσασθαι τι ἐμπροσθεν τινος ist weniger üblich als πλείονος ποιῆσθαι τι, oder περὶ πλείονος ἡγεῖσθαι τι. — ζῆν λογισμῷ „nach reiflicher Ueberlegung“. Das Gegentheil οὐδενὶ λογισμῷ IV 5, 3. — Καλλατιανόν. Kallatis, Stadt in Thrake am Pontos, südlich von Tomi.

6. ἐν τῶν ἄνω τόπων „aus dem Inneren des Landes“. — φοινίκων Strab. p. 722 ἀπὸ δὲ τῶν φοινίκων. ἦν ἡ σωτηρία τοῦ τε καρποῦ καὶ τοῦ ἐγκεφάλου. Vgl. Herod. I 193.

Cap. 24.

1. Πούρα, vielleicht das heutige Bampur od. eine andere noch jetzt Pura heissende Stadt. Doch soll Pura überhaupt indisch „Stadt“ bedeuten. — ἐξ Ὠρων. S. c. 22, 3.

2. τοῦτο — ὡς. „Haec verba nihil aliud videntur significare posse nisi tradidisse Nearchum ἀγνοήσαντα Ἀλέξανδρον τῆς ὁδοῦ τὴν χαλεπότητα ταύτῃ ἐλθεῖν. At quis hoc illum dixisse credit, quum legerit Strab. p. 686 φησὶ γοῶν Νέαρχος φιλονεικῆσαι αὐτὸν διὰ τῆς Γεδρωσίας ἀγαγεῖν τὴν στρα-

τὴν χαλεπότητα ταύτῃ ἐλθεῖν, τοῦτο μὲν μόνος Νέαρχος λέγει ὡς, ἀλλὰ ἀκούσαντα γὰρ ὅτι οὐπω τις πρόσθεν διελθὼν ταύτῃ ζῆν στρατιᾷ ἀπεσώθη ὅτι μὴ Σεμίραμις ὅτε ἐξ Ἰνδῶν ἔφυγε. καὶ ταύτην δὲ ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ζῆν εἰκοσι μόνους τῆς στρατιᾶς ἀποσωθῆναι. Κύρον δὲ τὸν Καμβύσου 3 ζῆν ἑπτὰ μόνους καὶ τοῦτον. ἐλθεῖν γὰρ δὴ καὶ Κύρον ἐς τοὺς χῶρους τούτους ὡς ἐσβαλοῦντα ἐς τὴν Ἰνδῶν γῆν, φθάσαι δὲ ὑπὸ τῆς ἐρημίας τε καὶ ἀπορίας τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀπολέσαντα τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς. καὶ ταῦτα Ἀλέξανδρον ἐξαγγελλόμενα ἔρω ἐμβαλεῖν πρὸς Κύρον καὶ Σεμίραμιν. τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ ἅμα ὡς τῷ ναυτικῷ ἐγγύθεν ἐκπορίζεσθαι τὰ ἀναγκαῖα, λέγει Νέαρχος ταύτην τραπήναι Ἀλέξανδρον. τό τε οὖν καῦμα ἐπιφλέγον καὶ τοῦ 4 ὕδατος τὴν ἀπορίαν πολλὴν τῆς στρατιᾶς διαφθεῖραι καὶ μάλιστα δὴ τὰ ὑποζύγια· ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοῦ βάρους τε τῆς ψάμμου καὶ τῆς θερμῆς, ὅτι κεκαυμένη ἦν, τὰ πολλὰ δὲ καὶ δίψει ἀπόλλυσθαι· καὶ γὰρ καὶ γηλόφοις ἐπι- τυγχάνειν ὑψηλοῖς ψάμμου βαθείας, οὐ νεναγμένης, ἀλλ' οἷας δέχεσθαι καθάπερ ἐς πηλὸν ἢ ἔτι μᾶλλον ἐς χιόνα

τιὰν πεπνομένην διότι καὶ Σεμί- ραμις ἐστράτευσεν ἐπ' Ἰνδοῦς καὶ Κύρος, ἀλλ' ἢ μὲν ἀνέστρεψε φεύγουσα μετ' εἰκοσίων ἀνθρώπων, ἐκεῖνος δὲ μετ' ἑπτὰ ὡς σεμνὸν ἐκείνων τοσαῦτα παθόντων αὐτὸν τὸ στρατοπέδον διασῶσαι μετὰ νίκης διὰ τῶν αὐτῶν ἔθνων καὶ τόπων. Haec eum Nearchus tra- diderit, negare non potuit, Alexandro difficultates huius itineris parum notas fuisse. Nec cum negasse ipse Arrianus perspicue significat verbis § 3 τούτων τε οὖν ἕνεκα κ. τ. λ. Quid multa? Ista verba margini aliquis ascripsit significans proxima ὡς solum Nearchum nar- rasse.“ Krüger. — ὅτι μὴ = πλὴν ἢ. S. z. V 26, 1. — Σεμίραμις, ὅτε ἐξ Ἰνδῶν ἔφυγε. Vor ἐξ Ἰν- δῶν ist das durchaus unentbehrliche ὅτε eingeschoben, das hinter dem kurz voraufgehenden ὅτι leicht ausfallen konnte. — Die Nach- richten über den indischen Feld- zug der Semiramis und ihren Rück- zug lauten höchst verschieden. Vgl. Diodor II 19. 20. Nach Me- gasthenes (Arrian. Ind. 5, 7) kam

sie gar nicht nach Indien, sondern starb während der Vorbereitung zu dem beabsichtigten Feldzug. „Dass das assyrische Volk einen solchen Zug unternommen, hat durchaus nichts unwahrscheinliches, wie so- wohl der indische Namen des Kö- nigs (Stabrobates Diod. II 19) als auch die Elefanten und andere indische Thierfiguren auf den Stein- platten Niniveh's bestätigen“. — Κύρον. Weder Herodot noch Ktes- sias wissen von einem indischen Feldzug des Kyros. Vgl. auch Ar- rian. Indic. 9, 10.

3. τὴν πολλήν. S. z. IV 16, 3. — ὡς — ἐκπορίζεσθαι. Ueber ὡς cum infin. s. z. c. 5, 3.

4. κεκαυμένη περὶ ἀνεφάντα, τὰ ὑποζύγια Strab. p. 721 πολλὰ δ' ἐταλαιπώρει Ἀλέξανδρος καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν διὰ λυπρῆς τῶν πόρωνθεν δ' ὄμως ἐπερορηγέτο μικρὰ καὶ σπάνια ὥστε λιμώττειν τὸ στρατεύμα καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε καὶ τὰ σκεῦη κατελείπετο ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τοῖς στρατοπέδοις. — οἷας Casus? Ueber οἷας mit Infin. s. z. IV 3, 2.

- 5 ἀπάτητον ἐπιβαίνοντας. καὶ ἅμα ἐν ταῖς προσβάσεσι τε καὶ καταβαίνοντας τοὺς τε ἵππους καὶ τοὺς ἡμιόλους ἐτι μᾶλλον κακοπαθεῖν τῷ ἀνωμάλῳ τῆς ὁδοῦ καὶ ἅμα οὐ βεβαίῳ. τῶν δὲ σταθμῶν τὰ μήκη πιεῖσαι οὐχ ἡμιστα τὴν στρατιάν· ἀπορία γὰρ ὕδατος οὐ ξυμμέτρους μᾶλλον τι ἦγε πρὸς 6 ἀνάγκην τὰς πορείας ποιῆσθαι. ὁπότε μὲν δὴ τῆς νυκτὸς ἐπελθόντες τὴν ὁδὸν ἦντινα ἀνύσαι ἐχρῆν ἐωθεῖν πρὸς ὕδωρ ἔλθοιεν, οὐ πάντη ἐταλαιπωροῦντο· προχωροῦσης δὲ τῆς ἡμέρας ὑπὸ μήκους τῆς ὁδοῦ, εἰ ὁδοιποροῦντες ἐτι ἐγκαταληφθεῖεν, ἐνταῦθα ἂν ἐταλαιπώρουν πρὸς τοῦ καύματός τε καὶ ἅμα δίψει ἀπαύστῳ συνεχόμενοι.
- 25 Τῶν δὲ δὴ ὑποζυγίων πολὺς ὁ φθόρος καὶ ἐκούσιος τῇ στρατιᾷ ἐρίγνετο· ξυνιόντες γὰρ, ὁπότε ἐπιλείποι σφᾶς τὰ σιτία καὶ τῶν ἵππων τοὺς πολλοὺς ἀποσφάζοντες καὶ τῶν ἡμιόλων τὰ κρέα ἐσιτοῦντο, καὶ ἔλεγον δίψει ἀποθανεῖν αὐτοὺς ἢ ὑπὸ καμάτου ἐκλιπόντας· καὶ ὁ τὴν ἀτρέκειαν τοῦ ἔργου ἐξελέγξεν ὑπὸ τε τοῦ πόνου οὐδεὶς ἦν καὶ ὅτι ξύμ- 2 πάντες τὰ αὐτὰ ἡμάρτανον. καὶ Ἀλέξανδρον μὲν οὐκ ἔλε-

5. ἐν ταῖς προσβάσεσι τε καὶ καταβαίνοντας. Ueber die Verbindung verschiedener Wortarten durch καὶ s. z. c. 21, 4. — τῶν δὲ σταθμῶν τὰ μήκη. Strab. p. 722 ἀνάγκη δ' ἦν καὶ σταθμοὺς ποιῆσθαι μακροῦς διὰ τὰ ὕδρεια διακοσίων καὶ τετρακοσίων σταδίων, ἔστι δ' ὅτι καὶ ἑξακοσίων νυκτοποροῦντας τὸ πλεόν. — μᾶλλον τι „mehr als sonst“. — Für ξύμμετρος οὕσα ist mit Krüger ξυμμέτρους geschrieben. — πρὸς ἀνάγκην. Zur Bedeutung von πρὸς vgl. VII 14, 3 πρὸς βίαν mit Gewalt, gezwungen.

6. ὁπότε μὲν δὴ — cum quidem noctu peragrata via quam confici oportebat mane ad aquam venissent. — ὑπὸ μήκους verb. mit ἐγκαταληφθεῖεν „wenn sie wegen der Länge des Weges noch auf dem Marsche (von der Hitze) betroffen wurden“. — ἂν kann in Verbindung mit dem Indicativ der historischen Zeitformen auch zur Bezeichnung einer unter gewissen Umständen in der Vergangenheit sich wiederholenden Handlung gebraucht werden. — συνεχόμενοι.

Thuk. II 49, 3 τῇ δίψει ἀπαύστῳ ξυνεχόμενοι.

Cap. 25.

1. καὶ ἐκούσιος im Gegensatz zu dem durch die Beschwerden des Weges herbeigeführten Verlust. — ἐκλιπόντας. III 30, 6 Ἀλέξανδρος ἀνεπλήρωσε τὸ ἵπτικόν ἐκ τῶν αὐτόθεν ἵππων, πολλοὶ γὰρ αὐτῷ ἵπποι ἐν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ Κανιάσου ἐξέλιπον (waren durch Erschöpfung gefallen). — ὁ ἐξελέγξεν. Der Artikel mit dem substantivierten Particip einer unbestimmten Person weist derselben eine ihr eigens bestimmte Handlung zu und steht in diesem Falle in qualitativer Bedeutung (= ein solcher, welcher). Vgl. unten 3 καὶ οὐτε οἱ ἄξιοιτες (= qui ducerent) ἦσαν τοὺς ὑπὸ καμάτου ὑπολειφθέντας οὐτε οἱ μένοντες θεραπεύοντες. Vgl. V 27, 1 (τὸν βουλόμενον), ebenso VII 23, 1 (ὁ ἠγησόμενος). — ὑπὸ τε τοῦ πόνου καὶ ὅτι. So werden im Griechischen häufig mit einzelnen Begriffen Sätze verbunden. Vgl. § 2 ἀπορία τε τῶν ὑποζυγίων καὶ ὅτι.

λήθει τὰ γινόμενα, ἴασι δὲ τῶν παρόντων εἴωρα τὴν τῆς ἀγνοίας προσποίησιν μᾶλλον τι ἢ τὴν ὡς γινωσκομένων ἐπιχώρησιν. οὐκ οὐκ οὐδὲ τοὺς νόσῳ κάμνοντας τῆς στρατιᾶς οὐδὲ τοὺς διὰ κάματον ὑπολειπομένους ἐν ταῖς ὁδοῖς ἄγειν ἐτι ἦν εὐμαρῶς ἀπορία τε τῶν ὑποζυγίων καὶ ὅτι τὰς ἀμάξας αὐτοὶ κατέκοπτον, ἀπόρους οὕσας αὐτοῖς ὑπὸ βάθους τῆς ψάμμου ἄγεσθαι, καὶ ὅτι ἐν τοῖς πρώτοις σταθμοῖς διὰ ταῦτα ἐξηναγκάζοντο οὐ τὰς βραχυτάτας ἵεναι τῶν ὁδῶν, ἀλλὰ τὰς εὐπορωτάτας τοῖς ζεύγεσι. καὶ οὕτως οἱ μὲν νόσῳ 3 κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπελείποντο, οἱ δὲ ὑπὸ καμάτου ἢ καύματος ἢ τῷ δίψει οὐκ ἀντέχοντες, καὶ οὐτε οἱ ἄξιοιτες ἦσαν οὐτε οἱ μένοντες θεραπεύοντες· σπουδῇ γὰρ πολλῇ ἐρίγνετο ὁ στόλος, καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ παντὸς προθύμῳ τὸ καθ' ἐκάστους ξὺν ἀνάγκῃ ἡμελεῖτο· οἱ δὲ καὶ ὑπὸ κατόχοι κατὰ τὰς ὁδοὺς γεύομενοι, οἷα δὴ νυκτὸς τὸ πολὺ τὰς πορείας ποιούμενοι, ἔπειτα ἐξαναστάντες, οἷς μὲν δύναμις ἐτι ἦν κατὰ τὰ ἴχνη τῆς στρατιᾶς ἐφομαρτήσαντες ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν· οἱ πολλοὶ δὲ ὡσπερ ἐν πελάγει ἐκπεσόντες ἐν τῇ ψάμμῳ ἀπώλλυντο.

Ξυνηνέχθη δὲ τῇ στρατιᾷ καὶ ἄλλο πάθημα, ὃ δὴ οὐχ 4 ἡμιστα ἐπίσεν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια. ὕεται γὰρ ἡ Γαδρωσίων γῆ ὑπ' ἀνέμων τῶν ἐτησίων, καθάπερ οὖν καὶ ἡ Ἰνδῶν γῆ, οὐ τὰ πεδία τῶν Γαδρωσίων, ἀλλὰ τὰ ὄρη, ἵναπερ προσφέρονται τε αἱ νεφέλαι ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ ἀναχέονται, οὐχ ὑπερβάλλουσαι τῶν ὀρῶν τὰς κορυφάς. ὡς δὲ ἠύλίσθη ἡ στρατιὰ πρὸς χεimiάρῳ ὀλί- 5

2. ἴασιν erg. οὕσας. — ἢ τὴν ὡς γιν. ἐπιχώρησιν „als die Gestattung der Vorgänge als ihm bekannter“, d. h. Alexander glaubte dadurch, dass er sich stelle als wisse er um die Sache nicht, die gegenwärtige Lage eher zu verbessern als wenn er das was vorging wissentlich gestatte. — οὐδέ — οὐδέ entspricht sich ähnlich c. 11, 6. V 10, 2 (s. z. dieser Stelle). — ἦν. ἔστι mit Infin. heisst: es ist möglich (ausführbar) dass. Vgl. lat. est ut. — ἀπορία καὶ ὅτι. S. o. z. 1. — ἄγεσθαι verb. mit ἀπόρους.

3. οἱ ἄξιοιτες. Zur Bedeutung des Artikels s. o. z. 1. — οἱ μένοντες

θεραπεύοντες. Der Artikel gehört zu θεραπεύοντες. — τὸ καθ' ἐκάστους „das jeden Einzelnen Betreffende“. Sinn: das Interesse des Einzelnen kam über dem Eifer für das Ganze nicht zur Geltung. — κατὰ τὰ ἴχνη. Zur Bedeutung von κατὰ vgl. Herod. IX 89 ὁ στρατὸς Περγῶν κατὰ πόδας ἐμὲν ἐλαυνεῖ. — ἐκπεσόντες. „ἐκπίπτειν naves dicuntur quae non tenent cursum vel propositum vel felieem sive ob adversos ventos sive ob loci ignorantiam“.

4. Ξυνηνέχθη für συνήβην naves τεϊσικ. Wie hier c. 26, 4. — ὑπ' ἀνέμων τῶν ἐτησίων. S. z. c. 21, 1.

5. ὀλίγου ὕδατος. Ueber die Be-

ρου ὕδατος, αὐτοῦ δὴ ἔνεκα τοῦ ὕδατος, ἀμφὶ δευτέρου φυλακῆν τῆς νυκτὸς ἐμπλησθεὶς ὑπὸ τῶν ὄμβρων ὁ χειμᾶρον οὗ τὰύτη ῥέων ἀφανῶν τῇ στρατιᾷ γεγενημένων τῶν ὄμβρων, τοσοῦτω ἐπῆλθε τῷ ὕδατι, ὡς γύναια καὶ παιδάρια τὰ πολλὰ τῶν ἐπομένων τῇ στρατιᾷ διαφθεῖραι καὶ τὴν κατασκευὴν τὴν βασιλικὴν ξύμπασαν ἀφανίσαι καὶ τῶν ὑποξυγίων ὅσα ἀπελείπετο, αὐτοὺς δὲ μόλις καὶ χαλεπῶς ζῆν
6 τοῖς ὄπλοις οὐδὲ τούτοις πᾶσιν ἀποσωθῆναι. οἱ πολλοὶ δὲ καὶ πίνοντες, ὁπότε ἐκ καύματος τε καὶ δίψου ὕδατι ἀθρόω ἐπιτύχοιεν, πρὸς αὐτοῦ τοῦ ἀκαύστου ποτοῦ ἀπώλλυντο, καὶ τούτων ἔνεκα Ἀλέξανδρος τὰς στρατοπεδείας οὐ πρὸς τοῖς ὕδασι αὐτοῖς τὸ πολὺ ἐποιεῖτο, ἀλλὰ ἀπέχων ὅσον εἴκοσι σταδίους μάλιστα, ὡς μὴ ἀθρόους ἐπιπίπτουτας τῷ ὕδατι αὐτοὺς τε καὶ τὰ κτήνη ἀπόλλυσθαι καὶ ἅμα τοὺς μάλιστα ἀκράτορας σφῶν ἐπεμβαίνοντας ἐς τὰς πηγὰς ἢ τὰ ρεύματα διαφθεῖρειν καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ τὸ ὕδωρ.

26 Ἐνθα δὴ ἔργον καλὸν εἶπερ τι ἄλλο τῶν Ἀλεξάνδρου οὐκ ἔδοξέ μοι ἀφανίσαι, ἢ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ πραχθῆν ἢ ἔτι ἐμπροσθεν ἐν Παραπαμισάδαις, ὡς μετεξέτεροι ἀνέγραψαν. ἰέναι μὲν τὴν στρατιάν διὰ ψάμμου τε καὶ τοῦ καύματος ἤδη ἐπιφλέγοντος, ὅτι πρὸς ὕδωρ ἐχρῆν ἐξανύσαι· τὸ δὲ

deutung des Genetivs s. z. c. 21, 4. — μόλις καὶ χαλεπῶς auch c. 26, 1 verbunden. Thuk. IV 36, 1 χαλεπῶς τε καὶ μόλις περιελθὼν ἔλαθεν. — οὐδὲ τούτοις. Pflugk vermutet nicht unwahrscheinlich καὶ οὐδὲ τούτοις.

6. τὸ πολὺ meistenteils auch III 10, 3 οἱ ναῦται ἀπεσκεδάωντο τὸ πολὺ ἀπὸ τῶν νεῶν. — αὐτοὺς τε καὶ κτήνη. In ähnlicher Verbindung mit αὐτός fehlt wie hier bei κτήνη so I 16, 1 (αὐτοὶ τε καὶ ἵπποι) bei ἵπποι der Artikel. Vgl. Xen. Cyrop. VIII 8, 12 ὡςτε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας. — ἀκράτορας σφῶν (ob sitim) impotentes sui.

Cap. 26.

1. εἶπερ τι ἄλλο. S. z. IV 7, 5. — ἐν Παραπαμισάδαις. Dieser auch von andern Historikern erzählte Vorgang wird von jedem in eine

andere Zeit gesetzt. Plut. Alex. 42 erwähnt ihn bei Gelegenheit der Verfolgung des Dareus, Curt. VII 20, 12 setzt ihn in die Zeit der Verfolgung des Bessos, Frontinus Strateg. I 7, 7 verlegt den Schauplatz in die Wüsten Afrika's, Polyæn. IV 3, 25 erzählt denselben Hergang ohne jede Ortsangabe. — μετεξέτεροι (= ἕτεροὶ τινες) ion. Form, die bei Herodot sehr häufig, bei Arrian nur hier sich findet. — ἰέναι μὲν. Es entspricht § 2 ἐν τούτω δέ. — διὰ ψάμμου τε καὶ — ἐπιφλέγοντος. Oblique Casus eines Substantivs (mit und ohne Präposition) werden öfter mit einem Genet. absol. durch καὶ verbunden. — ἤδη. Um Wasser zu erreichen, marschierten sie immer noch weiter, als bereits die Zeit glühender Hitze eingetreten war, mit deren Anfang sie sonst Rast zu machen pflegten. — ἐξανύσαι erg. τὴν ὁδόν. Vgl. Xen. Hellen. V 4, 49 ὁδὸν καταλύσας.

ἦν πρόσω τῆς ὁδοῦ· καὶ αὐτόν τε Ἀλέξανδρον δίψει κατεχόμενον μόλις μὲν καὶ χαλεπῶς, πεζὸν δὲ ὄμως ἠγείσθαι, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας, οἵαπερ φιλεῖ ἐν τῷ τοιῷδε, κουφοτέρως φέρειν τοὺς πόνους ἐν ἰσότητι τῆς ταιλαιπωρήσεως. ἐν δὲ τούτῳ τῶν ψιλῶν τινὰς κατὰ ζήτησιν ὕδατος ἀποτραπέοντας ἀπὸ τῆς στρατιᾶς εὐρεῖν ὕδωρ συλλεγεμένον ἐν τινι χαράδρᾳ οὐ βαθεῖα, ὀλίγην καὶ φαύλην πίδακα· τοῦτο οὖν χαλεπῶς συλλέξαντας σπουδῇ ἰέναι παρ' Ἀλεξάνδρου, ὡς μέγα δὴ τι ἀγαθὸν φέροντας· ὡς δὲ ἐπέλαζον ἤδη, ἐμβάλοντες ἐς κράνος τὸ ὕδωρ προσευεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. τὸν δὲ λαβεῖν μὲν καὶ ἐπαινεῖσαι τοὺς κομίσαντας· 3 λαβόντα δὲ ἐν ὄψει πάντων ἐχέαι· καὶ ἐπὶ τῷδε τῷ ἔργῳ ἐς τοσόνδε ἐπιρρωσθῆναι τὴν στρατιάν ξύμπασαν ὥστε εἰκᾶσαι ἂν τινὰ πότον γενέσθαι πᾶσιν ἐκείνο τὸ ὕδωρ τὸ πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐκχυθῆν. τοῦτο ἐγώ, εἶπερ τι ἄλλο, τὸ ἔργον εἰς καρτερίαν τε καὶ ἅμα στρατηγίαν ἐπαινω Ἀλεξάνδρου.

Ἐννηνέχθη δὲ τι καὶ τοιῷδε τῇ στρατιᾷ ἐν τῇ γῇ 4 ἐκείνῃ. οἱ γὰρ ἠγρεμόνες τῆς ὁδοῦ τελευτῶντες οὐκέτι μεμνησθαι ἔφασκον τὴν ὁδόν, ἀλλ' ἀφανισθῆναι τὰ σημεῖα αὐτῆς πρὸς τοῦ ἀνέμου ἐπιπνεύσαντος· καὶ οὐ γὰρ εἶναι ἐν τῇ ψάμμῳ πολλῇ τε καὶ ὁμοίᾳ πάντῃ νενημένην ὅτῳ τεκμηριώσονται τὴν ὁδόν, οὗτ' οὖν δένδρα ξυνήθη παρ' αὐτὴν πεφυκότα, οὗτε τινὰ γήλοφον βέβαιον ἀνεστηκότα·

— τοὺς ἄλλους στρατιώτας. So wird öfter im Griechischen ἄλλος mit einem Substantiv attributiv verbunden, wo dies dem Gedanken nach appositiv hinzugefügt sein sollte (τοὺς ἄλλους στρατιώτας = τοὺς ἄλλους, τοὺς στρατιώτας). Vgl. III 26, 4 ἐν τῷ αὐτῷ ἦν ἀξιώσει παρὰ τε αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐς τὸ ἄλλο στρατεύμα. Vgl. VII 7, 7. — φιλεῖ. φιλεῖν hat wie lat. amare (vgl. unser „lieben“ = etwas gern tun) die Bedeutung pflegen. Bei dem unpersönlichen φιλεῖ (= solet) ist ursprünglich γενέσθαι zu ergänzen, was III 11, 2 hinzugefügt ist.

3. εἶπερ τι ἄλλο. S. z. IV 7, 5. — εἰς στρατηγίαν „in Bezug auf Feldherrnklugheit“. — Ἀλεξάνδρου verb. mit τούτω τὸ ἔργον.

4. Ἐννηνέχθη, συνέβη wie c. 25, 4. — ἀλλὰ γάρ s. z. IV 3, 1. —

τελευτῶντες. Zur Bedeutung des Partic. τελευτῶν vgl. Xen. Anab. VI 3, 8 τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος αὐτοὺς εἶργον οἱ Θραῖκες. — ὅτῳ τεκμηριώσονται τὴν ὁδόν. Zur Construction von τεκμηριώσονται (= τεκμαίρεσθαι) vgl. die nach Inhalt wie Ausdruck der unsern sehr ähnliche Stelle III 26, 4 ἀνεμὸς νότος ἐπὶ πνεύσῃ ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, τῆς ψάμμου ἐπιρροεῖ κατὰ τῆς ὁδοῦ ἐπὶ μέγα, καὶ ἀφανίζεται τῆς ὁδοῦ τὰ σημεῖα οὐδὲ ἔστιν εἰδέναι ἕνα χρη πορεύεσθαι καθάπερ ἐν πελάγει τῇ ψάμμῳ ὅτι σημεῖα οὐκ ἔστι κατὰ τὴν ὁδόν οὗτε που ὄρος οὗτε δένδρον οὗτε γήλοφοι βέβαιοι ἀνεστηκότες, οἷς τισὶν οἱ ὁδοῖται τεκμαίρονται ἂν τὴν πορείαν, καθάπερ οἱ ναῦται τοῖς ἀστροῖς. — οὗτ' οὖν steht ebenso I 12, 2. οὖν = sicher-

οὐδὲ πρὸς τὰ ἄστρα ἐν νυκτὶ ἢ μεθ' ἡμέραν πρὸς τὸν ἥλιον μεμελετῆσθαι σφισι τὰς πορείας, καθάπερ τοῖς ταύταις πρὸς τῶν ἄρκτων τὴν μὲν Φοίνικι, τὴν ὀλίγην, τὴν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τὴν μέλζονα. ἔνθα δὲ Ἀλέξανδρον ξυνέηται ὅτι ἐν ἀριστερᾷ δεῖ ἀποκλίναντα ἄγειν, ἀναλαβόντα ὀλίγους ἅμα οἱ ἰππέας προκεχωρημέναι· ὡς δὲ καὶ τούτων οἱ ἵπποι ἐξέκαμνον ὑπὸ τοῦ καύματος, ἀπολιπεῖν καὶ τούτων τοὺς πολλούς, αὐτὸν δὲ ξὺν πέντε τοῖς πᾶσιν ἀφιππάσασθαι, καὶ εὐρεῖν τὴν θάλασσαν· διαμησάμενόν τε αὐτὸν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τὸν κάχηκα ἐπιτυχεῖν ὕδατι γλυκεῖ καὶ καθαρῷ, καὶ οὕτω μετελθεῖν τὴν στρατιὰν πᾶσαν· καὶ ἐς ἑπτὰ ἡμέρας ἰέναι παρὰ τὴν θάλασσαν, ὑδρονομένους ἐκ τῆς ἡτόνος. ἔνθεν δὲ, ἦδη γὰρ γινυάσκειν τὴν ὁδὸν τοὺς ἡγεμόνας, ἐπὶ τῆς μεσογαίας ποιῆσθαι τὸν στόλον.

27 Ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τῶν Γαδρωσίων τὰ βασίλεια, ἀναπαύει ἐνταῦθα τὴν στρατιάν. καὶ Ἀπολλοφάνην μὲν παύει τῆς σατραπείας, ὅτι οὐδενὸς ἔγνω ἐπιμεληθέντα τῶν προεπηγγελμένων, Θόαντα δὲ σατραπεύειν τῶν ταύτη ἔταξε· τούτου δὲ νόσῳ τελευτήσαντος Σιβύρτιος τὴν σατραπείαν ἐκδέχεται· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ Καρμανίας σατραπῆς ἦν νεωστὶ ἐξ Ἀλεξάνδρου ταχθεὶς· τότε δὲ τούτῳ μὲν Ἀραχωτῶν τε καὶ τῶν Γαδρωσίων ἄρχειν ἐδόθη, Καρμανίαν δὲ ἔσχε Τληπόλεμος ὁ Πυθοφάνους. ἦδη τε ἐπὶ Καρμανίας προὔχῳρι οὐ βασιλεὺς καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ Φίλιππον τὸν σατραπῆν τῆς Ἰνδῶν γῆς ἐπιβουλευθέντα πρὸς τῶν μισθοφόρων δόλω

lich. — μεμελετῆσθαι. μελετᾶται μοί τι heisst: „es wird etwas von mir eingeübt“. Demgemäss hat das Perfectum μεμελετῆται μοί τι die Bedeutung „ich verstehe mich auf etwas“. — τῶν ἄρκτων hängt von τὴν μὲν und τὴν δὲ ab. Die Phoeniker sind darauf eingeübt, sich bei ihren Seefahrten nach dem kleinen Bären (τὴν ὀλίγην) zu richten, alle übrigen Völker richten sich nach dem grossen. Nach Φοίνικι erg. μεμελετῆται.

5. ἔνθα Ἀλέξανδρον — προκεχωρημέναι abhängig von dem aus § 1 noch vorschwebenden ἀνέγραψαν. — ἐν ἀριστερᾷ gehört zu ἄγειν. — διαμησάμενον, das Verbum auch c. 23, 3.

Cap. 27.

1. ἐς τῶν Γαδρ. τὰ βασίλεια. S. c. 24, 1. — παύει. Dafür steht c. 22, 4 in gleicher Bedeutung παραλύει. — Ἀπολλοφάνην. S. c. 22, 2.

2. ἦδη τε — καὶ. Parataxis (vgl. c. 9, 4) zur Bezeichnung der Gleichzeitigkeit. — ἀγγέλλεται ἀποθανεῖν — ὅτι ἀπέκτειναν. Wechsel der Construct. Der Uebergang vom Infinitiv zur Construction mit ὅτι (oder umgekehrt) ist nach ἀγγέλλειν, λέγειν und ähnlichen Verben, die beide Constructionen zulassen, sehr häufig. Vgl. VII 19, 4 und unten c. 28, 3 nach ξυγγράφω.

ἀποθανεῖν, τοὺς δὲ ἀποκτείναντας ὅτι οἱ σαματοφύλακες τοῦ Φιλίππου οἱ Μακεδόνες τοὺς μὲν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, τοὺς δὲ καὶ ὕστερον λαβόντες ἀπέκτειναν. ταῦτα δὲ ὡς ἔγνω, τοὺς δὲ καὶ ὕστερον λαβόντες ἀπέκτειναν. ταῦτα δὲ ὡς ἔγνω, ἐπέμψει γράμματα ἐς Ἰνδοὺς παρὰ Εὐδῆμόν τε καὶ Ταξίλην ἐπιμελεῖσθαι τῆς χώρας τῆς πρόσθεν ὑπὸ Φιλίππῳ τεταγμένης ἔστ' ἂν αὐτὸς σατραπῆν ἐπέμψῃ ἐπ' αὐτῆς.

Ἦδη δ' ἐς Καρμανίαν ἡμιοντος Ἀλεξάνδρου Κράτερος³ ἀφικνεῖται, τὴν τε ἄλλην στρατιάν ἅμα οἱ ἄγων καὶ τοὺς ἐλέφαντας καὶ Ὀρδάνην τὸν ἀποστάντα καὶ νεωτερίσαντα συνειληφώς. ἐνταῦθα δὲ Στασάνωρ τε ὁ Ἀρείων καὶ ὁ Ζαράγγων σατραπῆς ἦκε καὶ ξὺν αὐτοῖς Φαρισμάνης ὁ Φραταφέρου τοῦ Παρθναίου καὶ Ἰρκανίου σατραπόου παῖς, ἦγον δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ ὑπολειφθέντες ἅμα Παρμενίῳ ἐπὶ τῆς στρατιᾶς τῆς ἐν Μηδίᾳ, Κλέανδρός τε καὶ Σιτάκης καὶ Ἡράκων, τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς καὶ οὗτοι ἄγοντες. τοὺς μὲν δὲ ἀμφὶ Κλέανδρόν τε καὶ Σιτάκην πολλὰ ἐπι-⁴καλοῦντων αὐτοῖς τῶν τε ἐγχωρίων καὶ τῆς στρατιᾶς αὐτῆς, ὡς ἱερά τε πρὸς αὐτῶν σεσυλημένα καὶ θήκας παλαιὰς κεννημένας καὶ ἄλλα ἄδικα ἔργα ἐς τοὺς ὑπηκόους τετολημένα καὶ ἀτάσθαλα, ταῦτα ὡς ἐξηλέγχθη, τοὺς μὲν ἀπέκτεινεν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις δέος εἶναι ὅσοι σατράπαι ἢ ὑπαρχοὶ ἢ νομάρχαι ἀπολείποντο, τὰ ἴσα ἐκείνοις πλημμελοῦντας πείσεσθαι· (καὶ τοῦτο, εἴπερ τι ἄλλο, κατέσχευ ἐν κόσμῳ τὰ ἔθνη τὰ⁵ ἐξ Ἀλεξάνδρου δοριάτωτα ἢ ἐκόντα προσχωρήσαντα, τσαῦτα μὲν πλήθει ὄντα, τόσον δὲ ἀλλήλων ἀφεστηκότα, ὅτι οὐκ ἐξῆν ὑπὸ τῆ Ἀλεξάνδρου βασιλείᾳ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀρχομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.) Ἡράκων δὲ τότε μὲν ἀφείδη τῆς αἰτίας· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἐξελεγχθεὶς πρὸς ἀνδρῶν Σουσίων σεσυλημέναι τὸ ἐν Σούσοις ἱερὸν καὶ οὗτος ἔδωκε δίκην. οἱ δὲ ξὺν Στασάνωρι καὶ Φραταφέρῳι πλήθος τε⁶ ὑποξυγίαν παρ' Ἀλεξάνδρου ἄγοντες ἦλθον καὶ καμῆλους πολλὰς, ὡς ἔμαθον ὅτι τὴν ἐπὶ Γαδρωσίων ἄγει, εἰκάσαντες ὅτι τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα πείσεται αὐτῷ ἢ στρατιᾷ ἢ δὴ ἔπαθε,

3. Ὀρδάνην. Bei Curtius IX 41, 19 heissen die beiden meuterischen Perser Ozines und Zariaspes. — τὴν πολλὴν τῆς. S. z. IV 16, 3.

4. ὡς „wie zum Beispiel“. — ἐξηλέγχθη ist mit Siantenis statt des

handschriftl. ἐξηγγέλη geschrieben. — πείσεσθαι hängt von δέος εἶναι. S. z. V 13, 3.

5. εἴπερ τι ἄλλο. S. z. IV 7, 5.

6. Φραταφέρῳι. Φαρισμάνη? Vgl. § 3. — κατ' ἀνδρα viritum, κατ'

καὶ οὖν καὶ ἐν καιρῷ μὲν οὗτοι ἀφίκοντο, ἐν καιρῷ δὲ οἱ καμῆλοι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· διένειμε γὰρ ζύμπαντα Ἀλέξανδρος τοῖς μὲν ἡγεμόσι κατ' ἄνδρα, τοῖς δὲ κατ' ἴλας τε καὶ ἑκατοστίας, τοῖς δὲ κατὰ λόχους, ὅπως τὸ πλῆθος τῶν ὑποζυγίων τε καὶ καμήλων αὐτῷ ξυνέβαινε.

28 Ἦδη δὲ τινες καὶ τοιαῦτα ἀνέγραψαν, οὐ πιστὰ ἔμοι λέγοντες, ὡς συζεύξας δύο ἄρμαμάξας κατακείμενος ξὺν τοῖς ἑταίροις καταυλούμενος τὴν διὰ Καρμανίας ἦγεν, ἡ στρατιὰ δὲ αὐτῷ ἑστεφανωμένη τε καὶ παίζουσα εἶπετο, προὔκειτο δὲ αὐτῇ σιτά τε καὶ ὄσα ἄλλα ἐς τρυφήν παρὰ τὰς ὁδοὺς συγκεκομισμένα πρὸς τῶν Καρμανίων, καὶ ταῦτα μὲν πρὸς 2 μίμησιν τῆς Διονύσου Βακχείας ἀπεικασθῆ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἐκείνου λόγος ἐλέγετο καταστρεψάμενον Ἴνδου Διόνυσου οὕτω τὴν πολλὴν τῆς Ἀσίας ἐπελθεῖν, καὶ Θράμβιον τε αὐτὸν ἐπικληθῆναι τὸν Διόνυσον καὶ τὰς ἐπὶ ταῖς νίκαις ταῖς ἐκ πολέμου πομπὰς ἐπὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ θριάμβους. ταῦτα δὲ οὔτε Πτολεμαῖος ὁ Λάγου οὔτε Ἀριστόβουλος ὁ Ἀριστοβούλου ἀνέγραψαν οὐδέ τις ἄλλος ὄντινα ἱκανὸν ἂν τις ποιήσαιο τεκμηριῶσαι ὑπὲρ τῶν τοιῶνδε. καὶ μοι ὡς οὐ πιστὰ ἀναγεγράφθαι 3 ἐξήρησεν. ἀλλ' ἐκεῖνα ἤδη Ἀριστοβούλῳ ἐπόμενος ξυγγράφω, θῦσαι ἐν Καρμανία Ἀλεξάνδρῳ χαριστήρια τῆς κατ' Ἴνδῶν νίκης καὶ ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς, ὅτι ἀπεσώθη ἐκ Γαδρωσίων, καὶ ἄγωνα διαθεῖναι μουσικόν τε καὶ γυμνικόν· κατατάξαι δὲ καὶ Πενκέσταν ἐς τοὺς σωματοφύλακας, ἥδη μὲν ἐγνωκότα σατραπὴν καταστήσαι τῆς Περσίδος, ἐθέλοντα δὲ πρὸ τῆς σατραπείας μηδὲ ταύτης τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ἀπειράτον

ἴλας turmatim, u. ἑκατοστίας centuriatim. Ebenso steht auch in κατὰ λόχους κατὰ in distributiver Bedeutung. — Das erste τοῖσδε geht, wie aus κατ' ἴλας ersichtlich, auf die Reiter, das zweite (wegen κατὰ λόχους) auf das Fussvolk. — ξυνέβαινε. S. z. V 19, 1.

Cap. 28.

1. καταυλούμενος „indem ihm auf der Flöte vorgespielt wurde“. — καὶ ταῦτα hängt ebenfalls noch von ὡς ab.

2. Θράμβιος. Θριάμβος, ursprünglicher Name des bei bacchischen Umzügen gesungenen Hymnus, be-

zeichnet dann auch, lautlich wie sachlich dem lat. triumphus entsprechend, den Aufzug des siegreichen Feldherrn und ist endlich auch Beiname des Gottes selbst (Diod. IV 5). — Allem Anschein nach mit Recht bezweifelt Arrian die Uebertreibungen dieses Feldzuges durch Karmanien, welche andere Historiker wie Plut. Alex. 67, Diod. 17, 106. Curt. IX 42, 24 ohne irgend welche kritische Bedenken aufgenommen haben.

3. θῦσαι καὶ ὅτι ἀπεσώθη. Zum Wechsel der Structur nach ξυγγράφω s. z. c. 27, 2. — ἥδη schon damals.

εἶναι, ἐπὶ τῷ ἐν Μαλλοῖς ἔργῳ· εἶναι δὲ αὐτῷ ἐπὶ εἰς 4 τότε σωματοφύλακας, Λεοννάτον Ἀντέου, Ἡφαιστίωνα τὸν Ἀμύντορος, Ἀνσίμαχον Ἀγαθοκλέους, Ἀριστόνου Πεισαίου, τούτους μὲν Πελλαίους, Περδίκαν δὲ Ὀρόντου ἐκ τῆς Ὀρεστίδος, Πτολεμαῖον δὲ τὸν Λάγου καὶ Πείθωνα Κρατεῦα Ἐορδαίου· ὄργοον δὲ προσγενέσθαι αὐτοῖς Πενκέσταν τὸν Ἀλεξάνδρου ὑπερασπίσαντα.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Νεάρχος περιπλεύσας τὴν Ὠρεων τε 5 καὶ Γαδρωσίαν γῆν καὶ τὴν Ἰχθυοφάγων κατῆρεν ἐς τῆς Καρμανίας τὰ πρὸς θάλασσαν ὠμισμένα· ἐνθεν δὲ ἀνελθὼν σὺν ὀλίγοις Ἀλεξάνδρῳ ἀπήγγειλε τὰ ἀμφὶ τὸν περίπλου τὸν γενόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν ἔξω θάλασσαν. τοῦτον μὲν 6 δὴ καταπέμπει αὐτῷ ἐκπεριπλεύσονται ἔστε ἐπὶ τὴν Σουσιανῶν τε γῆν καὶ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ τὰς ἐμβολὰς· ὅπως δὲ ἐπλεύσθη αὐτῷ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἴνδου ποταμοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Περσικὴν καὶ τὸ στόμα τοῦ Τίγρητος, ταῦτα ἰδίᾳ ἀναγράφω αὐτῷ Νεάρχῳ ἐπόμενος, ὡς καὶ τῆνδε εἶναι ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου Ἑλληνικὴν ξυγγράφη. ταῦτα μὲν δὴ ἐν ὑστέρῳ ἔσται τυχόν, εἰ ὅ τε θυμὸς με καὶ ὁ δαίμων ταύτη ἄγει.

Ἀλέξανδρος δὲ Ἡφαιστίωνα μὲν σὺν τε τῇ πλειστῇ 7 μοίρᾳ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῖς ὑποζυγίοις, καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἅμα οἱ ἔχοντα τὴν παρὰ θάλασσαν ἀπὸ Καρμανίας ὡς ἐπὶ τὴν Περσίδα ἄγειν ἐκέλευσεν, ὅτι χειμῶνος ὥρα γυγνομένου αὐτῷ τοῦ στόλου τὰ πρὸς τῇ θαλάσῃ τῆς Περσίδος ἀλεεινά τε ἦν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθόνως ἔχοντα.

Αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς κουφοτάτοις τῶν πεζῶν καὶ ξὺν 29 τῶν ἱππέων τοῖς ἑταίροις καὶ μέρει τινὶ τῶν τοξοτῶν ἦει τὴν ἐπὶ Πασαργάδας τῆς Περσίδος. Στασάνορα δὲ κατα-

4. εἰς τότε findet sich nur vereinzelt bei Attikern. Arrian verbindet noch ἐκ τότε (I 26, 4). — ὑπερασπίσαντα. S. c. 10, 2.

5. Νεάρχος. Nach Diod. 17, 106 fand die Zusammenkunft mit Alexander in einer Seestadt Namens Salmus statt.

6. ἰδίᾳ — Νεάρχῳ ἐπόμενος. Den für Alexander abgefassten Bericht des Nearch über seine Küstenfahrt (παράπλους) hat Arrian in seine Indica (von c. 18 an) aufge-

nommen. — ὁ δαίμων. . S. VII 30, 3.

7. χειμῶνος des Jahres 325 v. Chr. ἀφθόνως ἔχειν τινός. ἀφθόνως gehört zu den Adverbien, die wie ἐνδεῶς (s. VII 7, 5) und ἐν, καλῶς, μετρίως, ἱκανῶς, ὁμοίως, συμμετρῶς in Verbindung mit ἔχειν den Genetiv bei sich haben.

Cap. 29.

1. ἐπὶ τὴν χώραν τὴν ἐαυτοῦ. S. c. 27, 3.

2 πέμπει ἐπὶ τὴν χώραν τὴν ἐαυτοῦ. ὡς δὲ ἐπὶ τοῖς ὄροις ἦν τῆς Περσίδος, Φρασαόρτην μὲν οὐ κατέλαβε σατραπύοντα ἔτι, (νόσῳ γὰρ τετελευτηκῶς ἐτύγχανεν ἐν Ἰνδοῖς ἔτι Ἀλεξάνδρου ὄντος) Ὁρξίνης δὲ ἐπεμέλετο τῆς Περσίδος, οὐ πρὸς Ἀλεξάνδρου κατασταθεῖς, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀπηξίωσεν αὐτὸν ἐν κόσμῳ Πέρσας διαφυλάξαι Ἀλεξάνδρῳ, οὐκ ὄντος
3 ἄλλου ἄρχοντος. ἦλθε δὲ ἐς Πασαργάδας καὶ Ἀτροπάτης ὁ Μηδίας σατραπῆς, ἄγων Βαρυάξην ἄνδρα Μηδῶν συνειλημμένον, ὅτι ὄρθην τὴν κίταριν περιθέμενος βασιλέα προσεῖπεν αὐτὸν Περσῶν τε καὶ Μηδῶν, καὶ ξὺν τούτῳ τοὺς μετασχόντας αὐτῷ τοῦ νεωτερισμοῦ τε καὶ τῆς ἀποστάσεως. τούτους μὲν δὴ ἀπέκτεινεν Ἀλεξάνδρος.

Ἐλύπησε δὲ αὐτὸν ἡ παρανομία ἢ ἐς τὸν Κύρου τοῦ Καμβύσου τάφον, ὅτι διορωρυγμένον τε καὶ σεσυλημένον κατέλαβε τοῦ Κύρου τὸν τάφον, ὡς λέγει Ἀριστοβούλος. εἶναι γὰρ ἐν Πασαργάδαις ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ βασιλικῷ Κύρου ἐκεῖνον τάφον, καὶ περὶ αὐτὸν ἄλλος πεφυτευθεὶς δένδρων παντοίων, καὶ ὕδατι εἶναι κατάρροτον καὶ πόαν βαθεῖαν πεφυκέναι ἐν τῷ λεμῶνι. αὐτὸν δὲ τὸν τάφον τὰ μὲν κάτω λίθου τετραπέδου ἐς τετράγωνον σῆμα πεποιῆσθαι ἄνωθεν δὲ οἰκῆμα

2. Ὁρξίνης. Curtius X 1, 22 *satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes barbaros eminens, genus ducebat a Cyro, quondam rege Persarum: opes et a majoribus traditas habebat et ipse longa imperii possessione cumularat.*

3. ὄρθην τὴν κίταριν περιθ. Nur die Könige durften die landesübliche cylinderförmige Kitaris (auch *tiāra* genannt) mit aufrecht stehender Spitze tragen (Xen. Anab. II 5, 23 *τὴν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν*), bei den übrigen Persern hieng die Spitze derselben vorn über (*γορέουσι τὴν τιάραν ὀποκεκλιμένην*). Vgl. III, 25, 3.

4. ἐν τῷ λεμῶνι. Beachte die Bedeutung des Artikels.

5. τὰ μὲν κάτω beschränkt αὐτὸν τὸν τάφον, wovon λίθου τετραπ. als Genit. materiae abhängt. „Das Grabmal selbst sei in seinen unteren Theilen aus Quadersteinen in Form eines Vierecks aufgeführt.“

Auf der trümmerreichen Ebene bei der heutigen Stadt Murghab nordöstlich von Persepolis hat ein Quadersteingrab auf sieben Treppenstufen, das eine überraschende Uebereinstimmung mit der von Arrian gegebenen Beschreibung des Kyrosgrabes aufweist, allen Stürmen der Jahrtausende Trotz geboten (Duncker Gesch. des Altertums II 582). „In der Nähe dieses Baus findet sich neben Trümmern, die einem grösseren Bauwerk angehört zu haben scheinen, auf einem 15 Fuss hohen Marmorblock eine schlanke Figur mit vier Flügeln, über welcher die Worte gelesen werden: „Ich bin Khurash der König, Achaemenide“. — Dagegen glauben andere das Kyrosgrab in einem von dort nicht weit entfernten Trümmerhaufen, der Teufelshof genannt, wieder zu finden (Grottesend zu Heeren's Ideen I 1, 642). Noch andere (wie v. Hammer, Lassen und Forbiger) suchen dasselbe in den Mauerresten

ἐπεῖναι λίθινον ἐστεγασμένον, θυρίδα ἔχον φέρουσαν εἰσω στενήν, ὡς μόλις ἂν εἶναι ἀνδρὶ οὐ μέγαλῳ πολλὰ κακοπαθοῦντι παρελθεῖν. ἐν δὲ τῷ οἰκήματι πύελον χρυσοῦν κείσθαι, ἵνα τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἐτέθαιτο, καὶ κλίνην παρὰ τῇ πύελῳ· πόδας δὲ εἶναι τῇ κλίνῃ χρυσοῦς σφυρηλάτους, καὶ τάπητα ἐπιβλημάτων Βαβυλωνίων, καὶ καννάκας πορφυροῦς ὑποστρώματα. ἐπεῖναι δὲ καὶ κἀνδύς καὶ ἄλλους 6 χιτῶνας τῆς Βαβυλωνίου ἐργασίας. καὶ ἀναξυρίδες Μηδικαὶ καὶ στολαὶ ὑακινθινοβαφεῖς λέγει ὅτι ἔκειντο, αἱ δὲ πορφύρας, αἱ δὲ ἄλλης καὶ ἄλλης χροῶς, καὶ στρεπτοὶ καὶ ἀκινάκαι καὶ ἐνώτια χρυσοῦ τε καὶ λίθων κολλητά, καὶ τράπεζα ἔκειτο. ἐν μέσῳ δὲ τῆς κλίνης ἢ πύελος ἔκειτο ἢ τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἔχουσα. 7 εἶναι δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου πρὸς τῇ ἀναβάσει τῇ ἐπὶ τὸν τάφον φερούσῃ οἰκῆμα σμικρὸν τοῖς Μάγοις πεποιημένον, οἱ δὲ ἐφύλασσον τὸν Κύρου τάφον, ἔτι ἀπὸ Καμβύσου τοῦ Κύρου, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενος τὴν φυλακὴν. καὶ τούτοις πρόβατόν τε ἐς ἡμέραν ἐδίδοτο ἐκ βασιλείως καὶ ἀλεύρων τε καὶ οἴνου τεταγμένα καὶ ἵππος κατὰ μῆνα ἐς θυσίαν τῷ Κύρῳ. ἐπερέγραπτο δὲ ὁ τάφος Περσικοῖς γράμμασι· καὶ ἐδήλου Περσιστὶ τάδε· ὦ ἄνθρωπε, ἐγὼ Κύρός εἰμι 8 ὁ Καμβύσου ὁ τὴν ἀρχὴν Πέρσας καταστησάμενος καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεύσας. Μὴ οὖν φθονήσης μοι τοῦ μνήματος.

Ἀλεξάνδρος δὲ (ἐπιμελὲς γὰρ ἦν αὐτῷ, ὅποτε ἔλοι Πέρσας, παριέναι ἐς τοῦ Κύρου τὸν τάφον) τὰ μὲν ἄλλα καταλαμβάνει ἐκπεφορημένα πλὴν τῆς πύελου καὶ τῆς κλίνης· οἱ δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἐλάβησαντο, ἀφελόντες τὸ

bei dem heutigen Darabgherd (südöstlich von Schiraz). Vgl. Ritter Erdk. VIII 763. — εἶναι = ἔξεῖναι. — παρὰ τῇ πύελῳ. Nach § 6 stand der Sarg auf der Bahre. — ἐπιβλημάτα Βαβ. „peristromata Babylo-nica“ kunstvoll gewebte und mit Figuren durchwirkte Decken. Die Babylonier waren in dieser Art Kunstfertigkeit vor anderen berühmt.

6. αἱ δὲ, noch andere s. z. V 2, 7.

7. παῖς — ἐκδεχόμενος. Das Participle ἐκδεχ. konnte dem Verbum ἐφύλασσον mit eigenem Subject angefügt werden, weil παῖς in collectiver Bedeutung ganz mit dem

Hauptsubject zusammenfüllt. Ganz wie hier Herod. I 7 παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπιτομαφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν. παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενος. Ebenso II 166. — ἐς θυσίαν τῷ Κύρῳ. Sonst war es nicht persischer Brauch, einem Verstorbenen zu opfern. Dass am Grabe eines Verstorbenen von den Persern Pferdeopfer, aber dem Sonnengott Mithras, dargebracht wurden, bezeugt Xen. Cyrop. VIII 2, 12: μετὰ δὲ τοὺς βούς ἵπποι ἤγοντο θύμα τῷ Ἠλίῳ.

9. ὅποτε ἔλοι. Der Optativ, weil der Gedanke als Alexanders Absicht aus seiner Seele gesagt ist.

πῶμα τῆς πυέλου, καὶ τὸν νεκρὸν ἐξέβαλον· αὐτὴν δὲ τὴν πυέλον ἐπειρῶντο εὐογκὸν σφίσι ποιήσασθαι καὶ ταύτη εὐφορον τὰ μὲν παρακόπτοντες, τὰ δὲ ξυνθλιῶντες αὐτῆς. ὡς δὲ οὐ προϋχῶρει αὐτοῖς τοῦτο τὸ ἔργον, οὕτω δὴ ἔασαντες τὴν
 10 πυέλον ἀπῆλθον. καὶ λέγει Ἀριστόβουλος αὐτὸς ταχθῆναι πρὸς Ἀλεξάνδρου κοσμηῆσαι ἐξ ὑπαρχῆς τῷ Κύρῳ τὸν τάφον· καὶ τοῦ μὲν σώματος ὅσαπερ ἔτι σώα ἦν καταθεῖναι ἐς τὴν πυέλον καὶ τὸ πῶμα ἐπιθεῖναι· ὅσα δὲ λελώβητο αὐτῆς κατορθῶσαι· καὶ τὴν κλίνην ἐντεῖναι ταινίαις καὶ τᾶλλα ὅσα ἐς κόσμον ἔκειτο κατ' ἀριθμὸν τε καὶ τοῖς πάλαι ὅμοια ἀποθεῖναι καὶ τὴν θυρίδα δὲ ἀφανίσει τὰ μὲν αὐτῆς λίθῳ ἐνοικοδομήσαντα, τὰ δὲ πηλῷ ἐμπλάσαντα· καὶ
 11 ἐπιβαλεῖν τῷ πηλῷ τὸ σημεῖον τὸ βασιλικόν. Ἀλέξανδρος δὲ ξυλλαβῶν τοὺς Μάρους τοὺς φύλακας τοῦ τάφου ἐστρέβλωσεν, ὡς κατεπεῖν τοὺς δράσαντας· οἱ δὲ οὐδὲν οὔτε σφῶν οὔτε ἄλλου κατεῖπον στρεβλούμενοι, οὐδὲ ἄλλη πῆ ἐξηλέγχοντο ξυνειδότες τῷ ἔργῳ· καὶ ἐπὶ τῷδε ἀφείθησαν ἐξ Ἀλεξάνδρου.
 30 Ἐνθεν δὲ ἐς τὰ βασίλεια ἦει τὰ Περσῶν, ἃ δὴ πρόσθεν κατέφλεξεν αὐτὸς, ὡς μοι λέλεκται, ὅτε οὐκ ἐπῆρουν τὸ ἔργον· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐπανελθὼν ἐπῆρνε. καὶ μὲν δὴ καὶ κατὰ Ὁρξίνου πολλοὶ λόγοι ἐλέγχθησαν πρὸς Περσῶν, ὃς ἦρξε Περσῶν ἐπειδὴ Φρασαόρτης ἐτελεύτησε.
 2 καὶ ἐξηλέγχθη Ὁρξίνης ἱερά τε ὅτι σεσλήκει καὶ τάφους βασιλικούς, καὶ Περσῶν πολλοὺς ὅτι οὐ ξὺν δίκῃ ἀπέκτεινε τοῦτον μὲν δὴ οἷς ἐτάχθη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐκρέμασαν. σατραπὴν δὲ Πέρσαις ἔταξε Πενκέσταν τὸν σωματοφύλακα, πιστόν τε οἱ ἐς τὰ μάλιστα τιθέμενος, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐπὶ τῷ ἐν Μαλλοῖς ἔργῳ, ἵνα προεικνυμένους τε καὶ συνεξέσωσεν Ἀλέξανδρον, καὶ ἄλλως τῷ βαρβαρικῷ τρόπῳ τῆς

10. καταθεῖναι wie die folgenden Infinitive von λέγει abhängig. — ἔκειτο „dagelegen hatte“. — κατ' ἀριθμὸν heisst: der (vorigen) Zahl entsprechend, während mit τοῖς πάλαι ὅμοια die Gleichheit der Beschaffenheit bezeichnet wird. Beide Begriffe, welche durch verschiedene Wortarten ausgedrückt sind, hat Arrian durch καὶ verbunden. Aehnlich s. z. c. 21, 4. — καὶ — δέ. S. z. IV 3, 6.

Cap. 30.

1. λέλεκται. S. III, 18, 12. — Φρασαόρτης. S. c. 29, 2.
 2. Ὁρξίνης. Nach Curtius X 5, 38 starb er unschuldig als ein Opfer der Feindschaft des Bagoas, der Ankläger zu falschen Aussagen angestiftet hatte (*hic fuit exitus nobilissimi Persarum nec insontis modo, sed eximiae quoque benignitatis in regem*). — τὰ τε ἄλλα ad-

διαίτης οὐκ ἀξύμορον· ἐδήλωσε δὲ ἐσθῆτά τε εὐθύς ὡς 3 κατεστάθη σατραπεύειν Περσῶν μόνος τῶν ἄλλων Μακεδόνων μεταβαλὼν τὴν Μηδικὴν καὶ φωνὴν τὴν Περσικὴν ἐμαθῶν καὶ τᾶλλα ξύμπαντα ἐς τρόπον τὸν Περσικὸν κατασκευασάμενος. ἐφ' οἷς Ἀλέξανδρος τε ἐπῆρνε αὐτὸν καὶ οἱ Πέρσαι ὡς τὰ παρὰ σφίσι πρὸ τῶν πατριῶν πρεσβεύοντι ἔχαιρον.

ARRIANOY

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

BIBLION EBΔOMON.

Ὡς δὲ ἐς Πασαργάδας τε καὶ ἐς Περσέπολιν ἀφίκετο 1 Ἀλέξανδρος, πόθος λαμβάνει αὐτὸν καταπλεῦσαι κατὰ τὸν Εὐφράτην τε καὶ κατὰ τὸν Τίγρητα ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Περσικὴν καὶ τῶν τε ποταμῶν ἰδεῖν τὰς ἐβολὰς τὰς ἐς τὸν πόντον, καθάπερ τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ τὴν ταύτη θάλασσαν. 2 οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ὅτι ἐπενόει Ἀλέξανδρος περιπλεῦσαι τὴν τε Ἀραβίαν τὴν πολλὴν καὶ τὴν Αἰθιοπίων γῆν καὶ τὴν Λιβύην τε καὶ τοὺς Νομάδας ὑπὲρ τὸν Ἀτλαντα τὸ ὄρος ὡς ἐπὶ Γάδειρα εἰσω ἐς τὴν ἡμετέραν θάλασσαν· καὶ τὴν Λιβύην τε καταστρεψάμενος καὶ Καρχη-

verbartig „sowohl aus anderen Gründen“. S. z. VII 14, 4. — πιστόν ἐς τὰ μάλιστα. Vgl. II 15, 4 ἐς τὰ μάλιστα ἐτίμησε αὐτόν und II 4, 8. Φίλιππον τὰ ἀμφὶ λατρικὴν ἐς τὰ μάλιστα πιστενόμενον. — τῷ ἐν Μαλλοῖς ἔργῳ S. c. 10. καὶ ἄλλως „qui praeterea etiam barbaricae rationi vitae non erat male accommodatus“.

Buch VII.

Alexander's Rückkehr nach Persepolis und Susa (Febr. 424 v. Chr.).

Cap. 1.

1. Πασαργάδαι „Perserlager“ war die ältere von Kyros gegründete Perserhauptstadt, im Nordosten

von Persepolis gelegen. Hier befand sich das c. VI 29, 5 beschriebene Grabmal des älteren Kyros. — πόθος λαμβάνει αὐτόν. Diese Herodotische Wendung (vgl. I 165) gebraucht Arrian noch I 3, 5. III 1, 5. IV 28, 5. V 2, 5.

2. οἱ δὲ καί. S. z. V 2, 7. Unter diesen auch Curt. X 1, 17. Plat. Alex. 68. Diod. 18, 4. — τὴν τε Ἀραβίαν τὴν πολλὴν d. h. die grössere, östliche Halbinsel (= Ἀραβίαι τοὺς πολλοὺς VII 19, 6). Vgl. c. 20, 8. Aehnlich unterscheidet Arrian I 3, 2 das Hauptvolk der Sauromaten mit Σαυροματῶν τοὺς πολλοὺς von Σαυροματῶν μοῖραν. — Ueber die früheren Eroberungen Alexanders in Arabien vgl. III 1, 2. V 25, 4. — Νομάδες Numidae. —

δόνα οὕτω δὴ τῆς Ἀσίας πάσης δικαίως ἂν βασιλεὺς κα-
 3 λείσθαι· τοὺς γὰρ τοὶ Περσῶν καὶ Μήδων βασιλέας, οὐδὲ
 τοῦ πολλοστοῦ μέρους τῆς Ἀσίας ἐπάρχοντας, οὐ σὺν δίκῃ
 καλεῖν σφᾶς μεγάλους βασιλέας. ἔνθεν δὲ οἱ μὲν [λέγουσιν]
 ὅτι ἐς τὸν πόντον τὸν Εὐξείνιον ἐσπλεῖν ἐπενοῦε ἐς Σκύθας
 τε καὶ τὴν Μαιώτιν λίμνην, οἱ δέ, ὅτι ἐς Σικελίαν τε καὶ
 τὴν Μαιώτιν λίμνην, οἱ δέ, ὅτι ἐς Σικελίαν τε καὶ ἄκραν
 Ἰαπυγίαν· ἤδη γὰρ καὶ ὑποκινεῖν αὐτὸν τὸ Ῥωμαίων ὄνομα
 προχωροῦν ἐπὶ μέγα.

4 Ἐγὼ δὲ ὅποια μὲν ἦν Ἀλεξάνδρου τὰ ἐνθυμήματα οὕτε
 ἔχω ἐγὼ ἀτρεκῶς ξυμβαλεῖν οὔτε μέλει ἔμοιγε εἰκάξειν·
 ἐκεῖνο δὲ καὶ αὐτὸς ἂν μοι δοκῶ ἰσχυρίσασθαι, οὔτε μικρόν
 τι καὶ φανῶν ἐπινοεῖν Ἀλεξάνδρου οὔτε μείναι ἂν ἀτρε-
 μουντα ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἤδη κεκτημένων, οὐδὲ εἰ τὴν Εὐ-
 ρώπην τῇ Ἀσίᾳ προσέθηκεν, οὐδ' εἰ τὰς Βρεττανῶν νήσους
 τῇ Εὐρώπῃ, ἀλλὰ ἔτι ἂν ἐπ' ἐκεῖνα ζητεῖν τι τῶν ἡγνοη-
 5 μένων, εἰ καὶ μὴ ἄλλω τῷ, ἀλλὰ αὐτὸν γε αὐτῷ ἐρίζοντα.
 καὶ ἐπὶ τῷδε ἐπαινω τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν, ὧν λέγουσιν
 ἔστιν οὗς καταληφθέντας ὑπ' Ἀλεξάνδρου ὑπαιθροῖους ἐν
 λειμῶνι, ἵνα περ αὐτοῖς διατριβαὶ ἦσαν, ἄλλο μὲν οὐδὲν
 ποιῆσαι πρὸς τὴν ὄψιν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιᾶς, κρούειν
 δὲ τοῖς ποσὶ τὴν γῆν ἐφ' ἧς βεβηκότες ἦσαν. ὡς δὲ ἤρето
 Ἀλεξάνδρος δι' ἐρμηνέων ὅ τι νοοῖ αὐτοῖς τὸ ἔργον, τοὺς
 6 δὲ ὑποκρίνασθαι ὡδε· ὦ βασιλεῦ Ἀλεξάνδρε, ἄνθρωπος μὲν
 ἕκαστος τοσόνδε τῆς γῆς κατέχει ὅσον περ τοῦτο ἔστιν ἐφ'
 ὅτου βεβήκαμεν· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὧν παραπλήσιος τοῖς
 ἄλλοις, πλὴν γε δὴ ὅτι πολυπράγμων καὶ ἀτάσθαλος, ἀπὸ

τῆς Ἀσίας πάσης. Ueber diese geo-
 graphische Anschauung des Alter-
 tums s. z. V 26, 2 (καὶ ἡ Ἀσία δὴ
 οὕτω πάσα). — οὕτω δὴ. S. z. VI
 1, 5.

3. ἄκρα Ἰαπυγία, die Südostspitze
 Italiens j. Capo di Leuca.

4. τῶν κεκτημένων. S. z. V 26,
 6. — οὐδέ — οὐδέ entspricht sich
 ähnlich V 10, 2 (s. z. d. Stelle).
 — ἐπ' ἐκεῖνα. S. z. IV 3, 6.

5. ἐπὶ τῷδε causal. S. z. IV 9,
 7. — σοφιστὰς. S. z. 16, 5. Vgl.
 Indic. 11, 7 οὗτοι γυμνοὶ διατρι-
 νται οἱ σοφισταί, τὸ μὲν χειμῶνος
 υπαίθριοι ἐν τῷ ἡλίῳ, τοῦ δὲ θε-

ρεως, ἐπὴν ὁ ἥλιος κατέχη, ἐν τοῖσι
 λειμῶσι καὶ τοῖσιν ἔλεσιν ὑπὸ δέν-
 δροισι μεγάλοισιν. — βεβηκότες
 ἦσαν. Zur Bedeutung vgl. Xen.
 Anab. III 2, 19 οἱ μὲν γὰρ ἐφ'
 ἔπασιν κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ
 ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταπε-
 σεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκό-
 τες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παύσο-
 μεν, ἢν τις προσίη, πολὺ δὲ μάλ-
 λον ὅτου ἂν βουλώμεθα τευξόμεθα.
 — δι' ἐρμηνέων drei nach Strabo p.
 716. — τοὺς δέ. Ueber das sogen.
 δὲ ἀποδοτικόν s. z. IV 29, 4.

6. πλὴν γε δὴ auch V 1, 2. —
 οὖν, ἄνθρωπος ὧν.

τῆς οἰκείας τοσαύτην γῆν ἐπέξερχη πράγματα ἔχων τε καὶ
 παρέχων ἄλλοις. καὶ οὖν καὶ ὀλίγον ὕστερον ἀποθανόντων
 τοσοῦτον καθέξεις τῆς γῆς ὅσον ἐξαρκεῖ ἐντεθάφθαι τῷ
 σώματι.

Κάνταῦθα ἐπήνεσε μὲν Ἀλεξάνδρος τοὺς τε λόγους 2
 αὐτοὺς καὶ τοὺς εἰπόντας, ἔπρασσε δὲ ὅμως ἄλλα καὶ τάν-
 αυτία οἷς ἐπήνεσε. ἐπεὶ καὶ Διογένην τὸν ἐκ Σιωπῆς
 θαυμάσαι λέγεται, ἐν Ἰσθμῷ ἐντυχὼν τῷ Διογένηι κατακει-
 μένῳ ἐν ἡλίῳ, ἐπιστὰς ξὺν τοῖς ὑπασπισταῖς καὶ τοῖς
 πεζεταίροις καὶ ἐρόμενος εἰ του δέοιτο· ὁ δὲ Διογένης ἄλλου
 μὲν ἔφη δεῖσθαι οὐδενός, ἀπὸ τοῦ ἡλίου δὲ ἀπελθεῖν ἐκέ-
 λευσεν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. οὕτω τοι οὐ πάντῃ 2
 ἔξω ἦν τοῦ ἐπινοεῖν τὰ κρείττω Ἀλεξάνδρος, ἀλλ' ἐκ δόξης
 γὰρ δεινῶς ἐκρατεῖτο. ἐπεὶ καὶ ἐς Τάξιλα αὐτῷ ἀφικόμενος
 καὶ ἰδόντι τῶν σοφιστῶν Ἰνδῶν τοὺς γυμνοὺς πόθος ἐγέ-
 νετο ξυνεῖναι τινὰ οἱ τῶν ἀνδρῶν τούτων, ὅτι τὴν καρτε-
 ρίαν αὐτῶν εἰθαύμασε· καὶ ὁ μὲν πρεσβύτατος τῶν σοφι-
 στῶν, ὅτου ὀμιλεῖται οἱ ἄλλοι ἦσαν, Δάνδαμης ὄνομα,
 οὔτε αὐτὸς ἔφη παρ' Ἀλεξάνδρου ἦξειν οὔτε τοὺς ἄλλους
 εἶα. ὑποκρίνασθαι γὰρ λέγεται ὡς Διὸς υἱὸς καὶ αὐτὸς εἶη, 3
 εἶπερ οὖν καὶ Ἀλεξάνδρος, καὶ ὅτι οὔτε δέοιτό του τῶν
 παρ' Ἀλεξάνδρου, ἔχειν γὰρ οἱ εὖ τὰ παρόντα, καὶ ἅμα

Cap. 2.

Alexanders Unterredung mit
dem Oberpriester der Brah-
manen Dandamis.

1. ἐπεὶ καὶ. S. z. IV 9, 9. —
 ἐν Ἰσθμῷ. Zur Zeit seiner Anwe-
 senheit in Korinth (336 v. Chr.),
 wo er von den Abgeordneten der
 griechischen Staaten zum Oberan-
 führer der Griechen in dem Feldzug
 gegen Persien erwählt wurde. Vgl.
 I 1, 2. Ueber die bekannte Unter-
 redung Alexanders mit Diogenes
 vgl. Cic. Tuscul. V 32 und Plut.
 de fortit. Alex. p. 331 („εἰ μὴ Ἀλέ-
 ξανδρος ἦμην, Διογένης αὐ ἦμην“).

2. δόξα Ruhmsucht. — ἐπεὶ
 καὶ s. 1. — Τάξιλα. S. z. IV 22,
 6 und VI, 15, 5. — τῶν σοφιστῶν
 — τοὺς γυμνοὺς. Die Griechen
 nannten diese Brahmanen γυμνο-
 σοφισταί. Vgl. Strab. p. 716 ἀκούσειν

γὰρ τὸν Ἀλεξάνδρου ὡς γυμνοὶ
 διατελοῖεν καὶ καρτερίας ἐπιμε-
 λύντο οἱ ἄνθρωποι ἐν τιμῇ τε
 ἀγοῖντο πλείστη καὶ τὰ σώματα
 ἀσχοῖεν πρὸς πόνον, ἵνα αἰ γυνῶμαι
 δανύοντο. — Δάνδαμης heisst bei
 Strab. p. 715 Μάνδαμης.

3. ὡς Διὸς υἱὸς καὶ αὐτὸς εἶη,
 Alexanders Boten hatten ihn näm-
 lich eingeladen πρὸς τὸν Διὸς υἱόν
 (Strab. p. 718). — εἶπερ οὖν „wenn
 anders in Wirklichkeit“. Vgl. I
 12, 5 εἶπερ οὖν καὶ Ἀλεξάνδρος
 τῶν πρώτων ἐν τοῖς ὄπλοις ἔσειν.
 Ebenso unt. c. 13, 4, 20, 1. — οὔτε
 — καὶ entsprechen sich öfter. Vgl.
 I 28, 5. II 10, 5. — δέοιτο τῶν
 παρ' Ἀλεξάνδρου (δώρων). Vgl.
 unt. οὔτε ποθεῖν τι αὐτὸς ὅτου
 κύριος εἶη Ἀλεξάνδρος δοῦ-
 ναι. Nach Strabo p. 718 hatte ihm
 Alex. Geschenke verheissen, wenn
 er vor ihm erscheinen wolle. — καὶ
 ὄραν ist der Construction nach an

ὄραν τοὺς ξὺν αὐτῷ πλανώμενους τοσαύτην γῆν καὶ θάλασσαν ἐπ' ἀγαθῷ οὐδενί, μηδὲ πέρας τι αὐτοῖς γινόμενον τῶν πολλῶν πλανῶν. οὐτ' οὖν ποθεῖν τι αὐτὸς ὅτου κύριος ἦν Ἀλέξανδρος δοῦναι, οὐτ' αὐ δεδιέναι, ὅτου κρατοίη ἐκεῖνος, ἔστιν οὐ εἰργεσθαι· ζῶντι μὲν γὰρ οἱ τὴν Ἰνδῶν γῆν ἔξαρκεῖν, φέρουσιν τὰ ὄρατα· ἀποθανόντα δὲ ἀπαλλαγῆσθαι οὐκ ἐπιεικοῦς ξυνοίκου τοῦ σώματος. οὐκ οὖν οὐδὲ Ἀλέξανδρον ἐπιχειρήσαι βιάσασθαι, γνόντα ἑλευθερον ὄντα τὸν ἄνδρα· ἀλλὰ Κάλανον γὰρ ἀναπεισθῆναι τῶν ταύτη σοφιστῶν, ὅτινα μάλιστα δὴ αὐτοῦ ἀκράτορα Μεγασθένης ἀνέγραψεν αὐτοὺς τοὺς σοφιστὰς λέγειν καλιζοντας τὸν Κάλανον ὅτι ἀπολιπὼν τὴν παρὰ σφίσιον εὐδαιμονίαν, ὁ δὲ δεσπότην ἄλλον ἢ τὸν θεὸν ἐθεράπευε.

3 Ταῦτα ἐγὼ ἀνέγραψα, ὅτι καὶ ὑπὲρ Καλάνου ἐχρῆν εἰπεῖν ἐν τῇ περὶ Ἀλεξάνδρου ξυγγραφῇ· μαλακισθῆναι γὰρ τι τῷ σώματι τὸν Κάλανον ἐν τῇ Περσίδι γῆ, οὐκ ἄρα πρόσθεν νοσήσαντα· οὐκ οὖν οὐδὲ δίαταν διατασθαι ἐθέλειν ἀρρώστου ἀνδρός, ἀλλὰ εἰπεῖν γὰρ πρὸς Ἀλέξανδρον, καλῶς αὐτῷ ἔχειν ἐν τῷ τοιῷδε καταστρέφαι, πρὶν τινος ἐς πείραν

den Zwischensatz angeschlossen; da καὶ dem vorausgegangenen οὐτε entspricht, erwarteten wir eigentlich, dass der Gedanke noch von ὅτι abhängig gemacht und, parallel zu δέοιτο, statt des Infinitivs (ὄραν) der Optativ (ὄρω) gesetzt wäre. — μηδὲ πέρας γινόμενον abhängig von ὄραν. — ὅτου — ἔστιν οὐ. Zu construieren ist: οὐτ' αὐ δεδιέναι, ἔστιν οὐ (= τινός) εἰργεσθαι, ὅτου κρατοίη ἐκεῖνος.

4. οὐκ ἐπιεικοῦς. Der Leib wird ein dem Geiste nicht angemessener d. h. für ihn nicht passender Genosse genannt; sich dieser Fessel zu entledigen und den Tod zu suchen, galt ihnen als eine Geburt zum wahren glückseligen Leben. Zum Gedanken vgl. Strab. p. 718 ἀπαλλάξαιτο τῆς σαρκὸς ἀπὸ γῆρας τετραχωμένης μεταστὰς εἰς βελτίω καὶ καθαρῶτερον βίον. — Κάλανος. Nach Plut. Alex. 65 war sein eigentlicher Name Σφίλης; die Griechen nannten ihn Κάλανος, weil er sie mit καλέ (indisch = χαῖρε) begrüßt haben soll. — ἀνα-

πεισθῆναι. Plut. Alex. 65 τὸν μὲντοι Κάλανον (im Gegensatz zu dem Weisesten und Aeltesten der Sophisten Mandanis) ἐπεισεν ὁ Ταξιάρχης ἐλθεῖν πρὸς Ἀλέξανδρον. — αὐτοῦ ἀκράτορα. Strab. p. 718 ὁ Κάλανος ἀνόλατος ἄνθρωπος καὶ ταῖς Ἀλεξάνδρου τραπέζαις δεδουλωμένος. — ὁ δὲ (mit ὅτι zu verbinden) nimmt den in ἀπολιπὼν enthaltenen Subjects begriff der Deutlichkeit halber wieder auf; ὁ δὲ ist gesetzt, obwol dasselbe Subject bleibt. S. z. V 10, 1.

Cap. 3.

Selbstverbrennung des indischen Weisen Kalanos.

1. ἐν τῇ Περσίδι γῆ. Nach Strabo p. 517 in Pasargadae, nach Ael. r. h. 5, 6 in Babylon, nach Diodor. XVII 107, dessen Angabe die meiste Wahrscheinlichkeit für sich hat, in Susa. — ἐν τῷ τοιῷδε „unter solchen Umständen“; wie hier c. 15, 1. — καταστρέφαι, καταστρέφειν (erg. τὸν βίον) gebrauchen erst

ἐλθεῖν παθήματος ὅ τι περ ἑξαναγκάσει αὐτὸν μεταβάλλειν τὴν πρόσθεν δίαταν. καὶ Ἀλέξανδρον ἀντειπεῖν μὲν αὐτῷ 2 ἐπὶ πολὺ ὡς δ' οὐκ ἠττησόμενον ἐώρα, ἀλλὰ ἄλλως ἂν ἀπαλλαγέντα, εἰ μὴ τις ταύτη ὑπεμάθοι, οὕτω δὴ ὅση ἐπήγγελλεν αὐτός, κελεύσαι νησθῆναι αὐτῷ πυρᾶν, καὶ ταύτης ἐπιμεληθῆναι Πτολεμαίου τὸν Λάγον τὸν σωματοφύλακα. οἱ δὲ καὶ πομπήν τινα προπομπεῦσαι αὐτοῦ λέγουσιν ἵππους τε καὶ ἄνδρας, τοὺς μὲν ὀπλισμένους, τοὺς δὲ θυμιάματα παντοῖα τῇ πυρᾷ ἐπιφέροντας· οἱ δὲ καὶ ἐκπώματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐσθῆτα βασιλικὴν λέγουσιν ὅτι ἔφερον. αὐτῷ δὲ παρασκευασθῆναι μὲν ἵππον, ὅτι βαδίσει ἀδυνάτως 3 εἶχεν ὑπὸ τῆς νόσου· οὐ μὴν δυνηθῆναι γε οὐδὲ τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι, ἀλλὰ ἐπὶ κλίτης γὰρ κοιμισθῆναι φερόμενον, ἐστεφανωμένον τε τῷ Ἰνδῶν νόμῳ καὶ ἄδοντα τῇ Ἰνδῶν γλώσσῃ. οἱ δὲ Ἰνδοὶ λέγουσιν ὅτι ὕμνοι θεῶν ἦσαν καὶ αὐτῶν ἔπαινοι. καὶ τὸν μὲν ἵππον τοῦτον ὅτου ἐπιβήσεσθαι 4 ἔμελλε, βασιλικὸν ὄντα τῶν Νισαίων, πρὶν ἀναβῆναι ἐπὶ τὴν πυρᾶν Λυσιμάχῳ χαρίσασθαι, τῶν τιμῶν θεραπευόντων αὐτὸν ἐπὶ σοφίᾳ· τῶν δὲ δὴ ἐκπωμάτων ἢ στραμάτων ὅσα ἐμβληθῆναι ἐς τὴν πυρᾶν κόσμον αὐτῷ τετάχει Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ ἄλλοις δοῦναι τῶν ἀμφ' αὐτόν. οὕτω δὴ ἐπιβάντα τῇ 5 πυρᾷ κατακλιθῆναι μὲν ἐν κόσμῳ, ὄρασθαι δὲ πρὸς τῆς στρατιᾶς ξυμπάσης. Ἀλεξάνδρῳ δὲ οὐκ ἐπιεικὲς φανῆναι τὸ θέαμα ἐπὶ φίλῳ ἀνδρὶ γινόμενον· ἀλλὰ τοῖς γὰρ ἄλλοις θαῦμα παρασχέσθαι οὐδέν τι παρακινήσαντα ἐν τῷ πυρὶ τοῦ σώματος. ὡς δὲ τὸ πῦρ ἐς τὴν πυρᾶν ἐνέβαλον οἷς 6

spätere Schriftsteller in der Bedeutung sterben.

2. ἐπὶ πολὺ „auf eine lange Zeit (oder Strecke) hin“.

4. αὐτῶν (= τῶν Ἰνδῶν) ἔπαινοι. Ueber ὕμνοι und ἔπαινοι s. z. IV 11, 2. Zur Sache vgl. Indic. 10, 1 μνημεῖα Ἰνδοὶ τοῖς τελευτήσανσι οὐ ποιεῖσιν, ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνδρῶν ἱκανὰς ἐς μνημὴν τίθενται τοῖσιν ἀποθανούσιν καὶ τὰς ᾠδὰς αἱ ἀντοῖσιν ἐπάδονται. — Νισαίων. Herod. VII 40 Νισαῖοι δὲ καλεῖνται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε ἔστι πεδῖον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ ὄνομαι ἔστι Νισαίων· τοὺς ἂν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέροι τὸ πεδῖον τοῦτο. Vgl. c. 13, 1.

— τῶν τιμῶν θεραπευόντων. Diese Stellung des pronom. indefin. zwischen Artikel und Substantiv ist bei Herodot die regelmässige. Bei Arrian noch c. 22, 5, 24, 2. Ueber θεραπεύειν ἐπὶ τινι s. z. IV 13, 2. 5. ἐπιβάντα τῇ πυρᾷ. S. z. V 1, 3. — ἐν κόσμῳ. ἐν bezeichnet hier die Art und Weise. Das Gentheil ξὺν οὐδενί κόσμῳ IV 26, 3. — οὐδέν τι παρακινήσαντα τοῦ σώματος. Cic. Tusc. V 27, 77 Gentis Indicae, qui sapientes habentur, nudi aetatem degunt et Caucasi nives hiemalemque vim perferunt sine dolore, cumque ad flammam se applicaverunt, sine gemitu adurunt.

προστεταγμένον ἦν, τὰς τε σάλπιγγας φθέγγασθαι λέγει Νέαρχος, οὕτως ἔξ Ἀλεξάνδρου προστεταγμένον, καὶ τὴν στρατιάν ἐπαλαλάσαι πᾶσαν ὁποῖον τι καὶ ἐς τὰς μάχας ἰούσα ἐπηλάλαξε, καὶ τοὺς ἐλέφαντας συνεπηχῆσαι τὸ ὄξύ καὶ πολεμικόν, τιμῶντας Κάλανον. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπὲρ Κάλανου τοῦ Ἰνδοῦ ἱκανοὶ ἀναγεγράφασιν, οὐκ ἀχρεῖα πάντῃ ἐς ἀνθρώπους, ὅτῳ γυνῶναι ἐπιμελές, ὡς καρτερόν τε ἐστὶ καὶ ἀνίκητον γυνῶμῃ ἀνθρωπίνῃ ὅτι περ ἐδέλει ἐξεργάσασθαι.

- 4 Ἐν τούτῳ δὲ Ἀλέξανδρος Ἀτροπάτην μὲν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ σατραπείαν ἐπέμπευε παρελθὼν ἐς Σούσα· Ἀβουλίτην δὲ καὶ τὸν τούτου παῖδα Ὁξάδρη, ὅτι κακῶς ἐπιμελεῖτο τῶν 2 Σουσίων, συλλαβῶν ἀπέκτεινε. πολλὰ μὲν δὴ πεπλημμέλητο ἐκ τῶν κατεχόντων τὰς χώρας ὅσαι δορικίητοι πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐγένοντο ἐς τε τὰ ἱερὰ καὶ τάφους καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπηκόους, ὅτι χρόνιος ὁ εἰς Ἰνδοὺς στόλος ἐργεγένητο τῷ βασιλεῖ καὶ οὐ πιστὸν ἐφαίνετο ἀπονοστήσειν αὐτὸν ἐκ τοσῶνδε ἐθνῶν καὶ τοσῶνδε ἐλεφάντων, ὑπὲρ τὸν Ἰνδόν τε καὶ Ὀδάσπην καὶ τὸν Ἀκσίνην καὶ Ὀρασίην φθειρόμενον· καὶ αἱ ἐν Γαδρωσίῳ δὲ αὐτῷ ξυμποραὶ ξυνενεχθεῖσαι 3 εἰ μᾶλλον ἐπῆραν τοὺς ταύτῃ σατραπεύοντας καταφρονησαὶ αὐτοῦ τῆς οἴκοι ἀπονοστήσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Ἀλέ-

6. προστεταγμένον. S. z. IV 2, 4. — τὸ ὄξύ καὶ πολεμικόν „den (bekanntesten) durchdringenden kriegerischen Ton“, den sie zum Beginn der Schlacht auszustossen abgerichtet waren. Der Artikel von etwas Notorischem wie V 3, 2. — ἱκανοί erg. ἐς πίστιν od. ἐς τεκμηρίωσιν was V 4, 2 hinzugefügt ist. — ὅτῳ. Wenn das Relativum collective Bedeutung hat, so kann es in der Singularform auf ein Substantiv in der Pluralform bezogen werden. Xen. Anab. II 5, 32 ὅτι ἐντυγχάνοιεν, πάντας ἐκτείνον. — ὡς. Früher las man ὅτι ὡς mit Berufung auf Xen. Hell. III 2, 14. 4, 20. An beiden Stellen steht jetzt nur das einfache ὡς, was auch an unserer Stelle unzweifelhaft herzustellen ist. Für den Gebrauch des pleonastisch neben einander gestellten ὅτι ὡς sind kritisch sichere Beispiele schwerlich beizubringen.

Cap. 4.

Alexander verheiratet sich mit Barsine, Tochter des Dareus und Parysatis, Tochter des baktrischen Königs Ochos. Gleichzeitige Verheiratung von 80 seiner vornehmsten Freunde mit edlen Perserinnen.

1. σατραπείαν. Medien (VI 29, 3).
2. πολλὰ μὲν. Es entspricht οὐ μὴν ἀλλὰ (unt. 3).
3. φθειρόμενον, πολέμῳ. — ξυμποραὶ ξυνενεχθεῖσαι. Vgl. III 22, 3 ξυμποραὶ αὐτῷ ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ξυνηνέχθησαν. — καταφρονεῖν contempnere (= non timere). — οὐ μὴν ἀλλὰ nicht jedoch bloss wirkliche Vergehen reizten ihn, sondern er selbst war nur zu geneigt (= ὄξύτερος). Vgl. Curt. X 1, 39 Coeperat esse praeceps ad

ξανδρος ὄξύτερος λέγεται γενέσθαι ἐν τῷ τότε ἐς τὸ πιστεῦσαι τε τοῖς ἐπικαλουμένοις, ὡς πιθανοῖς δὴ ἐν παντὶ οὔσι, καὶ ἐπὶ τὸ τιμαρῆσθαι μεγάλως τοὺς καὶ ἐπὶ μικροῖς ἐξελεγχθέντας, ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ἂν ἐδόκουν αὐτῷ τῇ αὐτῇ γυνῶμῃ ἐξεργάσασθαι.

Ὁ δὲ καὶ γάμους ἐποίησεν ἐν Σούσις ἑαυτοῦ τε καὶ 4 τῶν ἐταίρων· αὐτὸς μὲν τῶν Δαρείου θυγατέρων τὴν πρεσβυτάτην Βαρσίνην ἠγάγετο, ὡς δὲ λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτην, τῶν Ὀχου θυγατέρων τὴν νεωτάτην Παρύσατιν. ἤδη δὲ ἦν αὐτῷ ἠγμένη καὶ ἡ Ὁξυάρτου τοῦ Βακτρίου παῖς Ρωξάνη. Δρύπειν δὲ Ἠφαιστίωσι δίδωσι, 5 Δαρείου παῖδα καὶ ταύτην, ἀδελφὴν τῆς αὐτοῦ γυναικός· ἐδέλειν γάρ οἱ ἀνεψιούς τῶν παίδων γενέσθαι τοὺς Ἠφαιστίωνος παῖδας· Κρατέρω δὲ Ἀμαστρίνην τὴν Ὁξυάρτου τοῦ Δαρείου ἀδελφοῦ παῖδα· Περδίκκῃ δὲ τὴν Ἀτροπάτου τοῦ Μηδίας σατραπὸν παῖδα ἔδωκε· Πτολεμαίῳ δὲ τῷ σωματο- 6 φύλακι καὶ Εὐμένει τῷ γραμματεῖ τῷ βασιλικῷ τὰς Ἀρταβάξου παῖδας τῷ μὲν Ἀρτακάμαν, τῷ δὲ Ἀρτανίῳ· Νεάρχῳ δὲ τὴν Βαρσίνης τε καὶ Μέντορος παῖδα· Σελεύκῳ δὲ τὴν Σπιταμένους τοῦ Βακτρίου παῖδα· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐταίροις τὰς δοκιμωτάτας Περσῶν τε καὶ Μήδων παῖδας ἐς ὄρδοῖναι. οἱ γάμοι δὲ ἐποιήθησαν νόμῳ τῷ Περσικῷ· θρόνοι ἐτέθησαν τοῖς νυμφίοις ἐφεξῆς καὶ μετὰ 7 τὸν πότον ἦγον αἱ γαμούμεναι καὶ παρεκαθέζοντο ἐκάστη τῷ ἑαυτῆς· οἱ δὲ ἐδεξιώσαντό τε αὐτὰς καὶ ἐφίλησαν· πρῶτος δὲ ὁ βασιλεὺς ἤρξεν· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ πάντων ἐγίνοντο οἱ γάμοι. καὶ τοῦτο, εἶπερ τι ἄλλο, ἔδοξε δημοτι-

representanda supplicia item ad deteriora credenda. Scilicet res secundae valent commutare naturam. — ἐν τῷ τότε. S. z. IV 5, 1. — ἐπὶ τὸ τιμαρῆσθαι noch mit ὄξύτερος zu verbinden.

4. Βαρσίνη. Diese Tochter des Dareus heisst bei Phot. p. 68, 6 (Bekk.) Ἀρσινόη, bei Diodor 17, 107. Plut. Alex. 70 Στάσιρα. Einen ausführlichen Bericht über die grosse Hochzeit zu Susa gibt Chares bei Athenaeus XII 538. Alexander verfolgte dabei die Absicht, durch die Ehebündnisse Makedoner und Perser, die beiden herrschenden Volks-

stämme, der eine in Europa, der andere in Asien, zur Reichs- und Familieneinheit miteinander zu verschmelzen. Vgl. Curt. X 12, 12 Uxorem Darei filiam duxi proximisque amicorum auctor fui ex captivis generandi liberos: ut hoc sacro foedere omne discrimen victi et victoris excluderem. Asiae et Europae unum atque idem regnum est. — Ρωξάνη. S. IV 19, 5.

6. Εὐμένει τῷ γραμμ. β. S. z. V 24, 6.

7. εἶπερ τι ἄλλο. S. z. IV 7, 5.

8 κόν τε καὶ φιλέταιρον προᾶξαι Ἀλέξανδρου. οἱ δὲ παραλαβόντες ἀπῆγον τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος· προΐκας δὲ ξυμπάσαις ἐπέδωκεν Ἀλέξανδρος. καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι ἠγγμένοι ἦσαν Μακεδόνες τῶν Ἀσιανῶν τινες γυναικῶν, ἀπογραφῆναι ἐκέλευσε καὶ τούτων τὰ ὀνόματα, καὶ ἐγένοντο ὑπὲρ τοὺς μυρίους, καὶ τούτοις δωρεαὶ Ἀλεξάνδρου ἐδόθησαν ἐπὶ τοῖς γάμοις.

5 Καὶ τὰ χρεᾶ ἐπιλύσασθαι τῆς στρατιᾶς ὅσοις χρεᾶ ἦν ἐν καιρῷ οἱ ἔδοξε, καὶ κελεύει ἀπογράφεσθαι ὅποσον ὀφείλει ἕκαστος, ὡς ληψομένους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀλίγοι ἀπέγραψαν σφῶν τὰ ὀνόματα, δεδιότες ἕξ Ἀλεξάνδρου μὴ πείρα αὐτῆ εἶη καθειμένη, ὅτῳ οὐκ ἀποχρῶσα ἢ μισθοφορὰ τῶν στρατιωτῶν ἐστὶ καὶ ὅτῳ πολυτελής ἢ δίαιτα. ὡς δὲ ἐξήγγελλο ὅτι οὐκ ἀπογράφουσι σφᾶς οἱ πολλοί, ἀλλ' ἐπικρύπτουσιν ὅτῳ τι εἶη συμβόλαιον, τὴν μὲν ἀπιστίαν τῶν στρατιωτῶν ἐκάμισεν· οὐ γὰρ χρῆναι οὐτ' οὖν τὸν βασιλέα ἄλλο τι ἢ ἀληθεύειν πρὸς τοὺς ὑπηκόους, οὔτε τῶν ἀρχομένων τινὰ ἄλλο τι ἢ ἀληθεύειν τὸν βασιλέα δοκεῖν. καταθεις δὲ τραπέζας ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ ἐπὶ τούτων χρυσίον καὶ τοὺς ἐπιμελησομένους τῆς δόσεως ἐκάστοις, ὅστις συμβόλαιον ἐπεδείκνυτο, ἐπιλύεσθαι τὰ χρεᾶ ἐκέλευεν, οὐκ ἀπογραφομένους ἔτι τὰ ὀνόματα. καὶ οὕτω δὴ ἐπίστευσάν τε ἀληθεύειν Ἀλέξανδρον καὶ σὺν χάριτι μείζονι ἐρίγνυτο

8. ἐπέδωκεν. Man beachte ἐπὶ. — τῶν Ἀσιανῶν τινας. Zur Stellung von τις s. z. c. 3. 4.

Cap. 5.

1. τὰ χρεᾶ ἐπιλύσασθαι. Curtius X 8, 9 *Edixit ut omnes milites aes alienum profiterentur. Grave plerisque esse compererat, et quam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumtuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni aeris pudorem non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit, et decem milia talentum proferri. Tum demum fide facta professi sunt nec amplius ex tanta pecunia quam centum et triginta talenta superfuere.* Uebrigens

lehrt der hier erzählte Vorgang, wie wenig Vertrauen und Zuneigung Alexander jetzt bei seinem Heere genoss. — πείρα — καθειμένη, καθίεναι das eigentliche Wort vom Schiffer, der zur Erforschung der Wassertiefe das Senkblei herablässt. Vgl. Her. II 5 καθεις καταπειρητηρήν und II 28 μὴ δύνασθαι καθειμένην καταπειρητηρήν ἐς βυσσὸν ἵεναι. Hier ist in übertragener Bedeutung πείραν καθίεναι gleichbedeutend mit dem üblicheren πείραν λαμβάνειν (od. ζητεῖν).

2. ὅτῳ. S. z. c. 3. 6. — οὐτ' οὖν. S. z. c. 14, 3.

3. ἐκάστοις. Der Dativ hängt von dem in τῆς δόσεως enthaltenen Verbalbegriff ab. Vgl. Thuk. V 35 τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσιν. Plat. apol. 30 d τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν. Vgl. c. 12, 4 (διαδόχους τοῖς). — οὐκέτι

αὐτοῖς τὸ μὴ γνωσθῆναι μᾶλλον τι ἢ τὸ παύσασθαι ὀφείλοντας. λέγεται δὲ γενέσθαι ἢ δόσις αὐτῆ τῆ στρατιᾶς ἐς τάλαντα δισμύρια.

Ἔδωκε δὲ καὶ δῶρα ἄλλοις ἄλλα, ὅπως τις κατ' ἀξίω- 4 σιν ἐτιμάτο ἢ κατ' ἀρετὴν εἴ τις ἐπιφανῆς ἐγεγόνει ἐν τοῖς κινδύνοις. καὶ ἐστεφάνωσε χρυσοῖς στεφάνοις τοὺς ἀνδραγαθία διαπρέποντας, πρῶτον μὲν Πεννέσταν τὸν ὑπερασπίσαντα, ἔπειτα Λεοννάτον, καὶ τοῦτον ὑπερασπίσαντα, καὶ 5 διὰ τοὺς ἐν Ἰνδοῖς κινδύνους καὶ τὴν ἐν Ὠροῖς νίκην γενομένην, ὅτι παραταξάμενος σὺν τῇ ὑπολειφθεῖσῃ δυνάμει πρὸς τοὺς νεωτερίζοντας τῶν τε Ὠρειτῶν καὶ τῶν πλησίον τούτων ὤμισμέναν τῇ τε μάχῃ ἐκράτησε καὶ τᾶλλα καλῶς ἔδοξε τὰ ἐν Ὠροῖς κοσμηῆσαι. ἐπὶ τούτοις δὲ Νέαρχον ἐπὶ 6 ἐπὶ τῷ περίπλῳ τῷ ἐκ τῆς Ἰνδῶν γῆς κατὰ τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐστεφάνωσε· καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἤδη ἀφιγμένος ἐς Σοῦσα ἦν· ἐπὶ τούτοις δὲ Ὀνησίκριτον τὸν κυβερνήτην τῆς νεῶς τῆς βασιλικῆς· ἔτι δὲ Ἡφαιστίωνα καὶ τοὺς ἄλλους σωματοσφύλακας.

Ἦκον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ σατράπαι οἱ ἐκ τῶν πόλεων τε 6 τῶν νεοκίσιτων καὶ τῆς ἄλλης γῆς τῆς δοριαλώτου, παῖδας ἠβάσκοντας ἤδη ἐς τρισμυρίους ἄγοντες, τὴν αὐτὴν ἡλικίαν γεγονότας, οὓς καὶ Ἐπιγόνους ἐκάλεε Ἀλέξανδρος, νεοκομη-

nicht weiter. — μᾶλλον folgt öfter nach einem von ihm durch mehrere Wörter getrennten Comparativ, um dessen Begriff zu erneuern und ins Gedächtnis zurückzurufen. Vgl. Her. I 31 ἀμεινον ἐν εἶη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν. Xen. Cyrop. III 3, 51 ἀρετώτερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον ἢ φεύγοντας σώζεσθαι. — δισμύρια in Uebereinstimmung mit Justin. 12, 11. Dagegen geben Diod. 17, 109, Plut. Alex. 70, Curt. IX 8, 9 (s. oben zu 1) die Höhe der getilgten Schulden nur auf 9870 Talente an.

4. ὅπως prout. — Πεννέσταν τὸν ὑπερασπίσαντα. S. VI 10, 1.

5. καὶ διὰ fñgt in veränderter Form einen zweiten Grund hinzu. Ueber die Verbindung durch καὶ s. z. c. 21, 4. — τὴν ἐν Ὠροῖς — γενομένην. S. VI 22, 3 und Curt. IX 10, 19 Alexander Leonnati lit-

teras accepit conflixisse ipsum cum milibus militum et trecentis equitibus Oritarum prospero eventu. — ὅτι erläutert des näheren die Einzelheiten jenes Sieges.

Cap. 6.

1. Ἐπιγόνους. Schon bei seiner ersten Anwesenheit in Persis (331 v. Chr.) hatte er 30,000 persische Knaben aus allen Satrapien, selbst den entferntesten, wie Sogdiana, Bactriana, Areia, Drangiana, Arachosia, ausheben lassen, die auf makedonische Weise bewaffnet und eingeübt wurden. Ueber diese während des indischen Feldzugs zu jungen Männern herangewachsenen Eingeborenen hielt Alexander jetzt Heerschau, sie seine Epigonen nennend. Den Namen Ἐπίγονοι führten eigentlich die nachgebliebenen

μένους Μακεδονικοῖς ὄπλοις καὶ τὰ πολέμια ἐς τὸν τρόπον
 2 τὸν Μακεδονικὸν ἠσκημένους. καὶ οὗτοι ἀφικόμενοι λέγονται
 ἀνιάσαι Μακεδόνας, ὡς πάντα δὴ μηχανασμένον Ἀλεξάνδρου
 ὑπὲρ τοῦ μηκέτι ὡσαύτως δεῖσθαι Μακεδόνων· εἶναι γὰρ
 οὖν καὶ Μηδικὴν τὴν Ἀλεξάνδρου στολὴν ἄλλος οὐ μικρὸν
 Μακεδόσιν ὄρωμένην, καὶ τοὺς γάμους ἐν τῷ νόμῳ τῷ
 Περσικῷ ποιηθέντας οὐ πρὸς θυμοῦ γενέσθαι τοῖς πολλοῖς
 αὐτῶν, οὐδὲ τῶν γημάτων ἔστιν οἷς, καίτοι τῇ ἰσότητι τῇ
 3 ἐς τὸν βασιλέα μεγάλως τιμημένους. Πευκέστας τε ὁ Περ-
 σῶν σατραπῆς τῇ τε σκευῇ καὶ τῇ φωνῇ Περσίζων ἐλύπει
 αὐτούς, ὅτι τῷ βαρβαρισμῷ αὐτοῦ ἔχαιρεν Ἀλεξάνδρος, καὶ
 οἱ Βακτριῶν δὲ καὶ οἱ Σορδιανῶν καὶ Ἀραχωτῶν ἱππεῖς,
 καὶ Ζαγαγγῶν δὲ καὶ Ἀρσίων καὶ Παρθυαίων καὶ ἐκ Περ-
 σῶν οἱ Εὐνάκιοι καλούμενοι ἱππεῖς καταλοχισθέντες εἰς τὴν
 ἵππου τὴν ἐταιρικὴν ὅσοι αὐτῶν κατ' ἀξίωσιν καὶ κάλλει
 4 τοῦ σώματος ἢ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ ὑπερφέροντες ἐφαίνοντο,
 καὶ πέμπτη ἐπὶ τούτοις ἱππαρχία προσγενομένη, οὐ βαρβα-
 ρικὴ ἢ πᾶσα, ἀλλὰ ἐπαυξηθέντος γὰρ τοῦ παντὸς ἱππικοῦ κατ-
 ελέγησαν ἐς αὐτὸ τῶν βαρβάρων, τῷ τε ἀγγήματι προσκατα-
 λεγόντες Κωφῆν τε ὁ Ἀρταβάζου καὶ Ἰθάρονος καὶ Ἀρτιβόλης οἱ
 Μαζαίου, καὶ Σισίνης καὶ Φραδασμένης οἱ Φραταφέρου τοῦ
 5 Παρθυαίου καὶ Ἰρκανίας σατραπόου παῖδες, καὶ Ἰστάνης
 Ὁξυάρτου μὲν παῖς, Ῥωξάνης δὲ τῆς γυναικὸς Ἀλεξάνδρου
 ἀδελφός. καὶ Αὐτοβάρης καὶ ὁ τούτου ἀδελφός Μιθροβαῖος,
 καὶ ἠγεμῶν ἐπὶ τούτοις ἐπιστάθεις Ἰστάσπης ὁ Βάκτριος, καὶ
 τούτοις δόρατα Μακεδονικὰ ἀντὶ τῶν βαρβαρικῶν μεσαγυλίαν
 δοθέντα, ταῦτα πάντα ἐλύπει τοὺς Μακεδόνας, ὡς πάντη δὴ
 βαρβαρίζοντος τῇ γνώμῃ Ἀλεξάνδρου, τὰ δὲ Μακεδονικὰ
 νόμιμα τε καὶ αὐτοὺς Μακεδόνας ἐν ἀτίμῳ χώρῳ ἄγοντος.

Söhne der auf dem ersten Zuge gegen Theben gefallenen hellenischen Helden.

2. πρὸς θυμοῦ. S. z. IV 12, 1.

3. οἱ Εὐνάκιοι. Ueber sie ist nichts Näheres bekannt.

4. τῶν βαρβάρων (τινες). Ein partitiver Genetiv als Subject. — ἀγγήματι. Eine auserlesene Abteilung der ὑπασπισταί, eine erprobte Musterschar, welche die Leibwache des Königs bildete (eine Art Leibgarde zu Fuss),

führte den Namen ἄγγημα (auch wohl ὑπασπισταί οἱ βασιλικοί genannt).

5. μεσάγγυλα mesancula (Gell. N. a. X 25, 2) hiess eine Art von Speeren, die den Wurfriemen zum Fortschleudern ἀγυλίη (amentum) in der Mitte hatten. Statt ihres nationalen Wurfspiesses gab ihnen Alexander die makedonische Stosslanze (Saris). — ἐν ἀτίμῳ χώρῳ ἄγοντος. Zur Bedeutung vgl. Xen. Anab. V 7, 28 οὓς μὲν ἂν ὑμεῖς ἅπαντες ἔληθε ἀρχοντας,

Ἀλεξάνδρος δὲ τῆς μὲν πεζῆς στρατιᾶς τὴν πολλὴν 7
 Ἡραιστίωνα ἄγειν κελεύει ἔστε ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Περ-
 σικὴν. αὐτὸς δὲ ἀναπλεύσαντος αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ ἐς τὴν
 Σουσίαν γῆν ἐπιβάς τῶν νεῶν ξὺν τοῖς ὑπασπισταῖς τε καὶ
 τῷ ἀγγήματι καὶ τῶν ἱππέων τῶν ἐταίρων ἀναβιβασάμενος
 οὐ πολλοὺς κατέπλει κατὰ τὸν Εὐλαῖον ποταμὸν ὡς ἐπὶ
 θάλασσαν. ἤδη δὲ πλησίον ὦν τῆς ἐκβολῆς τῆς ἐς τὸν πόντον 2
 τὰς μὲν πλείονας τε καὶ πεποννηκίας τῶν νεῶν καταλείπει
 αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ταῖς μάλιστα ταχυναντούσας παρέπλει ἀπὸ
 τοῦ Εὐλαίου ποταμοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν ὡς ἐπὶ τὰς
 ἐκβολὰς τοῦ Τίγρητος· αἱ δὲ ἄλλαι αὐτῷ νῆες ἀνακομισθεῖ-
 σαι κατὰ τὸν Εὐλαῖον ἔστε ἐπὶ τὴν διώρυχα ἢ τέμνηται
 ἐκ τοῦ Τίγρητος ἐς τὸν Εὐλαῖον, ταύτη διεκομίσθησαν ἐς
 τὸν Τίγρητα.

Τῶν γὰρ δὴ ποταμῶν τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τί- 3
 γρητος, οἱ τὴν μέσην σφῶν Συρίαν ἀπείργουσιν, ὅθεν καὶ
 τὸ ὄνομα Μεσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κληῖται, ὁ
 μὲν Τίγρης πολὺ τι ταπεινότερος ἦεον τοῦ Εὐφράτου διώ-
 ρυχάς τε πολλὰς ἐκ τοῦ Εὐφράτου ἐς αὐτὸν δέχεται καὶ
 πολλοὺς ἄλλους ποταμοὺς παραλαβὼν καὶ ἐξ αὐτῶν αὐξη-
 θείς ἐσβάλλει ἐς τὸν πόντον τὸν Περσικόν, μέγας τε καὶ

ἐν οὐδεμιᾷ χώρῳ ἔσονται u. ibid. V 6, 13 εἰ δὲ πον ἦττους τῶν πο-
 λεμίων ληφθησόμεθα, εὐδην δὴ
 ὅτι ἐν ἀνδροπόδων χώρῳ (= in
 serpotum loco, numero) ἔσομεθα.

— αἱ ἄλλαι, die zurückgelas-
 senen.

3. τὸ ὄνομα. Dieser mit κληῖται
 (= καλεῖται) zu verbindende Accu-
 sativ ist als sachlicher Accusativ
 zu fassen (κληῖω od. κληῖω τι
 τε sc. ὄνομα od. τὸ ὄνομα),
 der bei der Umwandlung ins Passiv
 unverändert bleibt (καλεῖται od.
 κληῖται τις ὄνομα od. τὸ ὄνομα).
 Danach ist auch VII 11, 3 Μακε-
 δονικὰ ὀνόματα als sachlicher Accu-
 sativ zu erklären (ἀγγήματι τι Περ-
 σικὸν καλούμενον τὰ Μακεδο-
 νικὰ ὀνόματα). — Das ionische
 κληῖσιν gebraucht Arrian noch c.
 13, 1; bei Attikern selten. Doch
 vgl. Xen. Cyrop. I 2, 1 οἱ Περσεῖ-
 δαι ἀπὸ Περσέως κληῖονται. —
 Μεσοποταμία. Der Name ist eine
 Uebersetzung des einheimischen
 Aram Naharaim (= Aram der zwei
 Ströme); Griechen wie Römer rech-
 neten das Land (zwischen Euphrat
 und Tigris) bald zu Syrien bald zu
 Assyrien.

Cap. 7.

Alexander fährt den Enlaios (j. Karun) herab in den persischen Golf ein, untersucht die Küste bis zur Mündung des Tigris und segelt den letzteren Strom hinauf bis Opis.

1. τὴν πολλήν. S. z. IV 16, 3. — ἀναπλεύσαντος. ἀναπλεῖν (ἀνα = adverso flumine) auch III 1, 3. Das Gegenteil καταπλεῖν unten (κατ- ἐπλεῖ κατὰ τὸν Εὐλ. π.). — Εὐλαῖος, entspricht dem östlich von Susa fließenden heutigen Kurun (od. Karun). Derselbe ist nicht identisch mit dem Choaspes (Χοάσπης), dem mehr westlich strömenden heutigen Kerrah (od. Kerkha).

2. πεποννηκίας. S. z. VI 5, 3.

4 οὐδαμοῦ διαβατὸς ἔσται ἐπὶ τὴν ἐκβολήν, καθότι οὐ κατανα-
λίσκεται αὐτοῦ οὐδὲν εἰς τὴν χώραν. ἔστι γὰρ μετεωρο-
τέρα ἢ ταύτη γῆ τοῦ ὕδατος, οὐδὲ ἐκιδιδάσκει οὗτος κατὰ
τὰς διώρυγας οὐδὲ εἰς ἄλλον ποταμόν, ἀλλὰ δέχεται γὰρ
ἐκείνους μᾶλλον ἄρδεσθαι τε ἀπὸ οὗ τὴν χώραν οὐδαμῆ
5 παρέχει. ὁ δὲ Εὐφράτης μετέωρός τε θεῖ καὶ ἰσοχείλης παν-
ταχοῦ τῆ γῆ, καὶ διώρυγες δὲ πολλαὶ ἀπ' αὐτοῦ πεποιήνται,
αἱ μὲν ἀένοι, ἀπ' ὧν ὑδρεύονται οἱ παρ' ἐκάτερα ὠμι-
σμένοι· τὰς δὲ καὶ πρὸς καιρὸν ποιοῦνται, ὁπότε σφίσι
ὑδατος ἐνδεῶς ἔχουσι, εἰς τὸ ἐπάρδειν τὴν χώραν· οὐ γὰρ
ὔεται τὸ πολὺ ἢ γῆ αὕτη ἐξ οὐρανοῦ· καὶ οὕτως εἰς οὐ
πολὺ ὕδωρ ὁ Εὐφράτης τελευτῶν καὶ τεναγῶδες τοῦτο
ἀποπαύεται.

6 Ἀλέξανδρος δὲ περιπλευσας κατὰ τὴν θάλασσαν ὅσον
μεταξὺ τοῦ τε Εὐλαίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Τίγρητος ἐπέειπεν
ὁ αἰγιαλὸς τοῦ κόλπου τοῦ Περσικοῦ ἀνέπλει κατὰ τὸν
Τίγρητα ἔσται ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἵνα Ἑφαιστίων αὐτῷ
τὴν δύναμιν πᾶσαν ἔχων ἐστρατοπεδεύει. ἐκείθεν δὲ αὐθις
ἔπλει εἰς Ὠπιν, πόλιν ἐπὶ τοῦ Τίγρητος ὠμισμένην. ἐν δὲ

4. οὐδαμοῦ διαβατός wenigstens nicht in seinem unteren Laufe, wenn zur Raschheit seines Laufs die durch Einmündung anderer Flüsse vermehrte Wassermenge und sein Anschwellen Anfang Frühling und Ende Herbst gekommen ist. In seinem oberen Laufe z. B. Arbela gegenüber ist er namentlich Ende Sommer und Anfang Herbst zu durchwaten. Vgl. Curt. IV 37, 15.

5. παρ' ἐκάτερα an beiden Ufern. — πρὸς καιρὸν ποιοῦνται ad tempus fiunt ad irrigandam regionem. — ὕδατος ἐνδεῶς ἔχειν. S. z. VI 28, 7. — εἰς τὸ ἐπάρδειν. Vom Euphrat gieng ein vielverzweigtes Canalnetz aus, das neben der hier von Arrian angegebenen Bestimmung dem Zweck diente, den zu hohen Wasserstand abzuleiten und einen Verkehrsweg zu Wasser zwischen den Ortschaften des Landes abzugeben (Strabo p. 740). — οὐ γὰρ ὔεται. Herod. I 193 ἢ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὔεται μὲν ὀλίγη· ἀρδόμενον μὲντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λήιον καὶ παρα-
γίνεται ὁ σίτος. — εἰς οὐ πολὺ

ὑδωρ — καὶ τεναγῶδες. Vgl. V 5, 5 καὶ οὕτοι ἐσβάλλουσιν εἰς θάλασσαν ἢ εἰς τεναγὴ ἀναχεόμενοι ἀφανίζονται, καθάπερ ὁ Εὐφράτης ποταμὸς ἀφανίζεται. Dieser Ansicht stimmt auch Mela III 8, 35 bei; dagegen spricht Arrian selbst von einer Mündung des Euphrat (o. c. 1, 1 und c. 20, 3). Noch näher kommt Strabo (p. 132) der Wahrheit, nach dem der Euphrat, mit dem Tigris vereinigt, sich in den persischen Golf ergießt. Jedenfalls fließen heutzutage beide Ströme, unter dem Namen Schat el Arab vereinigt, in einer Hauptmündung, die allein schiffbar ist, neben sechs kleineren in den Persischen Golf aus.

6. ὅσον „so viel Raum als“. — Ὠπιν. Schon Herodot I 189 erwähnt sie als am Tigris gelegen; auch dem Xenophon (Anab. II, 4, 25) ist sie bekannt. Uebrigens lässt sich ihre Lage nicht sicher bestimmen. Neuere Reisende meinen, dass sie am Einfluss des Kufri in den Tigris gelegen habe.

τῷ ἀνάπλω τοὺς καταρράκτας τοὺς κατὰ τὸν ποταμὸν
ἀφανίζων ὁμαλὸν πάντη ἐποίει τὸν ροῦν, οἱ δὲ ἐκ Περσῶν
πεπονημένοι ἦσαν, τοῦ μὴ τινα ἀπὸ θαλάσσης ἀναπλεῦσαι
εἰς τὴν χώραν αὐτῶν νηΐτη στόλῳ κρατήσαντα. ταῦτα δὲ
μεμηχάνητο ἄτε δὴ οὐ ναυτικοῖς τοῖς Πέρσαις· οὕτω δὲ
συνεχεῖς οἱ καταρράκται πεπονημένοι ἄπορον τὸν ἀνάπλου
ἐποίουν τὸν κατὰ τὸν Τίγρητα. Ἀλέξανδρος δὲ οὐκ ἔφη
τῶν κρατούντων τοῖς ὅπλοις εἶναι τὰ τοιαῦτα σοφίσματα·
οὐκ οὐκ πρὸς αὐτοῦ ἐποιεῖτο ταύτην τὴν ἀσφάλειαν, ἦντινα
ἔργῳ οὐδὲ λόγῳ ἀξίαν ἀπέφηνε, οὐ χαλεπῶς διακόψας τῶν
Περσῶν τὰ σπουδάσματα.

Ὡς δὲ εἰς τὴν Ὠπιν ἀφίκετο, ξυναγαγὼν τοὺς Μακεδόνας 8
προεῖπεν ὅτι τοὺς ὑπὸ γῆρας ἢ πηρώσεως τοῦ σώματος
ἀχρεῖους εἰς τὰ πολέμια ὄντας παραλύει μὲν τῆς στρατιᾶς,
ἀποπέμπει δὲ εἰς τὰ σφέτερα ἦθη· ἐπιδώσει δὲ ἀπιούσιν
ὅσα αὐτοὺς τε ζηλωτοτέρους ποιήσει τοῖς οἴκοι καὶ τοὺς
ἄλλους Μακεδόνας ἐξορμήσει εἰς τὸ ἐθέλειν τῶν αὐτῶν κιν-
δύων τε καὶ πόνων μετέχειν. Ἀλέξανδρος μὲν ὡς χαριου- 2
μενος δῆθεν τοῖς Μακεδόσι ταῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ ὡς ὑπερ-
ορῶμενοί τε ἦδη πρὸς Ἀλεξάνδρου καὶ ἀχρεῖοι πάντη εἰς τὰ
πολέμια νομιζόμενοι οὐκ ἀλόγως αὐτῷ λόγῳ ἠχθῆσθῆσαν
τῷ πρὸς Ἀλεξάνδρου λεχθέντι, κατὰ τὴν στρατιάν ταύτην
πᾶσαν πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἀχθεσθέντες, ὅτι πολλὰκις ἦδη
ἐλύπει αὐτοὺς ἢ τε ἐσθῆς ἢ Περσικῆ εἰς τοῦτο φέρουσα
καὶ τῶν Ἐπιγόνων τῶν βαρβάρων ἢ εἰς τὰ Μακεδονικὰ ἦθη
κόσμησις καὶ ἀνάμειξις τῶν ἀλλοφύλων ἱππέων εἰς τὰς τῶν
ἐταίρων τάξεις. οὐκ οὐκ σιγῇ ἔχοντες ἐκαρτέρησαν, ἀλλὰ 3

7. καταρράκται sind Wehre oder Schleusen, die im Tigris (von seiner Mündung an bis zur Stadt Opis) erbaut waren, um das Land zu bewässern und den Wasserstand zu regeln. In keinem Falle konnten sie den Zweck verfolgen, auswärtige Feinde abzuhalten, wie hier Arrian (und nach ihm auch Strabo p. 740) angibt. — τοῦ μὴ ἀναπλεῦσαι. Ueber die Bedeutung des Genetivs des Infin. s. z. IV 19, 1. — νηΐτη στόλῳ κρατήσαντα. Vgl. unt. κρατεῖν τοῖς ὅπλοις und c. 9, 7 κρατεῖν τῆ ἑπιπῳ. — ἄτε δὴ οὐ ναυτικοῖς erg. οὔσι. — πρὸς αὐτοῦ. πρὸς c. gen. = angemessen. Wie hier I 13, 7

καὶ τοῦτο οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης οὔτε πρὸς τῆς ἐμῆς εἰς τοὺς κινδύνους δεξιότητος ποιουμαι (= ἠγοῦμαι).

Cap. 8.

Alexanders Erklärung, die durch Alter oder Wunden zum Krieg Untauglichen entlassen zu wollen, erregt Unruhen im Heere.

2. ὡς δῆθεν bezeichnet Alexanders Hoffnung als nichtig. — εἰς τοῦτο: εἰς τὸ ὑπερορᾶσθαι. — ἢ εἰς τὰ Μακεδονικὰ ἦθη κόσμησις. S. c. 6, 1.

3. σιγῇ ἔχειν, eine herodotische Wendung, ebenso wie σιγῆν ἔχειν

πάντας γὰρ ἀπαλλάττειν τῆς στρατιᾶς ἐκέλευον, αὐτὸν δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς στρατεύεσθαι, τὸν Ἄμμωνα δὲ τῶ λόγῳ ἐπικερτομούντες. ταῦτα ἀκούσας Ἀλέξανδρος (ἦν γὰρ δὴ δευτέρος τε ἐν τῷ τότε καὶ ἀπὸ τῆς βαρβαρικῆς θεραπείας οὐκέτι ὡς πάλαι ἐπιεικῆς ἐς τοὺς Μακεδόνας) καταπηδήσας σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἡγεμόσιν ἀπὸ τοῦ βήματος ξυλλαβεῖν τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ταραξάντων τὸ πλῆθος κελεύει, αὐτὸς τῇ χειρὶ ἐπιδεικνύων τοῖς ὑπασπισταῖς οὕστινας χρὴ ξυλλαμβάνειν· καὶ ἐγένοντο οὗτοι ἐς τρεῖς καὶ δέκα. τούτους μὲν δὴ ἀπάγειν κελεύει τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ὡς δὲ κατεσιώπησαν οἱ ἄλλοι ἐμπλαγέντες, ἀναβὰς αὐθις ἐπὶ τὸ βῆμα ἔλεγεν ὧδε.

- 9 Οὐχ ὑπὲρ τοῦ καταπαῦσαι ὑμῶν, ὦ Μακεδόνες, τὴν οἰκαδε ὀρυμνὴν λεχθήσεται μοι ὅδε ὁ λόγος, ἔξεστι γὰρ ὑμῖν ἀπιέναι ὅποι βούλεσθε ἐμοῦ γε ἔνεκα, ἀλλ' ὡς γινῶμαι ὑμᾶς πρὸς ὁποίους τινας ἡμᾶς ὄντας ὁποιοὶ τινες αὐτοὶ γενόμενοι ἀπαλλάσσεσθε. καὶ πρῶτά γε ἀπὸ Φιλίππου τοῦ πατρὸς, ἦπερ καὶ εἰκός, τοῦ λόγου ἄρξομαι. Φίλιππος γὰρ παραλαβὼν ὑμᾶς πλανήτας καὶ ἀπόρους, ἐν διφθέραις τοὺς πολλοὺς νέμοντας ἀνὰ τὰ ὄρη πρόβατα ὀλίγα καὶ ὑπὲρ τούτων κακῶς μαχομένους Ἰλλυριοῖς τε καὶ Τριβαλλοῖς καὶ τοῖς

(V 1, 4). — τὴν ἐπὶ θανάτῳ erg. ὀδόν. Vgl. Herod. III 119 συλλαβῶν σφραγῆς ἔδρας τὴν ἐπὶ θανάτῳ. III 14 τὸν παῖδα ἀγόμενον τὴν ἐπὶ θανάτῳ. Die andere weniger passend erscheinende Lesart: τὴν ἐπὶ θάνατον würde nicht den Zweck sondern die Richtung bezeichnen. — Nach Arrians Darstellung gieng also die Hinrichtung der Rede Alexanders voraus, eine Anordnung der Begebenheiten, die um deswillen die Wahrscheinlichkeit für sich hat, weil sie Alexanders Neigung zum Jähzorn und raschen Handeln angemessener ist. Andere Schriftsteller (Diod. 17, 109. Curt. X 11, 30. Justin. XII 11, 7) lassen diese Hinrichtung der Rede Alexanders nachfolgen.

Cap. 9.

Rede Alexanders. Er rühmt des Philipp Kriegstaten und seine eige-

nen noch grösseren; darauf sucht er nachzuweisen, dass aller Vorteil aus seinen Eroberungen allein den Makedonern zu Gute gekommen, nicht ihm, wirft ihnen schmäbliche Undankbarkeit vor und schliesst damit, dass er allen den Abschied gibt.

1. πρὸς ὁποίους — ὄντας gegen uns, meinen Vater und mich, die wir solche Verdienste um euch haben. — ὁποιοὶ τινες, wie undankbar. S. z. VII 30, 1 (ὅστις — ὁποῖα — ὄντινα — ἐς ὅσον).

2. ἐν διφθέραις. Curt. X 10, 23 modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent, aurum et argentum oculi ferre non possunt. — κακῶς in kläglicher Weise. — Ἰλλυριοῖς τε καὶ Τριβαλλοῖς. Beide Völkerstämme werden auch V 26, 6 u. öft. als die gefährlichsten Feinde der Makedoner zusammen genannt.

ὁμόροις Θραξί, γλαμύδας μὲν ὑμῖν ἀντὶ τῶν διφθερῶν φορεῖν ἔδωκε, κατήγαγε δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐς τὰ πεδία, ἀξιωμαχοὺς καταστήσας τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων, ὡς μὴ χωρίων ἔτι ὀχυρότητι πιστεύοντας μᾶλλον ἢ τῇ οικείᾳ ἀρετῇ σώζεσθαι· πόλεων τε οικητορας ἀπέφηνε καὶ νόμοις καὶ ἤθεσι χρηστοῖς ἐκόσμησεν. αὐτῶν δὲ ἐκείνων τῶν βαρβάρων, ὑφ' ὧν πρόσθεν ἤγεσθε καὶ ἐφέρεσθε αὐτοὶ τε καὶ τὰ ὑμέτερα, ἡγεμόνας κατέστησεν ἐκ δούλων καὶ ὑπηρέων, καὶ τῆς Θραξίας τὰ πολλὰ τῇ Μακεδονίᾳ προσέδηκε, καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ χωρίων τὰ ἐπικαιρότατα καταλαβόμενος τὴν ἐμπορίαν τῇ χώρᾳ ἀνεπέτασε, καὶ τῶν μετάλλων τὴν ἐργασίαν ἀνευδεῆ παρέσχε· Θεσσαλῶν δὲ ἄρχοντας, οὓς πάλαι ἐτεθνήκειτε τῷ δέει, ἀπέφηνε, καὶ τὸ Φωκῶν ἔθνος ταπεινώσας τὴν ἐς τὴν Ἑλλάδα πάροδον πλατεῖαν καὶ εὐπορον ἀντὶ στευῆς τε καὶ ἀπόρου ὑμῖν ἐποίησεν· Ἀθηναίους τε καὶ Θηβαίους, ἐφεδρευόντας ἀεὶ τῇ Μακεδονίᾳ, ἐς τοσόνδε ἐταπεινώσεν, ἥδη ταυτὰ γε καὶ ἡμῶν αὐτῶ ξυμπονοῦντων,

— ἤθεσι. ἤθη mores in Verbindung mit νόμοι auch bei Herod. II 35 τὰ πολλὰ πάντα ἐμπαινον τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἡθεῖά τε καὶ νόμους. In anderer Bedeutung steht ἤθη (= domicilia) IV 15, 5 u. öft.

3. ἤγεσθε καὶ ἐφέρεσθε. ἄγειν geht mehr auf die lebenden Wesen (Menschen, Vieh), die fortgeführt, φέρειν auf die Gegenstände, welche fortgetragen werden; beide nehmen oft den Accusativ des Landes wie der geplünderten Einwohner zu sich, der bei der Umwandlung ins Passiv (wie hier) zum Nominativ wird. Uebrigens ist die umgekehrte Stellung (φέρειν καὶ ἄγειν) die häufigere (Herod. I 88. Xen. Anab. II 6, 5). Dieselbe Stellung wie hier bei Arrian noch I 4, 3. — τῶν μετάλλων, besonders der Gold- und Silberbergwerke am Gebirge Pangaeon (in der Gegend von Philipp), welche dem Philipp eine jährliche Ausbeute von fast 1000 Talenten gewährten (Diodor. 16, 8) und am Berge Dysoros, dessen Silbergruben schon dem Alexander, Vater des Amyntas, täglich ein Talent einbrachten (Herod. V 17).

4. Θεσσαλῶν δὲ ἄρχοντας — ἀπέφηνε (ὑμᾶς). Als Ol. 106, 4 die Aeuaden den Philipp gegen Lykophon, Tyrannen von Pherae, zu Hilfe riefen, rückte Philipp sofort mit einem Heere in Thessalien ein und setzte sich zuerst in Pherae, nachher in Larissa fest. — οὓς ἐτεθνήκειτε τῷ δέει. Der Accusativ hängt von dem in τεθνήναι τῷ δέει liegenden zu einem Begriff verschmolzenen ὑπερφοβεῖσθαι ab (= sich zu Tode fürchten vor —, halbtodt sein aus Furcht vor —). Der Ausdruck findet sich häufig bei Demosthenes (19, 81 ὁ δῆμος ὁ τῶν Φωκῶν οὕτω κακῶς καὶ ἐλεινῶς διακείται ὥστε τεθνήναι τῷ φόβῳ τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς Φιλίππου ξένους). — Φωκῶν ἔθνος. Philipp beendigte 346 v. Chr. in Verbindung mit den Thebanern den heiligen Krieg durch Unterwerfung und politische Vernichtung von Phokis, dessen Stimme im Amphiktyonenrat er sich übertragen liess. — ἐς τοσόνδε ἐταπεινώσεν, durch den Sieg bei Chaeronea (336 v. Chr.), an dem auch Alexander ruhmvollen Anteil genommen hatte (ἥδη ταυτὰ γε καὶ ἡμῶν αὐτῶ ξυμπονοῦντων).

ὡς ἀντὶ τοῦ φόρου τελεῖν Ἀθηναίους καὶ ὑπακούειν Θηβαίων, παρ' ἡμῶν ἐν τῷ μέρει ἐκείνους τὴν ἀσφάλειάν σφισι πορίζεσθαι. ἐς Πελοπόννησον δὲ παρελθὼν τὰ ἐκεῖ ἀν' ἐκόσμησε καὶ ἡγεμῶν αὐτοκράτωρ συμπάσης τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀποδειχθεὶς τῆς ἐπὶ τὸν Πέρσῃ στρατιᾶς οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον τὴν δόξαν τήνδε ἢ τῷ κοινῷ τῶν Μακεδόνων προσέθηκε.

6 Ταῦτα μὲν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ ἐς ὑμᾶς ὑπονησμένα, ὡς μὲν αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν σκέψασθαι μεγάλα, μικρὰ δὲ ὡς γε δὴ πρὸς τὰ ἡμέτερα ξυμβαλεῖν· ὅς παραλαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς χρυσᾶ μὲν καὶ ἀργυρᾶ ἐκπώματα ὀλίγα τάλαντα δὲ οὐδὲ ἐξήκοντα ἐν τοῖς θησαυροῖς, χρειῶν δὲ ὀφειλόμενα ὑπὸ Φιλίππου ἐς πεντακόσια τάλαντα, δανεισάμενος ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ἄλλα ὀκτακόσια ὀρηθηεὶς ἐκ τῆς χώρας τῆς γε οὐδὲ ὑμᾶς αὐτοὺς βοσκοῦσης καλῶς εὐθύς μὲν τοῦ Ἑλλησπόντου ὑμῖν τὸν πόρον θαλασσοκρατούντων 7 ἐν τῷ τότε Περσῶν ἀνεπέτασα· κρατήσας δὲ τῆ ἵππῳ τοὺς σατραπᾶς τοῦ Δαρείου τὴν τε Ἰουλίαν πᾶσαν τῆ ὑμέτερα ἀρχῇ προσέθηκα καὶ τὴν Αἰολίδα πᾶσαν καὶ Φρυγίαν ἀφοτέρους καὶ Λυδούς, καὶ Μίλητον εἶλον πολιορκίᾳ· τὰ δὲ ἄλλα πάντα προσχωρήσαντα λαβὼν ἐκόντα ὑμῖν καρποῦσθαι

Vgl. Plut. Alex. 9. — φόρους τελεῖν Ἀθηναίους. Demosth. de Halon. 12 ἐφ' ἡμῖν (τοῖς Ἀθηναίους) γὰρ ἦν ἡ Μακεδονία καὶ φόρους ἡμῖν ἔφερον. Bei τελεῖν schwebt als Subject ἡμᾶς vor. — καὶ ὑπακούειν Θηβαίων. Zur Schlichtung der Thronstreitigkeiten zwischen Alexander II. (Sohn des Amyntas und Bruder Philipps) und Ptolemaeus Alorites wurden 369 v. Chr. die Thebaner unter Pelopidas herbeigerufen, welcher sich für Alexander entschied und dessen Bruder Philipp als Geisel mit nach Theben nahm. — παρ' ἡμῶν durch unseren Beistand. — ἐν τῷ μέρει. S. z. IV 21, 4. — σφισί, ἑαυτοῖς. S. z. IV 16, 2. — ἡγεμῶν. S. z. c. 2, 1 (ἐν Ἰσθμῷ).

6. ὡς — σκέψασθαι „um sie an und für sich zu betrachten“ d. h. wenn man sie an und für sich betrachtet. In solchen parenthetischen Sätzen, welche in der Regel durch ὡς (nur vereinzelt durch ὅστε) mit dem Infinitiv eingeleitet

werden, wird die Art und Weise (ὡς) zunächst als Folge oder Wirkung aufgefasst (z. B. ὡς ἐμοὶ δοκεῖν = auf eine solche Weise, dass es mir scheint), doch kann durch solche Sätze auch eine Einschränkung ausgedrückt werden (wie in unserer Stelle). Vgl. Thuk. IV 36 ὡς μικρὸν μέγῳ εἰκᾶσαι und das sehr gewöhnliche ὡς ἔπος εἰπεῖν (= ut ita dicam) oder ὡς εἰπεῖν. Ebenso gleich im folgenden ὡς ξυμβαλεῖν. — ὅς als ob ἐμοῦ statt ἡμέτερα vorhergieng. — ἐξήκοντα. Curt. X 2, 24 hoc cultu nitentes vos accepi et quingenta aeris alieni, cum omnis regia suppellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta. Vgl. Plut. Alex. 15. — βοσκοῦσης. βοσκεῖν wird in der attischen Prosa von Menschen selten gebraucht.

7. κρατήσας τῆ ἵππῳ. S. z. c. 7, 7. — Φρυγίαν ἀφοτέρους, Gross- und Kleinphrygien (Strab. p. 543). Wie hier III 22, 3.

ἔδωκα· καὶ τὰ ἐξ Αἰγύπτου καὶ Κυρήνης ἀγαθὰ, ὅσα ἀμαχεῖς ἐκτησάμην, ὑμῖν ἐρχεται· ἢ τε κοίλη Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ μέση τῶν ποταμῶν ὑμέτερον κτῆμά εἰσι· καὶ Βαβυλῶν καὶ Βάκτρα καὶ Σοῦσα ὑμέτερα· καὶ ὁ Λυδῶν πλοῦτος καὶ οἱ Περσῶν θησαυροὶ καὶ τὰ Ἰνδῶν ἀγαθὰ καὶ ἡ ἔξω θάλασσα ὑμέτερα· ὑμεῖς σατραπᾶι, ὑμεῖς στρατηροί, ὑμεῖς ταξίαρχοι. ὡς ἐμοίγε αὐτῷ τί περίεστιν ἀπὸ τούτων 8 τῶν πόνων ὅτι μὴ αὐτῆ ἢ πορφύρα καὶ τὸ διάδημα τοῦτο; κέκτημαι δὲ ἰδίᾳ οὐδέν, οὐδὲ ἔχει τις ἀποδείξει θησαυροὺς ἐμούς ὅτι μὴ ταῦτα, ὑμέτερα κτήματα ἢ ὅσα ἔνεκα ὑμῶν φυλάττεται. ἐπεὶ οὐδὲ ἔστιν ἰδίᾳ μοι ἐς ὃ τι φυλάξω αὐτούς, σιτουμένῳ τε τὰ αὐτὰ ὑμῖν σιτία καὶ ὕπνον τὸν αὐτὸν αἰρουμένῳ· καίτοι οὐδὲ σιτία ἐμοὶ δοκῶ τὰ αὐτὰ τοῖς τρουφῶσιν ὑμῶν σιτεῖσθαι· προαργυπνῶν δὲ ὑμῶν οἶδα, ὡς καθεύδειν ἔχοιτε ὑμεῖς.

Ἄλλὰ ταῦτα γὰρ ὑμῶν πονοῦντων καὶ ταλαιπωρουμένων 10 ἐκτησάμην αὐτὸς ἀπόνως καὶ ἀταλαιπώρως ἐξηγούμενος. καὶ τίς ὑμῶν πονήσας οἶδεν ὑπὲρ ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου; ἄγε δὴ καὶ ὅτῳ τραύματα ὑμῶν ἔστι γυμνώσας αὐτὰ ἐπιδειξάτω καὶ ἐγὼ τὰ ἐμὰ ἐπιδείξω ἐν μέρει· ὡς 2 ἐμοίγε οὐκ ἔστιν ὃ τι τοῦ σώματος τῶν γε δὴ ἐμπροσθεν μερῶν ἄτρωτον ὑπολέλειπται, οὐδὲ ὄπλον τι ἔστιν ἢ ἐκ χειρὸς ἢ τῶν ἀφιεμένων οὐ γὰρ οὐκ ἔχνη ἐν ἐμαυτῷ φέρω·

8. ἡ ἔξω θάλασσα. S. z. V 5, 1.

9. ὡς, wie ἐπεὶ (s. u.), gebrauchen die Griechen häufig auch da, wo der begründende Satz nicht einen untergeordneten Teil zum Hauptsatz bildet, sondern vielmehr die Geltung eines mit γὰρ beigeordneten Hauptsatzes hat. Wie hier steht ὡς in der Bedeutung „denn“ auch c. 10, 2. 13, 5. — ὅτι μὴ hier wie oft = πλὴν ἢ. — ἰδίᾳ für meine Person. — ἐπεὶ s. o. zu ὡς. — καίτοι beschränkt den eben ausgesprochenen Gedanken noch in etwas. — προαργυπνῶν δὲ — οἶδα. εἰδέναι wird in der Bedeutung wissen meist mit Participium verbunden, während es in der Bedeutung verstehen (= können) den Infinitiv bei sich hat. Zu προαργυπνεῖν vgl. Xen. VII 6, 35 ἵστε ὅτι ἄνδρα κατακεκαρότες ἔσε-

σθε πολλὰ δὴ πρὸ ὑμῶν προαργυπνήσαντα.

Cap. 10.

1. ἀλλὰ γὰρ at enim führt ironisch einen selbsterhobenen Einwurf ein, dessen Widerlegung sofort erfolgt. — ἢ γὰρ πονήσας ist gestrichen und vor ἐμοῦ das unentbehrliche ὑπὲρ eingeschoben. — ἐν μέρει. S. z. IV 21, 4.
2. ὡς s. z. c. 9, 9. — τῶν γε δὴ ἐμπροσθεν μερῶν bestimmt τοῦ σώματος genauer. Zur Sache vgl. Justin. 9, 3 adversis vulneribus omnes loca morientes corporibus tegerunt. — ὄπλον ἐν χειρὸς, welche Waffe des Nahkampfes gemeint, lehrt das Folgende: ἀλλὰ καὶ ἔχει ἐν χειρὸς τέτρομα. Zur Bedeutung von ἐν χειρὸς s. z. IV 26, 7. — τῶν ἀφιεμένων erg. ὄπλον, nämlich Pfeile und Wurfmaschinen.

ἀλλὰ καὶ ξίφει ἐν χειρὸς τέτρομαι καὶ τετόξευμαι ἤδη καὶ ἀπὸ μηχανῆς βέβλημαι, καὶ λίθοις πολλαῇ καὶ ξύλοις παύμενος ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ τοῦ ὑμετέρου πλούτου νικῶντας ὑμᾶς ἄγω διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης
 3 καὶ πάντων ποταμῶν καὶ ὄρων καὶ πεδίων πάντων. γάμου τε ὑμῖν τοὺς αὐτοὺς γεγάμηκα καὶ πολλῶν ὑμῶν οἱ παῖδες συγγενεῖς ἔσονται τοῖς παισὶ τοῖς ἐμοῖς. ἔτι δὲ ᾧ χρέα ἦν, οὐ πολυπραγμονήσας ἐφ' ὅτῳ ἐγένετο, τσαῦτα μὲν μισθοφοροῦντων, τσαῦτα δὲ ἀρπαζόντων, ὁπότε ἐν πολιορκίας ἀρπαγὴ γίγνοιτο, διαλέλυμαι ταῦτα. στέφανοι τε χρυσοὶ τοῖς πλείστοις ὑμῶν εἰσι μνημεῖα τῆς τε ἀρετῆς τῆς ὑμετέρας
 4 καὶ τῆς ἐξ ἐμοῦ τιμῆς ἀθάνατα. ὅστις δὲ δὴ καὶ ἀπέθανεν, εὐκλεῆς μὲν αὐτῷ ἢ τελευτῇ ἐγένετο, περιφανῆς δὲ ὁ τάφος, χαλκαὶ δὲ αἱ εἰκόνες τῶν πλείστων οἴκοι ἐστᾶσι, οἱ γονεῖς δ' ἔντιμοι εἰσι, λειτουργίας τε ξυμπάσης καὶ εἰσφορᾶς ἀπῆλλαγμένοι· οὐ γὰρ τίς γε φεύγων ὑμῶν ἐτελεύτα ἐμοῦ ἄγοντος.

5 Καὶ νῦν τοὺς ἀπολέμους ὑμῶν ζηλωτοὺς τοῖς οἴκοι ἀποπέμψειν ἔμελλον· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες ἀπιέναι βούλεσθε, ἅπιτε ἅπαντες, καὶ ἀπελθόντες οἴκοι ἀπαγγείλατε ὅτι τὸν βασιλέα ὑμῶν Ἀλέξανδρον, νικῶντα μὲν Πέρσας καὶ Μήδους
 6 καὶ Βακτριῶν καὶ Σάκας, καταστρεφάμενον δὲ Οὐξίους τε καὶ Ἀραχωτοὺς καὶ Ἀράγγας, κερτημένον δὲ καὶ Παρθυαίους καὶ Χωρασμῖους καὶ Ὀρμανίους ἔστε ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Κασπίαν, ὑπερβάντα δὲ τὸν Καύκασον ὑπὲρ τὰς Κασπίας πύλας, καὶ περάσαντα Ὠξὸν τε ποταμὸν καὶ Τανάιν, ἔτι δὲ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, οὐδενὶ ἄλλῳ ὅτι μὴ Διούσω περαθέντα,
 7 καὶ τὸν Ὑδάσπην καὶ τὸν Ἀκεσίην καὶ τὸν Ὑδρασίην, καὶ τὸν Ὑρασίην διαπεράσαντα ἄν, εἰ μὴ ὑμεῖς ἀποκνήσατε, καὶ εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν κατ' ἀμφοτέρωθεν τοῦ Ἰνδοῦ τὰ στόματα ἐμβαλόντα, καὶ διὰ τῆς Γαδρωσίας τῆς ἐρήμου ἐλθόντα, ἧ οὐδεὶς πω πρόσθεν ξὺν στρατιᾷ ἦλθε, καὶ Καρμανίαν ἐν παρόδῳ προσκτηδάμενον καὶ τὴν Ὀρειτῶν γῆν,

3. ἐφ' ὅτῳ causal wie VI 4, 3. — μισθοφοροῦντων obwol u. s. w. — ὁπότε in iterativer Bedeutung wie IV 13, 1 καὶ ὁπότε ἐξελεύσονται βασιλεὺς, τοὺς ἵππους ἐκείνοι παρὰ τῶν ἱπποκόμων δεχόμενοι προσήγον. — αἱ εἰκόνες — οἴκοι ἐστᾶσι. Vgl. I 16, 4 Μακεδόνων δὲ ἀμφὶ τοὺς

εἰκοσι ἀπέθανον· καὶ τούτων χαλκαὶ καὶ εἰκόνες ἐν Δίῳ ἐστᾶσιν. — οὐ γὰρ begründet εὐκλεῆς μὲν αὐτῷ ἢ τελευτῇ ἐγένετο.

6. τὸν Καύκασον ὑπὲρ τ. Κασπίας πύλας. S. z. V 25, 5.

7. διαπεράσαντα ἄν. Wie aufzu-

περιπεπλευκίτος δὲ ἤδη αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ τὴν ἀπ' Ἰνδῶν γῆς εἰς Πέρσας θάλασσαν, ὡς εἰς Σοῦσα ἐπανηγύρετε, ἀπολιπόντες οἴχεσθε, παραδόντες φυλάσσειν τοῖς νευικημένοις βαρβάροις. ταῦτα ὑμῖν καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἰσως εὐκλεῖα καὶ πρὸς θεῶν ὅσα δῆπου ἔσται ἀπαγγελθέντα. ἅπιτε.

Ταῦτα εἰπὼν κατεπήδησέ τε ἀπὸ τοῦ βήματος ὀξέως 11 καὶ ἐς τὰ βασίλεια παρελθὼν οὔτε ἐθεράπευσε τὸ σῶμα οὔτε τῷ ὄφθῃ τῶν ἑταίρων· ἀλλ' οὐδὲ ἐς τὴν ὑστεραίαν ὄφθη. τῇ τρίτῃ δὲ καλέσας εἶσω τῶν Περσῶν τοὺς ἐπιλέκτους τὰς τε ἡγεμονίας αὐτοῖς τῶν τάξεων δένειμε καὶ ὅσους συγγενεῖς ἀπέφηνε, τοῦτοις δὲ νόμιμον ἐποίησε φιλεῖν αὐτὸν μόνοις. οἱ δὲ Μακεδόνες ἐν τε τῷ παραντίμα ἐκού- 2 σαυτες τῶν λόγων ἐκπεπληγμένοι σιγῇ ἔμενον ἀπὸ πρὸς τῷ βήματι οὐδέ τις ἠκολούθησε τῷ βασιλεῖ ἀπαλλατομένῳ ὅτι μὴ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροί τε καὶ οἱ σωματοφύλακες· οἱ δὲ πολλοὶ οὔτε μένουσι δ τι πράττωσιν ἢ λέγωσιν εἶχον, οὔτε ἀπαλλάσσεσθαι ἠθέλον. ὡς δὲ τὰ Περσῶν τε καὶ Μή- 3 δων αὐτοῖς ἐξηγγέλλετο, αἱ τε ἡγεμονίαι Πέρσας διδόμεναι καὶ ἡ στρατιὰ ἢ βαρβαρική ἐς λόχους τε καταλεγομένη καὶ τὰ Μακεδονικὰ ὀνόματα ἄγνημά τι Περσικὸν καλούμενον, καὶ πεξέταιροι Πέρσαι καὶ ἀργυρασπίδων τάξις Περσικὴ καὶ ἡ τῶν ἑταίρων ἵππος, καὶ ταύτης ἄλλο ἄγνημα βασιλικόν, οὐκ-

lösen? — ἀπολιπόντες οἴχεσθε abhängig von ὅτι (o. 5). — ἐπανηγύρετε intrans. wie II 20, 5 ἐν δέκα ἡμέραις εἰς τὴν Σιδῶνα ἐπανήγευ. Ursprünglich ist τὸν στρατὸν zu ergänzen. — ἰσως mit ironischer Färbung, nicht wesentlich verschieden von δῆπου (= opinor).

Cap. 11.

Wirkung dieser Rede auf das Heer; Alexanders Wiederaussöhnung mit demselben.

1. συγγενεῖς war nur ein Ehrentitel. Curt. III 14 quos cognatos regis appellat decem et quinque milia hominum. — τοῦτοις δὲ δὲ nimmt ὅσους συγγενεῖς nachdrücklich auf. — φιλεῖν. Der Kuss war bei den Persern eine ehrende Auszeichnung. Xen. Ages. V 4. ἐπιφύλιον ὡς τοῖς Πέρσας φιλεῖν

οὐς ἂν τιμῶσιν. Vgl. auch Xen. Cyrop. I 4, 27.

2. τε entspricht dem folgenden ὡς δὲ (§ 3). Ueber diese Respon- sion (τε — δὲ) s. z. IV 4, 6. — ὅ τι πράττωσιν. Der Coniunctivus deliberativus selbständiger Sätze kann, idell abhängig gemacht, selbst nach einem historischen Tempus beibehalten werden und findet in dem Streben der Darstellung nach repräsentatio seine Erklärung; doch ist in diesem Falle der Optativ häufiger.

3. τὰ Μακεδονικὰ ὀνόματα mit makedonischem Namen, statt deren Angabe die einzelnen Abteilungen selbst aufgeführt werden. Ueber den sachlichen Accusativ bei καλεῖσθαι s. z. c. 7, 3. — ἀργυρασπίδες hiess eine Abteilung der ὑπασπισταί (πεξέταιροι), welche wegen ihrer vorzüglichen Tapferkeit, die sie im indischen Feldzug

4 ἐτι καρτεροὶ σφῶν ἦσαν· ἀλλὰ ξυνδραμόντες ὡς πρὸς τὰ βασιλεία τὰ μὲν ὄπλα αὐτοῦ πρὸ τῶν θυρῶν ἐρρίπτου, ἱκετηρίας ταύτας τῷ βασιλεῖ· αὐτοὶ δ' ἐβόων πρὸ τῶν θυρῶν ἐστημότες δεόμενοι παρελθεῖν εἰσω· τοὺς τε αἰτίους τῆς ἐν τῷ τότε ταραχῆς καὶ τοὺς ἄρξαντας τῆς βοῆς ἐκιδιδόναι ἐθέλειν· οὐκ οὐκ ἀπαλλαγῆσθαι τῶν θυρῶν οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτός, εἰ μὴ τινα οἴκτον σφῶν ἔξει Ἀλέξανδρος.

5 Ταῦτα ὡς ἀπηγγέλλετο αὐτῷ, ὁ δὲ σπουδῇ ἐξέροχεται, καὶ ἰδὼν τε ταπεινῶς διακειμένους καὶ ἀκούσας σὺν οἰμωγῇ τῶν πολλῶν βοῶντων καὶ αὐτῷ προχεῖται δάκρυα. καὶ ὁ μὲν ἀνήγετο ὡς τι ἐρῶν· οἱ δὲ ἔμμενον λιπαροῦντες. καὶ 6 τις αὐτῶν καθ' ἡλικίαν τε καὶ ἰππορχίαν τῆς ἵππου τῆς ἑταιρικῆς οὐκ ἀφανῆς, Καλλίνης ὄνομα, τοιαῦτα εἶπεν· ὦ βασιλεῦ, τὰ λυκῶντά ἐστι Μακεδόνας ὅτι σὺ Περσῶν μὲν 7 τινες ἤδη πεποίησαι σὺν τῇ συγγενεῖς καὶ καλοῦνται Πέρσαι συγγενεῖς Ἀλεξάνδρου καὶ φιλοῦσά σε· Μακεδόνων δὲ οὐπω 8 τις γέγυται ταύτης τῆς τιμῆς. ἐνθα οἱ ὑπολαβὼν Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὑμᾶς γε, ἔφη, ξύμπαντας ἐμαυτῷ ἔθεμαι συγγενεῖς καὶ τό γε ἀπὸ τούτου οὕτω καλέσω. ταῦτα εἰκόντα προσελθὼν ὁ Καλλίνης τε ἐφίλησεν καὶ ὅστις ἄλλος φίλησαι ἠθέλησε. καὶ οὕτω δὴ ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα βοῶντές τε 9 καὶ παιανίζοντες ἐς τὸ στρατόπεδον ἀπήεσαν. Ἀλέξανδρος δὲ ἐπὶ τούτοις θυσίαν τε θύει τοῖς θεοῖς οἷς αὐτῷ νόμος καὶ θοίνην δημοτελῆ ἐποίησε, καθήμενός τε αὐτὸς καὶ πάντων καθημένων, ἀμφ' αὐτὸν μὲν Μακεδόνων, ἐν δὲ τῷ ἐφεξῆς τούτων Περσῶν, ἐπὶ δὲ τούτοις τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσοι κατ' ἀξίωσιν ἢ τινα ἄλλην ἀρετὴν προσβενόμενοι, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος αὐτὸς τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἀρῶ-

bewiesen hatte, mit indischem Silber überzogene Schilde erhielt (Curt. VIII 17, 4). Dieses Corps der Silberschildner war eine Garde der schweren Linieninfanterie, wie das Agema der Hypaspisten eine Garde der leichten und das Agema der ἑταῖροι eine Reitergarde war. Arrian erwähnt sie nur hier. Vgl. Plut. Eumen. 16. Justin. 12, 7. Dass Diod. 17, 57 und Curt. IV 13, 27 dieses Corps schon vor der Schlacht bei Gaugamela erwähnen, muss auf Verwechslung beruhen.

4. ταύτας (nicht ταῦτα). Nach

fester griechischer Regel assimiliert sich das Demonstrativpronomen im Genus dem Praedicat (ἱκετηρίας). Vgl. c. 21, 1. 29, 2.

5. ὁ δὲ. Ueber δὲ in apodosi s. z. IV 29, 4. — ἀνήγετο. S. z. V 18, 7. — ἔμμενον λιπαροῦντες. Ueblicher wäre ἐλιπαροῦν μένοντες, da λιπαρεῖν zu den Verben des Beharrrens, Ertragens u. s. w. gehört, die mit einem ergänzenden Participium verbunden werden. Vgl. Herod. IX 45 λιπαρέετε μένοντες.

7. συγγενεῖς — καὶ φιλοῦσά σε. S. z. 1. 8. τούτων, τῶν Μακεδόνων.

μενοι ἐσπευδον τὰς αὐτὰς σπονδάς, καταρχομένων τῶν τε Ἑλλήνων μάντεων καὶ τῶν Μάργων. εὐχετο δὲ τὰ τε ἄλλα 9 ἀγαθὰ καὶ ὁμόνοιαν τε καὶ κοινωνίαν τῆς ἀρχῆς Μακεδόσι καὶ Πέρσαις. εἶναι δὲ κατέχει λόγος τοὺς μετασχόντας τῆς θοίνης ἐς ἑννακισχιλίους, καὶ τούτους πάντας μίαν τε σπονδὴν σπεῖσαι καὶ ἐπ' αὐτῇ παιανίσαι.

Ἔνθα δὲ ἐθέλονται ἤδη αὐτῷ ἀπῆεσαν τῶν Μακεδόνων 12 ὅσοι διὰ γῆρας ἢ τινα ἄλλην ξυμφορὰν ἀπόλεμοι ἦσαν· καὶ οὗτοι αὐτῷ ἐγένοντο ἐς τοὺς μυρίους. τούτοις δὲ τὴν τε μισθοφορὰν οὐ τοῦ ἐξήκοντος ἤδη χρόνου ἔδωκεν Ἀλέξανδρος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐς τὴν ἀπουόστησιν τὴν οἰκαδε ξυμβαίνοντος. ἐπέδωκε δὲ καὶ τάλαντον ἐκάστῳ ὑπὲρ τὴν 2 μισθοφορὰν· παῖδες δὲ εἰ τῷ ἦσαν ἐκ τῶν Ἀσιανῶν γυναικῶν, παρὰ οἱ καταλιπεῖν ἐκέλευσε μηδὲ στάσιν κατάγειν ἐς Μακεδονίαν ἄλλοφύλους τε καὶ ἐκ τῶν βαρβάρων γυναικῶν παῖδας τοῖς οἴκοι ὑπολελειμμένοις παισὶ τε καὶ μητρᾷσιν αὐτῶν· αὐτὸς δὲ ἐπιμελήσεσθαι ὡς ἐκτρέφοντο Μακεδονικῶς, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐς τὰ πολέμια κοσμούμενοι· γενομένους δὲ ἄνδρας ἄξειν αὐτὸς ἐς Μακεδονίαν καὶ παραδώσειν τοῖς πατράσι. ταῦτά τε ἀπαλλαττομένοις ἀστάθμητα καὶ ἀτέκ- 3 μαρτα ἀπηγγέλλετο καὶ ὅπως ἔχει φιλίας τε καὶ πόθου ἐς

9. κατέχει λόγος. S. z. VI 11, 3. — ἐπ' αὐτῇ. ἐπὶ c. dat. (= nach) in zeitlicher Bedeutung wie IV 9, 2 ἐπὶ τοῖσδε und VI 23, 3 ἐπὶ τῷδε (danach). — παιανίσαι (abgeleitet von Παιάν) heisst „einen Lobgesang anstimmen“ was zum Abschluss feierlicher Opfer sowol vor dem Beginn des eigentlichen συμπόσιον als auch nach demselben zu geschehen pflegte. Vgl. Xen. Conviv. II 1 ὡς δ' ἀφρῆσθησαν αἱ τραπέζαι καὶ ἐπέσαντο καὶ ἐπαιάνισαν. Ebenso häufig bedeutet παιανίσαι (auch παιανίσαι) „den Kriegsgesang anstimmen“ vor oder nach der Schlacht (so namentlich oft in Xenophons Anabasis).

Cap. 12.

Zehntausend Makedoner werden entlassen und von Krateros in die Heimat geführt.

1. ἐθέλονται ἤδη „nicht wie vorher auf Geheiss (s. c. 8, 1)“.

ἐξήκοντος — χρόνον. ἐξήκειν von der (vergangenen) Zeit auch Herod. VI 69 χρόνον γὰρ, τοὺς δέκα μήνας, οὐδέκω ἐξήκειν. Bei Arrian noch IV 22, 3 (ἐξήκοντος ἧρος). — ξυμβαίνοντος. Ueber die Bedeutung von ξυμβαίνειν ἐς s. z. V 19, 1.

2. παρὰ οἱ auch c. 24, 4; ἄμα οἱ c. 16, 1, vgl. u. 4 ἀπὸ οὐ, c. 20, 1 ἐν οἱ; Arrian gebraucht durchgängig das persönliche Pronomen der dritten Person (οἱ, σφῶν, σφίσι) unattisch als directes Reflexiv. — ἄλλοφύλους ist Apposition zu στάσιν.

3. ἀστάθμητα καὶ ἀτέκμαρτα sind diese Versprechungen nach Arrians Urteil (= περὶ ὧν οὐδεὶς ἂν δύναται σταθμῆσασθαι οὐδὲ τεκμηρῆσθαι), weil sie von Zeit und Umständen abhängen und deshalb nur eine dunkle und ungewisse Aussicht auf Erfüllung boten. — φιλίας hängt von ὅπως ab. Vgl. c. 14, 2 ὡς ἐκαστος ἢ εὐνοίας πρὸς Ἑφραιστῶνα ἢ φθόνον εἶχεν. S. z. V 13, 2 (ὡς ταχους εἶχον). —

- αὐτοὺς τὸ ἀτρεκέστατον τεκμήριον ἐκεῖνο ποιῆσθαι ἤξιον, ὅτι τὸν πιστότατον τε αὐτῷ καὶ οὕτινα ἴσων τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ ἄρει, Κράτερον ξυμπέμπει αὐτοῖς φύλακά τε καὶ ἡγούμενον τοῦ στόλου. οὕτω δὴ ἀσπασάμενος ξύμπαντας αὐτοὺς τε δακρύων καὶ δακρύνοντας ἐκείνους ἀπὸ οὗ ἀπήλλαξε.
- 4 Κρατέρῳ δὲ τούτους τε ἄρειν ἐκέλευσε καὶ ἀπαγαγόντι Μακεδονίας τε καὶ Θράκης καὶ Θετταλῶν ἐξηγεῖσθαι καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐλευθερίας Ἀντίπατρον δὲ διαδόχους τοῖς ἀποπεμπομένοις ἄρειν Μακεδόνας τῶν ἀκμαζόντων ἐκέλευσεν. ἔστειλε δὲ καὶ Πολυσπέρχοντα ὁμοῦ τῷ Κρατέρῳ, δεύτερον δὲ ἀπὸ Κρατέρου ἡγεμόνα, ὡς εἰ τι κατὰ τὴν πορείαν Κρατέρῳ ξυμπίπτει, ὅτι καὶ μαλακῶς τὸ σῶμα ἔχοντα ἀπέπεμπεν αὐτόν, μὴ ποθῆσαι στρατηγὸν τοὺς ἰόντας.
- 5 Λόγος δὲ τις καὶ οὗτος ἐφοίτα ἀφανῆς παρὰ τοῖς τὰ βασιλικὰ πράγματα, ὅσῳ ἐπικρούπτεται, τοσῶδε φιλοτιμότερον ἐξηγουμένοις, καὶ τὸ πιστὸν ἐς τὸ χεῖρον μᾶλλον, ἢ τὸ εἰκὸς τε καὶ ἢ αὐτῶν μοχθηρία ἄρει, ἢ πρὸς τὸ ἀληθὲς ἐκτρέπουσιν, ἐξηγτώμενον Ἀλεξάνδρον ἤδη τῆς μητρὸς τῶν διαβολῶν τῶν ἐς Ἀντίπατρον, ἀπαλλάξαι ἐθέλειν ἐκ Μακεδονίας Ἀντίπατρον. καὶ τυχόν οὐκ ἐς ἀτιμίαν τὴν Ἀντι-

Κράτερον, der bei Alexander nächst Hephästion am meisten galt und auch beim Heere sehr beliebt war (Plut. Alex. 47). Vgl. Diod. 17, 114 Κράτερον μὲν γὰρ εἶναι φιλοβασιλέα, Ἡφαιστῖονα δὲ φιλαλέξανδρον.

4. ἐξηγεῖσθαι. Da die Bedeutung dieses Verbs („die Leitung übernehmen“) es kaum zulässt, ἐλευθερίας von ihm abhängig zu machen, so ist Krügers Vermutung nicht unwahrscheinlich, dass nach ἐξηγεῖσθαι in Folge des Gleichklangs ἐπιμελεῖσθαι ausgefallen und zu lesen ist: ἐξηγεῖσθαι καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν Ἑλλ. τ. ἔλ. — Ἀντίπατρον, der bisher Statthalter von Makedonien und Hellas gewesen (I 11, 3); an seine Stelle sollte jetzt Krateros treten. — διαδόχους τοῖς. In dem Verbaladjektiv διάδοχος (= διαδεχόμενος) wirkt die Kraft des Verbs, von dem es abgeleitet ist, fort (διαδέχεσθαι τινι). Vgl. Xen. Anab. VII 2, 5 Ἀρισταρχος διάδοχος Κλεάνδρου. S. z. c. 5, 3 (τῆς δόσεως ἐκάστους). — εἰ τι — ξυμπίπτει

si quid accidisset. Auch wir sagen mit ähnlichem euphemistischen Ausdruck: wenn ihm etwas zugestossen wäre (von Krankheit oder Tod). Gebräuchlicher ist in diesem Sinne εἴ τι πάθοι (= εἰ ἀποθάνοι). — ὅτι καὶ „sowol aus anderen Gründen als auch (καὶ) weil“. Wie hier I 8, 2. II 6, 5.

5. ἐφοίτα. Curtius X 31, 15 Saepe audita erat vox Alexandri, Antipatrum regium affectare fastigium majoremque esse praefecti opibus ac titulo Spartanae victoriae inflatum, omnia a se data asserentem sibi, credebant etiam, Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Auf eine Misstimmung Alexanders gegen Antipater, die vielleicht durch Olympias genährt war, deutet auch Arrian (unt. § 6) hin (τυχόν). — ὅσῳ erg. μᾶλλον (aus φιλοτιμότερον = μᾶλλον φιλοτιμῶς). Vgl. unt. §. 7. — τὸ εἰκὸς hier nicht wie meist „Wahrscheinlichkeit“ sondern Schein.

6. τυχόν. S. z. V 5, 3. — ἐφερευεν.

πάτρου ἢ μετάπειψις αὐτοῦ ἐφερευεν, ἀλλ' ὡς μὴ τι ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτοῖς γένοιτο ἄχαρι ἐς ἀλλήλους καὶ οὐδὲ αὐτῷ ἰάσιμον. ἐπεὶ οὐδὲν ἐπαύοντο Ἀλεξάνδρῳ γράφοντες ὁ μὲν τὴν αὐθάδειαν τε τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ ὀξύτητα καὶ πολυπραγμοσύνην, ἥμισυ δὲ τῇ Ἀλεξάνδρου μητρὶ εὐσχήμονα, ὥστε καὶ λόγος τις τοιοῦσδε ἐφέρετο Ἀλεξάνδρῳ ἐφ' οἷς ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, βαρὺ δὴ τὸ ἐνοίκιον τῶν δέκα μηνῶν εἰσπραττεσθαι αὐτὸν τὴν μητέρα ἢ δέ, 7 ὑπέρογκον εἶναι τῇ τε ἀξιώσει καὶ τῇ ἄλλῃ θεραπείᾳ Ἀντίπατρον οὐδὲ μνηνῆσθαι τοῦ καταστήσαντος ἔτι, ἀλλ' αὐτὸν γὰρ ἀξιοῦν τὰ πρῶτα φέρεσθαι ἐν τοῖς ἄλλοις Μακεδόσι τε καὶ Ἑλλήσι, καὶ ταῦτα μᾶλλον τι ἰσχύειν παρ' Ἀλεξάνδρῳ ἐφαίνετο, ὅσα ἐς τοῦ Ἀντίπατρον τὴν διαβολὴν φέροντα ἦν, οἷα δὴ καὶ φοβερώτερα ἐν βασιλείᾳ ὄντα. οὐ μέντοι καταφανές γέ τι ἢ ἔργον ἢ λόγος ἐξηγγέλλετο Ἀλεξάνδρῳ ἐξ ὅτου ἂν τις συνέθηκεν οὐχ ὡσαύτως εἶναι πρὸς θυμοῦ αὐτῷ Ἀντίπατρον. **** Ἡφαιστῖον.

φερευεν ἐς spectare ad. Vgl. c. 14, 3 ἐς ἀσχυρὴν φέροντες und ἐς κόσμον φέροντες. — ἀλλ' erg. ἐς τὸδε (ἐφερευε). — ἐφ' οἷς, ἐπὶ τούτοις ᾧ. — τῶν δέκα μηνῶν. Der Artikel von etwas notorisch Bekanntem. (Vgl. c. 14, 3 τὰ ἀτάσθαλα.) δέκα μ. weil die Griechen nach Mondmonaten rechneten. Vgl. Herod. VI 63 οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μηνῶν ἢ γυνὴ αὐτὴ τίθει τὸν Δημόαριον.

7. ἀξιώσις hier: Anmassung, sonst in object. Sinne: Ansehen, Geltung (III 26, 4. V 27, 3. S. z. VI 26, 2). — ἄλλη θεραπεία. Ueber diesen Gebrauch von ἄλλος s. z. VI 26, 2. — θεραπεία Hofstaat. — καταστήσαντος des Alexander. — τὰ πρῶτα φέρεσθαι τὰ πρώτα partes ferre. Vgl. Pausan. VII 10, 2 φερόμενοι τὰ πρῶτα ἐν ὀψίαις. Wovon φερεσθαι τὰ πρῶτα, τὰ δεύτερα (Herod. VIII 104) ursprünglich gesagt wird, lehren Stellen wie Hom. II. Ψ 537.

(οἱ) δῶμεν ἀέθλιον ὡς ἐπιεικῆς, δεύτερον ἄταρ τὰ πρῶτα φερέσθω Τυδῆος υἱός. — φέροντα ἦν. Ueber das Particium mit εἶναι s. z. VI 14, 2. Ueber φέροντες ἐς zu § 6. — οἷα δὴ — ὄντα.

Ueber οἷα δὴ mit Particp. s. z. IV 3, 1. — ἐν βασιλείᾳ kann sich nur auf Alexanders Königthum beziehen. — ἐξ ὅτου — συνέθηκεν ἂν. εἰ καταφανές τι ἢ ἔργον ἢ λόγος ἐξηγγέλλετο Ἀλεξάνδρῳ, ἐν τούτῳ ἂν συνέθηκε τις κτλ., ἀλλὰ τοιοῦσδε οὐ τι ἐξηγγέλλετο. — συνέθεναι ἐκ τινος aus etwas abnehmen oder schliessen auch V 20, 9. — οὐχ ὡσαύτως wie früher. — πρὸς θυμοῦ. S. z. IV 12, 1. — Ἡφαιστῖον. Den Hauptinhalt der auch von den Handschriften hier angedeuteten Lücke bildeten wahrscheinlich zwei Tatsachen: 1) die Flucht des Harpalos, der als königlicher Schatzmeister in Ekbatana einen grossen Teil der königlichen Schätze veruntreut hatte und mit 5000 Goldtalenten nach Athen entwichen war (vgl. cod. XCII des Photius, dem noch eine vollständige Handschrift des Arrian vorgelegen haben muss); 2) Zwistigkeiten zwischen Hephæstion und Eumenes, deren Versöhnung c. 13 erwähnt wird. In welcher Weise diese beiden Tatsachen verknüpft und von Arrian in Zusammenhang gesetzt waren, lässt sich nicht genau nachweisen.

13 Τούτῳ τῷ λόγῳ ὑπείξαντα Ἡφαιστίωνα συναλλαγήναι Εὐμένει, οὐχ ἐκόντα ἐκόντι. ἐν ταύτῃ τῇ ὁδῷ καὶ τὸ πεδίου λέγεται ἰδεῖν Ἀλέξανδρον τὸ ἀνεμῆνον ταῖς ἵπποις ταῖς βασιλικαῖς, αὐτό τε πεδίου Νισαίου καλούμενον καὶ αἱ ἵπποι ὅτι Νισαῖαι κληῖζονται λέγει Ἡρόδοτος· εἶναι δὲ πάλαι μὲν ἐς πεντεκαίδεκα μυριάδας τῶν ἵππων· τότε δὲ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ πλείονας τῶν πέντε καταλαβεῖν· πρὸς ληστῶν γὰρ διασπαγήναι τὰς πολλὰς αὐτῶν.

2 Ἐνταῦθα λέγουσιν ὅτι Ἀτροπάτης ὁ τῆς Μηδίας σατραπῆς γυναικάς ἐκατὸν αὐτῷ ἔδωκε, ταύτας φάσκων εἶναι τῶν Ἀμαζόνων, καὶ ταύτας σκευῇ ἀνδρῶν ἱππέων ἐσταλμένας, πλὴν γε δὴ ὅτι πελέκεις ἀντὶ δοράτων ἐφόρουσαν καὶ ἀντὶ ἀσπίδων πέλτας· οἱ δὲ καὶ τὸν μαστὸν λέγουσιν ὅτι μείονα εἶχον τὸν δεξιόν, ὃν δὴ καὶ ἔξω εἶχον ἐν ταῖς μάχαις.

Cap. 13.

Alexander auf den nisaeischen Gefilden. Die dortigen (angeblichen) Amazonen.

1. οὐχ ἐκόντα stärker als ἐκόντα. Alexanders Versöhnungsversuch fand also anfänglich bei Hephaestion Schwierigkeiten. — ἐν ταύτῃ τῇ ὁδῷ auf dem Wege von Opis (am Tigris) nach Medien (s. c. 14, 1). — ἀνεμῆνον bestimmt steht in gleicher Bedeutung c. 17, 3. — Νισαίου. Herod. VII 40 Νισαῖοι δὲ καλεῖονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἐστὶ πεδίου μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ οὐνομά ἐστι Νισαῖον· τοὺς ὧν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίου τοῦτο. Die Nisaeischen Pferde waren im Altertum wegen ihrer Grösse, Ausdauer und Schnelligkeit berühmt. Das Nisaeische Feld scheint mit der in der Inschrift von Behistun erwähnten medischen Landschaft Niçaya zusammenzufallen, die vermutlich im südwestlichen Medien (zwischen dem heut. Kermanschah und Ispahan) zu suchen ist; dort befanden sich wenigstens nach Diodor 27, 110 und unserer Stelle die königlichen Gestüte, auf welchen die ausgezeichnetsten Pferde gezogen wurden. Vgl. auch Strabo p. 525, 529. Auf den Ebenen um Kermanschah wei-

den noch heute unzählige Herden wilder Pferde. — εἶναι (Infin. Imperfecti) abhängig von λέγεται.

— τῶν πέντε, μυριάδων.

2. ἐνταῦθα λέγουσι. Aehnlich, wiewol in Einzelheiten abweichend, erzählen die Sage Diod. 17, 77. Strab. p. 505. Curt. VI 19, 24. Just. 12, 3. Die Tatsache, dass jenseits des Don (im heutigen Kurdistan) ein Volk lebte (Sauromaten nennt sie Herod. IV 110), bei welchem die Weiber zu Pferde an Jagd und Krieg Teil nahmen und im Schiessen und Schleudern des Speeres nicht minder geübt als die Männer waren (Herod. IV 114, 116), genügte für die Griechen, um dort das Land der vielbesungenen Amazonen zu suchen, das sie in der Ebene von Themiskyra am Thermodon in Pontos, der angeblichen Heimat dieses streitbaren Frauenvolks der Mythenwelt, nicht hatten auffinden können. — ὅτι μείονα. Abweichend von der gewöhnlichen Sage, der auch Curt. VI 19, 28 folgt: altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alunt; aduritur dextra, ut arcus facilius intendant et tela vibrent. Die hierauf begründete Ableitung des Namens Ἀμαζόνες ist zweifelhaft, da die antiken Kunstdarstellungen nichts von einer Verstümmelung der Brust zeigen. Göttling leitet daher das Wort von α

ταύτας μὲν δὴ ἀπαλλάξαι τῆς στρατιᾶς Ἀλέξανδρον, μή τι νεωτερισθεῖη κατ' αὐτὰς ἐς ὕβριν πρὸς τῶν Μακεδόνων ἢ βαρβάρων· κελεύσαι δὲ ἀπαγγεῖλαι πρὸς τὴν βασιλίссαν σφῶν ὅτι αὐτός ἤξει πρὸς αὐτὴν παιδοποιησόμενος. ταῦτα δὲ οὔτε Ἀριστόβουλος οὔτε Πτολεμαῖος οὔτε τις ἄλλος ἀνέγραψεν ὅστις ἱκανὸς ὑπὲρ τῶν τοιούτων τεκμηριῶσαι. οὐδὲ δοκεῖ μοι ἐν τῷ τότε σώζεσθαι τὸ γένος τῶν Ἀμαζόνων, οὐδ' ἔτι πρὸ Ἀλεξάνδρου, ἢ Ξενοφῶν ἂν ἐμνήσθη αὐτῶν, Φασιανῶν τε μνησθεῖς καὶ Κόλχων καὶ ὅσα ἄλλα ἀπὸ Τραπεζοῦντος ὀρμώμενοι ἢ πρὶν ἐς Τραπεζοῦντα κατελθεῖν οἱ Ἕλληρες ἐπήλθον ἔθνη βαρβαρικά, ἵνα περ καὶ ταῖς Ἀμαζόνων ἐντετυχήεσαν ἄν, εἴπερ οὐν ἔτι ἦσαν Ἀμαζόνες. μή γενέσθαι μὲν γὰρ παντελῶς τὸ γένος τούτων τῶν γυναικῶν οὐ πιστὸν δοκεῖ ἔμοιγε, πρὸς τοσούτων καὶ τοιούτων ὑμνηθέν. ὡς Ἡρακλῆα τε ἐπ' αὐτὰς λόγος κατέχει ὅτι ἐστάλη καὶ ζωστήρᾳ τινα Ἰππολύτης τῆς βασιλίссης αὐτῶν ὅτι ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐκόμισε, καὶ οἱ ξὺν Θησεῖ Ἀθηναῖοι ὅτι ἐπιούσας τὰς γυναικάς ταύτας τὴν Εὐρώπην πρῶτοι μάχῃ νικήσαντες ἀνέστειλαν· καὶ γέγραπται ἢ Ἀθηναίων καὶ Ἀμαζόνων μάχῃ πρὸς Μίκωνος οὐ μείον ἤπερ ἢ Ἀθηναίων καὶ Περσῶν. καὶ Ἡροδότῳ πολλὰς περὶ τῶν γυναικῶν τούτων πεποιήται, 6

und μάσσειν ab (= die sich nicht berühren Lassenden).

3. βασιλίссα, Curtius VI 5, 24 nennt sie Thalestris.

4. σώζεσθαι Infin. Imperfecti (= superesse). — ἢ entspricht, wenn es wie hier die Stelle von εἰ δὲ μὴ vertritt, dem lat. *alioquin* (= sonst), welches eine Folge ausdrückt, die für den Fall, dass der Gedanke des vorhergehenden Satzes sich nicht verwirklicht, eintreten muss. — Uebrigens ist dem Arrian, so genau er seinen Xenophon kannte, in diesem Falle sein Gedächtniss untreu geworden, denn Xenophon erwähnt die Amazonen IV 4, 16. — Φασιανῶν Xen. Anab. V 7, 18 — Κόλχων IV 8, 8. V 2, 1. — εἴπερ οὐν. S. z. c. 2, 3.

5. ὡς denn. S. z. c. 9, 9. — λόγος κατέχει mit einem Object verbunden, während die Wendung sonst abs. olut gebraucht wird. Vgl. VI 11, 3 und unt. c. 20, 5. An un-

serer Stelle erklärt sich der Accusativ wohl durch Anticipatio, vermöge deren das Subject des Nebensatzes als Object in den Hauptsatz voraufgenommen ist. Eben so ist gleich im Folgenden ζωστήρᾳ τινα zu erklären. — Ἰππολύτης. Der Raub dieses Gürtels gehörte zu den 12 Arbeiten des Herakles (Diod. IV 16). — ξὺν Θησεῖ. Diesen Sieg der Athener unter Theseus beschreibt Plut. Thes. c. 26. — Μίκων war nach Pausan. VIII 11, 2 der Name dieses Künstlers (nicht Νίκων oder gar Κίμων). Von ihm waren in der στοά ποικίλη die berühmten Gemälde der Argonauten des Amazonenkampfes und der marathonschen Schlacht; doch wird das dritte Gemälde, die Schlacht bei Marathon, von Pausan. V 11, 6 als gemeinsames Werk des Panainos (eines Bruders des Pheidias) und Polygnotos bezeichnet.

6. Ἡροδότῳ. Vgl. Herod. IV 110, 111. 117. 193. IX 27. — πεποιήται,

καὶ ὅσοι Ἀθηναίων τοὺς ἐν πολέμῳ τελευτήσαντας λόγῳ ἐκόσμησαν, καὶ τοῦ πρὸς Ἀμαζόνας ἔργου Ἀθηναίων ἐν τοῖς μάλιστα μνήμην ἐποιήσαντο. εἰ δὲ ἱππικὰς δὴ τινὰς γυναικὰς Ἀτροπάτης ἔδειξεν Ἀλεξάνδρῳ, βαρβάρους τινὰς ἄλλας γυναικὰς ἱππεύειν ἠσκημένας δοκῶ ὅτι ἔδειξεν ἐς τὸν λεγόμενον δὴ τῶν Ἀμαζόνων κόσμον ἐσταλμένας.

14 Ἐν Ἐκβατάνοις δὲ θυσίαν τε ἔθυσεν Ἀλέξανδρος, ὥσπερ αὐτῷ ἐπὶ ξυμφοραῖς ἀγαθαῖς νόμος καὶ ἀγῶνα ἐπετέλει γυμνικόν τε καὶ μουσικόν, καὶ πότοι αὐτῷ ἐγίνοντο παρὰ τοῖς ἑταίροις. καὶ ἐν τούτῳ Ἡφαιστίῳ ἔκαμε τὸ σῶμα ἔβδωμη τε ἡμέρα ἤδη ἦν αὐτῷ τῆς νόσου καὶ λέγουσι τὸ μὲν στάδιον πλήρες εἶναι· παίδων γὰρ ἀγῶν ἦν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ γυμνικός· ἐπεὶ δὲ ἐξηγγέλλετο Ἀλεξάνδρῳ ὅτι κακῶς ἔχει Ἡφαιστίων, ὁ δὲ παρελθὼν πρὸς αὐτὸν σπουδῇ οὐκέτι ζῶντα κατέλαβεν.

2 Ἐνθα δὲ ἄλλοι ἄλλα ἀνέγραψαν ὑπὲρ τοῦ πένθους τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ μέγα μὲν γενέσθαι αὐτῷ τὸ πένθος, πάντες τοῦτο ἀνέγραψαν, τὰ δὲ πραχθέντα ἐπ' αὐτῷ ἄλλοι ἄλλα, ὡς ἕκαστος ἢ εὐνοίας πρὸς Ἡφαιστίωνα ἢ φθόνου εἶχεν ἢ καὶ πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρον. ὧν οἱ τὰ ἀτάσθαλα ἀναγράψαντες οἱ μὲν ἐς κόσμον φέρειν μοι δοκοῦσιν οἰηθῆναι Ἀλεξάνδρῳ ὅσα ὑπεραληθῆσας ἔδρασεν ἢ εἶπεν ἐπὶ τῷ πάν-

ἀναγέγραπται. — λόγῳ ἐκόσμησαν. in den sogenannten epitaphischen Reden (λόγοι ἐπιτάφιοι) wie z. B. zu Anfang der dem Lysias zugeschriebenen und bei Isokrat. Panegy. 19^c. — ἐν τοῖς μάλιστα. ἐν τοῖς cum superlativo (= vor allen) ist eine bei Herod., Thuk., Plato und späteren vorkommende Steigerungsformel des Superlativs, durch welche die Hervorhebung unter Verwandten ausgesprochen wird. Während die Formel ursprünglich durch eine Ergänzung zu erklären ist, gebrauchte man sie später, auch ohne an eine solche zu denken, ganz adverbial. Vgl. Thuk. VIII 90, 1 Ἀρισταρχὸς ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐν πλείστον ἐναντίος τῷ δήμῳ, wozu ἐν τοῖς μάλιστα zu ergänzen ist ἐναντίος οὖσι. Bei Arrian noch I 23, 8.

Cap. 14.

Tod des Hephaestion. Alexanders Trauer.

1. ἀγῶνα γυμνικόν τε καὶ μουσικόν. S. z. IV 4, 1. — ἔβδωμη, der bei hitzigen Fiebern entscheidende Tag (vgl. Diod. 17, 110. Plut. Alex. 72). — Während wir im Deutschen bei Ordinalzahlen den Artikel nicht entbehren können, kann im Griechischen ein mit einem Ordinalzahlwort attributiv verbundenes Substantiv sowohl ohne als mit dem Artikel stehen. — καὶ λέγουσι εἶναι „für καὶ ἦν ὡς λέγουσιν“. Krüger. — ὁ δὲ. Ueber δὲ in apodosis s. z. IV 29, 4.

2. ἐπ' αὐτῷ dem Hephaestion zu Ehren. — ὡς—εὐνοίας. S. z. c. 12, 3 (ὅπως ἔχει φίλας).

3. τὰ ἀτάσθαλα. Zur Bedeutung des Artikels s. z. c. 12, 6. — ἐς κόσμον φέρειν. S. z. c. 12, 6. —

των δὲ ἀνθρώπων φιλάτῳ· οἱ δὲ ἐς αἰσχύνην μᾶλλον τι ὡς οὐ πρόποντα οὐτ' οὖν βασιλεῖ οὔτε Ἀλεξάνδρῳ, οἱ μὲν, τὸ πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐροισμένοι ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑταίρου ὀδύρεσθαι οὐδ' ἐθέλειν ἀπαλλαγῆναι, πρὶν γε δὴ πρὸς βίαν ἀπηνέχθη πρὸς τῶν ἑταίρων· οἱ δέ, 4 τὴν τε ἡμέραν ὅλην καὶ τὴν νύκτα ὅλην ἐροῖσθαι ἐπὶ τῷ σώματι· οἱ δὲ καὶ, τὸν ἱατρὸν Γλανκίαν ὅτι ἐκρέμασε, καὶ τοῦτον ὡς ἐπὶ φαρμάκῳ κακῶς δοθέντι, οἱ δέ, ὅτι οἴνου περιεῖδεν ἐμπλησθέντα θεωρῶν αὐτός· καὶ κείρασθαι Ἀλέξανδρον ἐπὶ τῷ νεκρῷ τὴν κόμην, τὰ τε ἄλλα οὐκ ἀπεικίота τίθεμαι καὶ κατὰ ζῆλον τὸν Ἀχιλλέως, πρὸς ὄντινα ἐκ παιδὸς φιλοτιμία αὐτῷ ἦν· οἱ δὲ καὶ, τὸ ἄρμα ἐφ' ὅτῳ τὸ 5 σῶμα ἐφέρετο ὅτι αὐτὸς ἔστιν ὅτε ἡμίσχει, τοῦτο οὐδαμῇ πιστὸν ἔμοιγε λέγοντες· ἄλλοι δέ, ὅτι καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἔδος ἐν Ἐκβατάνοις κατασκάψαι ἐκέλευσε, βαρβαρικὸν τοῦτό γε, καὶ οὐδαμῇ Ἀλεξάνδρῳ πρόσφορον, ἀλλὰ τῇ Ξέρξου μᾶλλον τι ἀτασθαλία τῇ ἐς τὸ θεῖον καὶ ταῖς πέδαις 6 ἄς λέγουσιν εἰς τὸν Ἑλλησποντον καθεῖναι Ξέρξην, τιμωροῦμενον δῆθεν τὸν Ἑλλησποντον. ἀλλὰ ἐκεῖνο οὐ πάντῃ ἔξω 6 τοῦ εἰκότος ἀναγεγράφθαι μοι δοκεῖ, ὡς ἐπὶ Βαβυλωνος ἤλαυνεν Ἀλέξανδρος, ἐντυχεῖν αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν πολλὰς πρεσβείας ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι δὲ δὴ ἐν τούτοις καὶ Ἐπιδαυρίων πρέσβεις· καὶ τούτους ὧν τε ἐδέοντο ἔξ-

οἱ δὲ ἐς αἰσχύνην μᾶλλον erg. φέρειν μοι δοκοῦσιν οἰηθῆναι. — οὔτε οὖν wie c. 5, 2. — οὖν = sicherlich. — οὐδέ. S. z. IV 9, 4. — πρὸς βίαν, gezwungen, steht in adverbialer Bedeutung auch I 17, 3. Vgl. πρὸς ὄργην II 16, 8. S. z. IV 13, 2.

4. περιεῖδεν. θεωρῶν entspricht genau unserem übersehen, das auch die Bedeutung von geschehen lassen hat. Hier wie I 12, 10 mit Participium verbunden, doch kann es auch den Infinitiv bei sich haben. — θεωρῶν αὐτός „verstärkt den Vorwurf der Vernachlässigung“. — ἐπὶ τῷ νεκρῷ. S. o. 2 (ἐπ' αὐτῷ). — τὰ τε ἄλλα — καὶ „sowol aus anderen Gründen als auch besonders weil“ steht adverbartig wie hier I 18, 6. III 2, 2. 18, 11. 23, 7. VI 30, 2. — τίθεμαι, ἡγοῦμαι. — κατὰ ζῆλον. S. z. V 2, 1. — Ἀχιλ-

λέως. Hom. II. XXIII 141. 152. Vgl. Arr. I 12, 1.

5. Vor αὐτός ist das durch die Construction geforderte ὅτι eingeschoben. — ἔστιν ὅτι S. z. V 9, 4 (ἔστιν ὅπου). — ἄλλοι δέ wie auch Arrian selbst Dissert. Epist. II 22 (Ἀλέξανδρος ἐκέλευσε ἐμπλησθῆναι τὰ Ἀσκληπεία ἀποθανόντος τοῦ ἐρωμένου), ohne Bedenken über die Richtigkeit der Angabe zu äussern. — ταῖς πέδαις. Herod. VII 35 ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος τὸν Ἑλλησποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἐπιπέσθαι μαστιγι πληγὰς καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδῶν ζεύγος. — δῆθεν. S. z. IV 17, 4.

6. Hinter ἀλλὰ bieten die Handschriften καὶ, was, weil sinnstörend, gestrichen ist. — οὖν ἔξω τοῦ εἰκότος, οὖν ἀπεικίος (§ 4). — Ἐπιδαυρίων. Die Stadt Epidauron lag in

Ἀλεξάνδρου τυχεῖν καὶ ἀνάθημα δοῦναι αὐτοῖς Ἀλεξάνδρου κομιζέειν τῷ Ἀσκληπιῷ, ἐπειπόντα ὅτι καίτοι οὐκ ἐπεικῶς κέροηται μοι ὁ Ἀσκληπιός, οὐ σώσας μοι τὸν ἐταῖρον ὄντινα ἴσον τῇ ἐμαντοῦ κεφαλή ἦγον. ἐναγίζεω τε ὅτι αἰεὶ ὡς ἦρωι ἐκέλευεν Ἡφαιστίανι, τοῦτο μὲν πρὸς τῶν πλείστων ἀναγέγραπται· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι καὶ εἰς Ἀμμωνος ἐπεμψεν ἐρησομένους τὸν θεὸν εἰ καὶ ὡς θεῶ θύειν συγχωρεῖ Ἡφαιστίανι· τὸν δὲ οὐ συγχωρεῖται.

8 Ἐκεῖνα δὲ πρὸς πάντων ξυμφωνούμενα, ἐς τρίτην ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡφαιστίανος ἡμέραν μήτε σίτου γεύσασθαι Ἀλεξάνδρου μήτε τινα θεραπείαν ἄλλην θεραπεῦσαι τὸ σῶμα, ἀλλὰ κείσθαι γὰρ ἢ ὀδυρόμενον ἢ πενθικῶς σιγῶντα· καὶ πυρὰν κελεῦσαι αὐτῷ ἐτοιμάζεσθαι ἐν Βαβυλῶνι ἀπὸ ταλάντων μυριάων, οἱ δὲ καὶ πλείονων ἀνέγραψαν· καὶ ὅτι πένθος ποιέσθαι περιηγγέλη κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν τὴν βάρβαρον· καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἐταίρων τῶν Ἀλεξάνδρου ἐς θεραπείαν τὴν ἐκείνου σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ὄπλα Ἡφαιστίανι ἀνέθεσαν ἀποθανόντι· πρῶτον δὲ Εὐμένη ἄρξει τοῦ σοφίσματος, ὄντινα ὀλίγῳ πρόσθεν ἔφανεν ὅτι διηνήθη πρὸς Ἡφαιστίαν· καὶ τοῦτο δὲ δρᾶσαι, τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὡς μὴ

Argolis am saronischen Meerbusen und war berühmt durch den Cultus des Asklepios, dem zu Ehren alle 5 Jahre ein grosses Fest (Ἀσκληπίεια) gefeiert wurde; in seinen Tempeln wurden Schlangen, das Symbol sich verjüngender Lebenskraft, gehalten und zur Heilung benutzt. — ἐπειπόντα. Man beachte ἐπί. ἐπειπεῖν steht in gleicher Bedeutung I 4, 8. — ὅτι ist hier wie IV 8, 9. 20, 2. V 19, 2 (u. öft.) als reines Formwort vor den unverändert gebliebenen Worten der directen Rede stehen geblieben, nur den Anfang derselben bezeichnend, wie wir unsere Anführungszeichen gebrauchen. — καίτοι ist mit Pflugk für καίπερ geschrieben; καίτοι mit Indicativ verbunden (unattisch) auch I 23, 4.

7. ἐναγίζουσι. Zum Gebrauch von ἐναγίζεω und θύειν vgl. Herod. II 44 καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπικωννυμένην θύουσιν, τῷ δὲ ἐτέρῳ ὡς ἦρωι ἐναγίζουσι. Dieselbe Unterscheidung beobachtet Arrian auch II 5, 9. — εἰς Ἀμμωνος,

ἱερὸν. Herod. I 92 ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε χρήματα. — συγχωρεῖται. S. c. 26, 3.

8. ἐς τρίτην. Vgl. IV 9, 4. — μυριάων stimmt mit Plat. Alex. 72. Diod. 17, 115. Just. XII 12. 12 geben gar 12000 Tal. an. — οἱ δὲ καὶ noch andere. S. z. V 2, 7. — πλείονων, ταλάντων. Der Genetiv hängt von dem noch vorschwebenden ἀπὸ ab.

9. πένθος ποιέσθαι περιηγγέλη. Ueber die verschiedenen von Alexander zu Hephæstions Leichenfeier getroffenen Anstalten vgl. Diod. 17, 110. 114. Plat. Alex. 72. 75. Eumen. 2, Pelop. 34. Ael. V. H. VII 8. — σφᾶς τε — ἀνέθεσαν. „Putaverim ita eos se Hephæstionem devovisse ut eum quasi quendam tutelarem deum sibi optarent“. Krüger. — πρῶτον ἄρξειν ist eine (namentlich bei Herodot.) häufige Abundanz. Vgl. c. 4, 7. — ὀλίγῳ πρόσθεν, in der Lücke nach c. 12, 7. — διηνήθη πρὸς. Vgl. Polyb. IV 3, 27 διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους τὰς γνώ-

ἐφήδεσθαι δοκοῖη τελευτήσαντι Ἡφαιστίανι. οὐκ οὐδὲ 10 ἄλλον τινα ἔταξεν ἀπὸ Ἡφαιστίανος χιλίαρχον ἐπὶ τῇ ἵππῳ τῇ ἐταιρικῇ Ἀλεξάνδρος, ὡς μὴ ἀπόλοιτο τὸ ὄνομα τοῦ Ἡφαιστίανος ἐκ τῆς τάξεως· ἀλλὰ Ἡφαιστίανος τε ἡ χιλίαρχία ἐκαλεῖτο καὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς ἦγετο τὸ ἐξ Ἡφαιστίανος πεποιημένον. ἀγωνιά τε ἐπενοῖε ποιῆσαι γυμνικόν τε καὶ μουσικόν πλήθει τε τῶν ἀγωνιζομένων καὶ τῇ εἰς αὐτὸν χορηγία πολὺ τι τῶν ἄλλων τῶν πρόσθεν ἀριδηλότερον· τρισχιλίους γὰρ ἀγωνιστὰς τοὺς ξύμπαντας παρεσκεύασε. καὶ οὗτοι ὀλίγον ὕστερον ἐπ' Ἀλεξάνδρου τῷ τάφῳ λέγουσιν ὅτι ἠγωνίσαντο.

Χρόνος τε ἦν συχνὸς τῷ πένθει καὶ αὐτὸς τε αὐτὸν 15 ἤδη μετεκάλει ἀπ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἐταῖροι μᾶλλον τι ἐν τῷ τοιῷδε ἦνυτον. ἐνθα δὲ ἐξέλασιν ποιεῖται ἐπὶ Κοσσαίους, ἔθνος πολεμικόν, ὁμορον τῷ Οὐξίαν. εἰσὶ δὲ ὄρειοι οἱ 2 Κοσσαῖοι καὶ χωρία ὄχρῳα κατὰ κόμας νέμονται, ὅποτε προσάγοι δύναμις ἐς τὰ ἄκρα τῶν ὄρων ἀποχωροῦντες ἀθροοὶ ἢ ὅπως ἂν προχωρῇ ἐκάστοις οὕτω διαφεύγουσιν, ἐς ἀπορίαν βάλλοντες τοὺς ξὺν δυνάμει σφίσιν ἐπιχειροῦντας· ἀπελθόντων δὲ αὐτῶν εἰς τὸ ληστεύειν τρεπόμενοι ἀπὸ τούτου τὸν βίον ποιοῦνται. Ἀλεξάνδρος δὲ ἐξείλεν αὐτῶν τὸ 3 ἔθνος, καίπερ χειμῶνος στρατεύσας. ἀλλ' οὔτε χειμῶν ἐμποδῶν ἐγένετο αὐτῷ οὔτε αἱ δυσχωρία, οὔτε αὐτῷ οὔτε Πτολεμαῖῳ τῷ Ἀάγου, ὃς μέρος τῆς στρατιᾶς ἐπ' αὐτοὺς

μαίς. — ἐφήδεσθαι. Vgl. Xen. Cyrop. VI 1, 37 οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδοσανταί μοι.

10. ὡς μὴ ἀπόλοιτο τὸ ὄνομα. S. z. IV 22, 7. — ἦγετο gieng voraus. — χορηγία bezeichnet ursprünglich den zur Ausrüstung des Chors erforderlichen Aufwand, dann in uneigentlichem Sinne jeden bedeutenden Kostenaufwand. — πολὺ τι. In Verbindung mit πολὺς, πᾶς, ὀλίγοι hat τις als Ausdruck der Unbestimmtheit mildernde oder beschränkende Kraft. — ἀριδηλότερον. ἀριδηλός ein mehr dichterisches Wort; einmal bei Herod. VIII 65, häufiger bei Homer, bei dem es ἀρίηλος lautet (von ἀρί und ζῆλος = δηλός).

Cap. 15.

Alexander zieht gegen die Kossäer, ein räuberisches Bergvolk im nördlichen Susiana (Winter 324—23).

1. ἐν τῷ τοιῷδε. S. z. c. 3, 1. — Οὐξίαν, der südlichen Nachbarn der Kossäer.

2. ἔθν. πολεμικόν natio bellicosa. — κατὰ κόμας „in einzelnen Ortschaften“ ist mit Krüger statt κατὰ χώρας geschrieben. Ueber κατὰ c. accus. in distributiver Bedeutung s. z. IV 2, 1. — προσάγοι über den Modus s. z. V 6, 6. — ὅπως ἂν προχωρῇ ἐκάστοις. S. z. IV 16, 1. — βίος wie vita für victus. Vgl. Xen. Anab. VII 7, 9 ἀπὸ ληστείας τὸν βίον ἔχουσι (= ποιοῦνται).

3. ἐξείλε nicht: vernichtete, son-

ἦγεν. οὕτως οὐδὲν ἄπορον Ἀλεξάνδρῳ τῶν πολεμικῶν ἦν ἐς ὃ τι ὀρησείε [ἄν].

- 4 Κατιόντι δὲ αὐτῷ εἰς Βαβυλῶνα Αἰβύων τε πρεσβεῖαι ἐντυγγάνου ἐπαινούντων τε καὶ στεφανούντων ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ τῆς Ἀσίας, καὶ ἐξ Ἰταλίας Βρόετιοί τε καὶ Λευκανοὶ καὶ Τυρορηνοὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπρέσβευον. καὶ Καρχηδονίους τότε πρεσβεῦσαι λέγεται καὶ ἀπὸ Αἰθιοπῶν πρέσβεις ἐλθεῖν καὶ Σκυθῶν τῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης, καὶ Κελτοὺς καὶ Ἰβήρας, ὑπὲρ φιλίας δεησομένους· ὧν τὰ τε ὀνόματα καὶ τὰς σκευὰς τότε πρῶτον ὀφθῆναι πρὸς Ἑλλήνων τε καὶ Μακεδόνων.
- 5 τοὺς δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν εἰς ἀλλήλους διαφορῶν λέγουσιν ὅτι Ἀλεξάνδρῳ διακρινοὶ ἐπέτρηπον· καὶ τότε μάλιστα αὐτὸν τε αὐτῷ Ἀλέξανδρον καὶ τοῖς ἄμφ' αὐτὸν φανῆναι γῆς τε ἀπάσης καὶ θαλάσσης κύριον. Ἄριστος δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης τῶν τὰ Ἀλεξάνδρῳ ἀναγραφάντων καὶ Ῥωμαίους λέγουσιν ὅτι ἐπρέσβευσαν· καὶ ἐντυγγόντα ταῖς πρεσβεῖαις Ἀλέξανδρον ὑπὲρ Ῥωμαίων τι τῆς ἐσομένης ἐς τὸ ἔπειτα δυνάμεως μαρτυρῆσθαι, τὸν τε κόσμον τῶν ἀνδρῶν ἰδόντα καὶ τὸ φιλόπονόν τε καὶ ἐλευθέριον καὶ περὶ τοῦ πολιτεύματος ἅμα
- 6 διαπυρηνόμενον. καὶ τοῦτο οὕτε ὡς ἀτρεκέες οὕτε ὡς ἄπιστου πάντη ἀνέγραφα· πλὴν γε δὴ οὕτε τις Ῥωμαίων ὑπὲρ

dern überwältigte durch Erstürmung ihrer festen Plätze. Was Plut. Alex. 72 berichtet: τὸ Κοσσαιὸν ἔθνος κατεστρέφεται πάντας ἠβηδὸν ἀποσφάπτων· τοῦτο δ' Ἡφαιστῖανος ἐναγισμὸς ἐκαλεῖτο klingt übertrieben (vgl. unt. c. 23, 1). Jedenfalls kommen auch noch später Kossäer vor (Diod. XIX, 19). Die Bezwingung der Kossäer vollendete Alexander in 40 Tagen (Diod. XVII 111).

4. στεφανούντων. Goldne Kronen werden als Ehrengaben an siegreiche Könige oder Feldherrn auch sonst erwähnt. Vgl. unt. c. 19, 1 und Liv. VII, 37, 38. Noch ausführlicher als Arrian berichten über Gesandtschaften auswärtiger Völker an Alexander noch Justin. XII, 13, 1. Diod. XVII, 112, 113. — ὀνόματα — σκευὰς ὀφθῆναι, ein Zeugma.

5. τοὺς δὲ λέγουσιν ὅτι. Namentlich bei den Verben des Ausagens, Erkennens, Erfahrens tritt das Subject des Nebensatzes

öfter anticipiert als Object im Hauptsatz auf (Anticipatio). So gleich im folg. Ῥωμαίους λέγουσιν ὅτι. — Ἄριστος aus Salamis auf Kypros und Ἀσκληπιάδης sind beides Historiker, deren Werke nicht erhalten sind. — Ῥωμαίους. Ob die Römer eine Gesandtschaft an Alexander geschickt, ist trotz der Versicherung des (ziemlich unverlässlichen) Kleitarchos (bei Plin. H. N. III 9) zum mindesten zweifelhaft. Livius (IX 18) meint, die Römer hätten nicht einmal durch Hörensagen etwas von Alexander gewusst (was freilich kaum zu glauben). Dagegen hält Niebuhr (röm. Gesch. 3, 194) die Abordnung einer römischen Gesandtschaft an Alexander für wol möglich, während Mommsen (röm. Gesch. I 355) sie bezweifelt. Die Erzählung bei Strabo p. 232 kann sich wol kaum auf Alexander den Grossen beziehen.

6. πλὴν γε δὴ wie V 1, 2. — τῶν γραφάντων ist zu den folgen-

τῆς πρεσβείας ταύτης ὡς παρὰ Ἀλεξάνδρου σταλαίσης μνήμην ἐποιήσατό τινα, οὕτε τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου γραφάντων, οἷς τισι μᾶλλον ἐγὼ ξυμφέρομαι, Πτολεμαῖος ὁ Λάγρου καὶ Ἀριστόβουλος· οὐδὲ τῷ Ῥωμαίων πολιτεύματι ἐπεικὸς ἦν, ἐλευθέρῳ δὴ τότε ἐς τὰ μάλιστα ὄντι, παρὰ βασιλείᾳ ἀλλόφυλον, ἄλλως τε καὶ ἐς τοσόνδε ἀπὸ τῆς οἰκείας πρεσβεῦσαι, οὕτε φόβου ἐξαναγκάζοντος οὕτε κατ' ἐλπίδα ὀφειλείας, μίσει τε, εἴπερ τινὰς ἄλλους, τοῦ τυραννικοῦ γένους τε καὶ ὀνόματος κατεχομένους.

Ἐκ τούτου δὴ Ἡρακλείδην τὸν Ἀργαίου ἐπέμπει ἐς 16 Ἰρκαλίαν ναυπηγούς ἅμα οἱ ἄγοντα, κελεύσας ὅλην τεμόντα ἐκ τῶν ὄρων τῶν Ἰρκαλίων ναυπηγεῖσθαι ναῦς μακρὰς ἀφράκτους τε καὶ πεφραγμένας ἐς τὸν κόσμον τὸν Ἑλληνικόν. πόθος γὰρ εἶχεν αὐτὸν καὶ ταύτην ἐκμαθεῖν τὴν θαλάσσαν τὴν Κασπίαν τε καὶ Ἰρκαλίαν καλουμένην πᾶσι τινὶ ξυμβάλλει θαλάσση, πότερα τῇ τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου ἢ ἀπὸ τῆς ἐώας τῆς κατ' Ἰνδοὺς ἐκπεριερχομένη ἢ μεγάλη θάλασσα ἀναχεῖται εἰς κόλπον τὸν Ἰρκαλίον, καθάπερ οὖν καὶ τὸν Περσικὸν ἐξεῦρε, τὴν ἐρυθρὰν δὴ καλουμένην θάλασσαν, κόλπον οὖσαν τῆς μεγάλης θαλάσσης. οὐ 3

den Eigennamen gehöriger genet. partitivus. — ξυμφέρομαι (= assentiri) findet sich in dieser Bedeutung (auch mit dem Zusatz γνώμη) häufig bei Plato. Vgl. auch Herod. II 80 συμφέρονται δὲ καὶ τὸδε Ἀιγύπτιοι Λακεδαιμονίοισι (sie stimmen überein mit —). — Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος. Ueber diese beiden Hauptgewährsmänner Arrians vgl. Einleit. Bd. I S. 9, 10. — οὐδέ (= noch auch) steht öfter nach mehreren mit οὕτε verbundenen Satzgliedern, um das letzte Glied stärker hervorzuheben. — ἐλευθέρῳ — ἐς τὰ μάλιστα ὄντι. Auch Herodot verbindet das adverbiale ἐς τὰ μάλιστα öfter mit Adjectiven (I 20 Περσικὸς Θρασυβούλω τῷ τότε Μιλήτων τυραννεύοντι ξείνος ἐς τὰ μάλιστα). — οὕτε φόβου ἐξαναγκάζοντος οὕτε κατ' ἐλπίδα, μίσει τε κατεχομένους. Ueber die Verbindung verschiedener Wortarten durch καὶ ἢ oder δὲ oder οὕτε s. z. VI 21, 4. — εἴπερ τινὰς ἄλλους, S. z. IV 7,

5. — κατεχομένους an πρεσβεῦσαι angeschlossen. Zur Bedeutung von κατέχεσθαι vgl. Thuk. III 12 δέει τε τὸ πλέον ἢ φιλίᾳ κατεχομενοὶ ξύμμαχοι ἦμεν.

Cap. 16.

Alexander will das kaspische Meer erforschen. Die chaldaischen Wahrsager.

1. ἅμα οἱ. S. z. c. 12, 2. — ναῦς ἀφράκτους τε καὶ πεφραγμένους *naves apertas et constatas* (Hirt. bell. Alex. 11).

2. ἀπὸ τῆς ἐώας, θαλάσσης. — εἰς κόλπον τὸν Ἰρκαλίον. S. z. V 5, 4. — τὴν ἐρυθρὰν. ἢ ἐρυθρὰ θάλασσα *mare rubrum* bezeichnet in frühester Zeit den ganzen Ocean auf der Südseite von Asien sammt dem indischen Meer, später das arabische Meer mit dem arabischen und persischen Meerbusen und endlich vorzugsweise den persischen Meerbusen.

γάρ ποῦ ἐξεύρητο αἱ ἀρχαὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, καίτοι ἔθνων ταύτη περιοικούντων οὐκ ὀλίγων καὶ ποταμῶν πλοῖμων ἐμβαλλόντων εἰς αὐτήν· ἐκ Βάκτρων μὲν Ὠξος, μέριστος τῶν Ἀσιανῶν ποταμῶν, πλὴν γε δὴ τῶν Ἰνδῶν, ἐξήϊσιν εἰς ταύτην τὴν θάλασσαν, διὰ Σκυθῶν δὲ Ἰαξάρτης· καὶ τὸν Ἀράξην δὲ τὸν ἐξ Ἀρμενίων ῥέοντα εἰς ταύτην ἐσ-

4 βάλλειν ὁ πλείων λόγος κατέχει. μέριστοι μὲν οὗτοι· πολλοὶ δὲ δὴ καὶ ἄλλοι ἐς τε τούτους ἐμβάλλοντες καὶ αὐτοὶ ἐπὶ σφῶν εἰς τὴν θάλασσαν ταύτην ἐξῆϊσιν, οἱ μὲν καὶ γινωσκόμενοι πρὸς τῶν ἅμω' Ἀλεξάνδρον ἐπελθόντων τὰ ἔθνη ταῦτα, οἱ δὲ κατὰ τὰ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ κόλπου, ὡς εἰκός, [ἐς τοὺς Σκύθας τοὺς Νομάδας] ὃ δὴ ἀγνωστοὺ πάντη ἐστίν.

5 Ἀλεξάνδρος δὲ ὡς τὸν Τίγρητα ποταμὸν ζύν τῆ στρατιᾷ διεβή ἐλαύνων ἐπὶ Βαβυλῶνος, ἐνταῦθα ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ Χαλδαίων οἱ λόγιοι, καὶ ἀπαραγόντες ἀπὸ τῶν ἐταίρων ἐδέοντο ἐπισχεῖν τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ἔλασιν. λόγιον γὰρ γεγενῆσθαι σφίσι ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ Βήλου μὴ πρὸς ἀγαθοῦ οἱ εἶναι τὴν ἀφοδὸν τὴν εἰς Βαβυλῶνα ἐν τῷ τότε.

6 τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς λόγος [τοῦ] Εὐριπίδου τοῦ ποιητοῦ ἔπος· ἔχει δὲ τὸ ἔπος Εὐριπίδῃ ὧδε·

Μάντις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάξει καλῶς.

3. καίτοι mit Partic. gebraucht Arrian (wie überhaupt die Späteren) gleichbedeutend mit καίπερ. Vgl. c. 20, 7. — Ὠξος j. Amu Darja. Auch Strabo p. 509 erklärt ihn für den grössten der von ihm gesehenen Ströme Asiens. — πλὴν γε δὴ. S. c. 15, 6. — Ἰαξάρτης j. Syr, der indes nicht in das kaspische Meer sondern in den heut. Aralsee mündet (λίμνη Ὠξιακή), von dem das Altertum (bis zum 4. Jahrh. n. Chr.) keine Kenntnis hatte. — καί — δέ. S. z. IV 3, 6. — Ἀράξης j. Aras. — ὁ πλείων λόγος κατέχει. λόγος κατέχει findet sich mit dem Zusatz πλείων wol nur bei Arrian; wie hier I 11, 6. III 3, 6. S. z. VI 11, 3.

4. αὐτοὶ ἐπὶ σφῶν. Attisch wäre αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν (= für sich d. h. nicht von anderen aufgenommen). Wie hier I 21, 1 τὰ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ κόλπου, gemeint sind die jenseits (d. h. im Norden) des kaspischen Meeres (im Skythenland) vor-

handenen Ströme. S. z. IV 3, 6. — ἐς τοὺς Σκύθας τοὺς Νομάδας ist ein ungeschicktes Glossem, da ἐς beziehungslos ist. — ὃ weist als Collectivbegriff auf κατὰ τὰ ἐπ' ἐκεῖνα τ. u. zurück („ein Landstrich der“).

5. Χαλδαίων οἱ λόγιοι. Cic. de div. I 1, 2 Chaldaei diuturna observatione siderum scientiam putantur effecisse, ut praedici posset, quid cuique eventurum et quo quisque fato natus esset. Vgl. Strab. p. 739. In Arrians Tagen bezeichnete der Namen „Chaldäer“ die in den westlichen Ländern herumziehenden Astrologen, auch wenn sie nicht Chaldäer von Geburt waren. — πρὸς ἀγαθοῦ, auch πρὸς κακοῦ εἶναι zum Guten, zum Schlechten ausschlagen ist eine nur bei Späteren (Galēn) vorkommende Verbindung.

6. μάντις δ' ἄριστος. Dieser aus einer verlorenen Tragödie des Euripides

σὺν δέ, ὃ βασιλεῦ, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, μὴ πρὸς δυσμᾶς ἀφορῶν αὐτὸς μηδὲ τὴν στρατιάν ταύτην ἐπέχουσιν ἄγων παρελθεῖν· ἀλλὰ ἐκπεριελθὼν πρὸς ἑὸ μάλλον. τῷ δὲ οὐδὲ 7 τοῦτο εὐμαρὲς διὰ δυσχωρίαν ζυνέβη· ἀλλὰ ἦγε γὰρ αὐτὸν ταύτην τὸ δαιμόνιον ἢ παρελθόντα ἐχορῆν ἤδη τελευτήσασθαι. καὶ ποῦ τυχὸν καὶ ἄμεινον αὐτῷ ἦν ἐν ἀκμῇ τῆς τε ἄλλης δόξης καὶ τοῦ πόθου τοῦ παρ' ἀνθρώπων ἀπηλλάχθαι, πρὶν 8 τινα ζυμβῆναι αὐτῷ ζυμφορὰν ἀνθρωπίνην, ἧς ἔνεκα καὶ Σόλωνα Κροίσῳ παρανέσαι εἰκός τέλος ὄραν μακροῦ βίου μηδὲ πρόσθεν τιμὰ ἀνθρώπων ἀποφαίνειν εὐδαίμονα. ἐπεὶ 8 καὶ αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ ἢ Ἡφαιστίανος τελευτῇ οὐ σμικρὰ ζυμφορὰ γεγένητο, ἧς καὶ αὐτὸς Ἀλεξάνδρος προαπελθεῖν ἂν δοκεῖ μοι ἐθελῆσαι μάλλον ἢ ζῶν πειραθῆναι, οὐ μείον ἢ καὶ Ἀχιλλεῖα δοκῶ ἂν ἐλέσθαι προαποθανεῖν Πατρόκλου μάλλον ἢ τοῦ θανάτου αὐτῷ τιμωρὸν γενέσθαι.

Ἦν δέ τι καὶ ὑποπτον αὐτῷ ἐς τοὺς Χαλδαίους, ὡς 17 οὐ κατὰ μαντεῖαν τι μάλλον ἢ ἐς ὠφέλειαν τὴν αὐτῶν φέροι αὐτοῖς ἢ κάλυψις τῆς Ἀλεξάνδρου εἰς Βαβυλῶνα ἐν τῷ τότε ἐλάσσεως. ὁ γὰρ τοῦ Βήλου νεῶς ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἦν τῶν

pidēs entlehnte Vers wird auch von Plutarch und Cic. de div. II 5, 12 angeführt (est quidam graecus vulgaris in hanc sententiam versus: bene qui conjiciet, vatem hunc perhibeto optimum). — σὺν δέ. Die weitere Aufforderung der Chaldäer ist mit Beziehung auf die vorausgegangene ablehnende Antwort des Alexander durch δέ eingeleitet. — ταύτην ἐπέχουσιν. ἐπέχειν c. dat. auf etwas hinhalten d. h. auf etwas hin die Richtung nehmen, auch V 13, 1. — παρελθεῖν. S. z. IV 20, 3 (παροδοῦναι).

7. ἦγε von verhängnisvoller Leitung der Gottheit gebrauch II 6, 6 καὶ τι καὶ δαιμόνιον τυχὸν ἦγεν αὐτὸν εἰς ἐκείνον τὸν χώρον. — ἐχορῆν. Auch sonst wird χορῆν vorzugsweise von Bestimmungen des Schicksals und des Orakels gebraucht. — τυχόν. S. z. V 5, 3. — ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης. Vgl. IV 9, 6 νέος τε ὢν καὶ ἐν ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας. — πόθου τοῦ παρ' ἀνθρώπων. παρὰ weil in πόθος ein passiver Begriff liegt (ποθεῖσθαι παρὰ τινος). — Σό-

λωνα. Herod. I 32 σκοπέειν δὲ χορῆ παντός χρημάτων τὴν τελευτήν, κη ἀποβήσεται· πολλοὶ γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προορίζους ἔτρεψεν. Vgl. Plut. Sol. 27.

8. ἐπεὶ καί. S. z. IV 9, 3.

Cap. 17.

Tempel des Belus in Babylon.

1. ὑποπτον ἐς. Vgl. I 12, 6 ἦν καὶ ὑποπτόν τι αὐτοῖς ἐς τὸν Μέμνονα. — τι μάλλον. S. z. IV 1, 2. — Zu κατὰ μαντεῖαν τι μάλλον ist aus dem Verbum des zweiten Satzgliedes (φέροι) ein allgemeiner Begriff wie γένοιτο zu entnehmen. — Βήλου. Bel (Baal) hiess der höchste Sonnengott bei den Babyloniern „Herr des Himmels und des Lichts“. Zur Sache vgl. Herod. I 181 ἐν μέσῃ τῇ πόλει Διὸς Βήλου ἱερὸν χαλκόφυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἔόν, δύο σταδίων παντῆ, ἔδον τετραγώνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδομηταί, σταδίων καὶ τὸ μήκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπι-

Βαβυλωνίων, μεγέθει τε μέγιστος καὶ ἐκ πλίνθου ὀπίτης ἐν
 2 ἀσφάλτῳ ἡρμοσμένης. τοῦτον τὸν νεῶν, ὡσπερ καὶ τὰ ἄλλα
 ἱερὰ τὰ Βαβυλωνίων, Ξέρξης κατέσκαψεν, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλά-
 δος ὀπίσω ἀπενόστησεν. Ἀλέξανδρος δὲ ἐν νῶ εἶχεν ἀν-
 οικοδομεῖν οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τοῖς θεμελίοις τοῖς πρό-
 σθεν, καὶ τούτου ἕνεκα τὸν χοῦν ἐκέλευε ἐκφέρειν τοὺς
 Βαβυλωνίους· οἱ δὲ, ὅτι καὶ μείζονα ἔτι τοῦ πάλαι ὄντος.
 3 ἐπεὶ δὲ ἀπρστάντος αὐτοῦ μαλθακῶς ἀνθήσαντο τοῦ ἔργου
 οἷς ταῦτα ἐπιτέτραπτο, ὁ δὲ τῇ στρατιᾷ πάσῃ ἐπενόει τὸ
 ἔργον ἐργάσασθαι. εἶναι δὲ τῷ θεῷ τῷ Βήλῳ πολλὴν μὲν
 τὴν χώραν ἀνεμμένην ἐκ τῶν Ἀσσυρίων βασιλείων, πολλὴν
 4 δὲ χρυσόν. καὶ ἀπὸ τοῦ πάλαι μὲν τὸν νεῶν ἐπισκευάζε-
 σθαι καὶ τὰς θυσίας τῷ θεῷ θύεσθαι· τότε δὲ τοὺς
 Χαλδαίους τὰ τοῦ θεοῦ νέμεσθαι, οὐκ ὄντος ἐς ὃ τι ἀνα-
 λωθήσεται τὰ περιγυγνόμενα. τούτων δὴ εἵνεκα ὑποποιοῦ
 Ἀλεξάνδρῳ ἦσαν οὐκ ἐθέλειν παρελθεῖν εἰσω Βαβυλωνίους

βέβηκε, καὶ ἕτερος μάλᾳ ἐπὶ τούτῳ,
 μέγιστος οὐκ ὀκτώ πύργων. ἀνάβασις
 δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλω περὶ
 πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πε-
 ποιήται. μεσοῦντι δὲ κού τῆς ἀνα-
 βάσιος ἐστὶ καταγωγή τε καὶ θῶκοι
 ἀνταναστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες
 ἀπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες, ἐν δὲ
 τῷ τελευταίῳ πύργῳ κηὸς ἐπεστὶ
 μέγας· ἐν δὲ τῷ ὑψῷ κλίνη μεγάλη
 κέεται ἐν ἐστρωμένῃ, καὶ οἱ τρα-
 πεζα παρακείμετα χρυσῆ, ἀγαλμα
 δὲ οὐκ ἔστι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμέ-
 νον· οὐδὲ νῦντα οὐδεὶς ἐναυλίζεται
 ἀνθρώπων ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν
 ἐπιχωρίων, τὴν αὖ ὁ θεὸς ἔληται
 ἐν πασῶν, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι
 ἔόντες ἱερεῖς τούτου τοῦ θεοῦ. φασὶ
 δὲ οἱ αὐτοὶ οὕτω, ἐμοὶ οὐ πιστὰ
 λέγουσιν, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν
 τε ἐς τὸν νηὸν καὶ ἀπαύεσθαι ἐπὶ
 τῆς κλίνης. Vgl. Strab. p. 738.
 Diod. II 7. — Die beiden ersten
 Stockwerke dieses Riesenbaues, jetzt
 Ruinen von Birs Nimrud genannt,
 sind noch heute erhalten. Man will
 in dem terrassenförmigen Hügel von
 festem Mauerwerk, der über 200 Fuss
 hoch ist, die Trümmer des Turms
 von Babel erkennen. — μεγέθει τε
 μέγιστος. S. z. V 19, 5. — Ueber
 die Verbindung μέγιστος καὶ ἐκ πλίν-

θου s. z. VI 21, 4 ἐν ἀσφάλτῳ ἡρ-
 μοσμένης wie die Mauer von Baby-
 lon (Curt. V 4, 25 murus instructus
 laterculo coctili, bitumine
 interlitus).

2. ἀπενόστησε 497 v. Chr. ὀπίσω
 ἀπονοστέιν eine bei Herodot vor-
 nehlich vorkommende Abundanz
 (IV 33). Vgl. oben c. 4, 7 πρῶτον
 ἄρχειν. — ἐν νῶ εἶχεν schon bei
 seinem ersten Aufenthalt in Babylon,
 vgl. III 16, 4 Ἀλέξανδρος δὲ παρ-
 ελθὼν εἰς τὴν Βαβυλῶνα τὰ ἱερὰ
 ἃ Ξέρξης κατέειλεν ἀνοικοδομεῖν
 προσέταξε τοῖς Βαβυλωνίοις, τὰ τε
 ἄλλα καὶ τοῦ Βήλου τὰ ἱερὰ, ὃν
 μάλιστα θεῶν κρῶσι Βαβυλωνίων.
 Die Ausführung dieser Anordnung
 hatte die Priesterschaft aus Eigen-
 nutz verzögert. — ὅτι καὶ μείζονα,
 erg. τὸν νεῶν ἀνοικοδομεῖν ἐν νῶ
 εἶχεν.

3. ἀπρστάντος αὐτοῦ „nach seiner
 Entfernung“. — ὁ δὲ. Ueber δὲ ἐν
 apodosi s. z. IV 29, 4. — ἀνεμμένην.
 S. z. c. 13, 1. — ἐπενόει jetzt bei
 seiner damaligen (zweiten) Anwesen-
 heit.

4. οὐκ ὄντος (erg. τινός). — cum
 non esset in quod insumeren-
 tur reditus, templo nempe de-

Ἀλεξάνδρου, ὡς μὴ δι' ὀλίγου τὸν νεῶν ἐπιτελεσθέντα ἀφελέ-
 σθαι αὐτοὺς τὰς ἐκ τῶν χρημάτων ὠφελείας. ὅμως δὲ τὰ γε 5
 τῆς ἐπιστροφῆς τῆς κατὰ τὴν εἰσοδοὺν τὴν ἐς τὴν πόλιν
 ἐθελήσαι αὐτοῖς πεισθῆναι λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ τῇ πρώτῃ
 μὲν παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν Εὐφράτην καταστρατοπεδεῦσαι,
 ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν ἐν δεξιᾷ ἔχοντα τὸν ποταμὸν παρ'
 αὐτὸν πορεύεσθαι, ἐθέλοντα ὑπερβάλλειν τῆς πόλεως τὸ μέρος
 τὸ ἐς δυσμὰς τετραμμένον, ὡς ταύτῃ ἐπιστρέψαντα πρὸς ἕω
 ἄρειν· ἀλλὰ οὐ γὰρ δυναθῆναι ὑπὸ δυσχωρίας οὕτως ἐλά- 6
 σαι ξὺν τῇ στρατιᾷ, ὅτι τὰ ἀπὸ δυσμῶν τῆς πόλεως εἰσ-
 ῖόντι, εἰ ταύτῃ πρὸς ἕω ἐπέστρεφεν, ἐλάσθη τε καὶ τεναγώδη
 ἦν. καὶ οὕτω καὶ ἐκόντα καὶ ἄκοντα ἀπειθήσαι τῷ θεῷ.

Ἐπεὶ καὶ τοιοῦνδε τινα λόγον Ἀριστόβουλος ἀναγράφει 18
 Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀμφιπολίτην τῶν ἐταίρων τῶν Ἀλεξάνδρου,
 στρατηγὸν τῆς στρατιᾶς ἦν παρὰ Μαζαίῳ τῷ Βαβυλωνίῳ
 σατραπῇ ἀπέλιπεν Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ συνέμιξεν ἐπανιόντι
 αὐτῷ ἐξ Ἰνδῶν, ὀρῶντα πικρῶς τιμωρούμενον τοὺς σατράπας
 ὅσοι ἐπ' ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ χώρᾳ τεταγμένοι ἦσαν, ἐπιστείλει
 Πειθαγόρα τῷ ἀδελφῷ, μάντιν γὰρ εἶναι τὸν Πειθαγόραν
 τῆς ἀπὸ σπλάγγων μαντείας, μαντεύεσθαι καὶ ὑπὲρ αὐ-
 τοῦ τῆς σωτηρίας. ἀντεπιστείλει δὲ αὐτῷ Πειθαγόραν πυν- 2
 θανόμενον τίνα μάλιστα φοβούμενος χρήσασθαι ἐθέλοι τῇ
 μαντεία. τὸν δὲ γράψαι αὐτῷ ὅτι τὸν τε βασιλέα αὐτὸν
 καὶ Ἡφαιστίωνα. θύεσθαι δὴ τὸν Πειθαγόραν πρῶτα μὲν
 ἐπὶ τῷ Ἡφαιστίῳ· ὡς δὲ ἐπὶ τοῦ ἥπατος τοῦ ἱεροῦ ὁ
 λοβὸς ἀφανῆς ἦν, οὕτω δὴ ἐγγράψαντα καὶ κατασημηνά-

structo et sacrificiorum usu sublato.
 — δι' ὀλίγου. S. z. V 7, 5.

5. τὰ γε τῆς ἐπιστροφῆς „wenig-
 stens in Bezug auf die veränderte
 Richtung“.

6. εἰσῖόντι. S. z. IV 2, 1 (ὀρη-
 θέντι).

Cap. 18.

1. ἐπεὶ καὶ. S. z. IV 9, 9. —
 Ἀπολλόδωρον. III 16, 4 σατραπῆν
 δὲ κατέστησε Βαβυλωνίῳ Μα-
 ζαίῳ, Ἀπολλόδωρον δὲ τὸν
 Ἀμφιπολίτην στρατηγὸν τῶν μετὰ
 Μαζαίῳ ὑπολειπομένων στρατιω-
 τῶν. Alexander hatte in den unter-
 worfenen Provinzen die Satrapen-

würde bestehen lassen, aber von
 ihr die Militärgewalt getrennt, die
 dem στρατηγὸς übertragen wurde.
 — συνέμιξεν, Ἀπολλόδωρος. — τῆς
 ἀπὸ σπλάγγων μαντείας. Zu den
 Geschäften der ἱεροσκοποῖ (haru-
 spices) gehörte vornehmlich die
 Eingeweideschau (extispicina);
 man untersuchte an dem Opfer-
 stier behufs der Weissagung be-
 sonders die Leber, dann Lunge,
 Herz, Netzhaut.

2. λοβός. Vgl. § 4 (ἄλοβον τὸ
 ἥπαρ). Philostr. V. Apoll. VIII 7,
 5 ἥπαρ, ἐν ᾧ φασὶ τὸν τῆς αὐτῶν
 μαντικῆς τριπόδα εἶναι οἱ ταῦτα
 δεινοί.

μενον τὸ γραμματίον πέμψαι παρὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἐκβάτανα, δηλοῦντα μηδέν τι δεδιέναι Ἡφαι-
 3 στίωνα· ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς ὀλίγου χρόνου ἐκποδῶν. καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν λέγει Ἀριστόβουλος κομίσασθαι Ἀπολλόδωρον μᾶ πρόσθεν ἡμέρα ἢ τελευτήσασθαι Ἡφαιστίωνα. αὐτῆς δὲ θύεσθαι τὸν Πειθαγόραν ἐπὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ γενέσθαι καὶ ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ ἄλοβον τὸ ἦπαρ τοῦ ἱεροῦ. καὶ Πειθαγόραν τὰ αὐτὰ καὶ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου γράψαι Ἀπολλοδώρῳ. Ἀπολλόδωρον δὲ οὐ κατασιωπῆσαι, ἀλλὰ φρά-
 4 σαι γὰρ πρὸς Ἀλέξανδρον τὰ ἐπεσταλμένα, ὡς εὐνοίαν μάλ-
 λόν τι ἐπιδειξόμενον τῷ βασιλεῖ, εἰ φυλάττεσθαι παραινέσειε
 μὴ τις αὐτῷ κίνδυνος ἐν τῷ τότε ξυμπέσοι. καὶ Ἀπολλό-
 δωρόν τε λέγει ὅτι Ἀλέξανδρος ἐπήνεσε καὶ τὸν Πειθαγόραν, ἐπειδὴ παρηλθεν εἰς Βαβυλῶνα, ἦρετο ὅτου γενομένου αὐτῷ σημείου ταῦτα ἐπέστειλε πρὸς τὸν ἀδελφόν· τὸν δὲ εἰπεῖν ὅτι ἄλοβόν οἱ τὸ ἦπαρ ἐγένετο τοῦ ἱεροῦ· ἐρομένου δὲ ὅτι νοοῖ τὸ σημεῖον μέγα εἰπεῖν εἶναι χαλεπόν. Ἀλέξανδρον δὲ τοσοῦτον δεῖσαι χαλεπῆναι τῷ Πειθαγόρῳ, ὡς καὶ δι' ἐπιμελείας ἔχειν αὐτὸν πλείονος, ὅτι ἀδόλως τὴν ἀλήθειάν
 5 οἱ ἔφρασε. ταῦτα αὐτὸς Ἀριστόβουλος λέγει παρὰ Πειθα-
 γόρου πυνθέσθαι· καὶ Περδίκκα δὲ μαντεύσασθαι αὐτὸν λέγει καὶ Ἀντίγονῳ χρόνῳ ὕστερον· καὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἀμφοῖν γενομένου Περδίκκαν τε ἐπὶ Πτολεμαῖου στρατεύσαντα ἀποθανεῖν καὶ Ἀντίγονον ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευνον
 6 καὶ Ανσίμαχον τῇ ἐν Ἰψῷ γενομένη. καὶ μὲν δὴ καὶ ὑπὲρ Καλάνου τοῦ σοφιστοῦ τοῦ Ἰνδοῦ τοῖοσδε τις ἀναγράφεται

3. δηλοῦντα schliesst an ἐγγρά-
 φαντα und κατασημαζόμενον an.
 — ὀλίγον χρόνου. Der Genetiv von
 dem Zeitraum, innerhalb dessen
 etwas geschieht. Wie hier Herod.
 III 134 ταῦτα ὀλίγον χρόνον ἔσται
 τελεσόμενα. Vgl. τοῦ λοιποῦ, χρόνον
 τοσοῦτον. — μάλλον τι, als wenn
 er die Anzeige unterliesse.

4. Ἀπολλοδώρον λέγει (Ἀριστό-
 βουλος). Ueber den Accusativ s. z.
 c. 15, 5 (τοῦς δὲ λέγουσι). — νοοῖ.
 II 26, 4 καὶ Ἀλέξανδρος ἦρετο
 Ἀριστάνδρου τὸν μάντιν ὅτι νοοῖ
 ὁ οἰανός. — μέγα χαλεπόν. Da sich
 schwerlich in adverbialer Bedeutung
 schwerlich mit einem Positiv ver-
 bunden nachweisen lassen wird, so

scheint (mit Krüger) καὶ zwischen
 εἶναι und χαλεπόν eingeschoben
 werden zu müssen. — δι' ἐπιμελείας
 ἔχειν τινά vgl. I 7, 4 δι' ἐπιμελείας
 εἶχε τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν. S.
 z. IV 12, 6.

5. αὐτός verb. mit πυνθέσθαι. —
 ἀποθανεῖν 321 v. Chr. am Nil durch
 einen in seinem Heere ausgebroche-
 nen Aufstand (Diod. 18, 36). —
 Antigonos fiel bei Ipsos in Phrygien
 (301 v. Chr.) im Kampf gegen Se-
 leucos und Lysimachus.

6. καὶ μὲν δὴ. Durch μὲν δὴ
 wird das vorher Berichtete abge-
 schlossen, durch καὶ etwas Neues,
 wodurch das vorige bestätigt wird,
 angeschlossen. Vgl. V 20, 2. —

λόγος, ὅποτε ἐπὶ τὴν πυρὰν ἦι ἀποθανούμενος, τότε τοῦς
 μὲν ἄλλους ἐταίρους ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Ἀλεξάνδρῳ δὲ οὐκ
 ἐθειλῆσαι προσελθεῖν ἀσπασόμενον, ἀλλὰ φάναι γὰρ ὅτι ἐν
 Βαβυλῶνι αὐτῷ ἐντυχῶν ἀσπάζεται. καὶ τοῦτου τὸν λόγον
 ἐν μὲν τῷ τότε ἀμεληθῆναι· ὕστερον δέ, ἐπειδὴ ἐτελεύτησεν
 ἐν Βαβυλῶνι Ἀλέξανδρος, ἐς μνήμην ἔλθειν τῶν ἀκουσάν-
 των, ὅτι ἐπὶ τῇ τελευτῇ ἄρα τῇ Ἀλεξάνδρου ἐθειλάσθη.

Παρελθόντι δ' αὐτῷ ἐς Βαβυλῶνα πρεσβεῖται παρὰ τῶν 19
 Ἑλλήνων ἐνέτυχον, ὑπὲρ ὧν μὲν ἕκαστοι πρεσβευσόμενοι
 οὐκ ἀναγράφεται· δοκεῖν δ' ἔμοιγε αἱ πολλαὶ στεφανούν-
 των τε αὐτόν ἦσαν καὶ ἐπαινούντων ἐπὶ ταῖς νίκαις ταῖς
 τε ἄλλαις καὶ μάλιστα ταῖς Ἰνδικαῖς, καὶ ὅτι σῶος ἐξ Ἰνδῶν
 ἐπανήκει χαίρειν φασκόντων. καὶ τούτους δεξιωσάμενός τε
 καὶ τὰ εἰκότα τιμήσας ἀποπέμψαι ὀπίσω λέγεται. ὅσους δὲ 2
 ἀνδριάντας ἢ ὅσα ἀγάλματα ἢ εἰ δὴ τι ἄλλο ἀνάθημα ἐκ
 τῆς Ἑλλάδος Ξέρξης ἀνεκόμισεν ἐς Βαβυλῶνα ἢ ἐς Πασα-
 γάδας ἢ ἐς Σοῦσα ἢ ὅπη ἄλλη τῆς Ἀσίας, ταῦτα δοῦναι
 ἄγειν τοῖς πρέσβεσι· καὶ τὰς Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτου
 εἰκόνας τὰς χαλκᾶς οὕτω λέγεται ἀπενεχθῆναι ὀπίσω ἐς
 Ἀθήνας καὶ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Κελκαίας τὸ ἔδος.

Κατέλαβε δὲ ἐν Βαβυλῶνι, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ 3
 τὸ ναυτικόν, τὸ μὲν κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἀνα-

ἄρα drückt hier, wie oft bei Homer
 (und Herodot), die Enttäuschung
 von einer früheren Meinung
 aus, welche sich die anwesenden
 Makedoner über den Vorgang mit
 Kalanos gebildet hatten. ἄρα kann
 in solchen Fällen mit also übersetzt
 werden (= nach der vorliegenden
 Tatsache).

Cap. 19.

Αἰκνὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιπέ-
 νων. — ἄρα drückt hier, wie oft bei
 Homer (und Herodot), die Enttäuschung
 von einer früheren Meinung aus, welche
 sich die anwesenden Makedoner über
 den Vorgang mit Kalanos gebildet
 hatten. ἄρα kann in solchen Fällen mit
 also übersetzt werden (= nach der vor-
 liegenden Tatsache).

1. ὑπὲρ ὧν μὲν ἕκαστοι πρε-
 σβευσόμενοι, es schwebt das wieder-
 holt zu denkende ἐνέτυχον vor. —
 Ueber die Form ὧν s. z. IV 9, 1.
 — δοκεῖν δ' ἔμοι γε. Dieser ab-
 solute Infinitiv ist besonders häufig
 bei Herodot (z. B. III 45), doch
 sonst meist mit ὡς verbunden (Her.
 I 131 ὡς ἔμοι δοκεῖν). S. z. c. 9,

6. — στεφανούντων — ἐπαινούντων.
 S. c. 15, 4. — τὰ εἰκότα τιμᾶν ist
 durch die Figura etymologica
 zu erklären (= τὴν εἰκνὴν τιμᾶν
 τιμᾶν). Vgl. τὰ μέγιστα τιμᾶν.

2. εἰ δὴ τι vertritt hier wie öfter
 die Stelle eines Casus. Vgl. c. 23,
 8. — δοῦναι abhängig von λέγεται.
 — ἄγειν expegetischer Infinitiv. —
 Ἀρμοδίου. III 16, 7 πολλὰ δὲ καὶ
 ἄλλα κατελήφθη ἐν Βαβυλῶνι, ὅσα
 Ξέρξης ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἔγον ἤλθε,
 τὰ τε ἄλλα καὶ Ἀρμοδίου καὶ Ἀρι-
 στογείτου χαλκᾶς εἰκόνες, καὶ
 ταύτας Ἀθηναίους ὀπίσω πέμψει
 Ἀλέξανδρος, καὶ νῦν κείνται Ἀθή-
 νησιν ἐν Κεραμικῷ αἱ εἰκόνες. —
 Κελκαίας. Die Bedeutung dieses
 auch durch Inschriften bestätigten
 Beinamens der Artemis (Boeckh C.
 I. II 2, 47) ist noch unbekannt.
 Einige Handschr.: Κερκαίας.

3. κατὰ τὸν Εὐφράτην, von der
 Mündung des Tigris aus waren sie

πεπλευκὸς ἀπὸ θαλάσσης τῆς Περσικῆς, ὃ τι περὶ σὺν Νεάρχῳ ἦν· τὸ δὲ ἐκ Φοινίκης ἀνακεκομισμένον, πεντήρεις μὲν δύο τῶν ἐκ Φοινίκων, τετρήρεις δὲ τρεῖς, τριήρεις δὲ δώδεκα, τριακοντόρους δὲ ἐς τριάκοντα· ταύτας ξυνηγείσας κομισθῆναι ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐκ Φοινίκης ἐς Θάψακον πόλιν, ἐκεῖ δὲ ξυμνηγείσας αὐτῆς καταπλεῦσαι ἐς 4 Βαβυλῶνα. λέγει δὲ ὅτι καὶ ἄλλος αὐτῷ ἐναυπηγείτο στόλος τέμνοντι τὰς κυπαρίσσους τὰς ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ· τούτων γὰρ μόνων τῶν δένδρων εὐπορίαν εἶναι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσυρίων, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα ἐς ναυπηγίαν ἀπόρων ἔχειν τὴν γῆν ταύτην· πληρώματα δὲ ἐς τὰς ναῦς καὶ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας πορφυρέων τε πληθὸς καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ἐργάται τῆς θαλάσσης ἀφίχθαι αὐτῷ ἐκ Φοινίκης τε καὶ τῆς ἄλλης παραλίας· λιμένα τε ὅτι πρὸς Βαβυλῶνι ἐποίει ὀρυκτὸν ὅσον χιλίας ναυσὶ μακροῦς ὄρμον εἶναι καὶ νεωσοίκους 5 ἐπὶ τοῦ λιμένος. καὶ Μίκκαλος ὁ Κλαζομένος μετὰ πεντακοσίων ταλάντων ἐπὶ Φοινίκης τε καὶ Συρίας ἐστέλλετο, τοὺς μὲν μισθῷ πείσων, τοὺς δὲ καὶ ὠνησόμενος ὅσοι θαλάσσιοι ἄνθρωποι. τὴν τε γὰρ παραλίαν τὴν πρὸς τῷ κόλπῳ τῷ Περσικῷ κατοικίσειεν ἐπενόει καὶ τὰς νήσους τὰς ταύτη· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ οὐ μείον ἂν Φοινίκης εὐδαίμων ἢ χώρα 6 αὕτη γενέσθαι. ἦν δὲ αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ ἢ παρασκευῆ ὡς ἐπὶ Ἀραβας τοὺς πολλοὺς, πρόφασιν μὲν, ὅτι μόνοι τῶν ταύτη βαρβάρων οὔτε πρεσβείαν ἀπέστειλαν οὔτε τι ἄλλο ἐπιεικὲς ἢ ἐπὶ τιμῇ ἐπέπρακτο Ἀραβῶν ἐς αὐτόν· τὸ δὲ ἀληθές, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ἄπληστος ἦν τοῦ κτᾶσθαι τι ἀεὶ Ἀλέξανδρος.

20 Λόγος δὲ κατέχει ὅτι ἤκουεν Ἀραβας δύο μόνον τιμῶν θεοῦς, τὸν Οὐρανόν τε καὶ τὸν Διόνυσον, τὸν μὲν Οὐρα-

stromaufwärts durch die Canäle in den Euphrat gelangt. — ξυνηγείσας — ξυμνηγείσας. Vgl. V 8, 5.

4. λέγει, Ἀριστόβουλος. — ὅσα ἐς. S. z. VI 17, 13. — ὑπηρεσία. S. z. VI 1, 6. — εἶναι hängt von ὅσον ab. Ueber ὅσον c. Inf. s. z. V 15, 7.

5. θαλάσσιοι rerum maritimarum periti.

6. Ἀραβας τοὺς πολλοὺς. S. z. VII 1, 2 (τὴν τε Ἀραβίαν τὴν πολὴν). — πρόφασιν dem Vorgeben

nach (opp. τῇ δὲ ἀληθείᾳ) ist thukydeidisch. Gleichbedeutend ist das herodoteische λόγῳ μὲν — ἐργῳ δὲ.

Cap. 20.

Die von den Arabern verehrten Gottheiten. Beschreibung des Landes.

1. λόγος κατέχει. S. z. VI 11, 3. — δύο μόνον τιμῶν θεοῦς. Herod. III 8 Διόνυσον θεὸν μόνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἠγούνται εἶναι —

νὸν αὐτόν τε ὀρώμενον καὶ τὰ ἄστρα ἐν οἷ ἔχοντα τὰ τε ἄλλα καὶ τὸν ἥλιον, ἀφ' ὅτου ἢ μερίστη καὶ φανοτάτη ἀφέλεια ἐς πάντα ἦκει τὰ ἀνθρώπεια· Διόνυσον δὲ κατὰ δόξαν τῆς ἐς Ἰνδοὺς στρατείας. οὐκ οὐκ ἀπαξιοῦν καὶ αὐτὸν τρίτον ἂν νομισθῆναι πρὸς Ἀράβων θεόν, οὐ φανλότερα ἔργα Διόνυσου ἀποδειξάμενον, εἴπερ οὖν καὶ Ἀράβων κρατήσας, ἐπιτρέψειεν αὐτοῖς, καθάπερ Ἰνδοῖς, πολιτεύειν κατὰ τὰ σφῶν νόμιμα. τῆς τε χώρας ἢ εὐδαιμονία ὑπεκίνει αὐ- 2 τόν, ὅτι ἤκουεν ἐκ μὲν τῶν λιμνῶν τὴν κασίαν γίνεσθαι αὐτοῖς, ἀπὸ δὲ τῶν δένδρων τὴν σμύρναν τε καὶ τὸν λιβανωτόν, ἐκ δὲ τῶν θαμνίσκων τὸ κινάμωμον τέμνεσθαι, οἱ λιμῶνες δὲ ὅτι νάρδον αὐτόματοι ἐκφέρουσι· τὸ τε μέγεθος τῆς χώρας, ὅτι οὐκ ἐλάτταν ἢ παρόλιος τῆς Ἀραβίας ἦπερ ἢ τῆς Ἰνδικῆς αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, καὶ νῆσοι αὐτῇ προσκειῖσθαι πολλαί, καὶ λιμένες πανταχοῦ τῆς χώρας εἶναι, οἷοι παρασχεῖν μὲν ὄρμους τῷ ναυτικῷ, παρασχεῖν δὲ καὶ πόλεις ἐνοικισθῆναι, καὶ ταύτας γενέσθαι εὐδαίμονας.

Δύο δὲ νῆσοι κατὰ τὸ στόμα τοῦ Εὐφράτου πελάγρια 3 ἐξηγγέλλοντο αὐτῷ, ἢ μὲν πρώτη οὐ πρόσω τῶν ἐβολῶν τοῦ Εὐφράτου, εἰς ἑκατὸν καὶ εἰκοσι σταδίους ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τε καὶ τοῦ στόματος τοῦ ποταμοῦ, μικρότερα αὕτη καὶ δασεῖα ὕλη παντοία· εἶναι δὲ ἐν αὐτῇ καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος, καὶ τοὺς οἰκήτορας αὐτοῦς ἀμφὶ τὸ ἱερὸν τὰ τῆς διαίτης ποιεῖσθαι· νέμεσθαι τε αὐτὴν αἰετὶ τε ἀργαίαις 4 καὶ ἐλάφοις, καὶ ταύτας ἀνεῖσθαι ἀφ' ἑτέρας τῇ Ἀρτέμιδι,

ὀνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ. — ἐν οἷ. S. z. c. 12, 2. — οὐκ ἀπαξιοῦν = ἀξιοῦν. — εἴπερ οὖν wie c. 2, 3.

2. κασία Kassia, eine geringere Zimmlart (wilder Zimmt), die an Güte dem echten Zimmt (κιννάμωμος = *laurus cinnamomum*), welcher sich nur auf Ceylon findet, nachsteht. Vgl. Herod. III 110, 111. Zu Plinius Zeiten scheint auch die Kassia nicht mehr in Arabien gewachsen zu sein (vgl. Plin. H. N. 12, 19). — σμύρνα καὶ λιβ. Beide wohlriechende Harzegebrauchteman als Räucherwerk, die Myrrhe auch zum Einbalsamieren, so wie als Heilmittel. Vgl. Herod. II 40, 86.

— νάρδον. Auch nach Strabo p. 695. 783 wuchs die Narde in Arabien, doch war sie wol vorzugsweise in Indien zu Haus (Strab. p. 695), von wo sie die Araber in den Handel brachten. Die aus ihr gewonnene Salbe, im ganzen Altertum als köstliches Aroma hochgeschätzt, wurde in kleinen Alabasterbüchchen (Hor. Od. IV 12, 17) verwahrt. Vgl. auch z. VI 22, 5. — οἷοι παρασχεῖν. Ueber οἷος c. Inf. s. z. IV 3, 2.

3. ἢ μὲν πρώτη. Die im Folgenden angegebene Entfernung stimmt zu keiner der im persischen Golf gelegenen Bahreininseln, Aradus oder Tylos. Ritter Erdk. X 39 denkt an die heutige Insel Feludje.

4. καὶ ταύτας ἀνεῖσθαι ἀφ' ἑτέρας.

οὐδὲ εἶναι θέμις θήραν ποιῆσθαι ἀπ' αὐτῶν ὅτι μὴ θῦσαι
τινα τῇ θεῷ ἐθέλοντα· (ἐπὶ τῷδε θηρᾶν μόνου) ἐπὶ τῷδε
γὰρ οὐκ εἶναι ἀθέμιτον. καὶ ταύτην τὴν νῆσον λέγει Ἀρι-
στόβουλος ὅτι Ἰκαρον ἐκέλευσε καλεῖσθαι Ἀλέξανδρος ἐπὶ
5 τῆς νήσου τῆς Ἰκάρου τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ, ἐς ἣντινα
Ἰκαρον τὸν Δαιδάλου τακέντος τοῦ κηροῦ ὅτῳ προσήρητο
τὰ πτερά πεσεῖν λόγος κατέχει, ὅτι οὐ κατὰ τὰς ἐντολάς
τοῦ πατρὸς πρὸς τῇ γῆ ἔφερετο, ἀλλὰ μετέωρος γὰρ ὑπὸ
ἀνοίας πετόμενος παρέσχε τῷ ἡλίῳ θάλασσαν τε καὶ ἀνεῖναι
τὸν κηρόν, καὶ ἀπὸ ἑαυτοῦ τὸν Ἰκαρον τῇ τε νήσῳ καὶ τῷ
6 πελάγει τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκαταλιπεῖν τὴν μὲν Ἰκαρον καλεῖ-
σθαι, τὸ δὲ Ἰκάριον. ἡ δὲ ἐτέρα νήσος ἀπέχει μὲν ἀπὸ
τοῦ στόματος τοῦ Εὐφράτου ἐλέγεται ὅσον πλοῦν ἡμέρας
καὶ νυκτὸς κατ' οὐρου θεοῦση νηῖ. Τύλος δὲ αὐτῇ εἶναι
ὄνομα· μεγάλη δὲ εἶναι καὶ οὔτε τραχεῖα ἢ πολλή οὔτε
ὕψωτος, ἀλλ' οἷα καρπούς τε ἡμέρους ἐκφέρειν καὶ πάντα
ὠραῖα.

7 Ταυτὶ ἀπηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ τὰ μὲν πρὸς Ἀρχίου, ὃς
ξὺν τριακοντόρῳ ἐκπεμφθεὶς ἐπὶ κατασκοπῇ τοῦ παραπλοῦ
τοῦ ὡς ἐπὶ τοὺς Ἀραβίας μέχρι μὲν τῆς νήσου τῆς Τύλου
ἦλθεν, τὸ πρόσω δὲ οὐκέτι περαιωθῆναι ἐτόλμησεν· Ἀνδρο-
σθένης δὲ ξὺν ἄλλῃ τριακοντόρῳ σταλὶς καὶ τῆς χερρονή-

Den Göttern wurden einzelne Tiere oder Herden zu eigen geweiht, die dann frei im heiligen Gebiet umherschweiften. Plut. Luc. 24 βόες ἱερὰ νέμονται Περούσιος Ἀρτέμιδος· χοῶνται δὲ ταῖς βοῦσι πρὸς θυσίαν μόνου, ἄλλως δὲ πλάζονται κατὰ τὴν χώραν ἄφροτοι. Peripl. Pont. Eux. 22 καὶ τῶν ἱερῶν τὰ μὲν καταθύνειν, τὰ δὲ ἀφίεναι Ἀχιλλεῖ. — ὅτι μὴ gebraucht Arrian wie Herodot oft im Sinne von εἰ μὴ. — ἐπὶ τῷδε. ἐπὶ c. dat. bezeichnet den Zweck und die Absicht. — ἐπὶ τῆς. Auch Arrian verbindet zuweilen nach dem Vorgang Herodots die Verba des Nennens mit ἐπὶ (statt des gewöhnl. ἀπό). Vgl. V 1, 6. 19, 5.

5. τῷ πελάγει dem südöstlichen Teile des aegaeischen Meeres. — καλεῖσθαι, „so dass genannt wurde“.

6. ὅσον heisst bei Zahlen, Zahlbegriffen oder Bestimmungen des

Raums ungefähr. Vgl. I 4, 4 ἡ δὲ πόλις ἀπέχειν αυτοῖς ὅσον παρασάγγην τοῦ Ἰστροῦ. Ebenso u. c. 21, 1. — κατ' οὐρον θεοῦση. Geographische Entfernungen werden oft so bestimmt. Xen. Anab. VI 4, 2 καὶ τριῆρι μὲν ἔστιν εἰς Ἡράκλειαν ἐν Βυζαντίου κώπαις ἡμέρας μάλα μακρὰς πλοῦς. — Τύλος oder Τύρος (Strab. p. 766). Die Lage der Insel lässt sich mit Sicherheit nicht bestimmen. — οἷα ἐκφέρειν. Ueber οἷος mit Infin. s. o. § 2.

7. τὰ μὲν. Es entspricht in etwas veränderter Form des Gegensatzes: Ἀνδροσθένης δὲ. — τὸ πρόσω auch V 2, 1, häufig auch τοῦ πρόσω (V 24, 8, VI 7, 1). — Ἀνδροσθένης beschrieb seine Fahrt in einem eigenen Werk περιπλοῦς τῆς Ἰνδικῆς, von dem uns Athen. III 936 ein Fragment über die Muschelarten, namentlich die Perlmuschel,

σου τι τῶν Ἀράβων παρέπλευσε· μακροτάτῳ δὲ τῶν ἐκ-
πεμφθέντων προῦχώρησεν Ἰέρων ὁ Σολεὺς ὁ κυβερνήτης,
λαβῶν καὶ οὗτος παρ' Ἀλεξάνδρου τριακόντορον. ἦν μὲν 8
γὰρ αὐτῷ προστεταγμένον περιπλευθεῖν τὴν χερρονήσον τὴν
Ἀράβων πᾶσαν ἔσπε ἐπὶ τὸν κόλπον τὸν πρὸς Αἰγύπτῳ τὸν
Ἀράβιον τὸν κατ' Ἡρώων πόλιν· οὐ μὴν ἐτόλμησέ γε τὸ
πρόσω ἐλθεῖν, καίτοι ἐπὶ πολὺ παραπλεύσας τὴν Ἀράβων
γῆν· ἀλλ' ἀναστρέψας γὰρ παρ' Ἀλεξάνδρου ἐξήγγειλε τὸ
μέγεθός τε τῆς χερρονήσου θαυμαστόν τι εἶναι καὶ ὅσον οὐ
πολὺ ἀποδέον τῆς Ἰνδῶν γῆς, ἄκραν τε ἀνέχειν ἐπὶ πολὺ
τῆς μεγάλης θαλάσσης· ἦν δὴ καὶ τοὺς ξὺν Νεάρχῳ ἀπὸ 9
τῆς Ἰνδικῆς πλέοντας, πρὶν ἐπικαμψαί εἰς τὸν κόλπου τὸν
Περσικόν, οὐ πόρρω ἀνατείνουσαν ἰδεῖν τε καὶ παρ' ὀλίγον
ἐλθεῖν διαβαλεῖν ἐς αὐτήν, καὶ Ὀνησικριτῷ τῷ κυβερνήτῃ
ταύτη δοκοῦν· ἀλλὰ Νεάρχος λέγει ὅτι αὐτὸς διεκώλυσεν,
ὡς ἐκπεριπλεύσας τὸν κόλπου τὸν Περσικόν ἔχοι ἀπαγγεῖλαι
Ἀλεξάνδρῳ ἐφ' οἷς τισι πρὸς αὐτοῦ ἐστάλη· οὐ γὰρ ἐπὶ 10
τῷ πλεῦσαι τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐστάλθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ
καταμαθεῖν τὴν χώραν τὴν προσεχῇ τῇ θαλάσῃ καὶ τοὺς
κατοικοῦντας αὐτὴν ἀνθρώπους, ὄρους τε ἐν αὐτῇ καὶ
ὑδατα καὶ τὰ νόμια τῶν ἀνδρῶν καὶ εἴ τις ἀγαθὴ καρπούς
ἐκφέρειν ἢ εἴ τις κακὴ· καὶ οὖν καὶ τοῦτο αἴτιον γενέσθαι
ἀποσωθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τὸν στρατόν· οὐ γὰρ ἂν σωθῆναι
πλεύσαντας ὑπὲρ τῆς Ἀραβίας τὰ ἔρημα, ἐφ' ὅτῳ καὶ ὁ
Ἰέρων ἐπιστρέψαι ὀπίσω λέγεται.

aufbewahrt hat. — μακροτάτῳ. Dieser (ausser bei Herodot) nur bei Späteren vorkommende Superlativ steht bei Arrian auch III 28, 7.

8. κατ' Ἡρώων πόλιν. Heroopolis, Stadt an der westlichsten Spitze des arabischen Meerbusens, Ruinen bei Abu Keiseib. — καίτοι mit Particip. S. z. c. 16, 3. — ὅσον οὐ tantum non = fast. S. z. V 12, 3. — ἄκρα an Arabiens Ostküste Oman, der Küste der Μακρί (Strab. p. 765), daher Indic. 43, 9 Μάκρια genannt, j. Ras Mussendom an der schmalsten Stelle des persischen Meerbusens. — ἐπὶ πόλιν τῆς „über eine weite Strecke des Meeres hin“. ἐπὶ πόλιν in räumlicher Bedeutung auch V 23, 3. VI 5, 2. unt. c. 21, 3.

9. παρ' ὀλίγον ἐλθεῖν (oder ἦμειν) mit nachfolgendem Infinitiv (= raepe) auch I 9, 3 παρ' ὀλίγον ἦλθον ἀφανίσαι τὴν πόλιν. — ταύτη dahin. Vgl. Xen. Anab. II 6, 7 πολεμικός δὲ ταύτη ἐδόκει εἶναι ὅτι φιλοκίνδυνος ἦν und c. 22, 4 ταύτη ἐξηγησάμενον. — δοκοῦν erg. εἶναι. Ueber die Umschreibung des einfachen Verbums durch das Particip und εἶναι s. z. VI 14, 2.

10. ἐφ' οἷσιν causal wie ἐφ' ὅτῳ unten und VI 4, 3 oft. — εἴ τις einen Casus vertretend wie c. 19, 2. — ἀποσωθῆναι hängt von αἴτιον γενέσθαι ab, das bisweilen auch mit dem Genetiv des Infinitivs (τοῦ ἀποσωθῆναι) verbunden wird. — οὐ γὰρ ἂν σωθῆναι mit Arrians

- 21 Ἐν ᾧ δὲ αὐτῷ ἐναυπηροῦντο μὲν αἱ τριήρεις, ὁ λιμὴν δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ὠρύσσετο, ἐκπλεῖ ἐν Βαβυλῶνος κατὰ τὸν Εὐφράτην ὡς ἐπὶ τὸν Παλλακόπαν καλούμενον ποταμῶν. ἀπέχει δὲ οὗτος τῆς Βαβυλῶνος σταδίου ὅσον ὀκτακοσίους, καὶ ἔστι διῶρυξ αὕτη ὁ Παλλακόπας ἐκ τοῦ Εὐφράτου,
- 2 οὐχὶ δὲ ἐν πηγῶν τις ἀνίσχων ποταμὸς. ὁ γὰρ Εὐφράτης ποταμὸς ῥέων ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὄρων χειμῶνος μὲν ὥρα προχωρεῖ κατὰ τὰς ὄχθας, οἷα δὴ οὐ πολλοῦ ὄντος αὐτῷ τοῦ ὕδατος· ἤρος δὲ ὑποφαίνοντος καὶ πολὺ δὴ μάλιστα ὑπὸ τροπᾶς ἄστιας τοῦ θέρους ὁ ἥλιος ἐπιστρέφει μέγας τε ἐπέρχεται καὶ ὑπερβάλλει ὑπὲρ τὰς ὄχθας ἐς τὴν γῆν
- 3 τὴν Ἀσσυρίαν. τριηκᾶτα γὰρ αἱ χιόνες αἱ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἀρμενίοις κατατηκόμεναι ἀΐξουσιν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα, ὅτι δὲ ἐπιπολῆς ἔστιν αὐτῷ καὶ ὑψηλὸς ὁ ῥοῦς ὑπερβάλλει ἐς τὴν χώραν, εἰ μὴ τις ἀναστομῶσας αὐτὸν κατὰ τὸν Παλλακόπαν ἐς τὰ ἔλη τε ἐκτρέψει καὶ τὰς λίμνας, αἱ δὴ ἀρχόμεναι ἀπὸ ταύτης τῆς διῶρυχος ἔστε ἐπὶ τὴν ξυνεχῆ τῇ Ἀράβων γῆ καὶ ἐνθεν μὲν ἐς τέναγος ἐπὶ πολὺ, ἐκ δὲ τοῦ ἐς θάλασσαν κατὰ πολλὰ τε καὶ ἀφανῆ στόματα
- 4 ἐκδίδωσι. τετηκυίας δὲ τῆς χιόνος ἀμφὶ Πλειάδων μάλιστα

eigener Ansicht übereinstimmend (Ind. 32, 7 μοι δοκεῖ περιφανέως εἶναι τὴν στρατιὴν τῆδε τῆ βουλή Νέαρχος· τὴν γὰρ δὴ ἀκρὴν ἐκείνην καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ χωρὴν ἐρήμην τε εἶναι λόγος κατέχει καὶ ὕδατος ἀπορίη ἔχεσθαι.

Cap. 21.

Beschreibung des Euphratecanals Pallakopas.

1. ἐν ᾧ. S. z. IV 2, 5. — ὅσον. S. z. c. 20, 6. — αὕτη ist als Subject im Genus dem Praedicat (διῶρυξ) assimiliert (s. z. c. 11, 4), ὁ Παλλακόπας steht appositiv zu αὕτη. Der auf der Westseite dem Euphrat zugeleitete Canal Pallakopas ist heute ganz verschwunden.

2. ἤρος ὑποφαίνοντος. S. z. IV 18, 4. — ὑπό c. accus. dient wie das lat. *sub* zur Angabe einer ungefähren Zeitbestimmung. Häufig so ὑπὸ νύκτα *sub noctem*. Vgl.

VI 21, 4 ὑπὸ τὴν ἑω. — Zur Sache vgl. V 9, 4 (κατὰ τροπᾶς). — ἄστιας. Wie im lat. *quicunque* so kann im Griechischen ὅστις (öfter auch mit angehängtem *οὐν* = *οὐτις-οὐν*) den Begriff des Ungefährten, Annähernden oder der Unbestimmtheit ausdrücken. ὑπὸ τροπᾶς ἄστιας „etwa um die Zeit der Sommersonnenwende“. Vgl. c. 23, 3 (ἤντινα μείονα).

3. ἀΐξουσιν ἐπὶ μέγα. S. z. IV 1, 3. — ἐπιπολῆς = *ισοχειλῆς* (c. 7, 5). — ὑψηλὸς ὁ ῥοῦς = *μετέωρος ῥεῖ* (c. 7, 5). — γῆν. Hinter diesem Wort muss ein Begriff wie *τείνουσι* oder *παρήκουσι* ausgefallen sein. — ἐπὶ πολὺ. S. z. c. 20, 8. — ἐκ δὲ τοῦ. Bei dem substantivierten ὁ μὲν und ὁ δέ, wenn sie von einer Prae-*position* regiert werden, stehen *μὲν* und *δέ* regelmässig gleich nach der Prae-*position* (Xen. Memor. III 1, 8 *ἔνθα ὑπὸ μὲν τῶν ἄγονται, ὑπὸ δὲ αὐτῶν ὠθόνται*).

4. Πλειάδων. S. z. VI 21, 2.

δύσιν ὀλίγος τε ὁ Εὐφράτης ῥεῖ καὶ οὐδὲν μείον τὸ πολὺ αὐτοῦ κατὰ τὸν Παλλακόπαν ἐκδιδόει ἐς τὰς λίμνας. εἰ δὴ τις μὴ ἀποφράξει τὸν Παλλακόπαν αὐτῆς, ὡς κατὰ τὰς ὄχθας ἐκτραπὲν φέρεσθαι τὸ ὕδωρ κατὰ τὸν πόρον, ἐκείνωσεν ἂν τὸν Εὐφράτην ἐς αὐτόν, ὡς μὴδ' ἐπάρδεσθαι ἀπ' αὐτοῦ τὴν Ἀσσυρίαν γῆν. ἀλλ' ἀπεφράσσοντο γὰρ αἱ ἐς 5 τὸν Παλλακόπαν τοῦ Εὐφράτου ἐκβολαὶ πρὸς τοῦ σατραπίου τῆς Βαβυλωνίας πολλῶ πόνω, καίπερ οὐ χαλεπῶς ἀναστομούμεναι, ὅτι ἰλυώδης τε ἡ ταύτη γῆ καὶ πηλὸς ἡ πολλὴ αὐτῆς, οἷα δεχομένη τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ μὴ εὐμαρῆ τὴν ἀποστροφὴν αὐτοῦ παρέχειν· ἀλλὰ καὶ ἐς τρίτον μῆνα Ἀσσυρίων ἄνδρες ὑπὲρ τοὺς μυρίους ἐν τῷδε τῷ πόνω ξυνείχοντο.

Ταῦτα ἀπαγγελθέντα ἐπήγαγεν Ἀλέξανδρον ὠφελῆσαι τι 6 τὴν χώραν τὴν Ἀσσυρίαν. ἐνθεν μὲν δὴ ἐς τὸν Παλλακόπαν ἐτρέπετο τοῦ Εὐφράτου ὁ ῥοῦς, ταύτη δὲ ἐγνω βεβαίως ἀποκλείσαι τὴν ἐκβολὴν· προελθόντι δὲ ὅσον σταδίους τριάκοντα ὑπόπετρος ἡ γῆ ἐφαίνετο, οἷα διακοπεῖσα, εἰ ξυναφῆς γένοιτο τῇ πάλαι διῶρυχι τῇ κατὰ τὸν Παλλακόπαν, οὐτ' ἂν διαχεῖσθαι παρέχειν τὸ ὕδωρ ὑπὸ στερορότητος τῆς γῆς, τὴν τε ἀποστροφὴν αὐτοῦ τῇ τεταγμένη ὥρα μὴ χαλεπῶς γίνεσθαι. τούτων ἕνεκα ἐπὶ τε τὸν Παλλακόπαν 7 ἐπλευσε καὶ κατ' αὐτὸν καταπλεῖ ἐς τὰς λίμνας ὡς ἐπὶ τὴν

— οὐδὲν μείον *nihilominus* (= gleichwohl). Vgl. c. 25, 5. — κατὰ τὰς ὄχθας ἐκτρ. in die Ufer (des Euphrat) zurückgedrängt. — ἐκείνωσεν ἂν. Vgl. c. 22, 3 (ἐβρέχετο ἂν). Der Indicativ der historischen Zeitformen (namentlich des Aorists) mit ἂν wird auch gebraucht, um auszudrücken, dass eine Handlung in der Vergangenheit unter gewissen Umständen und Verhältnissen geschah. Während wir im Deutschen in diesem Falle das Satzverhältnis als Möglichkeit auffassen und demgemäss gewöhnlich das Hilfsverb können gebrauchen, fasst der Grieche das Satzverhältnis als Factum auf und ἂν deutet nur an, dass etwas nicht schlechtweg, sondern unter gewissen Umständen geschah (die an unserer Stelle durch den Opta-

tiv: εἰ δὴ τις μὴ ἀποφράξει angegeben sind).

5. ἀπεφράσσοντο naml. τῇ τεταγμένη ὥρα (§ 6). Man beachte die Bedeutung des Imperfects. — οἷα μὴ παρέχειν. Ueber *οἷος* mit Infin. s. z. IV 3, 2. — ξυνείχοντο. Aehnlich Thuk. III 98 πόνω ξυνεχόμενοι.

6. ἐνθεν μὲν — ταύτη δέ. Ueber die Responcion s. z. VI 19, 2. — ἀποκλείσαι und zwar für immer. — ὅσον. S. z. c. 20, 6. — εἰ ξυναφῆς naml. ἡ γῆ διακοπεῖσα (= ἡ διῶρυξ). — ἂν gehört zu παρέχειν, von dem διαχεῖσθαι (= durchsickern) wie γίνεσθαι abhängt. — Ueber οὐτε — τε s. IV 5, 6. — τῇ τεταγμένη ὥρα zur Zeit des Untergangs der Pleiaden (§ 4), wo der Euphrat einen niederen Wasserstand hat und für sich (ohne den Zufluss des Pal-

Ἀράβων γῆν. ἔνθα χωρὸν τινα ἐν καλῷ ἰδῶν πόλιν ἐξ-
αποδόμησέ τε καὶ ἐτείχευε, καὶ ἐν ταύτῃ κατοίκησε τῶν
Ἑλλήνων τινὰς τῶν μισθοφόρων, ὅσοι τε ἐκόντες καὶ ὅσοι
ὑπὸ γῆρας ἢ κατὰ πῆρωσιν ἀπόλεμοι ἦσαν.

22 Αὐτὸς δὲ ὡς ἐξελέγξας δὴ τῶν Χαλδαίων τὴν μαντείαν,
ὅτι οὐδὲν πεπόνθοι ἐν Βαβυλῶνι ἄχαρι, καθάπερ ἐκεῖνοι
ἐμαντεύσαντο, ἀλλ' ἐφθῆ γὰρ ἐλάσας ἔξω Βαβυλῶνος πρὶν
τι παθεῖν, ἀνέπλει αὐθις κατὰ τὰ ἔλη θαρρῶν, ἐν ἀριστερᾷ
ἔχων τὴν Βαβυλῶνα· ἵνα δὴ καὶ ἐπλανήθη αὐτῷ μέρος
τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὰ στενὰ ἀπορία ἠγρευόμενος, πρὶν γε δὴ
αὐτὸς πέμψας τὸν ἠγρησόμενον ἐπανήγαγεν αὐτοὺς ἐς τὸν
2 πόρον. λόγος δὲ λέγεται τοιόσδε. τῶν βασιλείων τῶν Ἀσσυ-
ρίων τοὺς τάφους ἐν ταῖς λίμναις τε εἶναι τοὺς πολλοὺς
καὶ ἐν τοῖς ἔλεσι δεδομημένους. ὡς δὲ ἔπλει Ἀλέξανδρος
κατὰ τὰ ἔλη, κυβερνᾶν γὰρ αὐτὸν λόγος τὴν τριῆρη, πνεύ-
ματος μεγάλου ἐμπεσόντος αὐτῷ ἐς τὴν καυσίαν καὶ τὸ
διάδημα αὐτῇ συνεχόμενον, τὴν μὲν δὴ οἶα βαρυτέραν πεσεῖν
ἐς τὸ ὕδωρ, τὸ διάδημα δὲ ἀπενεχθὲν πρὸς τῆς πρυγῆς σχε-
θῆναι ἐν καλάμῳ· τὸν κάλαμον δὲ τῶν ἐπιπεφυκόντων εἶναι
3 τάφῳ τιλ τῶν πάλαι βασιλείων. τοῦτό τε οὖν αὐτὸ πρὸ
τῶν μελλόντων σηῆναι καὶ ὅτι τῶν τις ναυτῶν ἐκηξάμενος

lakopas) zur Bewässerung des Lan-
des nicht ausreicht.

7. ἐν καλῷ. S. z. IV 1, 3.

Cap. 22.

Die Assyrischen Königsgräber in
den Sümpfen. Ein Alexanders
nahe bevorstehenden Tod anzei-
gendes Omen.

1. ἐξελέγξας τὴν μαντείαν scil.
ψεῦδῃ οὖσαν. Zur Bedeutung von
ἐξελέγξει vgl. V 4, 4. — ἀλλ'
ἐφθῆ — παθεῖν eingeschobene, er-
läuternde Bemerkung des Schrift-
stellers. Vgl. c. 29, 2. — τὸν ἠγρησό-
μενον. S. z. VI 25, 1 (ὁ ἐξελέγξων).

2. δεδομημένους von δομέω (=δέ-
μω) findet sich nur bei Späteren;
auch die bessere Form δεδμημένος
ist unattisch. — κυβερνᾶν γὰρ.
Der das Folgende begründende und er-
läuternde Satz ist hier dem zu be-
gründenden vorangegangen, eine

Satzordnung, die namentlich bei
Homer und Herodot häufig ist (γὰρ
im vorgeschobenen Satze). Vgl.
IV 4, 9. — καυσία, eine makedo-
nische Kopfbedeckung, dem helleni-
schen πέτασος ähnlich, d. i. ein
flacher runder Hut mit breiter
Krempe zum Schutz gegen die
Sonnenhitze (καυσις); bei den makedo-
nischen Königen war er mit
einer oder zwei weissen Binden
(διάδημα) umwunden. — οἶα βαρυ-
τέραν, οὖσαν. Ueber οἶα s. z. IV
3, 1. — σχεθῆναι ein unattischer
Aorist. Vgl. V 2, 7. — ἐπιπεφυκόν-
των, καλάμων.

3. σηῆναι πρὸ τῶν μελλόντων
„habe ein Vorzeichen (= πρὸς) des-
sen gegeben, was kommen sollte“.
Wie hier c. 24, 1. Vgl. Xen. Hell.
V 4, 17 ἀπίοντι γὰρ μὴ ἀνεμῶς
αὐτῷ ἐξαισιος ἐπεγένετο, ὃν καὶ
οἰονίζοντο τινες σημαίνειν πρὸ
τῶν μελλόντων. Vgl. unt. § 5.
— τῶν τις. Ueber die Stellung von

ὡς ἐπὶ τὸ διάδημα ἀφελῶν τοῦ καλάμου αὐτὸ μετὰ χεῖρας
μὲν οὐκ ἠνεγκεν, ὅτι νηχομένου ἂν αὐτοῦ ἐβρέχετο, περιδεῖς
δὲ τῇ κεφαλῇ τῇ αὐτοῦ οὕτω διήνεγκε. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ 4
τῶν ἀναγραφάντων τὰ Ἀλεξάνδρου λέγουσιν ὅτι τάλαντον
μὲν ἔδωρήσατο αὐτῷ Ἀλέξανδρος τῆς προθυμίας εἵνεκα,
ἀποτεμεῖν δὲ ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν, τῶν μάντεων ταύτη
ἐξηγησαμένων, μὴ περιδεῖν σώαν ἐκείνην τὴν κεφαλὴν ἦτις
τὸ διάδημα ἐφόρησε τὸ βασιλείων· Ἀριστόβουλος δὲ τάλαν-
τον μὲν ὅτι ἔλαβεν λέγει αὐτόν, ἀλλὰ πληγὰς λαβεῖν τῆς
περιδέσεως ἔνεκα τοῦ διαδήματος. Ἀριστόβουλος μὲν δὴ τῶν 5
τινα Φοινίκων τῶν ναυτῶν λέγει ὅτι τὸ διάδημα τῷ Ἀλεξάν-
δρῳ ἐκόμισεν· εἰσὶ δὲ οἱ Σέλευκον λέγουσι. καὶ τοῦτο τῷ
τε Ἀλεξάνδρῳ σηῆναι τὴν τελευταίαν καὶ τῷ Σελεύκῳ τὴν
βασιλείαν τὴν μεγάλην. Σέλευκον γὰρ μέγιστον τῶν μετὰ
Ἀλεξάνδρου διαδεξαμένων τὴν ἀρχὴν βασιλεία γενέσθαι τὴν
τε γνώμην βασιλικώτατον καὶ πλείστης γῆς ἐπάρξαι μετὰ
γε αὐτὸν Ἀλέξανδρον οὐ μοι δοκεῖ εἶναι ἐς ἀμφίλογον.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Βαβυλῶνα καταλαμβάνει Πεννέσταν 23
ἦκοντα ἐκ Περσῶν, ἄγοντα στρατιὰν Περσῶν ἐς δισμυρίους·
ἦγε δὲ καὶ Κοσσαίων καὶ Ταπούρων οὐκ ὀλίγους, ὅτι καὶ
ταῦτα τὰ ἔθνη τῶν προσχώρων τῇ Περσίδι μαχιμώτατα
εἶναι ἐξηγγέλλετο. ἦγε δὲ αὐτῷ καὶ Φιλόξενος στρατιὰν
ἄγων ἀπὸ Καρίας καὶ Μενανδρος ἐκ Αὐδίας ἄλλους καὶ
Μενίδας τοὺς Ἰππείας ἄγων τοὺς αὐτῷ ξυνταχθέντας. καὶ 2
προσβέβηαι δὲ ἐν τούτῳ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἦκον, καὶ τούτων
οἱ πρόσβηαι αὐτοῖ τε ἐστεφανωμένοι Ἀλεξάνδρῳ προσῆλθον

τις s. z. VI 9, 3. — ἂν gehört zu
ἐβρέχετο. S. z. c. 21, 4.

4. τάλαντον μὲν. „Die Wortstel-
lung hebt die Uebereinstimmung des
Aristobulus nur in dem einen Teile
der Ueberlieferung, die Abweichung
im anderen hervor.“ Sintenis. —
ταύτη. S. z. c. 20, 9. — ἐξηγησα-
μένων. ἐξηγεῖσθαι ist der eigent-
liche Ausdruck vom Auslegen eines
Orakels oder Götterzeichens. Vgl.
I 18, 9 τὸ δὲ θῆτον ἄλλος ἄλλη ἐξ-
ηγήετο. — περιδεῖν. S. z. c. 14, 4.
— λέγει. Krüger vermutet, dass
hinter λέγει in Folge des Homoeo-
teleuton ausgefallen sei: ἀποτη-
θῆναι δὲ τὴν κεφαλὴν οὐ λέγει
(αὐτόν, ἀλλ').

5. τῶν τινα s. o. z. § 3. — βασι-
λικώτατον. Xen. Anab. I 9, 9 βασι-
λικώτατος καὶ ἀρχεῖν ἀξιώτατος.
— εἶναι ἐς ἀμφίλογον. Vgl. ἐς ἐπι-
στίαν εἶναι V 6, 6. — Ueber Se-
leukos s. z. V 13, 1.

Cap. 23.

1. Πεννέστας. VI 30, 2. VII 6, 3.
— καὶ ταῦτα wie die Perser. —
Μενανδρος III 6, 8. — ξυνταχθέν-
τας (ipsi) adiunctos, additos.
Vgl. IV 24, 10 ξυντάξας αὐτῷ τὴν
Ἀτάλον τάξιν. — Menidas hatte die
auf Alexanders Befehl in Makedo-
nien neu ausgehobene Reiterei von
dort herbeigeführt (IV 18, 3).

καὶ ἐστεφάνουν αὐτὸν στεφάνοις χρυσοῖς, ὡς θεωροὶ δῆθεν ἐς τιμὴν θεοῦ ἀφιγμένοι. τῷ δὲ οὐ πρόρω ἢ τελευτὴ ἦν.

3. Ἐνθα δὴ τοὺς τε Πέρσας ἐπαινεῖσας τῆς προθυμίας, ὅτι πάντα Πενκίστα ἐπίδουτο, καὶ αὐτὸν Πενκίσταν τῆς ἐν κόσμῳ αὐτῶν ἐξηγήσεως, κατέλεγεν αὐτοὺς ἐς τὰς Μακεδονικὰς τάξεις, δεκαδάρχη μὲν τῆς δεκάδος ἡγεῖσθαι Μακεδόνα καὶ ἐπὶ τούτῳ διμοιρίτην Μακεδόνα καὶ δεκαστάτηρον, οὕτως ὀνομαζόμενον ἀπὸ τῆς μισθοφορᾶς, ἦντινα μείονα μὲν τοῦ διμοιρίτου, πλείονα δὲ τῶν οὐκ ἐν τιμῇ στρατευομένων ἔφερον· ἐπὶ τούτοις δὲ δώδεκα Πέρσας καὶ τελευταῖον τῆς δεκάδος Μακεδόνα, δεκαστάτηρον καὶ τοῦτον, ὥστε ἐν τῇ δεκάδι τέσσαρας μὲν εἶναι Μακεδόνας, τοὺς μὲν τρεῖς τῇ μισθοφορᾷ προὔχοντας, τὸν δὲ τῇ ἀρχῇ τῆς δεκάδος, δώδεκα δὲ Πέρσας, τοὺς μὲν Μακεδόνας τὴν πᾶ-

2. ὡς δῆθεν. S. z. IV 18, 4. — ἄρα (= wider Erwarten), die Enttäuschung von einer früheren Meinung einfürend contrastiert mit ὡς θεωροὶ δῆθεν ἐς τιμὴν θεοῦ ἀφιγμένοι. In ähnlichem Sinne steht ἄρα c. 26, 3.

3. τῆς ἐν κόσμῳ αὐτῶν ἐξηγήσεως wegen seiner besonnenen Leitung. — δεκάς bezeichnet hier ohne Rücksicht auf die eigentliche Bedeutung eine Rotte von 16 Mann (§ 4), die fortan aus 4 Makedonern und 12 persischen Krieger gebildet wurde, so dass die drei ersten Glieder der Phalanx aus makedonischen Schwerebewaffneten, die 12 folgenden mittleren aus leichtbewaffneten Persern, das letzte Glied aber wieder aus Makedonern bestand. Vermutlich verfolgte Alexander bei dieser militärischen Neuerung den Zweck, dass er, ohne der Phalanx ihre Masswirkung und Stosskraft zu rauben, einerseits dieser neuen Waffengattung die Möglichkeit zu gewähren dachte, ohne Deckung durch besondere Corps leichter Truppen selbständig zu operieren, andererseits den Versuch machen wollte, dieselbe Waffengattung zugleich zum Handgemenge wie zum Gefecht mit der Schusswaffe zu befähigen. — ἐπὶ τούτῳ nächst diesem. — διμοιρίτην. S. z. VI 9, 3. — δεκαστάτηρον. Sind

hier, wie anzunehmen, attische Silber-Stateren (od. Tetradrachmen) gemeint, so erhielt der Dekastater monatlich etwas über 10 Thlr. (1 στατήρ oder τετραδράχμων = 3,2 Mark). In dem aus Makedonern und Persern gemischten Corps erhielten von den 3 Makedonern der Rotte ausser dem Rottmeister 2 je 10 Stateren monatlichen Soldes, der dritte doppelten Sold und dieser letztere war nach unserer Stelle höher als 10 Stateren. Den Doppelsöldner kann man hienach auf 12 Stateren (gegen 12 Thlr.), den gemeinen Soldaten (= τὸν οὐκ ἐν τιμῇ στρατευόμενον) auf 6 Stateren monatlich ansetzen; zwischen beiden steht der δεκαστάτηρος. Vermutlich ist in diesem hohen Sold die Verpflegung mit einbegriffen gewesen.

4. τελευταῖον — Μακεδόνα. Warum, lehrt Fact. 12, 11 τοὺς οὐραγούς οὐ κατ' ἄλληλ' ὡς κατὰ σύνεσιν καὶ ἐμπειρίαν τῶν πολεμικῶν ἐπιλέκτους χρῆ εἶναι, ὡς ἐπιμελεῖσθαι τοῦ στοιχεῖν τὰ ζυγὰ καὶ τοῖς ἐθελοντικοῖσι μὴ ἐπιέναι ἑποδιδράσκειν ἕξω τῆς τάξεως· ὅπου τε συναρπασμοῦ δεήσειεν, οὐτός ἐστιν ὁ μάλιστα ἐς πικνοτητα τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ τεταγμένους συνάγων, ὃς τὴν πᾶσαν ἰσχὺν τῷ συντάγματι τούτῳ παρέχεται. — τοὺς

τριον ὄπλιων ὀπλισμένους, τοὺς δὲ Πέρσας τοὺς μὲν τοξότας, τοὺς δὲ καὶ μεσάρκνυλα ἔχοντας.

Ἐν τούτῳ δὲ πολλάκις μὲν τοῦ ναυτικοῦ ἀνεπειράτο, 5 πολλαὶ δὲ ἔριδες αὐτῷ τῶν τριηρῶν καὶ ὅσαι τετρήρεις κατὰ τὸν ποταμὸν ἐρίγνοντο, καὶ ἀγῶνες τῶν τε ἐρετῶν καὶ τῶν κυβερνητῶν καὶ στέφανοι τῶν νικῶντων.

Ἦκον δὲ καὶ παρὰ Ἀμμωνος οἱ θεωροὶ οὕστινας ἐστάλκει ἐρησομένους ὅπως θέμις αὐτῷ τιμᾶν Ἡφαιστίωνα· οἱ δὲ ὡς ἤρωι ἔφησαν ὅτι θύειν θέμις ὁ Ἀμμων λέγει. ὁ δὲ ἔχαιρέ τε τῇ μαντείᾳ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ὡς ἤρωα ἐγέγραφε. καὶ Κλεομένει, ἀνδρὶ κακῷ καὶ πολλὰ ἀδικήματα ἀδικήσαντι ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπιστέλλει ἐπιστολήν· καὶ ταύτην τῆς μὲν ἐς Ἡφαιστίωνα καὶ ἀποθανόντα φιλίας ἕνεκα καὶ μνήμης οὐ μέμφομαι ἔργω· ἄλλων δὲ πολλῶν ἕνεκα μέμφομαι. ἐκέλευε γὰρ ἢ ἐπιστολή κατασκευασθῆναι Ἡφαιστίῳ ἠρώων ἐν Ἀλεξανδραία τῇ Αἰγυπτία, ἐν τε τῇ πόλει αὐτῇ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ Φάρῳ, ἵνα ὁ πρόργος ἐστὶν ὁ ἐν τῇ νήσῳ, μεγέθει τε μέγιστον καὶ πολυτελείᾳ ἐκπρεπέστατον· καὶ ὅπως ἐπικρατήσῃ καλεῖσθαι ἀπὸ Ἡφαιστίωνος, καὶ τοῖς συμβολαίοις καθ'

τρεις die (genannten) drei. — μεσάρκνυλα. S. z. c. 6, 5.

5. ἀνεπειράτο. ἀναπειράσθαι eig. wiederholt versuchen, häufig von militärischen Uebungen (hier von Seemanövern). Vgl. Herod. VI 12. Thuk. VII 7 (τὸ ναυτικὸν ἐπλήρου καὶ ἀνεπειράτων).

6. ὡς ἤρωι in Uebereinstimmung mit c. 14, 7. — Κλεομένει. Vermutlich der oben (III 5, 4) erwähnte. Nach der Eroberung Aegyptens hatte ihm Alexander die Erhebung der Abgaben aufgetragen, wobei er sich zur Befriedigung seiner unersättlichen Habsucht schlimme Erpressungen hatte zu Schulden kommen lassen (Aristot. οἶκον. III. Demosth. 56, 7). Wiewol dies Alexander nicht unbekannt war, zog er ihn doch nicht zur Strafe, wie Droysen (p. 581) meint, deshalb, weil Kleomenes als Eingeborener — er war aus Naukratis (III 5, 4) — die Verhältnisse der so wichtigen aegyptischen Satrapie genau kannte, ein gewandter Finanzmann und höchst brauchbarer Verwaltungsbeamter

war, der, von königlicher Ungnade betroffen, sich mit seinen Schätzen (wie Harpalus) den Händen Alexanders hätte entziehen können. Späterhin liess ihn Ptolemaeus, nachdem er die Statthalterschaft Aegyptens übernommen hatte, hinrichten.

7. ἐκέλευε ist für ἔλεγε geschrieben, das sich mit dem passiven Infinitiv nicht vereinigen lässt. Zu ἐκέλευε vgl. VI 1, 6. 15, 2. VII 4, 8. — ἐν τῇ νήσῳ welche Alexander durch einen 7 Stadien langen Damm mit dem Festlande und dem Hafen Alexandria's hatte verbinden lassen (Strab. p. 791); auf ihr stand der berühmte Leuchtturm (πύργος). Caes. b. c. III 112 Pharus est in insula turris magna altitudine, mirificis operibus exstructa, quae nomen ab insula accepit. Die Insel ist schon Homer bekannt (Odys. δ. 355). — μεγέθει μέγιστον. S. z. V 19, 5. — καὶ ὅπως ἐπικρατήσῃ τὸ καλεῖσθαι ἀπὸ. Alexander gebot dafür

ὅσα οἱ ἔμποροι ἀλλήλοις ξυμβάλλουσιν ἐγγράφασθαι τὸ ὄνομα
 8 Ἡφαιστίανος. ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἔχω μέμνησθαι, πλήν γε
 δὴ ὅτι οὐκ ἐπὶ μεγάλοις μέγαν διεσπουδάξεται. ἐκεῖνα δὲ
 καὶ πάννυ μέρουμαι. ἦν γὰρ καταλάβω ἐγὼ, ἔλεγε τὰ γράμ-
 ματα, τὰ ἱερὰ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καλῶς κατεσκευασμένα καὶ
 τὰ ἡρῶα τὰ Ἡφαιστίανος, εἴ τι τι πρότερον ἡμάρτηκας,
 ἀφήσω σε τούτων, καὶ τὸ λοιπὸν, ὀπηλίκον ἂν ἀμάρτης,
 οὐδὲν πείσῃ ἐξ ἐμοῦ ἄχαρι. τοῦτο ἀνδρὶ ἄρχοντι πολλῆς
 μὲν χώρας, πολλῶν δὲ ἀνθρώπων ἐκ βασιλείως μεγάλου ἐπ-
 εσταλμένον, ἄλλως τε καὶ κακῶ ἀνδρὶ, οὐκ ἔχω ἐπαινέσαι.
 24 Ἄλλὰ γὰρ αὐτῷ ἤδη Ἀλεξάνδρῳ ἐγγὺς ἦν τὸ τέλος.
 καὶ τι καὶ τοιούδε πρὸ τῶν μελλόντων σημεῖναι λέγει Ἀριστό-
 βουλος· καταλοχίζειν μὲν αὐτὸν τὴν στρατιάν τὴν ξὺν
 Πενκέστα τε ἐκ Περσῶν καὶ ἀπὸ θαλάσσης ξὺν Φιλοξένῳ
 καὶ Μενάνδρῳ ἦκουσαν ἐς τὰς Μακεδονικὰς τάξεις· διψή-
 σαντα δὲ ἀποχωρῆσαι ἐκ τῆς ἔδρας καταλιπόντα ἔρημον τὸν
 2 θρόνον τὸν βασιλείου. εἶναι δὲ κλίνας ἑκατέρωθεν τοῦ
 θρόνου ἀργυρόποδας, ἐφ' ὧν οἱ ἄμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
 ἐκάθηντο. τῶν τινα οὖν ἡμελημένων ἀνθρώπων, οἱ δὲ καὶ
 τῶν ἐν φυλακῇ ἀδέσμιῳ ὄντα λέγουσιν, ἔρημον ἰδόντα τὸν
 θρόνον καὶ τὰς κλίνας, περὶ τῷ θρόνῳ δὲ ἐστηκότας τοὺς
 εὐνούχους, καὶ γὰρ καὶ οἱ ἑταῖροι ξυνανέστησαν τῷ βασιλεῖ

Sorge zu tragen, dass das Benennen (der Heiligtümer, Altäre, Feste, Opfer) nach Hephästion vorherrschend wäre d. h. in Gebrauch käme (Luc. de cal. non tem. cred. 17 εὐθὺς οὖν νεῶς τε ἀνέστησαν αἱ πόλεις καὶ τεμένη καθιδρύοντο καὶ βωμοὶ καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ τῷ καινῷ θεῷ ἐπετελοῦντο). Zum Gebrauch von ἐπικρατεῖν (= invalescere) vgl. Polyb. II 38 ἐπεκρατεῖσε τὸ τῶν Ἀχαιῶν ὄνομα κατὰ πάντων τῶν Πελοποννησίων. — ξυμβάλλειν τινὶ (= contrahere rem cum aliquo) ein Geschäft mit jemandem in rechtsgültiger Weise abschliessen. Die συμβολαῖα (= Rechtsinstrumente), Urkunden, Testamente, Contracte u. s. w. sollten zu ihrer grösseren (gleichsam heiligen) Beglaubigung im Namen des Hephæstion ausgestellt werden. (Vgl. Luc. a. angef. Orte ὁ μέγιστος ὄρκος ἦν ἅπασιν Ἡφαιστίαν.)

8. πλήν γε δὴ. S. z. V 1, 2. — οὐκ ἐπὶ μεγάλοις, ἀλλ' ἐπὶ μικροῖς. — ἔλεγε besagte. — ἀφήσω σε τούτων. I 17, 2 Ζελεῖτας ἀφήκε τῆς αἰτίας. — τούτων bezieht sich auf εἴ τι, das die Stelle eines Casus vertritt (s. z. c. 19, 2).

Cap. 24.

Ein weiteres Omen, das auf den baldigen Tod des Alexander gedeutet wird.

1. τὸ τέλος (τοῦ βίου) ist in dieser Bedeutung mehr dichterisch; üblicher ἢ τελευτῆ τοῦ βίου. — σημεῖναι. S. z. c. 22, 3. — Πενκέστα. S. c. 23, 1.

2. τῶν τινα. Ueber die Stellung von τῆς s. z. VI 9, 3. — ἡμελημένων „ignobilium“. Vgl. I 22, 7 καὶ ἄλλοι τῶν οὐκ ἡμελημένων (= haud ignobilium) Μακεδόνων. Ebenso V 2, 7. — ἐν φυλακῇ ἀδέ-

ἀποχωροῦντι, διελθόντα διὰ τῶν εὐνούχων ἀναβῆναι τε ἐπὶ τὸν θρόνον καὶ καθέζεσθαι. τοὺς δὲ οὐκ ἀναστῆσαι μὲν 3 αὐτὸν ἐκ τοῦ θρόνου κατὰ δὴ τινα νόμον Περσικόν· περιρρηξαμένους δὲ τύπτεσθαι τὰ τε στήθη καὶ τὰ πρόσωπα ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κακῷ. ταῦτα ὡς ἐξηγγέλη Ἀλεξάνδρῳ, κειεῦσαι στρεβλωθῆναι τὸν καθίσαντα, μήποτε ἐξ ἐπιβουλῆς ξυντεταγμένον τοῦτο ἔδρασε γινῶναι ἐθέλοντα. τὸν δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐξεῖπειν ὅτι μὴ ἐπὶ νοῦν οἱ ἐλθόν οὕτω πρᾶξαι· ἦ δὴ καὶ μᾶλλον ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ ξυμβῆναι αὐτῷ οἱ μάντις ἐξηγοῦντο.

Ἡμέραι τε οὐ πολλαὶ ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο καὶ τεθυκῶς 4 τοῖς θεοῖς τὰς τε νομιζομένας θυσίας ἐπὶ ξυμποραῖς ἀγαθαῖς καὶ τινας καὶ ἐκ μαντείας εὐωχεῖτο ἅμα τοῖς φίλοις καὶ ἔπιπε πόρρω τῶν νυκτῶν. δοῦναι δὲ λέγεται καὶ τῇ στρατιᾷ ἱερεῖα καὶ οἶνον κατὰ λόχους καὶ ἑκατοστῆας. ἀπὸ δὲ τοῦ πότου αὐτὸν μὲν ἀπαλλάττεσθαι ἐθέλειν ἐπὶ κοιτῶνα εἰσὶν οἱ ἀνέγραψαν· Μῆδιον δὲ αὐτῷ ἐντυχόντα, τῶν ἑταίρων ἐν τῷ τότε τὸν πιθανώτατον, δεηθῆναι κωμάσαι παρὰ οἱ· γενέσθαι γὰρ ἂν ἠδὺν τὸν κῶμον.

Καὶ αἱ βασίλειοι ἐφημερίδες ὧδε ἔχουσι· πίνειν παρὰ 25 Μηδίῳ αὐτὸν κωμάσαντα· ἔπειτα ἐξαναστάντα καὶ λουσάμενον καθεύδειν τε καὶ αὐτῆς δειπνεῖν παρὰ Μηδίῳ καὶ

συμφῶντα. „Adhuc δεδεμένον fuisse tradentes miraculum augeat Plut. Alex. 73 et Diod. 17, 116“.

3. περιρρηξαμένους, τὴν ἐσθῆτα. — μὴ ποτε. S. z. IV 20, 2. — ὅτι μὴ = πλήν ἢ. — ἐπὶ νοῦν ἐλθόν steht dem ἐξ ἐπιβουλῆς ξυντεταγμένον gegenüber „er habe es (nicht als etwas hinterlistig verabredetes sondern) als etwas ihm zufällig in den Sinn gekommenes und nicht anders (= οὕτω) ausgeführt“. Wie τοῦτο bei ἔδρασε den Begriff des vorausgegangenen Particips nachdrücklich hervorhebt, so geschieht dasselbe durch οὕτω bei πρᾶξαι. — ἦ καὶ μᾶλλον. S. z. c. 13, 2. — ἐξηγοῦντο. S. z. c. 22, 4.

4. πόρρω νυκτῶν auch c. 25, 1. νυκτῆς wird mit Rücksicht auf die verschiedenen Teile der Nacht wie ein Plurale tantum gebraucht (νυκτῆς = horae nocturnae). Vgl. I 20, 6 ἄμφι μέσας νυκτῆς und Plut. Protag.

ἔπειτα μοι λίαν πόρρω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι. — ἐπὶ κοιτῶνα ist mit Sintenis statt ἐπὶ κοιτῶνι geschrieben. — ἀπὸ δὲ πότου. ἀπὸ in temporaler Bedeutung (wofür häufig auch ἐν) auch in der Verbindung ἀπὸ δειπνῶν (εἶναι oder γενέσθαι). Vgl. Herod. I 126. II 78. — Μῆδιον. Diod. 16, 117 παρεκλήθη πρὸς τινα τῶν φίλων Μῆδιον τὸν Θεσσαλὸν πρὸς κῶμον. Justin. 12, 13 recedentem iam ab convivio (Nearchi) Medius Thessalus, instaurata comissione, et ipsum et sodales eius invitavit. Vgl. Plut. Alex. 75.

Cap. 25.

Das Gelage bei Medios. Der König fieberkrank.

1. αἱ βασίλειοι ἐφημερίδες. Die von Eumenes aus Kardia (s. V 24, 6), dem Geheimschreiber Philipps wie Alexanders und von dem

αὐθις πίνει πόρρω τῶν νυκτῶν· ἀπαλαχθέντα δὲ τοῦ πότου λούσασθαι· καὶ λουσάμενον ὀλίγον τι ἐμφαγεῖν καὶ 2 καθεύδειν αὐτοῦ, ὅτι ἤδη ἐπύρεσεν. ἐκκομισθέντα δὲ ἐπὶ κλίνης πρὸς τὰ ἱερὰ θῦσαι ὡς νόμος ἐφ' ἐκάστη ἡμέρᾳ, καὶ τὰ ἱερὰ ἐπιθέντα κατακεῖσθαι ἐν τῷ ἀνδρῶνι ἔστε ἐπὶ κνέφας. ἐν τούτῳ δὲ τοῖς ἡγεμόσι παραγγέλλειν ὑπὲρ τῆς πορείας καὶ τοῦ πλοῦ, τοὺς μὲν ὡς περὶ ἰόντας παρασκευάζεσθαι ἐς τετάρτην ἡμέραν, τοὺς δὲ ἅμα οἱ πλείοντας ὡς 3 εἰς πέμπτην πλευσόμενους. ἐκείθεν δὲ κατακομισθῆναι ἐπὶ τῆς κλίνης ὡς ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ ἐπιβάντα πλοίου διαπλεῦσαι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐς τὸν παραδείσον, κακεῖ αὐθις λουσάμενον ἀναπαύεσθαι. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν λούσασθαι τε αὐθις καὶ θῦσαι τὰ νομιζόμενα· καὶ εἰς τὴν καμάραν εἰσελθόντα κατακεῖσθαι διαμυθολογοῦντα πρὸς Μῆδιον· παρ- 4 ἀγγεῖλαι δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπαντῆσαι ἑωθεν. ταῦτα πράξαντα δειπνήσαι ὀλίγον· κομισθέντα δὲ αὐθις ἐς τὴν καμάραν πυρέσσειν ἤδη ξυνεχῶς τὴν νύκτα ὅλην· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ λούσασθαι καὶ λουσάμενον θῦσαι. Νεάρχῳ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι παραγγεῖλαι τὰ ἀμφὶ τὸν πλοῦν ὅπως ἔσται ἐς τρίτην ἡμέραν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ λούσασθαι αὐθις καὶ θῦσαι τὰ τεταγμένα, καὶ τὰ ἱερὰ ἐπιθέντα οὐκέτι ἐλι- νύειν πυρέσσοντα. ἀλλὰ καὶ ὡς τοὺς ἡγεμόνας εἰσκαλέσαντα παραγγέλλειν τὰ πρὸς τὸν ἐκπλοῦν ὅπως αὐτῷ ἔσται ἔτοιμα· 5 κακῶς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μετακομισθῆναι ἐς τὴν οἰκίαν τὴν πρὸς τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ θῦσαι μὲν τὰ τεταγμένα, ἔχοντα δὲ πονηρῶς ὅμως ἐσκαλέσαι τῶν ἡγεμόνων τοὺς ἐπικαιριω- τάτους καὶ ὑπὲρ τοῦ πλοῦ αὐθις παραγγέλλειν. τῇ δὲ

Historiker Diodotos aus Erythrae (Athen, X p. 434 B) geführten königlichen Tagebücher sind sowohl von Arrian als auch von Plutarch (Alex. c. 76) leider nur für die letzten Tage des Königs benutzt; möglicherweise war schon zu beider Zeit nur noch der Schluss dieser nach dem Erhaltenen zu urteilen höchst schätzbaren Aufzeichnungen vorhanden. Die Auszüge aus dem erstgenannten Werk bei Plutarch (Alex. 76. 77) sind kürzer, die bei Arrian länger, doch stimmen beider Berichte in der Hauptsache überein,

nur in Einzelheiten und im Ausdruck von einander abweichend.

2. αὐτοῦ. Plut. Alex. 76 ὁγδοῆ ἐπὶ δεκάτῃ ἐκάθειπεν ἐν τῷ λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξειν. — ἐπιθέντα, ἐπὶ βωμοῦ. Vgl. § 4.

3. καμάραν. Plut.: τῇ δ' ἐξῆς (am 19. Däsios) λουσάμενος εἰς τὸν θάλαμον μετῆλθε καὶ διημέρευε πρὸς Μῆδιον κρυβέων, εἰς ὅψε λουσάμενος καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς θεοῖς ἐπιθεῖς ἐμφαγῶν διὰ νυκτὸς ἐπύρεξε.

4. καὶ ὡς. S. z. IV 3, 3.

5. ἐπικαιριωτάτους. οἱ ἐπικαιριοί

ἐπιούσῃ μόγισ ἐκκομισθῆναι πρὸς τὰ ἱερὰ καὶ θῦσαι, καὶ μηδὲν μείον ἐτι παραγγέλλειν ὑπὲρ τοῦ πλοῦ τοῖς ἡγεμόσιν. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν κακῶς ἤδη ἔχοντα ὅμως θῦσαι τὰ 6 τεταγμένα. παραγγεῖλαι δὲ τοὺς μὲν στρατηγούς διατρέβειν κατὰ τὴν αὐλήν, χιλιάρχας δὲ καὶ πεντακοσιάρχας πρὸ τῶν θυρῶν. ἤδη δὲ παντάπασι πονηρῶς ἔχοντα διακομισθῆναι ἐν τοῦ παραδείσου εἰς τὰ βασίλεια. εἰσελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων γνῶναι μὲν αὐτούς, φωνῆσαι δὲ μηδὲν ἐτι, ἀλλ' εἶναι ἀναυδον· καὶ τὴν νύκτα πυρέσσειν κακῶς καὶ τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν ἄλλην νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν.

Οὕτως ἐν ταῖς ἐφημερίσι ταῖς βασιλείαις ἀναγγέλλεται, 26 καὶ ἐπὶ τούτοις ὅτι οἱ στρατιῶται ἐπόθησαν ἰδεῖν αὐτόν, οἱ μὲν, ὡς ζῶντα ἐτι ἰδοῖεν· οἱ δέ, ὅτι τεθνηκέναι ἤδη ἐξηγγέλλετο, ἐπικρούτεσθαι δὲ αὐτοῦ ἐτόπαζον πρὸς τῶν σωματοφυλάκων τὸν θάνατον, ὡς ἔγωγε δοκῶ· τοὺς πολλοὺς δὲ ὑπὸ πένθους καὶ πόθου τοῦ βασιλέως βιάσασθαι ἰδεῖν Ἀλέξανδρον. τὸν δὲ ἄφωνον μὲν εἶναι λέγουσι παραπορευομένης τῆς στρατιᾶς· δεξιούσθαι δὲ ὡς ἐκάστους τὴν τε κεφαλὴν ἐπαίροντα μόγισ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν ἐπισημαίνοντα. λέγουσι δὲ αἱ ἐφημερίδες αἱ βασίλεια ἐν τοῦ Σεράπιδος τῷ 2 ἱερῷ Πείθωνά τε ἐγκοιμηθέντα καὶ Ἄτταλον καὶ Δημοφῶντα

steht oft in diesem Sinne bei Xen. (Anab. VII 1, 6. Cyrop. III 3, 12). Die Erklärung gibt Xen. Anab. III 1, 36, wo Xenophon zu den versammelten höheren Offizieren sagt: μέγιστον ἔχετε καιρόν (= Bedeutung). οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσιν. — μηδὲν μείον. S. z. c. 21, 4 (οὐδὲν μείον).

6. κατὰ τὴν αὐλήν. Plut.: τῶν δ' ἡγεμόνων ἐκέλευε τοὺς μεγίστους διατρέβειν ἐν τῇ αὐλῇ. Curt. IX 23, 4 mos erat principibus amicorum et custodibus corporis (gemeint sind die σωματοφύλακες) excubare ante praetorium, quotiens adversa regi valetudo incidisset.

Cap. 26.

Das Ende Alexanders.

1. αὐτοῦ hängt von τὸν θάνατον ab. — τοὺς πολλοὺς βιάσασθαι hängt noch von ἀναγγέλλεται ab,

das zuerst mit ὅτι construiert war. — παραπορευομένης. Plut. 76 ἐξεληθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων ἢ ἄφωνος, ὁμοίως δὲ καὶ πέμπτην, διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνήκῃ καὶ κατεβῶν ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ διηπειλοῦντο τοῖς ἐταίροις, ἕως ἐβιάσαντο καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῖς ἀνοιχθεῖσθαι ἐν τοῖς χιτῶσι (also im blossen Unterkleid zum Zeichen der Trauer) καὶ ἔνα πάντες παρὰ τὴν κλίνην ἐξῆλθον.

2. Σεράπιδος. Gemeint ist vermutlich ein assyrischer Gott, dem die Griechen wegen Aehnlichkeit des Cultus den Namen des ägyptischen Serapis (richtiger: Sarapis) beilegten. Dieser letztere hatte einen durch Incubationen und Wundercuren berühmten Tempel zu Canopus (Strab. p. 801). — ἐγκοιμηθέντα. Wie den Griechen schon die zufälligen Träume für eine momentane Offenbarung der Gottheit

καὶ Πενκέσταν, πρὸς δὲ Κλεομένην τε καὶ Μενίδαυ καὶ Σέλευκον, ἐπερωτᾶν τὸν θεὸν εἰ λῶον καὶ ἄμεινον Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ κομισθέντα καὶ ἱκετεύσαντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ καὶ γενέσθαι φήμην τιὰ ἐκ τοῦ θεοῦ μὴ κομιζέσθαι εἰς τὸ ἱερὸν, ἀλλ' αὐτοῦ μένουσι 3 ἔσεσθαι ἄμεινον. ταῦτά τε ἀπαγγέλλαι τοὺς ἑταίρους καὶ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθανεῖν, ὡς τοῦτο ἄρα ἤδη ὄν τὸ ἄμεινον. οὐ πόρρω δὲ τούτων οὔτε Ἀριστοβούλῳ οὔτε Πτολεμαίῳ ἀναγγράπται. οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ἐρέσθαι μὲν τοὺς ἑταίρους αὐτὸν ὅτῳ τὴν βασιλείαν ἀπολείπει τὸν δὲ ὑποκρίνασθαι ὅτι τῷ κρατίστῳ οἱ δὲ, προσθεῖναι πρὸς τούτῳ τῷ λόγῳ ὅτι μέγαυ ἐπιτάφιον ἄγωνα ὄρα ἐφ' αὐτῷ ἐσόμενον.

27 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα οἶδα ἀναγεγραμμένα ὑπὲρ τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς, καὶ φάρμακον ὅτι ἐπέμψθη παρὰ Ἀντιπάτρου Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐκ τοῦ φαρμάκου ὅτι ἀπέθανε καὶ τὸ φάρμακον ὅτι Ἀριστοτέλης μὲν Ἀντιπάλρῳ ἐξεῦρε,

galten, so suchten sie in ihren Traum- und Todtenorakeln durch absichtliche Veranstaltung (die ἐγκομισησις = incubatio) Träume einzuholen und den Willen der Götter zu erkunden. „Man legte sich an heiligere Stätte auf Häute geschlachteter Opfertiere zum Schlafe nieder, um durch Träume über die Zukunft überhaupt oder über die eines Kranken insbesondere von der Gottheit Belehrung zu erhalten“. — πρὸς δὲ adverbial wie ἐπὶ δέ. S. z. V 5, 1. — λῶον καὶ ἄμεινον. Hom. Odys. α, 376 εἰ δ' ὕμιν δοκέει τόδε λῶτερον καὶ ἄμεινον ἔμμεναι, ebenso γ, 141. 3. ἄρα. S. z. c. 23, 2. — οὐ πόρρω τούτων „nicht sehr verschieden davon“ d. h. fast übereinstimmend. Ursprünglich bezeichnet πόρρω c. gen. räumliche Trennung (Xen. Hell. ὁ Κάλλιος παρέταξε τοὺς ὀπλίτας οὐ πόρρω τῆς πόλεως). — τῷ κρατίστῳ „dem Wackersten“. Denselben Ausdruck, der die Begriffe einer alle anderen überragenden Tüchtigkeit und zumal Tapferkeit vereinigt, gebraucht auch Diod. 17, 117. Curt. X 14, 5 überträgt denselben durch *optimus* (*quae- rentibus cui relinqueret regnum re-*

spondit, ei qui esset optimus, ceterum providere iam se, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi (= ὅτι μέγαυ ἐπιτάφιον ἄγωνα ὄρα ἐφ' αὐτῷ ἐσόμενον).

Cap. 27.

Verschiedene Gerüchte über die Ursache von Alexanders Tod.

1. φάρμακον ὅτι ἐπέμψθη. Diese Erzählung, die sich bei vielen Schriftstellern findet (Curtius X 31, 14. Diod. 17, 117. Justin. 12, 13 u. a.), wird durch den aus den Tagebüchern ersichtlichen Verlauf von Alexanders Krankheit und durch die stufenweise, aus seiner fortgesetzten Unmässigkeit erklärliche Entwicklung seiner Krankheit zur Genüge widerlegt. Auf das Bestimmteste widerspricht dieser Erzählung auch Plutarch (Alex. 77), der dabei bemerkt, diese Sage sei erst 6 Jahre nach Alexanders Tode durch Olympias, die Feindin des Antipatros und seines Hauses, entstanden. Niebuhr Vortr. II 506 sagt: „Alexander ist viel zu lange krank gewesen, als dass er durch Gift gestorben sein sollte. Alles Gift im Altertum tödtet

δεδοικῶς ἤδη Ἀλέξανδρον Καλλισθένους ἔνεκα, Κάσανδρος δὲ ὁ Ἀντιπάτρου ἐκόμισεν οἱ δὲ καὶ ὅτι ἐν ἡμιόνου ὀπλῇ ἐκόμισε καὶ τοῦτο ἀνέγραψαν. δοῦναι δὲ αὐτὸ Ἰόλλαν τὸν 2 ἀδελφὸν τοῦ Κασάνδρου τὸν νεώτερον· εἶναι γὰρ οἰνοχόου βασιλικὸν τὸν Ἰόλλαν καὶ τι καὶ λελυπῆσθαι πρὸς Ἀλεξάνδρου ὀλίγῳ πρόσθεν τῆς τελευτῆς· οἱ δὲ καὶ Μῆδιον μετασχεῖν τοῦ ἔργου, ἐραστὴν ὄντα τοῦ Ἰόλλα καὶ αὐτὸν γὰρ εἶναι τὸν εἰσηγητὴν γενόμενον Ἀλεξάνδρῳ τοῦ κόμου· ὀδύνην τε αὐτῷ ἐπὶ τῇ κύλικι γενέσθαι ὀξεῖαν, καὶ ἐπὶ τῇ ὀδύνη ἀπαλλαγῆναι ἐκ τοῦ πότου. ἤδη δὲ τις οὖν ἡσχύνθη 3 ἀναγράψαι ὅτι αἰσθόμενος οὐ βιώσιμον ὄντα αὐτὸν Ἀλέξανδρος ἐς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἦει ἐμβαλῶν, ὡς ἀφανῆς ἐξ ἀνθρώπων γενόμενος πιστοτέρων τὴν δόξαν παρὰ τοῖς ἔπειτα ἐγκαταλείπει ὅτι ἐκ θεοῦ τε αὐτῷ ἡ γένεσις ξυνέβη καὶ παρὰ θεοῦς ἡ ἀποχώρησις. Ρωξάνην δὲ τὴν γυναῖκα οὐ λαθεῖν ἐξιόντα, ἀλλὰ εἰργόμενον γὰρ πρὸς αὐτῆς ἐποιμῶξαντα εἰπεῖν ὅτι ἐφθόνησεν ἄρα αὐτῷ δόξης τῆς ἐς ἅπαν, ὡς θεῶ δὴ γεγεννημένῳ. καὶ ταῦτα ἐμοὶ ὡς μὴ ἀγνοεῖν δόξαμι μᾶλλον ὅτι λεγόμενά ἐστιν ἢ ὡς πιστὰ ἐς ἀφήγησιν ἀναγεγράφθω.

in 24 Stunden oder wirkt ganz schleichend; Alexander aber war 10—12 Tage krank“. Wenn aber gar Aristoteles von einigen Schriftstellern als Giftmischer verdächtigt wird (Plin. H. N. XXX 16), so verdient dieses Gerücht, das sich wol nur auf die (allerdings nicht grundlegende) Annahme stützte, dass das früher so innige Verhältnis zwischen Lehrer und Schüler schon seit langem, insbesondere auch durch die (oben IV 10, 1. 14, 3 erzählte) Katastrophe des Kallisthenes gestört sei, keine Widerlegung, Selbst zugegeben, dass das Verhältnis zwischen beiden an Innigkeit eingebüsst hätte, so bietet doch eine derartige Annahme nicht Anhalt genug, um daraus die Teilnahme des Aristoteles an einem so abscheulichen Verbrechen abzuleiten. — Καλλισθένους, eines nahen Verwandten des Aristoteles. S. z. IV 10, 1. — ἐν ἡμιόνου ὀπλῇ. Die Alten nannten dieses Gift Στυγὸς ὕδωρ. Nach Curt. X 31, 16, Plut. Alex. 77 und Pausan. 18, 4 sollte

dieses sehr kalte Giftwasser in Arkadien bei Nonakris aus einem Felsen hervor tröpfeln und wegen seiner fressenden Schärfe nur im Huf eines Maultiers oder Pferdes aufbewahrt werden können (Just. 12, 14 *cuius veneni tanta vis fuit, ut non aere, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri nisi in ungula equi potuerit*). Zur Sache vgl. auch Plin. H. N. XXX 16, 53: *Ungulas tantum mularum repertas neque aliam ullam materiam quae non perroderetur a veneno Stygis aquae, cum id dandum Alexandro magno Antipater mitteret, dignum memoria est, magna Aristotelis infamia excogitatum*.

2. δοῦναι, Ἀλεξάνδρῳ.
3. ἤδη δὲ wie IV 14, 2. VI 22, 7. — ἐμβαλῶν, erg. αὐτόν, was, weil eben vorhergegangen, noch vorschwebt. — ἄρα, was er jetzt erst, schmerzlich enttäuscht (= ἄρα), erkenne. Ueber diesen Gebrauch von ἄρα s. z. c. 22, 2. — τῆς ἐς ἅπαν, des vollständigen.

28 Ἐτελευτα μὲν δὴ Ἀλέξανδρος τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι ἐπὶ Ἡγησίῳ ἀρχόντῳ Ἀθήνησιν ἐβίω δὲ δύο καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ τοῦ τρίτου μῆνας ἐπέλαβεν ὀκτώ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ἐβασίλευσε δὲ δώδεκα ἔτη καὶ τοὺς ὀκτὼ τούτους μῆνας, τό τε σῶμα κάλλιστος καὶ φιλοπουνώτατος καὶ ὀξύτατος τὴν γνώμην γενόμενος καὶ ἀνδρειότατος καὶ φιλοτιμότατος καὶ φιλοκινδυνότατος καὶ 2 τοῦ θείου ἐπιμελέστατος· ἡδονῶν δὲ τῶν μὲν τοῦ σώματος ἐγκρατέστατος, τῶν δὲ τῆς γνώμης ἐπαίλου μόνου ἀπληστότατος· ξυνοιδεῖν δὲ τὸ δέον ἔτι ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄν δεινότατος, καὶ ἐκ τῶν φαινομένων τὸ εἶκός ξυμβαλεῖν ἐπιτυχεστάτος, καὶ τάξαι στρατιάν καὶ ὀπλίσει τε καὶ κομηῆσαι δαημονέστατος· καὶ τὸν θυμὸν τοῖς στρατιώταις ἐπάροι καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἐμπλήσαι καὶ τὸ δαῖμα ἐν τοῖς κινδύνοις τῷ ἀδεῖ 3 τῷ αὐτοῦ ἀφανίσαι, ξύμπαντα ταῦτα γενναϊότατος. καὶ οὖν καὶ ὅσα ἐν τῷ ἀφανεῖ πράξει, ξὺν μερίστῳ θάρσει ἐπράξεν· ὅσα τε φθάσας ὑφαρπάσαι τῶν πολεμίων, πρὶν καὶ δεῖσθαι τινα αὐτὰ ὡς ἐσόμενα, προλαβεῖν δεινότατος· καὶ τὰ μὲν ξυντεθέντα ἢ ὁμολογηθέντα φυλάξαι βεβαίωτατος, πρὸς δὲ τῶν ἐξαπατώντων μὴ ἀλῶναι ἀσφαλέστατος· χρημάτων δὲ ἐς μὲν ἡδονὰς τὰς αὐτοῦ φειδωλότατος, ἐς δὲ εὐποιῶν τῶν πέλας ἀφθονώτατος.

Ursprünglich schwebt wol φερούσης vor. S. z. c. 12, 6.

Cap. 28.

Beurteilung Alexanders.

1. ἐπὶ Ἡγησίῳ. Ueber ἐπὶ c. gen. s. z. IV 20, 2. Nach Ideler's Berechnungen (Chronol. I 407) starb Alex. Ol. 114, 1, im J. 323 v. Chr. am 11. (oder 13.) Juni gegen Abend. — ὀξύτατος γνώμην äusserst feurigen Geistes d. h. sehr schnell zur Tat.
2. τῶν δὲ τῆς γνώμης (ἡδονῶν) „in geistigen Genüssen“. — ξυνοιδεῖν τὸ δέον ἔτι ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄν δεινότατος. Dasselbe rühmt Thukydides am Themistokles I 138 τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προσεώρα μάλιστα — ἐκ τῶν φαινομένων (= τῶν ὄντων) τὸ εἶκός ξυμβαλεῖν ἐπιτυχεστάτος. Vgl. Thukyd. am angeführten Orte: τῶν μελλόντων

ἐπὶ πλείστον τοῦ γενησομένου ἀριστος εἰκαστής. — δαημονέστατος. S. z. IV 29, 4.

3. καὶ ὅσα — πράξει „und diejenigen Dinge so beschaffen, dass er sie aufs Ungewisse hin (= ἐν τῷ ἀφανεῖ) betreiben musste“, ebenso im folgenden: ὅσα δὲ φθάσας ὑφαρπάσαι τῶν πολεμίων „Gelegenheiten, dem Feinde einen Vorteil abzugewinnen“, wo πολεμίων von ὅσα abhängt. In dieser ziemlich ungewöhnlichen Bedeutung findet sich ὅσος c. Infin. auch IV 2, 2. — πρὶν καὶ. S. z. V 24, 4. — τὰ ξυντεθέντα ἢ ὁμολογηθέντα φυλάξαι βεβαίωτατος. Vgl. Plat. Crit. § 54 c τὰς σαντοῦ ξυνοιδεῖν τε καὶ ὁμολογίας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβάς, ähnlich § 52 D. — τῶν πέλας. ol πέλας andere, oft bei Thukydides (II 37 χρώμεθα γὰρ πολιτεία οὐ ζηλοῦση τοὺς τῶν πέλας νόμους).

Εἰ δέ τι ἐπλημελήθη Ἀλέξανδρον δι' ὀξύτητα ἢ ὑπ' 29 ὀργῆς, ἢ εἴ τι ἐς τὸ ὑπερογκότερον προήχθη βαρβαρίσαι, οὐ μεγάλα τιθεμαι ἔρωγε, εἰ τὴν νεότητά τέ τις τὴν Ἀλέξανδρου μὴ ἀνεπιεικῶς ἐνθυμηθεῖη καὶ τὸ διηνεκὲς τῆς εὐτυχίας καὶ τοὺς πρὸς ἡδονήν, οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ, τοῖς βασιλεῦσι ξυνόνας τε καὶ ἐπὶ κακῷ ξυνεσομένους· ἀλλὰ μεταγνῶναι γε ἐφ' οἷς ἐπλημελήθησε μόνῳ οἷα τῶν πάλοι βασιλέων Ἀλέξανδρον ὑπάρξαν ὑπὸ γενναϊότητος. οἱ δὲ πολ- 2 λοί, εἰ καὶ τι ἐγνωσαν πλημελήσαντες, οἱ δὲ τῷ προηγορεῖν αὐτοῦ, ὡς καλῶς δὴ προαχθέντος, ἐπικρύψειν οἴονται τὴν ἀρμαρτίαν, κακῶς γινώσκοντες. μόνη γὰρ ξμοιγε δοκεῖ Ἰσῆσις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτόντα καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταγινώσκοντα, ὡς τοῖς παθοῦσί τε ἄχαρι οὐ πάντη χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δρασῆς αὐτὰ ξυγχορῶν ὅτι οὐ καλὰ ἔδρασαν, αὐτῷ τέ τι ἐς τὸ μέλλον ταύτην ἐλπίδα ἀγαθὴν ὑπολειπομένην, μὴ ποτε ἂν παραπλήσιόν τι ἁμαρτεῖν, εἰ τοῖς πρόσθεν πλημεληθεῖσιν ἀχθόμενος φαίνοιο. ὅτι δὲ εἰς θεὸν τὴν γένεσιν τὴν αὐτοῦ ἀνέφερον, 3 οὐδὲ τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ εἶναι μέγα αὐτῷ τὸ πλημελέημα, εἰ

Cap. 29.

Arrian entkräftet einige gegen Alexander erhobene Anschuldigungen.

1. δι' ὀξύτητα. Diod. 17, 4 ἢ ὀξύτης τοῦ νεανίσκου. Curt. X 18, 26 Et hercule, iuste aestimantibus regem liquet, bona naturae eius fuisse, vitia vel fortunae vel aetatis. — τιθεμαι, ἡγοῦμαι. — νεότητα, Curt. X 8, 29 gloriae laudisque, ut iusto major cupido, ita ut iuveni et in tantis admittenda rebus. — πρὸς ἡδονήν. In ähnlichem Sinne steht an einer anderen mit unserer fast wörtlich übereinstimmenden Stelle von Schmeichlern, die nach dem Munde reden (II 6, 4): Δαρκεῖος ὑπὸ τῶν κατ' ἡδονήν ξυνοντων τε καὶ ξυνεσομένων ἐπὶ κακῷ τοῖς ἀεὶ βασιλεύουσι ἐπαιρούμενος. — μεταγνῶναι ἐφ' οἷς (= ἐπὶ τούτοις ἂ). μεταγινώσκειν ἐπὶ τινι auch I 7, 7, gewöhnlich μεταγινώσκειν τι. — ὑπάρξαν „indem es (τὸ μεταγνῶναι) ihm zu eigen war vermöge seines Edelsinns“. Ueber den

absoluten Gebrauch des Participis s. z. IV 2, 4. — ὑπάρχει μοι „es ist mir eigen, ich besitze die Eigenschaft“ auch IV 7, 5.

2. οἱ δὲ οἴονται bildet den Nachsatz zu εἰ καὶ τι ἐγνωσαν. Ueber den Gebrauch von ὁ δὲ in apodosi s. z. IV 29, 4. — αὐτοῦ, τοῦ πλημεληθέντος. — κακῶς γινώσκοντες Urteil des Schriftstellers. Vgl. c. 22, 1. — ὡς — φαινόμενα „insofern denen, die etwas Unliebsames erlitten haben, das Erlittene nicht durchaus hart erscheinen wird“. Ueber ὡς mit dem accus. absol. s. z. IV 4, 2. — αὐτῷ τινι einem (jeden) selbst. — ταύτην ἐλπίδα „dies als Hoffnung“. S. z. c. 11, 4.

3. εἰς θεὸν — ἀνέφερον. Strenger urteilt über diese und die folgenden Anschuldigungen Liv. IX 18 Reserre in tanto rege piget vanitatem ementendae stirpis, superbam mutationem vestis et desideratas humi iacentium adulationes, etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus: et foeda supplicia et inter vinum et epulas caedes

μη και σόφισμα ἦν τυχόν ἐς τοὺς ὑπηκόους τοῦ σεμνοῦ ἕνεκα. οὐκ οὐκ δοκεῖ ἔμοιγε ἢ Μίνωος γενέσθαι βασιλεὺς ἀφανέστερος ἢ Αἰακοῦ ἢ Ραδαμάνθυνος· οἷς δὴ ἐς Αἶα ἀνενεχθεῖσα ἢ γένεσις πρὸς τῶν πάλαι ἀνθρώπων οὐδεμιᾶ αὐτῶν ὕβρει προστίθεται· οὐδὲ Θησέως τοῦ Ποσειδῶνος 4 οὐδὲ Ἴωνος τοῦ Ἀπόλλωνος. ὡς ἔμοιγε καὶ ἡ Περσικὴ σκευὴ σόφισμα δοκεῖ εἶναι πρὸς τε τοὺς βαρβάρους, ὡς μὴ πάντῃ ἀλλότριον αὐτῶν φαίνεσθαι τὸν βασιλέα, καὶ πρὸς τοὺς Μακεδόνας, ὡς ἀποστροφὴν τινα εἶναι αὐτῶ ἀπὸ τῆς ὀξύτητος τε καὶ ὕβρεως τῆς Μακεδονικῆς· ἐφ' ὅτῳ δὴ καὶ ἐγκαταμιξαί μοι δοκεῖ ταῖς τάξεσιν αὐτῶν τοὺς Πέρσας τοὺς μηλοφόρους καὶ τοὺς ἀργήμασι τοὺς ὁμοτίμους. καὶ οἱ πότοι δέ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος, οὐ τοῦ οἴνου ἕνεκα μακροὶ αὐτῶ ἐγίνοντο, οὐ γὰρ πίνειν πολὺν οἶνον Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ φιλοφροσύνης τῆς εἰς τοὺς ἑταίρους.

30 Ὅστις δὲ κακίξει Ἀλέξανδρον, μὴ μόνον ὅσα ἄξια κακίξεσθαι ἔστι προφερόμενος κακίξεται, ἀλλὰ ξύμπαντα Ἀλεξάνδρου εἰς ἐν (χωρίου) ξυναγαγῶν οὕτω δὴ ἐκλογιζέσθω ὅστις τε ἂν αὐτὸς καὶ ὁποῖα τύχη κεκορημένος ὄντινα γενόμενον ἐκεῖνον καὶ ἐς ὅσον εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπίνης ἐλθόντα βα-

amicorum. — τυχόν. S. z. V 5, 3. — τοῦ σεμνοῦ ἕνεκα also um verehrungswürdiger zu erscheinen. — Μίνωος. Sämtliche drei galten für Söhne des Zeus, der sie zu Richtern in der Unterwelt eingesetzt haben sollte. — Θησέως τοῦ Ποσειδῶνος. Theseus, Sohn des Aigeus und der Aithra, wird auch Sohn des Poseidon genannt. — Ion, Stammvater der Ionier, machte die Sage zu einem Sohn des Apollon und der Kræusa, der Tochter des Erechtheus.

4. ἀποστροφή ἀπό ein Schutzmittel vor. — ἐφ' ὅτῳ causal. S. z. VI 4, 3. — μηλοφόρους auch III 9, 4. Vgl. Herod. VII 41 ἐν τῶν λοιπῶν Περσῶν ἀπολελεγμένοι μύθοι· καὶ τούτων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖς δοῦρασι ἀντὶ τῶν σαρωατήρων θοιάς εἶχον χροσέας καὶ περικελευκτῶν τοὺς ἄλλους, οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντος τούτων ἐόντες ἀργυρέας θοιάς εἶχον. εἶχον δὲ χροσέας θοιάς καὶ οἱ ἐς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας καὶ μὴ ἴα οἱ ἀγχιετα ἐπομένοι ἔξερ-

ξη. — Die persischen ὁμοτίμοι standen unter sich von gleichem Range als bevorrechteter Stand dem Thron am nächsten. Vgl. Xen. Cyrop. VII 5, 85. — οὐ γὰρ πίνειν πολὺν οἶνον Ἀλέξανδρον, von einzelnen Ausnahmen übermässigen Weingenusses abgesehen wird Aristobulus Behauptung wol mehr Glauben verdienen als die entgegengesetzten Angaben anderer Schriftsteller, die Alexanders Unmässigkeit fast als sprichwörtlich bezeichnen (Athen. p. 434 B Ἀλέξανδρον τοῦ βασιλέως πλέον πέπονας, Justin. 9, 8 u. a.). Vgl. bei Arrian noch IV 14, 2.

Cap. 30.

1. προφέρεσθαι „für sich (d. h. für seine Ansicht) vorbringen“. Das Activ IV 21, 7. — εἰς ἐν ξυνάγειν in Eins zusammenfassen, vgl. V 25, 3 ξυνάγειν ἐς ταῦτο. — ὅστις — ὁποῖα — ὄντινα — ἐς ὅσον. Zur Verbindung der Sätze vgl. c. 9, 1 ὡς γινῶμαι ὑμᾶς πρὸς ὁποῖους τινὰς

σιλέα τε ἀμφοῖν τοῖν ἡπείρου ἀναμφιλογώτατα γενόμενον καὶ ἐπὶ πᾶν ἐξικόμενον τῷ αὐτοῦ ὀνόματι κακίξει, σμικρότερός γε ἂν αὐτὸς καὶ ἐπὶ σμικροῖς πονούμενος καὶ οὐδὲ ταῦτα ἐν κόσμῳ τιθέμενος. ὡς ἔρωγε δοκῶ ὅτι οὔτε τι 2 ἔθνος ἀνθρώπων οὔτε τις πόλις ἐν τῷ τότε ἦν οὔτε τις εἰς ἀνθρωπος εἰς ὃν οὐ πεφοιτῆται τὸ Ἀλεξάνδρου ὄνομα. οὐκ οὐκ οὐδ' ἔμοι ἐξω τοῦ θείου φῦναι δοκεῖ ἀνὴρ οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἰοικώς. καὶ ταῦτα χρησμοὶ τε ἐπισημῆται ἐπὶ τῇ τελευτῇ Ἀλεξάνδρου λέγονται καὶ φάσματα ἄλλα ἄλλοις γενόμενα καὶ ἐνύπνια φανέντα ἄλλα ἄλλοις καὶ ἡ ἐς τοῦτο ἐξ ἀνθρώπων τιμὴ τε αὐτοῦ καὶ μνήμη οὐκ ἀνθρωπίνῃ οὔσα, καὶ νῦν δὲ διὰ τοσούτου ἄλλοι χρησμοὶ ἐπὶ τῇ τιμῇ αὐτοῦ τῷ ἔθνεϊ τῶν Μακεδόνων χρησθέντες. ἐπεὶ 3 καὶ αὐτὸς ἐμμεψάμην ἔστιν ἂ ἐν τῇ ξυγγραφῇ τῶν Ἀλεξάνδρου ἔργων, ἀλλ' αὐτόν γε Ἀλέξανδρον οὐκ αἰσχύνομαι θανατῶσιν· τὰ δὲ ἔργα ἐκεῖνα ἐκάμισα ἀληθείας τε ἕνεκα τῆς ἐμῆς καὶ ἅμα ὠφελείας τῆς ἐς ἀνθρώπους· ἐφ' ὅτῳ ὠρμηθῆναι οὐδὲ αὐτὸς ἄνευ θεοῦ ἐς τήνδε τὴν ξυγγραφὴν.

Τέλος τῆς ξυγγραφῆς τῶν Ἀλεξάνδρου ἔργων.

ἡμᾶς ὄντας ὁποῖοι τιμὴς αὐτοὶ γενόμενοι ἀπαλλάσσεσθε. Im Griechischen können in der directen wie indirecten Frage zwei oder mehrere Fragewörter unter ein gemeinsames Praedicat gestellt werden; dieselbe asyndetische Verbindung kann auch bei Relativen Statt haben. Sind die Frag- oder Relativpronomina mit Participien verbunden (wie an unserer Stelle), so wird hierdurch eine Zusammengedrängtheit und Kürze der Ausdrucksweise erreicht, die im Deutschen nur selten wörtlich wiedergegeben werden kann. In den meisten Fällen werden wir im Deutschen das Participium ins Verbum finitum verwandeln und das Verbum finitum durch einen Nebensatz ausdrücken müssen. Aehnlich o. c. 9, 1. — ἀμφοῖν τοῖν ἡπείρου. Libyen (Aegypten) rechnete Arrian zu Asien. S. z. V 26, 2.

2. ὡς denn. S. z. c. 9, 9. — οὔτε τις εἰς ἀνθρωπος ist so viel wie οὐκ ἔστιν εἰς ἀνθρωπος (stärker als οὐδεὶς ἔστιν ἀνὴρ) = es giebt keinen einzigen Menschen. In ähnlicher Weise ist εἰς I 12, 4 gesetzt

(οὐκ ἔστιν ὅστις ἄλλος εἰς ἀνὴρ τοσαῦτα ἔργα ἀπεδείξατο). — οὐδ' ἔμοι wie auch anderen nicht. Für οὐδ' ἔξω τοῦ θείου setzt Arrian mit gleichem Sinne I 26, 3 οὐκ ἄνευ τοῦ θείου. Zum Gebrauch von ἔξω vgl. II 16, 5 οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος. — καὶ ταῦτα, τὸν Ἀλέξανδρον οὐκ ἔξω τοῦ θείου φῦναι. Arrian will damit dartun, dass Alexanders Behauptung seines göttlichen Ursprungs (c. 29, 3 εἰς θεὸν τὴν γένεσιν τὴν αὐτοῦ ἀνέφερον) ihm nicht als Annahme ausgelegt werden dürfe, da sie, richtig verstanden, nicht unbegründet sei. — ἐς τοῦτο bis heute. Vgl. II 16, 6 οἶδα δὲ ἐγὼ καὶ εἰς τοῦτο ἐτι εὐβοτον τὴν ἡπειρον ταύτην καὶ βους τρέφουσαν καλλίστας. — μνήμη οὐκ ἀνθρωπίνῃ ein Andenken, wie es keinem Sterblichen zu Teil wird. — διὰ τοσούτου. S. z. IV 26, 2 (δι' ὀλίγου).

3. ἀλήθεια Wahrheitigkeit. — ἐφ' ὅτῳ causal. S. z. c. VI 4, 3. — οὐδὲ αὐτὸς ἄνευ θεοῦ mit Beziehung auf das oben von Alexander Gesagte (§ 2): οὐκ οὐκ οὐδ' ἔμοι ἐξω τοῦ θείου φῦναι δοκεῖ ἀνὴρ.

Verzeichnis der Eigennamen.

A.

Ἀβαστανοί, Ἰνδοί VI 15, 1.
Ἀβδηρα, πόλις I 11, 4.
Ἄβιοι Σκύθαι IV 1, 1.
Ἀβισάρης IV 27, 7. V 8, 3. 20, 5. 22, 2. 29, 4.
Ἀβουλίτης, Satrap von Susiana III 16, 9. 19, 2. VII 4, 1.
Ἀβρέας VI 9, 3. 10, 1. 11, 7.
Ἄβυδος, πόλις I 11, 5.
Ἀγαθούλης I 18, 1. VI 28, 4.
Ἀγάθων I 14, 3. III 12, 4.
Ἀγαμέμνων I 11, 5.
Ἀγέρρος III 23, 9.
Ἀγηνόριον, Heiligthum des Agenor in Tyros II 24, 2.
Ἀγῆνας VI 17, 1.
Ἀγρῆλιος II 13, 6.
Ἄγρις, König von Sparta II 13, 4. 6.
Ἄγρις Ἀργεῖος, Dichter, IV 9, 9.
Ἀγυρία, Stadt in Galatien II 4, 1.
Ἀγοιᾶνες I 1, 11.
Ἀγχιάλος, Stadt in Kilikien II 5, 2.
Ἄδα I 23, 7. 8.
Ἄδδαῖος I 22, 7.
Ἄδμητος II 23, 2. 24, 4.
Ἄδραῖσταί, Ἰνδοί V 22, 3.
Ἄεροπος I 7, 6.
Ἀζέμιλος, König der Tyrier II 15, 7. 24, 5.
Ἄθηνα, Minerva I 11, 7. 16, 7. II 5, 9.
Ἄθηραι I 9, 5. 10, 5. 16, 7. III 16, 8. 18, 12. VII 19, 2.
Ἄθηναῖοι I 9, 2 ff. I 10, 2. II 15, 4. 17, 2. III 6, 2. IV 10, 4. VII 9, 4. 13, 5.
Ἀλακίδαι II 27, 6. IV 11, 6.
Ἀλαῖος VII 29, 3.
Ἄλγαί, Stadt in Makedonien I 11, 1.
Ἀλγαῖος πόντος VII 20, 4.
Ἄλινα, νῆσος VI, 11, 6.
Ἄλιός ποταμός I 9, 3.

Ἄλγυπτος, Fluss (Nil) V 6, 5. VI 1, 3.
Ἄλγυπτος, Aegypten II 13, 3. 17, 1. 25, 4. III 1, 1. 5, 1. 22, 1. VI 1, 2.
Ἀλγυπτιοί II 16, 3. IV 28, 2.
Ἀλδιόπτες V 4, 4.
Ἄλμος, Gebirge I 1, 5. 2, 1.
Ἀλόλις, Landschaft in Kleinasien I 18, 1. III 22, 6. V 6, 4.
Ἀλσχύλος III 5, 3.
Ἄλτωλοι I 7, 4. 10, 2.
Ἀλωλός Γλαύνης III 16, 2. 6, 3.
Ἀναορέν Φίλιππος II 4, 8.
Ἀνεσίτης, Fluss V 4, 2. 5, 5. 25, 5. 29, 2. VI 1, 2. 4, 1. 13, 1. 14, 5. VII 10, 6.
Ἄκουρις, Fürst von Nysa V 1, 3. — 2, 3.
Ἄλβανοί III 8, 4. 11, 4. 13, 1.
Ἀλέξανδρος, Sohn des Aeropos I 7, 6. 17, 8. 25, 1.
Ἀλέξανδρος, Vater des Amphoterios I 25, 9.
Ἀλέξανδρος ὁ Ἠπειρώτης III 6, 7.
Ἀλέξανδρος, Sohn des Philippos II 5, 9 u. s. w.
Ἀλεξάνδρεια 1) in Aegypten III 1, 5. V 1, 5. VII 23, 7. 2) am Kaukasos (Paropamisos) III 28, 4. V 1, 5. 3) am Tanais IV 1, 3.
Ἀλήιον πεδῖον II 5, 8.
Ἀλθαυμένης III 11, 8.
Ἀλυθα, Stadt in Karien I 23, 8.
Ἀλικάρνασσος, Stadt in Karien I 20, 2.
Ἀλυέτας IV 22, 1. 27, 1. 5. V 11, 3.
Ἀλυίας ὁ Ἥλειος I 29, 4.
Ἀλυμήνη II 16, 1.
Ἄλως, Hauptfluss Kleinasiens II 4, 2.
Ἀμαθοῦσιος, Einwohner von Ἀμαθοῦς auf Kypros II 22, 2.
Ἀμαζόνες IV 15, 4. VII 13, 2.
Ἀμανικαὶ πόλεις II 7, 1.
Ἀμαστρίνη VII 4, 5.

Ἀμβρακία, Stadt in Epeiros II 16, 5.
Ἀμυινάσπης, Satrap von Parthien III 22, 1.
Ἄμυαν, das Orakel des Ἄμυ. III 3, 1. 4, 1. IV 9, 9. VI 3, 2. 19, 4. VII 14, 7. 23, 6.
Ἀμύντας, von den Thebanern erschlagen I 7, 1.
Ἀμύντας, Vater des Balakros I 29, 3. III 5, 5.
Ἀμύντας, Sohn des Andromenes I 8, 2. 20, 5. 14, 2. 17, 4. III 11, 9. 16, 10. 27, 1.
Ἀμύντας, Sohn des Antiochos I 17, 9. 25, 3. II 6, 3. 13, 3.
Ἀμύντας, Sohn des Arrabaios I 12, 7. 14, 1. 15, 1. 28, 4.
Ἀμύντας, Satrap von Baktrien IV 17, 3. 22, 3.
Ἀμφειον, Heiligthum des Amphion in Theben I 8, 6.
Ἀμφίλοχος II 5, 9.
Ἀμφίλοχοι II 16, 5.
Ἀμφίπολις, Stadt am Strymon I 1, 5. 2, 5. 11, 3.
Ἀμφιπολίται III 16, 4. VII 18, 1.
Ἀμφότερος, Sohn des Alexander I 25, 9. III 2, 6. 6, 3.
Ἀναξαρχος, σοφιστής IV 9, 7. 10, 6. 11, 1.
Ἀνάξιππος ἑταῖρος III 25, 2. 5.
Ἄνδανα, Stadt in Indien IV 23, 5.
Ἄνδροκλής, Ἀμαθοῦσιος II 22, 2.
Ἄνδρουλος, ἑταῖρος III 29, 1.
Ἄνδρούμαχος, ναύαρχος II 20, 10.
Ἄνδρούμαχος, Sohn des Hieron III 12, 5. 25, 4. IV 3, 7. V 5, 5. 7. 6, 2.
Ἄνδρομένης, Vater des Amyntas. S. dies.
Ἄνδρόνιος, Sohn des Agerros III 23, 9. 24, 5. — II 2, 3. 20, 2.
Ἄνδρουσθένης VII 20, 7.
Ἄνδρμονασία Ἴλη II 9, 3.
Ἄνιητος, ἄρχων II 24, 6.
Ἄνταιος III 3, 1.
Ἀντακίδου εἰρήνη II 1, 4. 2, 2.
Ἄντίας VI 28, 4 (III 5, 5).
Ἀντίβηλος, Sohn des Mazaios III 21, 1.
Ἀντιγένης V 16, 3. VI 17, 3.
Ἀντίγονος, Satrap von Phrygien I 29, 3. III 18, 5.
Ἀντικλής, Sohn des Theokritos IV 13, 4. III 14, 3.
Ἀντιλίβανος, Gebirge II 20, 4.
Ἄντιοχος, ein Führer der Bogenschützen II 9, 2. III 5, 6.

Ἀντίοχος, χιλιάρχος τῶν ὑπαπιστῶν IV 30, 6.
Ἄντιοχος, Vater des Amyntas I 17, 9. II 6, 3.
Ἄντιοχος, V. des Herakleides III 11, 8.
Ἀντίπατρος, S. des Asklepiodoros IV 13, 4. 14, 3.
Ἀντίπατρος, V. des Kassander I 7, 6. 11, 3. II 2, 4. III 5, 1. 16, 10. VII 12, 4. 5. 27, 1.
Ἄσενος, Felsenburg in Baktrien III 29, 1.
Ἄσενος, Felsenburg in Indien IV 28, 1. 30, 4. V 26, 5.
Ἄσις, Aegyptischer Gott III 1, 4.
Ἀπολλόδαρος, Ἀμφιπολίτης III 18, 4. VII 18, 1. 2.
Ἀπολλοφάνης, Satrap der Oreiten VI 22, 2. 27, 1.
Ἀπόλλων III 27, 5. VII 29, 3.
Ἀπολλωνία, Stadt in Mygdonien I 12, 7.
Ἀπολλωνίδης, Χῖος III 2, 5. 7.
Ἀπολλώνιος, S. des Charinos III 5, 4.
Ἄραβες II 25, 4. 27, 1. VII 19, 6. 20, 1.
Ἀραβία II 20, 4. III 1, 2. 5, 4. V 25, 4. VII 1, 2. 19, 6. 20, 2. 7. 10. 21, 3.
Ἀραβῖται, Volk VI 21, 4.
Ἀραβῖος κόλπος VII 28, 8.
Ἀραβῖος ποταμός VI 21, 3.
Ἀραδος, νῆσος II 13, 8. 20, 1.
Ἀράξης, ποταμός VII 16, 3.
Ἀραχωσία, Landschaft V 6, 2.
Ἀραχωτοί III 8, 4. 11, 3. 28, 1. V 11, 3. VI 17, 3. VII 6, 3. 10, 5. 16, 3. 22, 4. VI 11, 4.
Ἀρβηλα in Assyrien III 8, 7. 15, 5. 16, 3. 22, 4. VI 11, 4.
Ἀρβουπάλης, S. des Dareios I 16, 3.
Ἀργαῖος, V. des Herakleides VII 16, 1.
Ἄργος II 5, 9.
Ἄρεια, j. Herat, östliche Landschaft Persiens III 25, 1.
Ἄρειοι, Volk III 8, 4. 25, 1. 28, 2. 29, 5.
Ἄρειος, Fluss IV 6, 6.
Ἀρέτης, ein Reiterführer III 12, 3. 13, 3. 14, 1.
Ἀρέτης, ein Stallmeister Alexanders I 15, 6.
Ἀριάνης III 8, 5.
Ἀριάσπαι, Volk III 27, 4.
Ἀριγαῖον, Ort Indiens IV 24, 6.
Ἀρίμμας, Satrap Syriens III 6, 8.

- Ἀριαβαρζάνης*, S. des Artabazos III 8, 5, 18, 2, 23, 7.
Ἀρίσθη, Stadt in Troas I 12, 6.
Ἀρίστανδρος, ein Seher Alexanders I 11, 2, 25, 8, 26, 4, 27, 2, III 2, 2, 7, 6, 15, 7, IV 4, 3.
Ἀριστόβουλος, Geschichtsschreiber, Prooem. II 3, 7, 4, 7, 12, 6, III 3, 5, 4, 5, 11, 3, 26, 1, 28, 5, 30, 5, IV 6, 1, 8, 9, 13, 5, 14, 1, V 7, 1, 14, 3, 20, 2, VI 11, 5, 22, 4, 28, 2, 29, 4, 10, VII 4, 4, 13, 3, 15, 6, 17, 5, 18, 1, 20, 4, 22, 5, 24, 1, 26, 3, 28, 1, 29, 4.
Ἀριστογείτων, *Ἀθηναῖος* III 16, 7, IV 10, 3.
Ἀριστομήδης, *Φεραῖος* II 13, 2.
Ἀριστονίκος, *κιδναρωδός* IV 16, 6.
Ἀριστόνοος, *σωματοφύλαξ* VI 28, 4, VII 5, 6.
Ἄριστος, Geschichtsschreiber VII 15, 5.
Ἀριστοτέλης, *φιλόσοφος* IV 10, 1, VII 27, 1.
Ἀρίστων, Anführer der Paionier II 9, 2.
Ἀρίστων, Reiteranführer III 11, 8.
Ἀριστοφάνης, *ἄρχων* III 7, 1, 15, 7.
Ἀριστοφών, *ἄρχων* III 22, 2.
Ἀρκάδες I 9, 4, 10, 1.
Ἀρμενία III 7, 3, V 5, 2, VII 21, 1.
Ἀρμένιοι, *ἱππεῖς* III 8, 5, 11, 7.
Ἀρμόδιος, *Ἀθηναῖος* III 16, 7, IV 10, 3, VII 19, 2.
Ἀρπαλος III 6, 4, 19, 7.
Ἀρραβαῖος, S. des Aeropos I 25, 1.
Ἀρρύβας, *σωματοφύλαξ* III 5, 5.
Ἀρσάνης III 25, 7, V 29, 4.
Ἀρσάνης, persischer Feldherr I 12, 8, II 4, 5, 11, 8.
Ἀρσάνης, S. des Artabazos III 23, 7.
Ἀρσάνης, Satrap von Areia III 25, 7, 29, 5, IV 7, 1.
Ἀρσείας IV 13, 4, 7.
Ἀρσης, König der Perser II 14, 2, 5.
Ἀρσίμας II 14, 3.
Ἀρσίτης, Satrap von Phrygien I 12, 8, 16, 3.
Ἀρτάβαζος, *Πέρσης* III 21, 4, 28, 2, 29, 1.
Ἀρτακάμα, Gattin des Ptolemaios IV 15, 5, 16, 2, 17, 3, VII 4, 6.
Ἀρτακάνα, Hauptstadt von *Ἄρεια* III 25, 5.
Ἀρταξέρξης II, I 12, 3.
Ἀρταξέρξης III, II 14, 2.
Ἀρταξέρξης Βήσσος III 25, 3.
Ἀρτεμις, *Διάνα* I 17, 9, 11, 18, 2, VII 19, 2.

- Ἀρτεμίσιον*, Vorgeb. Euböia's VI 11, 6.
Ἀρτιβόλης, S. des Mazaios VII 6, 4.
Ἀρτωνίς, Gattin des Eumenes VII 4, 6.
Ἄσανδρος, Satrap von Lydien I 17, 7, II 5, 7, IV 7, 2.
Ἀσία II 7, 5, III 30, 9, V 5, 2, 6, 1, 26, 2, VI 1, 3, VII 30, 1.
Ἀσιανός IV 4, 2, 19, 5, V 4, 2, 6, 8.
Ἀσιανία, *λίμνη* I 29, 1.
Ἀσυληπιάδης, Geschichtsschreiber VII 15, 5.
Ἀσυληπιάδης (*Ἀσυληπιάδαι*) VI 11, 1.
Ἀσυληπιάδωρος, S. des Philon III 16, 4.
Ἀσυληπιάδωρος, Anführer thrakischer Reiter III 5, 1, Satrap von Syrien III 6, 8, IV 7, 2.
Ἀσπίσιοι, Volk IV 23, 1.
Ἀσπένδιοι I 26, 2, 5, 27, 1.
Ἀσπενδος, Stadt I 27, 1, 3.
Ἀσαγέτης, Anführer der Inder IV 28, 6.
Ἀσακηνοί, Volk IV 25, 5, 6, 30, 5, V 20, 5.
Ἀσσυρία VII 21, 2, 19, 4.
Ἀσσυρία (= *Συρία*) II 5, 1, 6, 1.
Ἀσσυριοί II 6, 7.
Ἀσσυρίων βασιλεῖς VII 17, 3, 22, 2.
Ἄστης, Satrap von Peukelaotis IV 22, 8.
Ἄτιζης, Satrap von Phrygien I 25, 3, II 11, 8.
Ἄτλας, Gebirge VII 1, 2.
Ἄτουρία III 7, 7.
Ἄτροπάτης, Anführer der Perser III 8, 4, IV 18, 3, VI 29, 3, VII 4, 1, 5, 13, 2.
Ἄτταλος, Anführer der Agrianer II 9, 2, III 12, 2, 21, 8.
Ἄτταλος, S. des Andromenes III 27, 1, IV 22, 1, 24, 1, 27, 5, V 12, 1, VI 17, 3, VII 26, 2.
Ἄττινή I 7, 9.
Ἀυστάνης IV 22, 1.
Ἀυταριάται, Volk I 5, 1.
Ἀυτοβάσης VII 6, 5.
Ἀυτοφραδάτης, *Πέρσης* II 1, 3, 5, 2, 1, 13, 4, 6, 15, 7, 20, 1.
Ἀυτοφραδάτης, Satrap der Tapurer III 23, 7, 24, 3.
Ἀχαιῶν λίμνη I 11, 6.
Ἀχιλλεύς I 12, 1, VII 14, 4, 16, 8.
Βούσιρις, aegyptische Gottheit III 3, 1.
Βραχυᾶνες zu VI 7, 4, 16, 5.
Βρετανῶν νῆσος VII 1, 4.

B.

- Βαβυλών* II 14, 8, 15, 4, 16, 5, 17, 2, 23, 1, III 16, 2, VII 19, 2, 4, 21, 1.
Βαβυλωνία III 16, 4, V 25, 5, VII 9, 8.
Βαβυλώνιοι III 11, 5, 16, 4, VII 17, 1.
Βαβυλώνιος ἐργασία VI 29, 6.
Βαγαί, Ort in Sogdiana IV 17, 4.
Βακιστάνης, *Βαβυλώνιος* III 21, 1, 3.
Βαγώας II 14, 5.
Βάξια, Ort Indiens IV 27, 5.
Βάκτρα, τὰ, 1) Stadt III 19, 1, 23, 1, 25, 3, 29, 1, 2) Landschaft VII 9, 8.
Βακτριανή IV 16, 4, 30, 4.
Βακτριανοί III 25, 3, IV 1, 5, V 25, 5.
Βάκτριοι III 8, 3, 11, 3, 13, 3, 16, 1, 21, 4, IV 17, 6, VII 6, 3.
Βάλακρος, S. des Amyntas I 29, 3, III 5, 5.
Βαρδύλης, *Ἰλλύριος* I 5, 1.
Βαρζάνης, Satrap von Parthyaia IV 7, 1.
Βαρσαέντης, Satrap von Arachosia III 8, 4, 21, 1, 25, 8.
Βαρσίνη, Tochter des Darius VII 4, 6.
Βαρνάκης, *Μήδος* VI 29, 3.
Βάτις II 25, 4.
Βέβδοια, Stadt III 6, 4.
Βήλος, Gottheit der Babylonier III 16, 4, VII 17, 1, 3.
Βήσσοι, Satrap von Bactriana III 8, 3, 21, 1, 25, 3, 28, 2, 29, 1, 30, 1, IV 7, 1, 30, 4.
Βιάνωρ, *Ἀκαρῶν* II 13, 2.
Βιδυνοί, *Θράκες* I 29, 5.
Βισθάνης, S. des Königs Ochus III 19, 4.
Βοιωτία I 7, 5.
Βοιωτίας ἀνήρ VI 13, 5.
Βοιωτοί I 8, 8, II 7, 8.
Βόρειος λίμνη II 2, 2.
Βόσπορος V 7, 1.
Βοττιαία, Landschaft I 2, 5.
Βουβάνης, *Πέρσης* II 11, 8.
Βουνιέφαλα, Stadt V 19, 4, 29, 5.
Βουνιπέλας, Pferd V 14, 4, 19, 4.
Βούμωδος, Fluss III 8, 7, VI 11, 5.
Βουνπάρης, *Βαβυλώνιος* III 8, 5.
Βούσιρις, aegyptische Gottheit III 3, 1.
Βραχυᾶνες zu VI 7, 4, 16, 5.
Βρετανῶν νῆσος VII 1, 4.

- Βροῖτιοι*, Volk in Italien VII 15, 4.
Βούσαν III 12, 2.
Βύβλος, Stadt in Phoinike II 15, 6.
Βυζάντιον I 3, 1.

Γ.

- Γάγγης*, Fluss V 4, 1, 5, 5, 6, 7, 9, 4, 26, 1.
Γάδειρα, τὰ, Gades III 30, 9, VII 1, 2.
Γαδρωσία VI 23, 4, VII 10, 7.
Γαδρωσίοι VI 25, 4, 27, 1, 28, 3.
Γαδρωσοί VI 22, 1, 23, 1, 24, 1, 27, 1, 28, 1.
Γάζα II 26, 1, 2, 27, 6, III 1, 1.
Γάζα τῆς Σογδιανῆς IV 2, 1, 3.
Γαλατία II 4, 1.
Γαργάμηλα, τὰ, III 8, 7, VI 11, 5.
Γέλων, Fürst von Syrakus I 12, 2.
Γεραιστός, Vorgeb. von Euböia II 1, 2.
Γέται οἱ ἀθανατίζοντες I 3, 2, 5.
Γηροστάτος, *Ἀράδιος* II 13, 7, 20, 1.
Γηρονόης II 16, 5.
Γλαυγανίαι, *Ἴνδοι* V 20, 2.
Γλαυκίας, ein Arzt VII 14, 4.
Γλαυκίας, König der Taulantier I 5, 1, 6.
Γλαυκίας, ein Reiterführer III 11, 8.
Γλαυκίππος, *Μιλήσιος* I 19, 1.
Γλαῦκος, *Ἀττικός* III 16, 2.
Γοργίας IV 16, 1, 22, 7, V 12, 1.
Γοργώ III 3, 1.
Γόρδιον in Phrygien I 29, 3, 5, II 3, 1.
Γόρδιος II 3, 1.
Γουραῖοι, *Ἴνδοι* IV 23, 1, 25, 6.
Γουραῖος, *ποταμός* IV 25, 7.
Γρανικός, *ποταμός* I 3, 1, VI 11, 4, VII 9, 7.
Γρύλλος II 8, 11.

Δ.

- Δάαι*, *Συῦδαι* III 11, 3, 28, 8, 10, V 12, 2.
Δαίδαλος VII 20, 5.
Δαμασκός II 11, 9, 15, 1.
Δάνδαμης σοριστής VII 2, 2.
Δαρείος, Münze IV 18, 7.
Δαρείος, V. des Xerxes IV 4, 3, 11, 9.
Δαρείος, S. des Artaxerxes I 16, 3.
Δαρείος Κοδομανός I 12, 4, II 6, 1, II 8, 1, 11, 8, 12, 4, 14, 1, 25, 1, III 21, 4, 10, 22, 1, IV 19, 6, 20, 1.

Δασυλίον, Stadt I 17, 2.
 Δατάμης II 2, 2. 5.
 Δαταφέρνης III 29, 6. 30, 1.
 Δέλτα, τῶν Ἰνδοῦ V 4, 1. VI 14, 5. 17, 2.
 Δελφοί IV 11, 7.
 Δημάδης Ἀθηναῖος I 10, 3.
 Δημάρετος Κορίνθιος I 15, 6.
 Δημήτριος, S. des Althaimenes III 11, 8. IV 27, 5. V 16, 3. VI 8, 2.
 Δημήτριος σωματοφύλαξ III 27, 5.
 Δημήτριος, S. des Pythonax IV 12, 5.
 Δημοσθένης I 10, 4.
 Δημοφῶν VII 26, 2.
 Δίκη Διὸς πάρεδρος IV 9, 7.
 Διόδωρος, Magna Mater V 6, 4.
 Διογένης, Fürst von Lesbos II 1, 5.
 Διογένης, ὁ ἐν Σινώπῃ VII 2, 1.
 Διον, Stadt I 16, 4.
 Διονύσιος II 12, 2.
 Διονυσόδωρος, Ὀλυμπιονίκης II 15, 2. 4.
 Διόνυσος II 16, 3. V 1, 1. VI 3, 4. 14, 2. 28, 2. VII 10, 6. 20, 1.
 Διόσκουροι IV 8, 2.
 Διότιμος, Ἀθηναῖος I 10, 4.
 Διόφαντος Ἀθηναῖος III 6, 2.
 Δολοασπίς, Ἀλγυπτιος III 5, 2.
 Δοξάσης, Ἰνδός V 8, 3.
 Δράγγαι od. Ζαράγγαι, Ζαράγγαιοι, Volk III 21, 1. 28, 1. VII 6, 3. 10, 5.
 Δράψακα, Stadt, III 29, 1.
 Δρύπετις, Tochter des Dareios VII 4, 5.
 Δρωπίδης, Ἀθηναῖος III 24, 4.
 Δρωπίδης, V. des Kleitos I 15, 8. III 11, 8. 27, 4. IV 8, 1.
 Δύρα, Stadt IV 30, 5.

E.

Ἐβρος, ποταμός I 11, 4.
 Ἐκαταῖος ὁ λογοποιός II 16, 5. V 6, 5.
 Ἐκατομβαιῶν, Monat II 24, 6. III 7, 1.
 Ἐκάτομος, Κάρ I 23, 7.
 Ἐκβάτανα, Hauptstadt Medien III 19, 2. 7. IV 7, 3. VII 14, 5.
 Ἐλαιός, Stadt I 11, 5.
 Ἐλευθεραῖ, Ort in Attika I 7, 9.
 Ἐλευσίς III 16, 8.
 Ἐλεφαντίνη in Aegypten III 2, 7.
 Ἐλλιμώτις I 7, 5.
 Ἐλλάρινκος I 21, 5.
 Ἐλλησποντος I 11, 6. 13, 6. IV 15, 6. V 7, 1. 25, 4. VII 9, 6. 14, 5.

Ἐμβόλιμα, Ort in Indien IV 28, 7.
 Ἐνάλιος I 14, 7. V 10, 3.
 Ἐνυλος, König von Byblos II 20, 1.
 Ἐορδαία, Landschaft I 7, 5.
 Ἐορδαῖοι IV 28, 4.
 Ἐορδακός ποταμός I 5, 5.
 Ἐπαμεινώνδας I 9, 4.
 Ἐπαρδος, Fluss IV 6, 6.
 Ἐπίγονοι VII 6, 1. 8, 2.
 Ἐπιδάυριοι VII 14, 6.
 Ἐπιμένης, S. des Arseas IV 13, 4. VII 14, 3.
 Ἐπόικλος, S. des Polyides III 19, 6. IV 7, 2. 18, 3.
 Ἐρατοσθένης, Κυρηναῖος IV 6, 2. V 3, 1. 5, 1.
 Ἐριγῶν, ποταμός I 5, 5.
 Ἐρίγνιος, S. des Larichos III 6, 5. 11, 10. 20, 1. 23, 2. VI 28, 2.
 Ἐρμόδωρος III 11, 8.
 Ἐρμόλαος, S. des Sopolis IV 13, 2. 14, 1.
 Ἐρμος, ποταμός I 17, 4.
 Ἐρμου πεδίον V 6, 4.
 Ἐρωτοῖν I 12, 6.
 Ἐρύθεια, νῆσος II 16, 5.
 Ἐρυθρὰ θάλαττα III 8, 5. 11, 5. VII 16, 2.
 Ἐτήσιοι ἄνεμοι VI 21, 1.
 Ἐτνυμάνδρος, ποταμός IV 6, 6.
 Ἐνάκαι VII 6, 3.
 Ἐνάσπλα (?), Fluss IV 21, 1.
 Ἐἴβοια II 2, 4. III 19, 6.
 Ἐνδανέμων βαιός III 16, 8.
 Ἐδδημος IV 27, 2.
 Ἐύεργέται III 27, 4. IV 6, 6.
 Ἐυγνώστος, ἑταῖρος III 5, 3.
 Ἐδθυκλῆς, Λακεδαιμόνιος II 15, 2. 5.
 Ἐύλαιος, ποταμός VII 7, 2.
 Ἐυμένης, γραμματεὺς βασιλικός V 24, 6. VII 4, 6. 13, 1. 14, 9.
 Ἐύνικος III 5, 1. 6, 8.
 Ἐύξεινος πόντος I 3, 2. III 30, 9. IV 15, 4. V 27, 7. VII 1, 3.
 Ἐυριπίδης VII 16, 6.
 Ἐυριπίος II 2, 4.
 Ἐυρυβάτας, Κρής I 8, 4.
 Ἐυρυδίκη, Gattin des Philipp III 6, 5.
 Ἐυρύλοχος, S. des Arseas IV 13, 7.
 Ἐυθυμέδων, ποταμός I 27, 1.
 Ἐυθυσθένης καὶ Ἡρακλῆς II 16, 5. IV 10, 4.
 Ἐυρόπη II 7, 5. III 30, 8. VII 1, 4.
 Ἐφέσιοι I 17, 10.
 Ἐφεσος I 17, 9.

Ἐφιάλης, Ἀθηναῖος I 10, 4.
 Ἐφιππος, Χαλκιδεύς III 5, 3.

Z.

Ζαδράνακτα, πόλις, Stadt in Hyrcanien III 23, 6.
 Ζαράγγαιοι III 25, 8; s. Δράγγαι.
 Ζαριάσπα = Βάντρα IV 1, 5. 7, 1. 16, 6.
 Ζέλεια I 12, 8.
 Ζελεῖται I 17, 2.
 Ζεὺς ὁ Ὀλύμπιος I 4. 5. 11, 1. 17, 6. II 3, 4. III 5, 2. IV 20, 3.

H.

Ἡγέλοχος, S. des Hippostratos I 13, 1. II 2, 3. III 2, 3. 11, 8.
 Ἡγεμών, ἄρχων V 19, 3.
 Ἡγησάνδρος III 5, 1.
 Ἡγησίης, ἄρχων VII 28, 1.
 Ἡγησίστρατος, Statthalter von Milet I 18, 4.
 Ἡλεῖοι I 10, 1. 29, 4.
 Ἡλιούπολις, Stadt in Aegypten III 1, 3.
 Ἡράκλειον, Heiligthum des Herakles in Theben I 8, 3.
 Ἡρακλίδαι IV 10, 4.
 Ἡρακλίδης, Χαλκηδόνιος III 24, 5.
 Ἡρακλίδης, S. des Antiochos I 2, 5. III 11, 8.
 Ἡρακλίδης, S. des Argaios VII 16, 1.
 Ἡρακλέους στήλαι II 16, 4. V 26, 2.
 Ἡρακλῆς I 4, 5. 11, 7. II 16, 1. 18, 1. 24, 6. III 3, 1. 6, 1. IV 10, 4. 11, 7. 24, 5. 28, 1. 30, 4. V 3, 4. 26, 5. VI 3, 2. VII 13, 5.
 Ἡράκων VI 27, 3.
 Ἡρόδοτος, ὁ λογοποιός II 16, 3. III 30, 8. V 6, 5. 7, 2. VII 13, 1. 6.
 Ἡρομένης I 25, 1.
 Ἡρόπνθος I 17, 11.
 Ἡρώων πόλις III 5, 4. VII 20, 8.
 Ἡφαιστῖων I 12, 1. II 12, 6. III 15, 2. 27, 4. IV 12, 4. 16, 2. 22, 7. V 13, 2. 21, 5. VI 2, 2. 4, 1. 5, 5. 13, 1. 17, 4. 21, 3. 5. 22, 3. 28, 7. VII 4, 5. 5, 6. 13, 1. 14, 2. 9. 18, 3. 23, 6.

Θ.

Θάψακος II 13, 1. III 6, 4. VII 1, 7. 19, 3.
 Θεόδωρος III 16, 9.

Θεούριτος IV 13, 4.
 Θεόριππος II 14, 4.
 Θεσσαλοί I 14, 3. 25, 1. II 7, 8. 8. 9. 9, 1. 11, 2. III 11, 10. 19, 5. V 27, 5. VII 9, 4.
 Θεσσαλία I 7, 5.
 Θεσσαλίσκος, Θηβαῖος II 15, 2.
 Θῆβαι I 7, 1. 9, 9. II 16, 1.
 Θηβαῖοι I 7, 1. 8, 1. 9, 1. 7. II 15, 2.
 Θῆρα, νῆσος II 5, 7.
 Θηραμένης III 5, 5.
 Θῆρων, Fürst von Agrigent I 12, 2.
 Θηρέως VII 13, 5. 29, 3.
 Θόας VII 23, 2. 27, 1.
 Θουριεύς s. zu II 22, 2.
 Θράκες I 1, 5. 2, 3. 14, 3. 28, 4. II 5, 1. 7, 5. 9, 3. III 12, 4. VII 9, 2.
 Θράκες Βιθυννοί s. Βιθυννοί (I 29, 5).
 Θράκη I 1, 4. 25, 2. IV 7, 2. VII 9, 3. 12, 4.
 Θρίαμβος zu VII 28, 2.
 Θυμώνας, S. des Mentor II 2, 1. 13, 2.

I.

Ἰάγγως I 3, 2.
 Ἰαξάρτης ποταμός III 28, 8. 30, 7. IV 1, 3. 3. 6. V 25, 5. VII 10, 6. 16, 3.
 Ἰακχος ὁ μυστικός II 16, 3.
 Ἰαπυγία ἄκρα VII 1, 3.
 Ἰάπυξ, ἄνεμος V 6, 3.
 Ἰασσός, Stadt, Einw. Ἰασσεύς I 19, 11.
 Ἰβήρες II 16, 4. VII 15, 4.
 Ἰδαία ὄρη I 12, 6.
 Ἰδριεύς, Fürst von Carien I 23, 7.
 Ἰέρων, Fürst von Syrakus I 12, 2.
 Ἰέρων ὁ Σολεὺς VII 20, 7.
 Ἰνάριον πέλαγος VII 20, 5.
 Ἰναρος, S. des Daidalos VII 20, 5.
 Ἰναρος, νῆσος VII 20, 5.
 Ἰλιάς Ἀθηναῖος I 11, 7.
 Ἰλιον I 11, 8. 12, 1. 6.
 Ἰλλυριοί I 1, 4. 5, 1. V 26, 6. VII 9, 2.
 Ἰνδοί, Ἰνδία III 8, 3. 11, 5. 13, 1. 14, 5. 15, 1. 25, 8. 29, 2. IV 15, 5. 22, 3. 30, 8. V 3, 3. 4, 3. 5, 1. 6, 2. VI 3, 4. 16, 3. VII 9, 8. 19, 1. 20, 1. VII 20, 2.
 Ἰνδική συγγραφή V 6, 8. VI 6, 1. 11, 3. 15, 1. 16, 5.
 Ἰνδικὸς κόλπος V 26, 2.
 Ἰνδός ποταμός IV 23, 7. 28, 6. 30,

7. 9. V 1, 1. 3, 5. 4, 1. 5, 5. 6, 7.
8, 4. 9, 4. 18, 5. 20, 1. 25, 5. VI
1, 2. 5. 14, 4. 15, 4. 17, 5. 20, 5.
Γολίου τέμενος I 7, 7.
Γόλλας, S. des Antipater VII 27, 2.
Γόνιος πόλιος I 4, 6.
Γηπίας II 13, 6.
Γηπολύτη, Königin der Amazonen
VII 13, 5.
Γηπόστρατος III 11, 8.
Γεθμός Κορινθίος VI 11, 6. VII
2, 1.
Γεις III 1, 5.
Γεμηρίας II 15, 2.
Γεσός II 7, 1. 20, 3. III 1, 2. 8, 7.
22, 4. VI 11, 4.
Γετάνης VII 6, 4.
Γετρος I 2, 1. 3, 1. 2. 4, 6. V 4, 1.
Γεαλία III 6, 7. VII 15, 4.
Γεμωράτης II 15, 2. 4.
Γεμωράτης, S. des vorigen II 15,
2. 4.
Γεθνοράγοι VI 28, 5.
Γεφός VII 18, 6.
Γεων, S. des Apollon VII 29, 3.
Γεονία I 12, 8. III 22, 3. V, 25, 4.
VII 9, 7.
Γεονια πόλις I 18, 1. V 6, 4.

K.

Καδμεία, Burg von Theben I 7, 1.
9. 10. 9. 9.
Κάδμος II 16, 1. 2.
Καδούσιοι III 8, 5. 11, 3. 19, 3. 7.
Καθαίοι, *Ἰνδοί* V 22, 1.
Καίσιος ποταμός V 6, 7.
Καίσιον πεδῖον V 6, 4.
Κάλανος, ein indischer Weiser VII
2, 4. 3, 1. 18, 6.
Κάλανος, ein Anführer III 5, 6.
Κάλας, S. des Harpalos I 14, 3.
17, 1. 8. II 4, 2.
Καλλιανός Κρηθεύς VI 23, 5.
Καλλιρατίδας, *Λακεδαιμόνιος* III
24, 4.
Καλλίνης VII 11, 6.
Καλλίπολις, Stadt II 5, 7.
Καλλισθένης, *Ὀλύμπιος* IV 10, 1.
11, 1. 12, 3. 7. 14, 1. 3. 22, 2.
VII 27, 1.
Καληδών, Chalcedon III 24, 5.
Καμβύσης, V. des Kyros III 27, 4.
IV 11, 9. V 4, 5. VI 24, 2. 29,
4. 7.
Κάνωβος, Stadt in Aegypten III 15.
Καππαδόκες I 16, 3. III 11, 7. V
25, 4.

Καππαδοκία II 4, 2.
Κάρανος ἑταῖρος III 28, 2. IV 3,
7. 5, 7.
Κάρδακες zu II 8, 6.
Κάρης III 22, 3. V 25, 4. VI 1, 6.
Καρία I 20, 2. 23, 6—8. VII 23, 1.
Καρινός V 6, 4.
Καρμανία VI 17, 3. 27, 1. 28, 1. 5.
Καρμάνιοι VI 28, 1.
Καρχηδόνιοι II 24, 5. VII 15, 4.
Καρχηδών II 24, 5. V 27, 7. VII 1, 2.
Κάσανδρος, S. des Antipater VII
27, 1.
Κάσπια πύλαι III 19, 2. 20, 2. 4.
VII 10, 6.
Κασπία θάλασσα VII 16, 1—3.
Κάστωρ IV 8, 3.
Κατάνης IV 22, 1.
Καννασος III 28, 5. 29, 2. 30, 6.
V 6, 1. 25, 5. = *Παροπάμισος*
V 3, 3.
Καννος, Stadt in Karien II 5, 7.
Καύστρος, ποταμός V 6, 7.
Καύστρον πεδῖον V 6, 4.
Κελαικία, Stadt in Phrygien I 29, 1.
Κελαικία Ἀρτέμις VII 19, 2.
Κελτικός I 3, 1.
Κελταί I 3, 1. 4, 6. VII 15, 4.
Κεραμεικός III 16, 8.
Κερδίμωσος II 13, 7.
Κερκινίτις λίμνη I 11, 3.
Κίδαρις Περσική IV 7, 4. VI 29, 3.
Κίλικες II 5, 1. 6, 1. 4.
Κιλικία II 4, 2. 12, 2. III 7, 4. 22,
4. 28, 5. V 5, 2.
Κιλλονία νῆσος VI 19, 3.
Κλαζομένιος Μίκαλος VII 19, 5.
Κλέανδρος I 28, 8.
Κλέανδρος, S. des Polemokrates I
24, 2. II 20, 5. III 12, 2. 26, 3.
VI 27, 4.
Κλέαρχος I 22, 7.
Κλέαρχος III 6, 8.
Κλέαρχος I 12, 3. IV 11, 9.
Κλειτός, S. des Bardiles I 5, 1. 5. 6, 1.
Κλειτός, S. des Dropidas I 15, 8.
III 11, 8. 19, 8. 27, 4. IV 8, 1.
6. 9, 1. 14, 2.
Κλειομένης VII 26, 2.
Κλειομένης aus Naukratis III 5, 4.
VII, 23, 6.
Κοῖνος, S. des Polemokrates I 6, 9.
14, 2. 24, 1. 29, 4. II 8, 3. 23, 2.
24, 3. III 11, 9. 18. 6. 20, 4. 25,
6. IV 16, 2. 17, 3. 18, 1. 25, 6.
27, 5. 28, 8. V 8, 4. 12, 2. 16, 3.
17, 1. 21, 1. 27, 1. VI 2, 1.
Κοίρανος III 6, 4.

Κόλχοι IV 15, 4. VII 13, 4.
Κολωναί I 12, 6.
Κόρη, Proserpina II 16, 3.
Κοσσαίοι, Volk VII 15, 1. 23, 1.
Κονάδει, die Quaden I 3, 2.
Κουριεύς II 22, 2.
Κρατεῖς VI 28, 4.
Κρατερός I 14, 2. II 8, 4. 20, 6.
III 11, 10. 17, 4. 18, 4. 23, 2. 25
6. IV 2, 2. 17, 1. 18, 4. 20, 2.
23, 5. 24, 6. 28, 7. V 11, 3. 12,
1. 15, 3. 20, 2. 21, 4. VI 2, 2. 4,
1. 5, 5. 15, 4. 17, 3. 27, 3. VII
4, 5. 12, 3.
Κρηθεύς VI 23, 5.
Κρήτη II 13, 6.
Κρήτες τοξοταί II 7, 8. 9, 3. III
5, 6.
Κριτόδημος, ein Arzt VI 11, 1.
Κροῖσος VII 16, 7.
Κτησίος V 4, 2.
Κύδνος ποταμός II 4, 7.
Κύθνος νῆσος II 2, 5.
Κυκλάδες II 2, 2.
Κύμη I 26, 4.
Κύρα, Schwester des Alexander I
5, 4.
Κύριοι πάνται I 18, 7. II 20, 7.
21, 1. III 6, 3. VI 1, 6.
Κύρκος II 13, 3. 17, 1. 4.
Κυρηναίοι III 28, 7.
Κυρήνη III 28, 7. VII 9, 8.
Κύρος, S. des Kambyses III 18, 10.
27, 4. IV 11, 9. V 4, 5. VI 24, 2.
Κύρος (der jüngere) I 12, 3. II 4, 3.
Κυρουπόλις IV 2, 2. 3, 1.
Κῶς, νῆσος II 5, 7. 13, 4. III 2, 6.
Einw. *Κῶς* VI 11, 1.
Κωφαίος IV 28, 6.
Κωφῆν, S. des Artabazos II 15, 1.
III 23, 7. VII 6, 4.
Κωφῆν, ποταμός IV 22, 5. V 1, 1.

A.

Λάβδακος II 16, 2.
Λάγγαρος, König der Agriener I
5, 2.
Λάγος s. *Πτολεμαῖος*.
Λάδη, νῆσος I 18, 4. 19, 3. 9.
Λάιος II, 16, 2.
Λακεδαιμόνιοι II 15, 2. 5. III 24, 4.
Λάμνακος I 12, 6.
Λανίη, T. des Dropidas IV 9, 3.
Λαομέδων III 6, 5.
Λάριχος III 5, 5.
Λάονατος II 12, 4. III 5, 5. IV
12, 2. 21, 4. 23. 3. 24, 10. 25, 3.

VI 9, 3. 10, 1. 11, 7. 28, 4. VII
5, 5.
Λέσβος II 1, 1. 13, 3. III 2, 6.
Λευγαία Ἴλη II 9, 3.
Λευκανοί, Ἴταλοί VII 15, 4.
Λεύκτρα, τὰ, I 9, 4.
Λίβρες III 30, 9. VII 15, 4.
Λιβύη III 3, 1. V 26, 2. VII 1, 2.
Λουκανοί = *Λευκανοί*.
Λύγιος ποταμός I 2, 1.
Λυδία I 12, 8. III 22, 3.
Λύδιος ποταμός V 6, 4.
Λυδοί I 17, 4. V 25, 4. VII 9, 7.
Λυκαγόρας I 12, 7.
Λυκία I 24, 5. II 2, 1. III 6, 6.
Λυκίδας Αἰτωλός III 5, 3.
Λύκιοι I 24, 5. II 20, 2. V 25, 4.
Λυκομήτης Ρόδιος II 1, 5.
Λύκος ποταμός III 15, 4.
Λυκούργος Ἀθηναῖος I 10, 4.
Λυσανίας I 2, 1.
Λυσίμαχος, S. des Agathokles V
13, 1. 24, 5. VI 28, 9. VII 3, 4.
5, 6. 18, 5.
Λύσιππος I 16, 4.

M.

Μαγαρός Ἀθηναῖος II 5, 9.
Μαγαρός πόλις II 5, 9.
Μαγνησία I, 18, 1.
Μάγοι VI 29, 7. VII 11, 8.
Μαζαῖος III 7, 1. 8, 6. 16, 4. 21, 1.
IV 18, 3.
Μαζαῖος, Satrap von Aegypten III
1, 2. 22, 1.
Μάζαρος ἑταῖρος III 16, 9.
Μαιάνδρος ποταμός I 19, 7.
Μαιάνδρον πεδῖον V 6, 4.
Μαιμαντηριών, μῆν II 11, 10.
Μαιωτῆς λίμνη III 30, 9. V 5, 4.
VII 1, 3.
Μανάρτατος III 55.
Μακεδόνες I 7, 1. 2. 9. 18, 8. II
7, 4. VII 9, 1.
Μακεδονία I 2, 5. 7, 6. VII 12, 4.
Μαλέα II 1, 2.
Μαλλοί, Ἰνδοί V 22, 2. VI 4, 3. 5,
4. 6, 1. 11, 3. 14, 2.
Μαλλός, πόλις II 5, 9. 6, 1. 20, 2.
Μαλλοταί II 5, 9.
Μανδροδάωρος VI 23, 2.
Μαντινεία I 9, 4.
Μάραθος II 13, 8. 14, 1. 15, 6.
Μαράμανδα III 30, 6. IV 3, 6. 5,
2. 6, 3. 16, 2.
Μάρδοι III 24, 1. 4. IV 6, 6. 18, 2.
Μαρία λίμνη III 1, 5.

Μαριάμμη II 13, 8.
 Μαρομανοι I 3, 2.
 Μαράνεια I 11, 4.
 Μάσσαγα IV 26, 1. 27, 5. 28, 4.
 Μασσαγέται IV 16, 4. 17, 1.
 Μανάκης III 8, 3.
 Μαράτας III 6, 4.
 Μεγακλής III 5, 3.
 Μεγαρεύς III 2, 5.
 Μεγαρίς III 6, 7.
 Μεγασθένης Ιστορικός V 5, 1. 6, 2. VII 2, 4.
 Μελαμνίδας IV 7, 2.
 Μέλιος ποταμός I 11, 4.
 Μελέαγρος I 4, 5. 14, 3. 24, 1. 29, 4. II 8, 4. III 11, 8. 18, 4. IV 17, 3. 22, 7. V 12, 1. VI 17, 3.
 Μελέαγρον βίη III 11, 8.
 Μέμων ο Ρόδιος I 12, 9. 15, 2. 17, 11. 20, 3. 23, 1. II 1, 1.
 Μέμφις III 1, 4. 4, 5. 5, 1.
 Μέανδρος III 6, 8. IV 13, 7. VII 23, 1. 24, 1.
 Μενέδημος IV 3, 7. 6, 2.
 Μενέλαος Ατρείδης V 6, 5.
 Μενέλαος I 14, 3. III 11, 10. 25, 4.
 Μενεσθεύς II 9, 3.
 Μένης II 12, 2. III 16, 9.
 Μενίδας III 5, 1. 12, 3. 13, 3. 15, 2. 26, 3. IV 18, 3. VII 23, 1. 26, 2.
 Μένικος II 14, 3.
 Μενολίος I 12, 1.
 Μέντωρ II 2, 1. 13, 2. VII 4, 6.
 Μέναν, Satrap von Coelesyrien II 13, 7.
 Μέναν, Satrap von Arachosien III 28, 1.
 Μερόης V 18, 7.
 Μεσοποταμία III 7, 3. 11, 4. V 25, 4. VII 7, 3. 9, 8.
 Μηδία III 16, 1. 20, 3. 26, 3. V 5, 2. VI 27, 3. VII 13, 2.
 Μηδικός πόλεμος I 9, 7.
 Μηδίδιος VII 24, 4. 25, 1. 27, 2.
 Μηδοί I 9, 7. II 6, 7. V 4, 5. Μηδοί καὶ Πέρσαι II 7, 4. IV 6, 10. 7, 3. V 11, 3. 25, 5. VI 29, 3. VII 1, 3.
 Μηθυμναῖοι III 2, 4.
 Μήλος νήσος I 9, 5.
 Μηρός ὄρος V 1, 6. 2, 5.
 Μητροφών, ἐν Ἀθήναις III 16, 8.
 Μίδας II 3, 1.
 Μιθραστάτης Ἀρμένιος III 8, 5.
 Μιθριδάτης I 15, 7. 16, 3.
 Μιθριδῆς I 17, 3. III 16, 5.
 Μιθροβαίος VII 6, 5.
 Μιθροβουζάνης I 16, 3.
 Μίικαλος Κλαζουμένιος VII 19, 5.

Μίμων, ein Maler, VII 13, 6.
 Μίλητος I 18, 3. V 6, 4. VII 9, 7.
 Μιλτιάδης I 24, 5.
 Μίνως VII 29, 3.
 Μιτυληναῖοι II 1, 1.
 Μιτυλήνη III 2, 6.
 Μοιροκλῆς I 10, 4.
 Μόνιμος III 24, 1.
 Μουννηγιών, μῆν V 19, 3.
 Μούσαι I 11, 1.
 Μουσικαρός Ἰνδός VI 15, 5. 16, 3. 17, 1.
 Μυκάλη I 18, 5. 19, 2. V 5, 2.
 Μυκήναι II 16, 5.
 Μύλασσα I 20, 4. 21, 1.
 Μύνδος I 20, 5. II 5, 7.
 Μυριανδρος II 6, 1.
 Μυσία V 6, 4.
 Μυτιλήνη s. Μιτυλήνη.

N.

Ναβαρζάνης III 21, 1. 23, 4.
 Ναύτακα in Sogdiana III 28, 9. IV 18, 1.
 Νέαρχος, S. des Androtimos III 6, 5. IV 7, 2. 30, 6. VI 2, 3. 5, 5. 13, 1. 19, 5. 21, 3. 28, 5. VII 4, 6. 19, 3. 20, 9. 25, 4.
 Νειλόξενος III 28, 4.
 Νείλος III 1, 3. 6, 1. 30, 9. V 6, 5. VI 1, 2.
 Νεοπόλεμος, S. des Achilles I 11, 8.
 Νεοπόλεμος, Vater des Melenger I 24, 1. 29, 4.
 Νεοπόλεμος Αἰακίδης II 27, 6.
 Νεοπόλεμος, S. des Arrabaios I 20, 10.
 Νέσσος, ποταμός I 1, 5.
 Νηρηίδες I 11, 6.
 Νίκαια, Stadt am Paropamisos IV 22, 6.
 Νίκαια, Stadt am Hydaspes V 19, 4. 29, 5.
 Νικάνωρ, V. des Balakros II 12, 2.
 Νικάνωρ, S. des Parmenion I 14, 2. II 8, 3. III 11, 9. 21, 8. 25, 4.
 Νικάνωρ, Flottenführer I 18, 4. 19, 3. IV 22, 5. 28, 6.
 Νικίας I 17, 7.
 Νικοκράτης ἀρχων II 11, 10.
 Νικόλαος, V. des Amyntas IV 17, 3.
 Νικόστρατος ἀρχων II 11, 10.
 Νιφάτης I 12, 8. 16, 3.
 Νομάδες Λίβυες III 30, 9. VII 1, 2; Σκύθαι IV 5, 3. VII 16, 4.
 Νύσα V 1, 2. 1, 26. 5.
 Νυσαῖοι V 1, 3. 2. VI 2, 3.
 Νυσαῖον πεδῖον VII 13, 1.

Π.

Πάδροι, Ἰνδοί VI 15, 1.
 Πένδος, ποταμός I 24, 4.
 Πενόφαντος III 5, 3.
 Πενόφων, S. des Gryllos I 12, 3. II 4, 3. 7, 8. 8, 11. VII 13, 4.
 Πέρξης III 16, 4. IV 11, 9. VII 14, 5. 17, 2. 19, 2.

Ο.

Ὀγχηστός, Stadt in Boiotien I 7, 5.
 Ὀδούσαι III 12, 4.
 Ὀλαγρος I 11, 2.
 Οἰδίπους II 16, 2.
 Ὀιονδοβάτης III 8, 5.
 Ὀλυμπία I 11, 5. II 15, 4.
 Ὀλυμπιάς, Mutter Alexanders III 6, 5. IV 10, 2. VI 1, 4. VII 12, 5.
 Ὀλυμπιονίκης II 15, 2.
 Ὀμβρίων, Κρης III 5, 6.
 Ὀμηρος I 12, 1. IV 1, 1. V 6, 5. VI 1, 3.
 Ὀμοῖμοι τῶν Περσῶν II 11, 9. VII 29, 4.
 Ὀνησίκριτος VI 2, 3. VII 5, 6. 20, 9.
 Ὄξάδης σατραπῆς III 8, 5. 19, 2. VII 4, 1.
 Ὄξοδάτης III 20, 3. IV 18, 3.
 Ὄξάρτης III 28, 10. VII 4, 5.
 Ὄξάρτης, Bruder des Dareios VII 4, 5.
 Ὄξάρτης Βάντριος IV 18, 4. 19, 5. 20, 4. VII 4, 4. 6, 4.
 Ὄξοδάτης s. Ὄξοδάτης.
 Ὄξυδράκαι, Ἰνδοί V 22, 2. VI 4, 3. 11, 3. 14, 1.
 Ὄξυκανός, νομάρχης VI 16, 1.
 Ὄρβηλος, ὄρος I 1, 5.
 Ὄρδάνης VI 27, 3.
 Ὄρεστίς VI 28, 4.
 Ὄροβάτης IV 28, 5.
 Ὄρονητης, V. des Perdikkas I 14, 2.
 Ὄρονητης, Statthalter von Armenien III 8, 5.
 Ὄρονοβάτης, Statthalter von Karien I 23, 1. 8. II 5, 7.
 Ὄρφεύς I 11, 2.
 Ὄρχομενος I 9, 10.
 Ὄσαδίοι, Ἰνδοί VI 15, 1.
 Ὄτάνης III 8, 5.
 Ὄύξιοι III 8, 5. 11, 5. 17, 1. VII 10, 5. 15, 1.

Π.

Πάγγαιον ὄρος I 11, 4.
 Πάιονες I 5, 1. II 7, 5. 9, 2.
 Παιτική χώρα I 11, 4.

Παλαιστίνη II 25, 4.
 Παλλαικόπος ποταμός VII 21, 1.
 Παμφυλία I 24, 3. III 28, 5. V 5, 2. 25, 4.
 Πανταλέων III 5, 3.
 Παντόρδανος, S. des Kleandros II 9, 3.
 Παρατάνα III 19, 2. IV 21, 1.
 Παρατόνιον in Libyen III 3, 3.
 Πάραλος, ἡ, νῆος III 6, 2.
 Παραπαισάδαι IV 22, 4. 5. V 3, 2. 11, 3. VI 15, 3. 26, 1.
 Παραπάμισος ὄρος V 3, 3. 5, 3.
 Παραναία, Landschaft in Epeiros I 7, 5.
 Παρθουαῖοι III 11, 4. 19, 1. 20, 3. 25, 1. IV 7, 1. V 5, 2. VII 6, 3. 10, 6.
 Παρμενίων, S. des Philotas I 11, 6. 13, 3. 14, 1. 17, 2. 18, 1. 24, 3. 25, 4. 29, 3. II 4, 3. 5, 1. 8, 4. III 10, 1. 11, 10. 18, 11. 26, 4. IV 14, 2. VI 27, 3.
 Παρύσατις, Tochter des Ochros VII 4, 4.
 Πασαργάδαι III 18, 10. 11. VI 29, 1. 30, 1. VII 1, 1. 19, 2.
 Πασικράτης II 22, 2.
 Πασιτίγρης III 17, 1.
 Πάταρα, τὰ, Stadt in Lykien I 24, 4.
 Πάτρουλος I 12, 1. VII 16, 8.
 Πάτρων Φωκεύς III 16, 2.
 Πάταλα, τὰ, Ἰνδοῦ Δέλτα V 4, 1. VI 17, 2. 5. 18, 3. 21, 3. — οἱ Παταλεῖς VI 17, 5.
 Πανσανίας ἐταῖρος I 17, 7.
 Πανσίππος Λακεδαιμόνιος III 24, 4.
 Παφλαγόνες II 4, 1. V 25, 4.
 Παιδαγόρας VII 18, 1.
 Πείδων, S. des Sosikles IV 16, 6.
 Πείδων, S. des Agenor VI 15, 4. 17, 1.
 Πείδων, S. des Krataos VI 28, 4. VII 5, 6. 26, 2.
 Πεισαῖος VI 28, 4.
 Πελάγων Ἐφέσιος I 17, 12.
 Πελλίνα, St. in Thessalien I 7, 5.
 Πελοπόννησος I 7, 4. 24, 2. VII 9, 5.
 Πέργη, St. in Pamphylien I 26, 1. 27, 5.
 Περδίκκας, S. des Orontes I 6, 9. 8, 1. 14, 2. 20, 5. 21, 1. II 8, 3. III 11, 9. IV 16, 2. 21, 4. 22, 7. 28, 5. 30, 9. V 12, 2. 13, 1. 22, 6. VI 6, 4. 9, 1. 11, 1. 15, 1. 28, 4. VII 4, 5. 5, 6. 18, 5.
 Περίνδιοι II 14, 5.
 Περκάτη, St. in Phrygien I, 12, 6.
 Περσίδας, S. des Menestheus II 9, 3.

Πέρσαι II 14, 4. V 4, 5. 25, 5. VII 7, 7. 10, 5. 11, 1. 6. 9.
 Περσέπολις VII 1, 1.
 Περσεύς III 3, 1.
 Περσικός ὁ κόλπος V 26, 2. VI 19, 5. VII 1, 1. 16, 2. 19, 3.
 Περσίς γῆ VI 28, 7. 29, 1. VII 3, 1. 23, 1.
 Πετίνης I 12, 8. 16, 3.
 Πέτισις νομάρχης III 5, 2.
 Πενκελωτίς, indische Landschaft IV 22, 7. 28, 6.
 Πενκίστας σαματοφύλαξ VI 9, 3. 10, 1. 11, 7. 28, 3. 30, 2. VII 5, 4. 6. 3. 23, 1. 26, 2.
 Πεννη, Donauinsel I 2, 2. 3, 3.
 Πήλιον I 5, 5.
 Πηλούσιον III 1, 1. 3, 3. 5, 3.
 Πηνειός, ποταμός IV 6, 7.
 Πιερίς γῆ I 11, 2.
 Πιμπραμα, τὰ, in Indien V 22, 3.
 Πίναρα, St. in Lykien I 24, 4.
 Πίναρος ποταμός II 7, 1. 8, 5. 10, 1.
 Πίνδαρος I 9, 10.
 Πιξώδαρος Κάρι I 23, 7.
 Πισαίος VI 28, 4.
 Πισίδα I 24, 6. 27, 5. 28, 1.
 Πλαταιαί I 8, 8. 9, 5. 7. 10.
 Πλειάδες VI 21, 2. VII 21, 4.
 Πνυταγόρας VI 20, 6. 22, 2.
 Πολεμοκράτης s. Κλέανδρος und Κοίνος.
 Πολέμων, S. des Megakles III 5, 3.
 Πολέμων ναύαρχος III 5, 5.
 Πολέμων, S. des Andromenes III 27, 1.
 Πολύδαμος ἑταῖρος III 26, 3.
 Πολυδέκτης III 3, 1.
 Πολυδένκης IV 8, 3.
 Πολύδαρος II 16, 2.
 Πολυειδής III 19, 6.
 Πολύευκτος I 10, 4.
 Πολυσπέρχων II 12, 2. III 11, 9. IV 16, 1. 22, 1. 25, 6. V 11, 3. VI 5, 5. VII 12, 4.
 Πολυτίμητος ποταμός IV 5, 6. VI 5, 7.
 Ποῦρα, Ort in Gadrosien VI 24, 1.
 Πράκτιος, ποταμός I 12, 6.
 Πρίαμος I 11, 8.
 Πρίαπος I 12, 7.
 Προίξης III 28, 4.
 Προμηθέας τὸ ἄντρον V 3, 2.
 Προποντίς IV 15, 6.
 Πρωτεύς II 2, 4. 20, 2.
 Πρωτεσίλαος I 11, 5.
 Πρωτομαχος II 9, 2.
 Πτολεμαῖος, S. des Lagos II 11, 8. III 6, 5. 6. 6. 18. 9. 29, 7. 30, 1. IV 8, 9. 13, 7. 15, 8. 16, 2. 21, 4.

23, 3. 24, 3. 25, 2. 29, 1. 30, 1. V 13, 1. 23, 7. 24, 1. VI 5, 6. 11, 8. 28, 4. VII 4, 6. 15, 3. 18, 5.
 Hauptgewährsmann Arrians: Prooem. I. I 8, 1. II 11, 8. III 17, 6. 26, 2. IV 3, 5. 25, 4. V 7, 1. 14, 5. 20, 8. 28, 4. VI 2, 4. 10, 1. 11, 8.
 Πτολεμαῖος, S. des Philippos I 14, 6.
 Πτολεμαῖος, S. des Seleukos I 24, 1. 29, 4. II 10, 7.
 Πτολεμαῖος σαματοφύλαξ I 22, 4. 7.
 Πτολεμαῖος, Anführer der Thraker IV 7, 2.
 Πτολεμαῖος, Statthalter von Karien I 23, 6. II 5, 7. 8, 4.
 Πυθναῖος Παντάλειον III 5, 3.
 Πυθόδημος ἄρχων I 1, 1.
 Πυθοφάνης VI 27, 1.
 Πύλαι, Θερμοπύλαι I 7, 5. S. Ἀμυνικαί, Κιλικιαί, Κάσπια, Περασίδες.
 Πύραμος ποταμός II 5, 8.
 Πύρος, König von Indien V 8, 4. 9, 1—9. 20, 2. 21, 3. 22, 2.
 Πύρος ὁ κακός V 21, 2.

P.

Ράγαι III 20, 2.
 Ραδαμάνθυς VII 29, 3.
 Ραμβακία im Lande der Oreiten VI 21, 5.
 Ρεομίδης I 12, 8. II 11, 8. III 18, 11.
 Ρήνος Κελτικός V 7, 2.
 Ρόδιοι τοξόται II 7, 8. καῦται II 20, 2.
 Ροισάκης I 15, 7.
 Ρωμαῖοι III 5, 7. V 7, 2. VII 1, 3. 15, 5.
 Ρωξάνη, Gemahlin Alexanders IV 19, 5. 20, 4. VI 15, 3. VII 4, 4.

Σ.

Σαβάνης, Satrap von Aegypten II 11, 8.
 Σαβίνας, Satrap von Kappadokien II 4, 2.
 Σαγαλασσός πόλις I 28, 2.
 Σαγγαῖος IV 22, 8.
 Σάγγαλα πόλις V 22, 4—24, 8.
 Σαγγάριος ποταμός I 29, 5.
 Σάκαι, Σκύθαι III 8, 3. 11, 4. VII 10, 5.
 Σακισίνοι III 8, 4. 11, 4.
 Σαλαμίς VI 11, 6.
 Σαλαμῆς I 23, 3.
 Σάμβος VI 16, 3.

Σάμος I 19, 8. V 5, 2.
 Σανδράκοτος, König der Inder V 6, 2.
 Σαρδανάπαλος II 5, 3.
 Σάρδεις I 17, 3. 5. 24, 3. III 16, 5.
 Σαυβαρξάνης, Satrap der Arier III 8, 4. 25, 1. 28, 2.
 Σατρακῆς, Führer der Skythen IV 4, 8.
 Σατύρος III 28, 4.
 Σαυρομάται I 3, 2.
 Σελγείς I 28, 1.
 Σέλευκος, Vater des Ptolemaios I 24, 1. 29, 4. II 10, 7.
 Σέλευκος ἑταῖρος V 13, 1. 4. 16, 3. VII 4, 6. 18, 5. 22, 5. 26, 2.
 Σεμέλη II 16, 1.
 Σεμίραμις I 23, 7. VI 24, 2.
 Σεραπίς VII 26, 2.
 Σεστός, πόλις I 11, 5. 6.
 Σιβύριος, Satrap von Karmanien VI 27, 1.
 Σίγειον, Vorgeb. Sigëum I 12, 1.
 Σίγριον II 1, 2.
 Σιγών in Phoenicien II 13, 8.
 Σίδη I 26, 4.
 Σιδάν II 15, 6. 19, 6. 20, 3. 5. 6. 9. 21, 1. 22, 6. 24, 1. 3.
 Σιδάνιοι II 15, 6. 20, 1.
 Σικελλα VIII 1, 3.
 Σίλφιον, Pflanze III 28, 6.
 Σιμυρίας, ὁ Ἄνδρομέουτος III 27, 1.
 Σιμυρίας s. Πολυσπέρχων.
 Σιμυρίας ταξίαρχος III 11, 9. 14, 4.
 Σινδύμανα in Indien VI 16, 4.
 Σινώπη, πόλις VII 2, 1.
 Σισινότιος V 20, 7.
 Σισίνης ὁ Φραγαφέρουτος VII 6, 4.
 Σισίνης I 25, 3.
 Σιτακηνοί III 8, 5. 11, 5.
 Σιτάκης, Führer der Thraker I 28, 4. II 5, 1. 9, 3. III 12, 4. 26, 3. IV 27, 4.
 Σίφνος, νῆσος II 2, 4. 13, 4.
 Σιωνή I 9, 5.
 Σκύθαι I 3, 2. III 8, 6. 11, 6. 13, 3. 19, 3. 27, 4. IV 1, 1. 2. 5, 1. 3. 4. 11, 9. 15, 1. V 12, 2. 25, 5. VII 1, 3. 15, 4.
 Σμύρνη, πόλις V 6, 4.
 Σογδιανή III 28, 9. 30, 6. IV, 5, 3. 16, 1. 17, 4. 18, 4.
 Σογδιανοί III 7, 7. 8, 3. 28, 10. IV 1, 5. 15, 7. V 12, 2. VII 6, 3.
 Σόγδοι, Ἴνδοι VI 15, 4.
 Σόλοι, πόλις II 5, 5. 6. 8. 6, 4. 12, 2. 20, 2.
 Σόλων VII 16, 7.

Σούνιον, Vorgeb. Sunium VI 11, 6.
 Σουσία III 25, 1.
 Σουσιανοί III 8, 5. VI 28, 6.
 Σούσιοι III 11, 3. 16, 6. V 25, 5. VII 9, 8.
 Σπάρτη I 9, 4.
 Σπιθριδάτης, Satrap von Ionien I 12, 8. 15, 8. 16, 3.
 Σπιτάκης, νομάρχης V 18, 2.
 Σπιταμένης, Verräther des Bessos III 28, 10. 29, 6. 31, 1. IV 3, 6. 5, 2. 6, 3. 16, 4. 17, 4.
 Σπιταμένης, Βάκτριος VII 4, 6.
 Σταμένης, Satrap von Babylonien IV 18, 3.
 Στασάνωρ, Satrap von Areia III 29, 5. IV 7, 1. 18, 1. 3. VI 27, 3. 6. 29, 1.
 Στράτων II 13, 7.
 Στυμών, ποταμός I 11, 3.
 Στυμφαία I 7, 5.
 Σύλλιον I 26, 5.
 Σύρα IV 13, 5.
 Συρία ἡ κοιλὴ II 13, 7. ἢ τε κοιλὴ καὶ μέση τῶν ποταμῶν V 25, 4. VII 9, 8. Παλαιασίνη καλουμένη Συρία II 25, 4.
 Σύρμος, König der Triballer I 2, 2. 4, 6.
 Σύρφαξ I 17, 12.
 Σωκράτης, ἱάτρης I 12, 7. 14, 1. 15, 1.
 Σωπείδης, König der Inder VI 2, 2.
 Σόπολις, Reiterführer I 2, 5. IV 18, 3. Vater des Hermolaos IV 13, 2.
 Σωσικλῆς IV 16, 6.
 Σώστρατος, S. des Amyntas IV 13, 3. 14, 3.
 Σῶχοι II 6, 1.

T.

Ταίναρον, Vorgebirge II 13, 6.
 Τάναϊς ποταμός III 30, 8.
 Τάναϊς s. Ἰαζάρτης.
 Τάξιλα V 3, 6. 8, 2. IV 22, 6. V 3, 5. 8, 2. 18, 6. 20, 4. VII 2, 2.
 Ταξίλης VI 27, 2.
 Τάπουροι III 11, 4. 23, 1. 7. 24, 3. VII 23, 1.
 Τάρσος II 4, 5. 5, 2. 8. 6, 4.
 Ταρτησός II 16, 4.
 Ταυλάντιοι I 5, 1. 6, 1.
 Ταυρίσκος III 6, 7.
 Ταῦρος ὄρος II 4, 7. III 6, 4. V 5, 2.
 Ταῦρον V 14, 1. 16, 3.
 Τελμισσεῖς I 24, 4. 27, 5. 28, 1. II 3, 3.
 Τένεδος, νῆσος II 2, 2. III 2, 2.
 Τερμησός, πόλις I 27, 5. 28, 2.

Τήλεφος ἑταῖρος VI 23, 6.
 Τίγρης ποταμός III 7, 4. V, 5, 5.
 7, 2. VI 19, 5. 28, 6. VII 1, 1. 7, 3.
 Τιμάνδρον τάξις I 22, 4.
 Τιμόλαος I 7, 1.
 Τίρνης V 26, 5.
 Τληπόλεμος ἑταῖρος III 22, 1. VI 27, 1.
 Τρωῖος ὄρος V 1, 2.
 Τράλλεις I 18, 1. 23, 6.
 Τραπεζοῦς πόλις VII 13, 4.
 Τριβαλλοί I 1, 4. 2, 2. 3, 3. 4, 6.
 V 26, 6. VII 9, 2.
 Τρισίοι, Stadt in Karien II 5, 7.
 Τρίπολις II 13, 2.
 Τρωικὸν ἔργον I 11, 7.
 Τύλος νῆσος VII 20, 6.
 Τυνδάρεως IV 8, 2.
 Τυριάσσης αὐτράπης IV 22, 5. V
 20, 7. VI 13, 3.
 Τύρος, Tyrus II 15, 6—24, 6. IV
 26, 6.
 Τυρρηνοί VII 15, 4.

Υ.

Υδάρης VII 6, 4.
 Υδάσσης ποταμός V 3, 6. 4, 2. 6,
 1. 8, 4. 11, 1. 14, 3. 19, 4. 20, 1.
 29, 5. VI 1, 5. 3, 1. 4, 4. 14, 5.
 VII 10, 6.
 Υδραώτης ποταμός V 4, 2. 5, 5.
 21, 5. 25, 5. 29, 2. VI 7, 1. 8, 4.
 13, 1. VII 10, 6.
 Υπαρνα in Karien I 24, 4.
 Υπερείδης I 10, 4.
 Υρακία III 19, 1. 7. 23, 1. 6.
 Υρακίοι III 8, 4. 11, 4. 22, 1.
 Υρακία θάλαττα II 29, 2. 30, 7.
 V 5, 4. 25, 5. VII 16, 1.
 Υστίαςσης VII 6, 5.
 Υφασίς ποταμός V 4, 2. 5, 5. 25,
 1. 29, 2. VI 14, 4. VII 10, 6.

Φ.

Φαρασμάνης, König des Chorasmier
 IV 15, 1.
 Φαρισμάνης VI 27, 3.
 Φαρνάβαζος, S. des Artabazos II
 1, 3. 2, 1. III 2, 3. 7.
 Φαρνάκης I 16, 3.
 Φαρνούχης Λύμιος IV 3, 7. V 3, 1.
 6, 1.
 Φάρος νῆσος VII 23, 7.
 Φαρσάλιοι Ἰσπεῖς III 11, 10.
 Φασηλῖς, Φασηλίται I 24, 5.
 Φασιανοί VII 13, 4.
 Φησίνοσ III 2, 5.
 Φίλιπποι I 1, 5.

Φίλιππος, Vater Alexanders I, 1, 1.
 14, 5. 17, 11. 25, 1. VII 9, 2.
 Φίλιππος, S. des Amyntas I 14, 2.
 Φίλιππος, S. des Menelaos I 14, 3.
 III 11, 10.
 Φίλιππος Ἀναγρόν II 4, 8.
 Φίλιππος, S. des Machatas IV 24,
 10. 28, 6. V 8, 3. 20, 7. VI 2, 3.
 4, 1. 5, 5. 15, 2. 27, 2.
 Φιλόξενος III 6, 4. VII 23, 1. 24, 1.
 Φιλώτας, S. des Karsis IV 13, 3. 4.
 Φιλώτας, S. des Parmenion I 2, 1.
 5, 5. 14, 1. 19, 8. III 18, 6. 26,
 1. 27, 1. IV 14, 2.
 Φιλώτας (verschieden von dem vo-
 rigen) III 29, 7. IV 24, 10.
 Φοίνικες I 18, 7. II 2, 5. 20, 7. 24,
 1. III 6, 3. VI 1, 6. 22, 4. 5. 26,
 4. VII 19, 3.
 Φοίνικη II 13, 7. 16, 1. 21, 3. III
 1, 2. 22, 4. V 25, 4. VII 19, 5.
 Φραδασμάνης VII 6, 4.
 Φρασαόρτης III 18, 11. VI 29, 2. 30, 1.
 Φραταφέρνης, Satrap von Parthien
 III 8, 4. 23, 4. 28, 2. IV 7, 1. 18,
 1. V 20, 7. VI 27, 3. VII 6, 4.
 Φρόγγες ἀμφοτέρου II 3, 2. III 22,
 3. V 25, 4. VII 9, 7.
 Φρυγία I 12, 8. 16, 3. 27, 5. 29, 1.
 ἡ μεγάλη Φρυγία I 24, 5. ἡ πρός
 Ἑλλησπόντω I 12, 8. ἡ ἐφ' Ἑλ-
 λησπόντω I 29, 5.
 Φωκείς I 8, 3. VII 9, 4.

Χ.

Χαλδαῖοι III 16, 5. VII 16, 5. 17,
 1. 22, 1.
 Χαλκίς, Stadt auf Euboea II 2, 4.
 Χάρης I 10, 4. (I 12, 1.) III 2, 6.
 Χαρίδημος I 10, 4. 6.
 Χαριυλῆς IV 13, 7.
 Χαρίνος III 5, 4.
 Χίοι III 2, 5. 3, 3.
 Χίος II 1, 2. 13, 4. 5.
 Χόης ποταμός IV 23, 2.
 Χορήνης (πέτρα) IV 21, 1. 6.
 Χωράσμοι V 5, 2. VII 10, 6.

Ω.

Ωμάρης I 16, 3.
 Ωξος (Ὄξος) ποταμός III 28, 9.
 29, 1. IV 15, 7. VII 10, 6. 16, 3.
 Ὠπίς πόλις VII 7, 6. 8, 1.
 Ὠρα, Ort in Indien IV 27, 5. 28, 4.
 Ὠρεῖται VI 21, 3. 22, 3.
 Ὠχος, König vor Dareios Kodom.
 III 19, 4. VII 4, 4.